

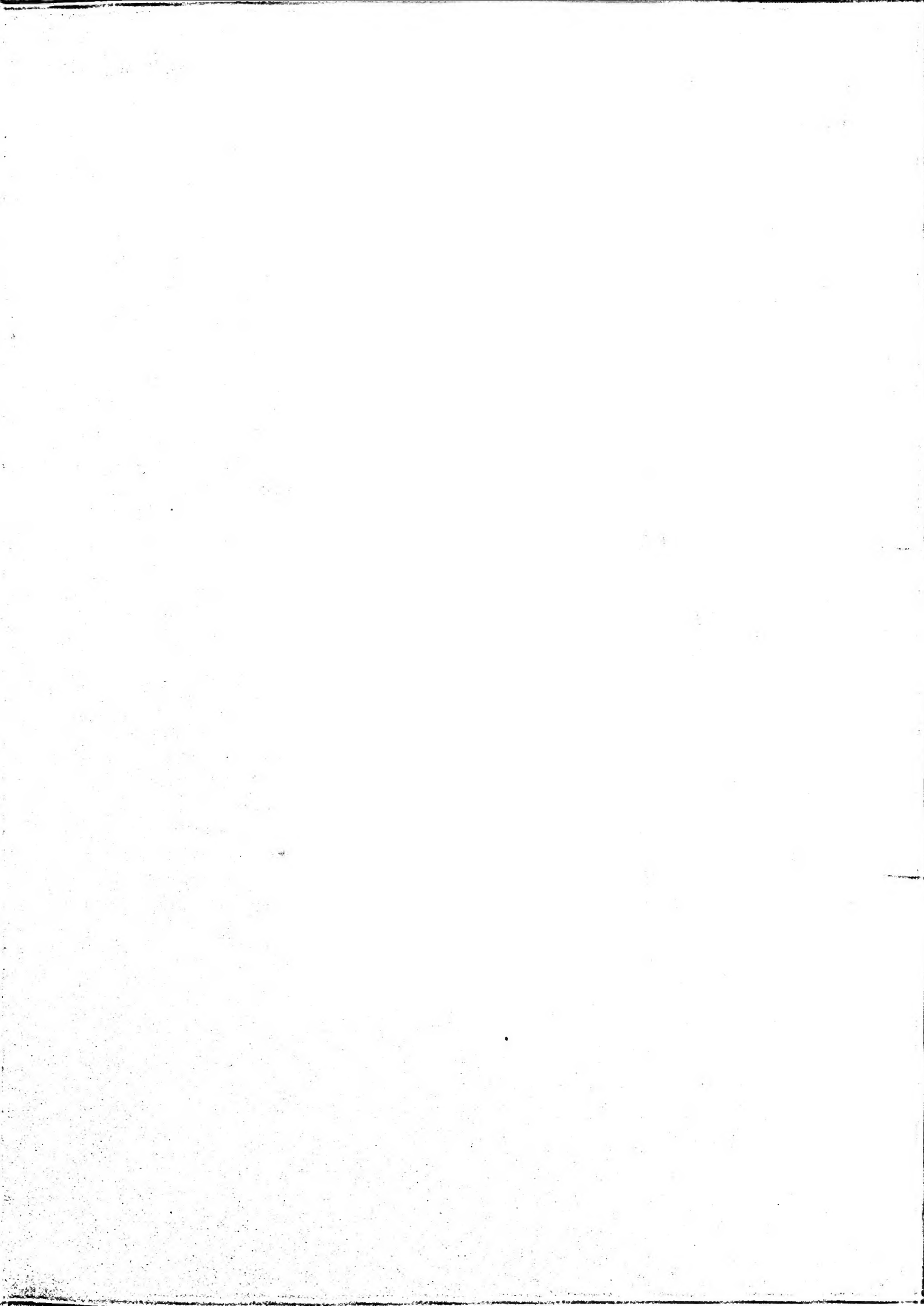
SHLOMO SIMONSOHN

**THE APOSTOLIC SEE
AND THE JEWS**

DOCUMENTS: 492-1404

PONTIFICAL INSTITUTE OF MEDIAEVAL STUDIES

THE APOSTOLIC SEE AND THE JEWS

by

Shlomo Simonsohn

This collection relates the history of papal Jewry policy in the Middle Ages from the days of Gelasius I to those of Julius III. It traces the unfolding of Christian-Jewish relations as viewed by the papacy, depicted in the records of the Vatican Archives and supplementary documentation. Some 3,250 Bulls and Briefs, most of them hitherto unpublished, are presented in the first part of this study, the Documents.

This is to be followed by a second part, the History, a monograph based on the Documents. Papal views and pronouncements on Jews and Judaism, protective and repressive measures are set against the background of the life of medieval Jewry in Christian Europe, religious, social, economic, etc. As, by the end of the period under review, papal attitudes toward the Jews grew gradually more severe, the few remaining Jews in Western Europe were segregated in ghettos and subjected to stringent restrictions.

Other topics examined in this study include the inquisition and its dealing with Jewish literature, especially the Talmud; the prosecution of Jewish converts reverting to Judaism particularly in the Iberian Peninsula; polemics and disputations between Jews and Christians; Jewish banking and other economic activities; and the history of the Jewish communities under direct papal rule, in Rome, the papal states in Italy, and those in Avignon and the Comtat Venaissin. An extensive bibliography and detailed indexes will conclude the last volume.

STUDIES AND TEXTS 94

**THE APOSTOLIC SEE
AND THE JEWS**

DOCUMENTS: 492-1404

BY

SHLOMO SIMONSOHN

PONTIFICAL INSTITUTE OF MEDIAEVAL STUDIES

Acknowledgment

The preparation and publication of this volume was made possible
by grants from the Gustav Wurzweiler Foundation, New York;
The Memorial Foundation for Jewish Culture;
The Sir Isaac Wolfson Chair of Jewish Studies, Tel Aviv University.

CANADIAN CATALOGUING IN PUBLICATION DATA

Catholic Church. Pope
The Apostolic See and the Jews

(Studies and texts, ISSN 0082-5328 ; 94)
ISBN 0-88844-094-4

1. Catholic Church - Relations - Judaism - Papal documents. 2. Judaism -
Relations - Catholic Church - Papal documents. 3. Church history - Middle
Ages, 600-1500 - Sources. I. Simonsohn, Shlomo, 1923- . II. Pontifical
Institute of Mediaeval Studies. III. Title. IV. Series: Studies and texts
(Pontifical Institute of Mediaeval Studies) ; 94.

BM535.C3 1988

261.2'6

C88-094903-1

© 1988 by

Pontifical Institute of Mediaeval Studies
59 Queen's Park Crescent East
Toronto, Ontario, Canada M5S 2C4

Set on W.P. at Diaspora Research Institute, Tel Aviv University
Typography by Graf-Chen, Jerusalem
Printed by Universa, Wetteren, Belgium

Distributed outside North America by
E. J. Brill, Postbus 9000
2300 PA Leiden, The Netherlands
(Brill ISBN 90 04 08946 2)

Contents

Preface	VII
List of Archives and Manuscript Collections	XII
Gelasius, 492-496	1
Gregory I, 590-604	3
Stephen III (IV), 768-772	25
Adrian I, 772-795	27
Nicholas I, 858-867	29
Leo VII, 936-939	32
John XVIII, 1003-1009	34
Alexander II, 1061-1073	35
Gregory VII, 1073-1085	38
Clement III, 1080-1100	42
Calixtus II, 1119-1124	44
Lucius III, 1144-1145	45
Eugenius III, 1145-1153	47
Anastasius IV, 1153-1154	48
Alexander III, 1159-1181	50
Lucius III, 1181-1185	63
Clement III, 1187-1191	65
Celestine III, 1191-1198	68
Innocent III, 1198-1216	71
Honorius III, 1216-1227	101
Gregory IX, 1227-1241	125
Innocent IV, 1243-1254	179

Alexander IV, 1254–1261	211
Urban IV, 1261–1264	219
Clement IV, 1265–1268	225
Gregory X, 1271–1276	242
Nicholas III, 1277–1280	248
Martin IV, 1281–1285	254
Honorius IV, 1285–1287	260
Nicholas IV, 1288–1292	265
Boniface VIII, 1294–1303	283
Clement V, 1305–1314	289
John XXII, 1316–1334	298
Benedict XII, 1334–1342	368
Clement VI, 1342–1352	380
Innocent VI, 1352–1362	404
Urban V, 1362–1370	418
Gregory XI, 1370–1378	442
Urban VI, 1378–1389	464
Clement VII, 1378–1394	468
Boniface IX, 1389–1404	507

Preface

Most Histories of the Jews in Christian Europe during the Middle Ages contain at least a chapter on the relations between the Church and the Jews. These relations are based largely on papal attitudes and policies towards the Jews. Surprisingly though, few monographs deal specifically with this subject. Father Synan's *Popes and Jews*, New York 1965, is a notable exception. He too relies almost exclusively on printed sources: papal pronouncements on Jews and Jewish affairs, included in Bullaria and other collections. The Vatican Archives, the most obvious place to look for records, has received limited attention, chiefly by M. Stern and S. Grayzel.

Stern published two small volumes: *Die Stellung der Päpste zu den Juden in Mittelalter*, Kiel 1893–1895, and a collection of Bulls on the Blood Libel: *Die Päpstlichen Bullen über die Blutbeschuldigung*, Berlin 1893. Grayzel published *The Church and the Jews in the Thirteenth Century*, Philadelphia 1933, and a series of articles on several Popes, e.g. Alexander III, John XXII, etc., listed in the Bibliography. All these contain unpublished documents from the Vatican Archives and other archives and libraries. A few other papers also present similar material, such as Vernet's "Le pape Martin V et les Juifs", *Revue des Questions Historiques* 51 (1892), pp. 372–423, and Kayser's "Papst Nikolaus V und die Juden", *Archiv für katholisches Kirchenrecht* 53 (1885), pp. 209f. Consequently, before attempting a comprehensive history of the Popes and the Jews, we decided to conduct a systematic survey of papal Bulls and Briefs bearing on this topic in the Vatican Archives and elsewhere. The results of the survey are presented in the first part of this study, the documents — to be followed by the history, based on the former.

The immense dimensions of the Vatican Archives precluded a complete examination. We limited ourselves to an investigation of some of the major collections and of those which for one reason or another promised to be fruitful. In the first place these comprised the Vatican, Lateran and Avignon Registers, and some of the collections of Briefs. Here and there we foraged into "lesser" holdings, although lesser only for their promise to yield results. The complete list is given below. Even so some documents in the Registers — not to mention other holdings — must have escaped our attention. Our only excuse for these oversights is the size of the holdings, and the relatively minute proportions of the material relating to our subject. Often it was like looking for a needle in a haystack, although on a few occasions we were struck by the

abundance of documentation in certain files. To these were added some Bulls and Briefs which have survived elsewhere.

The result of our survey is the publication of some 3,250 Bulls and Briefs from the papacy of Gelasius I to that of Julius III containing references to Jews. The majority have not been published previously, and those which had been printed in summary or in full had not been brought together in a single volume, and in many instances are not readily accessible.

Nevertheless, we are aware of the disproportional character of our collection. This is chiefly due to the vicissitudes of the Vatican Archives; their almost total destruction prior to the end of the twelfth century, and the havoc wrought by subsequent disasters, such as the Sack of Rome, the ruinous voyage of the Archives to France in the time of Napoleon, and assorted fires, upheavals, and the like. Of course, we do not know what has been lost. Occasionally we get tantalizing glimpses of such losses, e.g., the reference by Raynaldus, *Annales Ecclesiastici* a. 1363 § 12, to Pope Urban V's letter to King Casimir of Poland, exhorting him to get rid of Esther, his Jewish concubine, and their children, and to restore his legal wife to her former position. Even without such glimpses there can be little doubt that much material has been lost, particularly before the time of Pope Innocent III.

The documents in the Vatican Archives, and the operation and procedures of the papal administration which gave rise to them, form the subject matter of innumerable publications. It suffices to refer the reader to the most recent comprehensive work on this topic by L. E. Boyle, *A Survey of the Vatican Archives and of its Medieval Holdings*, Toronto 1972. He lists most of the important earlier publications and describes in detail the main collections of these Archives. In addition, he has compiled a bibliography of most publications of papal records and of books and articles relating to them.

The documents are presented as follows: Place and Date; English summary; Text; Source (if available); Publication (if applicable); Note (if any); and Bibliography. No attempt has been made to arrive at a critical textual edition of documents which have been preserved in more than one version, except with regard to those sections which relate directly to the subject of our work. Most documents are given in full, aside from rather lengthy ones containing only brief references to Jews, in which case their beginning, ending, and the section relating to Jews are presented, and the rest is omitted. Doubtful readings, misspellings and scribe's errors have been indicated by [?], [!] and [sic].

No attempt has been made to list all references, either under Source or Publication, except for the tracing back of documents to the Vatican Archives and their publication in major collections of Bulls and Briefs. In some instances, chiefly with regard to Bulls predating Pope Innocent III, obviously there was no point in trying to refer to manuscript sources. Standard printed editions of these documents are given under Publication, e.g. the letters of

Pope Gregory I are quoted from the definitive editions of Ewald-Hartmann and of Norberg.

Wherever possible we tried to check published versions against manuscript originals. However, sometimes this was not feasible, either because the manuscript has been lost, or because the library or archive was inaccessible to us. In these cases the Source is given in brackets. Printed versions, in full or in part, are listed under Publication, whereas published summaries of documents are listed under Bibliography. An attempt has been made to identify individuals mentioned in the documents, whenever possible. Prelates of the Church were identified chiefly with reference to Gams and Eubel, and in a few instances also with the aid of other standard works, e.g. *Gallia Christiana*. Various matters arising out of the documents will be dealt with in the second part (*The History*), and we did not feel called upon to repeat them in the Notes to the documents. Bibliographical references consist of the author's name (where applicable) and one or more catchwords. The Bibliography at the end of the last volume will contain complete references.

It is customary to assume that a Bull is a weightier and often longer document than a Brief. By definition the latter is a shorter pronouncement, or communication, and of lesser significance. However, in the sixteenth century, if not before, this does not always seem to have been the case. Some Bulls deal with relatively trivial matters, while certain Briefs are fairly lengthy and treat of important issues. Therefore, we have given in full the texts of all documents up to the time of Pope Clement VII. These include the Briefs issued by the papal Chamberlain, his deputy, or another senior official on verbal instructions (*vive vocis oraculo*) of the Pope. There does not appear to be any substantial difference between Briefs signed by the Pope and those written at his behest and signed by the Chamberlain or by a senior official. In fact most Bulls were not formulated by the Pope although all were signed by him and he was acquainted with their contents. With the passage of time and the ever increasing business of papal government, no Pope could possibly cope with all official correspondence. It is difficult to determine what part of the daily business transacted and even discussed in the Pope's presence was actually decided by him, and what part was left to the discretion of the Chamberlain, his deputy and their officers. This is probably the case in some of the petitions (*supplicationes*) dealt with by the papal administration, and other business. It would appear that papal involvement was often perfunctory, although normally papal guidelines determined policy. In other words, papal government became more and more that of a modern state. The Jews obviously became aware of this, and in the sixteenth century there are some instances in which they requested and obtained papal confirmation of Briefs issued by the Chamberlain on verbal instructions of the same Pope.

The number of surviving Briefs relating to Jews emanating from the Chamberlain's office in the sixteenth century increases sharply, particularly

after the first quarter of that century. Most of them deal with purely administrative matters pertaining to the Jews in the papal dominions. Many of them are repetitious, and contain similar or identical texts, variously addressed.

Therefore we decided to limit the publication of entire documents dealt with for the last thirty years to Bulls and Briefs signed by the Pope, and to give summaries only of the Briefs signed by the Chamberlain (with a few notable exceptions). We also felt that the publication in full of the latter would distort the overall proportions of the Documents, and further increase the unavoidable imbalance between the documentation of earlier and later centuries. Briefs not signed by the Pope are marked with an asterisk.

Papal letters on Jews and Jewish affairs, whether Bulls or Briefs, may be classified in two main groups. The first consists of general pronouncements on one or more matters of policy towards the Jews. Sometimes these are rendered in the form of a declaration, e.g. *Ad perpetuam rei memoriam*, and at other times they are addressed to the ecclesiastical and/or secular authorities. Other letters deal with the affairs of individual Jews or of Jewish groups and communities. While many of these are charters of privileges, or administrative instructions, they often contain references to matters of principle and policy of a broader significance. Obviously, pronouncements belonging to the first group stood a better chance of becoming official Church policy with regard to the Jews, and sometimes found their way into Canon Law. There are, however, instances of matter included in letters of the second group which eventually was incorporated into policy. The second group includes, as a matter of course, letters dealing with the Pope's relations with his Jewish subjects in Italy and France.

We included in the Documents those papal letters which dealt with Jewish converts and New Christians in the Iberian peninsula, and the Inquisition, including its establishment in Spain and Portugal in the fifteenth and sixteenth century, respectively. However, here again we excluded some of the repetitious material of the sixteenth century and most of the documents relating to the administration of the Inquisition as such, particularly after it had become virtually autonomous, first in Spain and then in Portugal.

I should like to acknowledge my debt to the staff of the archives and libraries listed below. Their generous assistance has been invaluable. I should also like to express my gratitude to my collaborators: Moshe Moldavi, Renata Segre, Robert Amoils, and Joseph Elron. Much valuable criticism has been offered me by Prof. J. N. Hillgarth and the members of his Committee on Publications at the Pontifical Institute of Mediaeval Studies. Colleagues and friends also

gave me valuable advice. I should like to thank them and all those who made the preparation and publication of this work possible.

Shlomo Simonsohn

Tel Aviv University, 1988

List of Archives and Manuscript Collections

ABBREVIATIONS: AS — Archivio di Stato
ASV — Archivio Segreto Vaticano
BAV — Biblioteca Apostolica Vaticana

Ancona AS, Arch(ivio) Com(unale), Liber Croceo Parvo

—— Liber Decretorum 1538–1540

—— Diplomatico

Assisi, Arch(ivio) Stor(ico) Comune, Sez. H., riformanze e atti generali, reg. 16, AA 1459 usque ad Augustum 1462

—— 18 AA, 1469–75

Avignon, Arch(ives) Dep(armentales) Vaucluse, C.41

—— boîte 91

Bamberg, Staatsarchiv, A 160, Nr. 2192, Fach 575

Barcelona, Arch. Coronae Aragon., Johannis XXII bull.

Benevento, Arch(ivio) Com(unale), Bullae Summarum Pontificum et Sedis Apostolice I

Benevento, Duomo, Biblioteca Beneventana, vol. 33, 34

Berlin (East), Staatsbibliothek, Ms. Phillipsiana 1870

Bologna AS, Comune, Privilegi, Brevi Pontifici, Busta I

—— Comune, Governo, Bolle, brevi e diplomi, copie, B.2

—— Senato, Instrumenti e scritture, Ser. A., busta 9, fasc. 4; 20, fasc. 24; 28

Bologna, Bibl. Univers., Cod. Lat. 317, vol. V-1

Breslau, see also Wroclaw

[Breslau, Dom — Archiv F. 37]

[Brussels, Archives Générales du Royaume, Archives Ecclésiastiques, carton 317]

Cambridge, University Library, Ms. Porterhouse 193

Carpentras, Bibliothèque Inguimbertaine, Archives Communales

—— GG 57, Ms 1725, BB 77, Ms 1746

Cesena AS, Bolle e Brevi B12, B13, B14, B15, B16

—— Liber Privilegiorum

Città di Castello, Arch(ivio) Com(unale), Annali Comunali 52

Cordoba, Arch. Cated. caj. I, leg. 2

—— Libro de la Tablas caj. P., leg. 2

Fano AS (Sezione), Arch(ivio) Stor(ico) Com(unale) II Registri, vol. III, V

Fermo, Bibl(ioteca), Com(unale), Arch(ivium) Diplom(aticum), Perg(amina) Firmum, No. 1451

[Ferrara, Arch(ivio) della Scuola Spagnola, Cart. 8]

Frankfurt, Stadtarchiv Ugb. E 43, M 6

—— [Judenurkunden] Privileg 378

Frankfurt, Stadt- und Universitätsbibliothek, Barth(olomaeus) 64

[Gerona, Archivo de la Curia Episcopal]

[Gran, Arch. Cap. Strigoniensi, Ms, Havensi T, No. LXVII]

Iesi, Arch(ivio) Stor(ico) Com(unale), Pergamene

- Imola, Arch. Capitulare S. Cassiano, fasc. VI
 Karlsruhe, Landesbibliothek, Cod. R 22
 Köln, Stadtarchiv, HUA 441, 2/394; 2/396
 — S. Andreas, Urk. 1/58
 Lisbon, Arch(ivo) Nac(ional), Maç(o) de Bullas 2, 7, 9, 14, 15, 17, 18 20, 25, 37
 — Gav(eta) 2, Maç. 1, 2
 — Gav. 15, Maç. 16
 — Inquisicao de Lisboa, Proc. 13, Cartorio do Santo Officio, Papeis Avulsos, Maç. 1
 — Coll. Moreira, Cod. 3
 Lisbon, Bibl. da Ajuda, Symicta Lusitana, vols. 31–32 (Memoriale); 38, 46 (Codex diplomaticus Lusitanaea)
 London, BM, Ms. Cotton, Vitellius E XIII 4
 Lucca AS, Tarpea 1452
 [Lucera, Arch(ivio) Capitolare, Sezione unica, Div. III, No. 25]
 Madrid, Arch(ivo) Hist(orico) Nac(ional), cod. 3, 996B
 — Clero, pergs, carp. 3091
 — Inq(uisicion) 1, 2, 121
 — [Inquisicion de Valencia, Leg. 533, pr. 18]
 — Dominicos de Avila, M.13
 Madrid, Bibl(ioteca) Nac(ional), Ms. 13267
 Mantova, Arch(ivio), Com(unità) Israelitica, filza 1, 2, 99
 Mantova AS, Ebrei
 — E XXV 2, busta 834
 — Libri Decreti
 Milano AS, Registri Ducali 109
 — Carteggio Sforzesco 744
 — Bolle e Brevi Papali
 Modena AS, Cancelleria Ducale, Documenti di Stati e Città, busta 90
 — Archivio per materie, Ebrei
 Montpellier, Arch. Municipales, Arm. E, cass. 5
 Montpellier, Arch. Départementales de l'Hérault, Sénéchaussée de Nîmes, ser. A., t. VII
 München, Staatsarchiv, Würzburger Urkunden 2828
 — Reichstadt Regensburg 186
 München, Staatsbibliothek, Cod. Lat. 17788
 New York, Jewish Theological Seminary, Ms. History, Mic. 3866
 Nürnberg, Staatsarchiv, 35 Neue Laden der unteren Lösungsstube, Nr. 1129
 Orvieto, Arch(ivio) Com(unale) Riformagioni, b. 216
 Padova, Arch(ivio) Curia Vescovile, Diversorum, Reg. 54
 Padova, Bibl. Antoniana, Cod. 79
 Palermo AS, R. Cancelleria 21, 71, 84
 — R. Protonotaro 43, 48
 Palermo, Biblioteca Comunale, Ms. 3 Qq. D
 Pamplona, Arch. de Navarra, Archivo de Comptos, caj. 4
 Paris, Arch. Nat. J. 452 B, J. 704, L. 243, L. 252, L. 263, L. 274
 Paris, BN, Ms. Latin 235, 5993A, 17095
 — Fond 500, Colbert 59
 — Fonds Moreau 1191, 862
 — Fonds Doat 4, 37, 32
 Parma AS, Arch(ivio) Notarile, Niccolò Zangrandi, filza 14 (atti 1461–1463), B. 1423
 Perpignan, Archives des Pyrénées Orientales, B 226, B 232
 Perugia AS, Arch(ivio) Com(unale), Statuti 17

- Diplomatico Comunale, Arm. II, Cass. 13, 14
- Fondo Diplomatico, Pergamena 263
- Annali Decemvirali 1463
- Camera Apostolica Perugina, Reg. I
- Copiari 14
- [Poznan, State Arch(ives), Inscriptiones Posnanienses, 1568–1569]
- [Prague, Town Archives, cod. 45, No. 45]
- [Ratisbon, Ms. S. Emmerani]
- Ravenna AS, Cancelleria, vol. 47
- Roma, Arch(ivio) Com(unità) Israelitica
- [Roma, Archivium Montis Pietatis]
- Roma AS, Camerale III, Busta 776
- Camerale I 892, 1186
- [(Roma), Dominican Archives]
- [Schleiden, Archiv. ducum de Arenberg]
- Siena AS, Diplomatico Riformationi 1429
- Capitula Hebreorum, Balia n. 1069
- Simancas, Arch(ivo) Gen(eral), Patronato Real I
- Strasbourg, Arch. Municipales AA 1398
- Toledo, Arch. Cated. A.4.1, I.7.G, I.7.I
- Torino AS, Bullarium Felicis V
- [Tortosa, Cod. 144]
- Toulouse, Bibl. Municip., Ms. 625
- Trento AS, Capsa 69
- Trento, Bibl(ioteca) Com(unale) M.12, Alberti, Miscellanea V
- Vatican, ASV, A(rchivium) A(rcis), Arm(ario) I–XVIII, 1279, 1582–1584, 1674, 4168, 4197, 4676, 4677
- Arm(ario) V, Caps. 2
- Arm(ario) XXIX, vol. 1, 4, 6–11, 13, 16–20, 28–30, 33, 36, 38–41, 44, 46, 50, 55, 58, 59, 61, 63–73, 76–81, 83–89, 91–104, 110, 111, 113–120, 122–124, 126–151, 153–159
- Arm(ario) XXXI, vol. 13, 72
- Arm(ario) XXX, vol. 160–166, 168–181
- Arm(ario) XXXIII, vol. 13
- Arm(ario) XXXIX, vol. 6, 7, 11–24, 26, 28–34, 36, 37, 44–51, 53B, 55–60
- Arm(ario) XL, vol. 1–3, 6–8, 10, 12–14, 18–21, 23, 25, 27, 28, 30, 32, 33, 37–40, 42, 43, 46–53
- Arm(ario) XLI, vol. 1–9, 11, 12, 14–30, 32–42, 44, 45, 56–63, 65–72
- Arm(ario) XLII, vol. 1
- Arm(ario) LIII, vol. 8, 18
- Brevia Lat(eranensia) 1–7, 9–11, 13, 15–19, 21–28, 30–34, 36–50, 52–54, 56–59
- Fondo Borghese serie I, 893 (Memoriale)
- Fondo Domenicani 100, 101, 303, 1805
- Fondo Pio 179, 279, 280
- Instr(umenta) Misc(ellanea) 120, 6238
- Reg(istra) Aven(ionensia) 4, 6, 7, 9–11, 13–17, 19, 22, 23, 25, 29–33, 35, 37, 40, 42, 44, 61, 67, 74, 85, 105, 109, 119, 144, 148, 153, 154, 159, 160, 163–165, 170–173, 185, 187, 192, 197, 203, 215, 216, 222, 224–226, 229, 230, 234, 242, 247, 250, 251, 268, 273, 280, 302, 303, 307, 316, 328, 333, 335, 339, 340, 344, 345, 347, 349
- Reg(istra) Lat(eranensia) 9, 14, 24, 43, 47, 61, 69, 79, 87–89, 94, 100, 108, 120, 122A, 128, 133, 136, 153, 172, 189, 190, 195, 202, 208, 212, 222, 231, 251, 260, 263, 268, 269, 272, 276, 283, 288, 297, 299, 336, 339, 342, 348, 353, 368, 373, 375, 400, 402, 421, 425, 445, 458, 464, 466, 473, 474, 487, 497, 504, 538, 548A, 571, 574, 596, 614, 628, 631, 650, 677, 716, 722, 738, 743, 774,

776, 777, 800, 855, 878, 882, 885, 887, 893, 900, 909, 1176, 1237, 1321, 1331, 1395, 1368, 1372, 1489, 1497, 1534, 1647, 1648, 1672, 1676, 1678, 1689, 1694, 1699, 1701, 1712, 1718, 1721, 1722, 1727, 1732, 1737, 1753, 1754, 1782, 1792, 1796, 1804, 1805, 1814

— Reg(istra) Suppl(icationum) 1, 6, 10, 11, 27, 33, 35, 39, 43, 53, 108, 115, 130, 137, 146, 160, 166, 176, 185, 190, 206, 209, 213, 215, 216, 225, 226, 228, 230, 236, 245, 261, 272, 276, 293, 295, 296, 299, 301, 331, 341, 366, 451, 454, 488

— Reg(istra) Vat(icana) 2-5, 7-11, 13-25, 27-29A, 32, 37, 40, 41, 43-49, 52, 55, 56, 59, 60, 63-66, 68, 70-74, 78, 79, 81-83, 86, 87, 90, 96, 98, 101, 103, 104, 109, 110A, 113, 114, 116, 119, 126, 133, 135, 138-140, 142, 143, 145, 155, 184, 187, 238-241, 244F, 244G, 244I, 244L, 244N, 246, 247, 251-254, 256, 259, 260, 263, 264, 266, 268, 271, 282, 285, 288, 291-294, 298, 310, 311, 313, 314, 316, 317, 320, 323, 328, 333-336, 347, 348, 350, 352-354, 356, 358, 361, 365, 367, 369-373, 375, 381, 385, 387, 392, 394, 396-399, 401-403, 406, 408, 410, 414, 415, 418, 421, 424, 427, 432, 440, 442-444, 455, 468-470, 474, 475, 477, 480, 483, 484, 491, 501, 502, 504, 505, 509-511, 518, 519, 523, 525, 529, 530, 533, 549, 644, 659, 660, 662, 663, 670, 671, 673, 674, 677-680, 682, 685, 686, 689, 692, 741, 756, 773, 815, 894, 917, 1195, 1200, 1253, 1260, 1442, 1680, 1695, 1698, 1702, 1718, 1721, 1794, 1795

Vatican, BAV, Vat(icani) Lat(ini) 3364, 3977, 6198, 6735, 9441 pars 4

— Ottob(oniana) Lat(ini) 351, 1439, 2506, 2546

[Verona, Arch(ivio) Com(unità) Israelitica]

Viterbo, Arch(ivio) Consorzio Anselmo Anselmi, II. B.7.24, Riforme Comunali, vol. 24

[Wien, Geheimes Hofarchiv]

Wroclaw, State Archives, Rep. 88

[?Ms. Antonio Pueyo y Rosen, Marqués de Campofranco]

Note: Memoriale porrectum a noviter conversis regni Portugalliae, continens narrationem rerum gestarum circa eos a regibus et inquisitoribus illius regni spatio 48 annorum (1493-1544) + 44 appendices is contained in two manuscripts: ASV, Borghese 893 and Lisbon, Biblioteca de Ajuda, Symmicta Lusitana vols. 31-32.

Gelasius I

1 Mar. 492 – 21 Nov. 496

1

492–496

Recommendation to Bishop Quinigesius of Antonius, relative of a man from Telesia, apparently a Jew.

Gelasius Quinigesio episcopo. Vir clarissimus Telesinus, quamvis Judaicae credulitatis esse videatur, talem se nobis approbare contendit, ut merito nostrum appellare debeamus; qui pro Antonio (Antio) parente suo specialiter postulavit, ut eum dilectioni tuae commendare debeamus; et ideo fratrem supradictum voluntatis nostrae mandatorumque respectu ita te habere convenit, ut non solum in nullo penitus opprimatur, verum etiam in quo ei opus fuerit tuae se gaudeat dilectionis adjutum.

Publication: Migne, *PL* 59, col. 146; Synan, *Popes and Jews*, pp. 33f., 175; Thiel, *Epistolae Romanorum Pontificum*, p. 508.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 205; Baron, *Social and Religious History* 3, p. 27; Blumenkranz, *Auteurs chrétiens*, p. 48; Id., *Juifs et Chrétiens*, p. 44; Katz, *Jews in Spain and Gaul*, p. 120; Linder, *Christlich-jüdische Konfrontation*, p. 430; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, pp. 127f.

2

492–496

Orders to Bishops Siracusius, Constantius and Laurentius to investigate the complaint of a slave of Venafro. The slave claimed that although a Christian from childhood he had been circumcised by his former Jewish master.

Gelasius Siracusio, Constantio et Laurentio episcopis. Judas, qui Judaicae professionis exstitit, mancipium juris sui, quod ante paucos annos se asserit comparasse, nunc ad ecclesiam Venefranam confugisse suggestit, sicut petitorii tenor annexus ostendit, eo quod dicat sibi ab infantia Christiano nuper a

praelato domino signaculum circumcisionis infixum. Quapropter diligenter vestra inter utrumque sollicitudo rerum fideliter examinet veritatem, quatenus nec religio temerata videatur, nec servus hac obsectione mentitus competentis jura domini declinare contendat.

Publication: Migne, *PL* 59, cols. 146f.; Synan, *Popes and Jews*, p. 175; Thiel, *Epistolae Romanorum Pontificum*, pp. 506f.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 205; Blumenkranz, *Auteurs chrétiens*, p. 48; Id., *Juifs et Chrétiens*, p. 202; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 128.

Gregory I
3 Sep. 590 – 2 Mar. 604

3

March 591

Instructions to Peter, bishop of Terracina, to offer the Jews a new location for their synagogue.

Gregorius Petro episcopo Terracinensi. Ioseph praesentium lator Iudeus insinuavit nobis de loco quodam, in quo ad celebrandas festivitates suas Iudei in Terracinensi castro consistentes convenire consueverant, quod tua eos fraternitas expulisset, et in alium locum pro colendis similiter festivitatibus suis te quoque noscente et consentiente migraverint. Et nunc de eodem loco expulsos se denuo conqueruntur. Sed si ita est, volumus, tua fraternitas ab huiusmodi se querela suspendat et ad locum, quem, sicut praediximus, cum tua conscientia quo congregentur adepti sunt, eos sicut mos fuit ibidem liceat convenire. Hos enim, qui a Christiana religione discordant, mansuetudine, benignitate, admonendo, suadendo ad unitatem fidei necesse est congregare, ne quos dulcedo praedicationis et praeventus futuri iudicis terror ad credendum invitare poterat, minis et terroribus repellantur. Oportet ergo magis, ut ad audiendum de vobis verbum Dei benigne conveniant, quam austeritate, quae supra modum extenditur, expavescant.

Publication: Ewald-Hartmann, *Gregorii I Registrum* 1, No. I, 34; Norberg, *Gregorii Magni Registrum* 1, No. I, 34.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 205; Baron, *Social and Religious History* 3, pp. 29f., 243; Blumenkranz, *Auteurs chrétiens*, pp. 75, 98; Id., *Juifs et Chrétiens*, p. 311; Goerres, *Papst Gregor I*, pp. 493f.; Grayzel, *Sicut Iudeis*, p. 248; Jaffé-Wattenbach, *Regesta*, No. 1104; Katz, *Pope Gregory*, pp. 116f.; Synan, *Popes and Jews*, pp. 45, 179.

Further instructions to Peter, subdeacon of Sicily, to deal justly with the claim for 51 solidi by Salpingus, a Jew.

Gregorius Petro subdiacono Siciliae ... De causa Salpingi udei epistola aliqua est inventa, quam tibi fecimus retransmitti, ut eam relegens et subtiliter causam eius vel viduae cuiusdam, quae in eodem negotio dicitur implicata, cognoscens, de quinquaginta uno solidis, qui rediberi noscuntur, sicut iustum visum tibi fuerit responsum facias, ita ut res alienae iniuste nullomodo a creditoribus defraudentur.

Publication: Ewald-Hartmann, *Gregorii I Registrum* 1, No. I, 42; Norberg, *Gregorii Magni Registrum* 1, No. I, 42.

Bibliography: Blumenkranz, *Auteurs chrétiens*, p. 75; Id., *Juifs et Chrétiens*, p. 355; Jaffé-Wattenbach, *Regesta*, No. 1112; Katz, *Pope Gregory*, pp. 116, 126.

Censure of Virgil, bishop of Arles, and Theodore, bishop of Marseilles, for having baptized Jews by force. They are to desist.

Gregorius Virgilio et Theodoro episcopis Massiliae Galliarum. Scribendi ad fraternitatem vestram reddendumque debitae salutationis alloquium licet nulla congrui temporis vel personarum esset occasio, actum est, ut uno in tempore et quae decebant de dilectione proximitatis fraternae persolverem et quorundam querimoniam, quae ad nos perlata est, quomodo errantium salvandae sint animae, non tacerem. Plurimi siquidem Iudaicae religionis viri in hac provincia commanentes ac subinde in Massiliae partibus pro iversis negotiis ambulantes ad nostram perduxere notitiam, multos consistentium in illis partibus Iudeorum vi magis ad fontem baptismatis quam praedicatione perductos. Nam intentum quidem huiuscemodi et laude dignum censeo et de Domini nostri descendere dilectione profiteor. Sed hanc eandem intentionem, nisi competens scripturae sacrae comitetur effectus, timeo, ne aut mercedis opus exinde non proveniat, aut iuxta aliquid animarum quas eripi volumus quod absit dispendia subsequantur. Dum enim quispiam ad baptismatis fontem non praedicationis suavitate, sed necessitate pervenerit, ad pristinam superstitionem remeans inde deterius moritur, unde renatus esse videbatur.

Fraternitas ergo vestra huiuscemodi homines frequenti praedicatione provocet, quatenus mutare veterem magis vitam de doctoris suavitate desiderent. Sic enim et intentio nostra recte perficitur et conversi animus ad priorem denuo vomitum non mutatur. Adhibendus ergo illis est sermo, qui et errorum in ipsis spinas urere debeat et praedicando quod in his tenebrascit inluminet. Ut pro his ammonitione frequenti mercedem fraternitas vestra capiat et eorum quantos Deus donaverit ad regenerationem novae vitae perducatur.

Publication: Ewald-Hartmann, *Gregorii I Registrum* 1, No. I, 45; Norberg, *Gregorii Magni Registrum* 1, No. I, 45.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 205; Baron, *Social and Religious History* 3, pp. 28, 242; Blumenkranz, *Auteurs chrétiens*, p. 75; Id., *Juifs et Chrétiens*, pp. 93f., 105; Browe, *Judenmission*, p. 13; Goerres, *Papst Gregor I*, pp. 495f.; Grayzel, *Sicut Judeis*, p. 248; Jaffé-Wattenbach, *Regesta*, No. 1115; Katz, *Pope Gregory*, pp. 115f.; Id., *Jews in Spain*, pp. 24, 28, 125f.; Synan, *Popes and Jews*, p. 49.

6

August 591

Anthemius, the subdeacon of Campagna, is to compel a Jew who had bought sacred vessels from the clergy of Venafro, to return the objects. He is to punish the clergymen.

Gregorius Anthemio subdiacono. Fuscus archiater ardore fidei provocatus preces effundit dicens Opilionem diaconem, sed et Servum-dei et Crescentium clericos Benafranae ecclesiae, oblitos timorem futuri iudicii, ministeria antefatae ecclesiae Hebreo cuidam, quod dici nefas est, vendidisse. Id est: in argento calices duos, coronas cum delfinis duas et de aliis coronis lilios, pallia maiora minora sex. Et ideo mox ut praesentem iussionem experientia tua susceperit, memoratos ecclesiasticos ad se faciat indifferenter occurrere, et requisita veritate, si ita ut suggestum est constiterit, memoratum Hebreum, qui oblitus vigorem legum, praesumpsit sacra comparare cymilia, per iudicem provinciae faciat conveniri et sine aliqua mora antefata ministeria restituere compellatur, ut ex eis nihil saepe fatae ecclesiae possit inminui. Suprascriptos autem diaconem vel clericos, qui tantum nefas commiserunt, in poenitentia religare non differas, ut tale tantumque delictum suis lacrimis possint diluere.

Publication: Ewald-Hartmann, *Gregorii I Registrum* 1, No. I, 66; Norberg, *Gregorii Magni Registrum* 1, No. I, 66.

Bibliography: Blumenkranz, *Auteurs chrétiens*, p. 76; Id., *Juifs et Chrétiens*, p. 318; Jaffé-Wattenbach, *Regesta*, No. 1135; Katz, *Pope Gregory*, p. 127; Synan, *Popes and Jews*, p. 46.

Recommendation to Peter, subdeacon of Sicily, of Cyriacus and Johanna his wife, the latter a Jewish convert. He is to make sure that Johanna is not molested on account of her having been betrothed before conversion.

Gregorius Petro subdiacono. Egentibus nostrae commendationis auxilio oportet nos, in quantum ratio patitur, benigna mente praebere subsidium. Proinde experientiae tuae Cyriacum et Iohannam coniugem eius praesentium portitores nostra praeceptione duximus commendandos, quatenus a nullo eos contra iustitiam opprimi vel gravari permittas. Sed ubi necesse fuerit, tuis annuente iustitia solatiis perfruantur, ut salva aequitate nostram sibi in omnibus commendationem te concurrente prodesse laetentur. Quia vero praefata femina pro eo, quod post acceptas sponsalities arras ex Iudaea ad Christianam religionem conversa est, dicitur sustinere molestiam, et eandem causam iam dictam asserunt et finitam, experientia tua diligenter exquirat, et si causam iudicatam agnoverit, nullam exinde querelam adversus suprascriptam feminam ulterius quolibet modo reserpere permittat. Sed quae iudicata sunt modis omnibus conserventur, ne ob id, quod meliorem partem elegerit, dinoscitur, malorum hominum controversiis quatiatur.

Publication: Ewald-Hartmann, *Gregorii I Registrum* 1, No. I, 69; Norberg, *Gregorii Magni Registrum* 1, No. I, 69.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 205; Blumenkranz, *Auteurs chrétiens*, p. 76; Id., *Juifs et Chrétiens*, pp. 142, 156; Jaffé-Wattenbach, *Regesta*, No. 1138; Katz, *Pope Gregory*, p. 126; Synan, *Popes and Jews*, p. 47.

Bishops Bacauda and Agnellus are to investigate the claim that the chanting of the Jews in their synagogue in Terracina was audible in the local church. They are to ascertain the facts in company with Peter, bishop of Terracina. If necessary, the Jews are to be provided with (yet) another location for their synagogue.

Gregorius Bacaudae et Agnello episcopis, de Hebraeis. Supplicaverunt nobis Hebraei Terracinae degentes, ut locum, quem sub synagoge hactenus habuerunt, eum illis nostra quoque auctoritate esset habendi licentia. Sed quia pervenit ad nos, eo quod locus ipse sic vicinus esset ecclesiae, ut etiam vox psallentium perveniret, scripsimus fratri et coepiscopo nostro Petro, ut si ita esset, ut vox de eodem loco in ecclesiae ore sonaret, Iudaeorum celebrationibus privaretur. Ideoque fraternitas vestre cum suprascripto Petro fratre et coepiscopo nostro locum ipsum diligenter inspiciat, et si ita est, aut aliquid vobis ecclesiae fuerit visum officere, alium locum intra ipsum castellum praevidete, ubi praefati Hebraei conveniant, quo sua possint sine impedimento ceremonia celebrare. Talem vero fraternitas vestra praevideat, si hoc fuerint loco privati, ut nulla exinde in futuro querella nascatur. Praedictos vero Hebraeos gravari vel affligi contra rationis ordinem prohibemus. Sed sicut Romanis vivere legibus permittuntur, annuente iustitia actosque suos ut norunt nullo inpediente disponant. Eis tamen Christiana mancipia habere non liceat.

Publication: Ewald-Hartmann, *Gregorii I Registrum* 1, No. II, 6; Norberg, *Gregorii Magni Registrum* 1, No. II, 45.

Note: See above, Doc. 3.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 205; Blumenkranz, *Auteurs chrétiens*, p. 76; Id., *Juifs et Chrétiens*, pp. 299, 311, 328; Goerres, *Papst Gregor I*, pp. 497f.; Grayzel, *Sicut Judeis*, p. 246; Jaffé-Wattenbach, *Regesta*, No. 1157; Katz, *Pope Gregory*, pp. 121f.; Synan, *Popes and Jews*, pp. 45f., 179.

Suggestion to Peter, subdeacon of Sicily, to entice Jews to accept baptism by exempting them from taxation.

Gregorius Petro subdiacono Siciliae de diversis causis.... Quia autem multi Iudaeorum in massis ecclesiae commanent volo, ut si qui de eis Christiani voluerint fieri, aliquantum eis pensi relaxetur, quatenus isto beneficio provocati, tali desiderio et alii adsurgant ...

Publication: Ewald-Hartmann, *Gregorii I Registrum* 1, No. II, 38; Norberg, *Gregorii Magni Registrum* 1, No. II, 50.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 206; Blumenkranz, *Auteurs chrétiens*, p. 76; Id., *Juifs et Chrétiens*, pp. 22, 95f.; Browe, *Judenmission*, p. 184; Goerres, *Papst Gregor I*, p. 503; Jaffé-Wattenbach, *Regesta*, No. 1186; Katz, *Pope Gregory*, p. 125; Synan, *Popes and Jews*, p. 48.

10

May 593

Libertinus, the praetor of Sicily, is to punish the Jew Nasas. He is alleged to have erected an altar to Elijah and to have induced Christians to worship there. He is also said to have purchased Christian slaves. They are to be set free.

Gregorius Libertino praetori Siciliae. Ab ipso amministrationis exordio Deus vos in causae suae voluit vindicta procedere et hanc vobis mercedem propitius cum laude servavit. Fertur siquidem quod Nasas, quidam sceleratissimus Iudaeorum, sub nomine beati Heliae altare punienda temeritate construxerit multosque illic Christianorum ad adorandum sacrilega seductione deceperit. Sed et Christiana ut dicitur mancipia comparavit et suis ea obsequiis ac utilitatibus deputavit. Dum igitur severissime in eum pro tantis facinoribus debuisset ulcisci, gloriosus Iustinus, medicamento avaritiae ut nobis scriptum est delinitus, Dei distulit iniuriam vindicare. Gloria autem vestra haec omnia districta examinatione perquirat, et si huiusmodi manifestum esse repperit, ita districtissime ac corporaliter in eundem sceleratum festinet vindicare Iudaeum, quatenus hac ex causa et gratiam sibi Dei nostri conciliet et his se posteris pro sua mercede imitandum monstret exemplis. Mancipia autem Christiana, quaecumque eum comparasse patuerit, ad libertatem iuxta legum praecepta sine ambiguitate perducite, ne quod absit Christiana religio Iudaeis subdita polluat. Ita ergo omnia districtissime et sub omni festinatione corrigite, ut non solum pro hac vobis disciplina gratias referamus, sed et testimonium de bonitate vestra ubi necesse fuerit praebeamus.

Publication: Ewald-Hartmann, *Gregorii I Registrum* 1, No. III, 37; Norberg, *Gregorii Magni Registrum* 1, No. III, 37.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 206; Blumenkranz, *Auteurs chrétiens*, p. 77; Id., *Juifs et Chrétiens*, pp. 57, 203, 356; Goerres, *Papst Gregor I*, pp. 498f.; Jaffé-Wattenbach, *Regesta*, No. 1242; Katz, *Pope Gregory*, p. 127; Synan, *Popes and Jews*, p. 41.

11

September 593

Januarius, bishop of Cagliari, is to protect slaves of Jews seeking refuge in churches. Their masters are not to be paid for their redemption, irrespective of whether they were Christians or have just been baptized.

Gregorius Ianuario episcopo Caralitano. Satis quidem te ipse pastoralis zelus instigare debuerat, ut gregem quem suscepas etiam sine nostro solatio salubriter ac provide tuereris, et a callidis inimicorum subreptionibus cum diligenti circumspectione servares. Sed quia caritatem tuam pro suae firmitatis augmento nostrae quoque pagina auctoritatis indigere comperimus, necessarium nobis fuit, titubantes animos tuos ad religiosi vigoris studium fraternae dilectionis exhortatione firmare ... Pervenit etiam ad nos, servos ancillasque Iudaeorum fidei causa ad ecclesiam refugientes aut infidelibus restitui dominis, aut eorum ne restituantur pretium dari. Hortamur igitur, ut nullatenus tam pravam consuetudinem manere permittas. Sed quilibet Iudaeorum servus ad venerabilia loca fidei causa confugerit, nullatenus eum patiamini praeiudicium sustinere. Sed sive olim Christianus, sive nunc fuerit baptizatus, sine ullo pauperum damno religioso ecclesiasticae pietatis patrocínio in libertatem modis omnibus defendatur ...

Publication: Ewald-Hartmann, *Gregorii I Registrum* 1, No. IV, 9; Norberg, *Gregorii Magni Registrum* 1, No. IV, 9.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 206; Blumenkranz, *Auteurs chrétiens*, p. 77; Id., *Juifs et Chrétiens*, p. 203; Goerres, *Papst Gregor I*, pp. 499f.; Jaffé-Wattenbach, *Regesta*, No. 1281; Katz, *Pope Gregory*, p. 130; Synan, *Popes and Jews*, p. 43.

Exhortation to Venantius, bishop of Luni, to ensure that the prohibition of ownership of Christian slaves by Jews is implemented. Christian slaves, employed on land belonging to Jews, may continue to cultivate it, but as coloni.

Gregorius Venantio episcopo Lunensi. Multorum ad nos relatione pervenit, a Iudaeis in Lunensi civitate degentibus in servitium Christiana detineri mancipia. Quae res nobis tanto visa est asperior, quanto eam fraternitatis tuae patientia operabatur. Oportebat quippe te respectu loci tui atque Christianae religionis intuitu nullam relinquere occasionem, ut superstitioni Iudaicae simplices animae, non tam suasionibus, quam potestatis iure, quodammodo deservirent. Quamobrem hortamur fraternitatem tuam, ut secundum piissimarum legum tramitem, nulli Iudaeo liceat Christianum mancipium in suo retinere dominio. Sed si qui penes eos inveniuntur, libertas eis tuitionis auxilio ex legum sanctione servetur. Hi vero qui in possessionibus eorum sunt, licet et ipsi ex legum districtione sint liberi, tamen quia colendis terris eorum diutius adhaeserunt, utpote conditionem loci debentes, ad colenda quae consueverant rura permaneant, pensiones praedictis viris praebeant, cuncta quae de colonis vel originariis iura praecipiant peragant. Nihil eis extra haec oneris amplius indicatur. Quod si quis quemquam de his vel ad alium migrare locum, vel in obsequium suum retinere voluerit, ipse sibi reputet, qui ius colonarium temeritate sua, ius vero domini sibi iuris severitate damnavit. In his ergo omnibus ita te volumus sollerter inpendi, ut nec direpti gregis pastor reus existas, nec apud nos minor aemulatio fraternitatem tuam reprehensibilem reddat.

Publication: *Corpus Iuris Canonici* 2, Lib. V, tit. VI, c. 2; Ewald-Hartmann, *Gregorii I Registrum* 1, No. IV, 21; Norberg, *Gregorii Magni Registrum* 1, No. IV, 21.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 206; Blumenkranz, *Auteurs chrétiens*, p. 77; Id., *Juifs et Chrétiens*, pp. 203, 339; Jaffé-Wattenbach, *Regesta*, No. 1293; Katz, *Pope Gregory*, p. 130; Synan, *Popes and Jews*, p. 41.

Anthemius, subdeacon in Campania, is to give financial aid to three Jewish converts.

Gregorius Anthemio subdiacono. Eis quos de Iudaica perditione Redemptor noster ad se dignatur convertere rationabili nos oportet moderatione concurrere, ne victus quod absit inopiam patiantur. Ideoque tibi huius praecepti auctoritate mandamus, quatenus filiis Iustae Ex-Hebraeis, id est Iulianae, Redempto et Fortunae, a tertia decima succedenti indictione annis singulis [...] solidos dare non differas, quos tuis noveris modis omnibus rationibus inputandos.

Publication: Ewald-Hartmann, *Gregorii I Registrum* 1, No. IV, 31; Norberg, *Gregorii Magni Registrum* 1, No. IV, 31.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 206; Blumenkranz, *Auteurs chrétiens*, p. 78; Id., *Juifs et Chrétiens*, pp. 142, 156; Jaffé-Wattenbach, *Regesta*, No. 1303; Katz, *Pope Gregory*, p. 125; Synan, *Popes and Jews*, pp. 48f.

14

October 594

Inducements to convert are to be offered the Jews in Sicily by Cyprianus, the local deacon. They are to be promised a reduction of their land taxes if they are willing to accept baptism.

Gregorius Cypriano, diacono et rectori patrimonii Siciliae. De Manichaeis qui in possessionibus nostris sunt frequenter dilectionem tuam ammonui, ut eos persequi summopere debeat atque ad fidem Catholicam revocare; quod si tempus exigit, per te, si autem pro causis aliis non licet, per alios sollerter inquirere. Pervenit vero ad me esse Hebraeos in possessionibus nostris qui converti ad Deum nullatenus volunt. Sed videtur mihi, ut per omnes possessiones, in quibus ipsi Hebraei esse noscuntur, epistolas transmittere debeas eis ex me specialiter promittens, quod quicumque ad verum Deum et Dominum nostrum Iesum Christum ex eis conversus fuerit, onus possessionis eius ex aliqua parte inminuetur. Quod ita quoque fieri volo, ut si quis ex eis conversus fuerit, si solidum pensionem habet, tremissis ei relaxari debeat, si tres vel quattuor, unus solidus relaxetur. Si quid amplius, iam iuxta eundem modum debet relaxatio fieri vel certe iuxta quod tua dilectio praevidet, ut et ei qui convertitur onus relevetur et ecclesiastica utilitas non gravi dispendio prematur. Nec hoc inutiliter facimus, si pro levandis pensionis oneribus eos ad Christi gratiam perducamus, quia, etsi ipsi minus fideliter veniunt, hi tamen qui de eis nati fuerint iam fidelius baptizantur. Aut ipsos ergo aut eorum filios lucramur. Non est grave, quicquid de pensione pro Christo dimittimus...

Publication: Ewald-Hartmann, *Gregorii I Registrum* 1, No. V, 7; Norberg, *Gregorii Magni Registrum* 1, No. V, 7.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 206; Baron, *Social and Religious History* 3, pp. 28, 242; Blumenkranz, *Auteurs chrétiens*, p. 78; Id., *Juifs et Chrétiens*, pp. 22, 95; Browe, *Judenmission*, p. 184; Goerres, *Papst Gregor I*, p. 503; Jaffé-Wattenbach, *Regesta*, No. 1323; Katz, *Pope Gregory*, p. 125; Synan, *Popes and Jews*, p. 48.

Fortunatus, bishop of Naples, is to see to the observation of the following: Pagan slaves of Jews, who declare their willingness to be baptized, are to be set free. Pagan slaves, bought by Jews for resale on the market, who take refuge in a church, or express their intention to do so, must be sold within three months to a Christian. Such a slave, who has not been sold three months after purchase, must be set free.

Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano. Fraternitati vestrae ante hoc tempus scripsimus, ut hos qui de Iudaica superstitione ad Christianam fidem Deo adspirante venire desiderant dominis eorum nulla esset licentia venundandi, sed ex eo voluntatis suae desiderium prodidissent, et defendi in libertatem per omnia debuissent. Sed quia, quantum cognovimus, nec voluntatem nostram nec legum statuta subtili scientes discretione pensare in paganis servis hac se non arbitrantur condicione constringi, fraternitatem vestram oportet esse sollicitam; et si de eorum servitio non solum Iudaeus, sed etiam quisquam paganorum fieri voluerit Christianus, postquam voluntas eius fuerit patefacta, nec hunc sub quolibet ingenio vel argumento cuiquam Iudaeorum venundandi facultas sit, sed is qui ad Christianam converti fidem desiderat defensione vestra in libertatem modis omnibus vindicetur. Hi vero quos huiusmodi oportet servos amittere, ne forsitan utilitates suas inrationabiliter aestiment impediri, sollicita vos hoc convenit consideratione servare, ut, si paganos, quos mercimonii causa de externis finibus emerint, intra tres menses, dum emptor, cui vendi debeant, inveniatur, fugere ad ecclesiam forte contigerit et velle se fieri dixerint Christianos vel etiam extra ecclesiam hanc talem voluntatem prodiderint, pretium eorum a Christiano scilicet emptore percipiant. Si autem post praefinitos tres menses quisquam huiusmodi servorum velle suum edixerit et fieri voluerit Christianus, nec aliquis eum postmodum emere nec dominus sub qualibet occasionis specie audeat venundare, sed ad libertatis procul dubio praemia perducatur, quia

hunc non ad vendendum, sed ad serviendum sibi intellegitur reservasse. Haec igitur omnia fraternitas vestra ita vigilanter observet, quatenus ei nec supplicatio quorundam valeat nec persona subripere.

Publication: Ewald-Hartmann, *Gregorii I Registrum* 1, No. VI, 29; Norberg, *Gregorii Magni Registrum* 1, No. VI, 29.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 206; Blumenkranz, *Auteurs chrétiens*, pp. 78f.; Id., *Juifs et Chrétiens*, pp. 15, 203, 328, 338; Jaffé-Wattenbach, *Regesta*, No. 1409; Katz, *Pope Gregory*, p. 130; Synan, *Popes and Jews*, p. 42.

Orders to Candidus, the papal presbyter in Gaul, to investigate the complaint of one Dominicus that four Christians, his brothers, were being detained in servitude by the Jews in Narbonne. If true, the men are to be redeemed.

Gregorius Candido presbytero nostro per Gallias. Dominicus, praesentium portitor, lacrimabiliter nobis innotuit quattuor fratres suos de captivitate a Iudaeis redemptos esse atque eos nunc Narbonae in eorundem Iudaeorum servitio detineri. Et quia omnino grave execrandumque est Christianos esse in servitio Iudaeorum, dilectionem tuam scriptis praesentibus adhortamur, ut cum omni subtilitate et sollicitudine studeat perscrutari. Et si re vera ita est atque manifesta tibi veritate constiterit, quia neque ipsi, unde se redimant, neque suprascriptus portitor habet, eos studii tui sit redimere, sciens, quia, quicquid in eis dederis, tuis sine dubio rationibus imputatur.

Publication: Ewald-Hartmann, *Gregorii I Registrum* 1, No. VII, 21; Norberg, *Gregorii Magni Registrum* 1, No. VII, 21.

Bibliography: Balladori-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 207; Blumenkranz, *Auteurs chrétiens*, p. 79; Id., *Juifs et Chrétiens*, p. 205; Jaffé-Wattenbach, *Regesta*, No. 1467; Katz, *Pope Gregory*, p. 132; Synan, *Popes and Jews*, p. 42.

Cyprianus, deacon in Sicily, is to defend Paula against Theodorus, a Jew (or ex-Jew) and the men of the church in Messina.

Gregorius Cypriano diacono nostro per Siciliam. Questa nobis est Paula, praesentium latrix, quendam Theodorum ex Iudaeo sibi nimis frustra inimicum existere, in tantum ut, quod dici nefas est, iniquitate maleficiorum eam laedere moliatur atque ab hominibus ecclesiae Messanensis eundem Theodorum contra hoc facinus fortius vindicari. Dilectio ergo tua studeat, ut nullus ecclesiasticorum praedictae mulieri in hac causa temptet adversus existere. Sed ad investigandum hoc ipse, ut potueris, esto sollicitus et, si suprascriptus Theodorus tantae iniquitati obnoxius esse patuerit, ita hoc districta ultione per hos quorum interest facias vindicari, ut et Deus placari possit et aliis coercionis exemplum sit.

Publication: Ewald-Hartmann, *Gregorii I Registrum* 1, No. VII, 41; Norberg, *Gregorii Magni Registrum* 1, No. VII, 41.

Bibliography: Blumenkranz, *Auteurs chrétiens*, pp. 79f.; Jaffé-Wattenbach, *Regesta*, No. 1487; Synan, *Popes and Jews*, pp. 47f.

Orders to Fantinus, *defensor* in Sicily, to see to the baptism, even before Easter, of a group of Jews in Girgenti, who had expressed their desire to convert. A pestilence was raging.

Gregorius Fantino defensori. Domina abbatisa monasterii sancti Stephani, quod in Agrigentino est territorio constitutum, indicante, comperimus multos Iudaeorum ad Christianam fidem, divina gratia inspirante, velle converti, sed esse necessarium, ut aliquis illic ex nostro mandato debeat proficisci. Proinde huius tibi auctoritatis tenore praecipimus, ut omni excusatione summoti ad praedictum locum pergere et desiderium eorum tuis Deo propitio adhortationibus adiuuvare festines. Quibus tamen si longum vel triste videtur sollemnitatem sustinere Paschalem et eos nunc ad baptismum festinare cognoscis, ne, quod absit, longa dilatio eorum retro possit animos revocare, cum fratre nostro episcopo loci ipsius loquere, ut paenitentia ac abstinencia quadraginta diebus indicta, aut die Dominico aut, si celeberrima festivitas fortassis occurrerit, eos omnipotentis Dei misericordia protegente baptizet,

quia et temporis qualitas propter eam quae saevit cladem, impellit, ut desideria eorum nulla debeant dilatione differri. Quoscumque vero ex eis pauperes et ad vestem sibi emendam non sufficere posse cognoscis, te eis vestem, quam ad baptismum habeant, comparare volumus ac praebere: in quibus pretium quod dederis tuis noveris rationibus imputandum. Si vero sanctum Pascha elegerint expectare, item cum episcopo loquere, ut modo quidem cathecumini fiant atque ad eos frequenter accedat geratque sollicitudinem et animos eorum ammonitione suae adhortationis accendat, ut, quanto quae expectatur est longa festivitas, tanto se praeparare et eam desiderio ferventi debeant sustinere. Praeterea cum omni studio ac diligentia studii tui sit perscrutari, utrum suprascriptum monasterium, cui antedicta Domina praeest, sufficiens sibi sit an necessitatem aliquam patiat: et quicquid in veritate cognoveris vel quid de his qui baptizari desiderant actum fuerit, nobis subtiliter indicare festina.

Publication: Ewald-Hartmann, *Gregorii I Registrum* 2, No. VIII, 23; Norberg, *Gregorii Magni Registrum* 2, No. VIII, 23.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 207; Blumenkranz, *Auteurs chrétiens*, p. 80; Id., *Juifs et Chrétiens*, pp. 96, 142, 148; Jaffé-Wattenbach, *Regesta*, No. 1511; Katz, *Pope Gregory*, pp. 125f.; Synan, *Popes and Jews*, p. 49.

19

June 598

Victor, bishop of Palermo, is to deal justly with the complaint of the local Jews against him, presented on their behalf by the Jews in Rome. Arbitrators are to settle the case, otherwise it has to be submitted to the pope.

Gregorius Victori episcopo Panormitano. Sicut Iudaeis non debet esse licentia quicquam in synagogis suis ultra quam permissum est lege praesumere, ita in his quae eis concessa sunt nullum debent praeiudicium sustinere. Quae autem nobis in hac urbe Roma habitantes Hebraei pro his qui Panormi degunt conquesti sunt, data vos ab eis petitio, quae in subditis tenetur, informat. Si igitur querimonia eorum veritate fulcitur, oportet, ut fraternitas vestra legis serie diligenter inspecta ita eis, quicquid hac de re decretum est, custodire debeat ac servare, ut nec ipsa aliquid iniustum facere nec illi pati praeiudicium videantur. Si vero est aliquid, quod ad restituendum ea quae sunt postulata rationabiliter possit obsistere, iudices a partibus eligantur, qui ea quae aequitati conveniunt valeant definire. Quod si forte illic contentio ipsa finiri nequiverit, ad nos venire causam necesse est, quatenus sine vestra

invidia, quae amica iustitiae visa fuerint decernantur. Quousque ergo causa ipsa finem accipiat, a consecratione locorum quae ablata dicuntur fraternitas se vestra suspendat.

Publication: Ewald-Hartmann, *Gregorii I Registrum* 2, No. VIII, 25; Norberg, *Gregorii Magni Registrum* 2, No. VIII, 25.

Note: See following doc.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 207; Baron, *Social and Religious History* 3, pp. 32, 244; Blumenkranz, *Auteurs chrétiens*, pp. 80f.; Grayzel, *Sicut Judeis*, p. 247; Jaffé-Wattenbach, *Regesta*, No. 1514; Katz, *Pope Gregory*, p. 123; Synan, *Popes and Jews*, p. 46; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 135.

Instructions to Fantinus, *defensor* of Palermo, following the consecration of the synagogues which Victor, bishop of Palermo, had seized from the Jews there, to see to it that the bishop pay the Jews the price of the synagogues, and of the property attached to them. The valuation is to be carried out by the patricius Venantius and the abbot Urbicus.

Gregorius Fatino defensori. Ante aliquantum tempus Victori fratri et coepiscopo nostro scripsimus, ut, quoniam quidam Iudaeorum data nobis petitione questi fuerunt synagogas in civitate Panormitana positas cum hospitibus suis fuisse ab eo inrationabiliter occupatas, quousque causa, utrum iuste factum esset, potuisset agnosci, ab earum se consecratione suspenderet, ne forte in eorum sola voluntate versari praeiudicium videretur. Et quidem nos praedictum fratrem nostrum incongrue aliquid egisse sacerdotii eius respectus facile credere non permisit. Sed quia Salerio notario nostro, qui postea illic praesens inventus est, renuntiante comperimus nullam extitisse causam, pro qua potuissent rationabiliter occupari, atque eas esse inconsulte ac temere consecratas, idcirco experientiae tuae praecipimus, ut, quia quod semel consecratum est Iudaeis non valet ultro restitui, quantum a filiis glorioso Venantio patricio et Urbico abbate, synagogae ipsae cum his hospitibus quae sub ipsis sunt vel earum parietibus cohaerent atque hortis ibi coniunctis aestimatae fuerint, studii tui sit, ut praefatus frater et coepiscopus noster dare pretium debeat, quatenus et quod occupari fecit, in iure ecclesiae ipsius valeat permanere et illi opprimi aut aliquam pati iniustitiam nullo modo videantur.

Codices vero vel ornamenta pariter ablata quaeruntur; si manifeste tulta sunt, et ipsa sine aliqua volumus ambiguitate restitui, quia, sicut illis quicquam in synagogis suis facere, ut et ipsi prius scripsimus, ultra, quam lege decretum est, non debet esse licentia, ita eis contra iustitiam et aequitatis ordinem nec praeiudicium nec aliquod debet inferri dispendium.

Publication: Ewald-Hartmann, *Gregorii I Registrum* 2, No. IX, 38; Norberg, *Gregorii Magni Registrum* 2, No. IX, 38.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 207; Blumenkranz, *Auteurs chrétiens*, p. 81; Id., *Juifs et Chrétiens*, pp. 311, 356; Jaffé-Wattenbach, *Regesta*, No. 1562; Katz, *Pope Gregory*, p. 123; Synan, *Popes and Jews*, p. 46.

21

October 598

Orders to Fantinus, *defensor* of Palermo, to ensure that the promissory note of Nostamnus, a Jew, be returned to him by Candidus, a papal *defensor*. Nostamnus' debt had been liquidated by the sale of his ship and other property.

Gregorius Fantino defensori Panormitano. Indicavit Nostamnus Iudaeus, praesentium portitor, navem suam atque res alias Candidum defensorem nostrum cum aliis creditoribus occupasse atque eas pro credita quam dederant pecunia venundasse, et a cunctis debiti cautionibus restitutis solum apud se praefatum defensorem obligationis chirographum tenuisse et saepius se supplicanti Iudaeo reddere contempsisse. Et quia, ut ait, sors est debiti satisfacta, experientiae tuae praecipimus, ut cum omni subtilitate curet addiscere et, si ita reppererit, districta compulsione perurgueat, quatenus, omni mora postposita, cautionem praedicti portitoris restituat. Ita ergo sollicitudo tua studeat, ut denuo ad nos hac de causa querella non redeat.

Publication: Ewald-Hartmann, *Gregorii I Registrum* 2, No. IX, 40; Norberg, *Gregorii Magni Registrum* 2, No. IX, 40.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 207; Blumenkranz, *Auteurs chrétiens*, p. 81; Jaffé-Wattenbach, *Regesta*, No. 1564; Katz, *Pope Gregory*, p. 126; Synan, *Popes and Jews*, p. 47.

Fortunatus, bishop of Naples, is to see it that Basilius, a Jew, does not remain the owner of Christian slaves. No subterfuge, such as legal ownership by the baptized sons of Basilius, is to be tolerated.

Gregorius Fortunato episcopo Neapolim. Cognoscentes, qualis fraternitatem vestram zelus pro Christianis mancipiis, quae Iudaei de Galliarum finibus emunt, accenderit, adeo nobis sollicitudinem vestram placuisse signamus, ut inhibendos eos ab huiusmodi negotiatione nostra etiam deliberatio iudicaret. Sed Basilio Hebraeo cum aliis Iudaeis veniente comperimus hanc illis a diversis iudicibus reipublicae emptionem iniungi atque evenire, ut inter paganos et Christiani pariter comparentur. Unde necesse fuit ita causam ordinatione cauta disponi, ut nec mandantes frustrari nec hi qui contra voluntatem suam se inquiunt oboedire aliqua sustineant iniuste dispendia. Proinde fraternitas vestra hoc vigilantia sollicitudine observari ac custodire provideat, ut revertentibus eis de praefata provincia Christiana mancipia, quae ab ipsis adduci contigerit, aut mandatoribus contradantur aut certe Christianis emptoribus intra diem quadragesimum venumdentur. Et transacto hoc dierum numero nullum apud eos quolibet modo remaneat. Si autem quaedam ex eisdem mancipiis talem aegritudinem fortassis incurrerint, ut intra statutos dies vendi non valeant, adhibenda sollicitudo est, ut, dum saluti fuerint pristinae restituta, similiter modis omnibus distrahantur, quia rem quae culpa caret ad damnum vocari non convenit. Quoniam vero, quotiens novum quid statuitur, ita solet futuris formam imponere, ut multa dispendiis praeterita non condemnet, si qua apud eos mancipia de emptione anni praeteriti remanserunt vel a vobis nuper ablata sunt, dum apud vos sunt posita, ea habeant alienandi licentiam, ne detrimentum ante prohibitionem possint ignorantes incurrere, quod eos postmodum dignum est vetitos sustinere. Nuntiatum praeterea nobis est suprascriptum Basilium filiis suis, Deo propitio, Christianis, quaedam mancipia ad hoc velle titulo donationis concedere, ut ei, huius occasionis obtentu, domini solum modo nomine ablato deserviant et post hoc, si ad ecclesiam confugiendum forte crediderint, ut fieri debeant Christiana, non in libertate, sed eorum dominio, quibus ante donata sunt, vindicentur. In qua re fraternitatem vestram decenter convenit vigilare; et si qua filiis suis mancipia donare voluerit, ut cuncta fraudis tollatur occasio, fiant modis omnibus Christiana et in domo eius non maneant; sed cum res exegerit, ut eorum debeat uti solaciis, hoc illi iubeantur impendere, quod etiam a suis ei filiis decet et propter Deum convenit exhiberi.

Publication: Ewald-Hartmann, *Gregorii I Registrum* 2, No. IX, 104; Norberg, *Gregorii Magni Registrum* 2, No. IX, 105.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 207; Blumenkranz, *Auteurs chrétiens*, pp. 81f.; Id., *Juifs et Chrétiens*, pp. 15, 97, 142, 154, 182, 204, 205, 328; Jaffé-Wattenbach, *Regesta*, No. 1629; Katz, *Pope Gregory*, pp. 131f.; Synan, *Popes and Jews*, p. 43; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 134.

23

July 599

Januarius, bishop of Cagliari, is to see to the removal of the objects from the synagogue of the Jews in Cagliari placed there by Petrus, a Jewish convert, in order to deprive the Jews of their place of worship.

Gregorius Ianuario episcopo Carali. Iudaei de civitate vestra hic venientes questi nobis sunt, quod synagogam eorum, quae Carali sita est, Petrus, qui ex eorum superstitione ad Christianae fidei cultum, Deo volente, perductus est, adhibitis sibi quibusdam indisciplinatis, sequenti die baptismatis sui, hoc est Dominico in ipsa festivitate Paschali, cum gravi scandalo, sine vestra occupaverit voluntate atque imaginem illic genetricis Dei Dominique nostri et venerandam crucem vel birrum album, quo de fonte surgens indutus fuerat, posuisset. De qua re et filiorum nostrorum Eupaterii, gloriosi magistri militum atque magnifici Spesindeo praesidis aliorumque nobilium civitatis vestrae ad nos haec eadem scripta attestantia cucurrerunt. Qui etiam adiecerunt a vobis hoc praesensum et praedictum Petrum, ne hoc auderet, fuisse prohibitum. Quod cognoscentes omnino laudavimus, quia, sicut revera bonum decuit sacerdotem, nil fieri, unde iusta esset reprehensio, voluistis. Sed quia per hoc, quod minime vos in his quae prave acta sunt miscuistis, displicere vobis quod factum est demonstrastis, considerantes hac de re vestrae voluntatis intentum ac magis iudicium, his hortamur affatibus, ut sublata exinde cum ea qua dignum est veneratione imagine atque cruce debeatis quod violenter ablatum est reformare, quia, sicut legalis definitio Iudaeos novas non patitur erigere synagogas, ita quoque eos sine inquietudine veteres habere permittit. Ne ergo suprascriptus Petrus, vel alii qui ei in hac indisciplinationis pravitate praebuere solacium sive consensum hoc zelo fidei se fecisse respondeant, ut per hoc quasi eis necessitas fieret convertendi, ammonendi sunt atque scire debent, quia haec circa eos temperantia magis utenda est, ut trahatur ab eis velle, non ut ducantur inviti, quia scriptum est: "Voluntarie sacrificabo tibi"; item: "Et ex voluntate mea confitebor illi". Sanctitas ergo vestra gratiam inter civitatis suae habitatores adhibitis sibi filiis suis, quibus una vobiscum haec displicent, sacerdotali adhortatione, sicut eam decet, studeat facere, quia hoc maxime tempore, quando de hoste formido est, divisum habere populum non debetis...

Publication: *Corpus Iuris Canonici* 2, Lib. V, tit. VI, c. 3; Ewald-Hartmann, *Gregorii I Registrum* 2, No. IX, 195; Norberg, *Gregorii Magni Registrum* 2, No. IX, 196.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, pp. 207f.; Blumenkranz, *Auteurs chrétiens*, pp. 82f.; Id., *Juifs et Chrétiens*, pp. 99, 303, 311; Grayzel, *Sicut Judeis*, p. 248; Jaffé-Wattenbach, *Regesta*, No. 1722; Katz, *Pope Gregory*, pp. 123f.; Synan, *Popes and Jews*, pp. 36, 43f., 178.

Brunhild, queen of the Franks, is to ensure that the Jews in her dominions are forbidden to own Christian slaves.

Gregorius Brunichildae reginae Francorum. Postquam excellentiae vestrae sollicitudo regia est ubique gubernatione laudabilis, ad augmentum gloriae suae vigilantior se debet et providam exhibere, ut quos consilio regit exterius, perire interius non permittat, quatenus per fructum piaae sollicitudinis post huius quod geritis temporalis regni fastigium ad aeterna Deo auctore gaudia possitis et regna pertingere ... Omnino praeterea ammirati sumus, ut in regno vestro Iudaeos Christiana mancipia possidere permittitis. Quid enim sunt Christiani omnes nisi membra Christi? Quorum videlicet membrorum caput cuncti novimus, quia fideliter honoratis. Sed quam diversum sit, excellentia vestra perpendat, caput honorare et membra ipsius hostibus calcanda permittere. Atque ideo petimus, ut excellentiae vestrae constitutio de regno suo huius pravitatis mala removeat, ut in hoc vos amplius dignas cultrices omnipotentis Domini demonstretis, quod fideles illius ab inimicis eius absolvitis.

Publication: Ewald-Hartmann, *Gregorii I Registrum* 2, No. IX, 213; Norberg, *Gregorii Magni Registrum* 2, No. IX, 214.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 208; Blumenkranz, *Auteurs chrétiens*, p. 83; Id., *Juifs et Chrétiens*, pp. 209, 328; Jaffé-Wattenbach, *Regesta*, No. 1743; Katz, *Pope Gregory*, p. 132; Synan, *Popes and Jews*, p. 41.

25

July 599

Theoderic and Theodebert, Frankish kings, are to ensure that the Jews of their dominions are forbidden to own Christian slaves.

Gregorius Theoderico et Theodeberto regibus Francorum. Cum regni vestri nomen inter cetera gratia olim Christianae religionis effulserit, valde studendum est, ut, unde gloriosiores ceteris gentibus eminentis, inde omnipotenti Domino, qui dat salutem regibus, perfectius placeatis et fidem quam colitis adiutricem in omnibus habeatis ... Omnino praeterea ammirati sumus, quod in regno vestro Iudaeos Christiana mancipia possidere permittitis. Quid enim sunt Christiani omnes, nisi membra Christi? Quorum videlicet membrorum caput cuncti novimus, quia fideliter honoratis; sed quam diversum sit, excellentia vestra perpendat, caput honorare et membra ipsius hostibus calcanda permittere. Atque ideo petimus, ut excellentiae vestrae constitutio de regno suo huius pravitatis mala removeat, ut in hoc vos amplius dignos cultores omnipotentis Domini demonstretis, quod fideles illius ab inimicis eius absolvitis.

Publication: Ewald-Hartmann, *Gregorii I Registrum* 2, No. IX, 215; Norberg, *Gregorii Magni Registrum* 2, No. IX, 216.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 208; Blumenkranz, *Auteurs chrétiens*, p. 83; Jaffé-Wattenbach, *Regesta*, No. 1744; Katz, *Pope Gregory*, p. 132; Synan, *Popes and Jews*, p. 41.

26

August 599

Praise, among other things, for Reccared, Visigothic king of Spain, for having refused a bribe from the Jews in return for the mitigation of a law directed against the *perfidia* of the Jews.

Gregorius Reccaredo regi Visigothorum. Explere verbis, excellentissime fili, non valeo, quantum tuo opere, tua vita delector ... Praeterea indico, quia crevit de vestro opere in laudibus Dei, hoc quod dilectissimo filio meo Probino presbytero narrante cognovi, quia, cum vestra excellentia constitutionem quandam contra Iudaeorum perfidiam dedisset, hi de quibus prolata fuerat rectitudinem vestrae mentis inflectere pecuniarum summam offerendo moliti sunt; quam excellentia vestra contempsit et omnipotentis Dei placere iudicio requirens auro innocentiam praetulit. Qua in re mihi David regis factum ad

memoriam venit; cui dum concupita aqua de cisterna Bethleemitica, quae inter hostiles cuneos habebatur, ab obsequentibus militibus fuisset allata, protinus dixit: "Absit a me, ut sanguinem hominum istorum bibam;" quam quia fudit et bibere noluit, scriptum est: "Libavit eam Domino." Si igitur ab armato rege in sacrificium Dei versa est aqua contempta, pensemus, quale sacrificium omnipotenti Deo rex obtulit, qui pro amore illius non aquam, sed aurum accipere contempsit? Itaque, fili excellentissime, fidenter dicam, quia libasti aurum Domino, quod contra eum habere noluisti. Magna sunt haec et omnipotentis Dei laudi tribuenda ...

Publication: Ewald-Hartmann, *Gregorii I Registrum* 2, No. IX, 228; Norberg, *Gregorii Magni Registrum* 2, No. IX, 229.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 208; Blumenkranz, *Auteurs chrétiens*, p. 83; Id., *Juifs et Chrétiens*, pp. 206, 329; Goerres, *Papst Gregor I*, pp. 501f.; Grayzel, *Sicut Judeis*, p. 249; Jaffé-Wattenbach, *Regesta*, No. 1757; Katz, *Pope Gregory*, pp. 132f.; Synan, *Popes and Jews*, p. 41.

Exhortation to the citizens of Rome not to celebrate Saturday as a Sabbath.

Gregorius gratia Dei episcopus dilectissimis filiis suis civibus Romae. Pervenit ad me quosdam perversi spiritus homines prava inter vos aliqua et sanctae fidei adversa seminare, ita ut die Sabbato aliquid operari prohiberent. Quos quid aliud nisi Antichristi praedicatores dixerim? Qui veniens diem Sabbatum atque Dominicum ab omni faciet opere custodiri. Quia enim mori se et resurgere simulat, haberi in veneratione vult Dominicum diem et, quia iudaizare populum compellit, ut exteriorem ritum legis revocet et sibi Iudaeorum perfidiam subdat, coli vult Sabbatum. Hoc enim quod per prophetam dicitur: "Ne inferatis onera per portas vestras die Sabbati", tam diu teneri potuit, quamdiu legem licuit iuxta litteram custodiri. At postquam gratia omnipotentis Dei Domini nostri Iesu Christi apparuit, praecepta legis, quae per figuram dicta sunt, iuxta litteram servari non possunt. Nam si quis dicit hoc de Sabbato esse servandum, dicat, necesse est, etiam carnalia sacrificia persolvenda, dicat praeceptum quoque de circumcisione corporis adhuc usque retinendum. Sed contra se Paulum apostolum audiat dicentem: "Si circumcidamini, Christus vobis nihil prodest". Nos itaque hoc quod de Sabbato scriptum est spiritualiter accipimus, spiritualiter tenemus. Sabbatum enim requies dicitur. Verum autem Sabbatum ipsum Redemptorem nostrum

Iesum Christum Dominum habemus. Et qui lucem fidei eius agnoscit, si peccata concupiscentiae ad mentem per oculos trahit, in die Sabbati onera per portas introducit. Non ergo in die Sabbati onera per portas introducimus, si in Redemptoris nostri gratia constituti pondera peccati ad animam per sensus corporeos non trahamus. Nam isdem Dominus ac Redemptor noster multa in die Sabbati legitur operatus, ita ut Iudaeos reprehenderet dicens: “Quis vestrum bovem aut asinum suum non solvit in die Sabbati et ducit adquare?” Si ergo ipsa per se veritas non custodiri iuxta litteram Sabbatum praecepit, quisquis otium Sabbati secundum legis litteram custodit, cui alteri nisi ipsi veritati contradicit? Aliud quoque ad me perlatum est, vobis a perversis hominibus esse praedicatum, ut Dominicorum die nullus debeat lavare. Et quidem si pro luxu animi atque voluptate quis lavari appetit, hoc fieri nec reliquo quolibet die concedimus; si autem pro necessitate corporis, hoc nec Dominico die prohibemus. Scriptum quippe est: “Nemo carnem suam odio habuit, sed nutrit et fovet eam”. Et rursum scriptum est: “Carnis curam ne feceritis in concupiscentiis”. Qui igitur carnis curam in concupiscentiis fieri prohibet, profecto in necessitatibus concedit. Nam si Dominicorum die corpus lavare peccatum est, lavari ergo die eodem nec facies debet. Si autem hoc in corporis parte conceditur, cur hoc exigente necessitate toti corpori negetur? Dominicorum vero die a labore terreno cessandum est atque omni modo orationibus insistendum, ut, si quid neglegentiae per sex dies agitur, per diem resurrectionis Dominicae precibus expietur. Haec, carissimi filii, certa constantia et recta praediti fide custodite, stultorum hominum verba despiciate, omnia quae ab eis dici cognoscitis nolite facile credere, sed in rationis trutina pensate, ut, dum erroris vento forti stabilitate resistitis, ad solida caelestis regni gaudia pervenire valeatis.

Publication: Ewald-Hartmann, *Gregorii I Registrum* 2, No. XIII, 3; Norberg, *Gregorii Magni Registrum* 2, No. XIII, 1.

Bibliography: Blumenkranz, *Auteurs chrétiens*, pp. 83f.; Id., *Juifs et Chrétiens*, pp. 175, 240; Jaffé-Wattenbach, *Regesta*, No. 1867; Katz, *Pope Gregory*, p. 120; Synan, *Popes and Jews*, pp. 37, 50.

Admonition to Paschasius, bishop of Naples, to ensure that the Jews are not disturbed in the celebration of their religious festivals.

Gregorius Pascasio episcopo Neapolim. Qui sincera intentione extraneos ad Christianam religionem, ad fidem cupiunt rectam adducere, blandimentis debent, non asperitatibus studere, ne quorum mentem reddita plana ratio poterat provocare, pellat procul adversitas; nam quique aliter agunt et eos hoc sub velamine a consueta ritus sui volunt cultura suspendere, suas illi magis quam Dei probantur causas attendere. Iudaei siquidem Neapolim habitantes questi nobis sunt asserentes, quod quidam eos a quibusdam feriarum suarum sollemnibus inrationabiliter nitantur arcere, ne illis sit licitum festivitatum suarum sollemnia colere, sicut eis nunc usque et parentibus eorum longis retro temporibus licuit observare vel colere. Quod si ita se veritas habet, supervacuae rei videntur operam adhibere. Nam quid utilitatis est, quando, et si contra longum usum fuerint vetiti, ad fidem illis et conversionem nihil proficit? Aut cur Iudaeis, qualiter cerimonias suas colere debeant, regulas ponimus, si per hoc eos lucrari non possumus? Agendum ergo est, ut ratione potius et mansuetudine provocati sequi nos velint, non fugere, ut eis ex eorum codicibus ostendentes quae dicimus ad sinum matris Ecclesiae Deo possimus adiuvante convertere. Itaque fraternitas tua eos monitis quidem, prout potuerit, Deo adiuvante ad convertendum accendat et de suis illos sollemnibus inquietari denuo non permittat, sed omnes festivitates feriasque suas, sicut hactenus tam ipsi quam parentes eorum per longa colentes retro tempora tenuerunt, liberam habeant observandi celebrandique licentiam.

Publication: Ewald-Hartmann, *Gregorii I Registrum* 2, No. XIII, 15; Norberg, *Gregorii Magni Registrum* 2, No. XIII, 13; Synan, *Popes and Jews*, p. 216.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 208; Blumenkranz, *Auteurs chrétiens*, p. 84; Id., *Juifs et Chrétiens*, pp. 72f., 99, 222, 308f.; Goerres, *Papst Gregor I*, p. 500; Grayzel, *Sicut Judeis*, p. 248; Jaffé-Wattenbach, *Regesta*, No. 1879; Katz, *Pope Gregory*, p. 124; Synan, *op. cit.*, p. 47.

Stephen III (IV)
7 Aug. 768 – 24 Jan. 772

29

768–772

Regret to Aribert, archbishop of Narbonne, and to the rulers of Septimania and Spain, that Jews possess allods in Christian lands, and that they make use of Christians to cultivate them.

Stephanus papa Ariberto archiepiscopo Narbonae, et omnibus potentatibus Septimaniae et Hispaniae salutem. Convenit nobis, qui clavem coelestis horrei vicibus apostolicis suscepimus, etiam omni pestilentiae gregis divini fidei medicinam porrigere: quod si non possumus modios tritici, at saltem cestarium (sextarium) valeamus impendere. Quapropter sumus dolore tacti, usque ad mortem anxiati, cum cognovissemus per teipsum, quod plebs Judaica, Deo semper rebellis et nostris derogans caeremoniis, infra fines et territoria Christianorum allodia haereditatum in villis et suburbanis, quasi incolae Christianorum, possideant per quaedam regum Francorum praecepta: quia ipsi inimici Domini quae ... sunt, ei periculose mercati sunt: et quod vineas et agros illorum Christiani homines excolant: et infra civitates et extra, masculi et feminae Christianorum cum eisdem praevaricatoribus habitantes, diu noctuque verbis blasphemiae maculantur, et cuncta obsequia quae dici aut excogitari possunt, miseri miseraeve praenotatis canibus indesinenter exhibeant: praesertim cum hujusmodi patribus Hebraeorum promissa ab electo jurislatore illorum Mose, et successore ejus Josue, his conclusa et terminata finibus, ab ipso Domino jurata et tradita istis incredulis, et patribus eorum sceleratis, pro ultione crucifixi Salvatoris merito sint ablata. Et revera praeceptor Ecclesiae gregibus orthodoxis significat inquiens: “Quae societas luci et tenebris? Quae conventio Christi ad Belial? Aut quis consensus templo Dei cum idolis?” Et summi consiliarius verbi admonet, dicens: “Si quis dixerit ei Ave...”

Publication: Aronius, *Regesten*, pp. 24f. (partly); Mansi, *Conciliarum Collectio* 18, cols. 177f.; Migne, *PL* 129, col. 857; Synan, *Popes and Jews*, pp. 183f. (partly).

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 208; Baron, *Social and Religious History* 4, pp. 42, 47, 259f.; Caro, *Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 1, p. 473; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, pp. 382f.; Jaffé-Wattenbach, *Regesta*, No. 2389; Synan, *op. cit.*, pp. 62f.

Adrian I

1 Feb. 772 – 25 Dec. 795

30

772 – c. 785

Egila, bishop of Elvira, and Joannes, a presbyter, are to prohibit association of Christians with Jews and pagans.

Adrianus episcopus, servus servorum Dei, dilectissimo nobis Egilae episcopo, seu Joanni presbytero. Audientes orthodoxam vestrae dilectionis in Christo constantiam ... Porro, dilectissimi, diversa capitula quae nobis innotuistis, id est, quod multi dicentes Catholicos se, communem vitam gerentes cum Judaeis et non baptizatis paganis tam in escis quamque in potu, seu et diversis erroribus, nihil polluisse inquit; et illud quod inhibitum est, ut nulli liceat jugum ducere cum infidelibus; ipsi enim filias suas cum alio benedicant et sic populo gentili tradentur; et quod sine examinatione praefati presbyteri, ut praesint, ordinantur; et alius quoque immanis invaluit error et perniciosus, ut, etiam vivente viro, mulieres in connubio sibi sortiantur ipsi pseudosacerdotes, simulque et de libertate arbitrii, et alia multa, sicut fati estis, quae longum est dicere. Quid multis vobis haeresum singula scribam? Quia olim tempus est, quod Priscilliani dogmatis impleverunt. Quapropter, dilectissimi, oportet vestram industriam solertissime vigilare, et sicut decet Domini sacerdotes, nullos vos canones ignorare, nec quidquam facere quod Patrum possit regulis obviare. Quae enim a nobis res digna servabitur, si decretalium norma constitutorum, pro aliquorum libito licentia populis permissa frangatur? Unde constat, ut si quis de praedictis capitulis obnoxius reperietur, defecto is regulariter consortio fidelium Dei, ut pote corruptor Patrum traditionum, extorris efficiatur et in aeterna condemnatione inveniatur...

Publication: Mansi, *Conciliorum Collectio* 12, cols. 808f.; Migne, *PL* 98, cols. 336f.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 208; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 683; Jaffé-Wattenbach, *Regesta*, No. 2445; Synan, *Popes and Jews*, pp. 59, 182.

The bishops of Spain are to prohibit association of Christians with Jews and pagans.

Adrianus papa episcopus, servus servorum Dei, dilectissimis nobis omnibus orthodoxis episcopis per universam Spaniam commorantibus. Institutio universalis nascentis Ecclesiae beati Petri sumpsit honore principium, in quo regimen ejus et summa consistit, ex ejus enim ecclesiastica disciplina, per omnes ecclesias religionis jam crescente cultura, fonte manavit ... Porro, dilectissimi, diversa capitula quae ex illis audivimus partibus, id est, quod multi dicentes se Catholicos esse, communem vitam gerentes cum Judaeis et non baptizatis paganis, tam in escis quamque in potu, et in diversis erroribus nihil pollui se inquiunt: et illud quod inhibitum est, ut nulli liceat jugum ducere cum infidelibus, ipsi enim filias suas cum alio benedicent, et sic populo gentili tradentur, et quod sine examinatione praefati presbyteri ut praesint, ordinantur, et alius quoque immanis invaluit error perniciosus, ut, etiam vivente viro, mulieres sibi in connubio sortiantur, ipsi pseudosacerdotes, simulque et de libertate arbitrii, et alia multa, sicut de illis audivimus partibus, quae longum est dici. Quapropter, dilectissimi, oportet vestram industriam solertissime vigilare, et sicut decet Domini sacerdotes, nulli vestrum liceat canones ignorare, nec quidquam facere quod Patrum possit regulis obviare; quae enim a nobis res digna servabitur, si decretalium norma constitutorum pro aliquorum libito licentia populis permissa frangatur? Unde constat ut, si quis de praedictis capitulis obnoxius reperietur, post unam et secundam adhortationem, si noluerit se corrigere, profecto is regulariter a consortio fidelium Dei, ut pote corruptor Patrum traditionum, extorris efficiatur, et in aeterna condemnatione inveniatur.

Publication: Mansi, *Conciliorum Collectio* 12, cols. 814f.; Migne, *PL* 98, cols. 374f.

Note: See preceding doc.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 208; Blumenkranz, *Auteurs chrétiens*, p. 143 (dates letter 794); Id., *Juifs et Chrétiens* 2, p. 63; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 383; Jaffé-Wattenbach, *Regesta*, No. 2479; Synan, *Popes and Jews*, pp. 59, 182.

Nicholas I

24 Apr. 858 – 13 Nov. 867

32

866

The Bulgars are not to observe Saturday as a Sabbath. They are sent Pope Gregory I's letters to this effect.

Responsa Nicolai ad consulta Bulgarorum. Ad consulta vestra non multa respondenda sunt nec duximus per singula diutius immorari, qui Deo auctore non solum libros divinae legis, verum etiam et missos nostros idoneos, qui vos, prout tempus et ratio dictaverit, de singulis instruant, ad patriam vestram et ad gloriosum regem vestrum dilectum filium nostrum destinaturi sumus, quibus et libros, quos praevidimus necessarios illis nunc esse, commisimus... Nosse cupitis, si liceat alicui Sabbato vel Dominico die laborationem aliquam exercere. De hoc saepe memoratus sanctus papa Gregorius Romanos alloquens ait: Pervenit ad me quosdam perversi spiritus homines prava inter vos aliqua et sanctae fidei adversa seminasse, ita ut die Sabbato aliquid operari prohiberent. Quos quid aliud nisi antichristi praedicatores dixerim? Qui veniens diem Sabbatum atque Dominicum ab omni faciet opere custodiri. Quia enim mori se et resurgere simulat, haberi in veneratione vult Dominicum diem et, quia iudaizare populum compellit, ut exteriorem ritum legis revocet et sibi Iudaeorum perfidiam subdat, coli vult Sabbatum. Hoc enim, quod per prophetam dicitur: "Ne inferatis onera per portas vestras die Sabbati", tamdiu teneri potuit, quamdiu legem licuit iuxta litteram custodiri. At postquam gratia omnipotentis Dei Domini nostri Iesu Christi apparuit, praecepta legis, quae per figuram dicta sunt, iuxta litteram servari non possunt. Nam si quis dicit hoc de Sabbato esse servandum, dicat, necesse est, etiam carnalia sacrificia persolvenda, dicat praeceptum quoque de circumcisione corporis adhuc usque retinendum. Sed contra se Paulum apostolum audiat dicentem: "Si circumcidamini, Christus vobis nihil prodest". Nos itaque hoc, quod de Sabbato scriptum est, spiritaliter accepimus, spiritaliter tenemus. Sabbatum enim requies dicitur. Verum autem Sabbatum ipsum Redemptorem nostrum Iesum Christum Dominum habemus. Et qui lucem fidei eius cognoscit, si peccata concupiscentiae ad mentem per oculos trahit, in die Sabbati onera per portas introducit. Non ergo in die Sabbati onera per portas introducimus, si in

Redemptoris nostri gratia constituti pondera peccati ad animam per sensus corporeos non trahamus. Nam isdem Dominus ac Redemptor noster multa in die Sabbati legitur operatus, ita ut Iudaeos reprehenderet dicens: "Quis vestrum bovem aut asinum suum non solvit in die Sabbati et ducit ad aquam?" Si ergo ipsa per se veritas non custodiri iuxta litteram Sabbatum praecepit, quisquis otium Sabbati secundum legis litteram custodit, cui alteri nisi ipsi veritati contradicit? Dominicorum vero die a labore terreno cessandum est atque omni modo orationibus insistendum, ut quid negligentiae per sex dies agitur per diem resurrectionis Dominicae precibus expietur. In quorum apostolorum vel martyrum sive confessorum atque virginum diebus festis a labore terreno recedere debeatis, inquiritis. In sollemnitatibus utique beatae Mariae Virginis et sanctorum duodecim apostolorum ac evangelistarum atque praecursoris Domini, Iohannis et sancti Stephani, primi martyris, necnon et in eorum sanctorum natalitiis, quorum apud vos, Deo favente, memoria celebris et dies festivus habebitur. Sane sciendum est, quoniam idcirco in diebus festis ab opere mundano cessandum est, ut liberius ad ecclesiam ire, psalmis et hymnis et canticis spiritalibus insistere, orationi vacare, oblationes offerre, memoriis sanctorum communicare, ad imitationem eorum assurgere, eloquiis divinis intendere, elemosinas indigentibus ministrare valeat Christianus. Quae omnia si quis negligens otio tantum vacare voluerit et ad ceteras mundi vanitates licitos labores converterit, melius illi fuerat ipso die beati apostoli Pauli praeceptis obaudiens laborare manibus suis, ut haberet, unde tribueret necessitatem patientibus, quemadmodum ipse, qui, licet Dominum ordinasse dicat, ut qui Evangelium adnuntiaret de Evangelio viveret, non tamen usus est hac potestate, sed manibus suis laborabat, ne quem eorum, quibus Evangelium praedicabat, gravaret.

Publication: *Monumenta Germaniae Historica, Epistolae* 6, p. 574; Migne, *PL* 119, col. 984.

Note: See above, Doc. 27.

Bibliography: Blumenkranz, *Auteurs chrétiens*, p. 204.

The Bulgars are informed that the baptism performed by a Jew was valid.

Ad consulta vestra etc. A quodam Judeo, nescitis utrum Christiano, an pagano, multos in patria vestra baptizatos asseritis et, quid de his sit agendum,

consulitis. Hi profecto, si in nomine Sanctae Trinitatis, vel tantum in nomine Christi, sicut in Actibus Apostolorum legimus, baptizati sunt, unum quippe idemque est, ut Sanctus exponit Ambrosius, constat eos non esse denuo baptizandos; sed primum, utrum Christianus, an paganus ipse Judeus extiterit, vel si postmodum factus fuerit Christianus, investigandum est, quamvis non praetereundum esse credamus, quid beatus de baptismo dicat Augustinus: “Jam satis”, inquit, “ostendimus ad baptismum, qui verbis Evangelicis consecratur, non pertinere cujusquam vel dantis vel accipientis errorem, sive de Patre, sive de Filio, sive de Spiritu Sancto aliter sentiat, quam doctrina caelestis insinuat”; et iterum: “Sunt etiam quidam ex eo numero, qui adhuc nequiter vivant, aut etiam in heresibus, vel in gentilium superstitionibus jaceant, et tamen etiam illic ‘novit Dominus qui sunt ejus.’ Namque in illa ineffabili praescientia multi, qui foris videntur, intus sunt”. Et alio loco: “Etiam corde tardiores, quantum existimo, intellegunt baptismum Christi nulla perversitate hominis sive dantis sive accipientis posse violari”; et rursus: “Potest tamen”, ait, “tradere separatus, sicut potest habere separatus, sed quam perniciose tradere. Ille autem cui tradit, potest salubriter accipere, si ipse non separatus accipiat”.

Publication: *Monumenta Germaniae Historica, Epistolae* 6, p. 599; Migne, *PL* 119, cols. 1014f.

Note: See the opening above, preceding doc. On St. Ambrose’s view see his *De Spiritu Sancto*, *PL* 16, col. 713. On the quotations from St. Augustine see *PL* 43, cols. 196f. See also *Decreta Gratiani* c. 24, D. 4, *De consecratione*.

Bibliography: Blumenkranz, *Auteurs chrétiens*, pp. 204f.; Synan, *Popes and Jews*, pp. 59f., 182f.

Leo VII

9 Jan. 936 – 13 Jul. 939

34

937–939

Appointment of Frederick, archbishop of Mainz, as papal vicar in Germany. He is informed that he should preach the Christian faith to the Jews. If they refuse to be baptized, he should expel them. He must not resort to force.

Leo episcopus, servus servorum Dei, reverentissimo et sanctissimo confratri nostro Fridurico, sanctae Moguntiensis ecclesiae archiepiscopo, diebus vitae tuae tantummodo. Fraternitatis amore constringimur et apostolicae sedis moderamine convenimur, ut consultis fratrum, prout Dominus dederit, respondeamus eosque apostolicae sedis auctoritate instruamus. Et quia dilectio tua exigit apostolicae sedis consulta, quae vobis denegare nec debemus nec possumus, eo quod et praedecessores nostros multarum regionum episcopis hoc egisse liquet, quod et nos, qui in eadem sede, Domino largiente, collocati sumus, agere debere fraterna caritas compellit. Unde hanc Sanctam Catholicam et Apostolicam, caput omnium Aecclesiarum, Romanam scilicet Aecclesiam, quae semper sanctorum patrum sincerissimas auctoritates in omnibus suis actibus sequitur, nostramque apostolicam sedem consulere voluistis, procul dubio quae agenda vobis sunt, inretractabiliter mandare curamus. Igitur quia in vestris litteris nostrum apostolatum expetere voluistis, quatenus nostra auctoritate vicarius et missus nostrae apostolicae sedis totius Germaniae vos concedamus esse, et quod asseritis, quia prisci Moguntinae sedis metropolitani a nostra apostolica sede ex auctoritate beatissimi Petri apostolorum principis vicarii et missi apostolici totius Germaniae fieri meruerunt, scitote, nos diligenter in scrinio Sanctae Aecclesiae nostrae privilegiorum scedas, quae a praedecessoribus nostris, duobus videlicet Gregoriis, Zacharie et Stephani, ut asseritis, Bonifacio vestrae sedis antistiti apostolica roboratione esse concessa, sub diligenti cura et vehementi sollicitudine investigari praecepimus, sed unam scedam cum illa auctoritate tantum potuimus invenire. Unde qui totis praecordiis et humili supplicatione efflagitatis, ut nostra apostolica auctoritate praeceptum et licentiam vobis nostra concedat clementia, quatenus vice nostra sceleratos et pravae vitae homines habeatis potestatem corripere et ad viam veritatis vestris

exhortationibus revocare, concedimus vobis vice nostra licentiam, eo quod vos huic sanctae sedi subiectionem et omnem fidelitatem exhibere promittitis. Ex auctoritate beati Petri, apostolorum principis, damus vobis potestatem, ut sitis noster vicarius et missus in cunctis regionibus totius Germaniae; ut ubicunque episcopos, presbiteros, diaconos vel monachos contra canones et constituta sanctorum patrum sive contra aecclesiasticam regulam excessisse repperietis apostolica auctoritate iuxta canones et instituta sanctorum patrum illos corrigere et ad viam veritatis reducere non omittatis. De Iudaeis autem, unde vestra fraternitas nostram conquaesivit auctoritatem, utrum melius sit eos sacrae subiugare religioni, an de civitatibus vestris expellere, hoc vobis praeceptum mandamus, ut fidem Sanctae Trinitatis et mysterium Dominicae incarnationis cum omni sagacitate et prudenti consilio dei cum reverentia illis praedicare non desistatis. Et si credere et baptizari toto corde voluerint, inmensis laudibus omnipotenti Domino referimus gratias. Si autem credere noluerint, de civitatibus vestris cum nostra auctoritate illos expellite; quia non debemus cum inimicis Dei societatem habere, dicente apostolo: Quae enim communicatio luci ad tenebras aut que pars fidei cum infidele? Per virtutem autem et sine illorum voluntate atque petitione nolite eos baptizare; quia scriptum est: Nolite sanctum dare canibus et nolite mittere margaritas vestras ante porcos, ne forte conculcent eas pedibus suis. Caeterum fidem Sanctae Trinitatis, quam Iudaeis et gentibus praedicatis, quam et ad Sanctam Romanam Aecclesiam, matrem videlicet vestram, approbandam misistis, ita integram inlibatamque creditis et tenetis, sicut apostoli eorumque successores nobis tradiderunt et Sancta Romana Aecclesia omnibus ubique gentibus praedicat.

Source: Karlsruhe, Landesbibliothek, cod. R22, fol. 111v.

Publication: Aronius, *Regesten*, No. 125 (partly); Jaffé, *Monumenta Moguntina*, pp. 336f.; Migne, *PL* 132, cols. 1083f.; Zimmermann, *Papsturkunden* 1, pp. 133f.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 208; Baron, *Social and Religious History* 4, p. 6; Blumenkranz, *Auteurs chrétiens*, pp. 219f.; Id., *Juifs et Chrétiens*, pp. 95, 102, 135, 379; Böhmer, *Regesta Imperii* 2/5, p. 53; Browe, *Judenmission*, p. 16; Id., *Judenbekämpfung*, p. 206; Id., *Religiöse Duldung*, p. 4; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, pp. 384f.; Grayzel, *Sicut Judeis*, p. 249; Jaffé-Wattenbach, *Regesta*, No. 3613; Linder, *Christlich-jüdische Konfrontation*, p. 416; Synan, *Popes and Jews*, pp. 60, 183.

John XVIII
25 Dec. 1003 – Jun. 1009

35

Beginning of 1007

The Jews of France, victims of persecution, are taken under papal protection.

Note: The text has not survived. The circumstances which occasioned the issuing of the Bull are outlined in an anonymous Hebrew chronicle describing the persecution of the Jews of France in 1007, and in other contemporary sources. Berliner, *Devarim Atikim*, pp. 49f.; Habermann, *Gezereth Ashkenaz ve-Zarfath*, pp. 19f. See also Böhmer, *Regesta Imperii* 2/5, p. 402; Erdmann, *Entstehung des Kreuzzugsgedankens*, pp. 102f.; Golb, *Rouen*, pp. 13f.; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 212. The pope referred to in the Hebrew chronicle is either John XVIII or one of his successors. Baer, *Sepher Hassidim*, p. 4, notes the similarity between the rendering of the Bull in the Hebrew text and the wording of *Sicut Judeis*. See also Chazan, *Initial Crisis*, p. 116; Id., *First Crusade*, p. 35; Linder, *Christlich-jüdische Konfrontation*, p. 417. Cf., however, Stew, the "1007 Anonymus".

Alexander II
30 Sep. 1061 – 21 Apr. 1073

36

1063

Praise for Wifred, archbishop of Narbonne, for defending the Jews.

Wifredo Narbonensi archiepiscopo ... Omnes leges tam ecclesiastice quam seculares effusionem humani sanguinis dampnant, nisi forte conmissa crimina aliquem iudicio puniant, vel forte, ut de Sarracenis, hostilis exacerbatio incumbat. Consulte igitur et laudabiliter fecisti, quia Iudeos sine causa adgravari non adquievistis. Monemus etiam, ut dehinc, si opus fuerit, simili modo faciatis.

Publication: Loewenfeld, *Epistolae Pontificum Romanorum*, pp. 43f.; Mansi, *Conciliorum Collectio* 19, col. 980 (partly); Migne, *PL* 146, col. 1387 (partly); Synan, *Popes and Jews*, p. 186.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 209; Baron, *Social and Religious History* 4, pp. 93f., 284; Blumenkranz, *Auteurs chrétiens*, p. 264; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 386; Jaffé-Wattenbach, *Regesta*, No. 4533; Régné, *Narbonne*, p. 93; Stow, *Jewish Attitudes toward the Papacy*, pp. 178f.; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 216.

37

1063

Praise for the bishops of Spain (and France) for defending the Jews against those who go to battle against the Moslems in Spain.

Alexander papa, omnibus episcopis Hispaniae. Placuit nobis sermo quem nuper de vobis audivimus, quomodo tutati estis Iudaeos qui inter vos habitant, ne interimerentur ab illis qui contra Sarracenos in Hispaniam proficiscebantur. Illi quippe stulta ignorantia, vel forte caeca cupiditate commoti, in eorum

necem volebant saevire, quos fortasse divina pietas ad salutem praedestinavit. Sic etiam beatus Gregorius quosdam qui ad eos delendos exardescabant prohibuit, impium esse denuntians eos delere velle, qui Dei misericordia servati sunt, ut, patria libertateque amissa, diuturna poenitentia, patrum praejudicio in effusione sanguinis Salvatoris damnati, per terrarum orbis plagas dispersi vivant. Dispar nimirum est Judaeorum et Sarracenorum causa. In illos enim, qui Christianos persequuntur et ex urbibus et propriis sedibus pellunt, juste pugnatur; hi vero ubique parati sunt servire. Quemdam etiam episcopum synagogam eorum destruere volentem prohibuit.

Publication: Mansi, *Conciliorum Collectio* 19, col. 964; Migne, *PL* 146, cols. 1386f.; Synan, *Popes and Jews*, pp. 218f.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, pp. 208f.; Baron, *Social and Religious History* 4, pp. 93f., 284; Blumenkranz, *Auteurs chrétiens*, pp. 263f.; Id., *Juifs et Chrétiens*, pp. 33, 35, 153, 384; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 385; Grayzel, *Sicut Judeis*, p. 249; Herde, *Christians and Saracens*, pp. 364f.; Jaffé-Wattenbach, *Regesta*, No. 4528; Régné, *Narbonne*, p. 93; Riley-Smith, *First Crusade*, p. 70.

Praise for Berengar, viscount of Narbonne, for protecting the Jews.

Noverit prudentia vestra nobis placuisse quod Judaeos qui sub vestra potestate habitant tutati estis ne occiderentur. Non enim gaudet Deus effusione sanguinis, neque laetatur in perditione malorum.

Publication: Mansi, *Conciliorum Collectio* 19, col. 980; Migne, *PL* 146, col. 1387; Synan, *Popes and Jews*, p. 186.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 209; Baron, *Social and Religious History* 4, pp. 93f., 284; Blumenkranz, *Auteurs chrétiens*, p. 264; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, pp. 385f.; Jaffé-Wattenbach, *Regesta*, No. 4532; Régné, *Narbonne*, pp. 63, 93; Riley-Smith, *The First Crusade*, pp. 70f.; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 216.

Admonition to Landulf, lord of Benevento, that the conversion of Jews is not to be obtained by force.

Landulfo principi Beneventano. Licet ex devotionis studio non dubitamus procedere, quod nobilitas tua Iudeos ad Christianitatis cultum disponit adducere, tamen quia id inordinato videris studio agere, necessarium duximus, admonendo tibi literas nostras dirigere. Dominus enim noster Iesus Christus nullum legitur ad sui servitium violenter coegisse, sed humili exhortacione, reservata unicuique proprii arbitrii libertate, quoscumque ad vitam predestinavit aeternam non iudicando, sed proprium sanguinem fundendo ab errore revocasse. Item. Beatus Gregorius, ne eadem gens ad fidem violentia trahatur, in quadam sua epistola interdicat.

Publication: Loewenfeld, *Epistolae Pontificum Romanorum*, p. 52; Synan, *Popes and Jews*, p. 186.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 209; Blumenkranz, *Auteurs chrétiens*, p. 264; Id., *Juifs et Chrétiens*, p. 135; Ewald, *Papstbriefe*, p. 336; Grayzel, *Sicut Judeis*, p. 249; Jaffé-Wattenbach, *Regesta*, No. 4581; Linder, *Christlich-jüdische Konfrontation*, p. 418; Vogelstein-Rieger, *Rom 1*, p. 216.

Gregory VII
22 Apr. 1073 – 25 May 1085

40

1081

Alfonso VI, king of Castile, is enjoined to put an end to the sway that Jews hold over Christians in his domains.

Gregorius episcopus, servus servorum Dei. A[lphons]o glorioso regi Hispanie, salutem et apostolicam benedictionem. Non ignorat prudentia tua mentiri peccatum esse, si et de otioso verbo in districto examine exigenda est ratio; sed ne quidem mendacium ipsum quod fit pia intentione pro pace, a culpa penitus immune esse probari potest. Hec idcirco prelibavimus ut, cum in ceteris illud peccatum esse non dubitaveris in sacerdotibus quasi sacrilegium conicias, et quod tibi dirigimus ita in re esse, teste veritate, cognoscas. Non nos latet multa de nostris factis ac dictis tuis auribus sinistra interpretatione deferri; unde et pro nobis in notitiam dilectionis tue obtrectantibus respondere non alienum putavimus... Quoniam autem sicut de bonis glorie tue merito congratulari, ita et de his que non conveniunt a te fieri dolere, ac ex debito inhibere compellimur, dilectionem tuam monemus ut, in terra tua Iudeos Christianis dominari vel supra eos potestatem exercere ulterius nullatenus sinas. Quid enim est Iudeis Christianos supponere, atque hos illorum iudicio subicere, nisi Ecclesiam Dei opprimere et Satane Synagogam exaltare, et dum inimicis Christi velis placere ipsum Christum contemnere? Caveas itaque fili, hoc facere Domino et Creatori tuo, quod non impune fieri sustineres a servo tuo...

Source: ASV, Reg. Vat. 2, fols. 213v–215r; Reg. Vat. 3, fols. 300v–302v.

Publication: *Correspondence of Gregory VII*, pp. 177f. (transl.); Baer, *Spanien* 2, p. 5 (partly); Caspar, *Epistolae Selectae* 2, pp. 569; Mansi, *Conciliorum Collectio* 20, col. 340; Mansilla, *Documentación Pontificia*, pp. 36f. Migne, *PL* 148, cols. 604f.

Note: Three years earlier a council in Rome had approved a similar decree. See Caspar, *op. cit.* 2, p. 401.

Bibliography: Baer, *Spain*, p. 38; Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 209; Baron, *Social and Religious History* 4, pp. 9f., 237; Blumenkranz, *Auteurs chrétiens*, p. 276; Id., *Juifs et Chrétiens*, p. 184; Browe, *Judenmission*, p. 222; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 386; Jaffé-Wattenbach, *Regesta*, No. 5205; Synan, *Popes and Jews*, pp. 65, 184; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 217.

41

July–November 1084

Mention is made in a description of the plight of the Church and a call for help, of the religion of Jews, Moslems and pagans as being of no avail for the salvation of souls.

Gregorius episcopus, servus servorum Dei, omnibus in Christo fidelibus, apostolicam sedem revera diligentibus, salutem et apostolicam benedictionem. Pervenit, fratres karissimi, pervenit ut estimamus ad notitiam vestram, quia nostro tempore innovatum est quod in psalmis inquirendo dicitur: "Quare fremuerunt gentes, et populi meditati sunt inania? Astiterunt reges terrae, et principes convenerunt in unum adversus Dominum et adversus christum eius." Principes enim gentium, et principes sacerdotum cum magna multitudine convenerunt in unum adversus Christum omnipotentis Dei filium, et adversus apostolum eius Petrum, ut christianam religionem extinguerent, et hereticam pravitatem propagarent. Sed Deo miserante, illos qui confidunt in Domino, nullo terrore nullaue credulitate vel mundanae gloriae promissione ad suam potuerunt deflectere impietatem. Pro nulla quippe alia qualibet ratione contra nos inique conspirantes manus erexerunt, nisi quia periculum sanctae ecclesiae noluimus silentio praeterire, et his qui eandem sponsam Dei non erubescunt in servitutem redigere. In omnibus enim terris licet etiam pauperculis mulierculis suae patriae lege suaue voluntate virum accipere legitime, sanctae vero ecclesiae, quae est sponsa Dei et mater nostra, non licet, secundum impiorum votum et detestabilem consuetudinem, divina lege propriaque voluntate suo sponso legaliter in terris adherere. Non enim pati debemus, ut filii sanctae ecclesiae hereticis, adulteris et invasoribus, quasi patribus subiciantur, atque ab eis velut adulterina infamia notentur. Hinc multa mala, diversa pericula et inaudita crudelitatis scelera qualiter sint exorta, a nostris legatis luce clarius veraque relatione potestis addiscere, et si revera doletis et contristamini de ruina christianae religionis et confusione, eique vultis manum praebere adiutorii, intrinsecus certo tacti dolore, ab eisdem instrui satis potestis. Sunt enim beato Petro fidelissimi, et inter primos domus eius unusquisque in suo ordine adnumerati, qui nullo terrore nullaue

temporalium rerum promissione potuerunt in aliquo ab eius fidelitate et defensione avelli et a gremio sanctae matris aecclesiae separari. Sed quia, sicut novit vestra fraternitas, licet indigno et peccatori divinitus per prophetam dicitur: "Super montem excelsum" et reliqua; et iterum, "Clama, ne cesses"; velim nolim, omni postposita verecundia, timore quoque vel alicuius terreno amore, euangelizo, clamo, clamo, et iterum clamo, et adnuncio vobis, quia christiana religio et vera fides, quam filius Dei de coelo veniens per patres nostros nos docuit, in secularem versa pravam consuetudinem, heu! pro dolor! ad nichilum pene devenit, et inmutato antiquo colore cecidit non solum in diaboli verum etiam in Iudeorum, Sarracenorum atque paganorum derisionem. Illi enim leges suas, licet hoc tempore ad nullam animarum salutem utiles, nullisque miraculis sicut lex nostra aeterni regis frequenti attestazione clarificatas et corroboratas, prout credunt, observant. Nos autem seculi inebriati amore, et vana decepti ambitione, omni religione et honestate cupiditati atque superbiae postpositis, exleges et quasi fatui videmur; quia praesentis vitae et futurae salutem et honorem sicut patres nostri non habemus, nec etiam sicut oportet speramus. Et si sunt aliqui, licet rarissimi, qui Deum timeant, pro se utcumque, non pro communi fratrum salute decertant prompta voluntate. Qui vel quot sunt, qui pro timore vel amore omnipotentis Dei, in quo vivimus movemur et sumus, tantum desudent, vel usque ad mortem laborent, quantum seculares milites pro dominis suis, vel etiam pro amicis et subditis? Ecce multa milia hominum secularium pro dominis suis cotidie currunt in mortem, pro caelesti vero Deo et Redemptore nostro non solum in mortem non currunt, verum etiam quorundam hominum inimicitias subire contempnunt. Et si sunt aliqui, immo Deo miserante sunt, licet perpaucissimi, qui in faciem impiis usque ad mortem resistere pro amore christianae legis contendunt; non solum a fratribus, ut dignum est, non adiuvantur, sed etiam imprudentes et minus discreti ut dementes habentur. Sed quia hec et his similia specialiter imminent nobis ut vobis indicemus, quatenus Deo largiente vicia possimus a cordibus fratrum avellere et virtutes in eis plantare, rogamus et obsecramus in domino Iesu, qui nos sua morte redemit, ut tribulationes et angustias quas patimur ab inimicis christianae religionis, cur et qualiter patiamur, diligenter investigando intelligatis. Ex quo enim dispositione divina mater ecclesia in trono apostolico me valde indignum et Deo teste invitum collocavit, summopere procuravi, ut sancta ecclesia sponsa Dei, domina et mater nostra, ad proprium rediens decus, libera casta et catholica permaneret. Sed quia hosti antiquo hec omnino displicent, armavit contra nos membra sua, ut omnia in contrarium verteret. Ideo in nos, immo in apostolicam sedem tanta fecit, quanta facere a tempore Constantini Magni imperatoris nequivit. Nec valde mirum, quia quanto plus antichristi tempus appropinquat, tanto amplius christianam religionem extinguere decertat. Nunc autem, fratres mei karissimi, diligenter quae vobis dico audite. Omnes qui in toto orbe christiano censentur nomine, et christianam fidem vere cognoscunt, sciunt et credunt,

beatum Petrum apostolorum principem esse omnium christianorum patrem, et primum post Christum pastorem, sanctamque Romanam ecclesiam omnium ecclesiarum matrem et magistram. Si ergo hoc creditis et indubitanter tenetis, rogo vos et praecipio ego, qualiscumque frater et indignus magister vester, per omnipotentem Deum adiuuate et succurrite praedicto patri vestro et matri, si per eos absolutionem omnium peccatorum et benedictionem atque gratiam in hoc seculo et in futuro habere desideratis. Omnipotens Deus, a quo bona cuncta procedunt, mentem vestram semper illuminet, eamque sua dilectione ac proximi fecundet, ut mereamini praefatum patrem vestrum et matrem certa devotione debitores vobis facere, et ad eorum societatem sine verecundia pervenire. Amen.

Source: Berlin (East), Staatsbibliothek, Ms. Phillipsiana 1870, fol. 131r-v.

Publication: Gregory VII, *Epistolae Vagantes*, pp. 128f.; Hugo of Flavigny, *Chronicon* 2, pp. 464f.; Jaffé, *Monumenta Gregoriana*, pp. 572f.; Mansi, *Conciliorum Collectio* 20, cols. 628f.

Bibliography: Jaffé-Wattenbach, *Regesta*, No. 5271; Kedar, *Muslim Conversion*, p. 331.

Clement III

25 Jun. 1080 – 8 Sep. 1100

42

1097–1098

Bishop Rupert of Bamberg is to correct the situation whereby Jewish converts allegedly had been permitted to revert to Judaism.

Clemens episcopus, servus servorum Dei, R. confratri et coepiscopo Babenbergensi, salutem et apostolicam benedictionem. Quod contra Ecclesiae demolitores et nostros aemulos juste disputando fortiter stabas, audivimus et gavisi sumus, ideoque tibi gratias referimus... Relatum est nobis a quibusdam quod Judaeis baptizatis, nescio qua ratione, permissum sit apostatare, ritumque Judaismi excolere. Quod quia inauditum est et prorsus nefarium, te et omnes fratres nostros verbo Dei constringimus, quatinus id, secundum canonicam sanctionem et juxta Patrum exempla, corrigere festinetis, ne sacramentum baptismi, et salutifera invocatio nominis Domini videatur annullari.

Publication: Aronius, *Regesten*, No. 204; Jaffé, *Monumenta Bambergensia*, p. 175; Mansi, *Conciliorum Collectio* 20, col. 600; Migne, *PL* 148, cols. 841f.

Note: The Jewish converts were forcibly baptized during the persecutions of the First Crusade. See Eckstein, *Bamberg*, p. 2.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 209; Baron, *Social and Religious History* 4, p. 98; 9, p. 14; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 386; Grayzel, *Sicut Judeis*, p. 251; Jaffé-Wattenbach, *Regesta*, No. 5336; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 218.

43

29 July 1099

Absolution to the clergy and people of Mainz from their obedience to Archbishop Rothard. The latter is accused, among other things, of having

first denied and then admitted to the possession of a gold cup, originally belonging to the church in Spires. The archbishop had obtained the cup from a Jew.

C(lemens) episcopus, servus servorum Dei, G(odeboldo), Mogontino preposito, universo quoque clero et populo, salutem et apostolicam benedictionem. Quanta his temporibus aeclesiae vestrae calamitas ingruerit, quot persecutiones et mala circumquaque pertulerit, quantum aeclesiasticae disciplinae vigor in ea perierit, legatis nostris referentibus et maxime inculcantibus compertum est. Super hoc vehementissime dolemus; satis superque, quod Iesus novit, contristamur. Nec iam amplius pati possumus intactum, quod tanta patientia tamque prolixis induciis hactenus distulimus inpunitum... Furtum postea cum sacrilegio committere non timuit. Calicem scilicet aureum Spirensis aeclesiae, quem a Iudeis accepit, interrogatus, se habere negavit; et postea, convictus et confessus, partem fragmentorum retulit; caetera se pollicens redditurum. Augustinus inter caetera de huiusmodi dicit: "Qui Christi res et aeclesiae rapit, profecto sacrilegium facit et pro sacrilego habendus est; homicidum quoque merito ei impingitur, quia eo presente et precipiente occisus quidam fuisse multorum testimonio perhibetur". Hunc talem, tam detestabilem et omnino notabilem, Sancta Romana Aeclesia legitime vocavit, et venire nolentem canonice iudicavit, iudicatum condempnavit, condempnatum repudiavit, repudiato alterum loco suo subrogandum confirmavit... Auctoritate igitur apostolorum fulti et nostra, ab oboedientia eius vos omnes absolvimus et, ut amplius nemo sibi communicet, sub anathemate interdicimus. Data per manus Tiedrici Albanensis episcopi, 4 Kalendas Augusti, defuncto Urbano 6 Kalendas Augusti sine viatico corporis et sanguinis Domini.

Source: Frankfurt, Stadt- und Universitätsbibliothek, Barth. 64, fol. 87r-v.

Publication: Aronius, *Regesten*, No. 207 (partly); Jaffé, *Monumenta Moguntina*, pp. 377f.

Bibliography: Baron, *Social and Religious History* 4, pp. 116f., 299; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 386; Jaffé-Wattenbach, *Regesta*, No. 5339; Powitz-Buck, *Handschriften*, p. 138.

Calixtus II

2 Feb. 1119 – 14 Feb. 1124

44

1119–1124

The Jews are taken under papal protection.

Note: The Bull has not survived and is known from the quotation in later editions of the text.

Bibliography: *Acta Conciliorum* 6/2, cols. 1790f.; Aronius, *Regesten*, No. 313a; Baron, *Social and Religious History* 4, pp. 7, 235; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 386; Grayzel, *Sicut Judeis*, pp. 249f.; Id., *Alexander III*, p. 560; Mansi, *Conciliorum Collectio* 22, cols. 355f.; Stern, *Urkundliche Beiträge* 2, pp. 1f.; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 219.

Lucius II

12 Mar. 1144 – 15 Feb. 1145

45

Rome, 21 May 1144

Confirmation to Rainer, bishop of Rimini, and his successors of the privileges of the church of Rimini. These include the revenues from the seashore, derived from Jews and Christians.

Lucius episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri Rainerio, Ariminensi episcopo eiusque successoribus canonice promovendis in perpetuum. In eminenti apostolice sedis specula, disponente Domino, constituti, ex iniuncto nobis officio fratres nostros episcopos debemus diligere et ecclesiis sibi a Deo commissis, suam iustitiam conservare. Predecessorum ergo nostrorum Romanorum pontificum vestigiis inhaerentes, tuis in Christo frater carissime, Raineri episcopo, postulationibus impartimur assensum et sanctam Ariminensem ecclesiam, cui, Deo auctore, presides, Sanctae Romanae Ecclesiae privilegiis munientes, ad ipsius loci stabilitatem et pacem, monasteria, plebes, ecclesias, curtes, massas, salas, castella, casalia, vineas, terras, silvas, paludes, praedia, culta et inculta, cum decimis et colonis suis, servis et ancillis, aldionibus et ceteris omnibus que aliquorum fidelium concessione, sive acquisitione aliqua qualibet, ei iuste et legaliter pertinent, vel etiam quae de nostrae Sanctae Romanae Ecclesiae tenet, tibi tuisque legitimis successoribus confirmamus, in quibus haec propriis nominibus duximus apponenda, scilicet...cum pertinentiis earum, tibi tuisque successoribus confirmamus, eidem etiam Ariminensi ecclesiae roboramus, Portam Sancti Donati, quae vocatur S. Andreae totam in integrum, medietatem de Porta Gallica, quae vocatur S. Petri, portitium totum, in integrum, per quod pergitur ad mare, et portitium unde ingressus est ad episcopium, medietatem totam ex integro ripae littoris maris, cum medietate de districtu suo, quae ad ripas littoris pertinet, sive de Judeis, sive de Christianis; verum etiam, et littus maris decurrens a flumicello usque ad flumen qui vocatur Maricula...Cunctis autem eidem loco iuxta servantibus, sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus et hic fructum bonae rationis percipiant et apud districtum iudicem praemia aeternae pacis inveniant. Amen, Amen, Amen... Dat. Laterani per manum Baronis Sanctae Romanae Ecclesiae subdiaconi, duodecimo Kalendas Junii,

indictione septima, Incarnationis Dominicae millesimo centesimo quadragesimo quarto, pontificatus vero domini Lutii papae secundi, anno primo.

Publication: Clementini, *Rimino* 1, p. 160; Fantuzzi, *Monumenti Ravennati* 6, pp. 43f.

Note: In 1015, Uberto, bishop of Rimini, made a present of these revenues to his canons. See Marini, *Papiri Diplomatici*, p. 295; Tonini, *Rimini* 2, pp. 510f. See also *Liber Censuum Romanae Ecclesiae*, p. 864.

Bibliography: Colorni, *Ebrei a Nord di Roma*, p. 260.

Eugenius III
15 Feb 1145 – 8 Jul. 1153

46

1145–1153

The Jews are taken under papal protection.

Note: The Bull has not survived and is known from the quotation in later editions of the text. Half a *Villa Iudei* is listed among the property of the monastery of Jumièges, which Pope Eugenius III took under his protection on 13 March 1147. See Vernier, *Abbaye de Jumièges*, pp. 168f.; Ramackers, *Papsturkunden in Frankreich* 2, pp. 114f. There is no proof that Jews lived then at this place. Cf., however, Baron, *Social and Religious History* 4, p. 59.

Bibliography: *Acta Conciliorum* 6/2, cols. 1790f.; Aronius, *Regesten*, No. 313a; Baron, *op. cit.* 4, pp. 2f.; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 391; Grayzel, *Sicut Judeis*, pp. 252f.; Mansi, *Conciliorum Collectio* 22, cols. 355f.; Stern, *Urkundliche Beiträge* 2, pp. 1f.; Stow, *Jewish Attitudes toward the Papacy*, pp. 177f.; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 223.

Anastasius IV

8 Jul. 1153 – 3 Dec. 1154

47

Rome, 26 December 1153

Confirmation of the privileges of the church in Arles, including the jurisdiction over the Jews.

Anastasius episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri, Raimundo, Arelatensi archiepiscopo, ejusque successoribus canonice substituendis in perpetuum. Arelatensem metropolim famosam et insignem quondam fuisse, atque in Galliarum partibus, multis et dignitatis et gloriae titulis claruisse, tam vetusta ipsius civitatis indicia, quam authentica veterum scripturarum testimonia manifestant: sed quia consisteat in ea populi peccata corrigere divinae dispositioni complacuit, guerris undique irruentibus, tam in dignitate, quam in rebus temporalibus ipsa metropolis est plurimum diminuta, cujus contritioni nos, qui licet indigni justitiae cultores atque custodes, in ecclesia principis apostolorum Petri et Pauli specula, disponente Domino residemus, benigno affectu compatimur, et ejus paci et dignitati salubriter, in quantum cum Deo possumus, providere optamus; aequum enim ac rationabile est, ut qui beato Petro et ejus vicariis devotiores esse noscuntur, et sacro-sanctae Romanae Ecclesiae patrocinio cupiunt confoveri, ejusdem pie matris uberibus nutriantur, et in rationabilibus suis petitionibus exaudiantur. Quocirca, dilecte in Christo frater et coepiscopo Raimunde, de tuis justis postulationibus clementer annuimus, et praedictam Arelatensem ecclesiam, ad quam nimirum sicut ex dictis beati Zozimi papae et martyris evidenter ostenditur, ex hac sancta Romana et apostolica sede Trophimus sanctus antistes, de cujus utique fidei fonte rivulos totae Galliae exceperunt, a beato Petro delegatus fuit, sub ipsius apostolorum principis et nostra protectione suscipimus, et praesentis scripti privilegio communimus, statuantes, ut quascumque possessiones, quaecumque bona eadem ecclesia in praesentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum cessione pontificum, largitione regum, vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis Deo propitio poterit adipisci, firma tibi tuisque successoribus, et per vos eidem ecclesiae permaneant, in quibus haec propriis duximus exprimenda vocabulis: monasterium Sancti Caesarii cum omnibus pertinentiis suis, quod idem beatus

Caesarius, Arelatensis antistes, in alodio ipsius ecclesiae fundasse dicitur, et de bonis ejus ditasse; ordinationem quoque atque correctionem ipsius loci, ecclesiam beatae Mariae de Fosso cum decimis et omnibus pertinentiis suis, ecclesiam beatae Mariae de Castello veteri, cum decimis et aliis pertinentiis suis, castrum de Cellone, castrum de sancto Amantio, castrum de Alvernico et de Avalone, castrum de Mornatio et de Montedragone, redditus de ponte sancti Genesii, Judaeos, et jus quod habetis in moneta ipsius civitatis, quicquid habetis in partibus et teloneis Arelatensibus. Praeterea transactionem quae inter te et Anfosum, Tolosanum comitem, rationabili providentia facta et in scripto redacta est, si rationabilem esse constiterit, autoritate sedis apostolicae roboramus. Insulam etiam, quae Boscus-comitalis vocatur, quam praedictus comes ecclesiae tuae restituit, tibi tuisque successoribus nihilominus confirmamus. Ad haec per amplioris et specialioris genere praerogativa praesenti decreto statuimus, ut nulli prorsus legato, nisi ei tantum qui a Romani pontificis latere fuerit delegatus, Arelatensis provincia sit subjecta. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat praefatam ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, aut aliquibus vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur, eorum pro quorum gubernatione et sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura. Si qua igitur in futurum ecclesiastica, secularisve persona, hanc nostrae constitutionis paginam sciens contra eam temere venire tentaverit, etc. Amen. Ego Anastasius Catholicae Ecclesiae episcopus. Ego Ymarus Tusculanus episcopus. Ego Hugo Ostiensis episcopus. Ego Gobertus presbiter cardinalis tituli Sancti Calixti. Manfredus cardinalis tituli Sanctae Sabinae. Guido cardinalis Sancti Pastoris. Jordanus cardinalis Sanctae Susannae, etc. Datum Laterani, per manum Rolandi, Sanctae Romanae Ecclesiae presbyteri cardinalis et cancellarii, VII Kalendas Januarii, indictione II, Incarnationis anno MCLIII, pontificatus Anastasii papae IV anno I.

Publication: *Gallia Christiana* I, Instrumenta, pp. 97f.

Note: See also below, Docs. 363, 364.

Bibliography: Gross, *Gallia Judaica*, p. 77.

Alexander III
7 Sep. 1159 – 30 Aug. 1181

48

1159–1179

Information to the bishop of Marseilles that Jews must not employ Christians in their homes, that the former are to be constrained to keep their doors and windows shut on Good Friday, and that they are to be compelled to pay the tithe on property they own.

Alexander III Marsiliensi episcopo. Quia super his unde nos in literis tuis de Iudaeis scripsisti, certum canonem non habemus, fraternitati tuae significatione praesentium intimamus, quod clero tuo in unum pariter convocato, generaliter tam nostra quam tua auctoritate interdicas, ut Iudaei ostia vel fenestras in die Parasceues aperta non habeant, sed clausa teneant tota die. Mancipia quoque Christiana nulla cum eis habitare permittas, sed generaliter cunctis edicas, ne aliquis Christianorum in eorum servitio audeat commorari, ne forte ex ipsorum conversatione ad Iudaismi perfidiam convertantur. De terris vero, quas Iudaei colunt, tuae prudentiae respondemus, ut eos ad decimas persolvendas, vel ad possessiones penitus renunciandas cum omni districtione compellas, ne forte occasione illa ecclesiae valeant suo iure fraudari.

Publication: *Corpus Iuris Canonici* 2, Lib. III, tit. XXX, c. 16; Lib. V, tit. VI, c. 4 (partly).

Bibliography: Albanes-Chevalier, *Gallia Christiana Novissima* 2, col. 919; Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 210; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, pp. 393f.; Grayzel, *Alexander III*, pp. 568f.; Holtzmann, *Zur päpstlichen Gesetzgebung*, p. 220; Id., *Register Papst Alexander III*, p. 51; Jaffé-Wattenbach, *Regesta*, No. 13975; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 226.

The Jews are taken under papal protection. They are not to be forced to accept baptism; they are not to be wilfully wounded, killed, or deprived of their property; they must not be disturbed in the celebration of their religious rites; they must not be compelled to render services they had not provided in the past; Jewish cemeteries must not be disturbed, or bodies there disinterred in order to extort money.

Sicut Judaeis non debet esse licentia, ultra quam permissum est lege in synagogis suis praesumere, ita in eis, quae concessa sunt, nullum debent praejudicium sustinere. Nos ergo, cum in sua magis velint duritia permanere, quam prophetarum verba arcana cognoscere atque Christianae fidei et salutis notitiam habere, quia tamen defensionem et auxilium nostrum postulant, ex Christianae pietatis mansuetudine praedecessorum nostrorum felicitis memoriae Callisti et Eugenii Romanorum pontificum vestigiis inhaerentes, ipsorum petitiones admittimus eisque protectionis nostrae clypeum indulgemus. Statuimus enim, ut nullus Christianus invitos vel nolentes eos ad baptismum venire compellat, sed, si eorum quilibet ad Christianos fidei causa confugerit, postquam voluntas ejus fuerit patefacta, Christianus absque calumnia efficiatur. Veram quippe Christianitatis fidem habere non creditur, qui ad Christianorum baptismum non spontaneus, sed invitus cognoscitur pervenire. Nullus etiam Christianus eorum quemlibet sine judicio potestatis terrenae vulnerare vel occidere vel suas eis pecunias auferre praesumat aut bonas, quas hactenus in ea, quam prius habitabant, regione habuerunt, consuetudines immutare. Praesertim in festivitatum suarum celebratione quisquam fustibus vel lapidibus eos nullatenus perturbet nec aliquis ab eis coacta servitia exigat, nisi ea, quae ipsi praefato tempore facere consueverunt. Ad haec, malorum hominum pravitati et nequitiae obviantes, decernimus, ut nemo coemeterium Judaeorum mutilare vel invadere audeat, sive obtentu pecuniae corpora humana effodere. Si quis autem, hujus decreti tenore agnito, quod absit, temere contraire praesumpserit, honoris et officii sui periculum patiatur aut excommunicationis sententia plectatur, nisi praesumptionem suam digna satisfactione correxerit.

Publication: *Acta Conciliorum* 6/2, cols. 1790f.; Aronius, *Regesten*, No. 313a; *Corpus Iuris Canonici* 2, Lib. V, tit. VI, c. 9 (attributed to Clement III); Mansi, *Conciliorum Collectio* 22, cols. 355f.; Stern, *Urkundliche Beiträge* 2, pp. 1f.; Synan, *Popes and Jews*, pp. 229f.

Note: Heckel, *Gilbertus und Alanus*, p. 314, Anhang 34, has “*Alexander III Pars cap. Ad hoc universorum. Auctoritate apostolica inhibemus, ne quis vos ad ludos exercendos vel spectandos alicuius consuetudinis obtentu cogere, seu*

occasione ista gravare, vel infantes vestros vobis invitis ad baptismum sumere vel baptizare, vel sepulcra vestra violare presumat". Part of this obviously refers to the Bull *Sicut Judeis*. The rest, however, especially the reference to the games, appears to be an anachronistic addition.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 209; Baron, *Social and Religious History* 4, p. 8; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, pp. 391f.; Grayzel, *Sicut Judeis*, pp. 251f.; Id., *Alexander III*, p. 560; Holtzmann, *Zur päpstlichen Gesetzgebung*, pp. 220f.; Jaffé-Wattenbach, *Regesta* 2, No. 13973; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 225.

Henry, archbishop of Rheims, is to ensure that the pledge made to Petrus, a Jewish convert, is kept. Petrus had been promised a prebend in the archbishop's diocese.

Alexander episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri Henrico, Remensi archiepiscopo, salutem et apostolicam benedictionem. Veniens ad nos Petrus, olim Judaeus, nunc autem Christianus, supplici nobis relatione monstravit, quod abbatissa beati Petri Remensis, quae ipsum de sacro fonte suscepit, assensu totius capituli unam sibi refectorii sui praebendam assignavit, cumque eam diu in pace percepisset, tu ipsam ei abstulisti. Unde quia illi, qui postposito Iudaismo ad legem nostram convertuntur, humane ac benigne sunt pertractandi, propterea quod facile desperant, fraternitatem tuam monemus atque mandamus, quatenus praedicto Petro praescriptam praebendam restitui facias et in pace dimitti, aut si propter justam causam ei beneficium, sicut credimus, subtraxisti, in alio aequivalente ita illi provideas, ne propter inopiam et subtractionem humani subsidii cogatur legem nostram dimittere, et ad suam, tanquam canis ad vomitum, remeare. Data Beneventi, Nonis Martii.

Publication: Browe, *Judenmission*, p. 154; Martène-Durand, *Veterum Scriptorum* 2, col. 787; Migne, *PL* 200, col. 526.

Bibliography: Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 393; Grayzel, *Alexander III*, p. 560; Jaffé-Wattenbach, *Regesta*, No. 11484; Synan, *Popes and Jews*, p. 80.

Mandate, if the facts are established, to a bishop and R(ichard), archdeacon of Poitiers, to free S(ilvester), treasurer of Lisieux, and his sureties from the additional interest on a debt to a London Jew. Silvester had contracted the debt when he followed Archbishop Thomas à Becket into exile. King Henry II of England had seized the prebend which Silvester held at Waltham and of which one year's income had been assigned to cover the repayment, and had later restored it to Silvester.

Idem ... si episcopo et dilecto filio R. archidiacono Pictavensi. [Conque]rente nobis dilecto filio nostro S. thesau[ra]rio Lexoviensis ecclesie accepimus, quod, cum [glorio]sus et inclitus martyr Th[omas] Cantuariensis [archiepiscopus] de Anglia exisset, ipse eum secuturus a quodam Iudeo Lund(oniensi) X marcas mutuo accepit, cui pro sorte et usuris XV marcas argenti [in] prebenda [su]a de Waltham de redditu u[n]ius anni percipiendas assignavit et quosdam de sociis pro [pecunia sua, precepit] neque thesaurarium neque fide[i]ussores filius noster i[llustris] rex] Anglorum prebendam prescriptam [in ma]nu sua accepit et, cum ipse [Iudeus] fideiussores proclamasset pro pecunia ipsa reddenda fideiussores instituit. H. [vero dilectus] eius pro sorte vel pro [usuris teneri. Postmodum autem] cum eidem thesaurario prenomi[n]atus rex prebendam suam ad preces nostras reddidisset, ipse prefato Iudeo redditus unius anni prescripte prebende secundum primam conventionem optulit, quos ipse reci[pere] recu[savit]. Quoniam] igitur non videtur, ut in eiusdem thesaura[r]ii dampnum debeat vel incommodum retorqueri, [quod] obstante necessitate non potuit adim[pleri], discretioni vestre etc., quatenus, si res ita se habent, predictum the[sa]urarium et fideiussores eius ab usuris medii temporis nostra freti auctoritate occasione et appellatione postposita absolvatis, quia non debet reus iudicari, quem impossibilitas noscitur excusare.

Source: London, BM, Ms. Cotton, Vitellius E XIII 4, fol. 260v.

Publication: Holtzmann, *Zur päpstlichen Gesetzgebung*, p. 229; Id., *Decretales ineditae*, pp. 117f.

Note: Holtzmann, *loc. cit.*, quotes Coll. Cottoniana V 53, based on his private classification. Actually this is Ms. Cotton, Vitellius E XIII 4. See Duggan, *Decretal Collections*.

Bibliography: Grayzel, *Alexander III*, pp. 561f.; Holtzmann, *op. cit.*, pp. 226f.

Mandate to Everard, bishop of Tournai, to install Milo, a Jewish convert, in the chapter and grant him a prebend, once one becomes vacant.

Alexander III Tornacensi episcopo. Eam te nobis et ecclesie Romane iuxta officii tui conditionem debitam reverentiam exhibere deceret, ut etiam nostris precibus vel mandato non sollicitatus celeri debuisses effectui mancipasse, quod de nostro novisses desiderio processisse. Iamdudum siquidem ante promotionem tuam, si bene meminimus, littere a nobis emanaverunt, quibus decano et capitulo ecclesie tibi commisse, te adhuc in eodem capitulo existente, mandatum dedimus et preceptum, ut dilectum filium nostrum Milonem presentium latorem, qui de gente Iudeorum originem duxit, et divina gratia efficiente fidem Christi humiliter et devote suscepit et eam laudabiliter servare dicitur, ob reverentiam beati Petri et nostram et respectu sue conversionis obtentuque litterature, in qua ita profecit, quod ecclesiastico beneficio non immerito dignus reputatur, continuo receptis litteris nostris in canonicum reciperent, et ei stallum in choro et locum in capitulo assignantes prebendam, si qua tunc vacabat vel quam primo vacare contingeret, liberaliter conferre deberent. Ipsi vero, sicut eodem Milone referente accepimus, litteris nostris post consecrationem tuam receptis, quia donatio prebendarum ad te spectabat, preceptum nostrum, sicut asserebant, debite executioni non potuerunt mandare. Cum itaque prescriptus M., sicut ipse affirmat, te super hoc ex parte nostra instanter requireret, tu ei respondisti, quod nullum a nobis inde mandatum receperas, et sic eum a te infecto negotio emisisti. Quod nullatenus fecisse deberes, si datam litterarum diligenter attendisses, cum tempore, quo littere ipse date sunt, de capitulo esses, sicut qui eras archidiaconus et canonicus eiusdem ecclesie nec esses adhuc in episcopum consecratus, et infra. Pro eo vero, quod Iudeus extitit, ipsum non deberes aliquatenus dedignari, quoniam, sicut in Evangelio dicitur, salus ex Iudeis est, set de conversione eius, si recte sapis, plurimum gaudere, quia erravit sicut ovis, que perierat, et ad suggestionem recolende memorie patris et predecessoris nostri Eugenii pape ad ovile Domini salvandus accessit. Quia igitur, quod de eo incepimus, sine qualibet refragatione volumus ad effectum perducere, fraternitati tue per apostolica scripta monendo mandamus et in virtute obedientie precipimus, quatenus eundem M. divini amoris intuitu et nostri contemplatione, receptis litteris nostris omni occasione et mora postposita, in canonicum ecclesie tue, non obstante cuiuslibet contradictione vel appellatione, recipias et ei stallum in choro et locum in capitulo assignans, prebendam, si qua vacet vel quam primo vacaverit, sine diminutione liberaliter conferas nulla concessione a te cuilibet facta, vel litteris a nobis impetratis obstantibus, et infra. Ceterum si preceptum nostrum, quod non credimus, negligenter omiseris aut maliciose distuleris, a te contemptum nostrum durius requiremus, et si predictus M. nos

exinde per litteras suas requisierit, ei non sine rubore tuo prebendam conferri faciemus.

Source: London, BM, Ms. Cotton, Vitellius E XIII 4, fols. 233v–234r; Cambridge, University Library, Ms. Peterhouse 193, fol. 4r-v.

Publication: *Corpus Iuris Canonici* 2, Lib. I, tit. III, c. 7; Holtzmann, *Zur päpstlichen Gesetzgebung*, pp. 230f.; Id., *Decretales ineditae*, pp. 23f.

Note: See preceding doc., note. Holtzmann, *loc. cit.*, quotes Coll. Peterhusen II 23, 5, based on his private classification. Actually this is Ms. Peterhouse 193. See Duggan, *Decretal Collections*, pp. 25f. The manuscript was cut up into eight sections and attached to Mss. Cambridge, Peterhouse 114, 180, 193, 203.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 210; Browe, *Kirchenrechtliche Stellung*, p. 5; Grayzel, *Alexander III*, p. 561; Holtzmann, *op. cit.*, pp. 225f.; Jaffé-Wattenbach, *Regesta*, No. 14229.

53

1173–1174

Rebuke to the chapter and dean of Tournai who had been ordered to install Milo, a Jewish convert, in the chapter. They refused to do so, and are accused of being hostile to Milo because of his Jewish antecedents. They are threatened with punishment if they continue to molest Milo.

Alexander III dilectis filiis decano et capitulo Tornacensis ecclesie. Si qua in vobis esset apostolice sedis reverentia, monitis et mandatis nostris cum summa deberetis devotione parere et, que vellemus per vos executioni mandari, qualibet excusatione remota diligentius adimplere, presertim cum nil vobis iniunxerimus vel iniungere velimus, nisi quod rationi et honestati videatur omnimodo convenire. Pro dilecto quidem filio nostro Milone presentium latore vobis iam pridem mandatum dedimus et preceptum, ut eum continuo receptis litteris nostris in fratrem et canonicum ecclesie vestre recipere et ei stallum in choro et locum in capitulo assignantes, prebendam, si qua tunc vacabat vel quam primo contingeret [vacare], auctoritate nostra concedere deberetis et liberaliter assignare. Vos autem (quia), sicut accepimus, parvo temporis spatio decurso, antequam littere ad vos pervenissent et cum archidiaconus vester in episcopum vestrum electus consecrationis munus acceperat, preceptum nostrum noluistis aliquatenus executioni mandare

obicientes vos nullam tunc auctoritatem habere alicui prebendam conferendi, cum ordinatio prebendarum ad predictum episcopum vestrum spectare nosceretur. Super quo utique miramur plurimum et non inmerito movemur, cum nullatenus ignoretis, cui maiorem obedientiam et reverentiam, nobis an episcopo vestro, impendere debeatis, et nisi consueta apostolice sedis clementia motum animi temperaret, vos et te precipue, fili decane, qui quanto inter ceteros maiorem in hiis locum optines, tanto nostrum debuisses preceptum diligentius adimplere, pro tanta negligentia ita graviter puniremus, quod pena docente sciretis, quam temerarium fuerit vos preceptum nostrum tam negligenter omisisse. Si enim datam litterarum, que ante promotionem episcopi vestri pro memorato M. a nobis emanarunt, diligentius attendissetis, potuissetis evidentius agnovisse auctoritatem conferendi prebendam eidem M. et ipsum in canonicum recipiendi vobis pro iamdicti episcopi promotione nullo modo fuisse subtractam, cum tunc de capitulo esset, veluti qui canonicus vester et ecclesie vestre archidiaconus habebatur. Preterea sunt plerique vestrum, sicut audivimus, qui de receptione prefati M. non modicum dedignantur, asserentibus vobis indecens esse et inhonestum hominem tam ignobilem et de gente Iudaica ortum in canonicum recipere et ipsum in ecclesia vestra prebendam optinere. Sane si originem Iudaice gentis, de qua processit, attentius considerare volueritis, ei non poteritis ignobilitatem obicere, cum in Veteri Testamento scriptum reperiatur gentem illam ab illis nobilissimis patriarchis Abraham videlicet, Ysaac et Jacob secundum propagationem carnis processisse. De ipsa utique dictum est genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis, de qua etiam sancti prophete et beatissima virgo Maria, de qua Salvator noster Iesus Christus natus est, prodierant. Ad hec presentium vobis significatione precipimus, ut prenominatum M. plurimum commendatum habentes ipsum manutenere, protegere pariter et fovere studeatis. Nec eum a quolibet molestari seu gravari sinatis et tales vos eidem exhibeatis, quod devotionem et obedientiam vestram debeamus propter hoc non immerito commendare. Noveritis enim, quod, si aliqua fuerit ei molestia illata, postquam episcopatum vestrum intraverit, nos tam episcopo vestro quam vobis eius molestiam seu gravamen imputabimus et vestrum in hac parte contemptum tam dura curabimus animadversione punire, quod ceteris hoc audientibus terror et formido incutietur et ipsi perterriti merito a similibus abstinebunt.

Source: London, BM, Ms. Cotton, Vitellius E XIII 4, fol. 233r-v; Cambridge, University Library, Ms. Peterhouse 193, fols. 3v-4r.

Publication: Holtzmann, *Zur päpstlichen Gesetzgebung*, pp. 232f.; Id., *Decretales ineditae*, pp. 26f.

Note: See note in preceding doc.

Bibliography: Browe, *Kirchenrechtliche Stellung*, p. 5; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 393; Grayzel, *Alexander III*, p. 561; Holtzmann, *op. cit.*, pp. 225f.

54

1174–1179

Richard, archbishop of Canterbury, is to compel the Jews in his province to pay the tithe on the property they occupy.

Non sine multa admiratione auditur et creditur, quod Judaei parochias ecclesiarum per provinciam vestram, emptionis sive conductionis, aut etiam pignoris titulo, contemptu Dei et fidei Christianae institutionis, detinent occupatas: et cum redditus eisdem ecclesiis non solvantur, hae ecclesiae penitus deperisse jam noscuntur. Quia igitur ad ea corrigenda quae sunt divinae majestati contraria, et a fidei Christianae institutionibus aliena, promptos nos decet et diligentes existere, fraternitati tuae, etc. quatenus si qui Judaei sunt in provincia vestra, qui tali modo parochias detineant, ipsos ad eas dimittendas, requisito prius et habito consensu carissimi in Christo filii nostri, Henrici illustris Anglorum regis, arctius compellatis; aut si receptas detinuerint, aut parochias amodo receperint, ipsos cum omni districtione cogatis, ut ecclesiis, quarum eadem parochiae sunt, debitos et collectos redditus cum integritate persolvant. Prohibentes omnibus Dei fidelibus sub interminatione anathematis, ne quis Judaeis hominia vel fidelitates faciat; quoniam contrarium est sacris canonibus, ut Christiani debeant Judaeis adstringi. Si quis vero contra inhibitionem nostram venire praesumpserit, contradictione et appellatione cessante, in eos excommunicationis sententiam proferatis.

Publication: Mansi, *Conciliorum Collectio* 22, col. 357.

Bibliography: Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 393; Grayzel, *Alexander III*, pp. 569f.; Holtzmann, *Zur päpstlichen Gesetzgebung*, pp. 220f.; Jaffé-Wattenbach, *Regesta*, No. 13976; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 226.

55

Tuscolo, 25 January (before) 1179

Mandate to the archbishops of Spain to correct the situation whereby the movable property of converts is confiscated, and their real estate is allowed to

go to their Jewish relatives. Furthermore, Jews must not be appointed to public office, particularly to that of tax collectors.

A(lexander) episcopus s(ervus) s(ervorum) Dei. Venerabilibus fratribus archiepiscopis per Hispaniam constitutis, salutem et apostolicam benedictionem. Ad audientiam apostolatus nostri pervenit, quod cum in provinciis vestris aliqui Iudeorum convertuntur ad fidem, bona eorum mobilia confiscantur et in immobilibus propinqui succedunt, quos in Iudaice ignorantie tenebras derelinquunt. Super quo tanto miramur amplius et dolemus, quanto ex hoc plurimum videmus periculum provenire. Quidam enim converterentur et pereunt, quorum sanguis de ipsorum manibus requiretur, qui illorum propositum retardarunt. Accedit ad hoc, quod Iudeis exactiones pedagiorum et alie administrationes publice committuntur, cum statutum sit in canonibus, ut quia Iudei Christianis sub hac occasione iniurias faciunt, iudices provinciarum eos tenere administrationes publicas non permittant. Nova quoque et superflua pedagia peregrinis et aliis transeuntibus indicuntur. Quoniam igitur nobis imminet sollicite corrigendum, quod in parrochiis vestris quisquam contra Deum et salutem propriam non dubitat perpetrare, f(raternitati) v(estre) per a(postolica) s(cripta) m(andamus) atque pre(cipimus), qua(tenus) ad extirpanda que prediximus, sicut officio nostro convenit, animum [intendatis] generaliter prohibentes, ne de cetero quisquam ad fidem Christianam veniens bonis suis mobilibus vel immobilibus spoliatur nec Iudeis pedagiorum (exactiones) vel alie administrationes publice committantur nec peregrini novis vel superfluis pedagogiis fatigentur. Si quis autem prohibitionis vestre contemptor extiterit et commonitus minime resipuerit, eum, sublato appellationis obstaculo, excommunicationis vinculo astringatis et usque ad dignam satisfactionem sicut excommunicatum faciatis ab omnibus evitari et ita de hac re sollicite existatis, ut de neglectu et remissione debeatis minime in die Domini iudicari, et nos cum audierimus fraternitatem vestram valeamus de zelo fidei commendare. Dat. Tusculani, VIII Kal. Februarii.

Source: [Tortosa, Cod. 144, fols. 27v–28r.]

Publication: Holtzmann, *Beiträge*, pp. 69f.

Note: Tuscolo (ancient Tusculum) was destroyed in 1191. The population and bishop's seat were moved to Frascati. Holtzmann, *loc. cit.*, dates the doc. 1171–1173.

Bibliography: Baron, *Social and Religious History* 9, p. 20 (has 1171); Browe, *Judenmission*, pp. 187f.; Grayzel, *Alexander III*, pp. 562f.

Mandate to Richard, archbishop of Canterbury(?), to put an end to the situation whereby Jews were dragging clerics before secular courts, and claiming to prove their case by document or one witness only. The archbishop is also to ensure that Christians refrain from serving in the employ of Jews.

Licet universis Christi fidelibus ex commissi nobis officii debito debeamus provisione adesse, attentius tamen ecclesiasticos viros a pravorum molestiis malignantium vigili cura defendere debemus, ad quorum regimen specialius sumus, licet insufficientibus meritis, Dei providentia deputati. Perlatum est autem ad audientiam nostram, quod Iudaei in civitate vestra commorantes ad tantam devenerint superbiam et elationem, quod, si quando inter eos et quemlibet clericum, sive inter vos et ipsos causa emergerit, vos ad saecularem iudicem trahunt, et coram quocunque iudice vobiscum litigant, per simplicem chartam absque testibus, vel per unum qualemcunque Christianum vel Iudaeum contra omnem iustitiam et rationem causam suam probare intendunt, et adversum se etiam magnorum et probatorum virorum non recipiunt testimonium. Quia vero non est licitum alicui Christiano, et multo minus crucis Christi inimico, ut scilicet ecclesiasticos viros ad saecularem curiam trahant, et causae suae unius tantum quasi legitimo testimonio finem imponant discretioni vestrae per apostolica scripta praecipiendo mandamus, quatenus, si inter vos et quoscunque Christianos sive Iudaeos emergerit quaestio, pro nullius vocatione ad saecularem curiam, ut ibi de negotio tractetis aut iudicemini, accedere praesumatis, sed, sicut exigit iustitia et aequitatis ratio postulat, in qualibet causa Christiani, et maxime clerici, non minus quam duorum vel trium virorum, qui sint probatae vitae et fidelis conversationis, testimonium admittatis, iuxta illud dominicum: "In ore duorum vel trium testium stat omne verbum", quia, licet quaedam sint causae, quae plures quam duos exigant testes, nulla est tamen causa, quae unius tantum testimonio, quamvis legitimo, rationabiliter terminetur. Ad haec praesentium auctoritate mandamus atque praecipimus, quatenus omnibus Christianis, qui sunt in iurisdictione vestra, penitus interdicatis, et, si necesse fuerit, districtione ecclesiastica compellatis eosdem, ne ipsi Iudaeorum servitio se assidue pro aliqua mercede exponant; quod etiam obstetricibus et nutricibus eorum prohibere curetis, ne infantes Iudaeorum in eorundem domibus nutrire praesumant, quoniam Iudaeorum mores et nostri in nullo concordant, et ipsi de facili ob continuam conversationem et assiduam familiaritatem, instigante humani generis inimico, ad suam superstitionem et perfidiam simplicium animos inclinarent. Praeterea parochianis tuis usuras recipere omnibus modis interdicas, quia usurarum crimen utriusque testamenti pagina detestatur. Qui si monitis vestris parere contempserint, si clerici sint, eos ab officio

beneficioque suspendas; si vero laici fuerint, usque ad dignam satisfactionem ipsos vinculo excommunicationis astringas.

Publication: *Corpus Iuris Canonici* 2, Lib. II, tit. XX, c. 23; Lib. V, tit. VI, c. 8; tit. XIX, c. 7; Mansi, *Conciliorum Collectio* 21, cols. 1105-1106; 22, cols. 356-357.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 209; Baron, *Social and Religious History* 4, pp. 16f., 240; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 392; Grayzel, *Alexander III*, pp. 564f.; Holtzmann, *Zur päpstlichen Gesetzgebung*, pp. 220f.; Jaffé-Wattenbach, *Regesta*, No. 13974; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 226.

57

c. 1179

Order to Richard, archbishop of Canterbury, to see to it that Jews do not employ Christians.

Ad haec cum sacris canonibus cautum sit, ne Judaei Christiana mancipia habeant: praesentium tibi auctoritate praecipimus, quatenus sublato appellationis remedio, anathematis interminatione jubeas publice, ne quis Christianorum, alicujus Judaei mancipium efficiatur. Si quis autem contra prohibitionem tuam venire praesumpserit, eos sublato appellationis remedio, ecclesiastica censura compellas.

Publication: Mansi, *Conciliorum Collectio* 22, col. 357.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 210; Grayzel, *Alexander III*, pp. 565f., who points out that the pope was referring to servants and not to slaves; Holtzmann, *Zur päpstlichen Gesetzgebung*, pp. 220f.; Jaffé-Wattenbach, *Regesta*, Nos. 13810, 13976.

58

Rome, 16 February 1179(?)

Request to Henry II, king of England, to deal kindly with Roger, abbot of the monastery of St. Augustine in Canterbury, and to defend him. Among other things, the king is not to press the abbot to repay his debts to certain Jews.

Alexander episcopus, servus servorum Dei, Henrico, illustri regi Anglorum, salutem et apostolicam benedictionem. Audivimus regiae magnitudini falso fuisse suggestum, dilectum filium nostrum R[ogerum], nunc abbatem Sancti Augustini Cantuariensis, nullam apud vos gratiam invenisse, quia monasterium suum Ecclesiae Romanae in X marcis auri annuatim solvendis fecerat censualem. Quod utique omnino est alienum a vero, et miramur si prudentia tuae serenitatis huiusmodi suggestioni fidem [potuit] quomodolibet adhibere, cum hoc nec in mentem nostram descenderit, nec etiam ab ore vel ex parte ipsius abbatis verbum de aliquo censu a praelibato monasterio constituendo. Nolumus autem tuam sublimitatem latere, quia non est consuetudo Romanae Ecclesiae huiusmodi census statuere, aut quamlibet ecclesiam tali modo gravare. Sane quod ita pro benedicendo jam dicto abbate venerabili fratri nostro R[icardo] Cantuariensi archiepiscopo, legato sedis apostolicae, superscripsimus, haec fuit causa quod a longis retro temporibus abbates Sancti Augustini pro benedictione habenda multas difficultates, plurimos labores, atque dispendia consueti fuerant sustinere, veniendo Romam, remeando in Angliam, et Romam iterum redeundo. Nam, tempore beatae memoriae patris et praedecessoris nostri Eugenii papae, electus, qui tunc erat, a Cantuariensi archiepiscopo benedictionem obtinere minime potuit, donec bis Romam in magnis sumptibus venit et in Angliam remeavit. Is autem, qui nunc est, non valens gratiam benedictionis ab archiepiscopo percipere, compulsus est, sicut antecessores ejus fecerant, Romam venire, et in Angliam, non absque multa difficultate reverti, ad eundem archiepiscopum litteras distictionis reportans, ut infra XXX dies in monasterio suo, sine exactione professionis, illi benedictionis munus impertiri curaret. Quod si forte facere nollet, sub eadem distictione venerabili fratri nostro Wigornensi episcopo id ipsum infra alios XXX dies praecepimus adimplendum. Neutro autem mandatum nostrum implente, idem abbas ad nos coactus est, non sine multo discrimine rerumque dispendio, laborare. Licet autem moti fuerimus et turbati et injuriosum reputaverimus nimium, quod archiepiscopus et episcopus praeceptum nostrum non sunt executi, et de jure potuissemus archiepiscopo et successoribus ejus abbatem Sancti Augustini de caetero facultatem benedicendi auferre, mitigantes tamen motum animi, et de consueta clementia sedis apostolicae rigorem justitiae temperantes, praedicto abbati benedictionis [munus] impendimus, salvo jure archiepiscopi et successorum suorum in benedictione abbatis, videlicet quod abbates Sancti Augustini in eodem monasterio sine exactione professionis benedicere debeant. Ipsum itaque regiae celsitudini sollicite commendantes, rogamus attentius et monemus, quatenus praedictum abbatem, Divini amoris intuitu, et pro reverentia beati Petri et nostra, diligas, manuteneas, et defendas, nec sinas eum pro debitis Judaeorum ulterius molestari, nec adversus eum vel monasterium ejus movearis, quod litteris nostris exprimimus ipsum monasterium, nullo mediante, ad nos pertinere, quia nos de persona ecclesiastica, non saeculari,

super hoc intellectum habemus, et in hoc minime honori tuo derogatur. Data Laterani, XIV Kalendas Martii.

Publication: Thomas of Elmham, *Historia Monasterii Sancti Augustini Cantuariensis*, pp. 429f.; *PL* 200, cols. 1229f.

Bibliography: Baron, *Social and Religious History* 4, p. 84; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 393; Grayzel, *Alexander III*, p. 561; Jaffé-Wattenbach, *Regesta*, No. 13293.

59

c. 1180

Information to Guarin Gerard, archbishop of Bourges, that the pope refuses the petition of King Louis VII of France. The king asked that he should relax the resolution, passed at the Third Lateran Council, prohibiting the employment of Christians by Jews, and permitting the construction of a synagogue in a place where none had existed before.

Ad Guarinum, Bituricensem archiepiscopum. Consuluit nos tua fraternitas, utrum sit appellationibus deferendum a carissimo in Christo filio nostro L. illustri rege Francorum pro Iudaeis interpositis, ut mancipia detineant Christiana, et utrum sustinere debeas, quod de novo constituent synagogas, ubi eas nullatenus habuerunt. Scripsimus itaque memorato regi, ut a defensione Iudaeorum in hac parte desistat, et super hoc etiam per alios ipsum fecimus admoneri, et credimus, quod monitis nostris acquiescet, quia non esset rectum, ut quod a sanctis Patribus nuper in concilio statutum est negligenter servaretur. Unde non convenit, ut pro huiusmodi appellationibus ab observatione decreti debeas abstinere. Iudaeos etiam de novo construere synagogas, ubi eas non habuerunt, pati non debes. Verum, si antiquae corruerint, vel ruinam minantur, ut eas reaedificent, potest aequanimiter tolerari non autem, ut eas exaltent, aut ampliores aut pretiosiores faciant, quam antea fuisse noscuntur; qui utique hoc pro magno debent habere, quod in veteribus synagogis et suis observantiis tolerantur.

Publication: Bouquet, *Recueil* 15, p. 968; *Corpus Iuris Canonici* 2, Lib. II, tit. XXVIII, c. 29; Lib. V, tit. VI, c. 7; Mansi, *Conciliorum Collectio* 21, col. 1106.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 210. Browe, *Religiöse Duldung*, p. 5; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 394; Grayzel, *Alexander III*, pp. 567f.; Holtzmann, *Zur päpstlichen Gesetzgebung*, pp. 220f.; Jaffé-Wattenbach, *Regesta*, No. 14345; Stern, *Urkundliche Beiträge* 2, p. 23, n. 3.

Lucius III

1 Sep. 1181 – 25 Nov. 1185

60

Verona, 26 July 1184–1185

Information to the dean and canons of St. Croix in Etampes that their church has been taken under papal protection. The church had been a synagogue, converted by King Philip II Augustus, with the consent of Guy de Noyers, archbishop of Sens.

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis decano et canonicis Sanctae Crucis de Stampis, salutem et apostolicam benedictionem. Loca divinis cultibus mancipata, et quae post Judaicae perfidiae caecitatem lumen gratiae sub Christianae fidei titulo perceperunt, apostolicis sunt munienda praesidiis, et perpetuo munere donanda libertatis; cum constet eos jam non esse filios ancillae sed liberae, qui elegerint ibi, in libertate spiritus Domino deservire. Quapropter, dilecti in Domino filii, praedictam ecclesiam vestram, quam charissimus in Christo filius noster Philippus, illustris Francorum rex, de assensu venerabilis fratris nostri G. Senonensis archiepiscopi, in synagoga de qua Judaeos ejecerat, in honorem victoriosissimae Crucis aedificari constituit, cum omnibus quae in praesentiarum juste et pacifice possidet, aut in futurum, praestante Domino, rationabiliter poterit adipisci, sub beati Petri ac nostra protectione suscipimus, et praesentis scripti patrocinio communimus; statuentes ut clerici qui in circumpositis ecclesiis, sicut nihil in loco ipso Judaeis possessoribus capiebant, ita deinceps ecclesiae inibi constitutae conditionem aliquam vel gravamen, in libertatis praejudicium, non imponant, ne deterior efficiatur status ecclesiae; sicque quae fuerat Judaeis inhabitantibus libera, sub observantia fiat Christianae libertatis ancilla. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostrae protectionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Veronae, VII Kalendas Augusti.

Source: Paris, BN, Ms. Latin 17095, fol. 2r.

Publication: Fleureau, *Etampes*, pp. 381f.; Migne, *PL* 201, cols. 1315f.

Note: There is another version extant of this Bull with slightly different wording. Jaffé-Wattenbach, *Regesta*, No. 15108 (Oct./Nov. 1184).

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 210; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 394; Grayzel, *Church and Jews*, p. 357; Jaffé-Wattenbach, *op. cit.*, No. 15223; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 228.

61

Verona, 8 August 1184 – 1185

Grant of additional privileges to the church of St. Croix in Etampes, which had been a synagogue.

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis decano et canonicis S. Crucis Stamparum, salutem et apostolicam benedictionem. Cum per mutationem dexteræ Excelsi de synagoga Judaica facta sit ecclesia vestra et domus orationis ibi surrexerit, ubi paulo ante Judaeorum impius cultus servabatur, officio susceptae administrationis inducimur profectibus vestris et commodis libenter intendere et petitionibus vestris effectum tam facilem quam debitum indulgere. Quapropter ut magistrum scholarum unum in musica et alium in aliis disciplinis sine contradictione qualibet habeatis, auctoritate vobis apostolica indulgemus, statuantes ut de novalibus vestris et animalium nutrimentis nullus a vobis decimas extorquere praesumat. Prohibemus insuper ne de possessionibus vestris decimae a laicis exigantur. Ad haec, praesentium auctoritate decernimus, ne quis in ipsam ecclesiam interdicti, vel in canonicos ejus excommunicationis aut suspensionis sententiam absque manifesta et rationabili causa promulget. Cum autem generale interdictum terrae fuerit, liceat vobis, clausis januis, expulsis excommunicatis et interdictis, non pulsatis campanis, submissa voce, divina officia celebrare. Decernimus ergo, etc. Datum Veronae, VI Idus Augusti.

Publication: Fleureau, *Etampes*, pp. 382f.; Migne, *PL* 201, col. 1316.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 210; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 394; Grayzel, *Church and Jews*, p. 357; Jaffé-Wattenbach, *Regesta*, No. 15231; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 228.

Clement III
19 Dec. 1187 – Mar. 1191

62

1187–1191

Information to Gundisalvus (Gonzales), bishop of Segovia, that Jewish converts married to relatives not permitted under Canon Law need not be parted from their wives.

Interrogatum est ex parte vestra, utrum Judaei vel Saraceni ad fidem Christianam conversi suis uxoribus cohabitare valeant, quas in secundo, tertio et quarto gradu sibi, dum fuissent in infidelitate positi, matrimonialiter copularunt, an ipsis conversis liceat relictis conjugibus ad alias nuptias convolare. Auctoritate tibi praesentium respondemus, quod taliter ad fidem Christi conversi, quandiu voluerint uxores eorum remanere cum ipsis, eas sive conversae sint, sive non, licentiam habeant, si voluerint, retinendi; non tamen sunt cogendi ad hoc. Caeterum ipsis viventibus et volentibus remanere, cum aliis contrahere non debent [debebunt]; quod si in odium Christianae fidei receperint, cum teste Gregorio, contumelia Creatoris circa eum, qui relinquitur, jus matrimonii solvat, alias in matrimonium ducere non prohibentur; nec refert utrum in secundo, vel tertio gradu, dum fuissent a fide alieni, contraxerint, cum fuisset in veteri tantum lege prohibitum, ne sororum suarum turpitudinem revelarent.

Publication: Mansi, *Conciliorum Collectio* 22, col. 553; Migne, *PL* 204, col. 1482.

Note: According to Holtzmann, *Benutzung Gratians*, pp. 333f., the question is said to have come from the canons of Ciudad Rodrigo.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 211; Baron, *Social and Religious History* 4, pp. 255f.; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 394; Jaffé-Wattenbach, *Regesta*, No. 16595; Kedar, *Muslim Conversion*, p. 321.

The Jews are taken under papal protection.

Clemens episcopus, servus servorum Dei, dilectis in Christo filiis fidelibus Christianis, salutem et apostolicam benedictionem. Sicut Iudeis non debet esse licentia in sinagogis suis, ultra quam permissum est lege presumere, ita in his que eis concessa sunt, nullum debent preiudicium sustinere. Nos ergo, licet in sua magis velint duritia perdurare, quam prophetarum verba et suarum scripturarum archana cognoscere atque ad Christiane fidei et salutis notitiam pervenire, quia tamen defensionem nostram et auxilium postulant, ex Christiane pietatis mansuetudine, predecessorum nostrorum felicitis memorie Calixti, Eugenii et Alexandri, Romanorum pontificum vestigiis inherentes, ipsorum petitionem admittimus, eisque protectionis nostre clipeum indulgemus. Statuimus enim, ut nullus Christianus invitos vel nolentes eos ad baptismum per violentiam venire compellat, sed si eorum quilibet sponte ad Christianos fidei causa confugerit, postquam voluntas eius fuerit patefacta, absque aliqua efficiatur calumpnia [Christianus]; veram quippe Christianitatis fidem habere non creditur, qui ad Christianorum baptismum non spontaneus, sed invitus cognoscitur pervenire; nullus etiam Christianus eorum personas sine iudicio potestatis terre vulnerare, aut occidere, vel suas illis pecunias auferre presumat, aut bonas, quas hactenus in ea in qua habitant regione habuerunt consuetudines, inmutare. Preterea, in festivitatum suarum celebratione quisquam fustibus vel lapidibus eos ullatenus non perturbet, neque aliquis ab eis coacta servitia exigat, nisi ea que ipsi preteritis facere temporibus consueverunt. Ad hec malorum hominum pravitati et avaritie obviantes, decernimus, ut nemo cimiterium Iudeorum mutilaret, vel minuere audeat, sive optatu pecunie corpora humata effodere. Si quis autem, decreti huius tenore cognito, temere, quod absit, contraire temptaverit, honoris et officii sui periculum faciat, aut excommunicationis ultione plectatur, nisi presumptionem suam digna satisfactione correxerit. Datum Laterani, per manum Moysi, Sancte Romane Ecclesie subdiaconi vicem agentis cancellarii, VI Idus Maii, indictione sexta, Incarnationis Dominice anno 1188, pontificatus vero domini Clementis pape III anno primo.

Source: Toulouse, Bibl. Municip., Ms. 625, fols. 104r-105v.

Publication: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, pp. 210f.; Wiederhold, *Papsturkunden VII*, p. 188.

Note: The text is also mentioned in *Inventaire des actes de plusieurs et diverses causes* 1, fol. 522r in the Bibl. Municip. de Narbonne.

Bibliography: Aronius, *Regesten*, No. 334; Baron, *Social and Religious History* 4, p. 8; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 394; Grayzel, *Sicut Judeis*, p. 253; Jaffé-Wattenbach, *Regesta*, No. 16577; Régné, *Narbonne*, p. 96; Stern, *Urkundliche Beiträge* 2, p. 2.

Celestine III
Mar./Apr. 1191 – 8 Jan. 1198

64

1191–1198

The Jews are taken under papal protection, following earlier examples.

Sicut Judeis ...

Note: The Bull itself has not survived, but is mentioned in the *Sicut Judeis* Bulls of Pope Innocent III and his successors.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 211; Baron, *Social and Religious History* 4, p. 8; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 2, p. 394; Grayzel, *Sicut Judeis*, p. 253; Potthast, *Regesta*, No. 834; Stern, *Urkundliche Beiträge* 2, pp. 2f.; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 228.

65

Rome, 14 May 1193

Confirmation to the dean and canons of Saint-Sauveur in Orléans, of the donation made to the church by King Philip II Augustus of the site of the former synagogue of the Jews. The church was constructed on the site of the synagogue. It is granted papal protection.

Celestinus episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis decano et canonicis Sancti Salvatoris Aurelianensis, salutem et apostolicam benedictionem. Justis petentium desideriis dignum est nos facilem prebere consensum, et vota que a rationis tramite non discordant effectu prosequente complere. Cum autem karissimus in Christo filius noster Philippus, illustris Francorum rex, a civitate vestra, divino zelo succensus, Iudeorum perfidiam exclusisset, sinagogam ipsorum piis usibus deputavit, ut videlicet in eodem loco ad honorem Salvatoris nostri Jhesu Christi deberet ecclesia fieri in qua ei assidue dignum impenderetur obsequium et eius clerus et populus deberent celesti pane, iuxta

formam Catholice fidei sustentari; quia vero hec per eiusdem Domini nostri Jhesu Christi gratiam congrue sunt effectui mancipata, ecclesiam ipsam et personas vestras cum omnibus que in presentiarum rationabiliter possidetis aut in futurum, iustis modis, Deo propitio, poteritis adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus. Specialiter autem mutationem ipsam dextere Excelsi que in prescripte rei serie pie facta dinoscitur, auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre protectionis et confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Laterani, II Idus Maii, pontificatus nostri anno tertio.

Source: Paris, BN, Ms. Latin 235, No. 10.

Publication: Loeb, *Bulles inédites*, p. 118.

Note: Loeb, *op. cit.*, pp. 117f., published also the text of the king's donation, 8 April 1200, of the church to the knights of St. John of Jerusalem.

Bibliography: Grayzel, *Church and Jews*, p. 358; Gross, *Gallia Judaica*, p. 32; Jaffé-Wattenbach, *Regesta*, No. 17002; Vogelstein-Rieger, *Rom 1*, p. 228.

66

Rome, 23 May 1193

Mandate to the dean (John) and to W(illiam) de St. Valery, archdeacon, and Magister R(oger) Normannus, canon in Rouen, to compel the Jews to pay the tithe on the property they own. If the Jews fail to obey they are to forbid Christians all intercourse with Jews.

Celestinus III decano, W. de Sancto Walerico archidiacono et magistro R. Normanno canonico Rothomagensibus. Cum Iudaice duricia pravitatis in tantum excreverit, ut salubris doctrine pluviis nequeat emolliri et fidelium Christi vicinitas iudicium eis gravioris dampnationis importet, ex quo per conversionem talium Ebreorum ad bonum Christi Ecclesie non letantur, oportet attentius precaveri, ne per obduratam eorum nequitiam lesionis eis occasio vel consueti iuris dispendium ingeratur. Ad audientiam siquidem nostram pervenisse noveritis, quod Iudei cupiditate dampnabili parrochiam Sancti Laudi pro parte maxima occuparunt et adhuc residuum de die in diem occupare contendunt. Cum enim multiplici usurarum fenore assidue pecuniam

in suam dampnationem accumularent, via eis ex hoc prebetur, quicquid in bonis temporalibus voluerint optinendi. Per hanc siquidem et dominorum animos et possessorum emolliunt, ut omnino valeant in alienis bonis adipisci, quod optant. Quia vero prescripta Sancti Laudi ecclesia magnam, ut diximus, propter hoc bonorum suorum iacturam incurrit, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus et sub officii pena districte precipimus, quatenus, nisi Iudei, qui in Rothomagensi civitate morantur, ad commonitionem vestram et decimas et omnes alios proventus, quos de parochianis fidelibus, si habitarent inibi, Dei consequerentur ecclesie, predictae Sancti Laudi ecclesie atque aliis, quarum parrochias detinent occupatas, annis singulis sufficienter ac congrue recompensare curaverint, omnes Christianitatis caractere insignitos, sive virilis aut feminei sexus extiterint, qui Iudeis obsequium exhibere, mutuo ab eis quicquam accipere aut restituere iam acceptum, emptiones aut venditiones cum eis contrahere seu quemlibet alium contractum inire vel Ave dicere seu habere colloquium, nisi de sua conversione vel susceptae correctione malicie, ulla presumptione temptaverint, omni gratia et timore postpositis, contradictione insuper et appellatione cessante, anathematis vinculo publice astringatis. Cui etiam sententie volumus subiacere, quicumque illis ad nostri elusionem mandati, auxilium sive consilium impenderint aut favorem. Precipimus etiam ac sub omni districtione iniungimus, ut predictam sententiam per totam Rothomagensensem provinciam in singulis Dominicis diebus et sollempnibus festis, extinctis candelis et pulsatis campanis, faciatis auctoritate apostolica publicari, donec, que prediximus, fuerint adimpleta. Sic autem, que vobis de prudentia et bonitate vestra confisi super hiis exequendis iniungimus, implere curetis, ut bona quam de vobis concepimus estimatio magis ac magis accrescat et firmiter agnoscatur, quod nec timor nec gratia nec aliqua vos cupiditas retrahat, quominus ad hec agenda totum animi studium et sollicitudinem apponatis. Quod si omnes etc. Datum Laterani, X Kalendas Iunii, pontificatus nostri anno III.

Publication: Holtzmann, *Zur päpstlichen Gesetzgebung*, pp. 234f.; Id., *Decretales ineditae*, pp. 36f.; Mansi, *Conciliorum Collectio* 22, col. 552 (partly).

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 211; Baron, *Social and Religious History* 4, p. 239; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, pp. 394f.; Grayzel, *Alexander III*, p. 569, n. 57; Holtzmann, *op. cit.*, pp. 221, 224; Jaffé-Wattenbach, *Regesta*, No. 17646; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 228.

Innocent III

8 Jan. 1198 – 16 Jul. 1216

67

Rieti, 15 August 1198

Call for a crusade includes the promise to crusaders of the remission of interest they owe Jewish creditors. The call was broadcast throughout Christian Europe.

...Narbonnensi archiepiscopo et suffraganeis eius, abbatibus quoque, prioribus et aliis ecclesiarum prelati, comitibus etiam et baronibus et universo populo in Narbonensi provincia constitutis. Post miserabilem... Si qui vero proficiscentium illuc ad prestandas usuras juramento tenentur astricti, vos, fratres archiepiscopo et episcopi, per vestras dioeceses creditores eorum, sublato appellationis obstaculo, eadem districtione cogatis, ut eos a sacramento penitus absolventes, ab usurarum ulterius exactione desistant. Quod si quisquam creditorum eos ad solutionem coegerit usurarum, eum ad restitutionem earum, sublato appellationis obstaculo, districtione simili compellatis. Judeos vero, ad remittendas ipsis usuras per vos, filii principes, et secularem compelli precipimus potestatem, et donec eas remiserint, ab universis Christi fidelibus, tam in mercimoniis, quam in aliis, per excommunicationis sententiam eis jubemus communionem omnimodam denegari... Datum Reate, XVIII Kalendas Septembris, anno primo.

Source: ASV, Reg. Vat. 4, fols. 91v–93r.

Publication: Baluze, *Epistolarium* 1, p. 585; *Corpus Iuris Canonici* II, Lib. V, tit. XIX, c. 12 (partly); Grayzel, *Church and Jews*, pp. 86f.; Hageneder et al., *Register Innocenz III* I, pp. 498ff.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 212; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, pp. 380, 395f.; Nelson, *Idea of Usury*, pp. 7f.; Potthast, *Regesta*, No. 347 (see also No. 1237); Purcell, *Papal Crusading Policy*, pp. 138, 192; Stow, *Papal and Royal Attitudes*, p. 162; Synan, *Popes*, p. 99.

Rome, 30 December 1198

Reply to a query of Joscius, archbishop of Tyre, who was informed that converts to Christianity, who had been married prior to their conversion within the grades of consanguinity prohibited by Canon Law, should not be separated from their spouses.

...Archiepiscopo et capitulo Tyrensibus. De infidelibus ad fidem conversis nos consulere voluistis utrum, si ante conversionem suam, secundum legis veteris instituta vel traditiones suas, citra gradus consanguinitatis a canone denotatos coniuncti fuerint, separari debeant post baptismum. Super hoc igitur devotioni vestre duximus respondendum, quod matrimonium sic ante conversionem contractum, non est post baptismi lavacrum separandum; cum a Judeis Dominus requisitus, si licet uxorem ex qualicumque causa relinquere, ipsis responderit: "Quod Deus conjunxit, homo non separet"; per hoc innuens esse matrimonium inter eos. Datum Laterani, III Kalendas Januarii, anno primo.

Source: ASV, Reg. Vat. 4, fol. 133v.

Publication: *Corpus Iuris Canonici* 2, Lib. IV, tit. XIV, c. 4; Grayzel, *Church and Jews*, p. 88; Hageneder et al., *Register Innocenz III* 1, p. 749; Synan, *Popes*, p. 197 (partly).

Note: Grayzel, *loc. cit.*, points out that there is no specific reference to Jews.

Bibliography: Baron, *Social and Religious History* 9, p. 250; Kedar, *Muslim Conversion*, p. 323; Potthast, *Regesta*, No. 507.

Rome, 1 May 1199

Reply in the negative to a query from Ugo, bishop of Ferrara, concerning one of the parties to a marriage who wants to remarry since the other party had become a heretic. However, if one partner to a marriage between infidels becomes converted to Christianity and the other not, the convert may remarry.

...Ferrariensi episcopo... Quanto te magis novimus in canonico jure peritum, tanto fraternitatem tuam amplius in Domino commendamus quod in dubiis questionum articulis ad apostolicam sedem recurris, que, disponente Domino, cunctorum fidelium mater est et magistra, ut opinio quam in eis quondam

habueris, dum alios canonici juris peritiam edoceres, vel corrigatur per sedem apostolicam vel probetur. Sane tua nobis fraternitas suis litteris intimavit quod altero conjugum ad heresim transeunte, qui relinquitur ad secunda vota transire desiderat et filios procreare, quod utrum possit fieri de jure, per easdem nos duxisti litteras consulendos. Nos igitur consultationi tue de communi fratrum nostrorum consilio respondentes, distinguimus, licet quidam predecessorum nostrorum sensisse aliter videatur, an ex duobus infidelibus alter ad fidem Catholicam convertatur, vel ex duobus fidelibus alter labatur in heresim vel decadat in gentilitatis errorem. Si enim alter infidelium conjugum ad fidem Catholicam convertatur, altero vel nullo modo vel saltem non absque blasphemia divini nominis, vel ut eum pertrahat ad mortale peccatum, ei cohabitare volente, qui relinquitur, ad secunda, si voluerit, vota transibit. Et in hoc casu intelligimus quod dicit Apostolus: “Si infidelis discedit, discedat, frater enim aut soror non est servituti subjectus in hujusmodi”, et canonem in quo dicitur quod “contumelia Creatoris solvit jus matrimonii circa eum qui relinquitur”. Si vero alter fidelium conjugum vel labatur in heresim vel transeat ad gentilitatis errorem, non credimus quod in hoc casu is qui relinquitur, vivente altero possit ad secundas nuptias convolare, licet in hoc casu major appareat contumelia Creatoris. Nam etsi matrimonium verum quidem inter infideles existat, non tamen est ratum; inter fideles autem verum quidem et ratum existit, quia sacramentum fidei, quod semel est admissum numquam amittitur, sed ratum efficit conjugii sacramentum ut ipsum in conjugibus illo durante, perduret... etc. Datum Laterani, Kalendis Maii, anno secundo.

Source: ASV, Reg. Vat. 4, fol. 156v.

Publication: Baluze, *Epistolarium* 1, pp. 603f.; *Corpus Iuris Canonici* 2, Lib. IV, tit. XIX, c. 7; Grayzel, *Church and Jews*, pp. 88f.; Hageneder et al., *Register Innocenz III* 2, pp. 88f.

Note: The bishop of Ferrara, Ugo, was the famous canon lawyer with whom Innocent III had studied law. See Czerwinski, *Teachings, passim*. There is no specific reference to Jews.

Bibliography: Baron, *Social and Religious History* 9, p. 250; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 401 (who has 1212); Kedar, *Muslim Conversion*, p. 323; Potthast, *Regesta*, No. 684.

Rome, 25 May 1199

Mitigation of interdict imposed on the kingdom of Leon following representations that the clergy lost their means of support, were forced to beg, do menial labour and serve the Jews. Peter Muñoz IV, archbishop of Compostella, and the bishops of Leon are so advised.

Innocentius III Compostellano archiepiscopo et universis episcopis in regno Legionensi constitutis... Etsi necesse sit... Unde cum clerici ex his pro majori parte in partibus illis consueverint sustentari, eis subtractis non solum mendicare, sed fodere et servire Judeis in Ecclesie et totius Christianitatis opprobrium cogebantur... Datum Laterani, VIII Kalendas Junii, anno secundo.

Source: ASV, Reg. Vat. 4, fols. 161r–162r.

Publication: Grayzel, *Church and Jews*, p. 90; Hageneder et al., *Register Innocenz III* 2, pp. 127f.; Mansilla, *Documentación Pontificia*, pp. 209f. Migne, *PL* 214, cols. 610f.; Synan, *Popes*, p. 198.

Bibliography: Potthast, *Regesta*, No. 716.

Rome, 15 September 1199

The Jews are taken under papal protection, provided they do not plot against Christianity.

Constitutio pro Iudaeis. Licet perfidia Iudeorum sit multipliciter improbanda, quia tamen per eos fides nostra veraciter comprobatur, non sunt a fidelibus graviter opprimendi, dicente propheta: ne occideris eos ne quando obliviscantur legis tue, ac si diceretur appertius, ne deleveris omnino Iudeos, ne forte Christiani legis tue valeant oblivisci, quam ipsi non intelligentes, in libris suis intelligentibus representant. Sicut ergo Iudeis non debet esse licentia in sinagogis suis, ultra quam permissum est lege presumere, ita in hiis que sunt concessa illis nullum debent preiudicium sustinere. Nos ergo, licet in sua magis velint duritia perdurare quam vaticinia prophetarum et legis archana cognoscere, atque ad Christiane fidei notitiam pervenire, quia tamen nostre postulant defensionis auxilium, ex Christiane pietatis mansuetudine, predecessorum nostrorum felicitis memorie Calixti, Eugenii, Alexandri, Clementis et Celestini, Romanorum pontificum vestigiis inherentes, ipsorum

petitionem admittimus, eisque protectionis nostre clippeum indulgemus. Statuimus enim, ut nullus Christianus invitos vel nolentes eos ad baptismum per violentiam venire compellat; sed si eorum quilibet sponte ad Christianos fidei causa confugerit, postquam voluntas eius fuerit patefacta, sine qualibet calumpnia efficiatur Christianus. Veram quippe Christianitatis fidem habere non creditur, qui ad Christianorum baptismum non spontaneus sed invitus cognoscitur pervenire. Nullus etiam Christianus sine potestatis terre iudicio personas eorum nequiter ledere vel res eorum violenter auferre presumat, aut bonas, quas hactenus in ea in qua habitant regione habuerint consuetudines immutare. Preterea in festivitatum suarum celebratione quisquam fustibus vel lapidibus eos ullatenus non perturbet, nec aliquis ab eis indebita servitia exigere vel extorquere contendat, nisi ea que ipsi preteritis facere temporibus consueverunt; ad hec malorum hominum pravitati et avaritie obviantes, decernimus, ut nemo cimiterium Iudeorum mutilare audeat vel minuere, sive obtentu pecunie corpora effodere iam humata. Si quis autem, decreti huius tenore cognito, temere, quod absit, contraire temptaverit, nisi presumptionem suam condigna satisfactione correxerit, excommunicationis ultione plectatur. Eos autem dumtaxat huius protectionis presidio volumus communiri, qui nichil machinari presumpserint in subversionem fidei Christiane. Dat. Laterani, per manum Rainaldi Acherontini archiepiscopi, cancellarii vicem agentis, XVII Kalendas Octobris, indictione II, Incarnationis Dominice anno M^oC^oXC VIII, pontificatus vero domini Innocentii pape III, anno secundo.

Source: ASV, Reg. Vat. 4, fol. 219r-v.

Publication: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, pp. 211f.; Baluze, *Epistolarium* 1, p. 540; Bzovius, *Annalium* 1, a. 1200, § 13; Grayzel, *Church and Jews*, pp. 92f.; Hageneder et al., *Register Innocenz III* 2, pp. 535f.; Migne, *PL* 214, cols. 864f.; Stern, *Urkundliche Beiträge* 2, p. 3 (partly); Synan, *Popes*, pp. 229f.

Note: The first similar edict in favour of the Jews was published by Pope Calixtus, 1119–1124. It has not survived. The first edict of this kind which has survived is that of Pope Alexander III — see above, Doc. 49.

Bibliography: Berliner, *Rom* 2, pp. 33f.; Caro, *Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 1, pp. 289f., 499; Eckert, *Hoch- und Spätmittelalter*, pp. 216f.; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 395; Grayzel, *Sicut Judeis*, pp. 253f.; Id., *Popes, Jews and Inquisition*, p. 157; Potthast, *Regesta*, No. 834; Rodocanachi, *Saint-Siège*, pp. 131f.; Scherer, *Rechtsverhältnisse*, pp. 35, 218, 612; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, pp. 229f.

Mandate to Gualterius (Gautier) II, bishop of Autun, to aid the former Jews, P. and his daughter M., recently converted to Christianity.

Eduensi episcopo. Ad provisionem P., quondam Iudei, latoris presentium ad fidem Christi nuper, eodem inspirante, conversi, per litteras apostolicas et mandatum te recolimus invitasse. Sed quod ea penitus obaudieris, eiusdem labor indicat iteratus, sicut decuit non attendens quod personis huiusmodi, ne propter opprobrium paupertatis, quod non consueverunt equanimiter sustinere, post Iudaicam perfidiam derelictam retro aspicere compellantur, ab universis sit fidelibus propensius succurrendum, nedum episcopali peditis dignitate, quorum debet esse propositum indigentibus subvenire, teque in hac parte illa saltem ratione oportuit existere proniorem, quod pro eodem P. tuas nobis preces et litteras destinasti. Nisi autem specialis gratia quam ad personam tuam habuimus et habemus, motum nostri animi mitigasset, pro contemptu mandati premissi prius ad te districta ultio quam iterata monitio pervenisset. Cum satis appareat qualem in aliis te geris virtutibus, quandoquidem in operibus pietatis, que secundum apostolum promissionem habet vite que nunc est et future, te negligis vel contempnis ad mandatum apostolicum exercere. Ne igitur prefatus P. provisionis apostolice solatio defraudetur aut tua negligentia remaneat in sopore, fraternitati tue per apostolica scripta precipiendo mandamus, quatenus eius paupertati taliter studeas providere quod predictus P. ac M. filia sua, que cum eo unda baptismatis est renata, per tue liberalitatis gratiam victus et estitus necessaria se gaudeant congrue sine dilatione qualibet assecutos. Faciens nichilominus ut quod eis propter necessitates suas duxeris, quemadmodum premissum est, assignandum, valeant sine perturbatione qualibet, cum Deus hilarem datorem diligat obtinere; alioquin noveris nos venerabili fratri nostro — episcopo et dilecto filio — abbati Sancti Martini Nivernensibus precipiendo mandasse ut, si mandatum nostrum neglexeris adimplere, ipsi te ad ea que premisimus exequenda per distictionem ecclesiasticam, omni contradictione et appellatione remota, compellant. Dat. Laterani, Nonis Novembris, anno secundo.

Source: ASV, Reg. Vat. 4, fol. 193r.

Publication: Baluze, *Epistolarium* 1, p. 469; Grayzel, *Church and Jews*, pp. 94f.; Hageneder et al., *Register Innocenz III* 2, pp. 375f.; Lucas, *Innocenz III*, p. 28; Migne, *PL* 214, cols. 754f.

Bibliography: Caro, *Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 1, pp. 294f., 497; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 395; Potthast, *Regesta*, No. 858.

73

Rome, 5 December 1199

Mandate to the abbot and convent of St. Mary de Pratt in Leicester to provide R., a Jewish convert to Christianity, with his needs. He had forsaken his former riches.

Abbati et conventui Sancte Marie de Prato de Leicestre. Quanto populus Iudaice cecitatis superficiem divinarum scripturarum attendens et negligens puritatem medulle que doctrine spiritualis in se continet intellectum, dampnabilius in sua contumacia perduravit et se ipsos adhuc involvi permittunt in baratro tenebrarum, tanto his qui tenent et amplectuntur fidei veritatem et desiderant propagationem nominis Christiani, amplius est in Domino congaudendum, si qui gratia Sancti Spiritus illustrati, abrenunciato errore Iudaico, a tenebris se convertunt ad lucem et fidem recipiunt Christianam; et attenta est sollicitudine providendum, ne inter alios Christi fideles inedia deprimantur, cum plerique horum pro indigentia necessariorum rerum, post receptum baptismum, in confusionem non modicam inducantur, ita ut plerumque, faciente illorum avaritia qui cum ipsi habundent Christum pauperem respicere dedignantur, retro cogantur abire. Hinc est quod cum dilectus filius R., lator presentium, ad commonitionem cuiusdam nobilis viri, spreto et postposito omnino divitiis quas habebat, Christum potius sequi volens quam in luto divitiarum putrescere, baptismi receperit sacramentum, et nunc prefato nobili viro viam universe carnis ingresso qui sufficienter ei necessaria ministrabat, ita paupertate gravetur, ut non habeat unde vite sustentationem possit habere, per vos ipsius necessitati provideri volentes, discretionis vestre per apostolica scripta mandamus atque precipimus quatenus, ob reverentiam illius per quem ipse lucem veritatis accepit, taliter ei necessaria ministretis, quod in victu et vestitu convenienter sit ei provisum; scituri pro certo quod graviter et moleste ferremus, nec possemus sub dissimulatione transire, si mandatum nostrum, quod opus in se continet pietatis, relinqueretis aliquatenus imperfectum. Dat. Laterani, Nonis Decembris, anno secundo.

Source: ASV, Reg. Vat. 4, fol. 202v.

Publication: Baluze, *Epistolarium* 1, p. 493; Grayzel, *Church and Jews*, pp. 96f.; Hageneder et al., *Register Innocenz III* 2, pp. 431f.; Lucas, *Innocenz III*, pp. 29f.; Migne, *PL* 214, cols. 792f.

Bibliography: Caro, *Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 1, pp. 294f., 497; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 395; Potthast, *Regesta*, No. 890; Scherer, *Rechtsverhältnisse*, p. 157; Stobbe, *Geschichte*, p. 268.

Rome, 31 December 1199

Call for a crusade includes the promise to crusaders of remission of interest on their debts to Jews. The call was addressed to Ludolf, archbishop of Magdeburg, and was broadcast throughout Christian Europe.

... Archiepiscopo Magdeburgensi et suffraganeis ejus, abbatibus, prioribus, decanis, archidiaconis et universis clericis tam subditis quam prelati in Magdeburgensi provincia constitutis... Graves orientalis... Personas insuper ipsorum et bona eorum etc. Ut supra. Datum Laterani, II Kalendas Januarii, anno secundo.

Source: ASV, Reg. Vat. 4, fols. 211v-212v.

Publication: Baluze, *Epistolarium* 1, p. 515; Grayzel, *Church and Jews*, p. 98 (partly); Hageneder et al., *Register Innocenz III* 2, pp. 491f.; Migne, *PL* 214, cols. 828f.

Note: The same as Doc. 67 above. Similar letters were sent to Germany, Tuscany, Lombardy, France, England, Hungary, Slavonic lands, Ireland, and Scotland.

Bibliography: Aronius, *Regesten*, No. 347; Potthast, *Regesta*, No. 922.

Rome, 4 January 1200

Call for a crusade includes the promise to crusaders of remission of interest on their debts to Jews.

... Universis Christi fidelibus per Viennensem provinciam constitutis... Nisi nobis... Personas quoque ipsorum etc. (ut supra). Datum Laterani, II Nonas Januarii, anno secundo.

Source: ASV, Reg. Vat. 4, fols. 212v-213v.

Publication: Baluze, *Epistolarium* 1, p. 518; Grayzel, *Church and Jews*, p. 98 (partly); Hageneder et al., *Register Innocenz III* 2, pp. 497f.; Migne, *PL* 214, cols. 832f.

Note: The same as Docs. 67, 74 above. Similar letters were sent to Germany,

Tuscany, Lombardy, France, England, Hungary, Slavonic lands, Ireland, Scotland, and Ragusa.

Bibliography: Potthast, *Regesta*, No. 935.

76

Rome, 19 April 1201

Permission to Albert de Buxhoevden, bishop of Livonia in Riga, to allow converts to Christianity the continuance of levirate marriages which had been contracted prior to their conversion.

Livoniensi episcopo. Deus qui Ecclesiam... Quia vero in matrimoniis contrahendis dispar est ritus in Livoniensium ecclesia de novo ad fidem Catholicam conversorum a nostro, cum in consanguinitate vel affinitate distinctionem canonicam non attendant, et relictas fratrum indistincte sibi consueverint copulare, ne propter hoc a bono proposito, retrahantur, cum nec quidam eorum voluerint credere nisi relictas fratrum eorum pateremini retinere, nec vos eos, nisi tales dimitterent, recipere volueritis ad baptismum, propter novitatem et infirmitatem gentis eiusdem concedimus, ut matrimoniis contractis cum relictis fratrum utantur, si tamen fratribus decedentibus sine prole, ut defuncti semen juxta legem Mosaicam suscitarent, cum talibus contraxerunt, ne tales sibi de cetero, postquam ad fidem venerint, copulent prohibentes. Ad hec sancte memorie beati Gregorii pape predecessoris nostri adherentes vestigiis, ne populus Livonensis a bono quod coepit austeriora metuendo recedat, ut in quarta et ulterius generatione matrimonium contrahant donec in fide plenius solidentur, cum eis auctoritate apostolica dispensamus, non ea intentione concedentes hoc ipsis ut postquam firma radice in fide fuerint solidati, talibus conjungantur... Datum Laterani, XIII Kalendas Maii, anno quarto.

Publication: Baluze, *Epistolarium* 1, p. 604; *Corpus Iuris Canonici* 2, Lib. III, tit. I, c. 11; Lib. IV, tit. XIX, c. 9; Grayzel, *Church and Jews*, p. 100; Migne, PL 216, cols. 1268f.

Note: Cf. above, Docs. 68, 69.

Bibliography: Baron, *Social and Religious History* 9, p. 250; Kedar, *Muslim Conversion*, p. 322; Potthast, *Regesta*, No. 1323.

Reply to a query from Imbertus d'Aiguières, archbishop of Arles: force must not be employed to achieve conversion, but once an infidel had been baptized, even through the use of force, he must observe the Christian faith. Only an infidel "who never consented, but wholly objected, accepting neither the impress nor the purpose of the sacrament" is excluded from this rule.

Arelatensi Archiepiscopo... Maiores ecclesiae causas... Item, vero queritur, utrum huiusmodi dormientibus et amentibus sacramenti saltem character in baptisate imprimatur, ut excitati a somno vel ab egritudine liberati non sint denuo baptizandi. Sunt autem nonnulli, qui dicunt quod sacramenta, que per se sortiuntur effectum, ut baptismus, et ordo, ceteraque similia, non solum dormientibus et amentibus, sed invitis etiam et contradicentibus, etsi non quantum ad rem, quantum tamen ad characterem conferuntur, quum non solum parvuli, qui non consentiunt, sed et ficti, qui quamvis non ore, corde tamen dissentiant, recipiant sacramentum. Sed opponitur talibus, quod qui fuissent inviti et reluctantes immersi, saltem ratione sacramenti ad jurisdictionem ecclesiasticam pertinerent; unde ad servandam regulam fidei Christiane forent rationabiliter compellendi. Verum id est religioni Christiane contrarium, ut semper invitus et penitus contradicens ad recipiendam et servandam Christianitatem aliquis compellatur. Propter quod inter invitum et invitum, coactum et coactum, alii non absurde distinguunt, quod is qui terroribus atque suppliciis violenter attrahitur, et ne detrimentum incurrat, baptismi suscipit sacramentum, talis quidem, sicut et is, qui fecte ad baptismum accedit, characterem suscipit Christianitatis impressum, et ipse tanquam conditionaliter volens, licet absolute non velit, cogendus est ad observantiam fidei Christiane; in quo casu debet intelligi decretum concilii Toletani, ubi dicitur quod qui jampridem ad Christianitatem coacti sunt, sicut factum est temporibus religiosissimi principis Sisebuti, quia jam constat eos sacramentis divinis associatos, et baptismi gratiam suscepisse, et chrismate unctos esse, et corporis Domini exstitisse participes, oportet etiam ut fidem, quam necessitate susceperunt, tenere cogantur, ne nomen Domini blasphemetur, et fides quam susceperunt vilis ac contemptibilis habeatur. Ille vero, qui numquam consentit, sed penitus contradicit, nec rem, nec characterem suscipit sacramenti, quia plus est expresse contradicere quam minime consentire... Datum Anagnie, anno quarto.

Publication: *Corpus Iuris Canonici* 2, Lib. III, tit. XLII, c. 3; Grayzel, *Church and Jews*, pp. 100f.

Note: The fourth council of Toledo took place in 633. On its resolutions affecting the Jews, and on the policies of the Visigothic King Sisebut, see

Grabois, *From Theological to Racial Antisemitism*, p. 10; Graetz, *Westgothische Gesetzgebung*; Juster, *Condition légale*; Katz, *Jews in Spain and Gaul*, *passim*.

Bibliography: Baron, *Social and Religious History* 9, pp. 13, 246f.; Browe, *Judenmission*, p. 238; Grayzel, *Popes, Jews and Inquisition*, pp. 158f.; Id., *Confession*, p. 92; Potthast, *Regesta*, No. 1479; Yerushalmi, *Inquisition*, p. 24.

78

Rome, 27 March 1204

Confirmation of protection extended to the church of St. Croix in Etampes which had been built in place of a synagogue.

... decano et canonicis Sancte Crucis de Stampis... Loca divinis cultibus mancipata, et ea maxime, que post Judaice perfidie cecitatem lumen gratie sub Christiane fidei titulo perceperunt, apostolicis sunt munienda presidiis, et perpetue donanda munere libertatis, cum constet non jam esse filios ancille, sed libere, qui elegerunt ibi in libertate spiritus Domino deservire. Eapropter, dilecti in Domino filii, predictam ecclesiam vestram, quam carissimus in Christo filius noster, Ph. rex Francorum illustris, de assensu bone memorie G. Senonensis archiepiscopi, in synagoga de qua Judeos ejecerat, in honorem victoriosissime Crucis edificari constituit, cum omnibus que inpresentiarum, etc. (usque adipisci,) ad instar felicitis recordationis Lucii et Urbani, predecessorum nostrorum, Romanorum pontificum, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, etc. (usque communimus;) statuantes, ut clerici, qui in circumpositis morantur ecclesiis, sicut nihil in loco ipso, Judeis possidentibus, capiebant, ita deinceps ecclesie inibi constitute, conditionem aliquam vel gravamen in libertatis prejudicium non imponant, ne deterior efficiatur status ecclesie, si ea, que fuerat, Judeis inhabitantibus, libera, sub observantia fiat Christiane pietatis ancilla, etc. Datum Laterani, VI Kalendas Aprilis, anno septimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 5, fols. 141v–142r.

Publication: Grayzel, *Church and Jews*, p. 104; Migne, *PL* 215, cols. 312f.

Note: On the confiscation of the synagogue and Pope Lucius III's Bull, see above, Docs. 60, 61. Grayzel, *op. cit.*, p. 357. This followed the expulsion of the Jews from France in 1182, by order of King Philip II Augustus.

Bibliography: Potthast, *Regesta*, No. 2162.

Admonition and exhortation to King Philip II Augustus to enforce the enactments of the Church regarding the Jews, with special reference to usury, the employment of Christian servants, the admission of evidence given by Jews, and the enforcement of the curfew on Good Friday. It had been reported that the Jews of Sens had built a new synagogue, which was higher than a nearby church; that a Christian was found dead in a latrine belonging to Jews; that the Jews were blaspheming Jesus; and that they were receiving stolen goods. The king is also to eliminate heretics from France.

Ph[ilippo] illustri regi Francorum. Etsi non displiceat Domino, sed ei potius sit acceptum, ut sub Catholicis regibus et principibus Christianis vivat et serviat dispersio Iudeorum, cuius tunc tandem reliquie salve fient cum in diebus illis salvabitur Iuda et Israel habitaverit confidenter, vehementer tamen oculos divine maiestatis offendunt, qui crucifigentium filios contra quos adhuc sanguis clamat in Patris auribus crucifixi Christi coheredibus preferunt, et tamquam ancille filius cum filio libere possit et debeat heres esse, Iudaicam servitutem illorum libertati preponunt quos Filius liberavit. Sane ad nostram noveris audientiam pervenisse, quod in regno Francorum Iudei adeo insolescunt, ut sub specie usurarie pravitatis, per quam non solum usuras sed usuras usurarum extorquent, ecclesiarum bona et possessiones Christianorum usurpent, sicque illud impletum in Christianorum populo videatur, quod in Iudeorum persona propheta deplorat: hereditas, inquiens, nostra versa est ad alienos, domus nostre ad extraneos. Preterea cum in Lateranensi concilio sit statutum, ut Iudei nec sub alendorum puerorum obtentu, nec pro servitio, nec alia qualibet causa, in domibus suis habere permittantur mancipia Christiana, sed excommunicentur qui cum eis presumpserint habitare, ipsi et servos Christianos habere non dubitant, et nutrices, cum quibus eas interdum abhominaciones exercent, quas te potius punire convenit quam nos deceat explicare. Insuper cum idem concilium testimonium Christianorum adversus Iudeos in communibus causis, cum et illi adversus Christianos testibus Iudeis utantur, censuerit admittendum, et anathemate feriri decreverit quicumque Iudeos Christianis in hac parte preferret, usque adeo eis defertur in regno Francorum, ut non credatur Christianis testibus contra ipsos, sed ipsi contra Christianos ad testimonium admittantur. Quod si aliquando hii, quibus suam credunt pecuniam sub usuris, Christianos testes super facta solutione producant, plus creditur instrumento quod apud eos per negligentiam aut incuriam debitor reliquerat indiscretus, quam testibus introductis, immo non recipiuntur etiam testes in hoc articulo contra eos. Usque adeo etiam, quod cum robore referimus, insolescunt, ut Senonensi iuxta quandam ecclesiam veterem novam construxerint sinagogam, ecclesia non modicum altiore, in qua, non sicut olim prius quam fuissent eiecti de regno, demissa voce, sed cum

magno clamore secundum ritum Iudaicum sua officia celebrantes, divinorum celebrationem in eadem ecclesia non dubitant impedire. Quin immo nomen Domini blasphemantes, publice Christianis insultant, quod credant in rusticum quendam suspensum a populo Iudeorum, quem quidem nec nos pro nobis suspensum ambigimus, cum peccata nostra ipse tulerit in suo corpore super lignum, sed rusticum moribus aut genere non fatemur, immo nec ipsi diffiteri valerent quin ipse secundum carnem de sacerdotali stirpe descenderit ac regali, et mores eius preclari fuerint et honesti. In die quoque Parascheves Iudei contra veterem consuetudinem per vicos et plateas publice discurrentes, concurrentes, iuxta morem, undique Christianos, ut adorent Crucifixum in cruce, derident, et eos per impropria sua student ab adorationis officio revocare. Patent quoque latronibus usque ad noctem dimidiam hostia Iudeorum, nec si quid furto sublatum inventum fuerit apud eos, quisquam de illis potest iustitiam obtinere. Abutuntur ergo Iudei patientia regia, et inter Christianos positi, remunerant hospites suos male, cum opportunitate captata Christianos latenter occidant, sicut nuper dicitur accidisse cum quidam pauper scholaris in eorum latrina mortuus est repertus. Ne igitur per eos nomen Domini blasphemetur, nec deterior sit Christianorum libertas quam servitus Iudeorum, monemus serenitatem regiam et exhortamur in Domino et in remissionem iniungimus peccatorum, quatenus sic Iudeos super hiis et similibus a sua presumptione compescas, sic abusiones huiusmodi de regno Francorum studeas abolere, quod habere zelum Dei secundum scientiam videaris, et cum leges etiam seculares gravius animadvertant, in eos qui nomen Domini blasphemant sic animadvertas in blasphemos huiusmodi quod aliquorum pena metus sit omnium, nec facilitas venie incentivum tribuat delinquendi. Ad eliminandos insuper hereticos de regno Francorum potenter insurgas, nec lupos ad perdendas oves sub ovina pelle latentes in terra sua latere permittat regia celsitudo, sed in eorum demonstret persecutione fervorem quo fidem prosequitur Christianam. Dat. Rome, apud Sanctum Petrum, XVII Kalendas Februarii, anno septimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 5, fol. 189r-v.

Publication: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, pp. 212f.; Grayzel, *Church and Jews*, pp. 104f.; Migne, *PL* 215, cols. 501f.; Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1205, § 57; Synan, *Popes*, pp. 219f.

Note: The expulsion from France was that of 1182; see Baron, *Social and Religious History* 4, pp. 61f. Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 229, thought the reference to the Christian found murdered shows that the pope believed in the ritual murder libel.

Bibliography: Baron, *op. cit.*, pp. 16f., 36, 256 (who has 1204); Browe,

Religiöse Duldung, p. 17; Bzovius, *Annalium* 1, a. 1205, § 10; Caro, *Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 1, pp. 296f., 366, 497; Chazan, *Northern France*, p. 89; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, pp. 396f.; Grayzel, *Sicut Judeis*, p. 256; Potthast, *Regesta*, No. 2373; Scherer, *Rechtsverhältnisse*, p. 303.

Authorization to Magister Petrus, a priest of St. Columba, to compel by sentence of excommunication the Christian servants who dwell with Jews to leave this service.

Magistro Petro, presbytero de Sancta Columba. Non decet eos quos unda baptismatis regeneravit in Christo et adoptavit in filios vere lucis, ut cohabitent illis quos duritia cordis ab agnitione veri luminis excecavit, ne in eorum obtenebrentur errore quos vera fides introduxit ad lucem. Ea propter, dilecte in Domino fili, qui zelum Dei secundum scientiam videris habere, devotioni tue, auctoritate presentium indulgemus, ut, sublato cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, Christiana mancipia que in parochia tua presumpserint cohabitare Judeis, a presumptione possis huiusmodi per excommunicationis sententiam coercere, secundum canonicas sanctiones, ut sic a tali servitio retrahantur, quos a gratia libertatis in servitutis opprobrium redigere nititur Iudaismus. Datum Rome, apud Sanctum Petrum, XIII Kalendas Februarii, anno septimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 5, fol. 190r.

Publication: Grayzel, *Church and Jews*, p. 110; Migne, *PL* 215, col. 507.

Note: Grayzel, *loc. cit.*, suggests that *St. Columba* is in France, in the archdiocese of Sens.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 213; Baron, *Social and Religious History* 9, pp. 26, 252 (has 1204); Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 397; Potthast, *Regesta*, No. 2378; Synan, *Popes*, p. 100.

Request to King Alfonso VIII of Castile to correct the following faults: Jews get paid for slaves converted to Christianity a price higher than that fixed by the Church; Jews do not pay the tithe on their property. Garcia, bishop of Huesca, and Garcia Fiontin, bishop of Tarazona, and the dean of Tarazona were instructed to compel the king to comply.

Illustri regi Castelle. Non minus pro illorum peccato qui faciunt, quam pro eorum qui sustinent detrimento, dolemus et graviter conturbamur, quod regia celsitudo illis se gravem exhibet et severam, quibus benigna et propitia deberet adesse, illosque molestat, quos precipue fovere deberet. Accepimus autem, quod cum universos clericos regni tui ab omni exactione absolveris et collecta, mutata tandem post tempora voluntate, ipsis pro velle tuo collectas et exactiones imponis, et cum servi Iudeorum emptitii sive vernaculi convertuntur ad fidem, licet precium quod pro talibus dari debet in canone sit taxatum, per Iudeos ipsos tantum facis de bonis episcopalibus detineri, quantum ipsi eosdem servos valuisse firmaverint iuramento. Unde nuper a venerabili fratre nostro—Burgensi episcopo, pro quadam Sarracena, Iudei cuiusdam ancilla, quam vix asserit decem solidos valuisse, ducentos aureos recipi mandavisti et licet super eo quod Iudeos et Sarracenos tui regni compelli ad solvendas decimas de possessionibus non permittis, litteras tibi apostolicas duxerimus transmittendas, tu tamen nedum eos noluisti ad decimarum solutionem inducere, verum etiam liberiores eis decimas non solvendi et emendi ampliores possessiones licentiam tribuisti, ut sinagoga crescente decrescat ecclesia et libere preponatur ancilla. Cumque olim idem episcopus in nostra esset presencia constitutus, tu ditiores ecclesias que in sua diocesi habebatur, tibi cum omnibus pertinentibus ad eandem usurpans, eam cuidam abbatisse Cisterciensis ordinis concessisti, et episcopum ipsum quoniam apud abbatem Cisterciensem moverat contra ipsam abbatissam super eadem ecclesia questionem, compulisti ad confirmationem concessionis illius et tam ipsumet quam canonicos eius, ad concessionem ipsius ecclesie et ad faciendam canonicam abbatissam minis et terroribus induxisti. Ecclesiam quoque Sancti Iuliani de Mena, quam predecessores ipsius a te pro mille marabotinis redemerant, occupasti, eam illi restituere contradicens, neque vis Burgensi ecclesie dare decimas de proventibus qui tibi ex diocesi Burgensi proveniunt, licet progenitores tui eas consueverint exhibere; abbatem etiam et clericos de Covaruvias, qui eidem episcopo rebelles et inobedientes existunt, in suo errore defendis, prebens eis auxilium contra illum. Ne, igitur, karissime in Christo fili, ecclesiasticam libertatem deprimere et Sinagogam ac Meskitam extollere videaris, neque in Ecclesiam, sponsam Christi, aut ministros ipsius exerceas que tue fidei puritatem offuscent, serenitatem regiam monemus in Domino et hortamur, quatenus predicta omnia et in te corrigas per te ipsum, et in aliis

corrigi concessa tibi facias potestate. Alioquin quantumcumque personam tuam in Domino diligamus, quia ecclesiarum oppressionem quarum est nobis cura commissa, pati nolumus nec debemus, ut Regi Deo potius quam regi homini deferamus, venerabilibus fratribus nostris—Oscensi et Tirasonensi episcopis, et dilecto filio—decano Tirasonensi, nostris litteris nos noveris iniunxisse, ut te ab huiusmodi per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, compescant. Dat. III Nonas Maii.

Source: ASV, Reg. Vat. 7, fol. 15v.

Publication: Grayzel, *Church and Jews*, pp. 112f.; Mansilla, *Documentación Pontificia*, pp. 344f.; Migne, *PL* 215, cols. 616f.

Note: The price to be paid to a Jew for a slave who was converted to Christianity was fixed at 12 solidi. See *Corpus Iuris Canonici* 2, Lib. V, tit. VI, c.1.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 213; Baron, *Social and Religious History* 9, pp. 25, 251; Caro, *Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 1, pp. 297, 497; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 397; Lucas, *Innocenz III*, p. 34; Potthast, *Regesta*, No. 2487; Synan, *Popes*, pp. 100f.

Mandate to Peter de Corbeil, archbishop of Sens, and Odo de Sully, bishop of Paris, to prevail on Philip II Augustus, king of France, Odo (III), duke of Burgundy, and Blanche, countess of Troyes, to prevent the Jews of their dominions from employing Christian wet-nurses or servants. The prelates are authorized to forbid Christians, under penalty of excommunication, to have commercial relations with the Jews, if the latter refuse to obey.

Archiepiscopo Senonensi, et Parisiensi episcopo. Etsi Judeos, quos propria culpa submitit perpetue servituti, cum Dominum crucifixerint, quem sui prophete predixerant ad redemptionem Israel in carne venturum, pietas Christiana receptet, et sustineat cohabitationem illorum, quos etiam, propter eorum perfidiam, Saraceni, qui fidem Catholicam persequuntur, nec credunt in Crucifixum ab illis, sustinere non possunt, sed potius a suis finibus expulerunt, in nos vehementius exclamantes, eo quod sustineantur a nobis, qui ab ipsis crucis patibulo condemnatum Redemptorem nostrum veraciter confitemur, ingrati tamen nobis existere non deberent, ut rependerent

Christianis de gratia contumeliam, et de familiaritate contemptum, qui, tanquam in nostram misericorditer familiaritatem admissi, nobis illam retributionem impendunt, quam, juxta vulgare proverbium, mus in pera, serpens in gremio et ignis in sinu, suis consueverunt hospitibus exhibere. Accepimus autem, quod Judei, quos gratia principum in suis terris admisit, adeo facti sunt insolentes, ut illos committant excessus in contumeliam fidei Christiane, quos non tantum dicere, sed etiam nefandum cogitare. Faciunt enim Christianas filiorum suorum nutrices, cum in die Resurrectionis Dominice illas recipere corpus et sanguinem Jesu Christi contingit, per triduum, antequam eos lactent, lac effundere in latrinam. Alia insuper contra fidem Catholicam detestabilia et inaudita committunt, propter que fidelibus est verendum, ne divinam indignationem incurrant, cum eos perpetrare patiuntur impune que fidei nostre confusionem inducunt. Rogavimus igitur charissimum filium nostrum in Christo, Philippum, regem Francorum illustrem, mandavimus etiam nobili viro — duci Burgundie, et — comitisse Trecensi, ut taliter reprimant Judeorum excessus, ne cervicem perpetue servitutis jugo submissam presumant erigere contra reverentiam fidei Christiane, inhibentes districtius, ne de cetero nutrices, vel servientes habeant Christianos, ne filii libere filiis famulentur ancille, sed, tamquam servi a Domino reprobati, in cujus mortem nequiter conjurarunt, se saltem per effectum operis recognoscant servos illorum, quos Christi mors liberos et illos servos effecit; quia, cum jam incoeperint rodere more muris et pungere sicut serpens, verendum est ne ignis receptatus in sinu corrosa consumat. Quocirca, fraternitati vestre per apostolica scripta precipiendo mandamus, quatenus, predictum regem et alios ad hoc ex parte nostra ita diligenter monere ac efficaciter inducere procuretis, quod Judei perfidi de cetero nullatenus insolescant, sed sub timore servili pretendant semper verecundiam culpe sue, ac revereantur honorem fidei Christiane. Si vero Judei nutrices et servientes non imiserint Christianos, vos, auctoritate nostra suffulti, sub excommunicationis poena inhibeatis districte omnibus Christianis, ne cum eis commercium aliquod audeant exercere. Datum Rome, apud Sanctum Petrum, Idibus Julii, anno octavo.

Source: ASV, Reg. Vat. 7, fols. 38v-39r.

Publication: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 213; *Corpus Iuris Canonici* 2, Lib. V, tit. VI, c. 13; Grayzel, *Church and Jews*, pp. 114f.; Migne, *PL* 215, cols. 694f.

Note: On Innocent's appeal to Philip II Augustus on 16 January 1205, see above, Doc. 79.

Bibliography: Arbois de Jubainville, *Champagne* 5, p. 620; Baron, *Social*

and Religious History 9, pp. 26, 252; Caro, *Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 1, pp. 269, 307, 497, 499; Eckert, *Hoch- und Spätmittelalter*, p. 221; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, pp. 378, 397; Grayzel, *Popes, Jews and Inquisition*, p. 157; Potthast, *Regesta*, No. 2565; Rodocanachi, *Saint-Siège*, p. 166; Scherer, *Rechtsverhältnisse*, pp. 52, 85, 165; Synan, *Popes*, p. 94; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 229.

Mandate to the clergy of Barcelona to restrain Jews and Christians from exacting payment from the Church for Saracen slaves who embrace Christianity, or impede their conversion. Christians are threatened with excommunication and Jews with indirect excommunication.

Clero Barchinonensi. Orta tempestate in hoc mari magno et spatioso ac in ea genere periclitante humano verus Ionas, Dei filius, Ihesus Christus, in eius altitudinem veniens, se permisit ab ipsa tempestate demergi, ut nos Deo reconciliaret in suo sanguine, ac in suam ymaginem transformaret innovaretque per lavacrum regenerationis eiusdem sanguine consecratum, non excludens condicionem vel sexum, sed sine personarum acceptione illud commune instituit sacramentum, per quod in adoptione filiorum Dei ex omni genere possint assumi. Ex lapidibus namque suscitans filios Abrahe, ipsos ab oriente ac occidente congregat et adducit dicens aquiloni da et austro noli prohibere, ut videlicet filios quos ei gentilitas tribuit seu adversitas adducit ad fidem renati fonte baptismatis, quorum aromata defluunt flatu austri, seu etiam hii quibus arridet prosperitas non prohibeant baptizari, sed quacumque occasione illi fidei recipiant sacramentum gaudeant et letentur quia fratres qui mortui fuerant revixerunt, et perditum sunt inventi, nec autem debent lucrum preponere temporale gaudiis angelorum qui super uno peccatore agente penitentiam, magis quam supra nonaginta novem iustos, qui penitentia non indigent, delectantur, ne forte inhiando terrenis, indignos se reddant celestibus et amittant pro temporalibus sempiterna. Sane ad nostram noveritis audientiam pervenisse, quod cum generale baptismum in vestra ecclesia celebratur, quamplures Sarraceni, concurrentes ad ipsum cum instantia postulant baptizari, quorum domini, tam Iudei quam etiam Christiani, timentes amittere commodum temporale, eos prohibere presumunt, ab Ecclesia pretium requirentes pro illis quos regenerat Domino per baptismum, et pignora vobis pro ipsis per violentiam auferentes, inferendo alias gravamina nichilominus et iacturas. Cum igitur Ecclesia quoslibet venientes ad agnitionem fidei, relicto vetustatis errore, recipere debeat et pulsantibus

gremium aperire et auster prohibere non debeat baptizari filios aquilonis, universitati vestre per apostolica scripta precipiendo mandamus, quatenus nemini petenti sacramentum fidei denegetis, sed tam Iudeos quam Sarracenos illud humiliter postulantes in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti ad Redemptoris gloriam baptizetis, Christianos qui presumpserint impedire vel ab Ecclesia exigere precium pro renatis, ab huiusmodi presumptione cessare, monitione premissa, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compellentes. Iudeis autem nisi per karissimum in Christo filium nostrum. Aragonum regem illustrem ab hac nequitia fuerint revocati, Christianorum commercia per districtiorem ecclesiasticam, appellatione postposita, subtrahatis. Dat. Ferentini, VII Kalendas Septembris, anno nono.

Source: ASV, Reg. Vat. 7, fol. 111v.

Publication: Grayzel, *Church and Jews*, p. 118; Lucas, *Innocenz III*, pp. 35f.; Mansilla, *Documentación Pontificia*, pp. 375f.; Migne, *PL* 215, cols. 977f.

Bibliography: Baron, *Social and Religious History* 9, pp. 25, 251; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 398; Kedar, *Muslim Conversion*, p. 327; Potthast, *Regesta*, No. 2873; Synan, *Popes*, p. 101.

84

Ferentino, 28 August 1206

Affirmative reply to a query from Bertold Bertrand, bishop of Metz, whether a Jew, who on the point of death had baptized himself, there being no Christian present, would have had to be baptized again by someone else, had he not died first.

Metensi episcopo. Debitum pastoralis officii exsolvis, cum super dubiis juris articulis responso sedis apostolice postulas edoceri. Sane, per tuas nobis litteras intimasti, quod quidam Iudeus, in mortis articulo constitutus, cum inter Iudeos tantum existeret, in aquam se ipsum immersit, dicendo: "Ego baptizo me in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti". Nunc autem queris, utrum idem Iudeus, in devotione Christiane fidei perseverans debeat baptizari? Nos autem, fraternitati tue taliter respondemus, quod, cum inter baptizantem et baptizatum debeat esse discretio, sicut ex verbis Domini colligitur evidenter, dicentis apostolis: "Ite, baptizate omnes gentes in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti", memoratus Iudeus denuo est ab alio baptizandus, ut ostendatur, quod alius est qui baptizatur et alius qui baptizat, ad quod etiam

designandum, ipse Christus non a se ipso, sed a Joanne voluit baptizari. Quamvis, si talis continuo decessisset, ad coelestem patriam protinus evolasset, propter sacramenti fidem, etsi non propter fidei sacramentum. In baptismo quippe illa spiritualis generatio celebratur, de qua Veritas ait: "Oportet vos nasci denuo, quia, nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu Sancto, non intrabit in regnum coelorum". Sicut ergo in carnali generatione, qua proles ex viro et femina nascitur, alius est qui carnaliter gignit et alius est qui carnaliter gignitur, sic et in sacramentali generatione, qua soboles ex aqua et Spiritu Sancto renascitur, alius debet esse, qui spiritualiter generet, et alius qui spiritualiter generetur. Sane, cum corpus exterius, sive cum cor interius baptizatur, oportet ut utrobique paternitas et filiatio valeat inveniri quibus baptizans et baptizatus ad invicem referantur. Datum Ferentini, V Kalendas Septembris, anno nono.

Source: ASV, Reg. Vat. 7, fol. 113v.

Publication: *Corpus Iuris Canonici* 2, Lib. III, tit. XLII, c. 4; Grayzel, *Church and Jews*, p. 120; Lucas, *Innocenz III*, pp. 33f.; Migne, *PL* 215, cols. 985f.

Bibliography: Aronius, *Regesten*, No. 369; Baron, *Social and Religious History* 9, p. 247; Potthast, *Regesta*, No. 2875.

85

Perugia, 2 January 1207

Mandate to the cantor of Sigüenza to see to it that the Jews of Toledo pay their tithes to the Church.

Innocentius episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio cantori Seguntino, salutem et apostolicam benedictionem. Precibus dilectorum filiorum decani et capituli Toletani benignum impertientes assensum, discretioni tue per apostolica scripta mandamus, quatinus Judeos de partibus illis de possessionibus, quas emerunt vel aliquo jure a Christianis devenerunt ad ipsos, de quibus predicti decanus et capitulus decimas consueverunt percipere, ad solvendas eis integre decimas per subtractionem communionis fidelium, appellatione remota, compellas. Dat. Perusii, IIII Nonas Januarii, pontificatus nostri anno nono.

Source: Toledo, Arch. Cated., I 7. 1. 1. 2.

Publication: Amador de los Rios, *Historia* 2, p. 437; Grayzel, *Church and Jews*, p. 122; Stern, *Urkundliche Beiträge* 2, pp. 3f.

Note: According to Fita, *Estudios históricos* 5, p. 51, the letter is not of this date, and is to be assigned to Innocent IV and should be dated 2 January 1252. Stern, *loc. cit.*, points out that it is strange that the church of Toledo had to make use of the services of the cantor of Sigüenza.

Bibliography: Léon Tello, *Toledo* 2, p. 25 (who has 1206).

86

Rome, 16 May 1207

Reply to William de Seignelay, bishop of Auxerre, that Jews are to be compelled, if need be, by indirect excommunication, to pay the tithe on their property. He may employ against manifest usurers the punishment established by the Lateran Council.

— episcopo Autisiodorensi. Tue fraternitatis discretio postulavit per sedem apostolicam edoceri qualiter contra Iudeos illos procedere debeas qui, cum villas, predia et vineas emerint, decimas ex eisdem ecclesiis et personis ecclesiasticis debitas reddere contradicunt, cum per censuram ecclesiasticam compelli nequeant, quam contempnunt. Nos autem inquisitioni tue taliter respondemus, quod terre princeps est sollicite ammonendus, ut ipsos ad solutionem earum tradita sibi potestate compellat. Quod si forsitan ille id exsequi non curaverit, sub districtione anathematis interdicendum est Christianis, ne habeant commercia cum eisdem, donec satisfecerint de premissis... Ceterum cum in dioecesi tua sint quamplurimi usurarii, de quibus minime dubitatur quin sint usurarii manifesti, contra quos propter timorem principum et potentum, qui tuentur eosdem, non apparet aliquis accusator, nec iidem sunt per sententiam condemnati, qualiter procedere valeas contra ipsos, oraculum duxisti sedis apostolice requirendum. Nos autem fraternitati tue taliter respondemus, quod licet contra ipsos non appareat accusator, si tamen aliis argumentis illos esse constiterit usurarios manifestos, in eos poenam in Lateranensi concilio contra usurarios editam libere poteris exercere. Dat. Laterani, XVII Kalendas Iunii, anno decimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 7A, fol. 14v.

Publication: Baluze, *Epistolarium* 2, p. 33; Grayzel, *Church and Jews*, p. 124; Migne, *PL* 215, cols. 1157f.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 214; Caro, *Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 1, pp. 297, 497; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, pp. 389f.; Potthast, *Regesta*, No. 3105.

87

Rome, 29 May 1207

Threat of excommunication and crusade against Raymond VI, count of Toulouse, unless he repents and corrects his ways. His sins include entrusting Jews with public office.

Raymundo comiti Tolosano. Spiritum consilii sanioris. Si parietem cordis ... quod Judeis publica committis officia in contumeliam fidei Christiane... Dat. Rome, apud Sanctum Petrum, IIII Kalendas Junii, anno decimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 7A, fol. 16r-v.

Publication: Baluze, *Epistolarium* 2, p. 38; Grayzel, *Church and Jews*, p. 124 (partly); Mansilla, *La Documentación Pontificia*, pp. 388f.; Migne, *PL* 215, cols. 1166f.

Bibliography: Caro, *Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 1, pp. 299, 498; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 399; Graetz, *Geschichte* 6, p. 208; Potthast, *Regesta*, No. 3114; Saige, *Languedoc*, p. 19.

88

Rome, 17 January 1208

Admonition and mandate to Peter II de Courtenay, count of Nevers, to stop protecting the Jews, allowing them to exact usury, to refrain from paying the tithe, to sell Christians meat they themselves would not eat, to leave to Christians the leftovers of the wine they tread, and to refuse to admit Christian witnesses against them. Hugo de Noyers, bishop of Auxerre, had forbidden such practices, but to no avail.

Nobili viro comiti Nivernensi. Ut esset Cain vagus et profugus super terram, nec interficeretur a quoquam, tremorem capitis signum Dominus imposuit super eum; quare Iudei, contra quos clamat vox sanguinis Ihesu Christi, et si occidi non debeant, ne divine legis obliviscatur populus Christianus, dispergi tamen debent super terram ut vagi, quatinus facies ipsorum ignominia

repleatur, et querant nomen Domini Ihesu Christi. Blasphematores enim nominis Christiani non debent a Christianis principibus in oppressionem servorum Domini confoveri, sed potius comprimi servitute, qua se dignos merito reddiderunt cum in illum manus iniecere sacrilegas qui veram eis conferre venerat libertatem, super eos et filios suos esse ipsius sanguinem conclamantes. Verum sicut nostris est auribus intimatum, quidam principes seculares ad Deum, cui nuda sunt omnia et aperta, oculum non habentes, cum turpe sit ipsis usuras exigere, Iudeos recipiunt in villis et oppidis suis, ut eos sibi ministros ad exactionem constituent usurarum qui ecclesias Dei et Christi pauperes affligere non verentur.

Cum autem Christiani, qui a Iudeis mutuum acceperunt, sortem et amplius ipsis solvunt, prepositi et servientes ipsorum potentum sepe captis pignoribus, et interdum eisdem Christianis carceri mancipatis, ipsos compellunt ad solutionem gravissimam usurarum. Quare vidue ac pupilli suis hereditatibus spoliuntur, et defraudantur ecclesie decimis ac aliis obventionibus consuetis, cum Iudei castella et villas detineant occupata, qui ecclesiarum prelati de parrochiali iure contempnunt penitus respondere. Scandalum quoque per eos in Ecclesia Christi non modicum generatur, quod cum ipsi carnibus animalium, que mactant fideles, vesci abhorreant ut immundis, istud obtinent principum ex favore, quod mactanda carnifices animalia tradunt illis, qui ea ritu Iudaico laniantes, ex ipsis accipiunt quantum volunt, relicto residuo Christianis; hiis similia Iudeis mulierculis facientibus de lacte quod publice venditur pro parvulis nutriendis. Aliud quoque presumunt non minus istis detestabile Christianis, quod vindemiarum tempore uvas calcat Iudeus lineis caligis calceatus, et puriori mero iuxta ritum Iudeorum extracto, pro beneplacito suo retinent ex eodem, residuum quasi foedatum ab ipsis relinquentes fidelibus Christianis. Ex quo interdum sanguinis Christi conficitur sacramentum. Insuper, testes Christianos, quantumlibet bonos et omni exceptione maiores, tuti favore potentum, contra se penitus non admittunt. Sane venerabilis frater noster Altisiodorensis episcopus, ut de sua diocesi abhominations huiusmodi removeret, habito prudentum virorum consilio, hec in eadem fieri sub anathematis vinculo interdixit, in sollempni synodo iniungens circumstantibus sacerdotibus, quatinus in ecclesiis suis sub excommunicationis poena talia fieri prohiberent. Cui plerique fideles devote parentes elegerunt a premissis abhominationibus abstinere. Verum quidam nobiles et potentes ac eorum ministri attendentes ad munera Iudeorum, que ipsorum corda subvertunt, quosdam fidelium, qui propter bonum obedientie ac metum sententie promulgate abstinere a talibus decreverunt, terrere minis et contumeliis afficere presumpserunt, quosdam etiam captos, ut se redimerent compellentes ac nolentes dimittere nisi ad beneplacitum Iudeorum; qui ne per excommunicationis sententiam in personas et interdictum in terras ab huiusmodi compescantur, se tueri nituntur per appellationis obstaculum ad sedem apostolicam interpositum, in elusionem ecclesiastice discipline. Porro

Iudei, si propter hoc in Christianos aliquando excommunicationis vel interdicti promulgetur sententia, gloriantur pro eo quod occasione ipsorum in salicibus Babilonis ecclesiastica organa suspenduntur et defraudantur nichilominus suis proventibus sacerdotes. Tu vero, sicut accepimus, qui tamquam vir Catholicus et servus Ihesu Christi ob ipsius reverentiam deberes Iudaicis superstitionibus obviare, ne inimici Crucis exaltarentur in semetipsis contra famulos Crucifixi, principaliter faves eis, et ipsi te in prenomatis excessibus habent precipuum defensorem. Nonne contra tibi subiectum accenderetur graviter zelus tuus si tuo preberet auxilium inimico. Quanto magis ergo divinam formidare potes offensam, quod eis favorem prestare non metuis qui unigenitum Dei Filium cruci affigere presumpserunt, et adhuc a blasphemiis non quiescunt. Volentes igitur subortum ex hoc in populo scandalum de medio removeri et abholeri tante presumptionis excessum quem in Christum et eius ecclesiam diceris commisisse, nobilitatem tuam rogamus, monemus et exhortamur in Domino, per apostolica tibi scripta mandantes, quatenus predicta taliter corrigas per te ipsum, a similibus de cetero conquiescens, quod zelum orthodoxe fidei videaris habere, ac nos ad correctionem ipsorum non cogamur apponere manus nostras, qui secundum apostolum in promptu habemus omnem inobedientiam vindicare, cum ad hoc simus a Domino constituti, ut evellamus que fuerint evellenda et que fuerint plantanda plantemus. Dat. Rome, apud Sanctum Petrum, XVI Kalendas Februarii, anno decimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 7A, fol. 39r.

Publication: Baluze, *Epistolarium* 2, p. 112; Bouquet, *Recueil* 19, p. 497; Grayzel, *Church and Jews*, pp. 126f.; Synan, *Popes*, pp. 244f.

Note: The Bishop of Auxerre was very active against the Jews. See Grayzel, *loc. cit.*

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 214; Baron, *Social and Religious History* 9, pp. 39, 257; Browe, *Judenmission*, pp. 307f.; Caro, *Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 1, pp. 297, 497; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, pp. 399f.; Potthast, *Regesta*, No. 3274; Stow, *Papal and Royal Attitudes*, p. 164.

Request to King Philip II Augustus of France to induce the Jews to remit usury, and if possible to postpone payment of debts contracted by the

soldiers setting out to combat heretics. Navarre d'Acqs, bishop of Conserans and Saint-Lizier, Hugo Raimundi, bishop of Riez, and Arnold, abbot of Citeaux, had been appointed papal legates and leaders of the expedition.

Philippo illustri regi Francorum. Ut contra crudelissimos hostes suos Ecclesia Sancta Dei, terribilis quasi castrorum acies ordinata, procedat ad exterminandum pravitatis heretice sectatores, que serpens ut cancer, Provinciam pene totam infecit, presidia militie Christiane de circumpositis regionibus duximus convocanda, venerabilibus fratribus nostris Consoranensi et Regensi episcopis, necnon et dilecto filio Cisterciensi abbati, apostolice sedis legatis deputatis ipsis in duces, ut defensuri Sancte Trinitatis honorem, sub trino triumphant regimine magistrorum. Quapropter serenitatem regiam rogandam duximus et monendam in remissionem sibi peccaminum iniungentes quatinus, cum a predictis legatis fueris requisitus, consilium eis ad hoc et auxilium opportunum impendas, populos tibi subditos inducendo, ut ad opus tam sanctum, tam per se quam per sua, obsequium Deo devotum et subsidium Ecclesie necessarium exhibere procurent, scientes remissionem peccaminum a Deo eiusque vicario universis indultam, qui, orthodoxe fidei zelo succensi, ad opus se accinxerint huiusmodi pietatis, ut eis labor tam sanctus ad operis satisfactionem sufficiat super illis offensis pro quibus cordis contritionem et oris confessionem veram optulerint vero Deo. Quia igitur apud eos districtio forte poterit proficere temporalis, a quibus super hoc spiritualis inductio non admittitur, tuam regalem mansuetudinem in Domino deprecamur, quatinus Iudeos sub tuo dominio constitutos inducas, regiaque potestate compellas, ut debitoribus suis in huiusmodi Dei obsequium profecturis omnino relaxent usuras, et terminos ad exsolvendum sortem prefixos, si fieri potest, prorogent competenter, ut preter subventiones alias quas Ecclesie in tam sancto negotio ministraveris, ex hoc quoque merces tibi eterne retributionis accrescat. Dat. Ferentini, VII Idus Octobris, pontificatus nostri anno undecimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 7A, fol. 72v.

Publication: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 214; Baluze, *Epistolarium* 2, p. 215; Grayzel, *Church and Jews*, p. 132; Migne, *PL* 215, col. 1470.

Note: The military expedition referred to was that organized against the Albigenses.

Bibliography: Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 400; Potthast, *Regesta*, No. 3512; Synan, *Popes*, p. 99.

Exhortation to Michel de Mourize, archbishop of Arles (and other prelates) to preach the crusade against the heretics in southern France. He is to induce those who have temporal power over the Jews in his dioceses to compel the Jews to remit to the soldiers who set out to fight the heretics the usury they owe and, if possible, to extend the term for the payment of the principal.

Arelatensi archiepiscopo et suffraganeis eius. Gloriantes hactenus... Quia igitur apud eos districtio forsitan proficiet temporalis a quibus super hoc spiritualis inductio non admittitur, illos qui super Judeos in vestris dioecesibus permanentes habere noscuntur dominium temporale, diligenter inducere procuretis, ut eos inducant, et tradita sibi potestate compellant, quod suis debitoribus in huiusmodi Dei obsequium profecturis omnino relaxent usuras, et terminos ad exsolvendum sortem prefixos, si fieri potest, prorogent competenter. Dat. Laterani, III Idus Novembris, anno duodecimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 7A, fol. 135(127)r-v.

Publication: Baluze, *Epistolarium* 2, p. 384; Grayzel, *Church and Jews*, p. 134 (partly); *Bullarium Romanum* 3, pp. 236f.; Migne, *PL* 216, col. 159.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 214; Bernoulli, *Acta Pontificum Helvetica* 1, p. 38; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 400; Potthast, *Regesta*, No. 3828.

Instructions to William de Joinville, bishop of Langres, to punish a Jew who “raised a hand of violence” against a Christian priest.

Lingonensi episcopo. Postulasti per sedem apostolicam edoceri qualiter contra Judaeum procedere debeas, qui manus iniecit in quendam presbyterum violentas. Ad quod fraternitati tuae breviter respondemus, quod si dictus Judaeus tuae jurisdictioni existit, ipsum poena pecuniaria punias vel alia, secundum quod convenit, temporali, faciens percusso satisfactionem congruam exhiberi. Alioquin dominum ejus moneas et inducas, ut passo injuriam et Ecclesiae ab eo satisfieri faciat competenter. Quod si dominus ejus id neglexerit adimplere, tu Christianis per censuram ecclesiasticam interdicas, ne cum ipso Judaeo, antequam satisfaciat, praesumant commercia exercere... Datum Laterani, VII Idus Junii, pontificatus nostri anno quintodecimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 8, fol. 105r.

Publication: Baluze, *Epistolarium* 2, p. 646; *Corpus Iuris Canonici* 2, Lib. V, tit. VI, c. 14; Grayzel, *Church and Jews*, p. 134; Migne, *PL* 216, col. 630.

Note: The latter part of the Bull deals with a query about an impostor.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 214; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, pp. 400f.; Potthast, *Regesta*, No. 4523; Synan, *Popes*, pp. 101f.

92

Rome, 22 April 1213

Call for a crusade, including the remission of interest owed by crusaders to Jewish creditors. The call is addressed to the Christians in the province of Cologne. Similar calls were issued to Christians throughout Europe.

Universis Christi fidelibus per Coloniensem provinciam constitutis. Quia maior... Quod si quisquam creditorum eos ad solutionem coegerit usurarum, eum ad restitutionem earum simili cogi animadversione mandamus. Judeos vero ad remittendas ipsis usuras per secularem compelli precipimus potestatem, et donec illas remiserint, ab universis Christi fidelibus tam in mercimoniis quam in aliis, per excommunicationis sententiam eis omnino communio denegetur... Datum Laterani, X Kalendas Maii, anno sexto decimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 8, fols. 140v-141r.

Publication: Aronius, *Regesten*, No. 390 (partly); Grayzel, *Church and Jews*, p. 136 (partly); Migne, *PL* 216, col. 819; Weyden, *Köln*, p. 352 (partly).

Bibliography: Potthast, *Regesta*, Nos. 4718, 4721, 4725; Stobbe, *Juden in Deutschland*, p. 132.

Mandate to Peter of Corbeil, archbishop of Sens, to see to it that the Jewish convert N., formerly Isaac, and his family are provided with the necessities of life. N. and other Jews witnessed a miracle of the Eucharist in France, went to Rome, and were baptized by Nicholas de Romanis, cardinal bishop of Tusculum.

Archiepiscopo Senonensi. Operante illo qui semper suam fecundat Ecclesiam nova prole, dilectum filium N., latorem presentium, qui ad nos de partibus tuis Iudeus accesserat, ad te remittimus Christianum, cuius conversationis modum et ordinem, quia delectat Deo magnalia enarrare, presenti pagine secundum quod accepimus ab eodem duximus inserendum. Nuper igitur in domo patris eiusdem habitabat quedam mulier Christiana, que a Catholica fide adeo facta fuit Iudeis seducentibus aliena, ut constanter assereret, erroris Iudaici tenebris obvoluta, quod Christus sibi nec prodesse poterat nec obesse, et tantum valere panem de cuiuslibet mensa sumptum quantum Christianorum hostia que sumitur in altari. Hec poenam incurrere metuens si fidem Christi publice abnegaret, in festo Resurrectionis Dominice tunc astantis ad ecclesiam cum Christianis accessit, et acceptam heucaristiam, ac reservatam in ore, in manum patris predicti N. qui tunc Ysaac vocabatur proiciens, in hec verba prorumpit: "Ecce Salvator meus, ut asserunt Christiani". Qui cum in quadam pixide vacua, quam habebat in archa, reponere vellet illam, idem, quodam ad ostium suum vocante, formidans ne inveniretur casu fortuito apud ipsum, in alia pixide, in qua erant septem libre Parisienses, ipsa nescienter pre festinatione reposita, pulsanti ostium reseravit et cum expeditus ab eo rediisset ad arcam, et in pixide vacua, in qua se dictam hostiam posuisse credebatur, non inveniret eandem, inspecta reliqua, in qua pecuniam posuerat antedictam, eam non utique denariis sed hostiis plenam vidit. Amicos igitur stupefactus et trepidus convocavit, et eis revelans per ordinem supradicta, cepit in eorum presentia hostias vertere cum festuca, ut illam quam viderat aliquantulum humefactam, cum tradita sibi fuit, ab aliis segregaret, sperans denarios ad naturam redire propriam, hac amota. Quo eam discernere ab aliis non valente, circumstantes magnitudinem divini miraculi advertentes, deliberaverunt ad fidem accedere Christianam. Sed aliis cum Abrahe pueris expectantibus, idem N. nobili viro — regio marescallo uxorem suam filiosque commendans, et rogans eundem ut eos omnes faceret baptizari, ad nostram duxit presentiam accedendum, quem post multas collationes super lege ac prophetis habitas cum eodem, venerabilis frater noster Tusculanus episcopus diligenter instructum in fide Catholica baptizavit. Cum igitur huiusmodi nova plantatio non solum rore doctrine riganda sit, sed etiam temporalibus beneficiis nutrienda, ut ei Dominus tribuat incrementum, fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatenus ei ac familie sue ad

fidem Christianam converse, taliter facias in vite necessariis provideri quod pro defectu temporalium retro aspicere non cogantur vel propter hoc ad sedem apostolicam denuo laborare, inquisiturus super premissis miraculo plenius veritatem, et eam nobis fideliter rescripturus. Tu denique, frater archiepiscopo, super te ipso etc. Dat. Laterani, VI Idus Iunii, pontificatus nostri anno sextodecimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 8, fol. 155v.

Publication: Baluze, *Epistolarium* 2, pp. 789f.; Grayzel, *Church and Jews*, p. 136; Lucas, *Innocenz III*, pp. 31f.; Migne, *PL* 216, col. 886.

Bibliography: Baron, *Social and Religious History* 9, p. 19; Browe, *Eucharistischen Wunder*, pp. 128f.; Bzovius, *Annalium* 1, a. 1213, § 19; Caro, *Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 1, pp. 294, 497; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, pp. 397, 401; Potthast, *Regesta*, No. 4749; Synan, *Popes*, p. 99.

94

1215–1216

Mandate to the archbishops and bishops of France to have the Jews wear clothes by which they might be distinguished from Christians, but not such as would expose them to danger of loss of life.

Archiepiscopis et episcopis per regnum Francie constitutis. Mandatur ut permittant Judeos talem gestare habitum per quem possint inter Christianos discerni, nec ad talem portandum compellant, per quem possint vite dispendium sustinere.

Publication: Grayzel, *Church and Jews*, p. 140; Migne, *PL* 216, col. 994.

Note: The text has not survived.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 214; Baron, *Social and Religious History* 9, pp. 29, 253; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 403; Potthast, *Regesta*, No. 5302; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 229.

Mandate to the archbishops and bishops of France to forbid all Christians, especially crusaders, to harm Jews or their families.

Archiepiscopis et episcopis per regnum Francie constitutis. Mandatur ut inhibeant universis Christianis, maxime cruce signatis, ne Judeos seu eorum familias molestant.

Publication: Grayzel, *Church and Jews*, p. 142; Migne, *PL* 216, col. 994; Synan, *Popes*, pp. 99, 197.

Note: The text has not survived.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 214; Baron, *Social and Religious History* 9, pp. 29, 253; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 403; Potthast, *Regesta*, No. 5257; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 229.

Honorius III (Savelli)
18 Jul. 1216 – 18 Mar. 1227

96

Rome, 27 January 1217

Mandate to Tello, bishop of Palencia, the abbot of Husillos, in the diocese of Palencia, and the dean of Toledo to compel the Jews in the diocese and town of Burgos to observe the resolutions of the Fourth Lateran Council with regard to the payment of the tithe and the wearing of the badge. This follows a petition by Maurice, bishop of Burgos.

Palentino episcopo et abbati Fusillensi, Palentine diocesis et decano Toletano. Cum in generali concilio provida fuerit deliberatione statutum, Iudeos per subtractionem communionis fidelium specialiter in commerciis compellendos ad satisfaciendum ecclesiis pro decimis et oblationibus debitis quas a Christianis de domibus et possessionibus aliis percipere consueverant ante quam ad Iudeos quocumque titulo devenissent, adiecto ut a Christianis Iudei per diversitatem habitus distinguantur; Iudei commorantes in diocesi et civitate Burgen., nec se a Christianis per habitus qualitatem distinguere, nec pro decimis et oblationibus supradictis satisfactionem curant ecclesiis exhibere, sicut venerabilis fratris nostri Burgensis episcopi oblata nobis petitio patefecit; ideoque discretionis vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus Iudeos ipsos ad observanda predicta secundum formam expressam in ipso concilio compellatis, in Christianos, qui eisdem efficere recusantibus contra prohibitionem vestram communicare presumpserint, censuram ecclesiasticam, monitione premissa, iuxta formam eiusdem concilii exercentes. Quod si non etc. tu, frater episcope, etc. Dat. Laterani, VI Kalendas Februarii, pontificatus nostri anno primo.

Source: ASV, Reg. Vat. 9, fol. 54r-v.

Publication: Grayzel, *Church and Jews*, p. 142; Horoy, *Honorii III* 2, p. 218; Mansilla, *Honorio III*, p. 22; Stern, *Urkundliche Beiträge* 2, pp. 11f.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 214; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 3, p. 403; Pressutti, *Regesta Honorii III* 1, p. 51; Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1217, § 84.

97

Rome, 28 January 1217

Mandate to the prior of St. Geneviève in Paris and Magister G(irard), canon of Bourges, to investigate the complaints of Countess Blanche of Champagne against Peter de Corbeil, archbishop of Sens, and his suffragans concerning jurisdiction, including that over the Jews.

Abbati et priori Sancte Genovese Parisiensis, et magistro G. canonico Bituricensi. Cum olim nobilis ... et habentes pondus et pondus, illud in crucesignatis et Judeis in terra eiusdem commitisse morantibus eidem noluerunt concedere, quod Phillipio illustri regi Francorum, in hiis qui demaniam terram ipsius inhabitant, concesserunt. Dat. Laterani, V Kalendas Februarii, anno primo.

Source: ASV, Reg. Vat. 9, fols. 53v–54r.

Publication: Arbois de Jubainville, *Champagne* 5, p. 109; Grayzel, *Church and Jews*, p. 144; Horoy, *Honorii III* 2, pp. 220f.

Bibliography: Chazan, *Northern France*, p. 82; Potthast, *Regesta*, No. 5437.

98

Rome, 7 November 1217

The Jews are taken under papal protection.

Source: ASV, Reg. Vat. 9, fols. 173v–174r.

Publication: *Bullarium Romanum* 3, pp. 330f.; Grayzel, *Church and Jews*, p. 144 (partly); Horoy, *Honorii III* 2, pp. 532f.; Tautu, *Acta Honorii III et Gregorii IX*, pp. 39f.

Bibliography: Aronius, *Regesten*, No. 406; Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 214; Berliner, *Rom* 2, p. 36; Caro, *Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 1, p. 499; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 403; Grayzel, *Sicut Judeis*, p. 253; Potthast, *Regesta*, No. 5616; Pressutti, *Regesta Honorii III* 1, p. 147; Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1217, § 84; Rodocanachi, *Saint-Siège*, pp. 132, 322; Scherer, *Rechtsverhältnisse*, p. 35; Stern, *Urkundliche Beiträge* 2, p. 12; Synan, *Popes*, p. 106; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 231.

99

Rome, 26 January 1218

Mandate to Rodrigo Ximenes, archbishop of Toledo, to see to the implementation of the resolutions of the Fourth Lateran Council relating to the Jews, specifically the wearing of the badge and the payment of the tithe.

Eidem[Roderico archiepiscopo Toletano]. In generali concilio provida fuit deliberatione statutum, ut Iudei a Christianis per habitus differentiam distinguantur et compellantur ad satisfaciendum ecclesiis pro decimis et oblationibus debitis, quas a Christianis de domibus et possessionibus aliis percipere consueverant, antequam ad Iudeos quocumque titulo devenissent; que sicut accepimus, Iudei existentes in tua provincia, quorumdam Christianorum favore suffulti, observare non curant. Ideoque presentium tibi auctoritate mandamus, quatenus tam illos quam quoslibet alios Iudeos infra tue legationis terminos consistentes, per subtractionem participii Christianorum ad observanda predicta compellas; Christianos qui contra prohibitionem tuam illis participare presumpserint, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo. Dat. Laterani, VII Kalendas Februarii, pontificatus nostri anno secundo.

Source: ASV, Reg. Vat. 9, fol. 208r.

Publication: Fita, *Actas Inéditas*, p. 232; Grayzel, *Church and Jews*, pp. 144f.; Mansilla, *Honorio III*, pp. 115f.; Stern, *Urkundliche Beiträge* 2, p. 13.

Note: Later an agreement was reached between the archbishop and the Jews, settling the dispute over the payment of the tithe. See Hinojosa, *Documentos*, p. 120 (English translation, Grayzel, *op. cit.*, p. 147, n. 3). See also Léon Tello, *Toledo* 2, p. 32.

Bibliography: Baer, *Spanien* 2, p. 24; Caro, *Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 1, p. 498; Pressutti, *Regesta Honorii III* 1, p. 174.

100

Rome, 16 January 1219

Declaration that Gualtero, bishop of Chartres, appointed Stephanus de Sancto Juliano his procurator. The bishop was cited by a group of Roman and Florentine merchants on account of some debts owed them. The group includes Angelus Iohannis Iudei.

Universis presentes litteras inspecturis. Cum dilecti filii Angelus Iohannis Iudei, Iacobus Scarsus, Girardus Iohannis Nycolai, Gualterius Menerius, Angelus Cathelinus, Romanus Malialardi, et eorum socii Romani et Florentini cives, venerabilem fratrem nostrum Gualterum, Carnotensem episcopum, apud sedem apostolicam constitutum, vellent coram nobis super quadam pecunie summa eis debita et super expensis et dampnis que inde se asserunt incurrisse, ordine iudiciario convenire; idem positus in procintu ad propria redeundi magistrum Stephanum de Sancto Iuliano ad respondendum, agendum, transigendum et componendum, ac ad omnia que vero procuratori pertinent faciendum, procuratorem super predictis constituit specialem, promittens se ratum habiturus et firmum quicquid super hiis idem fecerit procurator. Et quia idem episcopus adhuc sigillum proprium non habebat, has litteras ad utriusque partis instantiam, in huius rei testimonium prefatis mercatoribus duximus concedendas. Dat. Laterani, XVII Kalendas Februarii, pontificatus nostri anno tertio.

Source: ASV, Reg. Vat. 10, fol. 49r.

Note: See below, Docs. 128, 218. In Doc. 128 *Angelus Iohannis Iudei* reads: *Angelus et Johannes Judei fratres*. In Doc. 218 the name reads: *Angelo Iohannis Iudei*. There were several Jewish-Roman merchants named Angelo at about this time; see below, Doc. 205. On the other hand, the address by Pope Gregory IX *dilecti filii Angelus Iohannis Iudei* would seem to indicate that all those other than the ones mentioned in Doc. 205 were Christians. The family name Judeus was then in vogue among Christians in Italy. (See Colorni, *Prestito*, pp. 43f.) See also a letter of Pope Boniface VIII where one Angelo de Judeis is perhaps of Jewish origin. ASV, Reg. Vat. 50, fol. 19v. In ASV, Reg. Vat. 49, fol. 355r, the witnesses to a document include "Mathia et Johanne Judeo".

Bibliography: Pressutti, *Regesta Honorii III* 1, p. 299.

Mandate to Rodrigo Ximenes, archbishop of Toledo, to compel the Jews in his province to pay the tithe on all their property.

Archiepiscopo Toletano... Ad audientiam nostram noveris pervenisse, quod Judei per tuam provinciam constituti, constitutionem concilii generalis (qua fuit provida deliberatione statutum, ut ipsi Judei cogantur ad satisfaciendum

ecclesiis pro decimis et oblationibus debitis, quas a Christianis de domibus et possessionibus aliis percipere consueverant antequam ad Judeos quocumque titulo devenissent), evacuare suis adinventionibus molientes, domos novas edificant, de quibus nolunt ecclesiis, in quarum parochiis construuntur, juxta predictam constitutionem aliquatenus respondere. Volentes igitur commento fraudis hujusmodi obviare, fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatinus constitutionem predictam, tam circa domos constructas seu construendas ab ipsis Judeis, quam circa emptas sive conductas ab ipsis, per provinciam tuam, ac etiam per terram in qua commissum est tibi legationis officium, facias per poenam in concilio ipso statutam, appellatione remota, firmiter observari. Datum Laterani, XV Kalendas Aprilis, anno tertio.

Source: Toledo, Arch. Cated., I 7. G. 1. 3.; Madrid, Arch. Hist. Nac., cod. 996B, fol. 47r.

Publication: Fita, *Actas Inéditas*, p. 233; Grayzel, *Church and Jews*, p. 148; Léon Tello, *Toledo 1*, pp. 374f.; Mansilla, *Honorio III*, p. 163.

Bibliography: Léon Tello, *op. cit.* 2, p. 31.

102

Rome, 20 March 1219

Mandate to Rodrigo Ximenes, archbishop of Toledo and papal legate, to accede to his and King Ferdinand II of Castile's petition to suspend until further notice the implementation of the resolution regarding the wearing of the badge by Jews in Castile.

— archiepiscopo Toletano, apostolice sedis legato. Ex parte karissimi in Christo filii nostri Fernandi illustris regis Castelle, ac etiam ex tua, fuit propositum coram nobis, quod Iudei existentes in regno Castelle, adeo graviter ferunt quod de signis ferendis ab ipsis statutum fuit in concilio generali, ut nonnulli eorum potius eligant ad Mauros confugere quam signa huiusmodi baiulare, alias occasione huiusmodi conspirationes et conventicula facientes, ex quibus ipsi regi, cuius proventus in Iudeis ipsis pro magna parte consistunt, grave posset generari dispendium et in ipso regno scandalum suboriri. Quare nobis fuit tam ex dicti regis quam ex tua parte humiliter supplicatum, ut executioni constitutionis super hoc edite tibi supersedere de nostra permissione liceret, cum absque gravi scandalo procedere non valeas in eadem. Volentes igitur tranquillitati dicti regis et regni paterna sollicitudine providere, presentium tibi auctoritate mandamus, quatenus executionem constitutionis

supradicte suspendas, quamdiu expedire cognoveris, nisi forsan super exequenda eadem apostolicum mandatum reciperes speciale, nullis litteris obstantibus, harum tenore tacito, a sede apostolica impetratis. Dat. Laterani, XIII Kalendas Aprilis, pontificatus nostri anno tertio.

Source: ASV, Reg. Vat. 10, fol. 75r; Madrid, Arch. Hist. Nac., cod. 996B, fols. 46v–47r; Toledo, Arch. Cated., A 4.1., 2.

Publication: Amador de los Rios, *Historia* 2, pp. 439f.; Baer, *Spanien* 2, p. 24 (partly); Fita, *Actas Inéditas*, pp. 233f.; Id., *España Ebreá* 1, p. 210; Grayzel, *Church and Jews*, p. 150; Mansilla, *Honorio III*, p. 164; Stern, *Urkundliche Beiträge* 2, pp. 13f.

Note: New instructions were sent two years later.

Bibliography: Caro, *Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 1, p. 498; Fita, *Sinagoga de Córdoba*, pp. 362f.; Léon Tello, *Toledo* 2, p. 31; Pressutti, *Regesta Honorii III* 1, p. 321; Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1219, § 46; Synan, *Popes*, p. 106.

Mandate to the abbots of Saint-Jean-des-Vignes in Soissons, and of Val-Secret, of the Premonstratensian Order, in the diocese of Soissons, and to G., dean of Soissons, to restrain the prelates of Champagne from exceeding their authority in compelling the Jews to remit usury to crusaders. This was vested in the secular rulers. Blanche, countess of Champagne, had made a complaint.

Dilectis filiis — Sancti Iohannis in Vineis Suessionensis, et — Vallis Secrete, Premonstratensis ordinis, Suessionensis diocesis, abbatibus et G. decano Suessionensi. Dilecta in Christo filia nobilis mulier B[lanch]a, comitissa Campanie, nobis conquerendo monstravit, quod cum in generali concilio provide fuit ordinatum, ut Iudei ad remittendum crucesignatis usuras cogerentur per dominos temporales, quidam archiepiscopi et alii ecclesiarum prelati in Iudeos terre ipsius comitis sibi iurisdictionem indebitam usurpantes, novis adinventionibus, pretextu libertatis ecclesiastice, non contenti statutis in ipso concilio promulgatis, terram ipsius comitis ac suos plurimum aggravant et molestant, contra statuta concilii memorati. Volentes igitur ipsius comitis iura illibata servare, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus ipsis archiepiscopis et prelati aliis auctoritate

nostra inhibeat expresse, ne in predictis formam excedant concilii sepedicti. Si qui vero secus fecerint, vos, quod super hoc contra ipsius concilii formam inveneritis esse factum, in statum debitum revocetis; contradictores si qui fuerint, vel rebelles, monitione premissa, districtione qua convenit, appellatione postposita, compescentes; quod si non omnes etc. Dat. Reate, XI Kalendas Iulii, pontificatus nostri anno tertio.

Source: ASV, Reg. Vat. 10, fol. 107r.

Publication: Bouquet, *Recueil* 19, p. 688; Grayzel, *Church and Jews*, p. 150.

Bibliography: Arbois de Jubainville, *Champagne* 5, p. 141; Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 215; Chazan, *Northern France*, p. 82; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, pp. 403f.; Potthast, *Regesta*, No. 6089; Pressutti, *Regesta Honorii III* 1, pp. 350f.

104

Orvieto, 21 August 1220

Mandate to Conrad, cardinal bishop of Porto and papal legate, to examine the complaint of Bernard de Cussy, bishop of Béziers, that Raymond VI, count of Toulouse, had caused him injuries, including infringement of his rights concerning taxes on Jews and jurisdiction over them. The legate is to settle the conflict.

— episcopo Portuensi, apostolice sedis legato. In nostra constitutus presentia venerabilis frater noster — Biterrensis episcopus, nobis exposuit conquerendo, quod nobilis vir A. comes Tolosanus et sui, munitione de Casiliaco, quam magnis edificaverat sumptibus, pro sua voluntate destructa, quasdam domos eius sitas ibidem incendio devastarunt, abducentes inde sui et suorum hominum animalia et res alias absportantes. Cum autem quondam — vicecomes Biterrensis pia deliberatione concesserit, ut Biterrensis ecclesia de feudis ad suum vicecomitatum spectantibus, quocumque iusto titulo ipso irrequisito posset acquirere, id idem comes non patitur, nec quicquam eidem donari permittit ecclesie aut vendi, vel in testamento relinqui. Et cum custodia clavium quarundam portarum civitatis pertineat ad eundem, comes ipse super hoc gravis est ei plurimum et molestus, approprians sibi feudum, quod nobilis vir R. de Biterri tenebat ab ecclesia supradicta. Preterea, super quodam nemore aut quibusdam lapidibus grave dampnum ecclesie irrogavit eidem, et super iure quod eadem habet ecclesia in pedagio, foro, leuda, et iudaica, et super iurisdictione Iudeorum, villis de Vircleriis et Badonis, castris de

Cerviano, Casulis et Remeiano, feodis, possessionibus de Divisano, et Podio Franceto et debitis iniuriatur eidem, indebite compellendo coram se homines Biterrensis ecclesie litigare, ac exigendo tam ab hiis quam a clericis suis tallias, collectas et exactiones indebitas, et eos super possessionibus et rebus aliis molestando. Ad hec prefatus comes in Biterrensi civitate precones instituit, bannum ponit et relaxat, ipso penitus inconsulto, cum hoc communiter pertineat ad utrumque, et ne bladum eiusdem episcopi et clericorum suorum extra suam deferatur diocesim, non rationem sequens sed libitum, interdicat, quendam eius vicarium iniuriis primo et verberibus lacescitum carceri mancipavit. Insuper, dictus comes et sui ac quidam alii suis nominibus exprimendis super hiis et aliis episcopum ipsum et ecclesiam suam multiplicibus moliuntur molestiis fatigare. Quocirca fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatenus partibus convocatis et auditis hinc inde propositis, quod iustum fuerit, appellatione remota, decernas, faciens quod decreveris etc. Testes etc. Dat. apud Urbemveterem, XII Kalendas Septembris, pontificatus nostri anno quinto.

Source: ASV, Reg. Vat. 11, fol. 11r-v.

Publication: Grayzel, *Church and Jews*, p. 152 (partly); Horoy, *Honorii III* 3, pp. 511f.

Bibliography: Potthast, *Regesta*, No. 6335; Pressutti, *Regesta Honorii III* 1, p. 437.

Grant of protection to Isaac Benveniste, royal physician, at the recommendation of James I, king of Aragon, Sparago de Barca, archbishop of Tarragona, Berengar de Eril, bishop of Lerida, and Ponce de Torrella, bishop of Tortosa.

Azzacho Avembenist Iudeo Barchinonensi, alfakimo karissimi in Christo filii nostri, illustris regis Aragonum ad lucem a tenebris et ab erroris invio ad viam veritatis venire. Sedes apostolica pia mater ubera caritatis, quibus filios suos nutrit, ad alienos interdum studio pietatis extendit, quos locum sui tabernaculi dilatando in fide nititur parturire, ut si forsan ad emulationem quomodolibet provocati in adoptionem veniant filiorum, Christusque formetur in illis, et ipsi conformentur eidem, adorentque ipsius pedum vestigia, qui ei aliquando detrahebant. Inde est quod, licet Iudeorum perfidia perpetua

servitute dampnata ob acclamationem qua Christi sanguinem super se ac filios suos dampnabiliter clamaverunt repleti ab uberibus consolationis eius reddiderit se indignam, quia tamen tu divino timore correptus, sicut ex litteris venerabilium fratrum nostrorum — Terraconensis archiepiscopi et — Ilerdensis et — Dertusensis episcoporum accepimus, a lucris detestabilibus abstines usurarum et viris Catholicis pro viribus obsequens sine querela secundum legem Mosaycam conversaris, ac ex quadam devotione, licet informi, defensionem nostram et auxilium postulas, nos karissimi in Christo filii nostri Iacobi Aragonum regis illustris et predictorum archiepiscopi et episcoporum precibus annuentes, petitionem tuam admittimus ex mansuetudine Christiana, tibi que protectionis nostre clippeum indulgemus, prohibentes ne quisquam te, a Christi et fidei eius blasphemiiis et Christianorum iniuriis abinentem, in persona vel rebus presumat temere molestare. Nulli ergo etc., nostre concessionis et inhibitionis infringere. Si quis autem etc. Dat. apud Urbemveterem, VII Kalendas Septembris, anno quinto.

Source: ASV, Reg. Vat. 11, fol. 14r.

Publication: Grayzel, *Church and Jews*, pp. 152f.; Horoy, *Honorii III* 3, p. 516 (partly); Mansilla, *Honorio III*, pp. 231f.; Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1220, § 48 (partly); Stern, *Urkundliche Beiträge* 2, pp. 14f.

Note: On the royal physician Isaac Benvenisti, see Grayzel, *op. cit.*, pp. 63f.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 215; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 404; Potthast, *Regesta*, No. 6340; Pressutti, *Regesta Honorii III* 1, pp. 439f.; Synan, *Popes*, p. 107.

106

Orvieto, 27 August 1220

Approval of petition by James I, king of Aragon, to take Isaac Benveniste under papal protection.

J. illustri regi Aragonum. Cum te sicut carissimum in Christo filium sinceritatis brachiis amplexemur, nos tibi libenter favorabiles exhibemus in quantum cum Deo et nostra possumus honestate. Receptis igitur litteris, quas nobis pro Azzaco, Judeo Barchinonensi, alfakimo tuo, regalis devotio destinavit, licet preces tuas pro illo porrectas usquequaque nequiverimus exaudire, tamen ex parte, prout decuit, easdem admisimus illique interventu ipsarum protectionis nostre clippeum duximus indulgendum. Monemus itaque

serenitatem regiam et exhortamur in Domino, quatinus in devotione apostolice sedis firmiter perseverans, te talem studeas exhibere, quod ipsius favor et gratia tibi merito augeatur. Dat. apud Urbemveterem, VI Kalendas Septembris, anno quinto.

Source: ASV, Reg. Vat. 11, fol. 14v.

Publication: Grayzel, *Church and Jews*, p. 154; Mansilla, *Honorio III*, p. 232; Stern, *Urkundliche Beiträge* 2, p. 17

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 215; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 404; Potthast, *Regesta*, No. 6341; Pressutti, *Regesta Honorii III* 1, p. 440.

Mandate to Sparago de Barca, archbishop of Tarragona, to protect Isaac Benveniste, physician to King James I of Aragon.

— archiepiscopo Terraconensi. Illum te gerere credimus ad Romanam Ecclesiam, Matrem tuam, devotionis affectum, ut illos studeas propensius honorare quos ipsa benignitate gratie sue fovet. Hinc est, quod devotionem tuam rogandam duximus et monendam per apostolica tibi scripta mandantes, quatenus Azzachum Iudeum Barchinonensem, karissimi in Christo filii nostri I[acobi] illustris regis Aragonum alfakimum, cui ad preces eiusdem regis gratiam specialem fecisse dinoscimur, habens nostrarum precum intuitu commendatum, non permittas eundem et suos, a Christi et fidei eius blasphemiiis et Christianorum iniuriis abstinere, contra ritus eorum et terre consuetudinem, quantum in te fuerit, ab aliquibus iniuste gravari. Dat. apud Urbemveterem, III Nonas Septembris, anno quinto.

Source: ASV, Reg. Vat. 11, fol. 18r.

Publication: Grayzel, *Church and Jews*, p. 156; Mansilla, *Honorio III*, p. 235; Stern, *Urkundliche Beiträge* 2, pp. 17f.

Note: See above, Docs. 105, 106.

Bibliography: Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 404; Pressutti, *Regesta Honorii III* 1, p. 443; Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1220, § 48.

108

Orvieto, 3 September 1220

Mandate to Sparago de Barca, archbishop of Tarragona, and his suffragans to accede to the petition of James I, king of Aragon, to refrain from demanding of the Jews in Aragon to wear the badge, since they wear clothes distinguishing them from Christians.

— Terraconensi archiepiscopo et suffraganeis eius. Ad audientiam nostram, karissimo in Christo filio I[acobo] Aragonum rege illustri significante, pervenit, quod licet terre sue sexus utriusque Iudeos diversitas habitus a Christianis sic ab antiquo distinxerit et distinguat, quod Iudei Christianis et Christiani Iudeis mulieribus ignoranter commisceri non possint, quidam tamen vestrum pretextu generalis concilii, non propter excessus huiusmodi evitandos, sed ut tali potius occasione possint pecuniam extorquere, ad portandum eosdem nituntur compellere nova signa, propter quod multi Iudeorum a terra sua in ipsius et regni sui detrimentum non modicum recesserunt, et adhuc alios metuit recessuros. Nolentes igitur, ut quod statutum est ad dampnande commixtionis sub erroris velamine periculum excludendum, convertatis ad questum, fraternitati vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus si eos a Christianis habitus sic distinguit, ut hinc inde dampnabiliter commisceri nequeant per errorem, ipsos super novis signis portandis nullatenus molestetis. Alioquin cogatis eosdem iuxta statuta concilii a Christianis publice per habitus qualitates distingui, non ut ex hoc proprium commodum procuretis, sed obvietis potius periculis animarum. Dat. apud Urbemveterem, III Nonas Septembris, anno quinto.

Source: ASV, Reg. Vat. 11, fol. 21v.

Publication: Grayzel, *Church and Jews*, p. 156; Mansilla, *Honorio III*, p. 236; Stern, *Urkundliche Beiträge* 2, pp. 18f.

Note: Raynaldus is of the opinion that Isaac Benvenisti was responsible for the appeal of James I to the pope.

Bibliography: Caro, *Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 1, p. 498; Pressutti, *Regesta Honorii III* 1, p. 445; Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1220, § 48.

109

Rome, 4 November 1220

Request to James I, king of Aragon, to send Christian rather than Jewish ambassadors to negotiate with Abu Jakub Jusuf Ibn Muhammad, emir of

Almohades and sultan of Morocco. Sparago de Barca, archbishop of Tarragona, Berengar de Palou, archbishop of Barcelona, and Berengar de Eril, bishop of Lerida, were asked to induce the king to accede to the request. Similar requests were made to Alfonso IX, king of Leon, and to Rodrigo Alvarez, bishop of Leon, Martin Arias, bishop of Zamora, and the abbot of Moreruela of the Cistercian Order, in the diocese of Zamora; to Ferdinand III, king of Castile, and to Rodrigo Ximenes, archbishop of Toledo and papal legate, Maurice, bishop of Burgos, and Tello, bishop of Palencia; and to Sancho VII, king of Navarre.

— illustri regi Aragonum. Ad audientiam nostram noveris pervenisse, quod multa dispendia eveniunt Christianis ex eo quod, cum contingit te ad nobilem virum Miromomelinum, seu ad subditos eius, tuos nuntios destinare, numquam aut raro transmittis alios quam Iudeos, qui eis consilia et statum Christianorum exponunt ac secreta revelant. Ideoque circumspectionem tuam sollicitandam duximus et monendam, quatenus cum incumbet tibi huiusmodi nuntios destinare, potius destines Christianos, cum tibi non sit de infidelium fidelitate sperandum, nec verisimile sit, quod qui negaverunt impie ipsum Christum, fideles esse debeant Christianis. Dat. Laterani, II Nonas Novembris, pontificatus nostri anno quinto.

Scriptum est super hoc archiepiscopo Terraconensi, Barchinonensi et Ilerdensi episcopis, ut dictum regem ad id moneant et efficaciter inducere non postponent.

In eundem modum scriptum est regi Legionensi, monitoribus vero ipsius, Legionensi et Zamorensi episcopis et abbati de Marerola Cisterciensis ordinis Zamorensis diocesis.

In eundem modum scriptum est regi Castelle, monitoribus vero ipsius, archiepiscopo Toletano, apostolice sedis legato, et Burgensi et Palentino episcopis.

In eundem modum scriptum est regi Navarre sine monitoribus.

Source: ASV, Reg. Vat. 11, fol. 34r.

Publication: Grayzel, *Church and Jews*, pp. 158f.; Horoy, *Honorii III* 3, pp. 550f.; Manrique, *Cisterciensium Annalium* 4, p. 208; Mansilla, *Honorio III*, pp. 247f.; Stern, *Urkundliche Beiträge* 2, pp. 19f.

Bibliography: Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 404; Potthast, *Regesta*, No. 6385; Pressutti, *Regesta Honorii III* 1, pp. 457f.; Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1220, § 49; Synan, *Popes*, p. 107.

110

Rome, 4 November 1220

Mandate to Rodrigo Alvarez, bishop of Leon, Martin Arias, bishop of Zamora, and the abbot of Moreruela of the Cistercian order, in the diocese of Zamora, to induce Alfonso IX, king of Leon, to send Christian rather than Jewish ambassadors to negotiate with Abu Jakub Jusuf Ibn Muhammad, sultan of Morocco.

Legionensi et Zamorensi episcopis et abbati de Morerola Cisterciensis ordinis, Zamorensis dioecesis. Ad audientiam nostram noveritis pervenisse, quod charissimus nobis in Christo filius A., Legionensis rex illustris, cum contingit ad nobilem virum Miramamolimum, seu ad subditos eius nuntios destinare, numquam aut raro transmittit alios quam Judeos, qui eis consilia et statum Christianorum exponunt ac secreta revelant, ex quo multa dispendia ipsis contingunt. Nos autem volentes, quantum in nobis est, huic malo obviare, ad eundem regem scribimus rogantes et monentes, quatenus, cum opus habuerit eiusmodi nuntios destinare, potius destinet Christianos nec sibi putet de infidelibus fidendum aut eos, qui infideles fuerunt in ipsum Christum, fideles posse existere Christianis. Ut ergo hec, que expedire ipsis atque universo nomini Christiano non dubitamus, desideratum effectum sortiantur, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus ipsum regem cum nostris litteris personaliter adeuntes ad id monere attentius et efficaciter inducere studeatis. Datum ut supra [Laterani, II Nonas Novembris, pontificatus nostri anno quinto].

Publication: Grayzel, *Church and Jews*, pp. 158f.; Horoy, *Honorii III* 3, pp. 561f.; Manrique, *Cisterciensium Annalium* 4, p. 208; Stern, *Urkundliche Beiträge* 2, pp. 21f.

Note: See above, preceding doc.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 215; Potthast, *Regesta*, No. 6386; Pressutti, *Regesta Honorii III* 1, p. 458; Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1220, § 49; Synan, *Popes*, p. 107.

111

Rome, 15 January 1221

Mandate to the abbot and prior of St. Victor and the dean of the church in Paris to investigate the complaint of Blanche, countess of Champagne, concerning the excommunication and interdict pronounced by James de

Bazoches, bishop of Soissons. The dispute between them arose over a fight between a cleric and a Jew, and the protection of the latter by the countess. The prelates are to settle the dispute.

Honorius episcopus, servus servorum Dei. Dilectis filiis abbati et priori Sancti Victoris et decano Parisiensi salutem et apostolicam benedictionem. Ex parte dilecte in Christo filie, nobilis mulieris, Blanche commitisse Campanie, fuit propositum coram nobis, quod cum quidam clericus apud Castrum Theodorici commorans, cuidam vellet vendere quendam equum et quidam Judeus ipsius castri, ne illum emeret consulendo dissuasisset eidem, clericus ira motus, post multa verba contumeliosa et probra quibus Judeum affecit, addidit demum minas, quod si extra castrum inveniret eundem, ipsi personalem injuriam irrogaret. Sic ergo ambo pariter incitati, et ad invicem contendentes, castrum exire coeperunt, et existentibus illis in ponte, clericus urgens calcaribus equum suum irruit in Judeum, cujus impetum idem Judeus compescuit freno manibus apprehenso. Cumque loci archidiaconus ex parte diocesani episcopi asserentis Judeum manus violentas in clericum injecisse, multisque affecisse contumeliis, monuisset eandem prorsus facti hujus ignaram, ut hec faceret emendari, ac demum propter ignorantiam rei, tam ipsi quam archidiacono placuisset, ut per bailivum castri et dictum archidiaconum inquisitio fieret super istis, et predicta emendarentur per eam cognita veritate. Licet hec archidiaconus acceptasset, nunquam tamen inquisitionem sic factam ei voluit aperire, ut secundum quantitatem et qualitatem excessus procederet in Judeum; idque dicto episcopo juxta inquisitionem eandem vel aliam iterum offerens se facturam, ne occasione hujusmodi dictus episcopus in ipsam vel terram aut homines suos aliquam sententiam fulminaret, sedem apostolicam appellavit. At ipse asserens sibi de violenta manuum injectione constare, in omnes communicantes Judeo excommunicationis, ac in dictum castrum et aliam terram commitisse prefate in sua diocesi constitutam interdicti sententias promulgavit, quas ipsa, tanquam post appellationem ad nos interpositam promulgatas, petiit irritari. Procurator vero episcopi proposuit ex adverso, quod cum Judeus predictus in Ecclesie contemptum et cleri, prefatum clericum verbis affecisset contumeliosis et probris ac postmodum manus violentas injecisset in eum, episcopus super hoc audita ipsius querela et presente supradicto bailivo, inquisitione facta per prefatum archidiaconum diligenti, cum id videretur esse sufficienter probatum, monuit commitissam, ut ad honorem Dei hec faceret emendari; sed ipsa per annum et amplius dilationibus frivolis eundem terminum prorogante, idem cum propter hoc tam in populo quam in clero scandalum oriretur, terram in eius diocesi constitutam supposuit sententie interdicti. Verum cum manifesta sit offensa Judei et ratione delicti jurisdictioni ecclesiastice debeat subiacere, dictus petiit procurator, ut commitissa Judeum faceret in judicio comparere, censura ecclesiastica compellatur, et antequam procedatur ad relaxationem sententie memorate,

ab ipso Judeo, passo injuriam et ecclesie satisfiat. Quocirca discretioni vestre de utriusque partis procuratorum assensu negotium committentes, per apostolica scripta mandamus, quatinus si vobis constiterit commitissam prefatam paratam fuisse juxta inquisitionem prescriptam, vel aliam tunc rationabiliter faciendam contra memoratum Judeum procedere super injuria quam sibi dicebat illatam ab eo clericus antedictus, predictas sententias post appellationem hujusmodi promulgatas irritas nuntietis; alioquin eisdem juxta formam Ecclesie relaxatis, et injuncto ipsi quod de jure fuerit injungendum, audiat utrobique si quid fuerit questionis, et appellatione remota, fine debito terminetis, facientes quod decreveritis auctoritate nostra firmiter observari. Testes autem qui fuerint nominati, si se gratia, odio, vel timore subtraxerint, per censuram ecclesiasticam, appellatione cessante, cogatis veritati testimonium perhibere. Quod si non omnes etc. Dat. Laterani, XVIII Kalendas Februarii, pontificatus nostri anno quinto.

Source: Paris, BN, Ms. Latin 5993A, fol. 27r; Ibid., Fond 500, Colbert 59, fol. 78r.

Publication: Grayzel, *Church and Jews*, pp. 160f.

Note: Grayzel, *loc. cit.*, note a, published the decree of the bishop of Soissons, November 1220 (1221), lifting the excommunication and interdict, following an agreement with the countess.

Bibliography: Arbois de Jubainville, *Champagne* 5, p. 162; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 404; Potthast, *Regesta*, No. 6484; Pressutti, *Regesta Honorii III* 1, p. 491.

112

Rome, 15 April 1221

Mandate to the dean, the scholasticus, and Canon Gottschalk of the church in Bonn to ensure that the family of Magister B., Jewish converts, are assured of their income from a vacant prebend in Mainz. The income had been granted them by Hugolinus, cardinal bishop of Ostia (later Gregory IX), and Leo Brancaleo, cardinal priest of the Holy Cross, with the consent of Siegfried von Eppenstein, archbishop of Mainz.

— decano, — scolastico et Godescalco canonico Bunnensibus Coloniensis diocesis. Cum olim venerabilis frater noster H. Ostiensis episcopus, et dilectus filius noster L. tituli Sancte Crucis presbiter cardinalis, tunc apostolice sedis

legati — uxori et filiis magistri B. quondam Iudei ad fidem Christianam de infidelitate conversi, proventus unius prebende vacantis in maiori ecclesia Maguntina, de consensu venerabilis fratris nostri S. archiepiscopi et capituli eiusdem loci percipiendos tamdiu auctoritate apostolica concessissent, donec in perpetuis redditibus octo marcharum argenti provisum esset eisdem ab archiepiscopo vel capitulo memoratis; tandem bone memorie I. papa, predecessor noster, — abbati Novi Castri et coniudicibus suis precipiendo mandavit, ut, quod factum fuerat super provisione ipsorum per legatos predictos, per censuram facerent ecclesiasticam, sublato cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, firmiter observari, prohibens insuper, ne quis ad prebendam, cuius percipiebant ipsi proventus, a capitulo eligeretur in fratrem, quousque ab archiepiscopo vel capitulo foret ipsis provisum, sicut superius est expressum. Postmodum vero idem predecessor noster, dato super hoc bone memorie I. tituli Sancte Praxedis presbitero cardinali, eiusdem B. filiis et ipsius procuratori capituli, constitutis apud sedem apostolicam auditore, ita intellectis hinc inde propositis, duxit inter cetera providendum, ut familia prenominati B. tamdiu perceptione huiusmodi stipendii letaretur, donec ei archiepiscopus in quatuor marcharum redditibus et capitulum in totidem provideret, quos ad hoc moneri et induci mandavit, et si necesse foret per censuram ecclesiasticam etiam coartari. Quia vero nondum, sicut familia ipsa referente didicimus, archiepiscopus vel capitulum adimplere curavit quod super hoc a dicto fuit predecessore nostro provisum, eadem plurimum metuens, ne quis provisione huiusmodi non secuta ad prebendam eligatur eandem, vel iamdicta familia super ipsius proventibus molestetur, nobis humiliter supplicavit, ut dignaremur ei super hoc eundem nostrum imitando decessorem misericorditer providere. Quocirca discretionis vestre per apostolica scripta precipiendo mandamus, quatenus, donec archiepiscopus et capitulum familie ipsi providerint iuxta formam ab eodem predecessore nostro prescriptam, vos, auctoritate nostra suffulti, non permittatis eandem super eiusdem prebende proventibus molestari vel quemquam ad eam eligi vel assumi. Contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescentes. Nullis litteris obstantibus harum tenore tacito a sede apostolica impetratis, quod si non omnes etc. Dat. Laterani, XVII Kalendas Maii, pontificatus nostri anno quinto.

Source: ASV, Reg. Vat. 11, fol. 107v.

Publication: Grayzel, *Church and Jews*, p. 164.

Bibliography: Caro, *Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 1, pp. 294, 497; Pressutti, *Regesta Honorii III* 1, p. 530.

113

Rome, 29 April 1221

Mandate to William Amanien de Geniès, archbishop of Bordeaux, to make the local Jews wear the badge and have the nobles cease entrusting Jews with public office or appointment over Christians.

— archiepiscopo Burdegalensi et suffraganeis eius. Ad nostram noveritis audientiam pervenisse, quod Iudei quidam in provincia Burdegalensi degentes, signa per que a Christianis diversitate habitus distinguantur, prout statutum est in concilio generali, deferre contempnunt. Quare preter alia enormia que inde contingunt, Christiani Iudeis mulieribus et Iudei Christianis nefarie commiscuntur. Nobiles quoque ipsius provincie, minime attendentes, quod Christi blasphemi libenter, cum possunt, opprimunt Christianos, eis, ut a Christianis officiant efficaciter, publica committunt officia exercenda, et ut servi dominis dominantur, ipsos contra concilii predicti statuta, in castris preficiunt et in villis. Cum igitur non solum sit impium, sed etiam abusivum, ut Iudei taliter inolescere permittantur, fraternitati vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus circa hec predicti statuta concilii facientes inconcussa servari, Iudeos, ut a Christianis diversitate habitus se distinguant, per subtractionem communionis et nobiles, ne illis publica officia exequenda committant, vel alias eos Christianis preficiant, monitione premissa, per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, cogatis. Dat. Laterani, III Kalendas Maii, anno quinto.

Source: ASV, Reg. Vat. 11, fol. 116r.

Publication: *Bullarium Romanum* 3, p. 380; Grayzel, *Church and Jews*, p. 166; Horoy, *Honorii III* 3, pp. 784f.; Stern, *Urkundliche Beiträge* 2, pp. 22f.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 215; Caro, *Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 1, p. 498; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 404; Potthast, *Regesta*, No. 6641; Pressutti, *Regesta Honorii III* 1, p. 539; Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1221, § 48; Rodocanachi, *Saint-Siège*, pp. 132f.; Scherer, *Rechtsverhältnisse*, p. 43; Synan, *Popes*, p. 107; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 231.

114

Rome, 19 May 1221

Mandate, if the facts are established, to Simon de Sully, archbishop of Bourges, to have newly built synagogues in his diocese destroyed.

Honorius episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri, archiepiscopo Bituricensi, salutem et apostolicam benedictionem. Pervenit ad audientiam nostram, quod Judei in tua diocesi habitantes, synagogas de novo contra sanctiones canonicas construere presumpserint. Ideo fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatenus, si ita est, synagogas ipsas facias demoliri, fideles, si qui se opposuerint, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo. Datum Laterani, XIV Kalendas Junii, pontificatus nostri anno quinto.

Publication: Grayzel, *Church and Jews*, p. 168; Horoy, *Honorii III* 3, p. 814; Martène-Durand, *Thesaurus novus anecdotorum* 1, cols. 878f.; Stern, *Urkundliche Beiträge* 2, pp. 23f.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 215; Browe, *Religiöse Duldung*, p. 15; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, pp. 404f.; Potthast, *Regesta*, No. 6665; Pressutti, *Regesta Honorii III* 1, p. 550; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 231.

115

Rome, 24 November 1221

Mandate to Rodrigo Ximenes, archbishop of Toledo, to compel the Jews of his diocese to wear clothes distinguishing them from Christians.

Archiepiscopo Toletano. Cum in generali concilio, cujus statuta volumus illibata servari, fuerit constitutum, ut ubique terrarum Judei a Christianis diversitate habitus distinguantur, ne illorum isti et istorum illi mulieribus possint dampnabiliter commisceri, et Judei hoc in diocesi Toletana, sicut a dilecto filio Gundisalvo, fratre Hospitalis Jerusalemitani accepimus, non observent, propter quod dampnate commixtionis excessus sub erroris potest velamento presumi, fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatinus Judeos eosdem ad ferendum, quo a Christianis distinguantur habitum, per poenam a generali concilio contra Judeos editam, appellatione remota, compellas. Datum Laterani, VIII Kalendas Decembris, anno sexto.

Source: Madrid, Arch. Hist. Nac., Clero, pergs. carp. 3091, No. 1 (ex Toledo, Cated.).

Publication: Fita, *Actas Inéditas*, pp. 234f.; Grayzel, *Church and Jews*, p. 168; Léon Tello, *Toledo* 1, p. 375 (who has 1222); Mansilla, *Honorio III*, p. 284.

Note: Gonzalo was a friend of Pope Innocent III (Fita, *op. cit.*, p. 235).

Bibliography: Fita, *Sinagoga de Córdoba*, p. 363; Léon Tello, *op. cit.* 2, p. 33; Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1221, § 48; Synan, *Popes*, p. 107.

116

Rieti, 8 July 1225

Mandate to Siegfried von Eppenstein, archbishop of Mainz, to have the debt of the church in Worms to Matheus Guidonis Marronis and his associates, citizens of Rome, paid. The clergy, laymen and the Jews are to be compelled to make a contribution.

— archiepiscopo Maguntino. Cum olim tibi nostris dederimus litteris in mandatis, ut omnes omnino proventus et redditus Warmaciensis ecclesie colligi faciens, eos in Franciam mitteres apud Trecas, ut exinde dilecto filio Matheo Guidonis Marronis et eius sociis civibus Romanis satisfaceret de pecunia in qua est eis Warmaciensis ecclesia obligata, quia sicut intelleximus, proventus eius adeo sunt exiles, quod vix longo tempore posset ex eis a debitis eadem ecclesia liberari, fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatenus proventus eosdem studeas obligare, ecclesiarumque prelatos, canonicos et alios clericos civitatis et diocesis Warmacien., necnon cives et vassallos ecclesie, ut in hoc eidem subveniant, moneas propensius et inducas et, si necesse fuerit, per censuram ecclesiasticam, ac Iudeos tam civitatis quam diocesis Warmacien., per subtractionem communionis fidelium ad id, appellatione remota, compellas. Ita quod usque ad proximum festum Resurrectionis Dominice mille sexcentas et viginti marcas colligas, computatis in ipsis quadringentis et triginta marcis iam collectis, et eas in tuto loco deponas, et collecta pecunia ipsa nobis festines quantocius intimare, ut dictis Romanis de pecunia sibi debita celerius satisfiat et ecclesia ipsa facilius liberetur. Dat. Reate, VIII Idus Iulii, anno nono.

Source: ASV, Reg. Vat. 13, fol. 68r.

Publication: Grayzel, *Church and Jews*, pp. 168f.; Horoy, *Honorii III* 4, pp. 879f.; Rodenberg, *Epistolae Saeculi XIII* 1, p. 195.

Bibliography: Aronius, *Regesten*, No. 430; Baron, *Social and Religious History* 9, p. 262; Caro, *Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 1, p. 407; Potthast, *Regesta*, No. 7437; Pressutti, *Regesta Honorii III* 2, p. 348; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 232.

Mandate to Ugrinus, archbishop of Kalocsa, and his suffragans to warn Andrew II, king of Hungary, not to alienate certain rights. The archbishop is also to cease tolerating that Jews and pagans are given preferment in appointments to public office and that Moslems own Christian slaves.

— Colocensi archiepiscopo et eius suffraganeis. Intellecto iam dudum, quod karissimus in Christo filius noster, Ungarie rex illustris, alienationes quasdam fecit in preiudicium regni sui et contra regis honorem, nos super hoc affectione paterna consulere cupientes, eidem regi dirigimus scripta nostra, ut alienationes predictas, non obstante iuramento si quod fecit de non revocandis eisdem, studeat revocare, quia cum teneatur et in coronatione sua iuraverit etiam iura regni sui et honorem corone illibata servare, illicitum profecto fuit, si prestitit de non revocandis alienationibus huiusmodi iuramentum et propterea penitus non servandum. Quocirca fraternitati vestre per apostolica scripta firmiter precipiendo mandamus, quatenus dictum regem ad id moneatis attente ac diligenter inducere procuretis. Ad hoc de discretione vestra miramur, causam contra vos admirationis et comminationis habentes ex eo, quia cum in Toletano concilio statutum fuerit, et in generali postmodum innovatum, ne Christi blasphemus publicis officiis preferatur, cum nimium sit absurdum, ut tales in Christianos vim exercent potestatis, vos, ut intelleximus, conniventibus oculis sustinetis, per Iudeos atque paganos statutum huiusmodi violari; quamquam publice in sinodis vestris protuleritis excommunicationis sententiam in omnes, qui eisdem officiis preficerent infideles, et idem rex vobis iamdudum direxerit scripta sua, in quibus lege perpetuo duratura se statuisset dicebat, ne in regno Ungarie ullo unquam suo vel heredum suorum tempore tales preficiantur officiis supradictis. Audivimus insuper, quod Sarraceni per dissimulationem vestram multa in partibus vestris habent mancipia Christiana, que cum emant libere, quando volunt, pro arbitrio suo dominantur eisdem, secundum ritum ipsorum ea vivere compellentes. Preterea, quod est plurimum miserabile, nonnulli rustici Christiani sponte se transferentes ad ipsos et eorum ritum sectantes, Sarracenos se publice profitentur, ex eo quia in plurimis levior Sarracenorum condicio quam Christianorum existit. Quia vero negligere, cum possitis perturbare perversos, nichil est aliud quam fovere, ac consentire videtur errantibus, qui vitiis et peccatis que debet corrigere non occurrit; ita in hoc negligentiam vestram redimatis per diligentiam subsequentem, quam maiorem solito adhibere curetis, quod Christiani nominis contumelia in vos cadere dinoscatur, et nos peccatum huiusmodi negligentie tam intolerabilis, que cum sit nimia, culpe annumerari potest, non cogamur durius exprobrare. Nephas est enim, ut sacri baptismatis unda renatus infidelium ritu vel conversatione fedetur, aut religio Christiana subiecta infidelibus polluat, seu blasphemus ipsius redemptum sanguine

Christi Domini, obnoxium detineat servituti. Dat. Reate, X Kalendas Septembris, anno decimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 13, fol. 80r.

Publication: Fejer, *Codex Diplomaticus* 3/2, pp. 48f.; Friss, *Monumenta Hungariae Judaica*, pp. 6f.; Grayzel, *Church and Jews*, pp. 170f.; Horoy, *Honorii III* 4, pp. 886f., 916; Tautu, *Acta Honorii III et Gregorii IX*, pp. 188f.

Note: There are two copies of this letter, dated 15 July and 23 August respectively.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, pp. 215f.; Caro, *Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 1, p. 498; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 405; Potthast, *Regesta*, Nos. 7466, 7835; Pressutti, *Regesta Honorii III* 2, p. 361; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 232.

118

Rieti, 21 October 1225

Call for a crusade, addressed to Simeon, archbishop of Ravenna, including the remission of interest which crusaders owe Jews.

Honorius episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus, archiepiscopo Ravennati et suffraganeis suis, salutem et apostolicam benedictionem. Divina providentia... Si qui vero illuc proficiscentium ad praestandas usuras tenentur vinculo iuramenti pecuniam ut credentes eorum per ecclesiarum praelatos districtione simili compellantur ad remittendum illis huiusmodi iuramentum, et ab exactione desistere usurarum, iis, quo usuras ab eis constitit extortisse ad restitutionem earum pari animadversione cogendis, Iudaeos vero ad remittendum illis usuras per saecularem praecipimus compelli potestatem, et donec illas remiserint, eis Christianorum communionem tam in mercimoniis quam aliis denegari. Christianos qui eis interim communicare praesumpserint a praesumptione huiusmodi per censuram ecclesiasticam coercendis. Debitores autem cruce signatorum ad ea, in quibus tenentur, eisdem usuris cessantibus, integre persolvenda praecipimus per eorundem ordinarios debita districtione compelli... Datum Reate, XII Kalendas Novembris, pontificatus nostri anno decimo.

Source: Imola, Arch. Capitulare S. Cassiano, fasc. VI, doc. 26.

Publication: Fantuzzi, *Monumenti Ravennati* 6, pp. 75f.; Ryccardus, *Chronica*, pp. 119f.

Bibliography: Potthast, *Regesta*, No. 7493a (26150); Pressutti, *Regesta Honorii III* 2, p. 379.

119

Rome, 2 March 1226

Mandate to the abbots of St. George of Naumburg and of Buchau, in the diocese of Meissen, and to the dean of Meissen to adjudicate the dispute between Henry I, duke of Silesia, and Lorenz Doliveta, bishop of Breslau, concerning the tithes demanded by the latter.

Honorius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis S. Georgii Numburgensis et de Buch, Misnensis diocesis, abbatibus et decano Misnensi, salutem et apostolicam benedictionem. Dilectus filius, nobilis vir, dux Zlesie, sua nobis insinuatione monstravit, quod venerabilis frater noster, Wrateslaviensis episcopus, homines volentes in sui ducatus finibus nemora et alia loca inculta inhabitare ac deducere ad culturam, adeo gravat indebitis exactionibus nomine decimarum, contra terre consuetudinem, quam observant episcopi convicini, quod non solum ad incolenda et excolenda loca ipsa dubitant convenire, verum etiam hii, qui ex hiis ad aliqua jam convenerant excolenda, ea, propter difficultates quas eis ingerit, deserentes, ad alias se transferunt regiones, in prius (dicti) ducis non modicum detrimentum, cum per hoc non solum loca ipsa deserta remaneant, sed etiam ducatus sui termini occupantur, et inter ipsum et vicinos nobiles, ad quorum terras ejus coloni se transferunt, graves interdum discordie oriantur; denique cum predecessores episcopi memorati quibusdam servis ejusdem ducis, qui Smardi vulgariter appellantur, decimas omnino remiserint, quibusdam ex servis ipsius ejusdem condicionis cum certis possessionibus ab eisdem in decimarum recompensatione receptis, dictus episcopus nihilominus ab eis decimas contra justitiam exigit et extorquet, alias multipliciter existens sibi et suis difficilis et molestus; quare nos ipsi episcopo nostris damus litteris in mandatis, ut super premissis et aliis sic studeat abstinere ab ipsius ducis indebito gravamine ac suorum, quod idem de ipso justam non habeat materiam conquerendi. Quocirca discretionis vestre per apostolica scripta mandamus quatinus, si dictus episcopus mandatum nostrum neglexerit adimplere, vos audiat, que dux ipse contra eum et que idem episcopus contra ducem duxerit proponenda, et diligenter intendatis ad sopiendas compositione amicabile et honesta hujusmodi questiones, et si per vestrum studium ipsa nequiverit compositio provenire, questiones ipsas

curetis, si de partium voluntate processerit, per definitivam sententiam mediante justitia terminare. Quod si forte partes concordare nequiverint... Testes autem... Quod si non omnes etc. Datum Laterani, VI Nonas Martii, anno decimo.

Source: [Breslau, Dom-Archiv F. 37].

Publication: Grayzel, *Church and Jews*, pp. 174f.; Horoy, *Honorii III* 5, p. 43; Stenzel, *Breslau*, pp. 1f.

Note: No specific mention of the Jews is made in the pope's letter. The judges, however, in their verdict refer to the tithes from Jews: *Liberi vero et Iudei, ubicumque in dicta Bytomiensi Castellatura araverint, decimam solvent ex integro* (Stenzel).

Bibliography: Brann, *Juden in Schlesien*, 1, p. 8; Potthast, *Regesta*, No. 7543; Pressutti, *Regesta Honorii III* 2, p. 407.

120

Rome, 4 June 1226

Mandate to Siegfried von Eppenstein, archbishop of Mainz, to see to the enforcement of the excommunication he had promulgated against the people of Worms until they completely pay the debt of 1,620 marks, which the church of Worms owes some Roman citizens.

— archiepiscopo Maguntino. Ex parte tua fuit coram nobis expositum, quod cum, sicut a nobis in mandatis acceperas, ad Warmaciensem accedens ecclesiam, ecclesiarum prelatos, canonicos et alios clericos civitatis et diocesis Warmacien., nec non cives, vassalos et Judeos ecclesie monueris diligenter, ut usque ad festum Resurrectionis Dominice proximo preteritum in mille sexcentis et viginti marcis colligendis a te, computatis in ipsis quadringentis et triginta marcis jam collectis, eidem ecclesie subvenirent pro solutione debitorum, quibus est plurimum aggravata, ipsi hoc facere contempnentes in vocem appellationis frustratorie proruperunt, quam tu reputans frivolum et inanem, in eos excommunicationis sententiam promulgasti. Sed predicti prelati et clerici sententiam ipsam pertinaciter contempnentes, excommunicati excommunicatis presumunt divina officia celebrare in animarum suarum periculum et scandalum plurimorum. Ne igitur illi de sua valeant contumacia gloriari, fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatinus dictam excommunicationis sententiam, sicut rationabiliter est prolata, facias usque

ad satisfactionem condignam auctoritate nostra, sublato appellationis obstaculo, inviolabiliter observari, et si forte aliqui voluerint satisfacere, ipsis juxta formam ecclesie beneficium absolutionis impendas, et cum clericis, qui taliter celebrarunt, ad mandatum tuum humiliter redeuntibus, tibi liceat misericorditer dispensare. Illos autem qui perduraverint contumaces, canonica disciplina castiges. Dat. Laterani, II Nonas Junii, anno decimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 13, fol. 134r-v.

Publication: Grayzel, *Church and Jews*, pp. 176f.; Rodenberg, *Epistolae Saeculi XIII* 1, p. 226.

Note: See above, Doc. 116.

Bibliography: Aronius, *Regesten*, No. 434; Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 215; Baron, *Social and Religious History* 9, p. 262; Caro, *Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 1, pp. 407f.; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 405; Potthast, *Regesta*, No. 7582; Pressutti, *Regesta Honorii III* 2, p. 430; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 232.

Gregory IX

19 Mar. 1227 – 22 Aug. 1241

121

1227–1234

Decree that a Jew may not buy or retain in his possession a baptized slave, or one who desires to be baptized.

Nulli Judeo baptizatum, vel baptizari volentem, emere liceat vel in suo servitio retinere, quod si quem nondum ad fidem conversum causa mercimonii emerit, et postmodum factus sit vel fieri desideret Christianus, datis pro eo XII solidis, ab illius servitio protinus subtrahatur. Si autem infra tres menses ipsum venalem non exposuerit, vel ad sibi serviendum emerit eundem, nec ipse vendere, nec alius audeat comparare, sed nullo dato pretio perducatur ad premia libertatis. Datum ...

Publication: *Corpus Iuris Canonici* 2, Lib. V, tit. VI, c. 19; Grayzel, *Church and Jews*, p. 216.

Bibliography: Aronius, *Regesten*, No. 467; Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 217; Caro, *Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 1, p. 499; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 409; Potthast, *Regesta*, No. 9674; Scherer, *Rechtsverhältnisse*, p. 161.

122

Rome, 31 March 1227

Mandate, if the facts are established, to the abbot and prior of Proll and the provost of Ripen(Stadtamhof) in the diocese of Ratisbon to force the Jews of Ratisbon to restore to the monastery of St. Emmeram property allegedly belonging to it.

Abbati et priori de Prules et preposito Ripensi Ratisponensis diocesis... Querelam dilectorum filiorum abbatis et conventus Sancti Emmerani

recepimus, continentem, quod Judei Ratisponenses quasdam terras ipsius monasterii detinentes contra justitiam occupatas, synagogam construxerint et mortuos suos sepeliunt in eisdem, in ipsorum et dicti monasterii injuriam et contemptum, alias sibi graves et injuriosi non modicum existentes. Ideoque discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus, si est ita, dictos Judeos, ut terras ipsas dictis abbati et conventui restituant et de aliis satisfaciant ut tenentur, monitione premissa, per subtractionem communionis fidelium, appellatione remota, cogatis. Quod si non omnes etc. Datum Laterani, II Kalendas Aprilis, anno primo.

Source: [Ratisbon, Ms. S. Emmerani.]

Publication: Aronius, *Regesten*, No. 440 (partly); Coelestinus, *Liber probationum*, p. 163; Grayzel, *Church and Jews*, p. 178.

Note: On the sale of the property to the Jews in 1210 and the settlement of the dispute, see Grayzel, *op. cit.*, p. 179, n. 1; Aronius, *op. cit.*, Nos. 381, 448; Wiener, *Regesten*, p. 107, No. 19.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 216; Potthast, *Regesta*, No. 7870; Wiener, *op. cit.*, p. 23, No. 147.

Call for a crusade against heretics in southern France addressed to the Archbishops Henry de Dreux, Rheims, Walter Cornutus, Sens, Theobald d'Amiens, Rouen, Juhellus de Mathefelon, Tours, Simon de Sully, Bourges, Gerald de Malemort, Bordeaux, Amanian de Grisinac, Auch, Peter Amelius, Narbonne, Robert d'Auvergne, Lyons, Bernard Chabert, Embrun, Herluin de Chignin, Tarantaise, Nicholas de Flavigny, Besançon, Raimund Alberti, Aix, Hugo Berourdus, Arles, John de Bernin, Vienne, and their suffragans, the abbots, priors, chapters, and other prelates in their dioceses. Among other things, Jews are to be compelled to forgo interest, and if need be, to grant their debtors a moratorium and other financial advantages. Debtors of the crusaders are to be compelled to pay their debts.

Remensi, Senonensi, Rothomagensi, Turonensi, Bituricensi, Burdegalensi, Auxitano, Narbonensi, Lugdunensi, Ebredunensi, Tarantasiensi, Bisuntino, Aquensi, Arelatensi et Viennensi archiepiscopis et eorum suffraganeis et abbatibus, prioribus, capitulis et aliis ecclesiarum prelati in eorundem

diocesibus constitutis. Ardenti desiderio aspirantes ad purgandum terram Albigensem ab heretica feditate, indulgentias olim ab apostolica sede concessas cruce signatis vel signandis fidelibus ad hoc laborantibus innovamus, et dilectum filium nostrum R., Sancti Angeli diaconum cardinalem, apostolice sedis legatum, scientem huiusmodi naturam negotii et circumstantias, utpote qui alia vice in eo efficaciter laboravit, virum consilio et discretione conspicuum, diligentem honorem regni Francorum et in negotio ipso ferventem, qui quantumcumque nobis pernecessarius esset apud sedem apostolicam, et eius presentia oportuna, quia res ipsa propter sui [sic] arduitatem talis et tanti viri diligentiam exigebat, ad partes vestras propter dictum negotium, et alia que ibi habet sedes apostolica pertractare, de nostro latere duximus destinandum. De omnipotentis itaque Dei misericordia et beatorum apostolorum Petri et Pauli auctoritate confisi, ex illa quam nobis, licet indignis, Deus ligandi atque solvendi contulit potestatem, omnibus qui laborem istum in propriis personis subierint et expensis, plenam suorum peccaminum, de quibus veraciter fuerint corde contriti et ore confessi, veniam indulgemus, et in retributione iustorum salutis eterne pollicemur augmentum. Eis autem qui non in propriis personis illuc accesserint, sed in suis dumtaxat expensis iuxta facultatem et qualitatem suam viros idoneos destinarint, et illis similiter qui licet in alienis expensis, in propriis tamen personis accesserint, plenam suorum concedimus veniam peccatorum. Huius quoque remissionis volumus et concedimus esse participes, iuxta quantitatem subsidii et devotionis affectum, omnes qui ad subventionem eiusdem negotii de bonis suis congrue ministrabunt, aut circa predicta consilium et auxilium impenderint opportunum. Sane quia iusto iudicio celestis imperatoris obsequiis inherentes speciali debent prerogativa gaudere, volumus et mandamus ut, si qui illuc proficiscentium ad prestandas usuras iuramento tenentur astricti, creditores eorum, ut remittant eis prestitum iuramentum et ab usurarum exactione desistant, ecclesiastica distictione cogatis. Quod si quisquam creditorum eos ad solutionem coegerit usurarum, ad earum restitutionem simili censura compellatis eosdem. Preterea Iudeos ad remittendum usuras per secularem faciatis potestatem compelli et, donec eas remiserint, communionem sibi fidelium denegari. Porro, si qui cruce signatorum Iudeis solvere debita nequeunt in presenti, laborare curetis, ut iudices seculares sic eis de utili dilatione provideant, quod post iter peregrinationis arreptum, quousque de ipsorum obitu vel reditu certissime cognoscatur, usurarum incommoda non incurrant, compellendis nichilominus Iudeis proventus pignorum, quos interim ipsi perceperint in sortem, expensis deductis necessariis, computare. Debitores quoque cruce signatorum ad ea in quibus tenentur eisdem, cogatis, usuris cessantibus, persolvenda; creditores ipsorum ad prorogandum terminos solutioni debitorum prefixos, prout necesse fuerit, inducentes. Quia vero nonnulli assumptam Crucem contra dictos hereticos, auctoritate propria, deposuisse dicuntur, illos eam resumere compellatis. Monemus igitur

discretionem vestram et hortamur in Domino Ihesu Christo, presentium vobis auctoritate mandantes quatenus, populis vobis subditis diligenter exponentes omnia supradicta, eosque ad impendendum prefato negotio in rebus personisque succursum sedulis exhortationibus animantes, in singulis articulis supradictis exequamini singuli quod ad sollicitudinem vestram noscitur pertinere, ita vos exhibentes sollicitos et attentos, quod proximos ipse ardor vestre caritatis accendat, vosque in presenti a nobis gratiam et in futuro possitis a Deo premium expectare. [Dat. Perusii, XVIII Kalendas Decembris, pontificatus nostri anno secundo.]

Source: ASV, Reg. Vat. 14, fols. 87r–88r.

Publication: Auvray, *Registres de Grégoire IX* 1, cols. 141f.; *Bullarium Romanum* 3, pp. 441f.; Grayzel, *Church and Jews*, p. 180 (partly).

Note: There is no date. The following doc. has 14 November. There is some doubt concerning the date; see Auvray, *loc. cit.*

Bibliography: Caro, *Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 1, p. 498; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, pp. 405f.; Potthast, *Regesta*, No. 8267; Synan, *Popes*, p. 109; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 233 (who confuse this letter with another, referring to Crusaders going to the Holy Land).

124

Perugia, 16 May 1229

Reply to a query from Berthold of Teck, bishop of Strasbourg, that a four-year-old boy, whose father had been baptized and whose mother had retained the Jewish faith, should be given into the custody of the father.

— Argentinensi episcopo. Ex litteris tuis accepimus, perlatam fuisse ad synodum tuam huiusmodi questionem, quod quidam videlicet de Iudaice cecitatis errore ad Christum lumen verum et viam veritatis adductus, uxore sua in Iudaismo relictā, in iudicio postulavit instanter, ut eorum filius quadriennis assignaretur eidem, ad fidem Catholicam quam ipse susceperat perducendus, asserens, quod favore religionis Christiane et quia puer infra discretionis annos erat, potius ipsum et fidem suam quam matrem et eius errorem sequi deberet. Ad quod illa respondit, quod cum puer adhuc infans existat, propter quod magis materno indiget solacio quam paterno, sibi que ante partum onerosus, dolorosus in partu ac post partum laboriosus fuisse noscatur, ac ex hoc legitima coniunctio maris et femine magis matrimonium

quam patrimonium nuncupetur, dictus puer apud matrem convenientius remanere quam apud patrem, ad fidem Christianam de novo perductus, transire debebat, aut saltem neutrius sequi, priusquam ad legitimam etatem perveniat, voluntatem, hinc inde multis aliis allegatis. Tu autem predicto puero medio tempore in tua potestate retento, quid tibi faciendum sit in hoc casu nos consulere voluisti. Cum vero filius in patris potestate consistat, cuius sequitur familiam, et non matris, et in tali etate quis non debeat apud illas remanere personas de quibus possit esse suspicio, quod saluti vel vite insidientur illius, et pueri, post triennium apud patrem non suspectum ali debeant et morari, materque pueri, si eum remanere contingeret apud ipsam, facile illum posset adducere ad infidelitatis errorem, fraternitati tue, in favorem maxime Christiane fidei respondemus, patri eundem puerum assignandum. Dat. Perusii, XVII Kalendas Iunii, pontificatus nostri anno tertio.

Source: ASV, Reg. Vat. 14, fol. 114r-v; Ibid., Arm. XXXI, vol. 13, fol. 60r-v; BAV., Vat. Lat. 6198, fol. 272r-v.

Publication: Auvray, *Registres de Grégoire IX* 1, cols. 182f.; *Corpus Iuris Canonici* 2, Lib. III, tit. XXXIII, c. 2; Grayzel, *Church and Jews*, pp. 180f.; Hartzheim, *Concilia Germaniae* III, p. 536.

Bibliography: Aronius, *Regesten*, No. 445 (who has 10 May); Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 216; Caro, *Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 1, pp. 303, 498; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 406; Potthast, *Regesta*, No. 8399.

125

Perugia, 11 October 1229

Mandate to Tello, bishop of Palencia, to proceed against the Jews in his diocese who do not pay the tithes on their property, raise violent hands against the clergy, extract usury from Christians, refuse to answer before ecclesiastical courts, and claim that they cannot be convicted unless it be by the testimony of a Jew and a Christian.

— episcopo Palentino. Ad audientiam nostram te significante pervenit, quod Iudei in tua civitate ac diocesi commorantes, de domibus et possessionibus de quibus Christiani consueverant exhibere oblationes et decimas ecclesiis ad quas pertinent, eas solvere contempnentes, et inicientes manus in clericos violentas, nec extorquere verentes a Christianis immoderatas usuras, super hiis nolunt in foro ecclesiastico respondere, et si respondeant

aliquando in eodem proponunt tamen se non posse convinci, nisi per unius Iudei testimonium et alterius Christiani, iuxta consuetudinem quandam pravam inolitam in contractibus eorundem, propter quod eorum temeritas contra ecclesias et viros ecclesiasticos fortius insolescit. Ideoque fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatenus auctoritate nostra suffultus, predicta consuetudine non obstante, que dici debet potius corruptela, adversus illos procedas in hiis secundum canonicas sanctiones. Dat. Perusii, V Idus Octobris, pontificatus nostri anno tertio.

Source: ASV, Reg. Vat. 14, fols. 140v-141r.

Publication: Grayzel, *Church and Jews*, pp. 182f.; Stern, *Urkundliche Beiträge* 2, pp. 24f.

Bibliography: Auvray, *Registres de Grégoire IX* 1, col. 218; Stow, *Papal and Royal Attitudes*, p. 165; Synan, *Popes*, p. 109; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 233.

Mandate to Robert, archbishop of Gran, to employ ecclesiastical sanctions against Christians, Jews and Moslems in Hungary who are involved in one of the following: oppression of Christian poor and dominion of Moslems and Jews over Christians; mixed marriages between Saracens and Christians; purchase of Christian slaves by Moslems, conversion of Christians to Islam because of poverty and the like; preferment of Jews and Moslems in appointments to public office; imposition of taxes and tolls upon the clergy and churches; depriving churches of their property; dissolution of marriages by secular courts.

— archiepiscopo Strigoniensi. Cum illius vices divina dignatione teneamus in terris, qui mittet angelos suos ad omnia de regno eius scandala colligenda, officii nostri debitum exigit, ut de regno Dei, quod est Ecclesia, scandala colligi et prava in directa dirigi faciamus, quo inoffenso pede ad bravium vocationis celestis liberior currere filii regni possint. Horrendus siquidem ex tua et quamplurium aliorum relatione ad nos rumor ascendit, diro doloris gladio nos transfigens, quod talia in regno Hungarie peccatis exigentibus committuntur, quibus nisi per apostolice sedis remedium fuerit obviatum, ibidem pene penitus fides perit, libertas conculcatur Ecclesie, et dignitati regie nonmodicum derogatur. Nam inter alia que divine ac humane legi obviant

manifeste, propter oppressionem Christianorum pauperum, et Sarracenorum Iudeorumque in Christi fidelibus dominatum, multi Christianorum oneribus importabilium exactionum gravati, videntes Sarracenos melioris conditionis et maioris libertatis prerogativa gaudere, sponte se transferunt ad eosdem et ritum suscipientes eorum, ut pari cum eis gaudeant libertate, non solum per errorem Christiani Sarracenorum et Sarraceni Christianorum mulieribus commiscuntur, verum etiam illas ducunt dampnabiliter in uxores. Emunt preterea Sarraceni mancipia Christiana et de hiis tamquam de suis omnem voluntatem et voluptatem suam explentes, ipsas apostatare compellunt, et eorum non sinunt filios baptizari; pauperes nichilominus Christiani quandoque sic oneribus et exactionibus affliguntur, quod filios ac filias cogantur vendere Sarracenis et sic liberi fiunt servi et Christiani quodammodo Sarraceni. Ad hec quidam eorum, cum revera sint Sarraceni, se Christianos mendaciter confingentes, qui iuxta verbum propheticum arcum rem amaram intendunt, ut sagittent innoxios in occultis, sub palliata specie pietatis multos Christianorum decipiunt simplices, et nonnullos seducunt astutos, illos ad infidelitatis errorem nequiter attrahendo, et dum tamquam Christiani cum Christianis mulieribus contrahunt, illas, postquam duxerint in uxores, apostatare compellunt. Et cum nonnulli Cumanorum, relicto infidelitatis errore iam sint illuminati per fidem, quidam vero ipsorum de tenebris et umbra mortis currere cupiant ad Christum, lucem, viam, veritatem et vitam, prefati Sarraceni eos ementes in servos et baptizatos cogunt retro respicere et baptizandos venire ad agnitionem fidei non permittunt. Ad quorum liberationem, si presumptores huiusmodi cogerentur, sicut dicitur, firmiter est sperandum, Cumanos ex hoc ad fidem Catholicam provocari. Et licet in Toletano concilio provide sit statutum, ne Iudei publicis officiis preferantur, cum nimis absonum videatur, ut Christi blasphemus in Christianos vim exercent potestatis, in regno tamen eodem passim Iudei ac Sarraceni publicis officiis preponuntur, qui sub tali pretextu et dampna gravia ecclesiis inferunt, et Christiano nomini plurimum sunt infesti. Libertas quoque ecclesiastica adeo in regno ipso subversa esse dicitur et eversa, quod non solum ecclesiarum hominibus, sed etiam ipsis ecclesiis et personis ecclesiasticis collecte ac tallie imponantur a laicis, et respondere cogantur sub examine iudicis secularis. Possessiones quoque et redditus quos ex donatione regum a longis retroactis temporibus pacifice possederunt, eisdem ecclesiis contra iustitiam auferunt, ac per immensas donationes, quas de novo quibusdam nobilibus regalis fecisse dicitur celsitudo, non modicum aggravantur. Et quamvis cause matrimoniales ad examen ecclesiasticum pertinere noscantur, huiusmodi tamen cause ibidem ad secularem iudicem perferuntur et per secularem iudicem matrimonia separantur. Sicque fit, ut ipsius regni ecclesie tot afficiuntur iniuriis atque dampnis, tot tribulationum angustiis affliguntur, quod nisi celeriter succurratur eisdem, vix poterunt respirare. Nolentes igitur tantam Creatoris contumeliam, tantamque Ihesu Christi iniuriam et

ecclesiarum gravamina ac obprobria Christiani nominis in patientia sustinere, fraternitati tue per apostolica scripta in virtute obedientie districte precipiendo mandamus, quatenus prefatos Christiani nominis inimicos per subtractionem communionis fidelium et aliis modis, quibus expedire videris, Christianos vero per censuram ecclesiasticam invocato ad hoc si opus fuerit auxilio brachii secularis, a tam presumptuosis excessibus taliter studeas coercere, quod diligentiam tuam possimus merito commendare; contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam, sublato appellationis obstaculo, compescendo. Dat. Laterani, V Nonas Martii, pontificatus nostri anno quarto.

Source: ASV, Reg. Vat. 15, fols. 55r–56r.

Publication: Friss, *Monumenta Hungariae Judaica*, pp. 10f.; Grayzel, *Church and Jews*, pp. 184f.; Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1231, §§ 39f.; Tautu, *Acta Honorii III et Gregorio IX*, pp. 216f.

Note: See Docs. 117, 138. The Cumans had recently been converted to Christianity.

Bibliography: Auvray, *Registres de Grégoire IX* 1, col. 360; Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 216; Baron, *Social and Religious History* 9, pp. 38, 257; Caro, *Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 1, pp. 498f.; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 406; Potthast, *Regesta*, No. 8671; Scherer, *Rechtsverhältnisse*, p. 59.

127

Rome, 4 April 1231

Mandate, if the facts are established, to Maurice, bishop of Burgos, and the deans of Burgos and Calahorra to urge Ferdinand III, king of Castile and Leon, to correct the following in his kingdom: a decree forbidding the donation or sale of property to the Church in the diocese of Calahorra and ordering the confiscation of property already donated or sold; annulment of the regulation requiring the Jews to wear the badge, or to pay tithes on their property, although enjoined by John Halgrin, cardinal bishop of Sabina and papal legate, to observe the regulations of the Lateran Council; a decree that church property of deceased clerics should go to their sons or heirs.

— episcopo Burgensi et — Burgensi et — Calagurritano decanis. Miramur si vera sunt que de karissimo in Christo filio nostro — illustri rege Castelle nuper nostris auribus sunt relata. Audivimus enim, quod idem rex, iura et libertates

Calagurritane Ecclesie multipliciter conculcando, statuta quedam in subversionem ipsius ecclesie promulgavit sub pena rerum et gratie sue, novo ab ipso promulgato precepto, quod nullus in diocesi Calagurritana donare presumat de cetero seu vendere ipsi ecclesie cathedrali aliquas possessiones, aut monasteriis vel aliis eiusdem diocesis piis locis, et hoc non contentus, occupari et confiscari iussit possessiones, sine auctoritate litterarum suarum vel avi sui locis predictis venditas vel donatas, a tempore quo apud Nayaram idem avus suus curiam celebravit; alias etiam ipsi ecclesie et locis religiosis possessiones suas auferens, indebitas exactiones imponi permittit eisdem. In contemptum insuper statuti editi de Iudeis in concilio generali, pro sue prohibuit arbitrio voluntatis, ne signa ipsi Iudei deferant quibus a fidelibus discernantur, aut de hereditatibus que ad ipsos a Christianis pervenisse noscuntur, decimas debeant exhibere, cum super hoc statuta ipsius concilii venerabilis frater noster — episcopus Sabinensis, tunc apostolice sedis legatus, preceperit observari, propter quod plures parrochiales ecclesie fere ad nichilum sunt redacte, cum possessiones de quibus eisdem decime prestari solebant, verse sunt per pravitatem usurariam ad eosdem. Dicitur etiam precepisse, quod omnia bona decedentium clericorum ecclesiastica devolvantur ad eorum filios vel heredes; qua occasione in servitutis obprobrium redigens Calagurritane ecclesie libertatem, utendo precepto predicto, spoliavit eam quibusdam possessionibus cuiusdam canonici sui, qui decesserat intestatus, licet eas aliquandiu pacifice possedisset. Quia vero quanto personam suam habundantiori caritate diligimus, tanto minus hec, si vera sunt, vobis convenit in nostrum et suum periculum sustinere, serenitatem regiam monendam duximus propensius et hortandam, obsecrantes per unigenitum Dei Filium Ihesum Christum, et bona fide nichilominus consulentes quatenus sicut rex Christianus et Catholicus princeps, attendens, quod non ideo sibi Dominus gladii contulit potestatem, ut illum exerat in ecclesias quas tenetur potius ab aliis defensare, et a premissis enormitatibus, quas, et si taceatur verbo, notoria ipsius ecclesie gravamina profitentur, nec non ab aliis dampnis et iniuriis eiusdem pro suo honore quiescens et omnino desistens, propter Deum et anime sue salutem ablata cum integritate restituat, et tam statuta quam precepta et prohibitiones huiusmodi non differat revocare, ita quod Deum placare valeat, quem in hiis non dubitamus offensum, et Ecclesia Romana, que in Calagurritana ecclesia tamquam in membro graviter videtur esse concussa, prosequi hec aliter non cogatur. Ideoque discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus eundem regem ad id ex parte nostra diligentius moneatis ac inducere procuretis, quod super hiis inveneritis nobis sine more dispendio rescripturi. Quod si non omnes, tu, frater episcope, cum eorum altero etc. Dat. Laterani, II Nonas Aprilis, pontificatus nostri anno quinto.

Publication: Auvray, *Registres de Grégoire IX* 1, cols. 378f.; Grayzel, *Church and Jews*, pp. 188f.

Mandate, if the facts are established, to the abbot and prior of Sainte-Geneviève in Paris to implement the excommunication pronounced against Thibaut IV, count of Champagne, until he satisfies his creditors, a group of Roman merchants, including the brothers Angelus and Johannes.

Gregorius etc., — abbati et — priori Sancte Genovefe Parisiensis. P. Johannis Parentii, G. Alexii, Angelus et Johannes Judei fratres, Petrus Johannis Elperini, A. frater ejus et quidam alii cives Romani exhibita nobis petitione monstrarunt, quod cum ipsi a bone memorie H. papa, predecessore nostro, et a nobis etiam contra nobilem virum — comitem Campanie, super quadam summa pecunie ac rebus aliis ad vos plures litteras impetrassent et per eas comitem convenissent eundem, — abbas Sancti Johannis in Vineis Suessionensis ejusque college pretextu quarundam litterarum, quas idem comes ad eos postmodum impetravit a nobis, super eo quod a nonnullis mercatoribus a se multas usuras et juramentum de non repetendis eisdem proponebat extorta, vobis inhibere temere presumpserunt, ne per litteras super hoc specialiter obtentas ad vos contra comitem procederetis eundem. Et cum propter hoc iidem Romani ad nos recursum habentes, vobis expresse dari a nobis obtinuerint in mandatis, ut, non obstantibus hujusmodi litteris a comite impetratis, ipsum ad satisfaciendum eis juxta formam contractus initii cum eodem per excommunicationis in personam et interdicti in terram ejus sententias cogere curaretis, ac vos, ad prolationem sententiarum ipsarum, exigente justitia, duxeritis procedendum; memorati abbas sancti Johannis in Vineis et conjudices ejus processum vestrum de facto, cum de jure nequiverint, revocarunt in ipsorum non modicum detrimentum, propter quod cives ipsi expensas et dampna non modica se asserunt incurrisse; quare nobis humiliter supplicarunt, ut non pateremur, sic eorum justitiam deperire. Quocirca discretionis vestre per apostolica scripta firmiter precipiendo mandamus, quatinus, si est ita, revocatione hujusmodi non obstante, predictas excommunicationis et interdicti sententias, sicut rationabiliter sunt prolate, faciatis auctoritate nostra usque ad satisfactionem condignam, appellatione remota, inviolabiliter observari; districte dictis iudicibus inhibendo, ut per hujusmodi litteras generales, que jurisdictioni specialiter date non derogant, se de causa ipsa nullatenus intromittant. Quod si secus presumpserint, vos presumptionem ipsorum, monitione premissa, per censuram ecclesiasticam,

appellatione postposita, compescatis. Dat. Reate, X Kalendas Julii, anno quinto.

Source: ASV, Reg. Vat. 15, fol. 105r.

Publication: Stern, *Urkundliche Beiträge* 2, pp. 25f.

Note: See above, Doc. 100 and particularly the doubt as to the Jewishness of some of the creditors.

Bibliography: Auvray, *Registres de Grégoire IX* 1, cols. 429f.

129

Rieti, 23 August 1231

Mandate to Juhellus de Mathefelon, archbishop of Tours, Maurice, archbishop of Rouen, and William of Auvergne, bishop of Paris, to compel the prelates of France to desist from molesting the Franciscans, including the demand that they pay tithes and revenues from their property, unless they themselves live there, "as if from the houses of the Jews". Similar mandates were issued to Henry of Molenarken, archbishop of Cologne, Albert of Kevernburg, archbishop of Magdeburg, Hermann of Lobdenburg, bishop of Würzburg, and other prelates.

— Turonensi et — Rothomagensi archiepiscopis et — episcopo Parisiensi. Nimis iniqua vicissitudine largitori bonorum omnium respondetur dum hii qui de Christi patrimonio impinguati luxuriant dampnabiliter in eodem, Christum in famulis suis patenter persequi non verentur, ac si factus sit impotens Dominus ultionum. Cum enim dilecti filii Fratres Minores, abnegantes salubriter semetipsos, elegerint in altissima paupertate Christo pauperi ad placitum famulari, tanquam nichil habentes et omnia possidentes, non desunt plerique tam ecclesiarum prelati quam alii qui, ceca cupiditate traducti, proprie aviditati subtrahi reputantes quicquid predictis fratribus fidelium pietas elargitur, quietem ipsorum multipliciter inquietant. Venerabiles quoque fratres nostri archiepiscopi et episcopi et alii ecclesiarum prelati per regnum Francie constituti, qui eos deberent favorabiliter confovere, molestiarum occasiones exquirunt varias contra ipsos. Volunt namque ab eis etiam de ortorum fructibus decimas necnon de habitaculis fratrum, sicut de Iudeorum domibus, contendunt redditus extorquere, asserendo quod, nisi fratres morarentur ibidem, eis ab aliis habitatoribus proventus aliqui solverentur ... Cum igitur ordo predictorum fratrum per felicitis recordationis

Innocentium et Honorium, predecessores nostros, et nos ipsos sit sollempniter approbatus, et eorum regula confirmata, ne apostolice sedis statuta, que humiliter suscipere ac reverenter servare tenentur, contempnere videantur, universitatem eorum monemus attente, nostris sibi dantes litteris firmiter in preceptis ut, conscientie ac fame sue salubriter consulentes, universi et singuli a prenotatis et aliis predictorum gravaminibus omnino desistant, subditos suos ab hiis artius compescendo. Quocirca fraternitati vestre per apostolica scripta firmiter precipiendo mandamus quatenus, si dicti archiepiscopi, episcopi et alii preceptum nostrum neglexerint adimplere, vos eos ad omnia predicta servanda per censuram ecclesiasticam, sublato cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, compellatis. Non obstante constitutione etc. Si vero nec sic mandatis nostris curaverint obedire, noverint nos super hoc memoratis fratribus aliter, auctore Domino, provisuros. Quod si non omnes hiis exequendis potueritis vel volueritis interesse, singuli vestrum ea nichilominus exequantur. Datum Reate, X Kalendas Septembris, pontificatus nostri anno quinto.

Source: ASV, Reg. Vat. 15, fols. 119r-120v.

Publication: Auvray, *Registres de Grégoire IX* 1, cols. 442f.; Grayzel, *Church and Jews*, p. 190 (partly); Sbaralea, *Bullarium* 1, p. 75.

Note: Another letter to the same effect was sent by Pope Innocent IV on 17 September 1245; see below, Doc. 174.

Bibliography: Aronius, *Regesten*, No. 455; Caro, *Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 1, p. 499; Potthast, *Regesta*, Nos. 8787-8789; Synan, *Popes*, p. 109.

Mandate to Nuñius, bishop of Astorga, Michael, bishop of Lugo, and the dean of Lugo to compel Sancho II, king of Portugal, to stop infringing upon the rights and liberties of the Church in Portugal as outlined in a complaint to the pope by Payo, bishop of Lisbon. The king and his officials were alleged to be extorting money from the clergy, to interfere with their jurisdiction and legal status, and, among other things, to give preferment in the bishopric of Lisbon to Jews, contrary to the statutes of the General Council. The king must not prefer Jews to Christians in public office, and if he sells revenues to Jews or pagans he is to appoint a Christian to collect the royal dues from Christians.

— Astoricensi et — Lucensi episcopis et — decano Lucensi. Ex speciali quem erga carissimum in Christo filium nostrum illustrem regem Portugalie gerimus caritatis affectu, ipsius in annis adhuc minoribus constituti zelamur diligentia paterna salutem, optantes ut adolescentie sue primitias exercens in timore divini nominis et amore, ad eum intuitum suum elevet qui solus dominatur in regno hominum, deponens de sede potentes et erigens humiles in sublimi, quatenus post presentis vite necessarium exitum, de regno temporali transeat feliciter ad eternum. Sane venerabilis frater noster — Ulixbonensis episcopus in nostra et fratrum nostrorum presentia proposuit conquerendo quod, pretextu cuiusdam prave constitutionis vel destitutionis verius, quam proavus regis eiusdem fecisse dicitur, videlicet ut mulier cum qua invenitur clericus capiatur, hac occasione sepe officiales ipsius regis noctu domos clericorum infringunt, et sive inveniant mulieres sive non cum eisdem, ipsos infamant et bona diripiunt eorumdem; propter quod nonnulli ex clericis, coacti redimere vexationem huiusmodi, maxime ne fame sue detrimentum incurrant, certa tributa prestant dictis officialibus annuatim, in gravem ecclesiastici ordinis iniuriam et iacturam. Si quando vero idem episcopus et archidiaconi sui procedunt contra clericum aliquem, puniendo eum iuxta quod excessus eius exposcit, prenominate rex, illo ad se habente recursum, per occupationem ecclesiasticorum bonorum compellit episcopum et archidiaconos ut ipsum restituant, aut eum facit per suum portarium integrari, propter quod plurimorum excessus remanent incorrecti. Ad hec episcopatum et bona maioris ecclesie et ecclesiarum episcopatus sui auctoritate propria multotiens occupat, sumpta occasione qualibet contra eos. Quod si clericus super possessione aliqua ecclesiastica tractus a laico in iudicio seculari, fori exceptione proposita, ibi experiri recuset, statim in rei petite possessionem ponitur ipse auctor, ut sic clericus, velit, nolit, cogatur possessionem ammittere, aut sub non suo iudice litigare; immo quod est gravius, tam in criminali quam in civili clerici compelluntur subire iudicium laicorum, contra legitimas et canonicas sanctiones. Quod si aliqui sunt precisi per excommunicationis sententiam ab ecclesie unitate, non, ita ut expedit et regis honori convenit, devitantur ab ipso, cum inde citius eos reconciliari contingeret, et redire per hoc festinantius ad salutem. Sed et Iudei in episcopatu Ulixbonensi publicis passim preferuntur officiis, contra statuta concilii generalis, in obprobrium fidei Christiane et grave scandalum plurimorum. Collectas insuper, exactiones et diversas angarias et perangarias per se aut suos imponit idem rex ecclesiis et personis ecclesiasticis, ab eis, quando vult, pignora extorquendo, et in exercitum, ac ad anudivas et ad atalaias, ut illius terre verbis utamur, clerici ab ipso ducuntur, et tam ad hoc quam ad fabricandas turres et custodiendas, exceptis turribus locorum suorum in quibus habitant, nec non falconarios et canes in domibus retinendos, et ministrandum eis necessaria, per eundem et suos compelluntur inviti, contra ecclesiasticam libertatem. Per eosdem etiam coguntur episcopus et clerici

banna et statuta regis et communitatum suarum quecumque pro sua ponunt voluntate, servare, adeo alias Ecclesia Dei et clero afflictis multipliciter et oppressis, ut vix iam respirare valeant, nisi remedium apponatur. Licet autem regis ipsius procurator super quibusdam ex predictis precise ac absolute litem contestatus fuerit, ac super aliquibus que episcopo et ecclesiis videbantur de iure communi competere, noluerit penitus respondere, quoniam ad ea, ut dicebat, non habebat mandatum, nos tamen, eiusdem regis saluti, quam in Domino affectamus, necnon et fame sue ac ecclesiarum et clericorum indempnitati consulere cupientes, discretioni vestre, presentium auctoritate, in virtute obedientie precipiendo mandamus quatenus, ad regem eundem personaliter accedentes, moneatis eum diligentius et sollicite inducatis, ut prohibeat officialibus suis ne infament clericos, nec domos eorum infringant, seu bona eorum modo diripiant prenotato. Et si quando episcopus et archidiaconi contra clericos, excessus eorum puniendo, processerint, de iustitia facta sive facienda in clericis se minime intromittat, cum non sit fas eum talibus immisceri. Episcopatum quoque Ulixbonensem vel bona maioris ecclesie et ecclesiarum sui episcopatus occupare, in totum vel in partem, auctoritate propria non presumat. Excommunicatos studens artius evitare, nec in officiis publicis Iudeos Christianis preficiat, sicut in generali concilio continetur. Et si forte, secundum quod responsum ex parte sua extitit, redditus suos Iudeis vendiderit vel paganis, Christianum tunc deputet, de gravaminibus inferendis clericis et ecclesiis non suspectum, per quem Iudei sive Sarraceni, sine Christianorum iniuria, iura regalia consequantur. Insuper nec per se nec suos cogat in foro seculari, in criminali vel civili, clericos respondere, contra constitutiones canonicas et civiles. Neque amoveat clericum ab hiis que tenet et possidet, dummodo velit super illis coram suo iudice iustitiam de se conquerentibus exhibere. Caveat etiam ne clericos in exercitum, vel ad anuduvias aut ad atalaias ire compellat, seu servare banna et statuta ipsius vel communitatum suarum, sive subire illa servilia opera, que superius sunt expressa. Alioquin cum non sit in preiudicium anime sue alicui deferendum, nec nos Deo debeamus hominem anteferre, vos, auctoritate nostra, eos cessare a premissis per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, cogatis, facientes nichilominus ipsi episcopo securitatem, quam sibi et suis in personis et rebus prefatus rex ad mandatum apostolicum prestitit, prout ex ipsius litteris evidenter ostenditur, inviolabiliter conservari. Non obstante constitutione de duabus dietis etc. Quod si non omnes etc., duo vestrum etc. Dat. Reate, XIII Kalendas Novembris, pontificatus nostri anno quinto.

Source: ASV, Reg. Vat. 15, fols. 131r–132v.

Publication: Auvray, *Registres de Grégoire IX* 1, col. 454; *Corpus Iuris Canonici* 2, Lib. V, tit. VI, c. 18; Grayzel, *Church and Jews*, pp. 190f. (partly).

Bibliography: Amador de los Rios, *Historia* 1, p. 198; Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, pp. 216f.; Caro, *Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 1, pp. 303, 498f.; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 409; Mansilla, *Fondos españoles*, p. 419; Potthast, *Regesta*, No. 9673.

131

Anagni, 17 September 1232

Request and warning to Emperor Frederick II, through Stephanus, papal chaplain, to desist from attempting to deprive the monastery of Monte Cassino of the income derived from the Jews of San Germano.

... Stephano Capellano nostro... Monasterii Casinensis gravamina que officiales carissimi in Christo filii Frederici, illustris Romanorum imperatoris semper augusti, Hierusalemitani et Sicilie regis, jugiter inferre dicuntur, apostolice sedis auribus inculcata, nec dissimulare licuit, nec silere deceret; dum judecam Sancti Germani mense dilectorum filiorum monachorum eiusdem monasterii ab antiquo specialiter deputatam auferre callide moliuntur, asserentes quod quidquid vel eorum industria qualitercumque judece memorate accedit, imperiali sit camere applicandum. Licet autem gloriosi confessoris merita Benedicti ad huiusmodi revocanda gravamina, eiusque jura confovenda in melius apud excellentiam imperialem sufficiant, tamen, ut nostris precibus excitatus devotius accendatur, eundem imperatorem rogamus, monemus et hortamur attente, ut ob reverentiam divinam et nostram, premissa taliter jubeat emendari, locum monasterii Casinensis, et Roccam Janule in eo libertatis statu dimittens, qui in forma pacis habetur expressus, etc. Datum Anagnie, XV Kalendas Octobris, anno sexto.

Publication: Grayzel, *Church and Jews*, pp. 192f.; Tosti, *Badia di Monte Cassino* 2, pp. 327f.

Note: On the relations between the emperor and the papacy with reference to the Jews of Italy, see Ferorelli, *Ebrei nell'Italia meridionale*, pp. 50f. On the same subject, see below, Doc. 139.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 216; Caro, *Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 1, p. 513; Potthast, *Regesta*, No. 9003.

132

Anagni, 13 January 1233

Approval to Dominic, bishop of Baeza (Jaen), of his petition, empowering him to force Christians, Jews and Moslems to pay the tithes owed to his church.

Episcopo Beatiensi. Iustis petentium etc., usque complere. Significasti siquidem nobis quod, cum Beatiensis ecclesia longo tempore fuisset a Sarracenis miserabiliter captivata, nuper faciente Domino ea restituta cultui Christiano, plures, tam ecclesiastice quam seculares persone, Sarraceni etiam et Iudei tue diocesis amplas in eadem diocesi possessiones habentes, decimas, prout de iure tenentur, prefate ac aliis ecclesiis eiusdem diocesis solvere contradicunt. Quare nobis humiliter supplicasti, ut eos ad solutionem decimarum ipsarum procuratores videlicet episcoporum et alios Christianos per censuram ecclesiasticam, Sarracenos vero et Iudeos per subtractionem communionis fidelium auctoritate nostra valeas coercere. Licet igitur ad hoc ordinaria iurisdictio tibi sufficere videatur, tuis tamen supplicationibus inclinati auctoritate presentium tibi concedimus postulata. Nulli ergo nostre concessionis etc. Si quis autem etc. Dat. Anagnie, Idibus Ianuarii, anno sexto.

Source: ASV, Reg. Vat. 16, fol. 74r.

Publication: Grayzel, *Church and Jews*, p. 194.

Note: Baeza had recently been reconquered (Eubel I, 130, note). The bishopric was eventually set up in Jaen, and the first bishop was Dominic of Baeza.

Bibliography: Auvray, *Registres de Grégoire IX* 1, col. 613; Caro, *Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 1, p. 499.

133

Anagni, 20 January 1233

Confirmation of the annulment by Godfrey Castillionaeus, cardinal priest of St. Mark, of the judgement given against H. de Sarchos, archdeacon of Rheims, in his lawsuit with B., vidame of that locality, relating to the jurisdiction which the vidame claimed to have over the Jews and other matters. The judgement had been given in favour of the vidame by the archdeacon of Soissons and a colleague, and had been overturned by Adam de Chambly, bishop of Senlis, and his colleagues.

H. de Sarchos, archidiacono Remensi. Ea que iudicio vel concordia etc. usque communiri. Sane petitio tua nobis exhibita continebat quod, cum B., vicedominus Remensis, te super iurisdictione quam in Iudeos civitatis Remensis se proponebat habere ac rebus aliis, coram Radulfo de Codun., archidiacono Suessionensi et collega suo in causam, litterarum nostrarum auctoritate, traxisset, tu tandem a quadam interlocutoria, quam iudices ipsi pronuntiaverunt inter te et eundem vicedominum, per quedam verba quibus usus fueras coram eis, litem esse, cum revera non fuerit, contestatam, audientiam nostram appellans, nostras super appellatione huiusmodi ad venerabilem fratrem nostrum — episcopum Silvanectensem et collegas suos litteras impetrasti, qui processum dictorum iudicum irritarunt, iustitia exigente. Sed dictus vicedominus antea, ut dicitur, ad apostolicam sedem accedens, apostolicas ad venerabilem fratrem nostrum — episcopum Suessionensem et eius coniudices sub certa forma litteras obtinuit destinari. Cum autem, eisdem episcopo Silvanectensi et coniudicibus suis, lite coram eis super premissis legitime contestata, causam cum processibus tam coram primis quam coram secundis iudicibus habitis, et quibusdam attestationibus et actis, ad examen apostolicum remittentibus, nos procuratoribus propter hoc apud sedem apostolicam constitutis dilectum filium nostrum G., tituli Sancti Marci presbiterum cardinalem dederimus auditorem; idem cardinalis, visis rationibus et allegationibus utriusque partis, actisque a iudicibus ipsis transmissis diligenter inspectis, deliberatione quoque habita diligenti, cassatis processibus supradictis, ab impetitione prefati vicedomini sententialiter te absolvit. Nos igitur, quod ab eodem cardinali super hoc factum est, ratum et gratum habentes, id auctoritate apostolica confirmamus etc. usque communimus. Nulli ergo etc. Si quis autem etc. Dat. Anagnie, XIII Kalendas Februarii, anno sexto.

Source: ASV, Reg. Vat. 16, fol. 77r-v.

Publication: Auvray, *Registres de Grégoire IX* 1, cols. 617f.; Grayzel, *Church and Jews*, pp. 194f.

Note: See also above, Doc. 111.

Mandate to the prelates of Germany to curb the excesses of the Jews and stop them forthwith. The Jews were accused of keeping Christian slaves and circumcising them; of exercising power over Christians; of employing

Christian wet-nurses and maid-servants; of not wearing the badge and of disputing with Christians about matters of faith; Christians were alleged to convert to Judaism of their own free will.

Archiepiscopis et episcopis et aliis ecclesiarum prelati per Teutonium constituti. Sufficere debuerat perfidie Iudeorum, quod eos pietas Christiana solius humanitatis intuitu receptat et sustinet, quos hii qui fidem Catholicam persequuntur et nomen Domini non noverunt, in suam cohabitationem et consortium non admittunt. Ipsi enim ingrati gratie ac beneficiorum obliti, nobis pro gratia contumeliam exhibent et de benignitate impia retributione contemptum, qui ex sola misericordia in nostram familiaritatem admissi, sue deberent agnoscere iugum ex culpa propria perpetue servitutis. Accepimus siquidem, quod non sine dolore narramus et scribimus cum pudore, quod Iudei per Teutonium constituti facti sunt adeo insolentes, ut illos excessus committere in contumeliam Christiane fidei non pavescant, quod non solum dicere, sed etiam est nepharium cogitare. Habent etenim mancipia Christiana, que circumcidi faciunt, et iudaizare compellunt. Nonnulli etiam non re, sed solo nomine Christiani sponte se transferentes ad ipsos, et eorum ritum sectantes circumcidi permittunt et Iudeos se publice profitentur. Et cum in Toletano concilio sit statutum, et in generali nichilominus innovatum, ne Christi blasphemus publicis preferatur [officiis] cum nimium sit absurdum, ut talis in Christianos vim exercent potestatis, nichilominus eis dignitates seculares et publica officia committuntur, quorum occasione in Christianos seviunt, et nonnullos servare faciunt ritum suum. Habent preterea nutrices et famulas in domibus propriis Christianas, que apud eos illa committunt enormia, quod abominationi sunt audientibus et horrore. Et licet in eodem generali concilio caveatur, ut Iudei utriusque sexus in omni Christianorum provincia et omni tempore qualitate habitus ab aliis distinguantur, sic in quibusdam Teutonie partibus inolevit confusio, quod nulla differentia discernuntur. Cum igitur nefas sit, ut sacri baptismatis unda renatus, infidelium ritu vel conversatione fedetur, ac religio Christiana perfidorum prematur dominio, si blasphemus sanguine Christi redemptum obnoxium detineat servituti, universitati vestre precipiendo mandamus, quatenus singuli vestrum in diocesibus, ecclesiis et parrochiis suis premissos et consimiles Iudeorum excessus omnino reprimi faciatis, ne cervicem perpetue servitutis iugo submissam presumant erigere in contumeliam Redemptoris; districtius inhibentes, ne de fide vel ritu suo cum Christianis presumant aliquatenus disputare, ne sub pretextu disputationis huiusmodi in erroris laqueum, quod absit, simplices elabantur, invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis; contradictores, Christianos videlicet, per censuram ecclesiasticam, Iudeos vero per subtractionem communionis fidelium, appellatione postposita, compescendo. Dat. Anagnie, IIII Nonas Martii, anno sexto.

Source: ASV, Reg. Vat. 16, fol. 101r-v; Ibid., Arm. XXXI, vol. 13, fols. 188v–189r.

Publication: *Bullarium Romanum* 3, p. 479; Grayzel, *Church and Jews*, pp. 198f.; Hoefler, *Friedrich II*, p. 339; Rodenberg, *Epistolae Saeculi XIII* 1, pp. 414f.; Stern, *Urkundliche Beiträge* 2, pp. 27f.; Synan, *Popes*, pp. 236f.

Note: Grayzel, *loc. cit.*, has tertio Nonas Martii, i.e. 5 March.

Bibliography: Aronius, *Regesten*, No. 460; Auvray, *Registres de Grégoire IX* 1, col. 656; Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 216; Baron, *Social and Religious History* 9, p. 252; Browe, *Judenmission*, p. 89; Caro, *Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 1, pp. 408, 498f.; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 409; Grayzel, *Talmud*, pp. 225f.; Potthast, *Regesta*, No. 9112; Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1233, § 49; Rodocanachi, *Saint-Siège*, pp. 132, 166, 322; Scherer, *Rechtsverhältnisse*, pp. 44, 60; Stobbe, *Juden in Deutschland*, p. 273; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 233; Wiener, *Regesten*, p. 23.

135

Rome, 6 April 1233

Mandate, if the facts are established, to the archbishops and bishops of France to induce the Christians in their dioceses to stop persecuting the Jews, who had complained to the pope that they were being maltreated and tortured by certain lords, imprisoned and left to die. The Jews are willing to forsake usury. They are to be set free and are not to be injured in person or property.

Archiepiscopis et episcopis per regnum Francie constitutis. Etsi Iudeorum sit reprobanda perfidia, utilis tamen est et necessaria quodammodo Christianis conversatio eorundem, qui Salvatoris nostri habentes ymaginem et ab universorum Creatore creati, a concreaturis suis, videlicet Christi fidelibus, non sunt, prohibente Domino, perimendi; nam quantumcumque sit eorum perversa medietas, amici Dei sunt ipsorum patres effecti, et etiam reliquie salve fient. Hec autem quidam regni Francie Christiani minime attendentes, diversis gravaminum et intolerabilium molestationum generibus Iudeos ipsos afficiunt et affligunt, et in eos debachantes crudeliter et ad bona inhiantes ipsorum, fame, siti, carceralibus angustiis et intolerabilibus corporum cruciatibus ipsos immaniter persecuntur. Audivimus siquidem, quod nuper etiam in quibusdam eiusdem regni partibus quadam adinventione statutum ut, protelata per quattuor annos solutione debitorum in quibus Christiani tenebantur eisdem, ea ipsis particulariter solverentur singulis annis, et nullus

eis teneretur aliquid solvere ultra sortem, contra pactiones inter eos super hiis habitas publice veniendo. Predictis vero quattuor annis elapsis, iidem Iudei capti et tamdiu arte fuerunt carcerali custodie mancipati, donec universis debitis que debebant a Christianis recipere assummatis, quod eos super solutione debitorum ipsorum infra certum tempus nequaquam impeterent, utrum ea solverent sive non, cautionem que locorum dominis placuit, prestiterunt. Unde Iudeorum ipsorum aliqui, ad solutionem eorum que exigebantur ab eis sufficere non valentes, fame, siti ac aliis angustiis carceralibus miserabiliter, ut asseritur, perierunt, et adhuc nonnullis detentis in vinculis, quidam dominorum ipsorum in Iudeos ipsos adeo crudeliter seviunt, quod, nisi eis quod petunt exsolvant, findunt ungues et evellunt dentes eorum, aliaque ipsis inferunt inhumaniter genera tormentorum, et ad exterminium Iudeorum ipsorum nonnulli nobiles prefati regni temere intendentes, quod servari non facient ipsis pactiones initas vel ineundas inter Christianos et illos, feruntur temere iuravisse. Quare cum ipsi Iudei, a prefatis dominis de suis terris eiecti, pro eo quod nequeunt satisfacere cupiditatibus eorundem, ab aliis qui eos vident a suis dominis sic eiectos, occidantur, spolientur et alias multipliciter in personis et rebus patiantur iniurias et iacturas, nec sit qui congrua eis protectione subveniat vel de hiis sibi faciat iustitiam exhiberi, ad apostolice sedis presidium confugerunt nobis humiliter supplicantes, ut, cum in hiis quibus videntur Christianis esse molesti, parati sint, quoad contractus, ne videlicet usuras vel aliquid aliud in fraudem recipiant usurarum, alias nichil exercendo in ignominiam fidei Christiane, inter ipsos vivere secundum legitimas et canonicas sanctiones, subvenire ipsis super hiis apostolica providentia dignaremur. Cum igitur ex iniuncto nobis apostolatus officio simus sapientibus et insipientibus debitores, mandamus quatenus, si est ita, iuramenta huiusmodi, ex calore iracundie potius quam animi iudicio facta, nuntiantes penitus non tenere, universos Christi fideles per vestras dioceses ex parte nostra monere attentius et inducere procuretis, ne Iudeos ipsos in personis offendere, bona diripere, vel occasione pecunie de suis terris eicere absque rationabili causa vel manifesta eorum culpa quoquomodo presumant, sed secundum legem suam vivere in solito statu permittant, dummodo nichil machinari presumant in ignominiam fidei Christiane, et captivis Iudeis libertati pristinae restitutis servant, usuris omnino cessantibus, contractus seu pactiones legitimas quas ineunt cum eisdem. Est autem Iudeis a Christianis exhibenda benignitas, quam Christianis in paganismo existentibus cupimus exhiberi. Dat. Laterani, VIII Idus Aprilis, anno septimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 17, fols. 5v–6r; Ibid., Arm. XXXI, vol. 13, fol. 272r.

Bibliography: Auvray, *Registres de Grégoire IX* 1, col. 691f.; Grayzel, *Church and Jews*, pp. 200f.; Langmuir, *Judei nostri*, pp. 238f.; Stern, *Urkundliche Beiträge* 2, pp. 29f.

Bibliography: Browe, *Judenbekämpfung*, p. 216; Caro, *Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 1, p. 513; Chazan, *Northern France*, pp. 113f.; Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1233, § 67; Rodocanachi, *Saint-Siège*, p. 132; Stow, *Papal and Royal Attitudes*, pp. 166f.; Synan, *Popes*, p. 110; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, pp. 233f.

136

Rome, 7 June 1233

Admonition to Sancho VII, king of Navarre, to enforce the wearing of the Jewish badge in his kingdom.

Gregorius episcopus, servus servorum Dei, carissimo in Christo filio, illustri regi Navarre, salutem et apostolicam benedictionem. Cum in sacro generali concilio provida fuerit deliberatione statutum, ut ubique terrarum Judei a Christianis diversitate habitus distinguantur, ne illorum isti et istorum illi mulieribus possint dampnabiliter commisceri, et Judei regni tui hoc, sicut accepimus, non observent, propter quod dampnate commixtionis excessus sub erroris potest velamento presumi, serenitatem tuam rogamus et monemus attente, quatinus Judeos eosdem ad deferendum quo a Christianis habitum discernantur, per subtractionem communionis fidelium tradita tibi a Domino potestate compellas. Datum Laterani, VII Idus Junii, pontificatus nostri anno septimo.

Source: Pamplona, Arch. de Navarra, Archivo de Comptos, caj. 4, num. 12.

Publication: Cadier, *Bulles originales*, pp. 300f.; Grayzel, *Church and Jews*, p. 206; Stern, *Urkundliche Beiträge* 2, p. 32.

Note: The king of Navarre was Sancho VII, 1194–1234.

Bibliography: Kayserling, *Navarra*, p. 23.

137

Rome, 17 June 1233

Mandate to Bernard, archbishop of Compostella, and his suffragans to induce Ferdinand III, king of Leon and Castile, to follow papal urgings to curb the excesses of the Jews, including non-observance of the decrees passed at the

Lateran Council and that of Toledo; the non-wearing of clothes distinguishing them from Christians; the appointment to public office, the employment of Christian nurses for their children and of Christian slaves and servants; and the extortion of exorbitant interest from Christians. If they persist they are to be denied intercourse with Christians.

— archiepiscopo Compostellano et suffraganeis eius. Iudei, quos propria culpa submisit perpetue servituti, dum illum crucis patibulo affixerunt quem prophete sui predixerant ad redemptionem Israhel esse venturum, condicionis sue miseriam deberent agnoscere, et hiis qui eos ex sola pietate receptant et sustinent, existere non infesti, sed ipsi, exhibite sibi humanitatis ingrati, Christianis pro gratia contumeliam et pro familiaritate contemptum, impia compensatione, rependunt. Sicut enim nostris fuit auribus intimatum, Iudei in Ispania existentes facti sunt adeo insolentes, ut illos excessus committere non pavescant, quod sustineri eos a Christi fidelibus non solum indignum est, sed etiam inhumanum. Nam licet in generali concilio provida fuerit deliberatione provisum, ut tales utriusque sexus in omni Christianorum provincia et omni tempore qualitate habitus publice ab aliis populis distinguantur, id tamen in Ispaniarum partibus, ut dicitur, non servatur, propter quod verendum est, ne illorum isti vel istorum illi mulieribus dampnabiliter misceantur. Et cum in concilio fuerit Toletano statutum et in generali nichilominus innovatum, ne Iudei publicis officiis preponantur, quoniam sub tali pretextu Christianis plerumque nimium sunt infesti, cum sit nimis absurdum, ut Christi blasphemus in Christianos vim exercent potestatis, nichilominus eis dignitates seculares et publica officia committuntur, quorum occasione in Christianos seviunt et nonnullos servare faciunt ritum suum. Ad hec prefati Iudei filiorum suorum nutrices faciunt Christianas et servientes utriusque sexus secum detinent et mancipia Christiana. Inmoderatas quoque a Christianis usuras extorquent contra statuta concilii generalis, alias insuper contra fidem Catholicam detestabilia et inaudita committunt, propter que fidelibus est timendum ne divinam indignationem incurrant, cum eos perpetrare talia patiuntur que fidei nostre confusionem inducunt. Ut igitur carissimum in Christo filium nostrum — regem Castelle et Legionensem illustrem, sui contumeliam Creatoris tangere videatur, eundem rogandum duximus attentius et hortandum ac in remissionem iniungimus peccatorum, ut predictos Iudeorum excessus in Castelle et Legionensi regnis taliter reprimat et castiget, faciens ipsos Iudeos a Christianis morari penitus separatos, quod cervicem perpetue servitutis iugo submissam non presumant erigere contra reverentiam fidei Christiane. Quocirca mandamus, quatenus predictum regem ad hoc ex parte nostra ita diligenter monere et inducere procuretis, quod Iudei perfidi de cetero nullatenus insolescant, sed sub timore servili pretendant semper verecundiam culpe sue. Quod si nec sic ab huiusmodi presumptione destiterint, singuli vestrum per civitatem et diocesim suas eos per

subtractionem communionis fidelium, omni occasione ac excusatione postposita, compescatis. Dat. Laterani, XV Kalendas Iulii, anno septimo. In eundem fere modum scriptum est super hoc eidem regi monitorie.

Source: ASV, Reg. Vat. 17, fol. 62r-v; Ibid., Arm. XXXI, vol. 13, fol. 275r-v.

Publication: Auvray, *Registres de Grégoire IX* 1, cols. 797f.; Grayzel, *Church and Jews*, pp. 204f.; Stern, *Urkundliche Beiträge* 2, pp. 32f.

Note: Auvray, *loc. cit.*, and following him, Grayzel, *loc. cit.*, erroneously have 15 Kalendas Junii = 18 May.

Bibliography: Baer, *Spain*, pp. 102f.; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 409; Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1233, § 67.

138

Anagni, 12 August 1233

Admonition and warning to King Andrew II of Hungary to correct the wrongs and abuses in his country noted by Robert, archbishop of Gran, including the exercise of power over Christians and their oppression by Jews and Moslems; sexual intercourse and marriage between Moslems and Christians; purchase of Christian slaves by Moslems and subsequent apostasy to Islam; seduction of Christians to Islam; unlawful taxation on churches and the clergy, etc. If the king persists, he is to be excommunicated.

— A[ndree], illustri regi Ungarie. Quanto personam tuam inter reges Catholicos et principes Christianos sincerioris affectionis brachiis amplexamur, tanto amplius de tua salute solliciti et ad honorem tuum ferventius aspiramus; et quo universalis Ecclesie sollicitudo principalius nobis incumbit, eo de honestate ipsius tenemur sollicitius cogitare, ne per incuriam vel negligentiam nostram, quod absit, notam alicuius detractionis incurrat, que non debet habere maculam neque rugam. Olim siquidem venerabilis frater noster, Strigoniensis archiepiscopus, intellectis quibusdam enormibus abusibus seu enormitatibus abusivis, que in regno Ungarie tunc fiebant, videlicet quod propter oppressionem pauperum Christianorum, ac Sarracenorum et Iudeorum in Christi fidelibus dominatum, multi Christianorum oneribus importabilium exactionum gravati, videntes Sarracenos melioris conditionis et maioris libertatis prerogativa gaudere, sponte se transferebant ad eos et ritus suscipientes eorum, ut pari cum eis libertate gauderent, non solum per

errorem Christiani Sarracenorum et Sarraceni Christianorum mulieribus miscebantur, verum etiam ducebant eas dampnabiliter in uxores. Emebant preterea Sarraceni mancipia Christiana, ut de hiis tamquam de suis omnem voluntatem et voluptatem suam explerent, que apostatare cogeant, et eorum non permittebant filios baptizari; pauperes nichilominus Christiani quandoque sic oneribus et exactionibus gravabantur, quod filios et filias cogeantur vendere Sarracenis, et sic liberi fiebant servi et Christiani quodammodo Sarraceni. Quidam quoque ipsorum cum essent Sarraceni revera, se Christianos mendaciter simulantes, sub palliata specie pietatis, multos Christianorum decipiebant simplices, et nonnullos seducebant astutos, illos ad infidelitatis errorem nequiter atrahendo; et dum tamquam Christiani contrahebant cum mulieribus Christianis, illas apostatare, postquam eas in uxores duxerant, compellebant; et cum nonnulli Cumanorum, relicto infidelitatis errore, iam essent illuminati per fidem, quidam vero ipsorum de tenebris et umbra mortis currere ad lucem, que Christus est, affectarent, prefati Sarraceni eos ementes in servos, et baptizatos cogeant retro respicere et baptizandos venire ad agnitionem fidei non sinebant. Iudei insuper ac Sarraceni publicis preponebantur officiis contra concilium Turonensem, qui sub tali pretextu et dampna gravia inferebant ecclesiis et Christianos plurimum infestabant. Libertas etiam ecclesiastica in regno ipso subversa erat adeo et eversa, quod laici non solum ecclesiarum hominibus, sed etiam ipsis ecclesiis et personis ecclesiasticis collectas ac tallias imponebant, compulsis clericis nichilominus respondere sub examine iudicis secularis. Possessiones denique ac redditus, quos ex donatione regum a longis retroactis temporibus possederant, sine lite predictis ecclesiis laici contra iustitiam auferabant... Et quia regalis excellentia, diligenter ab eodem archiepiscopo monita, premissa, prout ad eam pertinet noluit emendare, cum posset regnum Ungarie supposuit ecclesiastico interdicto et in quosdam familiares tuos excommunicationis sententiam promulgavit... Cumque postmodum te per litteras et sollempnes nuntios instanter petente ... legatum in Ungariam de nostro latere destinari, dilectum filium nostrum, I. Penestrinum electum ... ad partes Ungarie, commisso sibi plene legationis officio, providerimus destinandum ... serenitatem tuam rogamus, monemus et hortamur in Domino ac in remissionem tibi iniungimus peccatorum, quatenus eiusdem legati in hiis et aliis, que salutem tuam respiciunt consiliis et monitionibus humiliter acquiescens, predicta omnia sine difficultate qualibet facias taliter emendari quod divinam offensam evites... Alioquin ... sententias, quas idem rite tulerit in rebelles, ratas habebimus et faciemus, auctore Domino, inviolabiliter observari. Dat. Anagnie, II Idus Augusti, pontificatus nostri anno septimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 17, fols. 77r–78r.

Publication: Friss, *Monumenta Hungariae Judaica*, pp. 15f.; Grayzel, *Church and Jews*, pp. 206f.

Note: See above, Docs. 117, 126.

Bibliography: Auvray, *Registres de Grégoire IX* 1, col. 827; Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 216; Caro, *Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 1, pp. 498f.; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 407; Potthast, *Regesta*, No. 9272; Scherer, *Rechtsverhältnisse*, p. 59.

139

Rome, 15 February 1234

Confirmation of the donation to the abbot and monastery of Monte Cassino of the income from the houses and a Jewish quarter with warehouses, constructed by the papal chaplain, Egidius, and his late brother, Pandulf, bishop of Norwich, on the grounds of the monastery near San Germano.

... abbati et conventui monasterii Casinensis... Justis petentium desideriis dignum est nos facilem prebere consensum et vota que a rationis tramite non discordant, effectu prosequente complere. Cum igitur, sicut ex parte vestra fuit propositum coram nobis, dilectus filius Egidius, subdiaconus, et capellanus noster, domos et judecam cum apothecis, quas idem suis et bone memorie P. Norwicensis episcopi fratris sui sumptibus in solo monasterii apud Sanctum Germanum construxit pro emendis tunicis fratrum de ipsarum proventibus annuatim vobis et monasterio vestro pia liberalitate donavit ad usus hujusmodi perpetuo possidendas... Datum Laterani, XV Kalendas Martii, anno septimo.

Publication: Grayzel, *Church and Jews*, p. 196; Tosti, *Badia di Monte Cassino* 2, pp. 308f.

Note: See above, Doc. 131. Grayzel, *loc. cit.*, has 1233.

Bibliography: Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 409; Potthast, *Regesta*, No. 9405.

Mandate to the provosts of the cathedral and of St. Mariengreden, and the dean of St. Peter in Mainz to compel the abbot and monastery in Fulda to provide Willelmus, son of Magister B., a converted Jew and canon of St. John in Mainz, with an annual income of ten silver marks, until such time as he will be provided by them with a benefice.

— maioris ecclesie et — Sancte Marie ad Gradus prepositis et — decano Sancti Petri Maguntinis. Apostolice sedis benignitas provide pensans merita singulorum nonnumquam grata devotorum obsequia retributione gratuita merito recompensat, quia illorum remunerata devotio hilarescit, et alii eorum exemplo animantur ad fideliter obsequendum. Cum, igitur, dilectus filius Willelmus, canonicus ecclesie Sancti Iohannis Maguntini, natus quondam magistri B., Iudei, nobis et Ecclesie Romane se multipliciter obsequiosum exhibuerit et devotum, nos, obsequia et devotionem attendentes ipsius, precipiendo mandamus, quatenus, omni contradictione et appellatione cessante, pro nostra et apostolice sedis reverentia faciatis eidem ab — abbate et conventu monasterii Fuldensis, Herbipolensis diocesis, in decem marcarum puri argenti redditu provideri, tamdiu ei vel procuratori eius, sive presens, sive absens fuerit, in festo Sancti Michaelis annis singulis Maguntie persolvendo, donec per eos sibi provisum fuerit in equivalenti ecclesiastico beneficio vel maiori, etc. Dat.

Source: ASV, Reg. Vat. 17, fol. 192r.

Publication: Grayzel, *Church and Jews*, pp. 212f.

Note: No date or place is recorded. The doc. follows another given at Rieti, on 3 July 1234. On Willelmus see docs. 112, 146.

Bibliography: Auvray, *Registres de Grégoire IX* 1, col. 1082.

Confirmation to the dean of St. Mary in the Fields in Mainz, and to his brother Willelmus, canon of St. John in Mainz, sons of Magister B., a converted Jew, of the income for life from a (vacant) prebend amounting to eight marks. The income had been assigned the family of Master B. by the pope, when still in lower orders, and Leo Brancaleo, cardinal priest of the

Holy Cross, when they had been papal legates in Germany. Siegfried von Eppenstein, archbishop of Mainz, failed to carry out the assignment of the income, and the matter had been dealt with by John Colonna, cardinal priest of St. Praxedis, on orders of Innocent III. Further orders to this effect had been issued by Honorius III.

— decano Sancte Marie in Campis et V. canonico Sancti Iohannis, fratribus, Maguntinis, natis magistri B. quondam Iudei. Constitutis apud sedem apostolicam te, fili decane, et quondam C. fratre vestro, ac B. procuratore canonicorum ecclesie Maguntine, felicitis recordationis Innocentius papa, predecessor noster, dilectum filium nostrum I[ohannem], tituli Sancte Praxedis presbyterum cardinalem, auditorem concessit utrisque. Coram quo fuit ex parte vestra propositum quod, cum nos, dum in minori officio constituti et bone memorie L., tituli Sancte Crucis presbyter cardinalis, legatione in illis partibus fungeremur, vobis et reliquis de familia magistri B., quondam Iudei, ad fidem Christianam de Iudaismo conversi, fructus unius prebende in Maguntina ecclesia obtinuerimus assignari tamdiu percipiendos a vobis, donec consequeremini perpetuos redditus octo marcarum, per venerabilem fratrem nostrum — archiepiscopum vel capitulum Maguntinum; eis postmodum fructus subtrahentibus antedictos, vos, licet restituti fueritis ad eosdem, quia tamen E., canonicus Maguntinus, prosecuturum se appellationem quam emiserat, proponebat, et pro parte vestra petebatur, ut super hoc vobis in posterum caveretur ad — abbatem de Castronovo suosque coniudices executorias et quasi conservatorias ab eodem predecessore nostro litteras impetrastis; sed cum iidem canonici nichilominus fructus subtraxerint nominatos, quos ab executoribus ipsis ammoniti, restituere non curarunt, appellationem frustratoriam pretendentes, ipsi excommunicationis in eos sententiam protulerunt, qua contempta nichilominus celebrarunt. Procurator vero predictus ex adverso respondit, quod tantum ad proseguendam appellationem procurator erat a capitulo destinatus, propter quod litem super principali contestari non poterat, nec volebat, asserens quod, cum capitulum Maguntinum ab abbate predicto et collegis eius postulasset audientiam super eo quod litteras obtentas ad illos dicebant veritate tacita et falsitate suggesta fore ante triennium impetratas, quia videlicet fructus illius stipendii fuerant assignati, donec archiepiscopo aliquod vacaret stipendium, in quo vobis posset in octo marcarum redditibus provideri, et ex tunc sive archiepiscopus provideret sive non, capitulum esset a vobis penitus absolutum, quoniam iudices probationem eorum super hoc admittere noluerunt, ad sedem apostolicam appellarunt. Cumque iudices in ipsos nichilominus excommunicationis sententiam post appellationem legitimam protulissent, dicti canonici de appellatione confisi et nullam eorum sententiam reputantes, ei nullatenus detulerunt. Porro predictus predecessor noster, hiis et aliis que coram cardinali eodem fuerunt proposita plenius intellectis, ita providit, ut

videlicet plena vobis fieret restitutio de subtractis et tamdiu perceptione fructuum predicti stipendii gauderetis, donec archiepiscopus in quatuor marcarum redditibus et capitulum in totidem vobis providere curarent; et ne quod super hoc provisum erat ab eo, cuiuslibet auderet temeritas infirmare, idem predecessor per litteras suas — abbati de Heisterbach et coniudicibus suis precipiendo mandavit, ut archiepiscopum et capitulum ad providendum iuxta formam predictam, et capitulum ad restitutionem vobis plenariam faciendam, attentius inducerent et monerent, ipsos ad id, si necesse foret, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo. Nos autem, huiusmodi gratiam quam obtinere meruistis amore fidei Christiane, nunc etiam ipsius intuitu ampliare volentes, devotioni vestre de benignitate solita indulgemus ut vos, fratres, et alii qui residui sunt de familia nominata, fructus eiusdem prebende habeatis libere vita vestra, ita quod quicumque vestrum superstites vel superstes extiterit, cum omni integritate percipiant, quoad vixerint, fructus stipendii supradicti. Nulli ergo omnino hominum etc. nostre concessionis etc. Si quis autem etc. Dat. Perusii, XIII Kalendas Novembris, pontificatus nostri anno octavo.

Source: ASV, Reg. Vat. 17, fol. 227r-v.

Publication: Auvray, *Registres de Grégoire IX* 1, cols. 1169f.; Grayzel, *Church and Jews*, pp. 212f.

Note: See Docs. 112, 146.

Bibliography: Caro, *Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 1, p. 497.

Call for crusade, including the promise to crusaders of the remission of interest on their debts to Jews. The call was issued throughout Europe.

Universis Domini nostri Jhesu Christi fidelibus per regnum Francie constitutis... Rachel suum videns... Si qui vero proficiscentium ... Judeos vero ad remittendas ipsis usuras... Dat. Perusii, XV Kalendas Decembris, pontificatus nostri anno octavo.

In eundem modum per diversas provincias.

In eundem fere modum archiepiscopis et eorum suffraganeis per universas provincias, ut inducant subditos suos, quod accipiant signum Crucis.

Source: ASV, Reg. Vat. 17, fol. 230r-v.

Publication: Grayzel, *Church and Jews*, p. 216 (partly); Rodenberg, *Epistolae Saeculi XIII* 1, pp. 491f.

Note: The text in ASV does not contain the reference to the Jews cited above. Rodenberg, *loc. cit.*, reconstructed the text from additional sources, including this reference.

Bibliography: Aronius, *Regesten*, No. 465; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 409; Potthast, *Regesta*, Nos. 9525, 9765.

143

Perugia, 13 April 1235

Mandate to the prelates of the Church and to the rulers of France, Navarre, Flanders, etc. to protect the crusaders: creditors of the crusaders, including Jews, are to free them from their oaths, desist from the exaction of interest and return that already collected. Crusaders who are unable at present to pay their debts to Jews, shall not incur interest until their death or return is known. Jews are to add to the principal the income from the pawn, after deduction of expenses.

Archiepiscopis et episcopis et aliis ecclesiarum prelatis ad quos littere iste pervenerint. Pravorum molestiis eum vexari non convenit qui Crucifixi servitio se Crucis assumpto signaculo deputavit, quia graviter humani generis Redemptor offenditur, cum ab eius obsequio humilium animi superbiorum vexationibus retrahuntur; ideoque apostolice defensionis illos scuto protegimus, quos ad Terre Sancte subsidium invitamus, ut eo se quilibet Dominicos libentius constituent famulos, quo se magis ab iniquorum senserint incursibus expeditos. Hinc est, quod nos personas et bona cruce signatorum, ex quo Crucem assumpserint, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, statuantes ut, donec de ipsorum obitu vel reditu certissime cognoscatur, integra et quieta maneant, nec non sub archiepiscoporum, episcoporum et omnium prelatorum Ecclesie Dei defensione consistent. Verum, quia nonnulli, timorem Dei ante oculos non habentes, cruce signatorum ipsorum bona per violentiam rapere et personas eorum iniuriis afficere non verentur, et indignum est ipsorum pium et sanctum propositum aliquorum presumptionibus impedi, universitati vestre mandamus, quatenus universos cruce signatos et alios qui susceperint signum Crucis, quilibet vestrum in sua diocesi et parrochia protegentes ab inquietationibus iniquorum, non permittatis cruce signatos

eosdem ab aliquibus contra protectionis et constitutionis nostre tenorem indebite molestari. Molestatores huiusmodi etc. Ceterum, si qui cruce signatorum ad prestandas usuras iuramento teneantur astricti, aut si quisquam creditorum eos ad solutionem coegerit usurarum, creditores ipsos, ut remittant eis prestitum iuramentum et ab usurarum exactione desistant ac restituant sic extorta, censura simili compellatis, Iudeos ad remittendum usuras per subtractionem communionis fidelium nichilominus compellentes. Hii, vero, qui Iudeis debita solvere nequeunt in presenti, usque quo de ipsorum obitu vel reditu certissime cognoscatur, usurarum incommoda non incurrant, compulsis Iudeis proventus pignorum quos interim ipsi percipient, in sortem, deductis expensis necessariis, computare. Ad hec, quia cruce signati non solum suam salutem prosequi, sed pro Christianorum omnium noscuntur commodo laborare, nos, quietem eorum, quantum cum Deo possumus procurantes, volumus et mandamus, ut eosdem ad iudices extraordinarios, seu etiam a sede apostolica delegatos, in causam trahi nullatenus permittatis, quamdiu coram ordinariis vel diocesanis suis parati fuerint de se conquerentibus iustitiam exhibere. Dat. Perusii, Idibus Aprilis, anno nono.

Source: ASV, Reg. Vat. 18, fol. 15r.

Publication: Auvray, *Registres de Grégoire IX* II, cols. 33f.; Grayzel, *Church and Jews*, pp. 218f. (partly); Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1235, § 45 (partly).

Note: Similar letters were addressed to the king of Navarre, to the king and nobles of France, the countess of Flanders, and Philip and Amalric de Montfort (ASV, Reg. Vat. 18, fol. 15v).

Bibliography: Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 409; Potthast, *Regesta*, No. 9878.

Protection provided to Jews by standard formula of *Sicut Iudeis*.

Sicut Iudeis ... mansuetudinem predecessorum nostrorum felicitis memorie Calixti, Eugenii, Alexandri, Clementis, Celestini, Innocentii et Honorii Romanorum pontificum vestigiis inherentes, ipsorum petitionem admittimus eisque protectionis nostre clipeum indulgemus... Dat. Perusii ... V Nonas

Maii, indictione VIII, Incarnationis Dominice anno M^oCC^oXXXV, pontificatus eiusdem domini Gregorii pape anno nono.

Source: ASV, Reg. Vat. 18, fol. 18r-v; Ibid., Arm. XXXI, vol. 13, fols. 291v–292r.

Publication: Auvray, *Registres de Grégoire IX* II, cols. 43f.; Grayzel, *Church and Jews*, pp. 218f. (partly); Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1235, § 20; Rodenberg, *Epistolae Saeculi XIII* 1, p. 638.

Bibliography: Abate, *Lettere "secretae" d'Innocenzo IV*, p. 368; Aronius, *Regesten*, No. 471; Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 217; Berliner, *Rom* 2, p. 36; Caro, *Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 1, pp. 304, 499; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 410; Grayzel, *Sicut Judeis*, pp. 254f.; Potthast, *Regesta*, No. 9893; Scherer, *Rechtsverhältnisse*, p. 35; Stern, *Urkundliche Beiträge* 2, pp. 34f.; Synan, *Popes*, p. 109; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 234.

145

Perugia, 9 May 1235

Mandate to the provosts of the cathedral church and of St. Thomas in Gran to compel the abbot of Györszentmarton (Martinsberg) to provide for two Jewish converts as he had undertaken to do.

— maioris ecclesie, et — Sancti Thome Strigoniensis prepositis... Sua nobis Newronius et Anselmus laici petitione monstrarunt, quod, cum eis de Judaice pravitate errore ad fidem conversis orthodoxam, dilectus filius—abbas Sancti Martini de Monti Pannonie, in quadam pecunie summa et rebus aliis promiserit, quoad vixerint, annis singulis providere, prout in litteris suis perspeximus contineri, ipse id efficere denegavit. Unde eidem abbati nostris damus litteris in mandatis, ut dictis Newronio et Anselmo juxta promissionem suam sic liberaliter studeat providere, quod eos ad fidem Catholicam non peniteat accessisse, et nos devotionem suam debeamus merito commendare. Ideoque discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus si dictus abbas mandatum nostrum neglexerit adimplere, vos eum ad id, monitione premissa, per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, previa ratione cogatis. Datum Perusii, VII Idus Maii, anno nono.

Publication: Friss, *Monumenta Hungariae Judaica*, p. 20; Grayzel, *Church and Jews*, p. 220; Wenzel, *Arpadkori uj okmanytar* 2, p. 41.

Note: See below, Doc. 151. One of the converts is there called Nivello.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 217; Potthast, *Regesta*, No. 9897.

146

Perugia, 27 July 1235

Approval of petition by Willelmus, son of Magister B., a former Jew and canon of St. John in Mainz, to appoint a vicar in the parish church of Trebur.

Willelmo, canonico Sancti Iohannis Maguntini, filio quondam magistri B., Iudei. Apostolice sedis benignitas provide pensans merita singulorum nonnumquam grata devotorum obsequia retributione gratuita recompensat, quia illorum remunerata devotio ilaescit et alii eorum exemplo animantur ad fideliter obsequendum. Sane, tua nobis devotio supplicavit, ut in parrochiali ecclesia de Triburem quam de novo te proponis canonice assecutum serviendi, per alium, cum in rure sit posita, teque oporteat in ecclesia Sancti Iohannis Maguntini, ratione prebende tue, residentiam facere personalem, licentiam tibi concedere dignaremur. Nos igitur attendentes quam obsequiosum te nobis et Ecclesie Romane prebueris et devotum, devotionis tue supplicationibus inclinati, auctoritate tibi presentium, indulgemus, ut in eadem ecclesia de Triburem per vicarium perpetuum valeas deservire, proviso ut animarum cura ullatenus negligatur, et ecclesia ipsa debito servitio non fraudetur. Nulli ergo etc. Si quis autem etc. Dat. Perusii, VI Kalendas Augusti, anno nono.

Source: ASV, Reg. Vat. 18, fol. 59r.

Publication: Grayzel, *Church and Jews*, p. 220.

Note: See above, Docs. 112, 140, 141.

Bibliography: Auvray, *Registres de Grégoire IX* 2, col. 133.

147

Assisi, 11 September 1235

Mandate, if the facts are established, to those preaching the crusade in France to revoke the promise made to crusaders of a stay of payment on debts owed

merchants of Florence, provided that neither the crusade nor justice suffer. The debts to Jews are excluded from the revocation.

Predicatoribus Crucis in regno Francie constitutis. Ex parte dilectorum filiorum mercatorum Florentinorum fuit propositum coram nobis, quod vos debitoribus eorundem super solutione debitorum quatuor annorum indutias pro vestre voluntatis arbitrio concessistis, in eorum non modicum preiudicium et gravamen, super quo petierunt sibi per sedem apostolicam provideri. Nos igitur ipsorum precibus inclinati, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus, si est ita, quod super hoc a vobis taliter factum est, sic caute revocare curetis, quod et Crucis negotium dispendium non incurrat et mercatores ipsi sua iustitia non fraudentur, cum de Iudeis tantum hoc statutum sit in concilio generali. Dat. Asisii, III Idus Septembris, anno nono.

Source: ASV, Reg. Vat. 18, fol. 70v.

Bibliography: Auvray, *Registres de Grégoire IX* 2, col. 165; Synan, *Popes*, p. 109.

148

Viterbo, 13 December 1235

Mandate to the provosts of the cathedral church and of St. Mariengreden and to the dean of St. Peter in Mainz to compel the abbot and monastery in Fulda to abide by the orders to provide canon Willelmus of St. John in Mainz, son of Magister B., a converted Jew, with an annual income of ten marks. Having failed to carry out the order, they were excommunicated, but had obtained a relaxation of the sentence.

— maioris ecclesie et — Sancte Marie ad Gradus prepositis et — decano Sancti Petri Maguntinis. Dilectus filius W., canonicus ecclesie Sancti Iohannis Maguntini, natus quondam magistri B., Iudei, proposuit coram nobis, quod cum vobis nostris dederimus litteris in preceptis, ut ab—abbate et conventu Fuldensibus, Herbipolensis diocesis, in decem marcarum redditu provideri faceretis eidem, donec ei provisum per eos foret in equivalenti beneficio ecclesiastico vel maiori, contradictores censura ecclesiastica compescendo, vos in eosdem abbatem et conventum, cum sepe moniti se exhibuerint contumaces, excommunicationis sententiam promulgastis, quam cum illi per annum et amplius pertinaciter duxerint contempnendam, postmodum dictus abbas simplici verbo offerens, quod iuri in redditu canonici parebit,

per quorundam impressionem potentum, ipso apud sedem apostolicam constituto, nullaue cautione vel satisfactione premissa, de facto obtinuit, non absque temeritatis nota, a vobis eandem sententiam relaxari; unde postulavit a nobis, ut providere sibi super hoc misericorditer dignaremur. Quocirca firmiter precipiendo mandamus, quatenus, si dicta sententia est a vobis taliter relaxata, relaxatione huiusmodi non obstante, predictos abbatem et conventum, ut super hiis pro quibus excommunicati fuerunt, sufficientem exhibeant secundum formam ecclesie cautionem, et satisfaciant pro contumacia dicto canonico de expensis, monere ac inducere procuretis, eos ad hec, si necesse fuerit, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compellendo; processuri nichilominus in eodem negotio iuxta traditam vobis formam. Quod si non omnes etc. Dat. Viterbii, Idibus Decembris, anno nono.

Source: ASV, Reg. Vat. 18, fol. 97r-v.

Publication: Grayzel, *Church and Jews*, p. 222.

Note: See above, Docs. 112, 140, 141, 146.

Bibliography: Auvray, *Registres de Grégoire IX* 2, cols. 234f.

Mandate to Godfrey, bishop-elect of Besançon, to compel the creditors, including Jews, of Etienne, count of Burgundy, a crusader, to observe the rules relating to debts owed by crusaders.

Electo Bisuntino. Cum nos personas et bona omnium cruce signatorum sub protectione susceperimus apostolice sedis et nostra, statuentes ut, donec de ipsorum reditu vel obitu certissime cognoscatur, ea omnia integra maneant et quieta consistent, et dilectus filius nobilis vir Stephanus, comes Burgundie, tue diocesis, signaculum Crucis acceperit, in Terre Sancte subsidium profecturus, nonnulli, timorem Domini ante oculos non habentes, cruce signati eiusdem bona per violentiam rapere et personam ipsius iniuriis afficere non verentur. Verum, cum indignum existat ut eius pium et sanctum propositum aliquorum presumptionibus perturbetur, mandamus, quatenus cruce signatum eundem ab iniquorum presumptionibus protegens, non permittas ipsum ab aliquibus contra nostre protectionis et constitutionis tenorem indebite molestari; molestatores huiusmodi per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo. Ceterum, si cruce signatus ipse ad prestandas usuras

iuramento tenetur astrictus, aut si quisquam creditorum eum ad solutionem coegerit usurarum, creditores ipsius, ut ei remittant prestitum iuramentum et ab usurarum exactione desistant ac restituant sic extorta, simili censura compellas, Iudeos ad remittendas usuras per subtractionem communionis fidelium nichilominus compellendo. Si vero Iudeis debita nequit solvere in presenti, usque quo de ipsius obitu vel reditu certissime cognoscatur, usurarum incommoda non incurrat, compulsis Iudeis proventus pignorum quos interim ipsi percipient, in sortem, deductis expensis necessariis, computare. Ad hec volumus et mandamus ut eundem, quamdiu in prosecutione negotii Crucis extiterit, ad iudices extraordinarios seu etiam a sede apostolica delegandos in causam trahi, quamdiu coram te, qui eius diocesanus existis, paratus fuerit de se conquerentibus exhibere iustitiam, non permittas, nisi causa rationabilis quare id non deberet vel non posset fieri, appareret. Dat. Viterbii, II Nonas Aprilis, pontificatus nostri anno decimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 18, fol. 139v.

Publication: Auvray, *Registres de Grégoire IX* 2, cols. 344f.

Bibliography: Potthast, *Regesta*, No. 10136.

150

Viterbo, 5 May 1236

Approval of a petition by two Jewish converts in Gran to protect them and the house they acquired for their own use and that of other converts, and to allow them to retain the possessions they acquired legally when they were Jews.

Nivelloni et Anselmo, quondam Iudeis, nunc vero discipulis Ihesu Christi. Etsi universis qui ad fidem veniunt Christianam aperiamus paterne viscera pietatis, cum salutem omnium affectemus, carius tamen amplectimur de Iudaismo conversos, sperantes, quod cum naturalis oleaster interdum contra naturam in bonam olivam insertus fructus proferat gratiosos, multo magis rami a sancta radice confracti qui secundum naturam sue olive, melius inseruntur. Hinc est, quod, cum vos Iudaica relictā perfidia sitis ad Christum, eo inspirante, conversi, nos vestris iustis precibus inclinati, personas vestras et domum quam in civitate Strigoniensi ad opus vestrum et aliorum Iudeorum qui fidem Catholicam receperunt et sperantur, auctore Domino, suscepturi, asseritis vos emisse, cum omnibus que impresentiarum etc. usque suscipimus et presentis scripti patrocinio communimus, auctoritate presentium statuantes, ut possessiones in Iudaismo habitas, ex licito acquisitas, possitis post

susceptionem fidei retinere, cum non debeatis inde sustinere iacturam unde divinam et humanam debetis gratiam promereri. Nulli ergo nostre protectionis et constitutionis etc. Si quis autem etc. Dat. Viterbii, III Nonas Maii, pontificatus nostri anno decimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 18, fol. 154v; BAV, Vat. Lat. 6198, fol. 271r-v.

Publication: Grayzel, *Church and Jews*, pp. 222f.

Note: See above, Doc. 145. The permission granted to the neophytes to retain the property they had acquired as Jews, excluded possessions acquired illegally, e.g., through usury. Regarding the policy of the Church to safeguard the property rights of converts, see Grayzel, *op. cit.*, p. 19.

Bibliography: Auvray, *Registres de Grégoire IX* 2, col. 385; Baron, *Social and Religious History* 9, pp. 64f.; Synan, *Popes*, p. 111.

151

Viterbo, 5 May 1236

Mandate, if the facts are established, to William of Auvergne, bishop of Paris, to refrain from demanding financial support for four Jewish converts from the abbot and monastery of Saint-Denis, directly dependent on the Apostolic See, and not subject to additional taxation unless specifically stated by the pope.

Gregorius episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri — episcopo Parisiensi, salutem et apostolicam benedictionem. Dilecti filii — abbas et conventus monasterii Sancti Dionisii in Francia, ad nos nullo medio pertinentis, sua nobis petitione monstrarunt, quod, licet monasterium ipsum de mandato nostro in provisione plurium sit gravatum et ei a sede apostolica sit indultum, ne teneantur alicui per nostras litteras providere, nisi expressam de huiusmodi indulgentia facerent mentionem, tu, ipsos, quod in eorum ecclesia de Strata, monachorum eiusdem monasterii usibus deputata, in vite necessariis provideant Nicclao et Guillelmo ac Odeline matri et M. sorori eorum, a Iudaismo ad Catholicam fidem conversis, pro quibus tibi scripta nostra direximus, ut a tribus monasteriis tue diocesis, que non essent de mandato nostro super aliorum provisione gravata, faceres in vite necessariis provideri, spreta huiusmodi indulgentia, et eorum non considerato gravamine, quod in aliorum provisione de mandato apostolico sustinere dicuntur, pro tua voluntate compellis. Quocirca fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatinus, si est ita, idem monasterium vel prefatam ecclesiam

super dictorum conversorum provisione ulterius non aggravas aut molestes, ita quod devotionem tuam ex hoc merito commendare possimus. Dat. Viterbii, III Nonas Maii, pontificatus nostri anno decimo.

Source: Paris, Arch. Nat. L. 243, No. 96.

Bibliography: Barbiche, *Actes Pontificaux* I, pp. 152f.; Lebel, *Saint-Denis*, p. 130.

152

Rieti, 16 July 1236

Strict order and threat of interdict if disobeyed to Thibaut I (IV), king of Navarre and count of Champagne, to settle his debt with some Romans, including Iohannes Iudei (Jean le Juif).

Gregorius episcopus, servus servorum Dei, carissimo in Christo filio nostro illustri regi Navarre, comiti Campanie, salutem et apostolicam benedictionem. Dilecti filii Petrus Parentii, G. Alexii, Iohannes Iudei et quidam alii cives Romani sua nobis petitione monstrarunt, quod inter te olim ex parte una et ipsos ex altera, amicabile compositione inita super quadam pecunie quantitate, quam sibi a te deberi proponunt et auctoritate apostolica roborata, demum cum compositionem non servares eandem, ipsi tam a bone memorie H. papa, predecessore nostro, quam a nobis super eadem pecunia et rebus aliis ad abbatem et priorem Sancte Genovefe Parisiensis contra te litteras impetrarunt, coram quibus cum tractus fuisses in causam, abbas Sancti Iohannis in Vineis Suessionensis eiusque college, pretextu quarundam litterarum nostrarum, quas postmodum impetrasse diceris super eo, quod a nonnullis mercatoribus multas usuras et iuramentum de ipsis non repetendis a te proponebas extorta, eisdem iudicibus, ne procederent, vetuerunt; qui cum eis postmodum dederimus in mandatis, ut eisdem litteris non obstantibus, mandatum nostrum exequi non different, in personam excommunicationis et in terram tuas interdicti sententias iuxta formam sibi traditam promulgarunt, quorum processum illi dicuntur, sicut asserint, revocasse; unde instanter petierunt a nobis, ut non obstante revocatione huiusmodi, quam nullam esse ipso iure dicebant, easdem sententias usque ad satisfactionem condignam faceremus solempniter publicari. Quia vero te specialem apostolice sedis filium reputamus et eo etiam affectu complectimur, quod libenter velimus honori tuo quantum possumus cum honestate nostra deferre, illorum postulationes duximus suspendendas, sperantes firmiter, ut quo amplius tibi deferimus, eo devotius debeas monita nostra suscipere et ad ea que consulimus

inclinari. Cum igitur pro temporali commodo non sit fama vel salus anime negligenda, celsitudinem tuam rogamus propensius et hortamur, quatenus, si est ita, de predictis cum iustis et moderatis expensis ac debita restauratione dampnorum, usuris omnino cessantibus, sic satisfacias civibus memoratis, quod ipsi ad nos super hoc iterare querelam ulterius non cogantur. Alioquin quia contra iusticiam quam diligit honor regis et in qua nos sumus omnibus debitores deferre alicui non debemus, gerentes illius vices in terris, apud quem nulla est acceptio personarum, dilecto filio magistro P. de Collemedio, capellano nostro, preposito Sancti Audomari, Morinensis dyocesis, nostris damus litteris in mandatis, ut revocatione huiusmodi non obstante, Pruvisi [sic] et Barrum castra sententie subiciat interdicti eamque faciat usque ad satisfactionem condignam, sublato appellationis obstaculo, inviolabiliter observari; districtius, si necesse fuerit, auctoritate nostra dictis iudicibus inhibens, ne processum illius debeant aliquatenus impedire. Non obstantibus indulgentia que tibi dicitur ab apostolica sede concessa, ne nullus videlicet sine manifesta et rationabili causa in te ac terram tuam excommunicationis et interdicti sententias audeat promulgare, sive litteris conservatoriis super ipsa ad abbatem Longipontis et suos collegas obtentis. Dat. Reate, XVII Kalendas Augusti, pontificatus nostri anno decimo.

Source: Paris, BN, Ms. Latin 5993A, fol. 44r-v.

Note: See above, Docs. 100, 128.

Bibliography: Arbois de Jubainville, *Champagne*, p. 356; Potthast, *Regesta*, No. 10209; Stern, *Urkundliche Beiträge* 2, p. 26, n. 2.

153

17 August 1236

List of charges against Emperor Frederick II includes the "matter of the Jewish communities of which certain churches were deprived".

Series gravaminum Ecclesie contra imperatorem, quam papa episcopo Prenestino transmisit... De Iudecis ablatiis quibusdam ecclesiis.

Source: ASV, Reg. Vat. 18, fol. 1v.

Publication: Auvray, *Registres de Grégoire IX* 2, col. 3; Grayzel, *Church and Jews*, p. 224; Rodenberg, *Epistolae Saeculi XIII* 1, pp. 569f.

Note: The date is based on Potthast, *Regesta* (Addenda), No. 10227a, followed by Grayzel, *loc. cit.* On the emperor's reply, see Straus, *Sizilien* and Aronius, *Regesten*, No. 498.

Bibliography: Aronius, *loc. cit.*; Baron, *Social and Religious History* 9, pp. 49, 263; Potthast, *Regesta*, No. 26265; Straus, *op. cit.*, pp. 21f., 108.

154

Rieti, 5 September 1236

Mandate to Gerald de Malemort, archbishop of Bordeaux, Peter, bishop of Saintes, John Guilloti, bishop of Angoulême, John de Melun, bishop of Poitiers, Hugo, bishop of Sées, William de Saint-Mère-Eglise, bishop of Avranches, Peter de Colmieu, bishop-elect of Rouen, Juhellus de Mathefelon, archbishop of Tours, Geoffroy de London, bishop of Le Mans, William de Beaumont, bishop of Angers, Alan, bishop of Rennes, Robertus, bishop of Nantes, Ramilf, bishop of Quimper, and Philip Berruyer, archbishop-elect of Bourges, to force the crusaders of their dioceses who had killed and robbed Jews to provide proper satisfaction for the crimes perpetrated against the Jews and for the property stolen from them. The Jews had complained to the pope.

— archiepiscopo Burdegalensi et — Xanctonensi — Engolismensi et—Pictavensi episcopis. Lacrimabilem Iudeorum in regno Francie commorantium, et miseratione dignam recepimus questionem, quod, cum crucesignati vestrarum civitatum et diocesum debuerint corda et corpora preparasse ad prelium Domini preliandum ac hereditatem Christi liberare de manibus paganorum qui, exigentibus culpis populi Christiani, detinent et coinquant templum Dei, et quanto huiusmodi prelium specialius est ipsius, tanto timorem sui nominis et amorem humiliter amplexari, ne, quod absit, in suis noxiis desideriis ambulantes, divinam contra se patientiam provocarent, iidem cum aliis crucesignatis adversus Iudeos eosdem impia consilia cogitantes, nec attendentes, quod quasi ex archivis ipsorum Christiane fidei testimonia prodierunt, et propheta testante, si fuerint velut arena maris, ipsorum tandem reliquie salve fient, quoniam non repellet in sempiternum Dominus plebem suam, delere ipsos de terre facie pene penitus moliendo, ex inaudite ac insolite crudelitatis excessu, duo milia et quingentos ex ipsis, tam magnos quam parvos, mulieresque pregnantes hostili rabie trucidarunt, nonnullis letaliter vulneratis, et conculcatis aliis equorum pedibus sicut lutum, ac libris eorum incendio devastatis, ad maius opprobrium et ignominiam eorundem, morticina taliter occisorum escas volatilibus celi, et carnes eorum terre bestiis exponentes, ac illos qui ex occisione huiusmodi remanserunt,

viliter et ignominiose tractantes, bona ipsorum auferunt et consumunt; et ut tam immane flagitium possint virtutis pallio fibulare ac iustificare utcumque sue impietatis causam, fingunt se premissa fecisse, ac peiora facere comminantur, pro eo quod renuunt baptizari, non considerato prudenter quod, licet orta tempestate in hoc mari magno et spatioso ac in ea periclitante humano genere, verus Ionas, Dei Filius, Ihesus Christus, in eius altitudinem veniens, se permiserit ab ipsa tempestate demergi, ut nos Deo reconciliaret in suo sanguine, ac innovaret per lavacrum regenerationis eiusdem sanguine consecratum, non excludens conditionem vel sexum, per quod in adoptionem filiorum Dei ex omni gente possint assumi, quia tamen, cui vult Dominus miseretur, non sunt ad baptismi gratiam, nisi sponte voluerint, compellendi, quia sicut homo propria voluntate arbitrii suggestioni serpentis obediens, cecidit, sic, vocante se Dei gratia, liberum arbitrium debet apponere, ut resurgat. Propter que quasi sub nova Egyptiaca servitute positi, suum exterminium metuentes, ad apostolice sedis clementiam duxerunt humiliter recurrendum. Ne igitur tante temeritatis audacia, si repressa non fuerit, transeat aliis in abusum, mandamus, quatenus excedentes huiusmodi in vestris diocesibus commorantes, ad satisfactionem de perpetrata iniquitate, ac ablatis Iudeis eisdem congruam impendendam, singuli vestrum, monitione premissa, per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, cogatis. Dat. Reate, Nonis Septembris, pontificatus nostri anno decimo. In eundem modum — Sagiensi et — Abrincensi episcopis, et — electo Rothomagensi, — archiepiscopo Turonensi, et — episcopis Cenomanensi, — Andegavensi, — Redonensi, — Nannetensi, et — Corisopitensi et — electo Bituricensi.

Source: ASV, Reg. Vat. 18, fols. 189v-190r; Ibid., Arm. XXXI, vol. 13, fols. 354v-355r; Paris, BN, Ms. Fond Moreau 1191, fols. 115r-117r.

Publication: Auvray, *Registres de Grégoire IX* 2, cols. 471f.; Grayzel, *Church and Jews*, pp. 226f.; Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1236, § 48 (partly); Stern, *Urkundliche Beiträge* 2, pp. 35f.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 217; Baron, *Social and Religious History* 9, pp. 9, 244; Browe, *Judenbekämpfung*, p. 216; Caro, *Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 1, pp. 377, 508; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 410; Gross, *Gallia Judaica*, pp. 63, 451, 659; Potthast, *Regesta*, No. 10243; Synan, *Popes*, p. 110.

155

Rieti, 5 September 1236

Request to Louis IX, king of France, to punish the crusaders, murderers and despoilers of the Jews, and to compel them to make restitution.

— illustri regi Francie. Lacrimabilem Iudeorum in regno Francie commorantium et miseratione dignam recepimus questionem quod, cum crucesignati Andegavensis, Pictavensis, Cenomanensis, Turonensis et Briocensis civitatum et diocesum debuerint corda et corpora etc. ut supra usque ad apostolice sedis clementiam duxerunt humiliter recurrendum. Quia vero regum est proprium facere iudicium et iustitiam, cum secundum prophetam honor regis iudicium diligit, et iustitia et iudicium sint preparatio sedis eius ac liberare de manu calumpniantium vi oppressos, regiam excellentiam rogamus, monemus et hortamur in Domino, quatinus excessus huiusmodi tam detestabiles et enormes in offensam divinam, ad cuius ymaginem sunt formati, et apostolice sedis iniuriam, cuius sunt muniti privilegio, propria temeritate presumptos taliter tradita tibi potestate a Domino, corrigas et castiges, eisdem Iudeis ablata restitui faciens universa, quod te odire iniquitatem et diligere iustitiam, operum exhibitione demonstres, et nos sinceritatis tue zelum possimus in Domino merito commendare. Dat. ut supra.

Source: ASV, Reg. Vat. 18, fol. 190r; Paris, BN, Ms. Fond Moreau 1191, fols. 117r–118r.

Publication: Grayzel, *Church and Jews*, pp. 228f.; Stern, *Urkundliche Beiträge* 2, p. 39.

Note: See above, preceding doc.

Bibliography: Auvray, *Registres de Grégoire IX* 2, col. 473; Bzovius, *Annalium* 1, a. 1236, § 9; Caro, *Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 1, pp. 377, 498; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 410; Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1236, § 48.

156

Terni, 5 January 1237

Mandate to Ralph de Neville, bishop of Chichester, William de Savoie, bishop of Valence-Dié and the abbot of St. Augustine at Canterbury, to set a time limit for Edmund Abingdon, archbishop of Canterbury, and a cleric to

make an appearance before the pope in person or by proxy, for a hearing of complaints presented by Magister Robertus of Glover, a cleric. Robertus accused the archbishop and the cleric of having deprived him of the church of Eynsford granted him by the pope and of other injustices, including the archbishop's refusal to execute a papal writ against certain Jews, who were exacting interest from Robertus and his brothers, although they had enrolled as crusaders.

— episcopo Cicestrensi, — electo Valentino in Anglia commoranti, et—abbati Sancti Augustini Cantuariensis. Dilectus filius, magister Robertus de Glovernia, clericus, proposuit coram nobis quod, cum ecclesia de Eineffordia sibi dudum canonice auctoritate nostra collata, — officialis Cantuariensis, ad presentationem karissimi in Christo filii nostri — Anglie regis illustris, post appellationem ad nos legitimam interpositam, Willelmum de Plessi clericum, plura ecclesiastica beneficia quibus cura est animarum annexa, sine dispensatione apostolica detinentem, in eius preiudicium, in prefatam ecclesiam intrusisset; idem magister, ad presentiam nostram accedens, ad venerabilem fratrem nostrum — Wigorniensem episcopum eiusque collegas nostras reportavit litteras, continentes ut, vocatis qui fuerint evocandi et auditis hinc inde propositis, quod canonicum esset, statuere procurarent. Verum cum, medio tempore, dictum W[illelmum] ab ipsa ecclesia venerabilis frater noster — Cantuariensis archiepiscopus amovisset, idem archiepiscopus, ut ipsi magistro adversarium constitueret fortiolem, magistrum Willelmum de Cemeia, defectum natalium patientem, super quo non erat secum per sedem apostolicam dispensatum, de facto, cum de iure non posset, instituit in eadem; qui eam detinet in ipsius magistri Roberti preiudicium et gravamen. Cumque dictus magister Robertus ipsum detentorem coram eisdem iudicibus convenisset, prefato rege, ad instantiam detentoris eiusdem, ipsis iudicibus, ne procederent, et eidem magistro, ne prosequeretur huiusmodi negotium, inhibente, non est in negotio ipso processum, sicut duo ex iudicibus ipsis, tertio ad totam causam, ut dicitur, excusato, nobis per suas litteras intimarunt, nuntiis iudicum ipsorum ad prefatum detentorem citationis litteras deferentibus, quorum unus erat clericus, de mandato detentoris ipsius graviter vulneratis. Adiecit insuper idem magister Robertus adversus dictum archiepiscopum inculcando querelam, quod idem archiepiscopus, prefatum detentorem pro posse defendens, quia ipse Robertus ius suum prosequitur in hac parte contra eum rancore concepto, cum idem Robertus pro se et Willelmo ac Ph[ilippo] fratribus suis, cruce signatis, contra quosdam Iudeos super immoderato gravamine usurarum nostras ad ipsum archiepiscopum litteras impetrasset, et cum litteris ipsis ad presentiam eius accedens, peteret ut procederet per easdem, idem archiepiscopus non solum ipsas litteras recipere noluit, sed etiam ingressum curie sue sibi sine rationabili causa penitus interdixit. Quare

dictus magister se ac eosdem fratres suos gravissima dampna asserit incurrisse, cum propter iustitie defectum libros suos et hereditatem dictorum fratrum vorago absorbuere usurarum. Et cum ipse magister, olim apud sedem apostolicam constitutus, in causa quam dictus Willelmus de Plessi adversus archiepiscopum ipsum habebat super eo quod amoverat eum a dicta ecclesia, partem dicti archiepiscopi defendere procurasset, idem archiepiscopus, licet gratum et ratum habuerit quod utiliter gestum fuerat ab eodem, de expensis tamen propter hoc factis, sibi satisfacere denegavit. Unde cum nequeat in partibus illis de pari contendere cum archiepiscopo et intruso predictis, nobis humiliter supplicavit, ut super hoc providere sibi misericorditer dignaremur. Cum igitur nos pati non deceat, ut dictus magister, nostram gratiam prosequendo, propter quod iam extrema laborat inopia, taliter confundatur, mandamus quatenus archiepiscopo et Willelmo iamdictis prefigatis terminum peremptorium competentem, quo per se vel per procuratores idoneos se nostro conspectui representent, facturi et recepturi quod dictaverit ordo iuris. Quod si non omnes etc., tu ea, frater episcopo etc. Dat. Interamne, Nonis Ianuarii, pontificatus nostri anno decimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 18, fols. 213v–214r.

Publication: Auvray, *Registres de Grégoire IX* 2, cols. 528f.; Grayzel, *Church and Jews*, pp. 230f.

157

Viterbo, 6 October 1237

Permission to Louis IX, king of France, to use some of the money he had confiscated from the Jews, and which had its origin in usury, as a subsidy in aid of the Empire of Constantinople.

— illustri regi Francie. Ex parte tua nostris est auribus intimatum, quod, cum a Judeis regni et eorum debitoribus Christianis et ipsorum nomine non modicam acceperis pecunie quantitatem, quia huiusmodi pecunia ab ipsis Judeis acquisita creditur nomine usurarum, tu, ne peccatum eorum tibi reputetur ad penam, satisfacere de pecunia desideras supradicta. Quare nobis humiliter supplicasti, ut, cum multi, a quibus Judei predicti extorserunt usuras, cognosci non possint, et pecuniam, quam istis restituere tenereris, velis in subsidium Constantinopolitani imperii destinare, serenitati tue, quod id tibi efficere liceat et per hoc apud Deum nichilominus proficiat ad salutem, tuque juxta quantitatem huiusmodi subsidii a satisfactionis debito libereris, indulgere de benignitate sedis apostolice curaremus. Tuis igitur precibus

inclinati, auctoritate tibi presentium concedimus postulata. Dat. ut supra [Viterbii, II Nonas Octobris, anno undecimo].

Source: ASV, Reg. Vat. 18, fol. 328v.

Publication: Auvray, *Registres de Grégoire IX* 2, cols. 779f.; Grayzel, *Church and Jews*, pp. 232f.; Stern, *Urkundliche Beiträge* 2, pp. 39f.

Note: On the confiscation, see Chazan, *Northern France*, pp. 112f. The problem of making use of money confiscated from Jews and deriving from usury is discussed by Thomas Aquinas in his reply to the query addressed to him by Aleidis, duchess of Brabant: *De Regimine Iudaeorum*. See also Aronius, *Regesten*, No. 770. See below, the following doc.

Bibliography: Baron, *Social and Religious History* 9, pp. 47f., 263; Synan, *Popes*, p. 111.

158

Rome, 22 March 1238

Mandate to Walter Cornutus, archbishop of Sens, and Adam de Chambly, bishop of Senlis, to assist Louis IX, king of France, in converting the money which he had obtained from the Jews, and which is believed to have its origin in usury, into a subsidy for the Roman Empire of the East.

— archiepiscopo Senonensi et — episcopo Silvanectensi. Ex parte karissimi in Christo filii nostri — regis Francorum illustris, fuit propositum coram nobis, quod ipse ac progenitores eius quorum heres existit, a Iudeis et Christianis, pro Iudeorum debitis in quibus tenebantur eisdem, maximam quantitatem pecunie receperunt, que acquisita creditur per usuras. Verum, cum quantum et a quibus dicti Iudei receperunt, ignoretur, si dictus rex, ut asserit, laboraret ad certitudinem predictorum, plurimi forsitan falso assererent a Iudeis se multa recepisse vel solvisse ipsis, nomine usurarum; preterea, cum nulle inde certe probationes existant, periuria exinde et gravia scandala orirentur. Cum igitur progenitores ipsius de huiusmodi pecunia tam in Terra Sancta quam Albigensium pro negotio pacis et fidei magnam partem expenderint, et multum ex ipsa in ultima voluntate sua pauperibus erogarint, idem rex super hoc petiit sibi salubriter per sedem apostolicam provideri. Quocirca mandamus, quatenus dicto regi super hiis, prout, secundum Deum, anime sue saluti expedit, auctoritate nostra providere curetis. Quod autem dandum ab ipso pro satisfactione illorum qui commode inveniri non possunt,

duxeritis ordinandum, converti volumus in subsidium imperii Romanie. Vos, igitur, nobis vestris exposituri litteris pecunie quam propter hoc dari contigerit, quantitatem, illam, ad dictum imperium secundum nostrum beneplacitum transmittendam, conservari fideliter faciatis, ita quod ipsum imperium super hoc aliquo modo non fraudetur. Dat. Laterani, XI Kalendas Aprilis, anno duodecimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 19, fols. 1v–2r.

Publication: Auvray, *Registres de Grégoire IX* 2, cols. 953f.; Grayzel, *Church and Jews*, pp. 234f.; Stern, *Urkundliche Beiträge* 2, pp. 40f.

Note: See above, preceding doc.

159

Rome, 29 November 1238

Mandate to the abbot of Joigny, of the Cistercian Order in the diocese of Sens, to deal with the petition of Thibaut I (IV), king of Navarre and count of Champagne, to help him with spending the money he had obtained from the Jews in aid of the Holy Land.

— abbati de Ioiaco, Cisterciensis ordinis, Senonensis diocesis. Ex parte karissimi in Christo filii nostri — illustris regis Navarre, comitis Campanie, fuit nobis humiliter supplicatum ut, cum ipse in necessitatis articulo constitutus, tam ab hominibus suis quam a Iudeis terre sue magnam habuerit pecunie quantitatem, quam nequit restituere, ipsis vel eorum heredibus non inventis, proponatque ipsam expendere, cum aliis bonis suis in subsidium Terre Sancte, super hoc ei salutare consilium impendere curaremus. Cum igitur idem rex in servitio Ihesu Christi devoverit se ac sua, et per hoc favere sibi, quantum cum Deo possumus, intendamus, mandamus, quatenus inquisita super premissis diligentius veritate, super hiis provideas eidem prout anime sue saluti videris expedire. Dat. Laterani, III Kalendas Decembris, anno duodecimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 19, fol. 59r.

Publication: Auvray, *Registres de Grégoire IX* 2, cols. 1169f.; Grayzel, *Church and Jews*, p. 236.

Note: See above, Docs. 157, 158.

Bibliography: Arbois de Jubainville, *Champagne* 5, p. 366; Caro, *Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 1, p. 498; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 410; Potthast, *Regesta*, No. 10673.

Mandate to Walter Cornutus, archbishop of Sens, and Adam de Chambly, bishop of Senlis, to turn over to Baldwin, emperor of Constantinople, the money which Louis IX, king of France, had obtained from the Jews and their debtors.

— archiepiscopo Senonensi et — episcopo Silvanectensi. Cum karissimo in Christo filio nostro L[uodovico], regi Francorum illustri, duxerimus concedendum, ut pecuniam quam ipse et progenitores eius a Iudeis et Iudeorum debitoribus, qui eam ex usuris extorsisse creduntur, habuerant, posset in subsidium Constantinopolitani imperii destinare, dum tamen eos quibus debet fieri restitutio, invenire nequiret, vobisque nostris dederimus litteris in mandatis, ut pecuniam ipsam usque ad nostrum beneplacitum servaretis, mandamus, quatenus pecuniam quam vobis ob id idem rex assignavit vel duxerit assignandam, nobili viro B[alduino], heredi imperii Romanie et comiti Namucensi, in ipsius imperii proficiscenti succursum, integre assignare curetis. Dat. Laterani, IIII Idus Decembris, anno duodecimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 19, fol. 62r.

Publication: Auvray, *Registres de Grégoire IX* 2, cols. 1183f.; Grayzel, *Church and Jews*, p. 238; Stern, *Urkundliche Beiträge* 2, pp. 42f.

Permission to Willelmus, son of Magister B., a converted Jew and canon at St. John in Mainz, to retain the church at Wach, in the diocese of Mainz, granted him by the abbot of the monastery at Fulda, along with the church at Trebur, on condition that the care of souls is provided for.

Willelmo, canonico Sancti Johannis Maguntini, nato quondam magistri B., Judei. Cum, sicut asseris, dilectus filius — abbas Fuldensis monasterii

vacantem ecclesiam in Wach, Maguntine diocesis, ad donationem ipsius spectantem et habentem curam animarum annexam, tibi contulerit, devotionis tue supplicationibus inclinati, retinendi eam cum ecclesia de Tribur, quam obtinentem, similem curam te proponis canonice assecutum, auctoritate tibi presentium liberam concedimus facultatem; ita tamen quod eedem debitis obsequiis non fraudentur. Nulli ergo nostre concessionis etc. Si quis autem etc. Dat. Laterani, XV Kalendas Junii, anno tertio decimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 19, fol. 107v.

Publication: Grayzel, *Church and Jews*, p. 238.

Note: See above, Docs. 112, 140, 141, 146, 148.

Bibliography: Auvray, *Registres de Grégoire IX* 3, col. 39.

162

Rome, 9 June 1239

Mandate to William of Auvergne, bishop of Paris, to transmit to the archbishops and kings of France, England, Aragon, Navarre, Castile and Leon, and Portugal, the papal letters concerning the books of the Jews, sent him with Nicholas Donin, formerly a Jew.

Gregorius episcopus ... Parisiensi episcopo... Fraternitati tue presentium auctoritate mandamus, quatenus litteras nostras ad negotium super libris Judeorum, tibi et collegis tuis a nobis commissum spectantes, tibi ex parte nostra, per dilectum filium Nicolaum, quondam Judeum, latorem presentium, presentandas, devote recipiens, ipsas venerabilibus fratribus archiepiscopis et karissimis filiis nostris, Francie, Anglie, Aragonie, Navarre, Castelle, ac Legionum, et Portugallie regibus illustribus destinatas a nobis, transmittas cum videris expedire. Datum Laterani, V Idus Junii, anno tertio decimo.

Publication: Echard, *Sancti Thomae Summa*, pp. 592f.; Grayzel, *Church and Jews*, pp. 238f.; Merchavia, *Church versus Talmudic and Midrashic Literature*, p. 446; Quetif-Echard, *Scriptores Ordinis Praedicatorum* 1, p. 128; Ripoll, *Bullarium* 1, p. 105; Sbaralea, *Bullarium* 1, p. 269.

Note: The neophyte was Nicholas Donin, the chief agitator against the Talmud and the books of the Jews.

Bibliography: Bailladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 217; Baron, *Social and Religious History* 9, pp. 65, 270; Eckert, *Hoch- und Spätmittelalter*, p. 228; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 411; Grayzel, *Popes, Jews and Inquisition*, p. 162; Potthast, *Regesta*, No. 10760; Scherer, *Rechtsverhältnisse*, p. 46; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, pp. 235f.

Mandate to the archbishops of France, England, Castile and Leon to confiscate all the books of the Jews on Sabbath, 3 March 1240, when the Jews are at their synagogues. The books are to be handed over to the Dominicans and Franciscans.

Gregorius episcopus ... venerabilibus fratribus archiepiscopis per regnum Franciae constitutis ad quos istae litterae pervenerint, salutem et apostolicam benedictionem. Si vera sunt, quae de Judaeis in regno Franciae et aliis provinciis commorantibus asseruntur, nulla de ipsis esset poena sufficiens sive digna; ipsi enim, sicut accepimus, lege veteri, quam Dominus per Moysen in scriptis edidit, non contenti, immo penitus praetermittentes eandem, affirmant legem aliam, quae Talmud, id est doctrina, dicitur, et Dominum edidisse ac verbo Moysi traditam et insertam eorum mentibus mentiuntur, tamdiu sine scriptis servatam, donec quidam venerunt, quos sapientes et scribas appellant, qui eam, ne per oblivionem a mentibus hominum laberetur, in scripturam cujus volumen in immensum excedit textum Bibliae redegerunt, in qua tot abusiones et nefaria continentur, quod pudori referentibus et audientibus sunt horrori. Cum igitur haec dicatur esse causa praecipua, quae Judaeos in sua tenet perfidia obstinatos, fraternitatem vestram monendam duximus et hortandam, per apostolica vobis scripta praecipiendo mandantes, quatenus primo Sabbato quadragesimae proximo venturae, mane, quando Judaei in synagogis conveniunt, universos libros Judaeorum vestrae provinciae auctoritate nostra capi, et apud Fratres Praedicatores vel Minores faciatis fideliter conservari, invocato ad hoc, si necesse fuerit, auxilio brachii secularis. Nihilominus in omnes tam clericos quam laicos vestrae jurisdictioni subjectos, qui libros Hebraicos, si quos habent, per vos generaliter in ecclesiis, vel specialiter moniti, noluerint assignare, excommunicationis sententiam promulgando. Datum Laterani, V Idus Junii, pontificatus nostri anno tertio decimo. In eundem modum scripsit archiepiscopis Anglie, Castelle et Legionum.

Publication: Echard, *Sancti Thomae Summa*, pp. 592f.; Grayzel, *Church and Jews*, pp. 240f.; Kisch, *Anklageartikel*, pp. 16f. (German translation);

Merchavia, *Church versus Talmudic and Midrashic Literature*, pp. 446f.; Quetif-Echard, *Scriptores Ordinis Praedicatorum* 1, p. 128; Ripoll, *Bullarium* 1, p. 105; Sbaralea, *Bullarium* 1, p. 268.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 217; Baron, *Social and Religious History* 9, pp. 65, 270; Baer, *Spain*, p. 104 (who gives 3 October as the date of the planned book confiscation); Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 411; Eubel, *Supplemento*, p. 26; Grayzel, *Popes, Jews and Inquisition*, p. 162; Potthast, *Regesta*, No. 10759; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, pp. 235f.

164

Rome, 20 June 1239

Request to Sancho II, king of Portugal, to confiscate the books of the Jews, and hand them over to the Dominicans and Franciscans.

Gregorius episcopus ... regi Portugallie... Si vera sunt, que de Judeis in regno Portugallie etc. Cum igitur hec dicatur esse causa precipua, que Judeos in sua perfidia retinet obstinatos, serenitatem regiam monemus attentius et hortamur, quatenus primo Sabbato quadragesime proximo venture mane, quando Judei in synagogis conveniunt, universos libros Judeorum regni tui, tam tibi quam nobilibus regni ejusdem tuis fidelibus subjectorum, auctoritate nostra capi, et apud dilectos filios Fratres Predicatores, seu Minores, faciatis conservari. Datum Laterani, XII Kalendas Julii, anno tertio decimo. In eundem modum ... regibus Francie, Anglie, Aragonie, Castelle ac Legionum, et Navarre.

Source: Madrid, Arch. Hist. Nac., Clero, pergs., carp. 3019, Nos. 18, 19 (ex: Toledo, Cated.).

Publication: Echard, *Sancti Thomae Summa*, pp. 592f.; Grayzel, *Church and Jews*, p. 242; Kisch, *Anklageartikel*, pp. 15f. (German translation); Léon Tello, *Toledo* I, pp. 375f.; Merchavia, *Church versus Talmudic and Midrashic Literature*, p. 447; Quetif-Echard, *Scriptores Ordinis Praedicatorum* 1, p. 128; Ripoll, *Bullarium* 1, p. 106.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 217; Browe, *Religiöse Duldung*, p. 47; Caro, *Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 1, p. 304; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 411; Grayzel, *Talmud*, pp. 224f.; Léon Tello, *op. cit.* 2, p. 37; Potthast, *Regesta*, No. 10768; Scherer, *Rechtsverhältnisse*, p. 47.

Mandate to William of Auvergne, bishop of Paris, to the prior of the Dominicans and the minister of the Franciscans in Paris to compel the Jews in France, England, Aragon, Navarre, Castile and Leon, and Portugal to show them their books, and to burn those which contain objectionable material.

Gregorius episcopus, ... episcopo et ... priori Predicatorum, et ministro Minorum Fratrum, Parisius ... Si vera sunt, que de Judeis in regno Francie etc. Cum igitur hec dicatur esse causa precipua, que Judeos in sua perfidia retinet obstinatos, discretioni vestre per apostolica scripta precipiendo mandamus, quatenus universos Judeos in regno Francie, Anglie, Aragonie, Navarre, Castelle, Legionum ac Portugallie commorantes, ad exhibendos omnes libros suos facientes compelli brachio seculari, illos, quos inveneritis errores hujusmodi continere, faciatis incendio concremari. Contradictores per censuras ecclesiasticas, appellatione postposita, compescendo. Nobis quidquid inde feceritis fideliter rescripturi. Quod si non omnes iis exequendis poteritis interesse, alter vestrum ea nihilominus exequatur. Datum Laterani, XII Kalendas Julii, anno tertiodecimo.

Publication: Grayzel, *Church and Jews*, p. 242; Kisch, *Anklageartikel*, pp. 17f. (German translation); Merchavia, *Church versus Talmudic and Midrashic Literature*, pp. 447f.; Quetif-Echard, *Scriptores Ordinis Praedicatorum* 1, p. 128; Ripoll, *Bullarium* 1, p. 106; Sbaralea, *Bullarium* 1, p. 270.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 217; Eckert, *Hoch- und Spätmittelalter*, pp. 228f.; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 411; Eubel, *Supplemento*, p. 26; Grayzel, *Talmud*, p. 224; Potthast, *Regesta*, No. 10767.

Mandate to Lope de Fitero, bishop of Cordoba, to enforce the wearing of the Jewish badge.

Gregorius episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri — episcopo Cordubensi, salutem et apostolicam benedictionem. Significantibus dilectis filiis, clericis Corduben. et Beatien. civitatum et diocesum, nos noveris accepisse, quod, cum frequenter oporteat Christianos earundem civitatum et diocesum domos et proprias possessiones exire et permanere in persequendo

et expugnando Sarracenos diutius extra eas, interim Judei civitatum et diocesum predictarum per civitates et oppida discurrentes, nullum signum notorium deferunt, et, ut magis decipiant, se asserentes existere Christianos, Christianorum filios et alia, que possunt, furtive subripiunt et vendunt etiam Saracenis, et alia multa enormia ibidem committere non verentur, in injuriam nominis Christiani et multorum scandalum et ruinam. Cum igitur, ut hujusmodi malitiis posset facilius et efficacius obviari, in generali concilio provida fuerit deliberatione statutum, quod Judei utriusque sexus in omni Christianorum provincia et tempore omni a Christianis qualitate habitus distinguantur, fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatinus Judeos Corduben. et Beatien. civitatum et diocesum quod ad deferenda juxta statutum prefatum signa, per que a Christianis distingui valeant, per subtractionem communionis fidelium, ad quod illos per auxilium brachii secularis, si necesse fuerit, compelli volumus, sublato apellationis impedimento, compellas. Datum Anagnie, IIII Idus Septembris, pontificatus nostri anno tertio decimo.

Source: Córdoba, Arch. Cated., caj. 1, leg. 2, fol. 71.

Publication: Baer, *Spanien* 2, p. 27; Fita, *Sinagoga de Córdoba*, p. 364; Grayzel, *Church and Jews*, p. 244; Stern, *Urkundliche Beiträge* 2, pp. 43f.

167

Rome, 10 December 1239

Permission to Bela IV, king of Hungary, to sell the royal revenues to Jews and Saracens.

— illustri regi Ungarie. Quia inter ceteros orbis principes personam tuam specialis prerogativa dilectionis amplectimur, libenter illa efficimus, in quibus regalis honoris commodum credimus procurari. Hinc est, quod, cum nobis duxeris supplicandum, ut, sicut olim clare memorie — regi Portugalie quod redditus suos Iudeis vel paganis possit vendere indulsimus, et in decretali nostra plenius continetur, sic serenitati tue id idem concedere curaremus, tuis precibus inclinati, regie celsitudini iuxta formam decretalis eiusdem concedimus postulata; verum tamen honori regio credimus potius expedire, ut, si poteris, vendas dictos redditus Christianis. Tenor autem decretalis ipsius talis est: Ex speciali quem erga — illustrem regem Portugalie gerimus caritatis affectu, *et infra*: mandamus, quatenus regem illum sollicite inducatis, ne in officiis publicis Iudeos Christianis preficiat, sicut in generali concilio continetur. Et si forte redditus suos Iudeis vendiderit vel paganis, Christianum

tunc deputet, de gravaminibus inferendis clericis et ecclesiis non suspectum, per quem Iudei sive Saraceni, sine Christianorum iniuria, iura regalia consequantur. Dat. Laterani, IIII Idus Decembris, anno XIII°.

Source: ASV, Reg. Vat. 19, fol. 139v.

Publication: Fejér, *Codex Diplomaticus* 4, p. 174; Friss, *Monumenta Hungariae Judaica*, p. 21; Grayzel, *Church and Jews*, pp. 244f.

Note: See above, Doc. 130.

Bibliography: Auvray, *Registres de Grégoire IX* 3, cols. 146f.; Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, pp. 217f.; Caro, *Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 1, pp. 303, 498; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 408; Potthast, *Regesta*, No. 10829.

Mandate, if the facts are established, to the cantor, Raimundus Perone and Willelmus of Claromonte, canons of Lodève, to place the town of Montpellier under interdict, if they do not cease within a month to maltreat John de Montlaur, bishop of Maguelonne. Among other things, the townspeople held captive some Christians and Jews from the bishop's territory.

— precentori, Raimundo Peroneti et Willelmo de Claromonte, canonicis Lodovensibus. Transmissa nobis venerabilis fratris nostri — Magalonensis episcopi petitio continebat, quod cum bone memorie H[onorius] papa, predecessor noster, et nos etiam balivis et consulibus ville Montis Pesulani qui fuerunt pro tempore, direxerimus scripta nostra, ut ab ipsius et ecclesie sue molestationibus et iniuriis super comitatu Melgorii et Montis Ferrandi, quem a sede apostolica sub annuo censu tenet, ac super iurisdictione temporali quam habet in villa Montis Pesulani, etiam aliisque iuribus suis penitus desistentes, ipsum et eandem ecclesiam cum comitatu predicto ab aliis molestatoribus, quantum in eis esset, defendere procurarent; G. Lamberti et P. Salvatoris, tunc eiusdem ville balivi, contrarium facientes ac officiales eorum et nonnulli alii de villa ipsa, eorum favore suffulti, eum super premissis graviter offenderunt; capiebant namque sacerdotes eius et clericos, ponebant illos in carcere ac tormentis aliis affligentes; insuper ipsius domum episcopi, eo ibi existente, subito cum multitudine invadentes, et fractis ianuis, eduxerunt in eius ignominiam quosdam exinde violenter; plures etiam Iudeos et

Christianos de prefati dominio episcopi tenuerunt pro sua voluntate captivos; iurisdictioni spirituali ac temporali, quam in eadem villa obtinet, plurimum derogando, coegerunt homines comitatus eiusdem in sua curia respondere et ipsius iura nequiter usurparunt, alias eum et homines suos super possessionibus et rebus aliis multipliciter molestantes. Preterea... Volentes igitur, presumptores et contemptores eosdem tanto durius ecclesiasticam experiri censuram, quanto Magalonensem ecclesiam vexaverunt vehementius et adhuc successores eorum affligunt, mandamus, quatenus, si est ita, et plenam super premissis satisfactionem predictis episcopo et ecclesie infra mensem post monitionem vestram impendere non curarent, memorate ville universitatem subicientes pristino interdicto, balivos, officiales et intrusos ipsos ac alios fautores eorum et consiliarios in prefatas excommunicationis sententias reducat... Ceterum, quia, sicut accepimus, P. de Murles et alii, qui prefatis balivis et officialibus et qui noviter sic intrusis consulibus non solum in officio, sed etiam in malitia successerunt, satisfacere renuunt de premissis, mandamus, quatenus, nisi post commonitionem vestram ex quo in predictas sententias reduxeritis antecessores ipsorum de hiis omnibus competenter satisfecerint infra mensem, auctoritate nostra, sublato appellationis obstaculo, nuntietis eisdem sententiis subiacere, cum succedat in onere qui successisse noscitur in honore. Quod si non omnes etc. Dat. Laterani, VIII Kalendas Maii, anno XIII°.

Source: ASV, Reg. Vat. 20, fols. 7v–8r.

Publication: Auvray, *Registres de Grégoire IX* 3, cols. 234f.; Grayzel, *Church and Jews*, p. 246 (partly).

169

Rome, 10 April 1241

Approval of the petition presented by the abbess and convent of Jouarre, of the Order of St. Benedict, in the diocese of Meaux, not to be obliged to make provision for anyone unless specifically stated, including a converted Jewess.

— abbatisse ac conventui monasterii Iotrensis, ordinis Sancti Benedicti, Meldensis diocesis. Religionis in qua sub regulari habitu Domino deservitis favor exposcit et devotionis vestre merita nos inducunt, ut petitionibus vestris, quantum cum Deo possumus, annuamus. Cum igitur monasterium vestrum quod ad Romanam Ecclesiam nullo pertinet mediante, ex provisione quorundam clericorum et unius quondam Iudee ad fidem converse, de mandato nostro, ut proponitis, plurimum sit gravatum, nos vestris devotis

precibus inclinati, auctoritate vobis presentium indulgemus ut, si est ita, nulli de cetero teneamini per nostras litteras providere, nisi de indulgentia huiusmodi in eisdem litteris plena mentio habeatur. Nulli ergo nostre concessionis etc. Si quis autem etc. Dat. Laterani, IIII Idus Aprilis, anno XV°.

Source: ASV, Reg. Vat. 20, fol. 65r.

Publication: Grayzel, *Church and Jews*, p. 248.

Bibliography: Auvray, *Registres de Grégoire IX* 3, cols. 456f.

Innocent IV (Fieschi)
25 Jun. 1243 – 7 Dec. 1254

170

Rome, 29 January 1244

Mandate, if the facts are established, to the abbot of St. Denis in Paris to annul all measures adopted by various prelates against the convent of Cluny, contrary to their exemptions and privileges, including the demand to provide for certain converts from Judaism.

— abbati Sancti Dionisii Parisiensis. Ad audientiam nostram dilectorum filiorum — abbatis et conventus Cluniacensis querela gravis et stupenda pervenit, quod, cum auctoritate apostolica sit statutum et expresse nichilominus interdictum, ut nulli omnino liceat in ipsos vel sui ordinis monachos ubilibet commorantes, et eorum monasteria et ecclesias, maneria et grangias contra id quod ab origine ordinis noscitur institutum, necnon in molentes in molendinis, coquentes in furnis, vendentes et ementes, vel alias eis communicantes, seu aliqua occasione eorum que a benignitate apostolica indulta sunt, interdicti, vel excommunicationis sententiam promulgare, quidam archiepiscopi, episcopi, archidiaconi et alii ecclesiarum prelati ac eorum officiales in ipsos et monachos sui ordinis ac ecclesias, cellas, maneria, prioratus et grangias eorundem et in familias ac servientes ipsorum, necnon in locantes eis opera sua, molentes in molendinis, coquentes in furnis eorum, contrahentes emendo vel vendendo cum ipsis, audientes missas vel horas ipsorum, decimas, oblationes et redditus eorum ipsis reddentes, seu alias communicantes eisdem excommunicationis et interdicti sententias ferre contra indulta sedis apostolice, auctoritate propria, ne dicamus potius temeritate, presumunt, bona eorum capiunt et capi ac arrestari seu sasiri per homines suos faciunt violenter, quin etiam cum vacare contingit ecclesias in quibus ius obtinent patronatus, difficultates ingerunt, et presentatos ab eis ad dictas ecclesias recipere indebite contradicunt; de malefactoribus suis et iniuriantibus eis nolunt exhibere iustitie complementum. Compellunt etiam ipsos ad provisionem conversorum de Iudaismo et aliorum clericorum vel laicorum per litteras apostolicas, licet de ordine Cluniacensi nulla fiat mentio in eisdem; priores quoque ac monachos eiusdem ordinis cogunt ad obedientiam eis canonicam faciendam; concessionem etiam ecclesiarum, possessionum,

novalium et aliorum que predecessores eorum et principes ac milites et alii boni viri sibi et eorum ordini, pia liberalitate ac provida concesserunt, contra iustitiam revocare ac bona ipsorum auferre, propria temeritate conantur ... nolentes tam abusivas enormitates seu tam enormes abusus, non absque iniuria sedis apostolice excogitatas equanimiter tolerare, precipiendo mandamus, quatenus inquisita super premissis diligentius veritate, sententias, si quas inveneris sic prolatas, sine qualibet difficultate relaxans, illos quos eas tulisse constiterit ad satisfaciendum eisdem abbati et conventui et aliis in quos late fuerunt de dampnis et expensis que occasione huiusmodi subiisse noscuntur ac ut ab ipsorum super hiis indebita molestatione quiescant, monitione premissa, districtione qua convenit, appellatione remota, compellas. Presentibus post triennium minime valituris. Dat. Laterani, IIII Kalendas Februarii, anno primo.

Source: ASV, Reg. Vat. 21, fols. 68v-69r.

Publication: Berger, *Registres d'Innocent IV* 1, p. 74; Grayzel, *Church and Jews*, p. 248 (partly).

Request to Louis IX, king of France, to burn the Talmud and its commentaries, and to forbid Jews to employ Christians as wet-nurses or servants.

Illustri regi Francie. Impia Iudeorum perfidia, de quorum cordibus, propter immensitatem suorum scelerum, Redemptor noster velamen non abstulit, sed in cecitate, que contigit ex parte in Israel, adhuc manere permittit, prout convenit, non attendens, quod ex sola misericordia pietas ipsos Christiana receptet et cohabitationem illorum sustineat patienter, illa committit enormia, que stupori audientibus et referentibus sunt horrori. Ipsi enim ingrati Domino Ihesu Christo, qui conversionem eorum ex sue longanimitatis affluentia patienter expectat, nullam pretendentes verecundiam culpe sue, nec reverentes honorem fidei Christiane, omissis seu contemptis lege Mosayca et prophetis, quasdam traditiones seniorum suorum sequuntur, super quibus eos in Evangelio Dominus obiurgatur dicens: "Quare vos transgredimini mandatum Dei et irritum fecistis propter traditiones vestras hominum doctrinas et mandata docentes". In huiusmodi namque traditionibus que Thalamuth Ebraice nuncupantur et magnus liber est apud eos, excedens textum Bible in immensum, in quo sunt blasphemie in Deum et Christum eius ac beatam Virginem manifeste, intricabiles fabule, abusiones erronee ac stultitie inaudite,

filios suos docent ac nutriunt et a legis et prophetarum doctrina reddunt ipsos penitus alienos, verentes, ne veritate que in eisdem lege ac prophetis est, intellecta, aperte de unigenito Dei Filio venturo in carnem testimonium perhibente, convertantur ad fidem et ad Redemptorem suum humiliter revertantur. Et hiis non contenti, faciunt Christianas filiorum suorum nutrices, in contumeliam fidei Christiane, cum quibus turpia multa committunt. Propter que fidelibus est verendum, ne divinam indignationem incurrant, dum eos perpetrare patientur indigne, que fidei nostre confusionem inducunt. Et licet dilectus filius — cancellarius Parisiensis et doctores regentes Parisius in sacra pagina, de mandato felicitis recordationis G[regorii] pape, predecessoris nostri, tam predictum abusionis librum, quam alios quosdam cum omnibus glossis suis perlectos in parte ac examinatos, ad confusionem perfidie Iudeorum publice coram clero et populo incendio concremarint, prout in litteris eorum perspeximus contineri, quibus tu, tanquam Catholicus rex et princeps Christianissimus, impendisti super hoc auxilium congruum et favorem, pro quo regalem excellentiam dignis in Domino laudibus commendamus ac prosequimur actionibus gratiarum. Quia tamen nondum Iudeorum ipsorum abusio prophana quievit, nec adhuc dedit eis vexatio intellectum, celsitudinem regiam attente rogamus, monemus et obsecramus in Domino Ihesu Christo, quatenus excessus huiusmodi detestabiles et enormes commissos in contumeliam Creatoris et in iniuriam nominis Christiani, prout pie incepisti, laudabiliter prosequendo, faciens debita severitate percelli, tam predictos abusionum libros, reprobatos per doctores eosdem, quam generaliter omnes cum glossis suis, qui per ipsos examinati et reprobati fuerint, mandes per totum regnum tuum, ubicumque reperiri poterunt, igne cremari; firmiter inhibendo, ne de cetero nutrices seu servientes habeant Christianos, ne filii libere filiis famulentur ancille, sed tanquam servi reprobati a Domino, in cuius mortem nequiter conspirarunt, saltem per effectum operis servos se recognoscant illorum, quos Christi mors, et istos liberos, et illos constituit esse servos; ut proinde sinceritatis tue zelum possimus in Domino dignis laudibus commendare. Dat. Laterani, VII Idus Maii, anno primo.

Source: ASV, Reg. Vat. 21, fols. 105v–106r.

Publication: *Bullarium Romanum* 3, p. 508; Bzovius, *Annalium* 1, a. 1244, § 3; Denifle, *Chartularium* 1, pp. 173f.; Grayzel, *Church and Jews*, pp. 250f.; *Litterae apostolicae*, pp. 5f.; Merchavia, *Church versus Talmudic and Midrashic Literature*, pp. 448f.; Sbaralea, *Bullarium* 1, pp. 332f.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 218; Baron, *Social and Religious History* 9, pp. 66, 271; Berger, *Registres d'Innocent IV* 1, p. 115; Browe, *Judenmission*, p. 294; Id., *Religiöse Duldung*, p. 52; Caro, *Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 1, pp. 304, 499; Eckert, *Hoch- und Spätmittelalter*, p.

230; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 412; Grayzel, *Talmud*, pp. 226f.; Potthast, *Regesta*, No. 11376; Rodocanachi, *Saint-Siège*, pp. 133, 166, 322; Scherer, *Rechtsverhältnisse*, p. 47; Synan, *Popes*, pp. 111f.; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 237.

172

1245-1247

Mandate to punish relapsing Jewish converts in accordance with Canon Law.

Inscriptabilis eterni consilii altitudo, que de massa cecitatis Iudaice vasa contumelie in glorie vasa transformat, hos indurans, aliis miseretur sic induratis, velut indignis non apponit miserationum dona suarum ac per hoc eis non patet occasio querelandi, ut iustificati gratis per ipsius gratiam non meritis propriis, sed vocanti gratie totum reputent quicquid habent. Verum quidam de Iudaice perfidie tenebris in admirabile lumen adducti fidei orthodoxe, eterne lucis tam salutiferum pretium repellentes, qui redire debuerint cum muneribus hostiarum et gloriam dare Deo magnificanti facere misericordiam suam cum illis promissae fidei, sicut accepimus, abnegant veritatem super corda sua velamen reducentes erroris, quod radiante veritate fuerat revelatum pariter et ablatum. Ne igitur perniciosi exempli corruptela, si remanserit impunita, offendiculum pariat volentibus ingredi domum Dei, mandamus, quatenus Iudeos, qui fidei sacramenta voluntarie susceperunt et in erroris sui precipitium sunt relapsi, post tuam monitionem et institutionem, redire ad veram confessionem fidei et erroris perniciem abiurare pertinaciter contradicant, tanquam intemerate gratie temerarios corruptores decernas puniendos secundum canonicas sanctiones.

Source: Padova, Bibl. Antoniana, cod. 79, fol. 45r-v.

Publication: Sambin, *Innocenzo IV*, pp. 47f.

Note: Two other letters of Pope Innocent IV in this collection mention Jews; see Sambin, *op. cit.*, pp. 44, 146; Id., *Problemi politici*, p. 9. One is an enigmatic "Iudee" in the middle of a mutilated letter. The other is part of an introduction to a letter concerning a convert from paganism:

"Oleastri sterilitate olive inserta pinguedini, naturalibus ramis, Iudeis videlicet, cadentibus per infidelitatis errorem, cecitatis sue Iudea dampna deplorat, donec intret gentium plenitudo. Sane, cum illis gratulari oporteat grati muneris beneficiis relevandis, qui, gentilitatis excussa caligine, fidei luce perfusi festinant ingredi domum Dei, ut sic omnis Israel salvus fiat, pro dilecto filio

layco, latore presentium, de caliginoso ritu paganismi ad fidei lucem converso fraternitati tue etc."

Bibliography: Baron, *Social and Religious History* 9, pp. 19, 249, n. 18; Abate, *Lettere "secretae" d'Innocenzo IV*, p. 337.

173

Lyons, 20 August 1245

Confirmation to Peter de Albalate, archbishop of Tarragona, of the decree published by King James I of Aragon at Lerida, on 9 March 1242, assuring Jewish and Moslem converts of the continued possession of their property, forbidding the taunting of converts, and ordering Jews and Moslems to attend compulsory sermons by Dominicans and Franciscans. Attached is the text of the royal decree.

Venerabili fratri archiepiscopo Tarraconensi... Ea, que ad regis eterni gloriam et Christiane religionis augmentum terreni reges, seu principes ordinant, statuunt vel disponunt tanto ferventius et libentius a quibuslibet sunt fidelibus cujuscumque dignitatis, conditionis, vel ordinis irrefragabiliter observanda, quanto potius divine creduntur placida majestati, et ex his Christum collaudantium agmina potiora noscuntur suscipere incrementa. Tua sane jucunda nobis ferens petitio continebat, quod karissimus in Christo filius noster, illustris rex Aragonum, a Domino benedictus, toto mentis affectu illi placere desiderans, in cujus manum sunt omnes potestates et omnium jura regnorum, et ab illo dignitatem regiam recognoscens, illique totum, quod est attribuens, et quod habet, qui fecit omnia solo verbo, illiusque menti sue timorem pariter et amorem a pueritie sue flore vehementer infigens, ad augmentandum Domino populum, per quem peramplius et perfectius nomen glorificari valeat Crucifixi, deliberatione sancta induxit et provida statuendum, ut in omni terra sue dominio jurisdictionis subjecta, Saracenus quilibet et Judeus, de ignorantie tenebris ad viam veritatis, que Christus est, per sancte regenerationis lavacrum se convertens, omnia sua bona mobilia et immobilia, que ante suam ad Christum conversionem habebat, integre ac libere sine impedimento ac contradictione cujusquam retinere possit auctoritate regia et perpetuo possidere; statuto, prohibitione vel pacto predecessorum regis eiusdem seu cujuslibet alterius, aut obtenta super hoc consuetudine non obstante, prout in ejusdem regis litteris confectis exinde prospeximus plenius contineri. Nos igitur statutum hujusmodi tam sanctum atque laudabile, ratum et gratum habentes, illud auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Tenorem autem litterarum ipsarum fecimus

presentibus inseri, qui talis est: “Noverint universi, quod nos Jacobus, Dei gratia rex Aragonum, Majoricarum et Valentie, comes Barchinonis et Urgelli et dominus Montis Pessulani, per nos et omnes successores nostros, tam in Aragonia et Catalonia, Majoricis, Minoricis, Monte-Pessulano, quam in regno Valentie ac universo dominio, ac jurisdictione nostra, quam alicubi nunc habemus vel in posterum nos et successores nostri, auxiliante Domino, habituri sumus, pro amore Domini nostri Jhesu Christi et gloriose Virginis matris sue et remedio anime nostre, in perpetuum statuimus, quod quicumque Judeus vel Saracenus, Spiritus Sancti gratia, fidem voluerit orthodoxam recipere ac baptismi lavacrum salutaris, libere et absque contradictione ullius possit hoc facere; non obstante predecessorum nostrorum vel alicujus statuto, prohibitione vel pacto vel etiam super hoc obtenta consuetudine, ita, quod propter hoc nihil de bonis suis mobilibus ac immobilibus, que prius habebat, amittat, immo universa secure ac libere habeat, teneat et possideat auctoritate nostra, salvo legitimo filiorum et jure proximorum conversi; ita videlicet, quod de bonis conversi dicti filii seu proximi, nihil ipso vivente, sed post mortem ejus illud solum et nihil amplius petere valeant, quam si decessisset in Judaismo vel paganismo, petere rationabiliter potuissent; ut sicut tales divinam ex hoc gratiam promerentur, sic et nostram, qui Dei voluntatem et beneplacitum imitari debemus, obtinere noscantur. Statuimus insuper in perpetuum et firmiter sub poena pecuniaria arbitrio judicis infligenda prohibemus, ne alicui de Judaismo vel paganismo ad fidem nostram Catholicam converso presumat aliquis cuicumque[?] improperare conditionem suam dicendo vel vocando eum ‘renegat’ vel ‘tornadiz’ vel consimile verbum. Volumus etiam et statuimus, quod quandocumque archiepiscopus, episcopi vel Fratres Predicatores et Minores accesserint ad villas vel loca ubi Saraceni vel Judei moram fecerint, et verbum Dei dictis Judeis vel Saracenis proponere voluerint, ipsi ad vocationem ipsorum conveniant et patienter audiant predicationem eorum, et officiales nostri, si gratis venire noluerint, eos ad hoc, omni excusatione postposita, compellant. Mandamus itaque vicariis, bajulis, curiis et nostris subditis et officialibus universis, presentibus et futuris, quatenus omnia supradicta ubique teneri et observari inviolabiliter faciant, si de nostris confidunt gratiis et amore. Datum Illerde, anno a Nativitate Domini MCCXLII, IV Idus Martii”. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre confirmationis infringere, vel ei ausu etc. Datum Lugduni, XIII Kalendas Septembris, anno tertio.

Publication: Grayzel, *Church and Jews*, pp. 254f.; Ripoll, *Bullarium* 1, p. 151; Sbaralea, *Bullarium* 1, pp. 376f.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 218; Baron, *Social and Religious History* 9, pp. 21, 249; Baer, *Spain*, p. 105; Browe, *Judenmission*,

pp. 18f.; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 413; Eubel, *Supplemento*, pp. 36f.; Potthast, *Regesta*, No. 11822.

174

Lyons, 17 September 1245

Mandate to prelates in Sicily and elsewhere in Europe to desist from molesting the Franciscans, including the demand to pay tithes and revenues from their property, unless they themselves live there, "as if from the houses of the Jews".

... Prelatis ecclesie Sicilie... Nimis iniqua... Datum Lugduni, XV Kalendas Octobris, anno tertio.

Publication: Grayzel, *Church and Jews*, p. 258 (partly); Ripoll, *Bullarium* 1, pp. 153f.; Sbaralea, *Bullarium* 1, pp. 368f.; Tautu, *Acta Innocentii IV*, pp. 58f.

Note: The above is a copy of Pope Gregory IX's letter of 23 August 1231; see above, Doc 129.

Bibliography: Aronius, *Regesten*, No. 552; Potthast, *Regesta*, No. 11878.

175

Lyons, 23 October 1245

Mandate to William de la Tour, archbishop of Besançon, to enforce the wearing of the Jewish badge in his province.

Innocentius episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri archiepiscopo Bisuntino, salutem et apostolicam benedictionem. Cum in sacro generali concilio provida fuerit deliberatione statutum, ut Judei a Christianis habitu distinguantur, ne illorum isti et istorum illi mulieribus valeant obmisceri, fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatinus Judeos tue civitatis et diocesis, ut juxta prefati statuta concilii habitum deferre teneantur, monitione premissa, per subtractionem communionis fidelium, appellatione remota, compellas. Datum Lugduni, X Kalendas Novembris, pontificatus nostri anno tertio.

Source: Paris, BN, Ms. Fonds Moreau 862, fols. 1v–2r.

Publication: Grayzel, *Church and Jews*, p. 258; Stern, *Urkundliche Beiträge* 2, pp. 44f.

Bibliography: Morey, *Franche-Comté*, p. 3.

176

Lyons, 9 May 1246

Repetition of mandate to prelates of Europe to desist from molesting the Franciscans.

Publication: Grayzel, *Church and Jews*, p. 258.

Note: See above, Docs. 129, 174.

Bibliography: Aronius, *Regesten*, No. 553a; Potthast, *Regesta*, No. 12104.

177

Lyons, 11 August 1246

Confirmation to Benedict d'Alignano, bishop of Marseilles, of a privilege granted the church of Marseilles in 1164 by Emperor Frederick I and confirmed in 1222 by Emperor Frederick II, including the possession of *Mons Judaicus* in Marseilles, and jurisdiction over the Jews of Arles and Marseilles. Attached is the text of the royal privilege.

— episcopo Massiliensi. Que gratia inspirante divina sacris Dei ecclesiis et personis ecclesiasticis principum munificentia elargitur, dignum muniri credimus apostolici roboris firmitate, ut, eis perpetua stabilitate vallatis, possessores eorum, tam presentes quam posteris, pacifica valeant illorum possessione gaudere. Hinc est, quod nos tuis iustis postulationibus annuentes, libertates et immunitates a clare memorie Friderico, Romanorum imperatore tibi et ecclesie Massiliensi pia liberalitate concessas et ab Friderico successore ipsius, tunc imperatore, postmodum confirmatas ... confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Ad maiorem autem cautelam et plenariam firmitatem Friderici secundi tenorem privilegii ... de verbo ad verbum fecimus presentibus annotari, qui talis est: Fridericus secundus divina favente clementia Romanorum imperator, semper augustus et rex Sicilie. Ex consuetudine imperialis clementie ecclesiarum et locorum venerabilium paci intendimus et

quieti, ut augustalis potentie communita presidio, tam in se quam in rebus et tenimentis eorum et quiete presentium et securitate in posterum perfruantur. Inde est, quod tu, Petre, venerabilis Massiliensis episcopo, dilecte fidelis noster, ad nostram presentiam veniens, privilegium quondam domini Friderici illustrissimi Romanorum imperatoris, semper augusti, carissimi avi nostri inclite recordationis, quod ecclesie tue Massiliensi concesserat et indulserat, nostre curie ostendisti, supplicans humiliter et devote, ut quia privilegium ipsum iam videbatur vetustate consumi, renovare et confirmare tibi et ecclesie tue in perpetuum de nostra gratia dignaremur. Nos igitur supplicationes tuas tamquam favorabiles infra exauditionis nostre thalamum benignius admittentes, considerantes etiam fidem puram et devotionem sinceram quam erga maiestatem nostram et imperium habere dinosceris laudabiliter et devote, privilegium ipsum de verbo ad verbum renovandum duximus, et sicut tempore predicti avi nostri ac postmodum tempore domini Henrici imperatoris, patris nostri, eo uti tua ecclesia consuevit, tibi et successoribus tuis et ecclesie Massiliensi in perpetuum confirmamus, cuius tenor talis est: In nomine Sancte et Individue Trinitatis, Fridericus divina favente clementia Romanorum imperator augustus. Maiestatis nostre monet auctoritas et antique institutionis tenor exposcit, ut ecclesiis sub Romano imperio constitutis, sollerti debeamus provisione consulere, et ut earum iura sive possessiones sine lesione serventur, imperialis [privilegii] munimine subvenire; cunctis igitur nostri imperii fidelibus volumus esse cognitum, quod nos tibi, Petre, venerande Massiliensis episcopo, cuncta iura cunctasque possessiones ad te vel ad tuam ecclesiam pertinentes, quas nunc rationabiliter possides aut possidere debes, antiquam et rationabilem predecessorum nostrorum concessionem servantes, tibi confirmamus et presenti privilegio communimus. Ex quibus hec propriis duximus exprimenda vocabulis: videlicet civitatem episcopalem de Massilia, Roccam Barbaram, et sicut Rocca Barbara cincta est vallis et cum aliis vallis et muris eandem civitatem circumeuntibus cum omnibus territoriis suis, sicut de Plumberiis, de Prato Longo, de Monte Iudaico, de Valle Sancti Iusti, de Casa Alta, de Guarberiis, de Valle Sancti Blasili, de Valle de Moreriis; ... super Iudeos Arelatenses dominium et consuetum censum, Iudeos omnes de Massilia tam de episcopali villa quam de vicecomitali... Actum quoque est anno Dominice Incarnationis M^oC^oLXIII^o, indictione XII, regnante domino Friderico Romanorum imperatore gloriosissimo, anno regni eius XII°, imperii vero VIII°. Dat. apud Sanctum Salvatorem iuxta Papiam, XV Kalendas Maii. Ad huius autem nostre renovationis et confirmationis memoriam et robur perpetuum valiturum presens privilegium conscribi et bulla aurea tipario nostre maiestatis impressa iussimus communiri. Dat. in civitate Cusentie, anno Dominice Incarnationis M^oCC^oXXII^o, mense Maii, indictione X^a, imperii domini nostri Friderici illustrissimi Romanorum imperatoris, semper augusti, et gloriosissimi regis Sicilie anno II°, regni vero Sicilie XXIII°, feliciter, Amen. Nulli ergo etc. nostre confirmationis etc. Si quis etc. Dat. Lugduni, III Idus Augusti, anno quarto.

Source: ASV, Reg. Vat. 21, fols. 326r–327r.

Publication: Grayzel, *Church and Jews*, pp. 258f. (partly); Rodenberg, *Epistolae Saeculi XIII* 2, pp. 175f.

Note: On the Mont-Juif in Marseilles, see Gross, *Gallia Judaica*, p. 367.

Bibliography: Berger, *Registres d'Innocent IV* 1, p. 317.

178

Lyons, 7 October 1246

Request and admonition to Thibaut I, king of Navarre, to continue protecting the Jews from persecution and preventing the forced baptism of their children.

Innocentius episcopus, servus servorum Dei, carissimo in Christo filio regi Navarre illustri, salutem et apostolicam benedictionem. Religioni convenit Christiane, Judeis eo libentius contra persecutores ipsorum debitum prestare subsidium, quo specialius sunt in testimonium orthodoxe fidei reservati. Ad audientiam siquidem nostram, regni Navarre Judeis tuam commendantibus celsitudinem, que se ipsis, ut asserunt, benivolam exhibet et benignam, noveris pervenisse, quod tu eos humaniter tractans, clementer conservas eosdem et facis per alios conservari, quod ad tuam cedit gloriam et honorem, cum, testante propheta, reliquie credantur salve fieri eorumdem. Quo circa serenitatem regiam rogamus et monemus attente, quatinus ob reverentiam apostolice sedis et nostram ipsos eorumque liberos cum bonis suis, huc usque tue gratie favore defensos, sic per te ac tuos favorabiliter tuearis, quod a tribulationibus et pressuris, tuo mediante suffragio, se gaudeant respirasse, et tua celsitudo proinde valeat merito commendari; prohibeas etiam, quantum in te fuerit, ne in baptizandis eorum filiis ipsis violentia inferatur, cum sacrificium voluntarium esse debeat, non coactum. Datum Lugduni, Nonis Octobris, pontificatus nostri anno quarto.

Source: Paris, BN, Ms. Latin 5993A, fol. 50v.

Publication: Grayzel, *Church and Jews*, p. 260; Stern, *Urkundliche Beiträge* 2, pp. 45f.

Bibliography: Arbois de Jubainville, *Champagne* 5, p. 416; Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 218; Baron, *Social and Religious History* 9, pp. 15, 248; Caro, *Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 1, p. 449; Potthast, *Regesta*, No. 12291.

179

Lyons, 22 October 1246

Confirmation of protective Bull *Sicut Judeis*.

Source: Köln, Stadtarchiv, HUA 441.

Publication: Ennen, *Köln* 2, pp. 254f.; Grayzel, *Church and Jews*, pp. 260f. (partly); Weyden, *Köln*, pp. 352f.

Note: The Bull was confirmed by King Ottokar I on 23 October 1254. Aronius, *Regesten*, No. 603, mistakenly includes the additions to the Bull made by the pope a year later.

Bibliography: Aronius, *op. cit.*, No. 556; Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 218; Caro, *Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 1, p. 499; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 413; Grayzel, *Sicut Judeis*, p. 254; Potthast, *Regesta*, No. 12315; Scherer, *Rechtsverhältnisse*, p. 35; Stern, *Urkundliche Beiträge* 2, p. 47; Stobbe, *Juden in Deutschland*, p. 45; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 238; Wiener, *Regesten*, p. 9, No. 54.

180

Lyons, 3 April 1247

Authorization to Lupus, bishop of Morocco, to extend to laymen, who are to accompany him to his diocese and remain there, the privileges granted crusaders.

... Lupo episcopo Marrochitano... Cum laicorum obsequiis ... concedimus ... ut laicis qui de tua familia existentes tecum ad partes accesserint Africanas et tecum ibidem commorati fuerint ... veniam valeas elargiri que proficiscentibus in Terre Sancte subsidium in generali concilio est concessa. Datum Lugduni, III Nonas Aprilis, anno quarto.

Publication: Grayzel, *Church and Jews*, p. 262 (partly); Sbaralea, *Bullarium* 1, p. 451.

Bibliography: Potthast, *Regesta*, No. 12470.

Mandate, if the facts are established, to John de Bernin, archbishop of Vienne, to warn Lawrence, bishop of Saint-Paul-Trois-Châteaux, the constable of Valentinois, nobles and potentates to set free the Jews they had arrested, to compensate them, and allow them to live freely in their territories. This followed the massacre of the Jews in Valréas by Draconet de Montauban on the pretext of having murdered a Christian girl and nailed her to a cross.

— archiepiscopo Viennensi. Si diligenter attenderet religio Christiana et recte discuteret examine rationis, quam inhumanum sit et dissonum pietati, ut reliquias Iudeorum, quibus Salvatoris benignitas sue salutifere passionis mortisque victricis relictis testibus salutis gratiam repromisit, variis affligat molestiis vel diversis gravaminum conterat nocumentis, non solum ab ipsorum iniuria manus retraheret, verum etiam eis, quos habet quasi tributarios, saltem pietatis obtentu et ob Christi reverentiam humanitatis solatia exhiberet. Sane, lecta coram nobis universitatis Iudeorum provincie Viennensis petitio continebat, quod nobilis vir Draconetus, dominus Montis Albani, Vasionensis diocesis, imposito nuper Iudeis habitantibus in loco suo qui Valrias vulgariter appellatur, ipsos quandam puellam, que mortua in quodam fossato repperta extitit, crucis patibulo affixisse, eos non convictos, nec confessos, nec etiam aliquo accusante, bonis omnibus spoliatos diro carceri mancipavit, ipsosque, innocentie sue excusatione ac defensione legitimis non admissis, quibusdam ex eis cesis per medium, aliis igne combustis, aliquorum virorum extractis testiculis et mulierum mammullis evulsis, tamdiu penarum aliarum diversarum tormentis afflixit, donec ipsi id quod eorum conscientia non didicit, ore, sicut dicitur, sunt confessi, uno necari tormento potius eligentes, quam vivere et penarum afflictionibus cruciari. Et ut adderetur afflictis afflictio, venerabilis frater noster — Tricastrinus episcopus, comestabulus Valentinus ac nonnulli nobiles et potentes eiusdem provincie, occasione huiusmodi, Iudeos quoslibet in eorum terris et dominio commorantes, bonis ablatis omnibus, in carcere retrudentes, eos, quos apostolica sedes sub sua protectione recepit, diversis macerant angustiis et pressuris. Quare nobis humiliter supplicarunt, ut ipsorum innocentie super hiis consulere pie previsionis remedio misericorditer curaremus. Cum igitur nulli pena, ni delictum precesserit, debeatur, nec sit quis pro delicto alterius puniendus, nos, moti erga ipsos paterne compassionis affectu, quibus ex suscepto servitutis officio convenit nos adesse, ac nolentes eos occasione premissorum, que si forsan vera forent, incorrecta non deberent nec possent aliquatenus remanere, indebitis molestiis agitari, mandamus, quatenus, si est ita, predictos episcopum et comestabulum et alios moneas et inducas, ut predictos Iudeos pristine restituant libertati, ipsisque de ablatis rebus et dampnis illatis, ut tenentur, competenter sine difficultate qualibet satisfacto, permittant ipsos in terra sua libere commorari; contradictores etc.,

non obstante constitutione de duabus dietis edita in concilio generali. Testes autem etc. Dat. Lugduni, V Kalendas Iunii, anno IIII°.

Source: ASV, Reg. Vat. 21, fol. 403r-v.

Publication: Albanes-Chevalier, *Gallia Christiana Novissima* 4, cols. 81f.; Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, pp. 218f.; Berger, *Registres d'Innocent IV* 1, pp. 420f.; Grayzel, *Church and Jews*, pp. 264f.; Stern, *Urkundliche Beiträge* 2, pp. 59f.; Id., *Blutbeschuldigung*, pp. 2f.

Note: On Draconet de Montauban, see Grayzel, *op. cit.*, p. 265, n. 2.

Bibliography: On the blood libel of Valréas, see Berger, *op. cit.*, Introduction, pp. CCXVIIIf.; Bernoulli, *Acta Pontificum Helvetica* 1, p. 215; Grayzel, *loc. cit.*; Stern, *op. cit.*, pp. 46f.; Synan, *Popes*, p. 114. See also Browe, *Hostienschändungen*, p. 169; Caro, *Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 1, p. 499; Gross, *Gallia Judaica*, p. 641; Prudhomme, *Notes*, pp. 232f.; Rodocanachi, *Saint-Siège*, p. 133; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 238.

182

Lyons, 28 May 1247

Mandate, if the facts are established, to John de Bernin, archbishop of Vienne, to restore to the status quo ante the measures adopted against the Jews in his province on the pretext of having murdered a Christian girl, and see to it that such outrages are not repeated.

— archiepiscopo Viennensi. Divina iustitia nequaquam populum Iudaicum sic abiecit, quin reservaverit eius reliquias in salutem. Propterea Christianorum est aut illaudabilis zelus aut detestanda crudelitas qui, rerum cupidi vel avidi sanguinis eorundem, ipsos contra Catholice religionis mansuetudinem, que illos in suam cohabitationem admittens in propriis decrevit ritibus tolerandos, sine iudicio spoliant, lacerant et occidunt. Sane, Iudei degentes in tua provincia flebilem nuper ad sedem apostolicam querimoniam detulerunt, quod quidam prelati et nobiles eiusdem provincie, ut in ipsos haberent materiam seviendi, eis cuiusdam puelle que apud Valria furtim perempta dicitur interitum imponentes, quosdam ipsorum non convictos legitime nec confessos flammis ignium inhumaniter cremaverunt, quosdam vero a suis eiecerunt finibus, rebus omnibus spoliatos; eorum quoque filios invitos cogunt, contra morem libere matris generantis in libertatem liberos, baptizari. Nolentes igitur hec, sicut nec cum Deo possumus, sustinere, mandamus, quatenus quicquid super

premissis inveneris contra eosdem Iudeos per prefatos prelatos et nobiles et rectores temere attemptata, in statum debitum legitime revocato, non permittas ipsos de cetero super hiis vel similibus ab aliquibus indebite molestari; molestatores huiusmodi etc., non obstante constitutione de duabus dietis edita in concilio generali. Dat. Lugduni, V Kalendas Iunii, anno IIII°.

Source: ASV, Reg. Vat. 21, fol. 405r-v.

Publication: Berger, *Registres d'Innocent IV* 1, p. 424; Grayzel, *Church and Jews*, pp. 262f.; Stern, *Urkundliche Beiträge* 2, pp. 61f.; Id., *Blutbeschuldigung*, pp. 6f.

Note: See above, preceding doc.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 219; Bernoulli, *Acta Pontificum Helvetica* 1, pp. 215f.; Browe, *Judenmission*, p. 264; Id., *Judenbekämpfung*, p. 224; Caro, *Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 1, p. 499; Eckert, *Hoch- und Spätmittelalter*, p. 269; Molinier, *Enquête sur un meurtre*; Scherer, *Rechtsverhältnisse*, pp. 36f.; Synan, *Popes*, p. 114; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 238.

Confirmation of the *Sicut Judeis* Bull with the addition of a passage dealing with the ritual murder libel.

... Fidelibus Christianis... Sicut Judeis non ... corpora humata effodere, nec etiam aliquis eis obiciat, quod in ritu suo humano utantur sanguine, cum tamen in Veteri Testamento preceptum sit eis, ut de humano sanguine taceamus, quod quolibet sanguine non utantur, cum apud Fuldam et in pluribus aliis locis propter huiusmodi suspicionem multi Judei sunt occisi; quod auctoritate presentium, ne deinceps fiat, districtius inhibemus. Si quis autem decreti huius tenore cognito, temere, quod absit, contraire temptaverit, honoris et officii sui periculum patiatur, aut excommunicationis ultione plectatur, nisi presumptionem suam digna satisfactione correxerit; eos autem dumtaxat huius protectionis presidio volumus communiri, qui nihil machinari presumpserint in subversionem fidei Christiane. Datum Lugduni, V Idus Iunii, anno quarto.

Publication: Bondy-Dworsky, *Juden in Böhmen* 1, p. 25; Grayzel, *Church and Jews*, p. 274 (has 9 July).

Bibliography: Aronius, *Regesten*, No. 567 (who has 9 June); Caro, *Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 1, pp. 305, 499; Ennen, *Köln* 2, p. 254; Grayzel, *Sicut Judeis*, pp. 254f.; Scherer, *Rechtsverhältnisse*, pp. 319, 612; Stern, *Urkundliche Beiträge* 2, p. 62 (also has 9 June); Stobbe, *Juden in Deutschland*, p. 185; Wiener, *Regesten*, p. 9, No. 54.

184

Lyons, 12 June 1247

Admonition and exhortation to Thibaut I (IV), king of Navarre and count of Champagne, to ensure that the Jews of Champagne are reimbursed by their debtors.

Innocentius episcopus, servus servorum Dei, carissimo in Christo filio, illustri regi Navarre, comiti Campanie, salutem et apostolicam benedictionem. Ex parte Judeorum Campanie nobis est oblata querela, quod ipsi nonnullos Christianorum subjectorum tibi, quos, ex eo quod se in mutuatione pecunie illis exhibent liberales, versa vice debent sibi benignos et favorabiles invenire, contrario tanquam retribuentes mala pro bonis, sibi odiosos sentiunt et malignos. Iidem enim Christiani, non solum pecuniam dictis Judeis eis ab ipsis liberaliter mutuam solvere ac pactiones legitimas hinc inde initas inter eos observare indebite non procurant, verum etiam maligne sevientes in eos et ipsos inhumaniter pertractantes, graves se illis exhibent et molestos, propter quod ipsi duxerunt ad apostolice sedis providentiam recurrendum. Quantumcumque igitur fuerit eorum perfidia, quia tamen ille qui neminem vult perire, conversionem misericorditer exspectat ipsorum, quoniam non repellat in eternum Dominus plebem suam, serenitatem tuam monemus et hortamur attente, quatinus dictos Christianos tibi subjectos, ut eisdem Judeis de pecunia eis debita satisfaciant et jam dictas pactiones observare studeant, ut tenentur, ac ab eorum gravaminibus et injuriis conquiescant, tradita tibi a Domino potestate compellas, ita quod iniquitatem odire ac equitatem diligere comproberis, ipsique Judei jus suum, tua mediante potentia, consequantur. Datum Lugduni, II Idus Junii, pontificatus nostri anno quarto.

Source: Paris, BN, Ms. Latin 5993A, fol. 49r; Ibid., Fond 500, Colbert 59, fol. 146r.

Publication: Grayzel, *Church and Jews*, p. 268; Stern, *Urkundliche Beiträge* 2, pp. 62f.

Note: See below, Doc. 186.

Bibliography: Arbois de Jubainville, *Champagne* 5, p. 422; Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 219; Baron, *Social and Religious History* 9, pp. 48, 263; Caro, *Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 1, pp. 304, 499; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 413; Potthast, *Regesta*, No. 12563.

185

Lyons, 5 July 1247

Mandate to the prelates of Germany and France to annul all measures adopted against the Jews on account of the ritual murder libel, and to prevent accusation of Jews on similar charges.

Archiepiscopis et episcopis per Alamanniam constitutis. Lacrimabilem Iudeorum Alemannie recepimus questionem, quod nonnulli, tam ecclesiastici quam seculares principes ac alii nobiles et potentes vestrarum civitatum et diocesum, ut earum bona iniuste diripiant et usurpent, adversus ipsos impia consilia cogitantes et fingentes occasiones varias et diversas, non considerato prudenter, quod quasi ex archivis eorum Christiane fidei testimonia prodierunt, scriptura divina inter alia mandata legis dicente: "non occides", ac prohibente illos in sollempnitate Paschali quicquam morticinum non contingere, falso imponunt eisdem, quod in ipsa sollempnitate se corde pueri communicant interfecti, credendo id ipsam legem precipere, cum sit legi contrarium manifeste, ac eis malitiose obiciunt hominis cadaver mortui, si contigerit illud alicubi repperiri. Et per hoc et alia quamplura figmenta sevientes in ipsis, eos super hiis non accusatos, non confessos, nec convictos, contra privilegia illis ab apostolica sede clementer indulta, spoliant, contra Deum et iustitiam, omnibus bonis suis; et inedia, carceribus ac tot molestiis, tantisque gravaminibus premunt ipsos, diversis penarum affligendo generibus et morte turpissima eorum quamplurimos condemnando, quod iidem Iudei, quasi existentes sub predictorum principum, nobilium et potentum dominio deterioris conditionis quam eorum patres sub Pharaone fuerint in Egypto, coguntur de locis inhabitatis ab eis et suis antecessoribus, a tempore cuius non extat memoria, miserabiliter exulare; unde suum exterminium metuentes, duxerunt ad apostolice sedis providentiam recurrendum. Nolentes igitur prefatos Iudeos iniuste vexari, quorum conversionem Dominus miseratus expectat, cum, testante propheta, credantur reliquie salve fieri eorundem,

mandamus, quatenus eis vos exhibentes favorabiles et benignos, quicquid super premissis contra eosdem Iudeos per predictos prelatos, nobiles et potentes inveneritis temere attemptatum, in statum debitum legitime revocato, non permittatis ipsos de cetero super hiis, vel similibus ab aliquibus indebite molestari. Molestatores huiusmodi etc. Dat. Lugduni, III Nonas Iulii, anno v^o.

In eundem modum archiepiscopis et episcopis per regnum Francie constitutis.

Source: ASV, Reg. Vat. 21, fol. 442r.

Publication: Aronius, *Regesten*, pp. 242f.; Bondy-Dworsky, *Geschichte* 1, pp. 10f.; Böhmer, *Codex Diplomaticus Moenofrancofurtanus* 1, pp. 256f.; Eckert, *Hoch- und Spätmittelalter*, pp. 265f. (German translation); Grayzel, *Church and Jews*, pp. 268f.; Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1247, § 48; Rodenberg, *Epistolae Saeculi XIII* 2, pp. 297f.; Stern, *Urkundliche Beiträge* 2, pp. 63f.; Id., *Blutbeschuldigung*, pp. 10f.; Strack, *Blutaberglaube*, pp. 147f.; Synan, *Popes*, pp. 239f.

Note: See below, Doc. 188 and Pope Gregory X's confirmation of 7 July 1274, Doc. 237.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 219; Berger, *Registres d'Innocent IV* 1, p. 463; Caro, *Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 1, p. 422; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, pp. 413f.; Lacomblet, *Niederrheinisches Urkundenbuch* 2, p. 159; Potthast, *Regesta*, No. 12596; Roth, *Ritual Murder Libel*, pp. 97f.; Scherer, *Rechtsverhältnisse*, pp. 37f., 319f.; Stobbe, *Juden in Deutschland*, p. 185; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 238.

186

Lyons, 6 July 1247

Admonition and exhortation to Thibaut I (IV), king of Navarre and count of Champagne, to ensure that the Jews of Navarre are reimbursed by their debtors.

— regi Navarre, comiti Campanie — Ex parte Iudeorum regni Navarre nobis est oblata querela, quod nonnulli Christiani eorum emuli tibi subiecti, non attendentes prudenter, quod misericors Deus, qui neminem vult perire, quantumcumque sit eorum duritia, ipsorum tamen conversionem expectat, quoniam non repellat in eternum Dominus plebem suam, cum, testante propheta, illorum reliquie salve fient, non solum eos indebite inquietant,

verum etiam mansuetudinem regiam contra ipsos ad iracundiam et offensas provocare nituntur, ut te illis more solito favorabilem non exhibeas et benignum. Cum enim iidem Iudei pecuniam suam dictis mutuent Christianis, Christiani prefati ut eorum exhauriant facultates, pretextu quorundam iuramentorum que barones regni Francie de non cogendis eis ad solutionem ipsius pecunie prestitisse dicuntur, pecuniam ipsam eisdem solvere, te id dissimulante, penitus contradicunt, ipsos inter eos vivere secundum legitimas et canonicas sanctiones minime permittendo. Quia vero regum est proprium facere iudicium et iustitiam, dicente propheta “honor regis iudicium diligit”, et “iudicium et iustitia sunt preparatio sedis eius”, ac “liberare de manu calumpniantium in oppressos”, regalem celsitudinem rogamus et monemus attente, quatinus predictos Iudeos solito more prout tuam decet clementiam tractans humaniter et a tuis faciens pertractari, mutuam ab eis pecuniam, non obstantibus talibus iuramentis, a Christianis sicut quibuslibet tuis subditis facias sibi reddi, et conservari eos in bonis consuetudinibus predecessorum tuorum temporibus observatis. Molestatores eorum super premissis potestate tibi a Domino tradita compescendo; ita quod te odire iniquitatem ac deligere iustitiam, operum exhibitione demonstres, ipsique Iudei tua eos protegente potentia sub allarum tuarum umbra valeant respirare. Dat. Lugduni, II Nonas Iulii, anno quinto.

Source: Paris, BN, Ms. Latin 5993A, fols. 50v–51r; Ibid., Fond 500, Colbert 59, fols. 147v–148r.

Publication: Grayzel, *Church and Jews*, p. 272.

Note: Similar to the letter with regard to the Jews of Champagne (see above, Doc. 184).

Bibliography: Baron, *Social and Religious History* 9, pp. 48, 263; Stow, *Papal and Royal Attitudes*, pp. 168f.

Request and exhortation to Louis IX to put into effect the findings of Odo of Châteauroux, cardinal bishop of Tusculum and papal legate, who had been appointed to re-examine the Talmud and other Jewish books.

Innocentius episcopus, servus servorum Dei, charissimo in Christo filio illustrissimo regi Francie, salutem et apostolicam benedictionem. Ad instar

animalium que vidit in apocalipsi Ioannes plena oculis ante et retro, summus pontifex, oculatus undique circumspiciens tamquam sapientibus et insipientibus debitor, nulli debet iniuste nocere, sed iuste quod iustum exequendo tenetur reddere cuilibet iura sua. Sane magistris Iudeorum regni tui nuper proponentibus coram nobis et fratribus nostris, quod sine illo libro qui Hebraice Talamut dicitur, Bibliam et alia statuta sue legis secundum fidem ipsorum intelligere nequeunt, nos qui iuxta mandatum divinum in eadem lege ipsos tolerare tenemur, dignum eis duximus respondendum, quod sicut eos ipsa lege sic perconsequens suis libris nolumus iniuste privare. Unde venerabili fratri nostro episcopo Tusculano, apostolice sedis legato, direximus scripta nostra, ut tam ipsum [Talamut] quam alios sibi faciens exhiberi [libros] ac eos inspici, et inspiciens diligenter, eosdem toleret in his in quibus secundum Deum sine fidei Christiane iniuria viderit tolerandos, et magistris restituat supradictis; contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo. Quocirca serenitatem regiam rogandam duximus attentius et hortandam propter quod per eundem legatum factum fuerit in hac parte gratum habeas et acceptum, ac facias firmiter observari. Datum Lugduni, II Idus Augusti, pontificatus nostri anno quinto.

Source: Paris, BN, Fond Doat 37, fols. 125v–126v.

Publication: Grayzel, *Church and Jews*, pp. 274f.; Merchavia, *Church versus Talmudic and Midrashic Literature*, pp. 449f.

Note: The Jews of France had petitioned the pope to review the Church's attitude to the Talmud. Innocent IV responded by appointing Odo of Châteauroux, his legate, to inspect the Talmud and other Jewish books. Odo was cardinal bishop of Tusculum, formerly he had been chancellor of Paris; see above, Doc. 171. The legate did as he was bid, and rendered his master an account of the reviews in the negative (Grayzel, *loc. cit.*, n. 3; Quetif-Echard, *Scriptores Ordinis Praedicatorum* 1, p. 128). See also Paris, BN, Fond Doat 4, fol. 217r-v.

Bibliography: Browe, *Religiöse Duldung*, pp. 5, 53; Id., *Talmud*, p. 227; Eckert, *Hoch- und Spätmittelalter*, p. 231; Grayzel, *Popes, Jews and Inquisition*, p. 162.

188

Lyons, 18 August 1247

Mandate to John de Bernin, archbishop of Vienne, to annul all measures adopted against the Jews on account of the ritual murder libel, and to prevent accusation of Jews on similar charges.

Innocentius episcopus, servus servorum Dei, venerabili archiepiscopo Viennensi, salutem et apostolicam benedictionem. Lacrimabilem Judeorum civitatis et diocesis tue recepimus questionem, quod nonnulli ecclesiarum prelati ac alii nobiles earundem civitatum et diocesis, ut eorum bona injuste diripiant et usurpent, adversus ipsos impia consilia cogitantes ac fingentes occasiones varias et diversas, non considerato prudenter, quod quasi ex archivis eorum Christiane fidei testimonia prodierunt, scriptura divina inter alia mandata legis dicente: "non occides" et prohibente illos vesci sanguine ac in solemnitate Paschali quicquam morticinum non contingere, falso imponunt eisdem, quod in ipsa solemnitate se corde pueri communicant interfecti, credendo id ipsam legem precipere, cum sit legi contrarium manifeste, ac eis maliciose obiciunt hominis cadaver mortui, si contigerit illud alicubi reperiri. Et per hoc et alia quam plurima figmenta sevientes in ipsos, eos super hiis non accusatos, non confessos, nec convictos, contra privilegia illis ab apostolica sede clementer indulta spoliant, contra Deum et justiciam, omnibus suis, et inedia, carceribus ac tot molestiis tantisque gravaminibus premunt ipsos diversis penarum affligendo gravaminibus et morte turpissima eorum quamplurimos condemnando, quod iidem Judei, quasi existentes sub prelatorum predictorum et nobilium dominio deterioris condicionis quam eorum patres sub Pharaone fuerunt in Egypto, coguntur de locis inhabitatis ab eis et suis antecessoribus a tempore cujus non exstat memoria, miserabiliter exulare; unde suum exterminium metuentes, duxerunt ad apostolicę sedis providentiam recurrendum. Nolentes igitur prefatos Judeos injuste vexari, quorum conversionem Dominus miseratus spectat, cum, testante propheta, credantur reliquie salve fieri eorundem, fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatenus te ipsis Judeis exhibeas favorabilem et benignum, quicquam super premissis contra eos per predictos prelatos et nobiles inveneris temere attemptatum, in statum debitum legitime revocato, non permittas ipsos de cetero super hiis ab aliquibus indebite molestari; molestatores hujusmodi etc. Dat. Lugduni, XV Kalendas Septembris, pontificatus nostri anno quinto.

Source: AS Trento, capsula 69, No. 17.

Publication: Stern, *Urkundliche Beiträge* 2, pp. 70f. (incomplete).

Note: This letter is a copy of Doc. 185 above, sent to the archbishop of Vienne. There are small, insubstantial variations. Stern's copy is incomplete since the first fasc. of his Part II stops in the middle of the sentence.

189

Lyons, 7 July 1248

Mandate to Rainer, bishop of Maguelonne, to compel the Jews to wear clothes distinguishing them from Christians, clergymen and laymen.

Episcopo Magalonensi. Tua nobis fraternitas intimavit, quod Judei tue diocesis et circumpositorum locorum, non sine ordinis clericalis injuria, capas rotundas et largas more clericorum et sacerdotum deferre presumant, propter quod sepe contingit, ut a peregrinis et advenis eis tamquam sacerdotibus honor et reverentia indebita prebentur. Nolentes igitur, ut ab ipsis de cetero talia presumantur, mandamus, quatenus prefatos Judeos, ut capis hujusmodi omnino dimissis, habitum eis congruentem deferant, quo non solum a clericis, verum etiam a laicis distinguantur, monitione premissa, per subtractionem fidelium communionis, nobiles vero Christianos, in quorum terris ipsi Judei habitant, ut ipsos ad hoc, si necesse fuerit, temporali districtione compellant, per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, cogere non postponas. Datum Lugduni, Nonis Julii, anno sexto.

Source: ASV, Reg. Vat. 21A, fol. 9r-v.

Publication: Grayzel, *Church and Jews*, p. 280; Rouquette et Villemagne, *Maguelonne* 2, p. 269.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 219; Berger, *Registres d'Innocent IV* 2, pp. 3f.; Caro, *Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 1, p. 499; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 414; Potthast, *Regesta*, No. 12976; Synan, *Popes*, p. 113.

190

Lyons, 21 July 1248

Mandate to Odo of Châteauroux, cardinal bishop of Tusculum and papal legate in France: creditors of the crusaders, including Jews, are to free them from their oaths, desist from the exaction of interest, and return that already collected. Crusaders who are unable at present to pay their debts to Jews, shall not incur interest until their death or return is known. Jews are to add to the principal the income from the pawn, after deduction of expenses.

Source: ASV, Reg. 21A, fols. 346r–347r.

Publication: Berger, *Registres d'Innocent IV* 2, pp. 109f.; Grayzel, *Church and Jews*, pp. 218, 280 (partly).

Note: Same as above, Doc. 143.

Bibliography: Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 414; Potthast, *Regesta*, No. 12986; Synan, *Popes*, p. 113.

191

Lyons, 13 April 1250

Mandate to Gutierre Ruiz Dolea, bishop of Cordoba, to take action concerning the synagogue "of unnecessary height" about which the archdeacon and chapter of Cordoba complained to the pope.

Innocentius episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri episcopo Cordubensi, salutem et apostolicam benedictionem. Contra inhibitionem dilectorum filiorum archidiaconi et capituli Cordubensium, sicut accepimus, Judei Cordubensis civitatis quandam sinagogam superflue altitudinis temere ibidem construere de novo presumunt, in grave Christi fidelium scandalum et Cordubensis ecclesie detrimentum. Quare humiliter petebatur a nobis, ut providere super hoc misericorditer curaremus. Quo circa fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatinus contra Judeos eosdem super hoc officii tui debitum, cessante appellacionis obstaculo, exequaris. Datum Lugduni, Idibus Aprilis, pontificatus nostri anno septimo.

Source: Córdoba, Arch. Cated., Libro de las Tablas, fol. 1v.

Publication: Amador de los Rios, *Historia* 2, p. 441; Fita, *Actas inéditas*, p. 214; Id., *Sinagoga de Córdoba*, pp. 365f.; Grayzel, *Church and Jews*, p. 282.

Bibliography: Baer, *Spanien* 2, p. 28; Baron, *Social and Religious History* 9, p. 10.

192

Lyons, 13 April 1250

Mandate, if the facts are established, to Gutierre Ruiz Dolea, bishop of Cordoba, to compel the Jews to wear the badge.

Episcopo Cordubensi... Licet in sacro generali concilio provida fuerit deliberatione statutum, ut Judei a Christianis habitu distinguantur, ne illorum

isti vel istorum illi mulieribus possint dampnabiliter commisceri, Judei tamen in Cordubensi civitate et diocesi commorantes, statutum hujusmodi, sicut accepimus, non observant, propter quod damnate commixtionis excessus sub erroris potest velamento presumi. Volentes igitur, statutum ipsum firmiter observari, fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatinus, si est ita, Judeos ipsos ad deferendum signum quo a Christianis qualitate habitus distinguantur, monitione premissa, per subtractionem communionis fidelium, sublato appellationis impedimento, compellas. Datum Lugduni, Idibus Aprilis, anno septimo.

Source: Córdoba, Arch. Cated., caj. P., leg. 2, No. 72.

Publication: Fita, *Sinagoga de Córdoba*, p. 365; Grayzel, *Church and Jews*, p. 282.

Bibliography: Baer, *Spanien* 2, p. 28.

193

Lyons, 21 April 1250

Confirmation to the brothers Bernardus, a cleric, Thoma and Balduinus, laymen of Paris, sons of Philippus, a converted Jew, of the privilege granted them by King Philip Augustus of France, exempting the convert and his heirs forever from all tolls and taxes.

Innocentius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis, Bernardo clerico, Thome et Balduino fratribus laicis, Parisiensibus, salutem et apostolicam benedictionem. Cum a nobis petitur quod justum est et honestum, tam vigor equitatis quam ordo exigit rationis, ut id per sollicitudinem officii nostri ad debitum perducatur effectum. Cum igitur, sicut petitio vestra nobis exhibita continebat, clare memorie Philippus, rex Francie, quondam Philippum, patrem vestrum, de Judaice cecitatis tenebris conversum ad fidem Catholicam ac heredes ipsius, liberos ab omni tolta, tallia et exactione, divine pietatis intuitu, perpetuo duxerit eximendos, prout in litteris ipsius confectis exinde dicitur plenius contineri, nos, vestris devotis supplicationibus inclinati, quod super hoc ab eodem rege pie prout Deo factum est, ratam et gratam habentes, illud auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino... Si quis autem... Datum Lugduni, XI Kalendas Maii, anno septimo.

Source: Paris, BN, Fond Doat 37, fols. 133r–134r.

Publication: Grayzel, *Church and Jews*, p. 284.

Note: The text of the privilege was published by Delaborde, *Actes de Philippe Auguste*, No. 16 (between 19 September and 31 October 1180); Grayzel, *loc. cit.*, n. 2.

Bibliography: Paris, BN, Fond Doat 4, fol. 220r.

194

Lyons, 21 April 1250

Mandate to the official in Paris to see to the application of the confirmation to the three sons of Philippus, a converted Jew, of the privilege granted him by King Philip Augustus of France.

Innocentius episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio officiali Parisiensi, salutem et apostolicam benedictionem. Cum sicut petitio dilectorum filiorum Bernardi clerici, Thome et Balduini fratrum laicorum, Parisiensium, nobis exhibita continebat, clare memorie Philippus, rex Francie, quondam Philippum, patrem eorum, de evitande cecitatis tenebris conversum ad fidem Catholicam ac heredes ipsius liberos ... (ut supra) nos, ipsorum devotis ... (ut supra), illud auctoritate apostolica duximus confirmandum. Quocirca discretioni tue per apostolica scripta mandamus, ne ipsos super premissis [non] permittas contra confirmationis nostre tenorem ab aliquibus indebite molestari; molestatores hujusmodi per apostolica scripta, appellatione postposita, compescendo. Datum Lugduni, XI Kalendas Maii, anno septimo.

Source: Paris, BN, Fond Doat 37, fols. 134r–135r.

Publication: Grayzel, *Church and Jews*, p. 284.

Note: See above, preceding doc.

Bibliography: Paris, BN, Fond Doat 4, fol. 220r.

195

Lyons, 27 April 1250

Mandate, if the facts are established, to the dean and sacrist of the church in Toledo to compel Jews and Moslems to pay the tithes they owe the church of

Cordoba, as requested by Gutierre Ruiz Dolea, bishop of Cordoba, and the chapter and clergy of Cordoba.

Decano et sacriste ecclesie Toletane... Conquesti sunt nobis venerabilis frater noster — episcopus et dilecti filii, capitulum et clerus civitatis et diocesis Cordubensis, quod nonnulli Judei et Sarraceni civitatis et diocesis earundem de decimis cathedrali et aliis ecclesiis loci ejusdem debitis pro terris et possessionibus suis, de quibus ille sibi a Christianis antiquitus solvebantur antequam ad eosdem Judeos et Sarracenos terre ac possessiones hujusmodi pervenissent, sibi satisfacere omnimode contradicunt. Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatinus, si est ita, prefatos Judeos et Sarracenos, quod de prefatis decimis eisdem ecclesiis satisfaciant ut tenentur, monitione premissa, per subtractionem communionis fidelium, appellatione remota, cogatis. Testes autem qui fuerint nominati, si se gratia, odio vel timore subtraxerint, per censuram ecclesiasticam, appellatione cessante, cogatis veritati testimonium perhibere; non obstante constitutione de duabus dietis edita in concilio generali, ita quod ultra tertiam vel quartam aliquis extra suam diocesim, auctoritate presentium, ad iudicium non trahatur. Datum Lugduni, V Kalendas Maii, anno septimo.

Source: Córdoba, Arch. Cated., caj. P., leg. 2, No. 80; Ibid., Libro de las Tablas, fol. 3v.

Publication: Fita, *Sinagoga de Córdoba*, p. 366; Grayzel, *Church and Jews*, p. 286.

Bibliography: Baer, *Spanien* 2, p. 28.

196

Lyons, 15 July 1250

Mandate to the official of Rheims to provide for the maintenance of Mary, a Jewish convert. This follows a mandate to this effect directed to Juhel de Mathefelon, archbishop of Rheims, who in turn had turned it over to the official. The latter had ceased to proceed with it when he met with the refusal of the monastery of St. Denis to comply. The present mandate overrides all exemptions granted.

— officiali Remensi. Sicut dilecta in Christo filia Maria mulier Remensis diocesis, coram nobis exposuit, olim pro ipsa, de Iudaice cecitatis errore ad fidem Christianam conversa, venerabili fratri nostro — archiepiscopo Remensi

litteras nostras sub ea forma direximus, ut, si alibi non scripsissemus pro ea, ab aliquo monasteriorum civitatis vel diocesis Remensis sibi subiecto, quod non esset de mandato nostro super simili provisione gravatum, faceret eidem in vite necessariis provideri, ita tamen quod in eiusdem monasterii obsequiis moraretur; contradictores etc. Postmodum autem archiepiscopo ipso committente tibi super hoc totaliter vices suas, tu dilectis filiis — abbati et conventui Sancti Dionisii Remensis, subiecto predicto archiepiscopo, mandavisti, ut prefate mulieri iuxta dictarum litterarum tenorem de vite necessariis providerent. Et quia ipsi sibi ab apostolica sede ostendebant indultum, quod ad provisionem alicuius, per litteras apostolicas non facientes de indulto huiusmodi mentionem, minime tenerentur, tu in negotio ipso ulterius procedere noluisti, propter quod eadem mulier duxit iterum ad benignitatem sedis apostolice recurrendum. Cum autem intentionis nostre non fuerit, nec existat, quod per indulgentias huiusmodi personarum illarum provisio debeat impediri, que converse ad cultum fidei Catholice sunt plene caritatis studio confovende, mandamus, quatenus non obstante predicta indulgentia seu qualibet alia, que premissis provisionis impedire aut retardare possit effectum, super premissis procedas iuxta priorum continentiam litterarum. Dat. Lugduni, Idibus Iulii, anno VIII°.

Source: ASV, Reg. Vat. 22, fol. 3r.

Publication: Berger, *Registres d'Innocent IV* 2, pp. 132f.; Grayzel, *Church and Jews*, pp. 286f.

Bibliography: Caro, *Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 1, pp. 294, 497; Synan, *Popes*, p. 114.

197

Lyons, 13 November 1250

Mandate to the prior of St. Nicholas at Nevers to provide the cleric Johannes, a convert from Judaism, with a suitable benefice, even though a care of souls be connected with it. Previous efforts to this effect, made by Philip de Berruyer, archbishop of Bourges, and others, had come to nought.

— priori Sancti Nicolai Nivernensis. Pro dilecto filio Iohanne, clerico, de Iudaismo ad fidem Christianam converso, litteras nostras dudum venerabili fratri nostro — archiepiscopo Bituricensi sub ea forma dicimur direxisse, ut eidem clerico in aliqua ecclesiarum Bituricensis civitatis vel diocesis de competenti ecclesiastico beneficio provideret vel faceret provideri. Postmodum

dilecto filio — priore Sancti Ursini Bituricensis, cui dictus archiepiscopus commiserat super hoc totaliter vices suas, auctoritate dictarum litterarum, sibi de parrochiali ecclesia de Senaceio, eiusdem diocesis, providente, quia id ex beneficio litterarum ipsarum fieri non potuit, idem archiepiscopus eum ad ipsam admittere recusavit, propter quod nos eidem priori scripta nostra direximus, ut provisione huiusmodi utpote invalida non obstante, ad provisionem ipsius clerici procederet, iuxta priorum continentiam litterarum. Cumque tandem dictus prior in ecclesia Sancti Aniani in Bituria, prefate diocesis, clerico providisset eidem ipsumque in ea recipi mandasset in canonicum et in fratrem, dilectis filiis — priore et canonicis ecclesie iamdicte ad apostolicam sedem ex sufficienti gravamine appellantibus, ac negotio huiusmodi ad nostram audientiam revocato, dilectus filius magister M. de Alperino capellanus noster, quem super hoc dedimus auditorem, sibi super receptione ac provisione huiusmodi duxit perpetuum silentium imponendum. Quia vero sepedictus clericus in prosecutione huiusmodi cause graves labores pertulit et expensas, nos, ei propter hoc, paterno compatientes affectu, mandamus, quatenus eidem clerico in predicta civitate vel diocesi, de beneficio ecclesiastico etiam curam animarum habente, iuxta priorum provideas per te vel per alium continentiam litterarum. Non obstantibus primis processibus, vel si ecclesia in qua sibi duxeris providendum certum habeat canonicorum numerum iuramento seu quacumque alia firmitate vallatum, seu si pro aliis ibidem scripta nostra direximus, quibus auctoritate presentium [preiudicium] generari nolumus, aut si aliquibus a sede apostolica sit indultum, quod suspendi vel interdicti aut excommunicari seu ad receptionem vel provisionem alicuius compelli non possint, sive aliqua indulgentia sedis eiusdem, per quam huiusmodi gratia impediri vel differi valeat et de qua in litteris nostris plenam et expressam oporteat fieri mentionem; contradictores etc. Dat. Lugduni, Idibus Novembris, anno VIII°.

Source: ASV, Reg. Vat. 22, fols. 99v–100r.

Publication: Berger, *Registres d'Innocent IV* 2, pp. 250f.; Grayzel, *Church and Jews*, pp. 288f.

Bibliography: Caro, *Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 1, pp. 295, 497; Synan, *Popes*, p. 114.

Call for a crusade, including the promise to crusaders to lighten the burden of their debts to creditors, including Jews.

Universis Christi fidelibus... Afflicti corde pro... Si qui vero proficiscentium ... Judeos vero... Hiis autem qui Judeis debita solvere nequeunt ... quod debitum non absorbet...

Publication: Grayzel, *Church and Jews*, p. 290 (partly).

Note: The text is the same as that of Docs. 143, 190.

Bibliography: Potthast, *Regesta*, No. 14821.

Call for a crusade, including the remission of interest on debts to Jewish creditors.

... Planxit hactenus... Si qui vero proficiscentium illuc, ad prestandas usuras, iuramento tenentur astricti, creditores ipsorum, ut remittant eis prestitum iuramentum et ab usurarum exactione desistant, de plano et absque sollempni strepitu, veritate cognita, ecclesiastica precipimus districtione compelli. Quod si quisquam creditorum eos ad solutionem coegerit usurarum, eum ad restitutionem earum sub forma predicta simili cogi animadversione mandamus. Iudeos vero ad restituendas usuras, ea qua convenit precipimus censura compelli, et donec illas remiserint, fidelium eis communio denegetur... Dat. Perusii, IIII Nonas Aprilis, anno X^o.

Source: ASV, Reg. Vat. 22, fols. 259r–260r.

Publication: Berger, *Registres d'Innocent IV* 3, pp. 204f.; Grayzel, *Church and Jews*, p. 280 (partly).

Note: Identical with Docs. 143, 190, 198.

Bibliography: Goñi Gaztambide, *Bula de la Cruzada*, pp. 179f.; Potthast, *Regesta*, No. 14935.

200

Assisi, 23 July 1253

Permission to John de Bernin, archbishop of Vienne, to expel the Jews from his province.

— archiepiscopo Viennensi. Sicut tua nobis fraternitas intimavit, ex conversatione Iudeorum in tua provincia, quos aliquamdiu de mandato sedis apostolice in eadem provincia, non sine Christianorum dispendio et multorum scandalo tollerasse te asseris, gravia ipsis Christianis animarum noscantur pericula imminere, nos, ad animarum salutem totis affectibus aspirantes, expellendi de ipsa provincia predictos Iudeos per te vel per alios, presertim cum statuta contra eos a sede predicta edita, sicut accepimus, non observent, plena tibi auctoritate presentium concedimus facultatem. Contradictores etc. Dat. Asisii, X Kalendas Augusti, anno XI°.

Source: ASV, Reg. Vat. 23, fol. 19r.

Publication: Berger, *Registres d'Innocent IV* 3, pp. 314; Grayzel, *Church and Jews*, pp. 292f.; Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1253, § 34 (partly).

Note: See Grayzel, *loc. cit.*, on the possible reasons and background of the archbishop's request to have the Jews expelled. The expulsion, if carried out, was of short duration. See Charvet, *Sainte église de Vienne*, p. 393.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 219; Bernoulli, *Acta Pontificum Helvetica* 1, p. 360; Browe, *Judenbekämpfung*, p. 203; Caro, *Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 1, pp. 304, 499; Chevalier, *Regestes Dauphinois* 2, col. 540; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 414; Potthast, *Regesta*, No. 15064; Prudhomme, *Dauphiné*, p. 10; Rodocanachi, *Saint-Siège*, p. 133; Synan, *Popes*, p. 113; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 239.

201

Assisi, 25 September 1253

Re-issue of protective Bull *Sicut Judeis*.

Source: [Prague, Town Arch., cod. 45, No. 45, pp. 258–263.]

Publication: Bondy-Dworsky, *Böhmen* 1, pp. 25f.; Celakovsky, *Codex* 1, pp. 10f.; Jirecek, *Codex* 1, pp. 131f.; Roessler, *Altprager Stadtrecht*, pp. 178f.; Stern, *Blutbeschuldigung*, pp. 14f.; Strack, *Blutaberglaube*, p. 148 (partly).

Note: See above, Doc. 179.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 219; Eckert, *Hoch- und Spätmittelalter*, p. 266.

202

Assisi, 25 September 1253

Mandate to the dean of Würzburg to protect the local Jews from molestation by the citizens, who are in conflict with Hermann of Lobdenburg, the bishop.

Decano Erbipolensi. Obviare non credimus ecclesiastice honestati, si sedes apostolica, pia mater, Judeos, quos inter filios sui uteri, sub propriis ritibus, eorumdem salutem expectans, misericorditer patitur conversari, sui expertes favoris et presidii non relinquat. Sane sicut Judeorum civitatis et diocesis Herbipolensis petitio nobis exhibita continebat, venerabilis frater noster, Herbipolensis episcopus, considerans, quod nonnulli Christianorum ejusdem civitatis et diocesis dictos Judeos indebitis molestiis et exactionibus, contra indulta privilegii dicte sedis, inhumaniter affligant, ac pia super hiis gestans viscera erga eos, volensque ipsorum quieti consulere in hac parte ac dictorum Christianorum providere saluti, in civitate et diocesi predictis per subditorum suorum loca duxit generaliter statuendum ac etiam inhibendum, ne aliquis subditorum suorum, clericus vel laicus, in quos ipse spiritualem vel temporalem jurisdictionem obtinet, Judeos ipsos in parte aliqua, in personis, rebus vel familiis eorumdem aliquatenus audeat ledere, invadere vel etiam in aliquo molestare, prout in litteris confectis exinde ac ipsius episcopi sigillo munitis plenius dicitur contineri. Nos itaque predictorum Judeorum precibus inclinati, quod ab eodem episcopo super hoc proinde factum est, ratum habentes, discretioni tue per apostolica scripta mandamus, quatenus eosdem Judeos contra predictorum statuti et inhibitionis tenorem non permittas super hiis ab aliquibus indebite molestari; molestatores hujusmodi per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo, non obstante si aliquibus a sede apostolica sit indultum, quod absque nostro speciali mandato excommunicari aut interdici nequeant aut suspendi. Datum Assisii, VII Kalendas Octobris, anno undecimo.

Source: [Prague, Town Arch.]

Publication: Aronius, *Regesten*, No. 593; Bondy-Dworsky, *Böhmen* 1, p. 27; Celakovsky, *Codex* 1, pp. 10f.; Grayzel, *Church and Jews*, pp. 292f.; Jirecek, *Codex* 1, pp. 132f.

Note: The background of these events is the conflict between the bishop of

Würzburg, Hermann of Lobdenburg and the local citizens. The Jews belonged to the bishop and the citizens attacked them.

Bibliography: Caro, *Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 1, pp. 423, 499; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 415; Potthast, *Regesta*, No. 15143; Scherer, *Rechtsverhältnisse*, p. 38.

203

Rome, 14 March 1254

Mandate to Eberhard of Waldburg, bishop of Constance, to have the wearing of the Jewish badge strictly observed.

Episcopo Constantiensi... Licet in sacro generali concilio provida fuerit deliberatione statutum, ut Judei a Christianis qualitate habitus distinguantur, ne illorum isti vel istorum illi mulieribus possint damnabiliter commisceri, Judei tamen tue civitatis et diocesis, sicut est nostris auribus intimatum, statutum hujusmodi non observant, propter quod damnate commixtionis excessus sub erroris potest velamento presumi. Volentes itaque statutum hujusmodi firmiter observari, fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatenus, si est ita, Judeos ipsos ad deferendum signum, quo a Christianis qualitate habitus distinguantur, monitione premissa, per subtractionem communionis fidelium, sublato appellationis impedimento, compellas. Datum Laterani, II Idus Martii, anno undecimo.

Publication: Aronius, *Regesten*, No. 596 (partly); Grayzel, *Church and Jews*, p. 294.

Bibliography: Scherer, *Rechtsverhältnisse*, p. 328.

204

Anagni, 4 August 1254

Mandate to archbishops and bishops of Spain to protect the crusaders who go to fight the Moslems in North Africa under the command of Alfonso X, king of Castile and Leon or his deputy, including the remission of interest by their creditors, also Jews. Those who are unable at present to pay the debts they owe Jews, shall not incur interest until their death or return is known. Jews are to add to the principal the income from the pawn, after deduction of expenses.

Archiepiscopis et episcopis per Ispaniam constitutis. Pravorum malitiis eum vexari non convenit, qui Crucifixi servitio se Crucis assumpto signaculo

deputavit, quia graviter humani generis Redemptor offenditur, cum ab eius obsequio humilium animi superborum vexationibus retrahuntur. Ideoque apostolice defensionis illos scuto protegimus quos ad defensionem fidei invitamus, ut eo se quilibet Dominicos libentius constituent famulos, quo se magis ab iniquorum incursibus senserint expeditos. Cum itaque contra Saracenos de Africa Crucem per Ispaniam mandaverimus predicari, nos personas et bona cruce signatorum qui ad partes illas cum carissimo in Christo filio nostro — rege Castelle ac Legionis illustri vel eius vicario transfretabunt, ex quo Crucem assumpserint, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, statuantes ut, donec de ipsorum reditu vel obitu certissime cognoscatur, integra et quieta maneant, necnon sub archiepiscoporum, episcoporum et omnium prelatorum Ecclesie Dei defensione consistent. Verum quia nonnulli, timorem Dei ante oculos non habentes, cruce signatorum bona per maliciam rapere et personas eorum iniuriis afficere non verentur, et indignum est ipsorum pium et sanctum propositum aliquorum presumptionibus impediri, universitati vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus universos cruce signatos et alios qui susceperint signum Crucis quilibet vestrum in sua civitate et diocesi protegentes ab inquietationibus iniquorum, non permittatis cruce signatos eosdem ab aliquibus contra protectionis et constitutionis nostre tenorem indebite molestari; molestatores etc. Ceterum si qui cruce signatorum ipsorum ad prestandas usuras iuramento teneantur astricti, aut si quisquam creditorum eos ad solutionem coegerit usurarum, creditores ipsos, ut remittant eis prestitum iuramentum et ab usurarum exactione desistant ac restituant sic extorta, modo predicto simili censura cogatis. Iudeos ad remittendum usuras que post Crucis assumptionem accreverint, per subtractionem communionis fidelium nichilominus compellentes. Hii vero, qui Iudeis debita solvere nequeunt in presenti, usquequo de ipsorum reditu vel obitu certissime cognoscatur, usurarum incommoda non incurrant, compulsis Iudeis proventus pignorum, quos ipsi interim percipient, in sortem, deductis expensis necessariis, computare. Ad hec, quia cruce signati non solum suam salutem consequi, sed pro Christianorum omnium noscuntur commodo laborare, nos quietem eorum, quantum cum Deo possumus, procurantes, volumus et mandamus, ut eosdem ad iudices extraordinarios seu etiam a sede apostolica delegatos in causam trahi per litteras apostolicas nullatenus permittatis, quamdiu coram ordinariis et diocesanis suis parati fuerint de se conquerentibus iustitiam exhibere. Dat. Anagnie, II Nonas Augusti, anno XII°.

Source: ASV, Reg. Vat. 23, fol. 164r.

Note: Similar to Docs. 143, 190, 198, 199 above.

Bibliography: Berger, *Registres d'Innocent IV* 3, p. 496; Goñi Gaztambide, *Bula de la Cruzada*, pp. 179f.

Alexander IV
12 Dec. 1254 – 25 May 1261

205

Naples, 1 February 1255

Exemption to a group of Jewish merchants of Rome from the payment of tolls in the Papal States and the kingdom of Sicily.

Potestatibus, baronibus et communitatibus in Patrimonio sedis apostolice et regno Sycilie constitutis. Nolentes ut Angelus, Sabbatinus, Museus, Salamon et Angelus Judei ac eorum socii, mercatores, cives Romani, cum suis mercibus curiam nostram sequentes, in terra Ecclesie exactionibus aggraventur, universitati vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus ab eisdem mercatoribus, cum ad curiam nostram cum mercibus suis veniunt vel recedunt, ab ipsa nichil penitus ratione passagii vel pedagii exigatis. Dat. Neapoli, Kalendis Februarii, anno Im. In eundem modum pro Consiliolo Judeo et sociis ejus mercatoribus, civibus Romanis.

Source: ASV, Reg. Vat. 24, fol. 12r.

Publication: Bourel de La Roncière-de Loye-Coulon, *Registres d'Alexandre IV* 1, p. 26; Rodenberg, *Epistolae Saeculi XIII* 3, p. 335.

Bibliography: Baron, *Social and Religious History* 9, pp. 45, 261; Caro, *Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 1, p. 499; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 239.

206

Anagni, 22 September 1255

Protection to Jews by *Sicut Judeis* Bull.

Source: [Ms. Antonio Pueyo y Rosen, Marqués de Campofranco, fols. 59v–60r.]

Publication: Fita, *España Hebrea* 2, pp. 87f.

Bibliography: Grayzel, *Sicut Judeis*, p. 254.

Approval of petition by Jewish converts in Paris that they be not summoned to court outside Paris, provided they were willing to appear before Reginald Mignon de Corbeil, bishop of Paris.

Universis Christianis de Iudaice cecitatis errore ad fidem conversis, in Parisiensibus civitate et diocesi commorantibus. Ex parte vestra fuit propositum coram nobis, quod nonnumquam persone ecclesiastice Parisiensium et Senonensium civitatum et diocesum, a quibus auctoritate sedis apostolice vite necessaria debetis percipere, vobis super hiis se opposcentes, adeo ad diversa et remota loca per litteras sedis eiusdem vos trahunt in causam, quod nonnulli vestrum litibus cedere, in suum non modicum preiudicium, compelluntur; propter quod apostolice sedis remedium implorastis. Nos, igitur, volentes tranquillitati et indemnitati vestre paterna sollicitudine providere, vestris supplicationibus inclinati, vobis auctoritate presentium indulgemus, ut per litteras sedis eiusdem vel legatorum ipsius extra civitatem et diocesim Parisienses a quoquam trahi non possitis in causam, dummodo parati sitis coram venerabili fratre nostro — Parisiensi episcopo, de vobis conquerentibus respondere. Nulli etc. nostre concessionis etc. Dat. Laterani, V Idus Decembris, anno I^o.

Source: ASV, Reg. Vat. 24, fol. 110v (113v).

Publication: Bourel de La Roncière-de Loye-Coulon, *Registres d'Alexandre IV* 1, p. 288.

Bibliography: Synan, *Popes*, p. 116; Grayzel, *Popes, Jews and Inquisition*, p. 185.

Request and admonition to the consuls of Montpellier to see to it that the Jews stop burying their dead near the dead of the Augustines, who are outraged by that practice.

Alexander episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis consulibus Montis Pessulani, Magalonensis diocesis, salutem et apostolicam benedictionem. Ex parte dilectorum filiorum, rectoris et fratrum penitentie Jhesu Cristi terre vestre, ordinis Sancti Augustini, fuit propositum coram nobis, quod ejusdem terre Judei defunctorum suorum corpora faciunt juxta eorundem fratrum defunctorum sepeliri, in eorum grave scandalum et abhominabilem corruptelam. Quocirca universitatem vestram rogamus, monemus et hortamur attente, per apostolica vobis scripta mandantes, quatinus predictos fratres, habentes pro divina et apostolice sedis ac nostra reverentia favorabiliter commendatos, non permittatis Judeos ipsos in loco eisdem fratribus vicino hujusmodi corpora de cetero sepeliri. Datum Laterani, IIII Nonas Februarii, pontificatus nostri anno secundo.

Source: Montpellier, Arch. Municipales, Arm. E, cass. 5, No. 2244.

Publication: Rouquette et Villemagne, *Maguelonne* 2, p. 335.

Note: On the Jews of Montpellier at this time and the unfriendly attitude of the consuls towards them, see Kahn, *Montpellier*, pp. 261f. In 1263 King James I of Aragon and Majorca handed over their cemetery to the Cistercians of Valmagne. The abbot was ordered to compensate the Jews for the expenses incurred to exhume the bodies and bury them elsewhere (*op. cit.*, p. 264).

209

Viterbo, 13 October 1257

Permission to Thibaut II, king of Navarre and count of Champagne, to confiscate the property of the Jews which had its origin in income from interest, to try to restore the interest to its owners, and if that proves impossible, to employ the money for pious purposes.

Alexander episcopus, servus servorum Dei, carissimo in Christo filio — regi Navarre illustri, Campanie et Brie comiti palatino, salutem et apostolicam benedictionem. Ex parte tua fuit propositum coram nobis, quod, licet tu olim, prudenter attendens usurarum crimen utriusque Testamenti pagina condemnari, universis Judeis tue ditioni subjectis, ne usuras exerceant duxeris artius inhibendum, nichilominus tamen ipsi, contra inhibitionem tuam temere venientes, pravitatis [?] usurarum hujusmodi se involvunt; super quo petivisti a nobis salubri remedio provideri. Tuam igitur excellentiam ad executionem justitie invitantes, apprehendendi bona Judeorum ipsorum, de quibus legitime constiterit quod ex hujusmodi pravitate provenerint, et restituendi ea illis

personis a quibus taliter sunt extorta, si poterunt inveniri, alioquin convertendi ea in pios usus, plenam tibi et liberam concedimus, auctoritate presentium, facultatem. Datum Viterbii, III Idus Octobris, pontificatus nostri anno tertio.

Source: Pamplona, Arch. de Navarra, Archivo de Comptos, caj. 4, No. 18.

Publication: Cadier, *Bulles originales*, pp. 321f.

Bibliography: Amador de los Rios, *Historia* 1, p. 370; Baron, *Social and Religious History* 9, pp. 48, 263; Kayserling, *Navarra*, p. 29; Rodriguez de Lama, *Alejandro IV*, pp. 281f.

Mandate to the archbishops and bishops of France to forbid the clergy to pawn religious objects with Jews and forbid the Jews to accept them.

Alexander episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus universis archiepiscopis et episcopis per regnum Francie constitutis, salutem et apostolicam benedictionem. Si olim in Testamento Veteri vestimenta sacerdotalia et vasa deputata in opus sacrificii, quod tunc de brutis fiebat animalibus, apud Israeliticum populum, qui sub legis umbra vivebat, cultu celebri habebantur, multo fortius nunc, in Novo, Christianus clerus, cui et apparuit benignitas et humanitas Salvatoris et est datum nosse misterium regni Dei, debet et tractare venerabiliter et custodire decenter indumenta ministrorum, ornamenta, calices et vasa ecclesiastica, cum quibus et in quibus illud unicum et vivificum holocaustum semper offertur, quod pro redemptione humani generis semel in ara crucis extitit immolatum, videlicet Dei Filius, Ihesus Christus, idem ipse sacrificium et sacerdos, cum cerciora sint experimenta rerum quam enigmata figurarum. Accepimus siquidem, et non absque amaritudine cordis referimus, quod nonnulli prelati ac rectores et clerici vestrarum civitatum et diocesium, inter sanctum et prophanum in hoc minime discernentes, indumenta, ornamenta et vasa huiusmodi presumunt Iudeis titulo pignoris obligare, ipsique Iudei velut Crucis Christi et fidei Christiane hostes, ingrati, quod ipsos ex sola misericordia pietas Christiana receptat et cohabitationem illorum sustinet patienter, in Christiane religionis obprobrium eadem sibi taliter obligata, et irreverenter tractant et in eis et cum eis talia prodolor committunt nepharia, que pudori relaturi et auditui sunt horrore ac dedecerent etiam in prophanis. Nolentes igitur tantum dissimulare contagium et Christiani nominis iniuriam sustinere, fraternitati vestre per

apostolica scripta in virtute obedientie firmiter precipiendo mandamus, quatinus singuli vestrum clericis per vestras civitates et dioceses, sub pena excommunicationis et privationis ab officiis et beneficiis, quam ipso facto si contra egerint incurrant, ut predicta vestimenta, ornamenta et vasa Iudeis obligare de cetero non presumant, et ipsis Iudeis, ne in pignore illa deinceps recipiant, ex parte nostra districte inhibere curetis; predictis Iudeis expresse denuntiantes et denuntiari facientes, quod illa, ipsis, si ea post inhibitionem huiusmodi receperint, erit impune auferre licitum Christianis; et iidem Iudei non solum lucrum non consequentur exinde, sed potius sortis ammissionem incurrent. Taliter autem preceptum nostrum in hac parte studeatis adimplere, quod ex vestrorum operatione studiorum fructus optatus proveniat et sollicitudo vestra exinde possit merito commendari. Dat. Viterbii, X Kalendas Septembris, pontificatus nostri anno quarto.

Source: Paris, Arch. Nat. L. 252, No. 177.

Publication: Loeb, *Bulles inédites*, pp. 296f.

Bibliography: Barbiche, *Actes Pontificaux* 1, p. 374.

211

Viterbo, 3 September 1258

Request and admonition to Philip I, duke of Burgundy, Louis IX, king of France, and Charles, count of Anjou and Provence, to compel the Jews under their jurisdiction to wear the badge, to refrain from appointing Jews to public office, and to have the Talmud confiscated.

Alexander episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio nobili viro — duci Burgundie, salutem et apostolicam benedictionem. In sacro generali concilio provida fuit deliberatione statutum, ut Iudei a Christianis qualitate habitus distinguantur, ne illarum isti vel istarum illi possint mulieribus dampnabiliter commisceri. In eodem etiam concilio fuit prohibitum, ne Iudei publicis officiis preferantur, quoniam sub tali pretextu Christianis plurimum sunt infesti; sed sicut accepimus, Iudei terre tue statutum huiusmodi non observant, propter quod dampnate commixtionis excessus potest sub erroris velamento presumi. Iidem quoque Iudei contra prohibitionem eandem huiusmodi officiis preferuntur. Cum autem per te deceat super hiis salubriter provideri, nobilitatem tuam rogamus et hortamur attente, per apostolica tibi scripta mandantes, quatinus predictos Iudeos ad deferendum signum, quo a Christianis qualitate habitus distinguantur, tradita tibi a Deo potestate

compellens, non permittas, quod ipsi predictis officiis preferantur. Ad hec omnibus Iudeis predicte terre auferri facias libros, qui Thalmuth vulgariter appellantur, in quibus continentur errores contra fidem Catholicam ac horribiles et intollerabiles blasphemie contra Dominum nostrum Ihesum Christum et beatam Mariam Virginem, matrem eius. Super hiis autem sic provideat tua sinceritas, quod exinde tibi a clementia regis eterni proveniat quod ipsa pro piis actibus recompensat, nosque propter hoc devotioni tue grates uberes referamus. Dat. Viterbii, III Nonas Septembris, pontificatus nostri anno quarto.

Source: Paris, Arch. Nat. L. 252, Nos. 178, 179, 180.

Publication: Loeb, *Bulles inédites*, pp. 116f.

Note: The other two letters are identical and were addressed to King Louis IX and Count Charles respectively.

Bibliography: Barbiche, *Actes Pontificaux* 1, pp. 374f.; Eckert, *Hoch- und Spätmittelalter*, p. 231; Grayzel, *Popes, Jews and Inquisition*, pp. 161, 175; Id., *Talmud*, p. 228.

Confirmation and ratification to the chapter of Pamplona of the cancellation of an agreement made between Thibaut II, king of Navarre, and Peter Ximenes de Gazolas, bishop of Pamplona, and the chapter concerning various rights and revenues, including the tithes and revenues of the Jews. The cancellation had been decreed by Richard de Annibaldeschis, cardinal deacon of St. Angelus in foro piscium. The texts of the agreement and decree are attached.

Capitulo Pampilonensi. Iustis petentium desideriis etc. usque complere. Sane, dudum inter venerabilem fratrem nostrum — episcopum Pampilonensem, et Peregrinum ac Thomam, archidiaconos ecclesie vestre Pampilonensis, qui tunc pro vestris procuratoribus se gerebant, ex parte una, et carissimum in Christo filium nostrum — illustrem regem Navarre, ex altera, super diversis articulis super quibus inter partes orta erat materia questionis, quedam compositio intervenit, que in evidens detrimentum ipsius ecclesie redundabat... nos tandem in huiusmodi negotio dilectum filium nostrum R[iccardum], Sancti Angeli diaconum cardinalem, dedimus partibus auditorem, qui, a

nobis decidendi negotium ipsum potestate recepta,.. decrevit non tenere compositionem eandem... Nos itaque, vestris supplicationibus inclinati, huiusmodi sententiam et processum ipsius cardinalis ratos et firmos habentes, eos auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Tenorem autem instrumenti iamdicti de verbo ad verbum presentibus fecimus annotari, qui talis est: “In nomine Domini, Amen. Cum olim coram nobis Ricardo, Sancti Angeli diacono cardinali,... procuratores Pampilonensis episcopi peterent confirmari compositionem... dominus papa mandavit... quod super facto compositionis procederent sub hac forma: ‘Alexander episcopus ... venerabili fratri—episcopo et dilecto filio — sacriste Oscensibus... Significarunt nobis... Quocirca mandamus... compositionem eandem et quicquid ex ea secutum est vel ob ipsam, eadem auctoritate revocetis... compellentes nichilominus eosdem regem et episcopum ad faciendum restitutionem plenariam eorum que ipsi occasione composicionis ipsius, de bonis eiusdem ecclesie medio tempore perceperunt, ac prefatam ecclesiam in illum statum reducentes in quo erat tempore compositionis inite inter regem et episcopum supradictos, contradictores, auctoritate simili, appellatione postposita, compescendo... Dat. Viterbii, V Idus Septembris, pontificatus nostri anno tercio.” Deinde, cum venerabilis pater Pampilonensis episcopus et memorati procuratores capituli Pampilonensis denuo coram domino papa personaliter comparerent, et nobis examinacio ipsius negotii commissa iterum extitisset, sepefati procuratores proposuerunt... tandem de mandato domini pape speciali, dictus episcopus, compulsus in iudicio, exhibuit instrumentum composicionis quattuor sigillis, regis videlicet, episcopi et dictorum duorum archidiaconorum sigillatum, cuius tenor talis est: “In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti, Amen. Nos Theobaldus, Dei gratia rex Navarre, Campanie et Brie comes palatinus, notum facimus tam presentibus quam futuris quod, cum super multis et variis articulis inter clare memorie Theobaldum, Dei gratia quondam regem Navarre illustrem, Campanie et Brie comitem palatinum, genitorem nostrum, ex una parte, et venerabilem patrem Petrum, eadem gratia Pampilonensem episcopum, pro se et ecclesia Pampilonensi, ex altera, questiones varie et contenciones exorte fuissent ... ad hanc concordiam et composicionem devenimus... Item, quod Iudei de possessionibus, quas habent extra territorium Pampilonense dent decimas ecclesiis parrochialibus infra metas quarum site sunt possessiones predictae... Item, quod omnia quecumque nos, episcopus et ecclesia Pampilonensis habemus et possidemus seu habere debemus vel habebimus seu possidebimus aut habere debemus, in villa Pampilonensi et in territoriis vel terminis ipsius, sint communia inter nos et ipsos episcopum et ecclesiam Pampilonensem, ita quod nos soli habeamus medietatem, et dicti episcopus et ecclesia Pampilonensis aliam medietatem, sive sint vinee, prata, molendina, pedaticum, Iudei, decime... Ad maiorem autem certitudinem et confirmacionem ac perpetuam memoriam predictae composicionis, eandem composicionem

sigilli nostri munimine roboramus. Acta sunt hec Stelle, in castro ipsius ville, octavo Idus Decembris, videlicet in festo Beati Nicolai, anno Domini M^oCC^o quinquagesimo quinto". "In nomine Patris et Filii, [et] Spiritus Sancti, Amen. Nos Petrus, Dei gratia Pampilonensis episcopus, notum facimus... Ad maiorem autem certitudinem... Et nos predicti Peregrinus et Thomasius, archidiaconi, procuratores capituli ecclesie Pampilonensis iuramus pro nobis et capitulo Pampilonensi, cuius sumus procuratores, quod observabimus predicta... Acta sunt hec Stelle, in castro ipsius ville, VIII Idus Decembris ... M^oCC^oLV^o" ... "Unde nos, auditis et intellectis omnibus, que partes coram nobis proponere curaverunt, domino pape... retulimus universa. ... Demum dominus papa, habito tractatu cum ipsis fratribus, invenit ipsam compositionem iuri contrariam et dampnosam ac prejudicalem ecclesie. Quare ... mandavit nobis, ut ipsum negotium compositionis decidere curaremus. Nos vero, de mandato ipsius domini pape speciali, sentenciando decernimus in scriptis eandem compositionem non tenere, et quicquid ex ea vel ob eam secutum est irritum nunciamus penitus et inane, predictum instrumentum ab eodem episcopo exhibitum cancellamus... Lecta et pronuntiata fuit hec sententia per dictum dominum cardinalem Anagnie, in camera ipsius domini cardinalis, anno Domini M^oCC^oLVIII^o, indictione secunda, pontificatus domini Alexandri pape III anno quinto, mensis Augusti, die duodecimo... Et ego Bonaspes Guiducii de Perusio, apostolice sedis auctoritate notarius, lectioni et pronuntiationi huius sententie facte per dictum cardinalem interfui, et ut supra legitur, de mandato ipsius domini cardinalis scripsi et rogatus in publicam formam redegei". Nulli nostre confirmationis etc. Dat. Anagnie, XV Kalendas Octobris, anno quinto.

Source: ASV, Reg. Vat. 25, fols. 219r–222v.

Publication: Bourel de La Roncière-de Loye-Coulon, *Registres d'Alexandre IV* 3, pp. 60–68; Rodriguez de Lama, *Alejandro IV*, pp. 404f.

Note: On the Jews of Navarre at this time, see Kayserling, *Navarra, passim*.

Urban IV (Pantaléon)
29 Aug. 1261 – 2 Oct. 1264

213

(Orvieto, 26 April 1262)

Protection of Jews by *Sicut Judeis* Bull.

Source: ASV, Reg. Vat. 352, fols. 234v–235r.

Note: The Bull is mentioned in Pope Martin V's *Sicut Judeis* of 31 January 1419; see below.

Bibliography: Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 415; Grayzel, *Sicut Judeis*, p. 254 (who indicates as source ASV, Arm. II, vol. 38, fols. 22r–24v; we have been unable to trace Grayzel's source).

214

Orvieto, 8 February 1263

Mandate to the abbot of Aulne-sur-Sambre, in the diocese of Liège, to deal as he sees fit with the query of Gérard de Marbais, lord of Broc, who had been in the service of the duke of Brabant and had received a salary derived from Jewish interest.

— abbati Alnensi, Cisterciensis ordinis, Leodiensis diocesis. Oblata nobis ex parte dilecti filii nobilis viri, Gerardi de Marbais, domini de Bruco, petitio continebat quod, cum nobilis vir — dux Brabantie, cuius tunc erat consiliarius, annis sibi singulis ducentas libras Lovanienses de camera sua exhiberi faceret nomine pensionis, ipse aliquotiens pensionem ipsam, duce ipso mandante, recepit de pecunia et manibus Iudeorum; unde pecuniam ipsam credit per Iudeos eosdem a Christianis extortam fuisse per usurariam pravitatem et ex hoc conscientie sue metuit, nobis humiliter supplicavit, ut in hac parte sibi providere salubriter curaremus. Nos itaque attendentes, quod bonarum mentium est ibi timere culpam ubi culpa minime reperitur, discretioni tue

presentium auctoritate committimus et mandamus, quatenus circa prefatum G[erardum] super hoc auctoritate nostra provideas et dispenses, prout secundum Deum anime sue saluti videris expedire; recepturus ab eo centum libras dicte monete nomine helemosine nostre, quas ipse, sponte ac devote, nobis duxit in eiusdem helemosine subsidium offerendas. Dat. apud Urbemveterem, VI Idus Februarii, anno secundo.

Source: ASV, Reg. Vat. 27, fol. 53r.

Publication: Guiraud, *Registres d'Urbain IV* 1, p. 57.

Note: On the troubled conscience of Christians benefiting from interest paid to Jews, see above, Doc. 157 and Thomas Aquinas' reply to Duchess Aleidis of Brabant in *De Regimine Iudaeorum*.

Bibliography: Baron, *Social and Religious History* 9, pp. 47, 262; Synan, *Popes*, p. 116.

215

Orvieto, 20 February 1263

Authority to Albert, formerly bishop of Ratisbon and now papal legate preaching the crusade in Germany, Bohemia and all other German-speaking regions, to compel creditors of crusaders, including Jews, to remit interest.

Fratri Alberto, episcopo quondam Ratisponensi. Cum etc. usque munitus, fraternitati tue presentium auctoritate committimus, ut si qui cruce signati vel cruce signandi partium earundem ad prestandas usuras, iuramento vel alio quocumque modo teneantur astricti, creditores ipsorum, ut remittant eis prestitum super hoc iuramentum vel cuiuslibet generis obligationem et ab usurarum exactione desistant ac ad solutionem usurarum nullum eorum cohercere presumant, de plano et absque iudiciorum strepitu, veritate cognita, clericos, monitione premissa, per censuram ecclesiasticam, laicos vero per penam in Lateranensi concilio contra usurarios editam, appellatione remota, compellas. Iudeos vero ad restituendas usuras eisdem cruce signatis vel cruce signandis volumus qua convenit districtione compelli, et donec ipsas reddiderint, communionem eis fidelium denegari. Dat. apud Urbemveterem, X Kalendas Martii, anno secundo.

Source: ASV, Reg. Vat. 27, fol. 88r.

Publication: Guiraud, *Registres d'Urbain IV* 1, p. 87.

Note: On similar remissions, see above.

Bibliography: Synan, *Popes*, pp. 116f.

216

Orvieto, 23 July 1263

Request and exhortation to Bela IV, king of Hungary, to refrain from appointing Jews and Saracens to act as tax collectors unless a Christian does the actual collection.

Urbanus, servus servorum Dei, charissimo in Christo filio, regi Hungariae illustri, salutem et apostolicam benedictionem. Regalis celsitudinis honori convenit et saluti ad illa intentae sollicitudinis studium adhibere, per quae libertati Ecclesiae ac Christianae religionis professoribus a dispendiis utiliter caveatur. Accepimus sane, quod tu consideratione debita non advertens, quod Iudaei et Saraceni Christianis oppido sunt infesti, eos interdum ad colligendum redditus et proventus tuos, postquam illos Iudaeis et Saracenis vendideris, praeficis, nec ipsis aliquem Christianum iuxta sanctiones canonicas deputas, de gravaminibus inferendis clericis et ecclesiis non suspectum, per quem dicti Iudaei sive Saraceni sine Christianorum iniuria iura regalia consequantur; in excusationis tuae suffragium praetendendo, quod id tibi licet ex privilegio progenitoribus tuis ab apostolica sede concessio. Cum igitur ex hoc libertati praedictae ac Christianae fidei plurimum derogetur, serenitatem regiam rogamus, monemus et adhortamur attente, in remissionem tibi peccaminum suadentes, quatenus prudenter considerans, quod non est conveniens vel honestum, ut eisdem Iudaeis et Saracenis, quos propria culpa submisit perpetuae servituti, exercendi vim potestatis in Christianos, quorum pietas illorum cohabitationem dignanter sustinet, possibilitas tribuatur; eosdem Saracenos et Iudaeos, privilegio non obstante praedicto, pro nostra et praefatae sedis reverentia, in colligendis huiusmodi redditibus et proventibus, nisi deputato sibi, secundum sanctiones praefatas, aliquo Christiano, de cetero non praeponas. Preces nostras in hac parte taliter admissurus, quod circa id fidelium iacturis et iniuriis obvietur, nosque magnificentiam tuam provide dignis in Domino laudibus commendemus. Datum apud Urbemveterem, X Kalendas Augusti, pontificatus nostri anno II.

Source: [Gran, Arch. Cap. Strigoniensi, Ms. Hevensi T, No. LXVII, pp. 604f.]

Publication: Fejér, *Codex Diplomaticus* 4/3, pp. 86f. (has 1262); Friss, *Monumenta Hungariae Judaica*, p. 32; Tautu, *Acta Urbani IV, Clementis IV, Gregorii X*, pp. 2f. (who has 1262).

Note: See above, Docs. 138, 167.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 219; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 415; Potthast, *Regesta*, No. 18595.

217

Orvieto, 23 October 1263

Call for a crusade, including the remission of interest which crusaders owe their creditors, also Jews. Those who are unable at present to pay the debts they owe Jews, shall not incur interest until their return or death is known. Jews are to add to the principal the income from the pawn, after deduction of expenses.

Universis archiepiscopis et episcopis ac dilectis filiis, Fratribus Predicatorum et Minorum ordinum, ceterisque executoribus per diversa Christiana regna mundi ad Crucis negotium, pro Terre Sancte subventionem, a sede apostolica deputatis et in posterum deputandis. Cum negotium Crucis, pro Terre Sancte subsidio, vobis per diversas nostras sub certis formis litteras per diversa Christiana regna mundi duxerimus committendum, faciendi observari per vos vel per alium seu alios circa cruce-signatos et cruce-signandos, privilegia et indulgentias et immunitates, que ipsis in generali concilio sunt concessa, et contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendi, vobis plenam auctoritate presentium concedimus facultatem. Tenorem autem huiusmodi privilegiorum, indulgentiarum et immunitatum, sumptum ex regesto felicis recordationis Innocentii pape III, predecessoris nostri, presentibus inseri fecimus, qui talis est: Ad liberandam Terram Sanctam de manibus impiorum ardenti desiderio aspirantes... Si qui vero proficiscentium illuc ad prestandas usuras iuramento teneantur astricti ... Iudeos vero ad remittendas usuras per secularem compelli precipimus potestatem, et donec illas remiserint, ab universis Christi fidelibus per excommunicationis sententiam eis omnino communio denegetur. Hiis qui Iudeis debita solvere nequeunt in presenti, sic principes seculares utili dilatione provideant, quod post iter arreptum, usquequo de ipsorum obitu vel reditu certissime cognoscatur, usurarum incommoda non incurrant, compulsis Iudeis proventus pignorum, quos interim ipsi perceperint, in sortem, expensis deductis necessariis, computare, cum huiusmodi beneficium non multum

videatur habere dispendii, quia solutionem sic prorogat, quod debitum non absorbet... Dat. Laterani, XVIII Kalendas Ianuarii, pontificatus nostri anno octavodecimo. Dat. apud Urbemveterem, X Kalendas Novembris, anno III°. In eundem modum scriptum est prefatis archiepiscopis, episcopis et aliis in singulis regnis et provinciis Christianis.

Source: ASV, Reg. Vat. 28, fols. 21r–22r.

Publication: Guiraud, *Registres d'Urbain IV* 2, pp. 226f.

218

Orvieto, 27 March – 2 April 1264

Mandate to Jordanus Seniorilis, canon in Gerberoy, and Petrus Bobonis, canon in Tongres, in the dioceses of Beauvais and Liège, who live in Paris, and similarly to the prior of St. Bernard and Philippus de Planci, canon in Troyes, to see to the repayment of the money lent by some Romans, including Angelo Johannis Judei, to William de Brosse, archbishop of Sens, some of his suffragans and several clergy and laymen.

Jordano Seniorilis, Gerboredensis, et Petro Bobonis, Tungrensis, Belvacensis et Leodiensis diocesum ecclesiarum canonicis, Parisius commorantibus. Dilecti filii Petrus et Paulus Riccomanni, fratres, Romanus Angeli, Franciscus et Andreas, fratres, filii Petri Angeli Romani de Sponsa, cives et mercatores Romani, nostri et Ecclesie Romane devoti, nobis significare curarunt quod, licet ipsi et quidam ex eis, suo et sociorum suorum nomine, venerabili fratri nostro — archiepiscopo Senonensi, et nonnullis suffraganeis ipsius ac abbatibus, prioribus, conventibus et capitulis, communitatibus, comitibus, baronibus ac quibusdam aliis clericis et laicis civitatis et diocesis ac provincie Senonensis, quasdam pecuniarum summas mutuarint etc., prout habetur in littera Castre Gualfredi et sociorum suorum, capitulo CXXI^o, etc., usque omnino servetur. Dat. apud Urbemveterem, VI Kalendas Aprilis, anno tertio.

In eundem modum — priori Sancti Bernardi et Phylippo de Planci, canonico Trecensi, pro dilectis filiis Angelo Scarso, filio quondam Jacobi Scarsi juvenis, et Angelo Johannis Judei, civibus et mercatoribus Romanis contra — archiepiscopum Senonensem et nonnullos suffraganeos, etc., usque servetur. Dat. apud Urbemveterem, IIII Nonas Aprilis, anno III°.

Source: ASV, Reg. Vat. 28, fol. 43v.

Publication: Guiraud, *Registres d'Urbain IV* 2, pp. 269f.

Note: Angelo Johannis was probably one of the merchants mentioned above in Doc. 205.

Bibliography: Martin, *Lyon*, p. 642.

Mandate to William, bishop of Agen and patriarch of Jerusalem, to have the churches and convents of Acre and its diocese provide for Moslem and Jewish converts to Christianity during the period of instruction in their new faith.

— patriarche Ierosolimitano, apostolice sedis legato. Nonnulli, sicut accepimus, Sarraceni pauperes et Iudei, converti ad unitatem Ecclesie cupientes, ad civitatem Acconensem accedunt et postulant baptizari. Verum, licet donum baptismatis consequantur, tamen quia paupertatis mole depressi, non habent unde possint in vite necessariis sustentari, priusquam Catholice fidei doctrinam suscipiant, abire sinuntur, nec interdum aliqui eorum in huiusmodi proposito perseverant, quin immo ad errores solitos redeunt, in obprobrium nominis Christiani. Unde, cum in exaltationem et augmentum fidei cedere dinoscatur, cum tales de gentilitatis errore ad Dominum convertuntur, et si eos resilire contingat, quodammodo cedat in ipsius fidei detrimentum, fraternitati tue mandamus, quatenus super hiis apponas salubre remedium, illis, quos taliter converti contigerit, saltem per aliquos dies, in quibus catechizari valeant et in fidei doctrina formari, ab ecclesiis vel monasteriis Acconensis civitatis et diocesis facias per te vel per alium seu alios in vite necessariis secundum quod expedire videris provideri. Contra etc. usque compescendo. Non obstante, si aliquibus a sede apostolica sit indultum, quod interdici vel excommunicari nequeant, aut suspendi per litteras apostolicas non facientes plenam et expressam de indulto huiusmodi mentionem. Dat. apud Urbemveterem, VII Kalendas Augusti, anno tertio.

Source: ASV, Reg. Vat. 29, fol. 198v.

Publication: Kedar, *Crusade and Mission*, p. 215.

Bibliography: Guiraud, *Registres d'Urbain IV* 3, p. 304; Posse, *Analecta Vaticana*, p. 35; Synan, *Popes*, p. 117.

Clement IV (Foulques)

5 Feb. 1265 – Nov. 1268

220

c. 1265

Mandate to Dominicans and Franciscans in France to preach a crusade, including the remission of interest to crusaders on their debts to Jews.

Priori provinciali Predicatorum et ministris Fratrum Minorum ordinum per regnum Francie constitutis. Expansis in cruce manibus clamat assidue in auribus fidelium Crucifixus... Si qui vero illuc proficiscentium ... Iudeos quoque ad remittendas ipsis usuras per secularem compelli precipimus potestatem, et donec eas remiserint, ab omnibus Christi fidelibus tam in mercimoniis quam aliis sub excommunicationis pena iubemus communionem illis omnimodam denegari...

Source: BAV, Vat. Lat. 6735, fols. 53v–56r.

Note: No date or place is given. Perhaps identical with Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1265, § 43; Ripoll, *Bullarium* 1, p. 467; Sbaralea, *Bullarium* 3, p. 26. See also Jordan, *Registres de Clément IV*, p. 322; Potthast, *Regesta*, No. 19295.

221

1265–1268

List of offences committed by Jews in Poland, including the holding of public office, the employment of Christian wet-nurses, the construction of more than a single synagogue in one locality, and those buildings being too high and luxurious.

Peccatum peccavit populus Iudeorum, propterea est factus instabilis instar fratricide Caym, qui, quasi maior esset eius iniquitas, prout ipse fuit in desperationis confusione confessus, quam, ut veniam mereretur, eiectus a

facie Domini vagus fuit et profugus super terram. Prefatus namque prophanus populus Ihesum Christum, verum Deum Dei Filium, qui, factus ex semine David, secundum carnem, prout ante promissum fuerat per prophetas in scripturis sanctis, frater erat ipsorum et ad participationem hereditatis eterne, quantum erat in se, illos vocare venerat, missus ad oves, que perierunt, domus Israel, non solum infideliter negaverunt, dicentes in insipientia: "Non est Deus", verum etiam cesum, flagellatum et crucifixum impie occiderunt, dampnabiliter imprecantes eius sanguinem super se ac filios suos esse. Unde, cum dispersiones illorum adhuc nolint intelligere, ut bene agant, alii Abrahe pueri cum asino expectantes, cum inhumanitate ipsorum satis humane agitur, si ab omnibus, qui eos invenerint, minime occidantur, ne obliviscantur legem Domini in eternum, sed tandem reliquie salve fiant. Sunt autem ut servi dampnati iugo servitutis merito comprimendi, si forte vexacio eis pariat intellectum et dum facies illorum impleta fuerit ignominia, nomen Domini querere compellentur. Ceterum, quod dolentes referimus, ad nostram noveritis audienciam pervenisse, quod Iudei quidam in partibus Polonie commorantes, ut Christianis efficiant efficaciter, officia publica precio a Christianis participibus empta gerunt et multis nobilibus et innobilibus participantibus indifferenter eisdem, et quibusdam etiam ecclesiarum prelatis faventibus, ad lactandum pueros suos conducunt feminas Christianas, que cohabitare conducentibus compelluntur, in iniuriam Christi et nominis Christiani. Sinagogas etiam plures quam una in una civitate contra edificant et plumbo tectas desuper inter diversis coloribus depinguntur, in tantam eas in altitudinem producentes, ut earum respectu decorem domus Domini perdidisse in Polonia videatur.

Source: ASV, Arm. XXXI, vol. 72, fol. 232r.

Publication: Ptasnik, *Analecta Vaticana*, pp. 466f.

Note: The Bull itself is no longer extant. The text is taken from the contemporary Formulary of Marino of Eboli. This, in turn, is almost certainly based on an original document, although that must remain open to question. The document is apparently related to the statutes of the synod in Breslau held in 1267. See Ptasnik, *op. cit.*, p. 467, n. 1.

Bibliography: Grayzel, *Jewish References*, p. 48; Schillmann, *Marinus von Eboli*, p. 298; Sulkowska-Kuras, Kuras, *Bullarium Poloniae* 1, p. 146.

222

1265–1268

Mandate to William de Grés (or Renaud de Nanteuil), bishop of Beauvais, to provide for two Jewish converts, brother and sister.

Episcopo Belvacensi. In[?] solercie pontificalis officii hoc inter cetera debet haberi principium hoc studium assiduum inveniri, ut ipsi blasphemi ad eius conversionem stabiliter convertantur, quodque per nove prolis acquisitionem Ecclesia novis gaudiis fecundata, filii sui sicut novelle olivarum sedeant in circuitu mense sue. Nuper siquidem non sine magna exultatione accepimus, quod Guillermus de Sancto Evultio et Maria, soror eius, cecitatis Iudaice obtecti caligine, directi Spiritus Sancti lumine, redientes ad viam veritatis, que est Christus, Iudaice perfidie fugatis tenebris, per susceptionem sacri baptismatis, salutare vestimentum induerunt fidei Christiane. Cupientes, igitur, ut eisdem conversis, qui perierant et inventi sunt, iuxta evangelicum eulogium, occiditur vitulus saginatus, ut escis semper confortentur spiritualibus et temporalibus substententur, ne, quod absit, illorum defectu quomodolibet compellantur abire retrorsum, fraternitatem tuam rogamus, monemus et hortamur in Domino, per apostolica scripta tibi mandantes, quatinus eosdem conversos, ob reverenciam illius, cuius latus lancea militis immitis in redemptionem captivitatis nostre aperuit, et nostram, prosequens plenitudine caritativi favoris, sibi a monasteriis tue civitatis et diocesis efficacibus studiis et inductionibus efficacioribus sic in necessariis vite competenter provideri procures, quod ipsi in novitate fidei susceptae, tuo refecti beneficio caritatis, infra ovile Dominicum Christicolis gaudeant aggregatos, et tu ex hoc apud excelsum super omnes gentes Dominum eterne beatitudinis premia merearis, nosque tuam super premissis letantes invenisse diligenciam efficacem, illam dignis in Domino laudibus multipliciter commendemus.

Source: BAV, Vat. Lat. 3977, fols. 142v–143r.

Note: No date or place is given. The letter is contained in a collection of letters of Pope Clement IV.

223

1265–1268

Enquiry to be made by Magister Guillellmus Folquini, canon of Narbonne and papal chaplain, into complaints lodged by Martin Giraldes, archbishop of Braga, and other Portuguese bishops against Alfonso III, king of Portugal,

that he was discriminating against the Church and was persecuting the clergy, including compulsion to rescind sentences passed on those found guilty in their courts. If they refuse, the king imposes on them the "judgement of the Jews". Those who take refuge in churches are forced to leave by Saracens, Jews, or Christians. The king threatens to kill the prelates, and when he does physical harm to them he employs subordinates, including Jews. The king appoints Jews over Christians and does not oblige Jews to wear the badge, nor does he permit the collection of the tithe due from them.

Clemens episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio, magistro Guillelmo Folquini, cappellano nostro, canonico Narbonensi, salutem et apostolicam benedictionem. Isti sunt articuli exhibiti ex parte venerabilium fratrum nostrorum, M. archiepiscopi Bracharensis et aliorum episcoporum regni Portugalie, super quibus facienda est per te inquisitio iuxta formam per alias nostras litteras tibi datam. Predicti autem articuli sic incipiunt: Hec sunt aliqua de gravaminibus illatis prelati et aliis ecclesiasticis personis regni Portugalie per regem et suos contra provisiones apostolicas ac iuramentum suum et in derogationem ecclesiastice libertatis... Item, si archiepiscopus, episcopi vel eorum vicarii locum aliquem vel ecclesiam supponunt ecclesiastico interdicto, vel in homines ipsius regis excommunicationis, prout iustitia exigit, ferunt sententias, dictus rex et sui episcopos vel eorum vicarios ad relaxandum huiusmodi sententias per minas et terrores et occupationem bonorum suorum compellunt, iudicans eos, si sententias ipsas relaxare noluerint, iudicio Iudeorum subtrahendo ipsis communionem fidelium, ac fideles ipsos, si eis in aliquo communicaverint, vel receperint ipsos in castris, villis aut domibus suis, capiendo, incarcerando et bonis propriis spoliando... Item, quod personas ad ecclesias fugientes in illis casibus, in quibus debent per ecclesias defensari, violenter facit ipse ac sui per Sarracenos aut Iudeos vel per Christianos extrahi ab eisdem, vel facit eos ibi custodiri et compediri quandoque per suos satellites et eis cibaria denegari, ut sic exire de ecclesiis compellantur... Item, quod sepe minatur archiepiscopo et episcopis mortem, et quandoque procurat et facit eos inclusos in ecclesiis, monasteriis et alibi detineri, Sarracenis, Iudeis ac aliis suis apparitoribus, pretoribus et meyrinis ad interficiendum eos adhibitis circumquaque, facit etiam amputari aurículas servientum episcoporum et quandoque alios capi et alios interfici coram eis... Item, quod preficit Iudeos indifferenter, contra generalis statuta concilii legemque paternam, in officiis publicis Christianis, quos ad deferendum signum, quo a Christianis qualitate habitus distinguantur, prout in generali concilio est statutum, propter quod dampnate commixtionis excessus sub erroris potest velamento presumi, nec ad debitas decimas persolvendas compelli permittit.

Source: ASV, Reg. Vat. 32, fols. 235r–237v; Ibid., Instr. Misc. 120.

Publication: Jordan, *Registres de Clément IV*, pp. 236f.

Note: No date or place is given. Cf. above, Doc. 165. The first charge, in which Jews are mentioned, is that the king judges the prelates with the judgement of Jews, i.e., the application by the king to the prelates of the method employed by the Church against the Jews. Since the Church could not excommunicate Jews, it constrained them by *subtractionem communionis fidelium*. Similarly, the king, not being able to excommunicate churchmen, did the same to them. A similar complaint was voiced in 1244 by the abbot and the monastery of Orval against some French prelates. The abbot, being unable to excommunicate the monks, excommunicated those who came in contact with them. This is described as *judicari... iudicio Judeorum*. Potthast, *Regesta*, No. 11282; Aronius, *Regesten*, No. 545; Grayzel, *Church and Jews*, p. 250.

Bibliography: Kayserling, *Portugal*, p. 5; Synan, *Popes*, p. 119.

224

Perugia, 23 May 1265

Mandate to Benedict de Rocaberti, archbishop of Tarragona, and Andreas de Albalate, bishop of Valencia, to preach a crusade against the Saracens in Spain and Africa. Among other things, crusaders are promised remission of interest on debts they owe Jews.

— archiepiscopo Terraconensi — et episcopo Valentino. Visio dura nuntiata... Si qui vero illuc proficiscentium ad prestandas usuras iuramento tenentur astricti, creditores eorum per vos vel alios, sublato appellationis obstaculo, districtione eadem compellatis, ut iuramenta huiusmodi penitus relaxantes, ab usurarum ulterius exactione desistant. Si autem quisquam creditorum eos ad solutionem coegerit usurarum, eum ad restitutionem earum, appellatione remota, districtione simili compescatis. Iudeos quoque ad remittendas ipsis usuras per secularem compelli precipimus potestatem, et donec eas remiserint, ab omnibus Christi fidelibus, tam in mercimoniis quam aliis, sub excommunicationis pena iubemus eis communionem omnimodam denegari... Dat. Perusii, X Kalendas Iunii, anno I^o.

Source: ASV, Reg. Vat. 32, fols. 21r–22v; BAV, Vat. Lat. 6735, fols. 47v–50r.

Bibliography: Jordan, *Registres de Clément IV*, p. 26; Potthast, *Regesta*, No. 19156; Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1265, § 32; Synan, *Popes*, p. 117.

225

Perugia, 2 November 1265

Mandate to John de Sully, archbishop of Bourges, Maurin, archbishop of Narbonne, William de Brosse, archbishop of Sens, Odo Rigaud, archbishop of Rouen, the prior of the Dominicans, the minister of the Franciscans in France, and the dean of Rheims to preach a crusade against Manfred, promising crusaders remission of interest on their debts to Jews.

— Bituricensi, — Narbonensi, — Senonensi et — Rothomagensi archiepiscopis et — priori Predicatorum et — ministro Minorum Fratrum, provincialibus Francie et — decano Remensi. De venenoso genere... Volumus etiam cruce signatos et cruce signandos illo privilegio eaque immunitate gaudere, que in generali cruce signatorum indulgentia sunt concessa. Si qui vero proficiscentium illuc ad prestandas usuras iuramento tenentur astricti, creditores ipsorum ut remittant eis prestitum iuramentum et ab usurarum exactione desistant, de plano et absque sollempni strepitu, veritate cognita, ecclesiastica precipimus distictione compelli. Quod si quisquam creditorum eos ad solutionem coegerit usurarum, eum ad restitutionem earum, sub forma predicta, simili cogi animadversione mandamus. Iudeos vero ad restituendas usuras ea qua convenit precipimus censura compelli, et donec illas remiserint, fidelium eis communitio denegetur... Dat. Perusii, IIII Nonas Novembris, anno I^o.

Source: ASV, Reg. Vat. 32, fols. 64r–65r.

Publication: Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1265, § 26; Rodenberg, *Epistolae Saeculi XIII* 3, p. 637.

Bibliography: Jordan, *Registres de Clément IV*, p. 65; Potthast, *Regesta*, No. 19429; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 242.

226

c. 1266

Praise to James I, king of Aragon, for having fought the Saracens and having favoured the church of Valencia, and exhortation to refrain from entrusting offices to Jews, and to punish Nachmanides for having published and distributed a book on the disputation he had with Pablo Christiani, a Dominican.

— regi Aragonum illustri. Agit, nec immerito, Mater Ecclesia, dum letanter tua magnifica gesta commemorat dies festos, iocunditatis et letitiae cantica

replicat, tui zeli fervorem et strenuitatis merita, tam cari et devoti filii, quasi recenter cotidie delectabiliter recensendo. Exultat et iubilat in tuorum felicitium commemoratione successuum, per quos contra Sarracenos nominis sui blasfemos et Catholice fidei persecutores infestos, salutem populi Christiani Domini dextera virtuose in tuis manibus et data tibi ab ipso virtute direxit... Circa ecclesiam vero Valentinam, donum tibi a Deo tam gratiose concessum, ut concedentis et concessionis gratiam gratam, ut decet, videaris habere, ipsiusque mensuram de donantis magnitudine metiaris habunde, tuus favor exhuberet et in ipsam ita liberalitas regie pietatis habundet, ut eam, cum sit novella plantatio, noviter divina potentia per te de gentium perfidarum manibus eruta, in paupertate arescere non permittas, sed eam regalis munificentia sic honoret et dotet, sic in suis iuribus tueatur, quod deterioris saltem conditionis, quam sunt alie vicine sibi ecclesie, non existat, immo illam a paupertatis et deiectionis opprobriis tua magnificentia liberet, que ipsam ab earundem gentium iugo et immunditia liberavit. Ad quod etiam venerabilis fratris nostri — episcopi Valentini, tui et tuorum honoris et commodi seduli zelatoris, cuius ad te ac regna tua, experientia instructi, testamur affectum, et quem tibi propterea confidenter et affectuosissime commendamus, specialis ad personam tuam et approbanda devotio efficaciter te inducat. Ut autem, princeps inclite, zelus tuus erga defensionem eiusdem orthodoxe fidei, quam tamquam vir Christianissimus indefesse prosequeris, undique contra ipsius hostes et emulos aperte reluceat, in ipsius auxilium contra Iudeos, qui pre ceteris eandem fidem persequentibus et nomen blasfemantibus Christianum, et illud blasfemant amarius et illam nequissime persecuntur, favor tuus apertissime invalescat, Iudeos de cetero ad aliqua officia non admittens, ipsos in aliquo non extollas, sed in quantum concessa eis a sede apostolica privilegia patiuntur, ipsorum refrenando malitiam deprimas et conculces; nec pretereas illorum blasfemias incorrectas, sed illius precipue castiges audaciam, qui de disputatione, quam in tua presentia cum dilecto filio, religioso viro, fratre Paulo, de ordine Predicatorum, habuerat, multis confictis adiectisque mendaciis, librum composuisse dicitur, quem ad sui dilatationem erroris in varia exempla multiplicans, per regiones varias destinavit. Cuius ausum temerarium sic debite censura iustitie absque tamen mortis periculo et membrorum mutilatione castiget, ut quid excessus meruerit, districtioris severitas manifestet et ipsius exemplo aliorum audacia compescatur...

Source: ASV, Reg. Vat. 29A, fols. 10r–11r; BAV, Vat. Lat. 3977, fol. 1r-v; Ibid., 6735, fols. 56r–57v.

Publication: Denifle, *Disputation*, pp. 240f.; Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1266, § 33 (partly); Ripoll, *Bullarium* 1, pp. 478f. (partly).

Note: No date or place is given. Raynaldus and Ripoll, followed by Potthast and Jordan, indicate 1266. On the disputation at Barcelona, see Baer, *Disputations*.

Bibliography: Baer, *Spain*, p. 109; Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 220; Browe, *Judenmission*, p. 90; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 415; Grayzel, *Popes, Jews and Inquisition*, p. 65; Id., *Talmud*, p. 230; Jordan, *Registres de Clément IV*, p. 334; Loeb, *Controverse de 1263*, p. 17; Muldoon, *Popes, Lawyers and Infidels*, p. 50; Potthast, *Regesta*, No. 19911; Synan, *Popes*, p. 119; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 242.

227

Viterbo, 11 July 1267

Praise to Sancho, archbishop of Toledo, for having taken the Cross against the Moslems, and a mandate to compel Jews to remit interest on debts which crusaders owe them.

— archiepiscopo Toletano. Gaudemus in Domino... Si qui vero illuc tecum proficiscentium ad prestandas usuras iuramento tenentur astricti, creditores eorum tue provincie per te vel per alios, sublato appellationis obstaculo, eadem districtione compellas, ut huiusmodi iuramenta penitus relaxantes, ab usurarum deinceps exactione desistant. Si autem quisquam creditorum huiusmodi eos ad solutionem coegerit usurarum, ipsum ad restitutionem earum, appellatione remota, simili districtione compellas. Iudeos quoque ad remittendas ipsis usuras per secularem compelli precipimus potestatem, et donec eas remiserint, ab omnibus Christi fidelibus, tam in mercimoniis quam aliis, sub excommunicationis pena iubemus eis communionem omnimodam denegari... Dat. Viterbii, V Idus Iulii, anno tertio.

Source: ASV, Reg. Vat. 32, fols. 159v–160v.

Publication: Jordan, *Registres de Clément IV*, pp. 157f.

Bibliography: Goñi Gaztambide, *Bula de la Cruzada*, pp. 192f.; Potthast, *Regesta*, No. 20075; Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1267, § 31.

228

Viterbo, 15 July 1267

Mandate to Benedict de Rocaberti, archbishop of Tarragona, to confiscate the Talmud and its commentaries from the Jews; other books are to be examined; Pablo Christiani is entrusted with carrying the letter from Rome to Aragon.

Clemens episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus — archiepiscopo Terraconensi et suffraganeis eius, salutem et apostolicam benedictionem. Dampnabili perfidia Iudeorum propter ingratitude sue vitium olim merito reprobata, et synagoge dato libello repudii sue visitationis tempus agnoscere contempnenti, cecus ille populus qui peccatum peccavit, iuxta Ieremie vaticinium instabilis est effectus, immo vagus et profugus super terram velut fratricida Caim, qui eiectus fuit a facie Domini, quasi maior eius esset iniquitas quam ut posset veniam promereri. Huiusmodi namque miserabilis populus, Patris eterni Filium, Dominum Ihesum Christum, qui secundum carnem factus est ex semine David, prout ante in scripturis sanctis promiserat per prophetas, frater ipsorum erat, et ad participium hereditatis eterne illos vocare venerat tamquam ad oves que perierant, domus Israel, non solum nequiter negaverunt, dicentes in sua desipientia: “Non est Deus”, verum etiam cesum, flagellatum et crucifixum impie occiderunt, eius sanguinem super se ac suos filios detestabiliter imprecantes. Verum, cum dispersiones Iudeorum ipsorum adhuc noluerint intelligere, ut benefaciant, cum ipsis satis humaniter agitur, quod inter fideles absque gravibus contumeliis vivere permittuntur; sed ecce prava ista generatio, dum cohabitationem eius pietas sustinet Christiana, dum ipsam ex quadam benignitate receptat, se ingratham inde constituit et nocivam, reddens pro gratia contumeliam, pro familiaritate contemptum et pro beneficiis illa stipendia, que mus in pera, serpens in gremio et ignis in sinu suis hospitibus, iuxta vulgare proverbium largiuntur. Dolentes quidem audivimus et narramus, quod Iudei de regno Aragonie, lege veteri pretermissa, quam per Moysen, servum suum, contulit maiestas omnium Conditoris, quandam legem aliam seu traditionem, quam Talamutz vocant, falso Dominum tradidisse confingunt; in cuius amplo volumine per orbis latitudinem destinato, quod textum Novi et Veteris Testamenti excedere dicitur, abusiones fere innumerabiles ac detestabiles blasphemie contra eundem Dominum Ihesum Christum et genitricem eius beatissimam continentur, quorum relatio vel auditus sine interventu pudoris et horroris gravissimi vix potest ab aliquo sustineri. Maledictiones quoque gravissime ac imprecationes horribiles, que ab eisdem Iudeis ingratis et perfidis contra Christianos emictuntur cotidie, in dicta lege seu traditione dampnabili sunt ascripte; quid plura huiusmodi et alia detestanda, que in dicta lege vel traditione prophana sunt dampnabiliter annotata, precipue esse censentur et causa, propter quam predictus fatuus et

infidelis populus in sua stetit perfidia obstinatus. Quia vero hiis et aliis abusionibus eorundem, que ut accepimus, nimis excrescunt non sine detrimento Catholice fidei, quoscumque fideles, sed nos precipue, qui constituti sumus in specula, ut resistamus ascendentibus ex adverso, decet tam congruis quam festinis remediis refragari, fraternitati vestre per apostolica scripta in virtute obedientie firmiter precipiendo mandamus, quatenus adversus predictos Iudeos super premissis prudenter et viriliter insurgentes, carissimum in Christo filium nostrum— Aragonum regem illustrem, et omnes barones, nobiles et ballivos regni et terrarum ipsius moneatis et inducatis attente, barones, nobiles et ballivos eosdem ad hoc per censuram ecclesiasticam, si necesse fuerit, appellatione postposita, compellendo, ut a Iudeis sibi subditis totum Talamutz cum suis additionibus et expositionibus et omnes eorum libros vobis faciant exhiberi; quibus exhibitis, illos ex eis qui de textu Biblie fuerint et alios de quibus nulla sit dubitatio, quod blasphemias vel errores contineant seu etiam falsitatem, Iudeis restituatis eisdem; ceteros vero sigillis vestris, ut expedit, consignatos in aliquibus tutis locis, in quibus vobis videbitur, deponatis custodiendos fideliter, donec super hiis consulta sedes apostolica ordinet imposterum, quod de ipsis sit fieri oportunum. Volumus autem, quod tam examinationem librorum quam huiusmodi restitutionem, consignationem et depositionem ceterorum in presentia et de consilio Fratrum Predicatorum et Minorum aliarumque personarum, que licterate sint et provide, faciatis; proviso attentius, ut condicto consilio cum predicto rege aliisque personis ydoneis, prout fuerit oportunum, commissum vobis tam pium et salubre negotium taliter ordinetis ac ita prudenter et caute procedatis in ipso, quod id ubicumque contingat fieri, simul et eodem tempore fiat, ne Iudeorum ipsorum fallacia, dictos libros quomodolibet valeat occultare, sed nostrum potius in hac parte mandatum executionis votive plenitudinem consequatur. Ad hec autem dilectus filius noster Paulus, dictus Christianus, de ordine Fratrum Predicatorum, lator presentium, creditur non modicum profuturus, tum, quia ex Iudeis trahens originem et inter eos licteris Ebraicis competenter instructus, linguam novit et legem antiquam ac illorum errores, tum etiam, quia de sacro fonte renatus zelum habet fidei Catholice et eruditus occurrit laudabiliter in theologica facultate. Preceptum igitur nostrum in hac parte implere taliter studeatis, ut exinde digna laudibus et favoris augmento vestra sinceritas habeatur. Dat. Viterbii, Idibus Iulii, pontificatus nostri anno tertio, sub anno Dominice Incarnationis M^oCC^oLXVII^o.

Source: ASV, Reg. Vat. 70, fol. 53r; Ibid., Fondo Domenicani 99; Paris, BN, Fond Doat 32, fols. 8r–11r.

Publication: Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1320, §§ 25f.; Ripoll, *Bullarium* 1, pp. 487f.

Note: The letter has not survived in Pope Clement's register. However it is reported verbatim in that of Pope John XXII (see below, Doc. 309). It is also reported briefly in Paris, BN, Fond Doat 4, fol. 225v. On Pablo Christiani and the disputation at Barcelona, see above, Doc. 226.

Bibliography: Denifle, *Disputation*, pp. 243f.; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 415; Grayzel, *John XXII*, pp. 54f.; Id., *Sicut Judeis*, p. 277; Id., *Popes, Jews and Inquisition*, p. 166; Loeb, *Controverse de 1263*, p. 17 (who has 1293); Muldoon, *Popes, Lawyers and Infidels*, p. 51; Potthast, *Regesta*, No. 20082; Synan, *Popes*, p. 119; Vidal, *Bullaire*, p. 344, n. 1.

229

Viterbo, 15 July 1267

Request to James I, king of Aragon, to confiscate from the Jews the Talmud and other Hebrew books, and to assist Benedict de Rocaberti, archbishop of Tarragona, to carry out his commission.

Clemens episcopus, servus servorum Dei, carissimo in Christo filio — illustri regi Aragonum, salutem et apostolicam benedictionem. Dampnabili perfidia Iudeorum... Quia vero hiis et aliis eorum abusionibus ... decet tam congruis quam festinis remediis refragari, venerabilibus fratribus nostris — archiepiscopo Terraconensi et suffraganeis eius, nostris in virtute obedientie damus litteris in mandatis, quod adversus predictos Iudeos super premissis prudenter et viriliter insurgentes, te carissimum in Christo filium nostrum et omnes barones, nobiles et balivos regni et terrarum tuarum moneant et inducant attente, barones, nobiles et balivos eosdem ad hoc per censuram ecclesiasticam, si necesse fuerit, appellatione postposita, compellendo, ut a Iudeis tibi et eis subditis, totum Talamud cum suis additionibus et expositionibus et omnes eorum libros ipsis faciatis liberaliter exhiberi; quibus exhibitis, illos ex eis qui de textu Biblie fuerint et alios de quibus nulla sit dubitatio quod blasphemias vel errores contineant seu etiam falsitatem, Iudeis restituant supradictis; ceteros vero sigillis eorum, ut expedit, consignatos in aliquibus tutis locis, in quibus ipsis videbitur, deponant custodiendos fideliter, donec super hiis consulta sedes apostolica ordinet in posterum quid de ipsis sit fieri oportunum... Proviso attentius ut condicto consilio tecum et cum aliis personis ydoneis, prout fuerit oportunum, commissum eis tam pium et salubre negotium taliter ordinent, ac ita prudenter et caute procedant in ipso quod id ubicumque contingat fieri simul et eodem tempore fiat... Licet igitur super hiis, que faciunt ad gloriam divini nominis, serenitatem tuam non credamus indigere precaminum lenimentis, eam tamen pro huiusmodi negotio menti

nostre firmiter alligato, ex intimo cordis affectu rogamus et obsecramus in Domino Ihesu Christo, in remissionem tibi peccaminum iniungentes, quatinus totum predictum Talamud cum additionibus et expositionibus eius ac omnes libros Iudeorum ipsorum ubique per tuum regnum et dominium capias et capi facias ac eisdem archiepiscopo et suffraganeis exhiberi, alias in hiis que ipsis circa Iudeorum presumptiones committimus impendendo eis necessarium auxilium, consilium et favorem, ita quod ipsi, tua fulti potentia, commissum sibi ministerium ad divine maiestatis honorem exequi valeant iuxta votum, ac tibi exinde felicitatis eterne premia laudisque humane preconium et favoris apostolici proveniat incrementum. Dat. Viterbii, Idibus Iulii, pontificatus nostri anno tertio.

Source: ASV, Fondo Domenicani 100; Paris, BN, Fond Doat 32, fols. 11r–15r.

Publication: Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1320, §§ 25f.; Ripoll, *Bullarium* 1, pp. 487f.

Note: Identical with the preceding doc., except for the changes and additions given.

Bibliography: Browe, *Religiöse Duldung*, p. 61; Denifle, *Disputation*, p. 244; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 415; Eubel, *Supplemento*, p. 130 (who has 1293); Grayzel, *John XXII*, pp. 54f.; Id., *Talmud*, p. 231; Id., *Popes, Jews and Inquisition*, p. 166; Loeb, *Controverse de 1263*, p. 18; Potthast, *Regesta*, No. 20081; Yerushalmi, *Inquisition*, pp. 40f.

Mandate to the inquisitors, Dominicans and Franciscans to proceed against judaizing Christians, and to punish them and those who induce them to adopt Judaism.

Clemens episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis, Fratribus Predicatorum et Minorum ordinum, inquisitoribus heretice pravitatis, auctoritate sedis apostolice deputatis, aut imposterum deputandis, salutem et apostolicam benedictionem. Turbato corde audivimus et narramus, quod quamplurimi reprobi Christiani, veritatem Catholice fidei abnegantes, se ad ritum Iudaicum dampnabiliter transtulerunt, quod tanto magis reprobum fore dinoscitur, quanto ex hoc Christi nomen sanctissimum quadam familiari

hostilitate securius blasphematur. Cum autem huic pesti dampnabili, que, sicut accepimus, non sine subversione predictæ fidei nimis excrescit, congruis et festinis deceat remediis obviari, universitati vestre per apostolica scripta mandamus, quatinus infra terminos vobis ad inquirendum contra hereticos, auctoritate sedis apostolice designatos, super premissis tam per Christianos quam etiam per Iudeos, inquisita diligenter et sollicite veritate, contra Christianos, quos talia inveneritis commisisse, tanquam contra hereticos procedatis; Iudeos autem, qui Christianos utriusque sexus ad eorum ritum execrabilem hactenus induxerunt, aut inveneritis de cetero inducentes, pena debita puniatis; contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo; invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis. Dat. Viterbii, VI Kalendas Augusti, pontificatus nostri anno tertio.

Source: ASV, Fondo Domenicani 101.

Publication: *Bullarium Romanum* 3, pp. 785f.; Colorni, *Ferrara*, pp. 98f.; Des Loix, *Speculum Inquisitionis*, pp. 106f.; Kisch, *Medieval Germany*, p. 463; Ripoll, *Bullarium* 1, p. 489; Sessa, *Tractatus de Judaeis*, pp. 42f.; Synan, *Popes*, p. 241; Tautu, *Acta Urbani IV, Clementis IV, Gregorii X*, pp. 73f.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 220; Browe, *Judenmission*, p. 258; Grayzel, *Sicut Judeis*, p. 260; Id., *Popes, Jews and Inquisition*, p. 173; Id., *Confession*, pp. 94f.; Kriegel, *Jurisdiction Inquisitoriale*, pp. 70f.; Muldoon, *Popes, Lawyers and Infidels*, pp. 50f.; Potthast, *Regesta*, No. 20095; Rodocanachi, *Saint-Siège*, p. 68; Shatzmiller, *Inquisition*, pp. 327f.; Vidal, *Bullaire*, p. 345; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 243; Yerushalmi, *Inquisition*, pp. 23f.

231

Viterbo, 17 August 1267

Request to Jean (de Chalon), lord of Salins, to support action against judaizing heretics in his domains and vicinity, and praise for his assistance to inquisitors.

Clemens episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio, nobili viro Ioanni, comiti in Burgundia, domino Salinensi, salutem et apostolicam benedictionem. Professionis Christianae magnates Catholici praelucent nitore sydereo in orthodoxae fidei firmamento suntque nihilominus in fulcimentum ipsius velut columnarum stabilium fortitudo. In virtutem igitur et decorem fidei constitutae a Domino personae potentia praeditae, ac illustri prosapia praepollentes quae, dum illam fulciunt et se operosos exhibent in illius

dilatationem ministros, fama crescunt et meritis, sicque ipsis deperit et ponitur in eorum gloria macula, cum eadem fides vim patitur vel infidelium maxime subiectorum eisdem morsibus lacescit; frequenter enim ex errore membrorum caput affligitur et nonnunquam poena principibus propter peccata plebis infertur. Inter alios namque, quos nexu paternae dilectionis adstringimus, te specialiter in sede nostri pectoris praedilectione portamus, sperantes ut, sicut tuam terraeque tuae cupis salutem et gratiam, sic intentis studiis foveas et dilates praedictae fidei palmites, pro cuius defensione ferventer hactenus perstitisti. Verum, ad nostrum de quo dolemus pervenit auditum, quod multos in locis tibi subiectis et adiacentibus, crimen haereticae pravitatis infecit plerique per apostasiae vitium, inconsutilem Christi tunicam, quam sacri baptismatis regeneratio contulit damnabiliter exuentes, induunt, tamquam in tenebris et umbra mortis positi, caecitatis Iudaicae veterem et corruptam. Quare validus clamor insonuit, quod in illis partibus devotionis obnubilata fit claritas et divini cultui nominis miserabiliter illuditur. Exurgat itaque tua quaesumus devota synceritas et ad evellendam de tuis agris illam herbam mortiferam, quae messem benedictionis extenuat, opportuna studia et operas efficaces impendat, et seges fructifera depressa consurgat, talibus spinis et tribulis radicitus extirpatis. Ut autem Christi operarii, videlicet dilecti filii, Fratres ordinis Praedicatorum, huiusmodi pravitatis inquisitores, in eisdem partibus per sedem apostolicam deputati, utilius proficere valeant et commissum sibi officium ad laudem divini nominis melius et efficacius exequantur, tam eis quam aliis qui pro tempore fuerint ad disperdendum et exterminandum illos maledictionis alumnos, qui taliter iram Dei meruisse noscuntur, sicut de te specialem fiduciam obtinemus, opem et auxilium largiaris, ut eorum sic pullulata nequitia per tuum et eorundem inquisitorum ministerium in exterminium deducatur et eadem loca, coinquinatorum labe purgata, reddantur Deo placabilia et accepta, tuque per hoc divinae retributionis praemium nostramque benedictionem et gratiam digne valeas uberius promereri. Super eo autem, quod eisdem inquisitoribus, sicut ipsi nobis significare curarint circa premissa cum opportunum extitit, te favorabilem exhibere curasti, devotionem tuam multipliciter in Domino commendamus et condignis prosequimur actionibus gratiarum. Datum Viterbii, XVI Kalendas Septembris, pontificatus nostri anno tertio.

Publication: Des Loix, *Speculum Inquisitionis*, pp. 229f.

Bibliography: Grayzel, *Popes, Jews and Inquisition*, p. 180, n. 111; Morey, *Franche-Comté*, p. 3.

Mandate to archbishops and bishops in the domains of the counts of Poitou, Toulouse and Provence to ensure that the Jews do not employ Christian female servants in their homes, do not construct new synagogues, do not make use of Christian midwives and wet-nurses in their homes, shut doors and windows on Good Friday, do not walk abroad during Holy Week, do not hold public office and wear the badge. Offenders are to be punished severely.

Clemens episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiscopis et episcopis universis in terris comitis Pictaviae et Tholosae ac comitatu Provinciae constitutis, praesentes litteras inspecturis, salutem et apostolicam benedictionem. Dampnabili perfidia Iudeorum propter ingratitude sue vitium olim merito reprobata, et sinagogae dato libello repudii, suae visitationis tempus agnoscere contempnenti, cecus ille populus qui peccatum peccavit, iuxta Ieremiae vaticinium instabilis est effectus, ymo vagus et profugus super terram velut fraticida Caym, qui eiectus fuit a facie Domini, quasi maior eius esset iniquitas quam ut posset veniam promereri. Huiusmodi namque miserabilis populus Patris aeterni Filium, Dominum Iesum Christum, qui secundum carnem factus est ex semine David, prout ante in scripturis sanctis promiserat per prophetas, frater ipsorum erat, et ad participium haereditatis aeternae illos vocare venerat tanquam ad oves quae perierant, domus Israel, non solum nequiter negaverunt, dicentes in sua desipientia: "Non est Deus"; verum etiam cesum, flagellatum et crucifixum impie occiderunt, eius sanguinem super se ac filios suos detestabiliter imprecantes. Verum, cum dispersiones Iudeorum ipsorum adhuc nolint intelligere, ut benefaciant, cum ipsis satis humaniter agitur, quod inter fideles absque gravibus contumeliis vivere permittuntur; sed ecce prava ista generatio, dum cohabitationem eius pietas sustinet Christiana, dum ipsam ex quadam benignitate receptat, se ingratham inde constituit et nocivam, reddens pro gratia contumeliam, pro familiaritate contemptum. Nam, ut dolentes audivimus et poenitus reprobamus, Christianos utriusque sexus simplices ad suum ritum dampnabilem retrahere moliuntur, eos domesticis hostilitatibus seducendo quod tanto securius imo periculosius perpetrant quanto sanctionibus canonicis adversus eos editis vilipensa in habitu et convictu a Christianis per abusionem reprobam minime discernuntur. Cum autem haec et similia quae patenter fidem subvertunt Catholicam non sunt aliquatenus toleranda, fraternitati vestre per apostolica scripta in virtute obedientiae districte praecipiendo mandamus, quatinus statuta illa videlicet, quod nulli Iudeo Christiana mancipia in suo dominio, neque sub alendorum suorum puerorum obtentu aut pro servitio vel alia qualibet causa in domo propria liceat retinere, aut novas construere sinagogas, quodque Christianis obstetricibus et nutricibus prohibetur, ne infantes Iudeorum in eorum domibus

nutrire praesumant, seu in Parasceve iidem Iudei habeant aperta hostia vel fenestras, ac in Lamentationis diebus et Dominice Passionis in publicum minime procedant, nec in contumeliam Creatoris prosilire audeant, ne Crucifixum pro nobis aliquatenus blasphemare praesumant, vel publicis officiis proferantur, sed habitum deferant cuius qualitate a Christianis populis distinguantur, faciatis per poenas in sanctionibus canonicis contra Iudeos editas, firmiter observari; invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis. Si vero iidem Iudei in hiis observandis inobedientes extiterint aut pertinaciter resistentes, ipsos, protestatione praehabita, intelligere faciatis, quod adversus eos per privationem tutelae et privilegiorum ecclesiasticorum aut alias poenas debitas, sicut expedire viderimus, annuente Domino, procedemus; praeceptum igitur nostrum sic adimpleat industria vestra provida et prudentia circumspecta ut pateat per effectum operis, quod zelum fervidum circa fidei negotium habeatis, nosque nihilominus devotioni vestre propter hoc gratiosi favoris praemio compensemus. Datum Viterbii, decimo Kalendas Ianuarii, pontificatus nostri anno tertio.

Source: Paris, BN, Fond Doat 32, fols. 4v-7r.

Bibliography: BN, Fond Doat 4, fol. 225r; Grayzel, *Popes, Jews and Inquisition*, p. 177.

Request and exhortation to Alfonso III, king of Portugal, to correct abuses current in his realm, including economic and fiscal measures considered damaging to the public, marriage of the great in the towns to unsuitable women, such as ones of Saracen and Jewish extraction, despoliation of Church property, and so forth.

Illustri regi Portugaliae. Olim ad nos diversi pervenerunt articuli, super quibus communitatibus civitatum et universitatibus aliorum locorum regni tui dicebantur a te tuisque officialibus, contra consuetudines antiquas a tuis observatas praedecessoribus et tuo nihilominus juramento firmatas, multiplicia gravamina et injuriae irrogari. Et licet per missas nobis earumdem communitatum litteras tua super iis non solum praetendi excusatio, sed asseri de tuo laudabili regimine commendatio videatur, quia tamen a multis huiusmodi assertio exacta praesumitur, et non tam ex libera voluntate, quam ex timore mittentium processisse, nos attendentes, quod huiusmodi elogia veritatis substantiam non immutant, aliqua de praedictis gravaminibus narrare

decrevimus tibi que circa ea nostrum animum aperire. Fertur enim, quod loca ad communitates ipsas spectantia et ad privatos, interdum pro arbitrii tui occupans libertate, illa tuis commodis applicas; et faciens in eis domos aliquando, quandoque macella construi, prohibes venalia vendi alibi quam ibidem, in grave communitatum ipsarum et aliorum, ad quos eadem loca pertinent, maxime cum nulla eis exinde satisfactio proveniat, praejudicium et discrimen. Mercatores quoque ac alios incolas dicti regni gravibus minis et terroribus ac interdum etiam captione personarum, ad concedendum tibi mutuum invitos pro tua diceris compellere voluntate, ipsos alias insuetis et indebitis exactionibus multipliciter aggravando. Nonnunquam viduas, statim viris earum viam universae carnis ingressis, ipsarum quoque, necnon conjugatarum filias, ut cum personis vilibus, nonnullis hominibus tuis et aliis matrimonia contrahant, majores insuper de civitatibus dicti regni, ut impudicas mulieres seu alias, quae de Sarracenis aut Judaeis traxerunt originem, sibi matrimonialiter copulent, passim non tam inducis voluntarios quam compellis, ut fertur, invitos. Illud insuper satis grave praetermittere nolumus, videlicet quod aliquando clericos per dioecesanos vel eorum vicarios ad praesentationem patronorum in ecclesiis institutos, et alios quibus sunt eadem ecclesiae commendatae, ecclesiis ipsis destituis, faciens capi nonnunquam praesentatores hujusmodi et bonis propriis spoliari; nec audent propter potentiam regiam in foro ecclesiastico suam justitiam proseguire, quod cedere noscitur in derogationem et praejudicium ecclesiasticae libertatis. Sunt et alia quamplura, quae longum esset narrare praesentibus et de quibus tua conscientia certificare poterit temetipsum. Unde, cum zelum Dei tanquam devotionis inclytae principem te non solum desideremus, sed et speremus habere, praesertim, cum pro Crucifixi servitio signum Crucis assumpseris, sisque illius titulo praesignitus, regalem excellentiam requirimus et paterno rogamus affectu, quatenus circa praemissa nequaquam cum id regiae celsitudinis statum non deceat, necessitatem correctionis exspectes, sed per te ipsum, quod et tibi erit decentius et Deo ac nobis acceptius, sic mente devota provideas, quod ipsum Deum, ad cuius te praeparas gratiam promerendum, in talibus non offendas; sicque te constituas in horum emendatione promptum, sollicitum et paratum, quod clarens nitore munditiae, securus ad illius accedas obsequium, a quo praemium perennis retributionis exspectas: tibi que ipsi tanto magis propitius in tuis processibus habeatur, quanto in praemissorum correctione te humiliorem invenerit et ad proseguenda in iis et aliis sua beneplacita promptiorem. Dat. Viterbii, II Kalendas Augusti, anno IV.

Publication: Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1268, § 38.

Note: Cf. above, Doc. 223.

Bibliography: Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 416; Potthast, *Regesta*, No. 20431; Synan, *Popes*, p. 117.

Gregory X (Visconti)
1 Sep. 1271 – 10 Jan. 1276

234

Orvieto, 7 October 1272

Protection of Jews by *Sicut Judeis* Bull, with additional clauses: a mixed group of witnesses, including a Jew, is to be required to convict Jews; the evidence of a Christian was not to be admissible against Jews accused of ritual murder; in the unlikely event of such a murder being committed, a Jew may be arrested only if caught in the act.

Gregorius episcopus, servus servorum Dei, dilectis in Christo filiis, fidelibus Christianis, presentibus videlicet et futuris, salutem et apostolicam benedictionem. Sicut Judeis... Statuimus etiam, ut testimonium Christianorum contra Judeos non valeat, nisi sit Judeus aliquis inter eos Christianos ad testimonium perhibendum, cum Judei non possint contra Christianos testimonium perhibere. Quia contingit interdum, quod aliqui Christiani perdunt eorum pueros Christianos et impingitur in Judeos ipsos per inimicos eorum, ut pueros ipsos Christianos furtim subtrahant et occidant, et quod de corde et sanguine sacrificent eorundem, ac patres eorundem puerorum vel Christiani alii Judeorum ipsorum emuli clam abscondunt ipsos pueros, ut possint Judeos ipsos offendere et pro eorum vexationibus redimendis possint a Judeis ipsis extorquere aliquam pecunie quantitatem, asseruntque falsissime, quod Judei ipsi pueros ipsos clam et furtim subtraxerunt et occiderunt et quod Judei ex corde et sanguine eorum sacrificent puerorum, cum lex eorum hoc precise inhibeat et expresse, quod Judei ipsi non sacrificent, non comedant sanguinem neque bibant nec etiam comedant de carnibus animalium habentium ungues scissas, et hoc per Judeos ad Christianam fidem conversos in nostra curie pluries probatum, hac occasione huiusmodi Judei plurimi pluries contra justitiam capti fuerunt et detenti, statuimus, quod Christiani in casu et huiusmodi occasione contra Judeos audiri non debeant, et mandamus, quod Judei capti huiusmodi occasione frivola a carcere liberentur nec deinceps huiusmodi occasione frivola capiantur, nisi forte quod non credimus, in flagranti crimine caperentur. Statuimus, ut nullus Christianus novitatem aliquam exerceat in eosdem, sed in eo statu servantur et forma, in qua fuerunt predecessorum nostrorum temporibus hactenus ab antiquo. Ad hoc malorum

hominum pravitati et avaritie obviantes, decernimus, ut nemo cimiterium Judeorum mutilare vel minuere audeat seu obtentu pecunie corpora humana effodere. Si quis autem decreti hujus tenore cognito temere, quod absit, contraire temptaverit, honoris et officii sui periculum patiaturs aut excommunicationis ultione plectatur, nisi presumptionem suam digna satisfactione correxerit. Eos autem dumtaxat Judeos hujusmodi protectionis presidio volumus communiri, qui nichil machinari presumpserint in subversionem fidei Christiane. Dat. apud Urbem Veterem, per manum magistri Janoni Leccacorvi, Sancte Romane Ecclesie vicecancellarii, Nonis Octobris, indictione prima, Incarnationis divine anno millesimo ducentesimo septuagesimo secundo, pontificatus domini Gregorii X pape anno primo.

Source: AS Trento, capsula 69, No. 17.

Publication: Stern, *Urkundliche Beiträge* 1, pp. 5f.; Id., *Blutbeschuldigung*, pp. 18f.; Strack, *Blutaberglaube*, pp. 148f. (partly).

Bibliography: Baron, *Social and Religious History* 9, pp. 40f., 258; Eckert, *Hoch- und Spätmittelalter*, p. 266; Id., *Trienter Judenprozess*, p. 286; Grayzel, *Sicut Judeis*, pp. 254f.; Id., *Popes, Jews and Inquisition*, p. 186; Molinari, *Gregorio X*, pp. 88f.; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, pp. 244f.

235

Orvieto, 28 May 1273

Exhortation to Alfonso III, king of Portugal, to improve rampant defects, including the confiscation of the property of Jewish and Moslem converts, retention by their Jewish masters of Moslem slaves converted to Christianity, and prohibition to collect tithes on property obtained by Jews and Moslems from Christians.

Regi Portugalliae illustri. Scire debes, fili charissime, sicut necessario scire te convenit, ut regni tui negotia per circumspectionis directa prudentiam prosperis successibus convalescant, quod prae caeteris rebus, quibus Christiana regna fundantur solidius est tutela ecclesiasticae libertatis... Accepimus, quod tu in regno tuo... Praeterea si quando Judaei vel Sarraceni liberi divina inspiratione veniunt ad baptismum, tu bona ipsorum facis protinus confiscari et eos in novam redigi servitutem; et si Sarraceni servi Judaeorum per baptismum Christi fidem acceperint, eos reduci facis in servitutem pristinam Judaeorum. Si Judaei quidem vel Sarraceni emptionis vel pignoris titulo Christianorum possessiones obtineant vel acquirant, non

permittis, edicto generali super hoc edito, ut de hujusmodi possessionum fructibus, quas dicti Judaei vel Sarraceni propriis manibus vel sumptibus excolunt, ecclesiis in quarum parochiis possessiones ipsae consistunt, decimae ac primitiae persolvantur... Dat. apud Urbemveterem, V Kalendas Junii, anno II.

Source: ASV, Reg. Vat. 37, fols. 90r-91v.

Publication: Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1273, §§ 25f.; Sbaralea, *Bullarium* 3, p. 202.

Note: See above, Docs. 223, 233.

Bibliography: Browe, *Judenmission*, pp. 189f.; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 416, n. 4; Guiraud, *Registres de Grégoire X*, p. 108; Potthast, *Regesta*, No. 20742.

Mandate to the inquisitors, Dominicans and Franciscans to proceed against relapsing Jewish converts and judaizing Christians, and to punish them and those who induce the latter to adopt Judaism.

Gregorius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis, Fratribus Predicatorum et Minorum ordinum, inquisitoribus heretice pravitatis, auctoritate sedis apostolice deputatis et in posterum deputandis, salutem et apostolicam benedictionem. Turbato corde audivimus et narramus, quod non solum quidam de Judaice cecitatis errore ad lumen fidei Christiane conversi, ad priorem reversi esse perfidiam dinoscuntur, verum etiam quamplurimi Christiani veritatem Catholice fidei abnegantes, se dampnabiliter ad ritum Judaicum transtulerunt. Quod tanto magis reprobum fore cognoscitur, quanto ex hoc Christi nomen sanctissimum quadam familiari hostilitate securius blasphematur. Cum autem huic pesti dampnabili congruis et festinis deceat remediis obviari, universitati vestre per apostolica scripta mandamus, quatinus infra terminos vobis ad inquirendum contra hereticos auctoritate sedis apostolice designatos, super premissis tam per Christianos quam etiam per Judeos, inquisita diligenter et sollicite veritate, contra omnes, quos talia inveneritis hactenus commisisse ac committere etiam in futurum, tanquam contra hereticos procedatis; Judeos autem, qui Christianos utriusque sexus ad eorum ritum execrabilem induxerunt aut inveneritis de cetero inducentes,

pena debita puniatis; contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo, invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis. Dat. Lugduni, Kalendas Martii, pontificatus nostri anno secundo.

Source: Paris, BN, Fond Doat 37, fol. 243r-v; Ibid., Arch. Nat. L. 263, Nos. 31, 31bis.

Publication: *Bullarium Romanum* 4, p. 24; Ripoll, *Bullarium* 1, p. 517; Saige, *Languedoc*, pp. 232f.; Sbaralea, *Bullarium* 3, p. 213.

Note: See above, Doc. 230. The seneschal of Carcassonne, dimon Briseteste, issued orders to implement the Bull according to the instructions of King Philip III.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 220; Barbiche, *Actes Pontificaux* 2, p. 196; Baron, *Social and Religious History* 9, p. 15; Browe, *Judenmission*, p. 258; Colorni, *Ferrara*, p. 80; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 416; Eubel, *Supplemento*, p. 136; Grayzel, *Sicut Judeis*, p. 260, n. 1; Id., *Popes, Jews and Inquisition*, pp. 174, 182f.; Kisch, *Jews in Medieval Germany*, p. 464; Muldoon, *Popes, Lawyers and Infidels*, p. 50; Potthast, *Regesta*, No. 20798; Rodocanachi, *Saint-Siège*, pp. 68f.; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 245; Yerushalmi, *Inquisition*, p. 24.

237

Lyons, 7 July 1274

Confirmation to all Christians of a mandate to protect Jews of Germany against ritual murder libel.

Gregorius episcopus, servus servorum Dei. Universis Christifidelibus presentes litteras inspecturis, salutem et apostolicam benedictionem. Tenorem litterarum, quas felicitis recordationis Innocentius papa quartus, predecessor noster, venerabilibus fratribus nostris, archiepiscopis et episcopis per Alamaniam constitutis, in Iudeorum Alamanie favorem direxit, pro eo quod incipiebant nimia vetustate consumi, de verbo ad verbum fecimus presentibus annotari, qui talis est: Innocentius episcopus, servus servorum Dei. Venerabilibus fratribus, archiepiscopis et episcopis per Alemanniam constitutis, salutem et apostolicam benedictionem. Lacrimabilem Iudeorum Alemannie... Molestatores huiusmodi per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo. Datum Lugduni, III Nonas Iulii, pontificatus nostri anno quinto. Datum Lugduni, Nonas Iulii, pontificatus nostri anno tertio.

Source: Köln, Stadtarchiv, HUA 2/394.

Publication: Ennen, *Köln* 3, pp. 62f.; Weyden, *Köln*, pp. 357f.

Note: See above, Doc. 185. At the back of the Bull there is a note in Hebrew: שלא להאמין לאכילת שקצים At Frankfurt, Stadtarchiv, Barth. Urk. 4019 (1274), there is a copy authenticated by Albertus Magnus. This copy also has a Hebrew note at the back.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 220; Böhmer, *Codex Diplomaticus Moenofrancofurtanus* 1, p. 256; Browe, *Judenbekämpfung*, p. 224; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 416; Lacomblet, *Nieder-rheinisches Urkundenbuch* 2, p. 159; Potthast, *Regesta*, No. 20861; Stern, *Blutbeschuldigung*, p. 13; Synan, *Popes*, p. 119; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 245.

238

Lyons, 10 September 1274

Renewal of *Sicut Judeis* Bull.

Source: Köln, Stadtarchiv, HUA 3/396.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 220; Ennen, *Köln* 3, p. 64; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 416; Grayzel, *Sicut Judeis*, p. 254; Potthast, *Regesta*, No. 20915.

239

Lyons, 17 September 1274

Call for a crusade to Walter Giffard, archbishop of York, and his suffragans, and to many other prelates across Europe, including the remission of interest crusaders owe Jewish creditors.

— Eboracensi archiepiscopo et universis episcopis per Eboracensem provinciam constitutis. Si mentes fidelium... Si qui vero illuc proficiscentium, ad prestandas usuras, iuramento tenentur astricti, creditores eorum per vos vel alios, sublato appellationis obstaculo, districtione simili, ut iuramenta huiusmodi penitus relaxantes, ab usurarum ulterius exactione desistant, si

autem quisquam creditorum eos ad solutionem coegerit usurarum, ipsum ad restitutionem earum, eadem distictione, sublato appellationis obstaculo, compellatis. Iudeos quoque ad remittendas ipsis usuras per secularem compelli precipimus potestatem, et donec eas remiserint, ab omnibus Christi fidelibus, tam in mercimoniis quam aliis, sub excommunicationis pena iubemus communionem illis omnimodam denegari... Dat. Lugduni, XV Kalendas Octobris, anno tercio.

Source: ASV, Reg. Vat. 37, fols. 195r–196v.

Publication: Friss, *Monumenta Hungariae Judaica*, pp. 45f.; Guiraud, *Registres de Grégoire X*, pp. 226f.

Bibliography: Potthast, *Regesta*, No. 20920; Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1274, §§ 40f.

240

Beaucaire, 3 September 1275

Praise to Ferdinand Rodriguez Covarrabias, archbishop of Toledo, for having taken the Cross against the Moslems, and a mandate to compel Jews to remit interest on debts which crusaders owe them.

— archiepiscopo Toletano. Gaudemus in Domino... Datum Bellicadri, III Nonas Septembris, anno quarto.

Source: ASV, Reg. Vat. 37, fols. 236r–237r.

Note: Identical with Doc. 227.

Bibliography: Guiraud, *Registres de Grégoire X*, p. 269; Potthast, *Regesta*, No. 21062; Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1275, § 16.

Nicholas III (Orsini)
25 Nov. 1277 – 22 Aug. 1280

241

Rome, 7 May 1278

Reply to inquisitors, members of the Dominican Order, to proceed against relapsing Jewish converts in the Comté La Marche as against heretics.

Nicolaus episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis, inquisitoribus ordinis Praedicatorum haerecticae pravitatis a sede apostolica deputatis, salutem et apostolicam benedictionem. Sicut nobis significare curastis, dudum in comitatu Marchiae contra [Iudaeos] inibi commorantes per Christianos illarum partium persecutionis insurgente procella, plures ex dictis Iudaeis metu mortis, quae eis per praefatos Christianos inferebatur, non tamen absolute seu precise coacti, se baptisari fecerunt; aliqui vero ipsorum quibusdam infantibus lactentibus filiis suis et consanguineis baptismum conferri per huiusmodi metum illatum ipsis modo simili permiserunt, de quo vobis per ipsorum confessiones facta extitit plena fides; postmodum vero praedicti taliter baptizati, sacramentum baptismatis, quod si receperunt, dampnabiliter contempnentes, nec notari apostasiae crimine formidantes, ad caecitatem Iudaicam redierant. Propter quod inquisitores haerecticae pravitatis tunc in regno Franciae auctoritate apostolica deputati, eos capi fecerunt et carcerali custodiae mancipari, ac nihilominus ipsos, quia moniti diligenter ab eis ad Catholicam fidem redire, derelicto praedictae caecitatis errore, contumaciter non curarunt, excommunicationis sententiam, exigente iustitia, promulgantes, ipsos fecerunt, eorum excrescente pertinacia, excommunicatos publice nuntiari; sed sibi praedictam excommunicationis sententiam et squalores carceris per annum et amplius contemptibiliter sustinuerunt animis induratis, ad Christianam fidem redire poenitus denegantes. Quia vero edoceri postulastis a nobis, qualiter circa tales apostatas ulterius sit agendum, nos super hoc taliter respondemus, quod veris existentibus supradictis, contra dictos apostatas tanquam contra haereticos potestis commissum vobis ab apostolica sede officium exercere. Datum Romae, apud Sanctum Petrum, Nonis Maii, pontificatus nostri anno primo.

Source: Paris, BN, Fond Doat 37, fols. 191r–192v.

Note: There is a brief summary in BN, Fond Doat 4, fol. 230r. Grayzel, *Popes, Jews and Inquisition*, p. 179, n. 106, suggests that this Bull was issued only by Pope Nicholas IV: See below, Doc. 258, Cf., however, Id., *Sicut Judeis*, p. 278, n. 3; Id., *Confession*, pp. 92f.

Bibliography: Colorni, *Ferrara*, p. 81; Robert, *Catalogue*, p. 217 (who has 1277); Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 246; Yerushalmi, *Inquisition*, p. 25.

242

Renewal of *Sicut Judeis* Bull.

Source: AS Palermo, R. Cancelleria 21, c. 9r.

Publication: Lagumina, *Codice* 1, pp. 119f.; Loeb, *Bulles inédites*, pp. 115f. (partly); Simonsohn, *Sicily*.

Bibliography: Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, pp. 3f.; Grayzel, *Sicut Judeis*, pp. 254, 263; Robert, *Catalogue*, p. 217; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 245.

243

Viterbo, 4 August 1278

Mandate to Bonanus de Rippa of Ascoli, provincial prior of the Dominican Order in Lombardy, to preach the Christian faith to the Jews.

Nicolaus episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio, priori provinciali Fratrum ordinis Praedicatorum in Lombardia, salutem et apostolicam benedictionem. Vineam Sorec velut electam plantavit dextera Dei Patris, et omne semen verum seminavit in ipsa, angelica custodia sepivit illam, lapides nocivos abiecit ex ea. Hanc de Aegypto in luto et latere sub iugo Pharaonis oppressam, in signis et prodigiis transferens, dux itineris eius existens, in terram promissionis adduxit. Vineam enim Domini exercituum domus Israel est, viri Iuda delectabile germen eius. Hanc sic mire translata, quasi adhuc rudem campum vomere legali proscindens, prophetali doctrina sulcavit, ut et ipsam ad maturam frugem, idest ad regenerationis gratiam, praepararet. Sed, proh dolor! peccatorum spinis obsita, nullam imbrem gratiae spiritualis

excipiens, quae sperabatur ut uvas educeret, labruscas eduxit, unde sperabatur iudicium, processit iniquitas, unde iustitia, inde clamor. Haec est vinea, in qua fici arbor, scilicet synagoga Iudaeorum, plantata, evangelica veritate describitur, cuius plantator Christus, coetus apostolicus cultor existit. Haec triplici tempore, quasi tribus annis, ut fructum produceret expectata, infructuosa reperta, cultori succidenda praedicitur. Nam nec tempore circumcisionis ad perfectum deducta est, quia circumcisionem animae non quaerebat; nec sanctificata per legem, quia per eam tantum carnalia sequebatur; nec tandem iustificata per Evangelii gratiam, quia gratiam recipere noluit, quin potius latorem gratiae iustum iniuste peremit, et quodammodo indurationem Pharaonis excedens, omne curantis et curae refutavit antidotum adeo, ut nec verbis, nec signis, nec sacramentis, quinimmo nec ipsius Christi et Dei corporali praesentia molliretur. Multifarie enim multisque modis olim Deus loquens antiquis ipsius synagogae patribus in prophetis, novissime in fine temporum locutus est ipsis et nobis in Filio, quem constituit haeredem universorum, per quem fecit et saecula, sed omnem escam abominata est anima eius; et idcirco iusto Dei iudicio reprobata, exterminavit eam aper de sylva et singularis ferus depastus est eam. Ablata est sepes eius, prosternata maceries et in direptionem posita ut deserta, nec inventus est in terris amplius locus eius. Verum quia miserationes Dei super omnia sua opera praedicantur, qui omnes salvos fieri et neminem vult perire; qui se ipsum pro nobis et ipsis hostiam salutis exhibuit Deo Patri; qui exaltatus a terra, expansis in cruce manibus, ad se cuncta trahere evangelica voce praedixit. Nos, licet immeriti, vicem eius tenentes in terris, qui etiam Iudaicam perfidiam a sua misericordia non repellit, libenter pro illius populi obcaecatione labores appetimus, ut affectum nostrum, divina prosequente clementia, cognita veritatis luce, quae Christus est, a suis tenebris eruantur. Porro quia Iudaeorum ipsorum, quasi per universum mundum, divino iudicio, praevisa dispersio, ipsos ad recipiendum sacramenta fidei ac doctrinam commode in unum convenire non patitur, necessitate nos voluntarios urgente, compellimur per diversas mundi partes diversos seminatores eligere, per quos semen verbi Dei, prout possibile est, spargamus in singulos, quorum salutem universaliter et singulariter affectamus. Ad te igitur inter alios sub spe divinae gratiae mentis nostrae oculos convertentes, cum tui ordinis claritate reluceas et credaris ubilibet per opera utilia et exempla laudabilia fructuosus, et ex data tibi divinitus gratia scire te confidimus et posse et fructus uberes in Domo Domini germinare, discretionis tuae per apostolica scripta mandamus, quatenus, confidens in illo, cui proprium est spirituales gratias elargiri, tales umbrarum tenebris obcaecatos in commissa tibi provincia, per te ac alios fratres tui ordinis, quos ad hoc honestate morum, experta scientia, probitatis virtutibus, circumspeditione provida et experientia comprobata idoneos esse cognoveris, et quorum industria atque doctrina, divinis donis a Domino foecundata, intrepide pro Catholica fide reluceat et sui claritate non titubet, sed tenebrosas mentes

radiorum repercussione clarificet et obstinatas cervices reprimat perversorum, Iudaeos eosdem in terris et locis, in quibus habitant, generaliter et singulariter convocando, semel et pluries, ac toties repetitis instantiis, quoties proficere posse putaveris, prout melius fieri poterit, praedicationibus, salutaribus monitis et discretis inductionibus, evangelicis doctrinis informans ipsos, studeas iuxta datam tibi a Domino gratiam, fugatis tenebrarum nubibus, ad viam reducere claritatis, ut renati fonte baptismatis reluceant in lumine vultus Christi et exinde chorus angelicus delectetur. Tu quoque ac alii, quos ad prosecutionem tanti negotii duxeris eligendos, perennis boni praemium nostramque benedictionem et gratiam vobis de bono in melius vendicetis. Et ut affectum, quem ad salutem status ipsorum gerit mater Ecclesia, percipiant per effectum, tu illos ex eis, quos ad susceptionem sacri baptismatis gratia divina perduxerit, praelatis ac dominis locorum, in quibus tales habitare contigerit, ex parte nostra affectuosissime recommends, ut Deo gratias in recuperata ove deperdita et filio prodigo redeunte, vitulum exultationis et gaudii exhibentes, eos caritative foveant, favoribus muniant, benigne pertractent, nec ipsos in personis aut rebus per Iudaeos vel alios indebite molestari permittant, quin potius in omnibus favorabiliter ipsis assistant auxiliis opportunis. Sed si forte, quod absit, aliqui ex ipsis, in eorum obstinata perfidia perdurantes, et velut aspis surda suas aures incredulas obturantes, ne tui et illorum, quos ad haec salutis opera deputabis, vocem audiant, ut de tenebris ad lucem exeant, incantantium sapienter tuas et per te ad haec deputandorum fratrum salutes convocationes aspernantes, refugerent, de istis, si tales inveneris, qui sunt, in quibus locis et sub quorum dominio commorentur, nobis rescribere non omittas, ut circa pertinaces huiusmodi de salutari eorum remedio, sicut expedire videbimus, cogitemus. Ut autem de praemissis avidis nostris conceptibus, iuxta nostra desideria satisfiat, frequenter nobis intimare studeas, qualiter commissum tibi negotium prosperetur et qualem fructum seminata repromittant. Datum Viterbii, II Nonas Augusti, pontificatus nostri anno I.

Publication: *Bullarium Romanum* 4, pp. 45f.; *Corpus Iuris Canonici* (ed. Pithaeo), *Septimi Decretalium* 5, 1, 2; Ripoll, *Bullarium* 1, p. 558; *Litterae Apostolicae*, pp. 36f.

Note: According to Ripoll, *loc. cit.*, the prior was Bonanus de Rippa of Ascoli.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 220; Baron, *Social and Religious History* 9, p. 274; Browe, *Judenmission*, pp. 30f.; Eckert, *Hoch- und Spätmittelalter*, p. 251; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 7, p. 3; Gay, *Registres de Nicolas III*, p. 408; Grayzel, *Avignon Popes*, p. 8; Muldoon, *Popes, Lawyers and Infidels*, p. 51; Potthast, *Regesta*, No. 21383; Raynaldus,

Annales Ecclesiastici, a. 1278, § 77; Synan, *Popes*, pp. 119f.; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 246.

244

Viterbo, 4 August 1278

Mandate to the provincial minister of the Franciscans in Austria to preach the Christian faith to the Jews.

Vineam Sorec... Datum Viterbii, II Nonas Augusti, anno I.

Publication: *Bullarium Romanum* 4, pp. 45f. (addressed to Lombardy); Sbaralea, *Bullarium* 3, p. 331.

Note: Identical — *mutatis mutandis* — with preceding doc.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 220; Browe, *Judenmission*, pp. 30f.; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 7, p. 3; Gay, *Registres de Nicolas III*, p. 408; Potthast, *Regesta*, No. 21382; Synan, *Popes*, p. 119.

245

Viterbo, December 1278

Mandate to the provincial minister of the Franciscans in Sicily to preach the Christian faith to the Jews.

Vineam Sorec...

Publication: *Bullarium Romanum* 4, pp. 45f. (addressed to Lombardy).

Note: Identical — *mutatis mutandis* — with Docs. 243, 244.

Bibliography: Browe, *Judenmission*, pp. 30f.; Gay, *Registres de Nicolas III*, p. 411; Potthast, *Regesta*, No. 21504; Sbaralea, *Bullarium* 3, p. 371; Synan, *Popes*, p. 119.

246

Rome, 23 March 1279

Instructions to Peter Guerra, bishop of Rieti, to travel to Spain and demand of Alfonso X, king of Castile and Leon, to remedy various complaints against him, including the granting to Jews of authority over Christians, and the assigning to Jews of moneys claimed by the Church.

Istud est memoriale secretum — episcopi Reatini. Non ostendendum, set secreto tenendum, ut ex contentis in ipso idem episcopus se informet et adiuvet in commissis. Portavit nichilominus quosdam alios articulos prolixiores ad suam instructionem, ex quibus sub brevitate fuerunt presentes elicit, sed illi non sunt registrati.

Articuli principales sub quibus mittitur venerabilis pater — episcopus Reatinus sunt septem...

— Item Iudeos Christianis preponit multipliciter, unde multa mala proveniunt...

— Videtur igitur, ut circa primos duos articulos episcopalis acies dirigatur, in quibus rex nulla ratione iuvatur, neque enim illos inficiari potest, cum notorium sit per regnum suum, quod tertias recipit, quas et si aliquando receperit pater suus ex concessione apostolica et ipse idem rex, concessionis tamen tempora sunt finita iam multis annis elapsis, unde ipsas irrationabiliter percipit, nec revocatur indubium quod iniuste percipit; in quorum perceptione nec concessionem, nec consuetudinem, nec prescriptionem allegare potest. Peccat ergo graviter in percipiendo, peccat etiam in modo percipiendi, quia assignantur laycis et Iudeis etiam in solutionem stipendiorum vel debitorum et sic percipiuntur per eos, sed nec de eis congrue que sunt oportuna ecclesiis ministrantur... Attendat dominus episcopus diligenter omnia supradicta.

Source: ASV, Reg. Vat. 40, fols. 56r–58v.

Publication: Gay, *Registres de Nicolas III*, pp. 341f.; Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1279, §§ 24f. (partly).

Note: The pope sent the king strongly worded instructions to improve his treatment of the Church and to follow his injunctions (ASV, Reg. Vat. 40, fols. 53v.f.). These were issued in Rome, X Kalendas Aprilis, anno secundo.

Bibliography: Baron, *Social and Religious History* 9, pp. 38, 257; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 7, p. 4; Potthast, *Regesta*, No. 21556; Synan, *Popes*, p. 120; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, pp. 245f.

Martin IV (Brion)
22 Feb. 1281 – 28 Mar. 1285

247

1 March 1281

Reissue of the *Sicut Judeis* Bull.

Source: Paris, BN, Fond Doat 37, fols. 193r–194v.

Bibliography: Colorni, *Ferrara*, p. 81 (who has 1 November); Grayzel, *Sicut Judeis*, p. 260; Id., *Popes, Jews and Inquisition*, p. 174; Id., *Bishop to Bishop* 1, p. 138; Paris, BN, Fond Doat 4, fol. 231v; Robert, *Catalogue*, p. 218.

248

Viterbo, 2 August 1281

Reissue of the *Sicut Judeis* Bull, with the addition of a clause limiting the freedom of action of the Inquisition with regard to Jews.

Martinus episcopus, servus servorum Dei, dilectis in Christo filiis fidelibus Christianis, salutem et apostolicam benedictionem. Sicut Iudeis... Volumus etiam et mandamus, quod nullus inquisitor heretice pravitatis nec aliquis alter, cuiuscumque dignitatis existat, ad petitionem alicuius non teneatur cogere predictos Iudeos vel eorum alterum, sed ille, qui eos accusaverit, det et prestat ydoneam fideiussoriam cautionem [*sic*], curie sed si legitime non probaverit delictum de quo accusatus est [*sic*], quod accusator teneatur ad illam penam, sicut accusatus est teneretur et auferatur eidem; et si aliquis Iudeus baptizatus haberet aliquam familiaritatem cum aliquo alio Iudeo et non cognosceretur [*sic*], quod non teneatur ad penam aliquam. Si quis etc. Datum Viterbii, per manum magistri Petri de Mediolano, Sancte Romane Ecclesie vice cancellarii, IIII Nonas Augusti, indictionis VI, Incarnacionis Dominice anno M^oCC^oLXXV^o, pontificatus nostri domini Martini pape IIII anno primo.

Source: AS Palermo, R. Cancelleria 21, c. 7v.

Publication: Lagumina, *Codice* 1, pp. 116f.; Simonsohn, *Sicily*.

Note: The date, 1275, obviously has to be corrected to 1281. The indiction is also wrong.

Bibliography: Grayzel, *Sicut Judeis*, pp. 254, 260f.; Id., *Popes, Jews and Inquisition*, p. 186.

249

Orvieto, 21 October 1281

Mandate to the archbishops and bishops of France to assist the inquisitors in carrying out their task, following complaints of the inquisitors that churches were granting asylum to heretics and Jewish converts who had renounced Christianity.

Martinus episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiscopis et episcopis per regnum Francie constitutis, salutem et apostolicam benedictionem. Ex parte dilectorum filiorum inquisitorum heretice pravitatis per regnum Francie constitutorum, fuit nuper propositum coram nobis, quod nonnulli de heretica pravitate culpabiles vel suspecti aut accusati, seu conversi de Iudaica cecitate ad fidem Catholicam, postmodum apostatantes ab ipsa ad ecclesias confugiunt, non ad salutis remedium, sed ut eorum manus effugiant et suorum scelerum vitent iudicium ultionis, super quo apostolice sedis providentiam humiliter implorarunt. Nos igitur ad extirpandos orthodoxe fidei inimicos et herbam tam noxiam tamque pestiferam de orto Dominico radicitus evellendam, sollicitis studiis intendentes, eisdem inquisitoribus nostris damus litteris in mandatis, ut illos, quos de huiusmodi heretica pravitate culpabiles vel de illa notabiliter suspectos esse ipsis constiterit, accusatos etiam de labe predicta, conversos quoque Iudeos et postmodum patenter vel verisimilibus indiciis apostatantes a fide, iuxta qualitatem delicti libere officii sui debitum exequantur ac si ad ecclesias vel loca predicta minime confugissent; contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo. Quocirca fraternitati vestre per apostolica scripta mandamus, quatinus eosdem inquisitores non impediatis, quominus huiusmodi mandatum nostrum implere libere valeant, sed potius ad requisitionem ipsorum in hiis assistatis eisdem, sicut extiterit oportunum. Dat. apud Urbemveterem, XII Kalendas Novembris, pontificatus nostri anno primo.

Source: ASV, Reg. Vat. 41, fols. 19v-20r; Paris, Arch. Nat. J. 704, No. 187 (2).

Publication: Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1281, § 18; Ripoll, *Bullarium* 2, p. 1.

Note: See below, following doc., and Docs. 295, 318.

Bibliography: Barbiche, *Actes Pontificaux* 2, p. 261; Browe, *Judenmission*, p. 259; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 7, p. 4; Olivier-Martin et al., *Registres de Martin IV*, p. 30; Potthast, *Regesta*, No. 21806; Synan, *Popes*, p. 121; Vidal, *Bullaire*, p. 69, n. 1; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 250.

250

Orvieto, 21 October 1281

Information to inquisitors in France, following their complaint, that the prelates of that country had been ordered to assist them in carrying out their task against heretics and relapsing Jewish converts.

Martinus episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis inquisitoribus heretice pravitatis per regnum Francie constitutis, salutem et apostolicam benedictionem. Ex parte vestra fuit nuper propositum coram nobis, quod nonnulli de heretica pravitate culpabiles ... ad ecclesias confugiunt... Nos igitur ad extirpandos orthodoxe fidei inimicos ... discretionis vestre per apostolica scripta mandamus, quatinus contra illos ... exequamini libere officii vestri debitum... Et ut nullum in hac parte vobis possit obstaculum interponi, venerabilibus fratribus nostris archiepiscopis et episcopis per regnum Francie constitutis, per alias litteras nostras iniungimus, ut vos non impediant, quominus huiusmodi mandatum nostrum implere libere valeatis, sed potius ad requisitionem vestram in hiis vobis assistant sicut extiterit oportunitum. Dat. ut supra.

Source: ASV, Reg. Vat. 41, fol. 20r; Paris, Arch. Nat. J. 704, No. 187.

Note: The same — *mutatis mutandis* — as the preceding Bull of this date.

Bibliography: Barbiche, *Actes Pontificaux* 2, p. 260; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 7, p. 4; Olivier-Martin et al., *Registres de Martin IV*, p. 30; Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1281, § 18.

Information to Martin Fernandez, bishop of Leon, and the dean and archdeacon of Ladesma, who had been instructed to deal with the differences between Dionysius the Just, king of Portugal, and the Church, including the king's replies to the complaints of the Church. These included compelling the heads of convents and churches to forgo their titles; forcing the prelates of the Church by means of the "judgement of the Jews" to annul interdicts and excommunications against lands or men of the king respectively; forcing those seeking refuge in churches to come out, and employing Moslems, Jews and Christians to that end; threatening the prelates with death and employing Moslems, Jews and others to kill their supporters and cut off the ears of their servants; appointing Jews to public office; refraining from making Jews wear the badge and from forcing them to pay tithes. To all these complaints, the king replied that he had never acted thus and did not mean to do so in future. Some of these grievances had been voiced to King Alfonso by Clement IV, and the last, eleven in number, had been presented to the king by Gregory X. Furthermore, the king had been accused of confiscating the property of Moslem and Jewish converts, and of allowing the retention by their Jewish masters of Moslem slaves converted to Christianity. To all these the king replied as above.

Venerabili fratri — episcopo Legionensi et dilectis filiis — decano et — archidiacono de Ledesma Salamantinis. Isti sunt articuli et responsiones ad eos reformatæ de nostro mandato, de quibus fit mentio in aliis litteris nostris ad vos directis, per quas vobis inter prelatos regni Portugalie ex parte una et Dyonisium regem Portugalie illustrem ex altera, quedam committuntur, que ipsarum litterarum series manifestat. In primis, idem rex pro sua voluntate compellit priores et abbatissas ac ecclesiarum rectores, ut prioratibus et abbatiis et ecclesiis suis renuntient, maxime in illis monasteriis et ecclesiis, in quibus contendit se ius patronatus habere. Respondet rex Dyonisius, quod non fecit hec hactenus et promittit non facere in futurum... Item, si archiepiscopus, episcopi vel eorum vicarii locum aliquem vel ecclesiam supponunt ecclesiastico interdicto vel in homines ipsius regis excommunicationis, prout iustitia exigit, ferunt sententias, dictus rex et sui episcopos vel eorum vicarios ad relaxandum huiusmodi sententias per minas et terrores et occupationem bonorum suorum compellunt, iudicans eos, si sententias ipsas relaxare noluerint, iudiciorum ludeorum subtrahendo ipsis communionem fidelium, ac fideles ipsos, si eis in aliquo communicaverint vel receperint ipsos in castris, villis aut domibus suis, capiendo, incarcerando et bonis propriis spoliando. Respondet idem rex, quod contenta in articulo non fecit hactenus et promittit non facere in futurum, et si contra per suos subditos factum fuerit, iustitie complementum conquerentibus exhibebit de dampnis et

iniuriis satisfieri faciendo et puniendo contrarium facientes, prout fuerint puniendi... Item, quod personas ad ecclesias fugientes in illis casibus, in quibus debent per ecclesias defensari, violenter facit ipse ac sui per Sarracenos aut Iudeos vel per Christianos extrahi ab eisdem, vel facit eos ibi custodiri et compediri quandoque per suos satellites et eis cibaria denegari, ut sic exire de ecclesiis compellantur. Respondet idem rex, quod talia numquam fecit et promittit non facere in futurum et de facientibus talia iustitiam conquerentibus exhibere... Item, quod sepe minatur archiepiscopo et episcopis mortem, et quandoque procurat et facit eos inclusos in ecclesiis, monasteriis et alibi detineri Sarracenis, Iudeis ac aliis suis apparitoribus, pretoribus et meyrinis ad interficiendum eos adhibitis, circumquaque, facit etiam amputari aurículas servientum episcoporum et quandoque alios capi et alios interfici coram eis. Respondet idem rex, quod talia numquam fecit hactenus et promittit non facere in futurum... Item, quod preficit Iudeos indifferenter, contra generalis statuta concilii legemque paternam, in publicis officiis Christianis, quos ad deferendum signum, quo a Christianis qualitate habitus distinguantur, compellere deberet, prout in generali concilio est statutum, propter quod dampnate commistionis excessus sub erroris potest velamento presumi, nec ad debitas decimas persolvendas compelli permittit. Respondet idem rex, quod quantum est ad Iudeos, quod non preficiantur Christianis in officiis publicis, servabit quod super hoc est statutum in concilio generali. Quantum est de signis, distinguet Iudeos a Christianis per aliquod signum. Quantum est de decimis Iudeorum respondet, quod permittit et permittet eos compelli, et promittit ipse rex se ita perpetuo servaturum... Articuli precedentes fuerunt oblatis ex parte dictorum prelatorum felicitis recordationis Clementi pape quarto, contra quondam A., regem Portugalie. Reliqui vero undecim qui et prout immediate sequuntur, fuerunt in quibusdam litteris pie memorie Gregorii pape X, predecessoris nostri, et continent querelas eorundem prelatorum super hiis, que idem rex A. commisisse dicitur, post obitum memorati pape Clementis... Preterea, si quando Iudei vel Sarraceni liberi divina inspiratione veniunt ad baptismum, tu bona ipsorum facis protinus confiscari et eos in novam redigi servitutem. Et si Sarraceni servi Iudeorum per baptismum Christi fidem acceperint, eos reduci facis in servitutem pristinam Iudeorum. Respondet idem rex, quod ipse de hiis omnibus nichil fecit et promittit non facere in futurum; et si qua talia facta inveniantur, promittit emendare, in servitutem redactos restituendo libertati et de confiscatis etiam satisfactionem debitam impendendo. Si Iudei quidem vel Sarraceni, emptionis vel pignoris titulo, Christianorum possessiones obtineant vel acquirant, non permittis edicto generali super hoc edito, ut de huiusmodi possessionum fructibus, quas dicti Iudei vel Sarraceni propriis manibus vel sumptibus excolunt, ecclesiis in quarum parrochiis possessiones ipse consistunt, decime ac primitie persolvantur. Respondet idem rex, quod ipse nichil horum fecit et promittit, quod permittet et non impedit solvi decimas

de quibus in articulo continetur et edictum, si quod in contrarium fuit editum tempore patris sui, quod non credit, ex nunc revocat et statuit pro revocato haberi... Dat. apud Urbemveterem, Kalendis Aprilis, anno quarto.

Source: ASV, Reg. Vat. 41, fols. 194r–198r.

Publication: Olivier-Martin, *Registres de Martin IV*, pp. 231f.

Note: See above, Docs. 223, 235.

Bibliography: Synan, *Popes*, p. 121.

Honorius IV (Savelli)
2 Apr. 1285 – 3 Apr. 1287

252

1285–1287

Reissue of *Sicut Judeis* Bull.

Source: ASV, Arm. XXXI, vol. 72, fol. 307v; Ibid., Reg. Vat. 254, fol. 34r.

Note: The text has survived in the Formulary of Marino of Eboli. The confirmation of the Bull by Honorius IV is mentioned in Pope Urban V's Bull of 5 June 1365; see below, Doc. 404.

Bibliography: Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 7, p. 6; Grayzel, *Sicut Judeis*, p. 254; Id., *Bishop to Bishop* 1, p. 131; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 251.

253

Tivoli, 17 September 1285

Confirmation of the provisions and laws promulgated for the government of the kingdom of Sicily, including the punishment for the murder of a Christian, a Jew, or a Moslem.

Constitutio super ordinatione regni Sicilie. Ad perpetuam rei memoriam. Iustitia et pax... In homicidiis clandestinis providendo precipimus nichil ultra penam inferius annotatam ab universitatibus exigendum, videlicet, ut pro Christiano quem clandestine occisum inveniri continget, ultra centum augustales, pro Iudeo vero vel Sarraceno ultra quinquaginta nichil penitus exigatur; augmento, quod circa eandem penam idem rex dicitur induxisse, omnino sublato, presertim cum memorati rex et primogenitus dicantur idem per suas constitutiones noviter statuuisse, quas quoad hoc decernimus inviolabiliter observandas, et hec intelligi tantum in homicidiis vere clandestinis in quibus ignoratur maleficus nec aliquis accusator apparet,

adicientes quod non nisi tantum in locis magnis et populosis exigi possit quantitas supradicta. In aliis vero infra quantitatem eandem pro qualitate locorum exactio temperetur. Dat. Tibure, per manum magistri Petri de Mediolano, Sancte Romane Ecclesie vicecancellarii, XV Kalendas Octobris, indictione XIII, Incarnationis Dominice anno M^oCCLXXXV^o, pontificatus vero domini Honorii pape III anno primo.

Source: ASV, Reg. Vat. 43, fols. 25v–29r.

Publication: *Bullarium Romanum* 4, pp. 70f.; Prou, *Registres d'Honorius IV*, cols. 72f.; Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1285, §§ 29f.

Bibliography: Baron, *Social and Religious History* 9, pp. 9, 243; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 7, pp. 4f.; Grayzel, *Bishop to Bishop* 1, p. 131; Potthast, *Regesta*, No. 22291; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 251.

254

Tivoli, 17 September 1285

Confirmation of the constitution promulgated by Charles, son of King Charles I of Sicily, dealing with the Church in Sicily and its rights. It includes an article relating to Jews who are vassals of the Church. They are not to be given office, and are not to be taxed or otherwise harassed.

Ad perpetuam rei memoriam. Dilectus filius, nobilis vir C., clare memorie C. regis Sicilie primogenitus, tunc princeps Salernitanus et eiusdem regis in regno Sicilie vicarius generalis, tamquam vir Catholicus, de genere ortus Christianissimo, devotam ad Deum et ipsius ecclesias mentem gerens, eiusdem generis vestigia imitatus pro bono statu ecclesiarum regni predicti et ad conservationem iurium earundem inter cetera, licet sub alio forsan verborum scemate, dicitur statuuisse et mandasse inviolabiliter observari ... Item, quod Iudeis, qui sunt ecclesiarum vassalli, nulla committantur officia nec eis alie oppressiones vel gravamina inferantur. Nos itaque, cum fratribus nostris deliberatione habita, premissa in favorem ecclesiarum Dei et ministrorum ipsius attendentes inducta, de ipsorum fratrum consilio et assensu ac plenitudine potestatis, ea firmitatis perpetue robur statuimus obtinere, ipsaque precipimus perpetuis temporibus inviolabiliter observari. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostre constitutionis atque precepti infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem etc. ... Datum Tibure, per manum magistri Petri de Mediolano etc., ut supra.

Source: ASV, Reg. Vat. 43, fol. 29r-v.

Publication: *Bullarium Romanum* 4, pp. 80f.; Prou, *Registres d'Honorius IV*, cols. 86f.; Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1285, §§ 43f.

Note: See preceding doc.

Bibliography: Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 7, pp. 4f.; Grayzel, *Bishop to Bishop* 1, p. 131; Potthast, *Regesta*, No. 22290; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 251.

255

Rome, 18 November 1286

Mandate to John Peckham, archbishop of Canterbury, and his suffragans to proceed against the Jews of England in the matters of the Talmud, the employment of Christian servants, the leading astray of Christians to follow Jewish rites and similar offences. Copies were sent to John Romain, archbishop of York, and Nicholas d'Auteuil, archbishop of Evreux.

Venerabili fratri — archiepiscopo Cantuariensi et eius suffraganeis. Nimis in partibus Anglicanis, prout accepimus, Iudeorum dampnata perfidia, in nostri contumeliam Creatoris et detrimentum Catholice fidei, nephandis actibus et horrendis operibus relaxavit habenas. Ipsi etenim librum quendam maligna fraude compositum habere dicuntur, quem Thalamud vulgariter nuncupant, abhominaciones, falsitates, infidelitates et abusiones multimodas continentem. In hoc quippe libro dampnabili suum continuant studium et circa ipsius nepharia documenta ipsorum prava sollicitudo versatur. Illius insuper doctrine letifere proprios ab annis teneris filios deputant, ut eius venenosis pabulis imbuantur, eosque instruere ac informare non metuunt, quod magis in libro contentis eodem quam expressis in lege Mosayca credi debet, ut iidem filii, Dei Filium fugientes per devia infidelitatis exorbitent et ad veritatis semitam non accedant. Prefati quoque Iudei non solum mentes fidelium ad eorum sectam pestiferam allicere moliuntur, verum etiam illos qui, salubri ducti consilio, infidelitatis abiurantes errorem, ad lucem Catholice fidei convolarunt, donis multimodis ad apostatandum inducere non verentur, quorum aliqui, dolosa Iudeorum ipsorum seducti malitia, publice illis cohabitant et iuxta ritum et legem ipsorum in parrochiis, in quarum ecclesiis renati sacro fonte baptismatis extiterunt, obscenam immo nequissimam vitam ducunt in nostri Redemptoris iniuriam, fidelium scandalum et derogationem fidei Christiane, ac etiam nonnullos ex talibus iidem Iudei ad alia loca nequiter

destinant, ut ibi tamquam incogniti ad suam perfidiam revertantur. Non omittit Iudeorum ipsorum nequitia, quin fidei orthodoxe cultores quolibet die Sabbati ac aliis sollempnitatibus eorundem invitet ac instanter inducat, ut in synagogis suis ipsorum officium audiant illudque iuxta sui ritus consuetudinem sollempnizent, rotulo involuto membranarum seu libro, in quibus lex eorum conscripta consistit, reverentiam exhibentes; quam ob rem plerique Christicole cum Iudeis pariter iudayzant. Presumunt quoque prefati Iudei Christianos in sua familia retinere, quos, in divine maiestatis opprobrium, diebus Dominicis et festivis operibus occupari servilibus, a quibus est potius abstinendum, nefaria iussione compellunt. Admittunt etiam in suis domibus Christianas ad ipsorum infantes seu pueros educandos, et tam iidem Christiani quam Christiane Iudeis ipsis cohabitant eisque convivunt, sicque dum oportunitas suggerit et pravis actibus tempus favet, Iudeorum mulieribus Christiani et Iudei Christianorum feminis frequenter infausto commercio commiscuntur. Alii nichilominus Christiani et Iudei vicissim in domibus propriis sepe conveniunt, et dum simul commensationibus et potationibus vacant, erroris materia preparatur. Singulis quoque diebus in orationibus vel verius execrationibus suis, in maledictionem Christianorum dampnabili presumptione prorumpunt, alia nonnulla committendo nequissima, que noscuntur in offensam Dei et animarum Christianorum dispendium redundare. Verum etsi nonnulli ex vobis sepe sepius fuerint, prout asseritur, requisiti, ut super hiis opportunum curarent remedium adhibere, id tamen efficere neglexerunt, de quo tanto propensius admirari compellimur, quanto ex debito pastoralis officii se promptiores et efficaciores exhibere tenentur ad ulciscendas nostri Salvatoris iniurias, et hostium fidei Christiane conatus nepharios reprimendum. Cum itaque non sit tam pestilens et periculosus morbus aliquatenus contempnendus, ne, quod absit, relictus neglectui tractu temporis invalescat et adversus tante tamque dampnabilis temeritatis audaciam promptis teneamini consurgere animis et ad eius repressionem et confusionem omnimodam efficax studium operamque sollicitam impertiri, ut, frenatis huiusmodi perversis auxibus, Catholice fidei dignitas, gloriosis proficiat incrementis, fraternitati vestre per apostolica scripta districte precipiendo mandamus, quatenus per vos super premissis et singulis premissorum per inhibitiones et penas spirituales et temporales aliosque modos, de quibus expedire videritis, in predicationibus vestris et aliis ad hoc temporibus congruis per vos et alios exprimendos, studeatis iuxta officii vestri debitum sic efficaciter et sollicite providere, ut morbus huiusmodi per adhibende medicine remedium amputetur, vosque proinde apud eterni regis clementiam premium consequi valeatis, ac nos vestram curiosam solertiam et diligentiam vigilantem dignis in Domino laudibus attollamus. Quod autem in hac parte feceritis nobis per vestras litteras plenius intimetis. Dat. Rome, apud Sanctam Sabinam, XIII Kalendas Decembris, anno secundo. In eodem modo venerabili fratri archiepiscopo Eboracensi et eius suffraganeis.

Source: ASV, Reg. Vat. 43, fols. 208v-209r; 70, fol. 53v; Paris, BN, Fond Doat 37, fols. 128v-131v.

Publication: Grayzel, *Bishop to Bishop* 1, pp. 133f.; Prou, *Registres d'Honorius IV*, cols. 563f.; Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1286, §§ 25-27; Ripoll, *Bullarium Praedicatorum* 2, p. 150.

Note: The Bull is mentioned in Paris, BN, Fond Doat 4, fol. 217r-v. The copy in Fond Doat 37 is addressed to the archbishop of Evreux and his suffragans.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 220 (has 30 November); Baron, *Social and Religious History* 9, pp. 231, 247, 251; Browe, *Judenmission*, p. 294; Id., *Religiöse Duldung*, pp. 38, 57; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 7, pp. 5f.; Grayzel, *John XXII*, pp. 54f.; Id., *Talmud*, pp. 231f.; Id., *Sicut Judeis*, p. 277; Id., *Avignon Popes*, p. 10; Id., *Popes, Jews and Inquisition*, p. 172; Loeb, *Bulles inédites*, p. 298; Posse, *Analecta Vaticana*, pp. 115f.; Potthast, *Regesta*, No. 22541 (has 30 November); Synan, *Popes*, pp. 121f.; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 251; Yerushalmi, *Inquisition*, p. 41.

Nicholas IV (Masci)
22 Feb. 1288 – 4 Apr. 1292

256

1288–1292

Reissue of *Sicut Judeis* Bull.

Source: ASV, Arm. XXXI, vol. 72, fol. 307v; Ibid., Reg. Vat. 254, fol. 34r.

Note: The Bull has not survived, but is mentioned in the confirmation of Pope Urban V, dated 5 June 1365; see below, Doc. 404.

Bibliography: Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 7, p. 7; Grayzel, *Sicut Judeis*, p. 254.

257

Rome, 5 March 1288

Dispensation to Franciscus Dominici, a scholar in Lisbon, from disabilities in the Church due to his having been born of a Jewish father and formerly Moslem mother, who had subsequently become Christian.

Dilecto filio Francisco Dominici, scolari Ulixbonensi. Constitutus in presentia nostra nobis humiliter supplicasti, ut, cum ascribi desideres militie clericali, super defectu natalium, quem — de Iudeo coniugato et soluta, tunc Sarracena, nunc Christiana, genitus — pateris, quod huiusmodi non obstante defectu, ad omnes ordines promoveri et ecclesiasticum beneficium, etiam si curam habeat animarum, obtinere possis, dispensare tecum, misericorditer curaremus. Nos itaque tuum in hac parte propositum pia benivolentia prosequentes, tecum, quod, defectu non obstante predicto, possis ad huiusmodi ordines promoveri et ecclesiasticum beneficium, etiam si curam animarum habeat, obtinere, auctoritate apostolica dispensamus; ita tamen quod sicut requireret onus beneficii, quod te post dispensationem huiusmodi obtinere contigerit, statutis temporibus, ad ordines promoveri te facias et

personaliter resideas in eodem; alioquin huiusmodi gratia, quo ad beneficium ipsum nullius penitus sit momenti. Nulli ergo etc. nostre dispensationis etc. Dat. Laterani, III Nonas Martii, anno primo.

Source: ASV, Reg. Vat. 44, fol. 2v.

Bibliography: Langlois, *Registres de Nicolas IV* 1, p. 4.

258

Rome, 7 May 1288

Reply to Hugo de Biondes and Peter Arlin, Dominicans and inquisitors in France, to proceed against relapsing Jewish converts as against heretics.

Dilectis filiis Hugoni de Boviolis et Petro Arlini, ordinis Fratrum Praedicatorum, inquisitoribus haereticae pravitatis in regno Francie a sede apostolica deputatis. Sicut nobis significare curastis... Datum Romae, apud Sanctum Petrum, Nonis Maii, pontificatus nostri anno primo.

Source: Paris, BN, Fond Doat 37, fols. 206r–208r.

Note: As above, Doc. 241. A summary is in BN, Fond Doat 4, fol. 234. Another copy of the summary, Ibid., fol. 234v, but dated Nonis Septembris, anno I, i.e. 5 September 1288.

Bibliography: Colorni, *Ferrara*, p. 81; Kisch, *Jews in Medieval Germany*, p. 464; Kriegel, *Prémarranisme*, p. 314; Robert, *Catalogue*, p. 219.

259

Rieti, 29 August 1288

Request and admonition to Emperor Rudolph I to set free Rabbi Meir of Rothenburg.

Carissimo in Christo filio Rodulpho, regi Romanorum illustri. Actus tuos in eterni regis beneplacito dirigens, sic ab eo habere plenitudinem gratie meruisti, quod excellentia regia regaliū virtutum gloriosis titulis insignita, viam veritatis non deserit, iustitiam sequitur et mansuetudinem non aborret, et quod est precipuum, a timore Domini non recedens, multis circumcincta

virtutibus, deformata reformare novit, corrigenda corrigere et dirigere indirecta, propter quod verisimiliter credimus et speramus, quod ad ea que iustitiam sapiunt et continent equitatem, libenter prestas auditum. Nuper siquidem ex parte quorundam Iudeorum fuit expositum coram nobis, quod licet magister Mehir de Ruthenburth, Iudeus, tue iurisdictioni subiectus, nichil in offensam Christiane religionis vel maiestati regie commisisset, neque de aliquo crimine culpabilis fuerit vel convictus, nichilominus tamen de mandato regio captus extitit et carcerali custodie detinetur absque causa rationabili mancipatus. Quare pro parte ipsius Iudei fuit nobis humiliter supplicatum, ut pro liberatione ipsius apud serenitatem regiam interponere preces nostras de benignitate apostolica dignaremur. Nos itaque attendentes, quod ex eo Iudeorum [!] humanitatis causa fovere nos convenit, quod Dominus noster Ihesus Christus ex [s]tirpe ipsorum carnem voluit assumere temporalem, quodque nulli pena debetur ubi delictum aliquod non precessit, moti erga ipsum paterne compassionis affectu, serenitatem regiam rogamus et hortamur attente, quatenus eundem Iudeum, si aliquid in subversione Christiane fidei non commisit, nec offendit maiestatem regiam et alias culpabilis non existat, ob reverentiam apostolice sedis et nostram restitui facias pristinae libertati, ita quod ex hoc Deo reddaris acceptior, apostolice sedi complaceas et mereatur extolli dignis laudibus et mansuetudine nomen tuum. Datum Reate, IIII Kalendas Septembris, anno primo.

Source: ASV, Reg. Vat. 44, fol. 45r.

Note: Rabbi Meir ben Baruch of Rothenburg, c. 1215–1293, was the spiritual leader of German Jewry in the thirteenth century. He was detained in 1286 on his way to Palestine and kept in prison by the emperor until his death. See Agus, *Meir of Rothenburg*, *passim*, and esp. 1, pp. 149f. Pope Nicholas' intervention followed an appeal to him by the Jews of Germany.

Bibliography: Bzovius, *Annalium* 1, a. 1288, § 8; Langlois, *Registres de Nicolas IV* 1, p. 58; Synan, *Popes*, p. 122; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 252.

Renewal of Bull *Turbato Corde*, ordering inquisitors, Dominicans and Franciscans to proceed against judaizing Christians and relapsing Jewish converts, and to punish them and those who induce them to embrace Judaism.

Dilectis filiis Fratribus Predicatorum et Minorum ordinum, inquisitoribus

heretice pravitatis, auctoritate sedis apostolice deputatis et in posterum deputandis. Turbato corde... Datum ut supra [Dat. Reate, Nonis Septembris, pontificatus anno I].

Source: ASV, Reg. Vat. 44, fols. 47v–48r; Paris, BN, Fond Doat 32, fol. 153r; 37, fols. 209r–210v; Ibid., Arch. Nat. L. 274, No. 7.

Publication: *Bullarium Romanum* 4, p. 88; Bzovius, *Annalium* 1, a. 1288, § 9; Langlois, *Registres de Nicolas IV* 1, pp. 62f.

Note: See above, Docs. 230, 236, 247, and below, Doc. 266. There are insignificant textual changes.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 220; Barbiche, *Actes Pontificaux* 2, p. 314; Baron, *Social and Religious History* 9, p. 15 (who has 1289); Browe, *Judenmission*, p. 258; Colorni, *Ferrara*, p. 81; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 7, p. 6; Fumi, *Inquisizione Romana*, p. 303; Grayzel, *Sicut Judeis*, p. 260, n. 1; Id., *Popes, Jews and Inquisition*, p. 174; Muldoon, *Popes, Lawyers and Infidels*, p. 50; Paris, BN, Fond Doat 4, fol. 234r-v; Potthast, *Regesta*, No. 22795; Robert, *Catalogue*, p. 220; Rodocanachi, *Saint-Siège*, pp. 68f.; Vidal, *Bullaire*, p. 344, n. 1; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 251.

261

Rome, 7 March 1289

Confirmation and ratification of agreement between Dionysius, king of Portugal, and the Church containing the following articles: the king will refrain from applying the “judgement of the Jews” to prelates of the Church; he will desist from employing Jews, Moslems, or Christians to remove by force those who have found refuge in churches; Jews will not be appointed over Christians, will wear the badge, and will pay the tithe; the property of converts to Christianity will not be confiscated; and Moslem slaves who have become Christians will be set free.

Ad certitudinem presentium et memoriam futurorum. Cum olim inter prelatos regni Portugalie et Algarbii, ac reges, qui diversis temporibus regnaverunt in eo, super variis gravaminibus, que idem prelati sibi, ecclesiis et personis ecclesiasticis regni eiusdem ab ipsis regibus irrogari dicebant, longa controversia extitisse et usque ad tempus Dionisii regis, qui nunc regno predicto preesse dinoscitur, prorogata... Tenor autem instrumenti et articulorum ... talis est: In nomine Domini amen. In regno Portugalie et

Algarbii gravis inter prelatos ipsius regni et reges qui fuerunt pro tempore, super eo ab olim, sicut habet assertio infrascriptarum partium, dissensio est exorta, quod iidem prelati se, ecclesias et personas ecclesiasticas regni eiusdem non solum in depressionem, sed etiam in subversionem ecclesiastice libertatis, in multis gravatos fuisse ac gravari dicebant... Hii sunt articuli, qui pro parte prelatorum regni Portugalie et Algarbii coram felicis recordationis predicto domino Clemente papa IIII fuerunt oblati: ... Quintus articulus est: Item, si archiepiscopus, episcopi vel eorum vicarii locum aliquem vel ecclesiam supponunt ecclesiastico interdicto, vel in homines ipsius regis excommunicationis, prout iustitia exigit, ferunt sententias, dominus rex et sui episcopos vel eorum vicarios ad relaxandum huiusmodi sententias per minas et terrores et occupationem bonorum suorum compellunt, iudicans eos, si sententias relaxare noluerint, iudicio Iudeorum, subtrahendo ipsis communionem fidelium, ac fideles ipsos, si eis in aliquo communicaverint, vel receperint ipsos in castris, villis aut domibus suis, capiendo, incarcerando et bonis propriis spoliando. Respondent procuratores predicti, quod idem rex contenta in articulo non fecit hactenus et promittunt, quod non faciet in futurum... Tertius decimus articulus est: Item, quod personas ad ecclesias fugientes, in illis casibus in quibus debent per ecclesias defensari, violenter facit ipse ac sui per Sarracenos et Iudeos vel per Christianos extrahi ab eisdem, vel facit eos ibi custodiri vel compediri quandoque per suos satellites et eis cibaria denegari, ut exire de ecclesia compellantur. Respondent procuratores predicti, quod rex non extrahet nec extrahi faciet de ecclesiis fugientes ad ipsas, nec compediri, nec eis cibaria denegari, nisi in casibus a iure permissis... Vicesimus septimus articulus est: Item, quod preficit Iudeos indifferenter, contra generalis statuta concilii legemque paternam in officiis publicis Christianis, quos ad deferendum signum, quo a Christianis qualitate habitus distinguantur, compellere deberet, prout in generali concilio est statutum, propter quod dampnate commixtionis excessus sub erroris potest velamento presumi; nec ipsos Iudeos ad debitas decimas persolvendas compelli permittit. Respondent supradicti procuratores, quod idem rex, quantum est ad Iudeos, quod non preferantur Christianis in officiis publicis, servabit quod super hoc statutum est in concilio generali; quantum est de signis, quod distinguet Iudeos a Christianis per aliquod signum; quantum est de decimis Iudeorum, respondent, quod ipse permittet eos compelli et promittunt ipsum regem ita perpetuo servaturum... Tricesimus sextus articulus est: Preterea, si quando Iudei vel Sarraceni liberi divina inspiratione veniunt ad baptismum, tu bona ipsorum facis protinus confiscari, et eos in novam redigi servitutem, et si Sarraceni servi Iudeorum per baptismum Christi fidem acceperint, eos reduci facis in servitutem pristinam Iudeorum. Respondent procuratores prefati, quod idem rex de hiis omnibus hactenus nichil fecit et promittunt, quod non faciet in futurum, et si qua talia facta inveniantur, promittunt quod ipse emendabit, in servitutem redactos restituendo libertati, de confiscatis etiam

satisfactionem debitam impendendo. Tricesimus septimus articulus est: Si Iudei vel Sarraceni emptionis vel pignoris titulo Christianorum possessiones obtinent vel acquirant, non permittis edicto generali super hoc edito, ut de huiusmodi possessionum fructibus, quas dicti Iudei vel Sarraceni propriis manibus vel sumptibus excolunt, ecclesiis in quarum parrochiis possessiones ipse consistunt, decime ac primitie persolvantur. Respondent procuratores predicti, quod idem rex nichil horum fecit et promittunt, quod ipse permittet et non impediet solvi decimas de quibus in articulo continetur, et quod edictum, si quod in contrarium fuit editum tempore patris sui, quod non credit, revocabit et statuet pro revocato haberi... Tenor autem litterarum apostolicarum, per quas prefatis archiepiscopo et episcopis in curia Romana presentibus pacificandi et componendi est, ut supra exprimitur, data potestas, similiter de verbo ad verbum talis est: Nicolaus episcopus, servus servorum Dei... Dat. Rome, apud Sanctam Mariam Maiorem, Kalendis Februarii, pontificatus nostri anno primo. Tenor quoque mandati regii, de quo supra facta est mentio, similiter de verbo ad verbum talis est : Noverint universi presentis procuracionis seriem inspecturi, quod nos, Dyonisius, Dei gratia rex Portugalie... Dat. Colimbrie, V die Iunii, rege mandante. Petrus Iohannis notavit. Era M^aCCCXXVI^o. Predictae autem littere apostolice bullate erant vera bulla predicti domini Nicolai pape IIII^{ti}. Et prefatum mandatum regium sive procuratorium sigillatum erat sigillo cereo pendenti predicti domini Dyonisii, Portugalie et Algarbii regis, prout prima facie apparebat. Actum Rome, in ecclesia Sancte Marie Maioris, anno Domini M^oCC^oLXXXIX^o, indictione secunda, pontificatus predicti domini Nicolai pape IIII^{ti}, anno primo, die duodecima mensis Februarii... Nulli ergo etc., nostre annotationis et constitutionis etc. Si quis autem etc. Dat. Rome, apud Sanctam Mariam Maiorem, Nonis Martii, anno secundo.

Source: ASV, Reg. Vat. 44, fols. 117r–120v.

Note: See above, Docs. 233, 251.

Bibliography: Baron, *Social and Religious History* 9, p. 49; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 7, p. 6; Muldoon, *Popes, Lawyers and Infidels*, p. 51; Potthast, *Regesta*, No. 22899; Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1289, § 32; Synan, *Popes*, p. 122.

Call for a crusade, including promise to crusaders, among other things, of remission of interest on debts they owe Jews.

Universis Christi fidelibus ad quos presentes littere pervenerint. Visio dura nuntiata... Iudeos quoque ad remittendas ipsis usuras per secularem compelli precipimus potestatem, et donec eas remiserint, ab omnibus fidelibus Christi, quibus hoc per suos diocesanos denunciatum extiterit, tam in mercimoniis quam in aliis, sub excommunicationis pena iubemus eis communionem omnimodam denegari... Dat. Rome, apud Sanctam Mariam Maiorem, Nonis Ianuarii, anno secundo.

Source: ASV, Reg. Vat. 44, fols. 319v–320v.

Publication: Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1290, § 5.

Bibliography: Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 7, p. 7; Langlois, *Registres de Nicolas IV* 1, p. 400; Potthast, *Regesta*, No. 23153.

263

Rome, 28 January 1290

Mandate to prelates of the Church in Arles, Aix and Embrun to assist the inquisitors in their proceedings against relapsing Jewish converts. A copy was sent to the rector, barons, officials and nobles in the Comtat Venaissin.

Venerabilibus fratribus archiepiscopis et episcopis et dilectis filiis, universibus abbatibus ac aliis ecclesiarum prelatibus per Aquen., Arelaten. et Ebredunen. provincias constitutis. Attendite fratres et filii attentis auribus et devotis mentibus verba patris, pensate consultius, quod res [!] ipsa honoris vestri comoda exhortatio paterna prosequitur, et si fidei orthodoxe fulcimenta prosequi videatur; nostis, quod inconsutilem tunicam Dei nostri dissuere conantur heretici, contra quos professionis Christiane Catholici presules prelucent nitore sydereo in orthodoxe fidei firmamento et sunt nichilominus ipsius velut columpnarum stabilium fortitudo; nam in virtutem et decorem fidei constitute censentur a Domino persone dignitate pontificii prepollentes, qui, sicut dum illam fulciunt et se operosos exhibent in illius dilatazione ministros, fama crescunt et meritis, sicque ipsis deperit et ponitur in eorum gloria macula, cum eadem fides vim patitur et heresis lacescit morsibus venenosis. Numquid frequenter errore membrorum caput affligitur et nonnunquam principibus pena propter peccata plebis infertur; inter alios equidem, quos nexu paterne dilectionis astringimus et vos in arce nostre mentis sincera dilectione portamus, cupientes eo potius vos pollere virtutibus, quo estis et esse debetis ad dilatandos predictae fidei palmites, ut acceptum reddatis commissum vobis a Domino populum, promptiores. Verum ad

nostrum non sine mentis turbatione pervenit auditum, quod in provinciis vobis subiectis et locis ipsis adiacentibus multos crimen heretice pravitatis infecit plerique per apostasie vitium salutis eterne loricam, quam eis sacri baptismatis regeneratio contulit, dampnabiliter exuentes, tamquam in tenebris et umbra mortis positi, corruptam tunicam induunt Iudaice cecitatis; ac ipsi Iudei, nostre fidei corruptores, conversos et baptizatos de ipsis ad fidem nostram, immo ipsos etiam Christianos inficere et apostatare pro posse nituntur cotidie in contumeliam fidei Christiane; propter quod est non immerito hesitandum, ne in illis partibus devotionis obnubiletur claritas et divini nominis cultui miserabiliter illudatur. Quocirca universitatem vestram rogamus, monemus et hortamur attente, per apostolica vobis scripta districte precipiendo mandantes, quatinus Christi operariis, dilectis filiis ... huiusmodi pravitatis inquisitoribus, in illis partibus per sedem apostolicam deputatis vel in posterum deputandis, oportuni favoris et auxilii presidium impendentes, ut melius proficere valeant et commissum eis officium ad laudem divini nominis efficacius exequantur, tam ipsis et eorum alteri quam nuntiis eorundem, quotiens per eos fueritis requisiti ad extirpandam herbam mortiferam, que messem benedictionis extenuat, oportuna studia et efficaces auxilii, favoris et consilii vestri operas liberaliter impendatis, nec permittatis eos aliquatenus ab aliquo in eorum processibus impediri, ut eedem provincie coinquinatorum labe purgate, populi earundem reddantur devotione sincera Deo placibiles et accepti, vosque per hoc digne valeatis divine retributionis premium promereri. Nam si contrarium audiremus, quod absit, turbaremur ab intimis et contra delinquentes procedere pena canonica curaremus. Dat. Rome, apud Sanctam Mariam Maiorem, V Kalendas Februarii, anno secundo. In eundem modum dilectis filiis — rectori, baronibus, officialibus et universis nobilebus comitatus Venaysini. Inter innumerabilis... Dat. ut supra.

Source: ASV, Reg. Vat. 44, fol. 284r-v.

Publication: Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1290, § 50 (partly); Sbaralea, *Bullarium* 4, pp. 131f.; Wadding, *Annales* 5, p. 233.

Note: See below, following doc. The copy sent to the Comtat Venaissin has the Incipit: *Inter innumerabiles* (fol. 284v).

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 221; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 7, p. 7; Grayzel, *Popes, Jews and Inquisition*, pp. 177f.; Kriegel, *Prémarranisme*, p. 314; Langlois, *Registres de Nicolas IV* 1, p. 361; Potthast, *Regesta*, No. 23170.

264

Rome, 20 February 1290

Mandate, if the facts are established, to the inquisitors, members of the Franciscan Order, in Arles, Aix and Embrun to proceed against Jewish converts alleged to be observing Jewish rites.

Dilectis filiis inquisitoribus ordinis Fratrum Minorum heretice pravitatis, in Arelaten., Aquen. et Ebredunen. provinciis per sedem apostolicam constitutis. Ad augmentum Catholice fidei, que hominum mentes illuminat suisque cultoribus eterne beatitudinis gaudia pollicetur, vigilantibus studiis, prout ad nostrum spectat officium, intendentes, pestem pravitatis heretice, que suorum corpora sectatorum infamie nota commaculat et eorum animas tenebris dampnationis involvit, ubilibet extirpare satagimus, ut fidei Christiane religio eo magis suos fines adampliet, quo ad dicte pestis extirpationem omnimodam studium operis adhiberi contigerit potioris. Ad nostrum siquidem pervenit auditum, quod in nonnullis locis vestre iurisdictioni subiectis quamplures sacri renati baptismatis fonte utriusque sexus per erroris invium incedentes, dum languorum afflictionibus et tribulationum periculis a Domino visitantur, ad Iudaici ritus vanum auxilium errando recurrunt, in synagoga Iudeorum lampades et candelas tenentes accensas et oblationes inibi facientes, vigiliis quoque die precipue Sabbati protrahunt, ut infirmi recuperent sanitatem, naufragantes ad portum salutis perveniant, existentes in partu absque periculo pariant et steriles prolis fecunditate letentur, ibi pro hiis et aliis suffragia implorantes, dicti ritus rotulo, quasi per ydolatrie modum nepharium, devotionis et reverentie signa patentia exhibendo, non absque multa fidei orthodoxe iniuria, nostri non modica contumelia Creatoris ac universalis Ecclesie gravi obprobrio et contemptu. Volentes igitur huiusmodi tam funestis abusibus manifestis remediis obviare, discretioni vestre per apostolica scripta districte precipiendo mandamus, quatinus de premissis et quolibet premissorum ac etiam aliis huiusmodi erroribus diligenter et sollicite inquiratis, et si quos tales inveneritis Christianos, cuiuscumque conditionis aut status existant, tam contra eos quam alios, etiam si Iudei vel Christiani esse noscuntur qui eis talia suadent, quos nullis privilegiis seu indulgentiis apostolicis aut aliis quibuscumque, sine appellationis obstaculo, volumus posse defendi, procedere tamquam contra ydolatrias seu hereticos pena canonica nullatenus omittatis, ut iustitie severitate cognoscant, quantum Christum humani generis Redemptorem offendant, taliter deviando. Dat. Rome, apud Sanctam Mariam Maiorem, X Kalendas Martii, anno II°.

Source: ASV, Reg. Vat. 44, fol. 294v.

Publication: Langlois, *Registres de Nicolas IV* 1, p. 375 (partly); Raynaldus,

Annales Ecclesiastici, a. 1290, § 49 (partly); Sbaralea, *Bullarium* 4, p. 220; Wadding, *Annales* 5, p. 232.

Note: Similar instructions were sent to the inquisitor of Comtat Venaissin.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 221; Baron, *Social and Religious History* 9, pp. 24, 251; Browe, *Judenmission*, p. 258; Colorni, *Ferrara*, p. 81; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 7, p. 7; Grayzel, *Popes, Jews and Inquisition*, p. 178; Kriegel, *Prémarranisme*, pp. 314f.; Potthast, *Regesta*, No. 23185; Starr, *Mass Conversion*, p. 205; Synan, *Popes*, p. 122.

265

Rome, 21 February 1290

Mandate to Nicholas de Hanapes, patriarch of Jerusalem, to establish the Inquisition in Syria and Palestine, in view of the activities of heretics and Jews there.

Venerabili fratri Nicolao, patriarche Jerosolymitano, apostolice sedis legato, salutem et apostolicam benedictionem. Ad extirpandam ubilibet pestem heretice pravitatis, per quam fidelium anime quasi quibusdam laqueis irretite a tramite veritatis exorbitant et in damnationis perpetue baratrum dilabuntur, libenter officii nostri partes apponimus, efficax impendimus studium et favoris opportuni suffragium impertimur, ut tam nefande, tam horrende iniquitatis extincto fomite, vigor Catholice fidei abundantius convalescat. Sane, sicut accepimus, in nonnullis terris infra tue legationis terminos constitutis quamplures heretici et credentes ipsorum nequitie sue virus letiferum per damnate calliditatis astutiam in animarum perniciem diffundentes, mentes fidelium in puritate recte fidei quiescentes ad infidelitatis errores suasionibus dolosis attrahere moliuntur; cum itaque contra morbi huiusmodi malitiam adhiberi celeriter opportune medicine remedia cupiamus, ad animarum profectus uberes sollicite intendendo, et propterea nolimus, ut inquisitionis officium in terris desit eisdem, fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatenus in terris tue legationis, de quibus videris expedire, inquisitores pravitatis heretice, quotiens fore cognoveris opportunum, de consilio dilectorum filiorum — prioris Predicatorum, et — ministri Minorum Fratrum ordinum Provincialium in partibus Terre Sancte vel eorum vices gerentium studeas deputare, ipsos diligentius exhortando, ut in eiusdem inquisitionis officio auctoritate nostra prudenter et vigilanter procedere non omittant. Sic te super hoc efficaciter habiturus, ut exinde possis non immerito commendari. Dat. Rome, apud Sanctam Mariam Maiorem, IX Kalendas Martii, pontificatus nostri anno secundo.

Source: ASV, Reg. Vat. 44, fol. 290v.

Publication: Sbaralea, *Bullarium* 4, pp. 221f.

Note: Jews are not mentioned in the Bull by name. However, it is generally assumed that the pope had also Jews in mind when writing to the patriarch. See Wadding, *Annales* 5, p. 234.

Bibliography: Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 7, p. 7; Grayzel, *Popes, Jews and Inquisition*, p. 178; Langlois, *Registres de Nicolas IV* 1, p. 370; Potthast, *Regesta*, No. 23188; Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1290, § 2.

266

Orvieto, 9 September 1290

Renewal of the Bull *Turbato Corde*, addressed to the inquisitors in the archdiocese of Rome.

Fratribus Minoribus, inquisitoribus heretice pravitatis in Romana provincia per sedem apostolicam deputatis et in posterum deputandis. Turbato corde audivimus et narramus, quod non solum quidam de Judaice cecitatis errore ad lumen fidei Christiane conversi, ad priorem reversi esse perfidiam dignoscuntur, verum etiam quamplurimi [Christiani] veritatem Catholice fidei abnegantes, se damnabiliter ad ritum Judaicum transtulerunt, quod tanto magis reprobum fore cognoscitur, quanto ex hoc Christi nomen sanctissimum quadam familiari hostilitate securius blasphematur. Cum autem huic pesti damnabili congruis et festinis debeat remediis obviari, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus infra terminos vobis ad inquirendum contra hereticos auctoritate sedis apostolice designatos, super premissis tam per Christianos quam etiam per Judeos, inquisita diligentius et sollicite veritate, contra omnes, quos talia inveneritis hactenus commisisse, tamquam contra hereticos, contra fautores quoque receptatores et defensores hereticorum procedere studeatis; Judeos autem, qui Christianos utriusque sexus ad eorum ritum execrabilem induxerunt, pena debita puniatis; contradictores etc. Invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis. Dat. apud Urbemveterem, V Idus Septembris, anno tertio.

Source: ASV, Reg. Vat. 45, fol. 752r.

Publication: *Bullarium Romanum* 3, pp. 785f. (26 July 1267); Wadding, *Annales* 5, p. 234.

Note: See above, Docs. 230, 236, 247, 260.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 221; Browe, *Judenmission*, p. 258; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 7, p. 7; Grayzel, *Sicut Judeis*, p. 260, n. 1; Id., *Popes, Jews and Inquisition*, p. 174; Langlois, *Registres de Nicolas IV* 1, p. 511; Potthast, *Regesta*, No. 23391; Sbaralea, *Bullarium* 4, p. 173.

267

Orvieto, 5 November 1290

Exclusion of the inhabitants in the Comtat Venaissin, including Jews, from the jurisdiction of anyone other than the rectors and their regular judges.

Eisdem ... [episcopis et dilectis filiis clericis et religiosis, nobilibus viris, baronibus, communitatibus quoque ac hominibus universis habitatoribus comitatus Venaysini ...] Sicut ad nostrum pervenit auditum, nonnulli clerici et laici vos coram diversis iudicibus per litteras apostolicas faciunt ad iudicium evocari et fatigant plerumque laboribus et expensis, quanquam ordinarii vestri super causis ad eorum forum spectantibus, ac rector dicte terre per sedem apostolicam deputatus, super hiis, que ad iurisdictionem suam pertinent, de vobis parati existant cuilibet conquerenti exhibere iustitie complementum. Nos igitur quieti vestre, ne taliter impetamini, providere volentes, vobis auctoritate presentium indulgemus ut, quandiu coram dictis ordinariis et rectore ac suis officialibus parati fueritis, ut premittitur, stare iuri, per huiusmodi litteras impetratas, quarum auctoritate nullus habitus est processus, et etiam impetrandas, que de presentibus non fecerint mentionem, super premissis molestari ab aliquibus nullatenus valeatis. Volumus etiam, ut Iudei habitatores dicti comitatus quique in posterum ibidem perpetuum elegerint incolatum, huiusmodi indulto gaudeant, sicut alii supradicti. Nos enim excommunicationis, suspensionis et interdicti sententias, ac quicquid contra indulti nostri tenorem in vos communiter, vel aliquos seu aliquem vestrum ab aliquo contigerit promulgari, decernimus non tenere. Nulli ergo etc. ... Dat. apud Urbemveterem, Nonis Novembris, anno tertio.

Source: ASV, Reg. Vat. 45, fol. 102v.

Publication: Langlois, *Registres de Nicolas IV* 1, p. 552.

Note: See below, docs. 268, 269. This apparently refers to legal proceedings started by the Inquisition. See also Bardinet, *Condition civile*; Mosse, *Juifs d'Avignon*, p. 76; below, Doc. 293.

Bibliography: Grayzel, *Popes, Jews and Inquisition*, p. 185.

268

Orvieto, 6 November 1290

Mandate to Berengar de Mazan, bishop of Carpentras, to protect the inhabitants of the Comtat Venaissin, including the Jews, in accordance with the letter of the previous day.

In eundem modum venerabili fratri — episcopo Carpentoratensi. Intellecto dudum, quod nonnulli clerici et laici venerabiles fratres nostros, episcopos et dilectos filios clericos et religiosos ac nobiles viros, barones, communitates, ac homines universos habitatores comitatus Venaysini, ad Romanam Ecclesiam pleno iure spectantis, coram diversis iudicibus faciebant per litteras apostolicas ad iudicium evocari etc., ut in proxima superiori ... usque non tenere. Ideoque fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatinus eosdem episcopos, clericos, religiosos, nobiles, barones, communitates ac homines et etiam Iudeos non permittas per te vel alium seu alios, contra indulti nostri tenorem ab aliquibus molestari; molestatores etc., non obstante, si aliquibus a sede apostolica est indultum... Dat. apud Urbemveterem, VIII Idus Novembris, anno tertio.

Source: ASV, Reg. Vat. 45, fol. 102v.

Publication: Langlois, *Registres de Nicolas IV* 1, p. 552.

Bibliography: Grayzel, *Popes, Jews and Inquisition*, p. 185.

269

Orvieto, 9 November 1290

Notification to all inhabitants of the Comtat Venaissin, including the Jews, that their protection has been entrusted to Berengar de Mazan, bishop of Carpentras, or other *conservatores*. No one may impede the *conservatores* in the execution of their duty.

Nicolaus etc., venerabilibus fratribus episcopis et dilectis filiis clericis et religiosis, nobiles viris, baronibus, communitatibus quoque ac hominibus universis habitatoribus comitatus Venaysini, ad Romanam Ecclesiam pleno iure spectantis, salutem, etc. Ut ex gratia sedis apostolice vobis facta fructum optatum et commodum reportetis, vobis auctoritate presentium indulgemus, ut venerabilis frater noster — episcopus Carpentoratensis, seu quilibet alius conservator seu conservatores, super libertatibus, immunitatibus, indulgentiis et gratiis vobis ab eadem sede concessis deputatus seu deputati ab ea aut etiam

in posterum deputandi, ne commissa sibi executio in hiis, que statum, personas ac bona vestra et etiam Iudeorum inibi habitantium contingunt, quomodolibet valeat impediri — excommunicari, interdici aut suspendi non possint auctoritate litterarum sedis apostolice vel delegatorum aut conservatorum seu executorum ipsius quibuscumque personis concessarum, que plenam et expressam de indulto huiusmodi ac nominibus propriis eorumdem conservatorum vobis deputatorum vel deputandorum et comitatu Venaysino non fecerint mentionem. Nos enim excommunicationis huiusmodi, interdicti et suspensionis sententias, si quas in eos contra huiusmodi nostri indulti tenorem per quoscumque promulgari contigerit, decernimus non tenere. Nulli ergo etc. ... Dat. apud Urbemveterem, V Idus Novembris, anno tertio.

Source: ASV, Reg. Vat. 45, fol. 102v.

Publication: Langlois, *Registres de Nicolas IV* 1, p. 552.

Note: See above, Docs. 267, 268.

Bibliography: Grayzel, *Popes, Jews and Inquisition*, p. 185.

Mandate to the papal vicar in Rome to protect the Jews.

Dilecto filio — vicario nostro in Urbe. Orat Mater Ecclesia pro subducendo velamine de cordibus Iudeorum, ut de ipsorum oculis squamis cecitatis eductis, Christum illuminati agnoscant, candorem lucis eterne; propter quod ipsa Ecclesia non tolerat patienter, ut Iudeos iniuriis vel iacturis indebite afficiant Christiani nominis professores. Nuper siquidem sinagoga Iudeorum de Urbe nobis insinuatione admodum flebili patefecit, quod nonnulli clerici de predicta Urbe, manus infestationis extendentes pontice in eos, ipsos gravare exactionibus gravibus, afficere iniuriis et in bonis suis graviter molestare non cessant. Quare ipsi pressi tam infestis angustiis, humiliter implorarunt super hoc presidium apostolice pietatis. Nos itaque attendentes, quod mansuetudinem Christianam non decet in Iudeos molestiis et insolentiis excandere, ac propterea volentes, ut ipsi apostolice clementie favore protecti contra iustitiam non vexentur, discretionis tue per apostolica scripta mandamus, quatenus prefatos Iudeos non permittas super hiis a talibus indebite molestari; molestatores huiusmodi per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo. Dat. apud Urbemveterem, III Kalendas Februarii, anno tertio.

Source: ASV, Reg. Vat. 45, fol. 147r.

Publication: Grayzel, *Popes, Jews and Inquisition*, p. 188; Theiner, *Codex Diplomaticus* 1, pp. 315f.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 221; Grayzel, *Avignon Popes*, p. 5; Langlois, *Registres de Nicolas IV* 1, p. 612; Potthast, *Regesta*, No. 23541; Synan, *Popes*, p. 123; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 252.

271

Orvieto, 29 March 1291

Call for a crusade, including the promise to crusaders to remit interest on their debts to Jews.

Universis Christi fidelibus ad quos presentes littere pervenerint. Illuminet super vos... Iudeos quoque ad remittendas ipsis usuras per secularem compelli precipimus potestatem, et donec eas remiserint, ab omnibus Christi fidelibus, quibus hoc per suos diocesanos denuntiaturum extiterit, tam in mercimoniis quam in aliis, sub excommunicationis pena, iubemus eis communionem omnimodam denegari... Dat. ut supra [IIII Kalendas Aprilis, anno quarto].

Source: ASV, Reg. Vat. 46, fols. 160v–161v.

Note: This followed the capture of Acre by the Moslems.

Bibliography: Langlois, *Registres de Nicolas IV* 2, p. 891; Potthast, *Regesta*, No. 23609.

272

Orvieto, 23 May 1291

Confirmation to Salimbene, bishop of Capua, of the donation made by Empress Constance and Emperor Frederick II to Matthew, bishop of Capua, including the *Judaica* of Capua.

[Venerabili fratri Salimbene, archiepiscopo Capuano ...] Cum a nobis petitur etc., usque effectum. Sane, petitio tua nobis exhibita continebat, quod

inclite recordationis Constantia, Romanorum imperatrix et regina Sicilie, considerans provide grata devotionis obsequia, que bone memorie Matheus, Capuanus archiepiscopus, sibi et clare memorie Henrico, imperatori Romanorum, viro suo, exhibuerat et eidem imperatrici exhibere etiam conabatur, Iudaicam civitatis Capuane pertinentem ad ipsam, libere et sine alicuius exactione servitii, una cum clare memorie Frederico, rege Sicilie, ducatus Apulie et principatus Capue, filio suo, prefato archiepiscopo eiusque successoribus et ecclesie Capuane in perpetuum pia ac provida liberalitate concessit; volens etiam, ut terra que fuerat Landulphi Compalatii, quam prefatus imperator archiepiscopo et ecclesie predictis concesserat dictusque archiepiscopus ex permissione ipsius imperatricis Ricie, filie ipsius Landulphi, in baroniam tribuerat. Quocumque tempore dicta Ricia vel eius heredes sine herede decederent, ad demanium deveniret eiusdem ecclesie Capuane, prout in patentibus litteris inde confectis, eiusdem imperatricis et regine sigillo munitis, plenius continetur. Nos itaque tuis supplicationibus inclinati, quod super hoc ab eadem imperatrice et regina factum est, ratum et gratum habentes, id auctoritate apostolica confirmamus etc., usque comunimus; tenorem predictarum litterarum de verbo ad verbum presentibus inseri facientes, qui talis est: Constantia, Dei gratia Romana imperatrix, semper augusta et regina Sicilie, una cum carissimo filio suo Frederico, eadem gratia rege Sicilie, ducatus Apulie et principatus Capue. Notum facimus universis regni nostri fidelibus, tam presentibus quam futuris, presentem paginam intuentibus, quod nos, de solita gratia et liberalitate nostra, pro remedio quoque anime domini regis Rogerii, bone memorie, necnon et domini imperatoris, inclite recordationis, attendentes quoque puram fidem et grata servitia que Matheus, venerabilis Capuanus archiepiscopus, dilectus fidelis et familiaris noster, ipsi domino imperatori et nobis diligenter exhibuit et cotidie exhibet, concedimus ei et ecclesie Capuane ac successoribus suis in perpetuum Iudaicam civitatis Capue libere et sine alicuius exactione servitii. Volumus etiam, ut terra que fuerat Landulphi Compalatii... Dat. Panormi, VIII° die mensis Septembris, secunde indictionis. Nulli ergo etc., nostre confirmationis etc. Dat. ut supra [X Kalendas Iunii, anno quarto].

Source: ASV, Reg. Vat. 46, fol. 45r.

Publication: Langlois, *Registres de Nicolas IV* 2, p. 718 (partly).

Note: Empress Constance was the wife of Emperor Henry I Hohenstaufen and mother of Emperor Frederick II. On the archbishops' jurisdiction over the Jews in Capua, see Ferorelli, *Italia Meridionale*, p. 38. In the fourteenth century the Jews there had been returned to royal jurisdiction.

273

Orvieto, 1 August 1291

Call for a crusade, including the promise to crusaders of remission of interest on debts they owe Jews.

Universis Christi fidelibus presentes litteras inspecturis. Illuminet super vos... Si qui vero... Si autem aliqui creditorum, eos ex tunc ad solutionem coegerint usurarum, ipsos ad restitutionem ipsarum per eosdem diocesanos simili volumus districtione compelli. Iudeos quoque ad remittendas ipsis usuras per secularem compelli precipimus potestatem, et donec eas remiserint, ab omnibus Christi fidelibus, quibus hoc per suos diocesanos denunciatum extiterit, tam in mercimoniis quam in aliis sub excommunicationis pena iubemus eis communionem omnimodam denegari... Dat. apud Urbemveterem, Kalendis Augusti, anno quarto.

Source: ASV, Reg. Vat. 46, fol. 177v.

Publication: *Bullarium Romanum* 4, pp. 111f.; Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1291, § 31; Theiner, *Monumenta Poloniae et Lithuaniae* 1, p. 103.

Bibliography: Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 7, p. 7; Langlois, *Registres de Nicolas IV* 2, p. 903; Potthast, *Regesta*, No. 23756.

274

Rome, 13 December 1291

Permission to Queen Margaret of France to use money obtained from Jews, having its origin in interest, provided she sets aside a third for the benefit of the Holy Land.

Carissime in Christo filie Margarete, regine Francie illustri. Benigno sunt tibi illa concedenda favore, per que saluti tue salubriter consulatur. Cum itaque, sicut ex parte tua fuit expositum coram nobis, a nonnullis Iudeis terre tue utriusque sexus diversis temporibus diversas receperis pecuniarum summas, et quibus dictarum pecuniarum sit restitutio facienda prorsus ignores, provideri conscientie tue super hoc per sedem apostolicam suppliciter postulasti. Nos itaque petitionibus tuis benignius annuentes, devotioni [tue] presentium tenore concedimus, ut, si ignoretur quibus de predictis pecuniis sit restitutio facienda, ad restitutionem pecuniarum ipsarum, dummodo tertiam partem earundem pecuniarum convertas suo loco et tempore in subsidium

Terre Sancte, minime tenearis. Nulli ergo etc., nostre concessionis etc. Dat. ut supra [Rome, apud Sanctam Mariam Maiorem, Idibus Decembris, anno quarto].

Source: ASV, Reg. Vat. 46, fol. 125r.

Publication: Langlois, *Registres de Nicolas IV* 2, p. 849.

Note: On similar qualms, see above, Doc. 157, and Thomas Aquinas, *De Regimine Judaeorum*.

Bibliography: Synan, *Popes*, p. 123; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 251 (who have 1281).

Boniface VIII (Caetani)

24 Dec. 1294 – 11 Oct. 1303

275

Anagni, 17 July 1295

Mandate to Simon Matifas de Bucy, bishop of Paris, to allow Raynerius Flamingi, a citizen of Paris, to construct a chapel on the site where the Jews are alleged to have desecrated a host.

Venerabili fratri — episcopo Parisiensi etc. Petitio dilecti filii Raynerii Flamingi, civis Parisiensis, nobis exhibita continebat, quod ipse in illo loco civitatis Parisiensis, in quo quidam Iudei inventam venerandam Eucharistiam cultello pungentes, eam in ferventi aqua caldarie igni superposite immiserunt, que quidem aqua divino miraculo in sanguinem noscitur fuisse conversa, quandam capellam affectat in honorem Domini nostri Ihesu Christi construere ac ei de bonis propriis sufficientes redditus assignare, de quibus capellanus in ea perpetuo serviturus commode valeat substantari, iure patronatus sibi et suis heredibus in capella ipsa retento. Quare idem civis nobis humiliter supplicavit, ut apostolici sibi favoris presidium impertiri, per quod huiusmodi suum votum adimplere valeat, dignaremur. Nos igitur ipsius civis laudabile in hac parte propositum commendantes, ac de tua circumspectione plenam in Domino fiduciam obtinentes, fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatenus prefato civi construendi capellam ipsam in loco predicto, si locus ipse ad eundem civem pertineat, alioquin postquam illum iuste acquisierit, dummodo quod offert duxerit faciendum, auctoritate nostra licentiam largiaris, sine iuris preiudicio alieni, iure patronatus in eadem capella sibi et suis heredibus ac successoribus in perpetuum reservato. Dat. Anagnie, XVI Kalendas Augusti, anno primo.

Source: ASV, Reg. Vat. 47, fols. 101v–102r.

Publication: *Bullarium Carmelitanum* 1, p. 44; Félibien, *Histoire de la ville de Paris* 3, pp. 296f.; S. René, *Hostie miraculeuse* 1, pp. 234f., II, p. 148.

Bibliography: Baron, *Social and Religious History* 11, p. 168; Bouquet, *Recueil des Historiens* 21, pp. 127, 132; 22, pp. 32f.; Browe, *Eucharistischen*

Wunder, pp. 131f.; Chazan, *Northern France*, p. 182; Dulaure, *Histoire de Paris* 2, pp. 356f.; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 7, pp. 7f.; Grayzel, *Popes, Jews and Inquisition*, p. 175; Gross, *Gallia Judaica*, p. 506; Potthast, *Regesta*, No. 24139; Thomas-Faucon-Digard, *Registres de Boniface VIII* 1, cols. 156f.

276

Anagni, 31 August 1295

Mandate, if the facts are established, to Magister Paulinus (Petrus), canon of St. Paul in Trier, to compel Jews in Wetzlar to remove from the parish of the monastery St. Mary in Aldenburg (Altenberg), of the Premonstratensian Order, a synagogue which they had recently built there.

Bonifatius episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio, magistro Paulino de Aspalt, canonico ecclesie Sancti Paulini Treverensis, salutem et apostolicam benedictionem. Conquesti sunt nobis — prior — magistra et conventus monasterii Sancte Marie Virginis in Aldenburg, per priorem et magistram soliti gubernari, Premonstratensis ordinis, quod Iudei habitantes in Wetslaria, Treverensis diocesis, quandam sinagogam in parochia dicti monasterii edificaverunt de novo, contra canonicas sanctiones, in dictorum prioris ac conventus preiudicium et gravamen. Ideoque discretioni tue per apostolica scripta mandamus, quatinus, si est ita, dictos Iudeos, quod ab huiusmodi iniuriis penitus conquiescant, monicione premissa, per subtractionem communionis fidelium, appellatione remota, compellas. Testes autem qui fuerint nominati, si se gratia, odio vel timore subtraxerint, per censuram ecclesiasticam, appellatione cessante, compellas veritati testimonium perhibere. Proviso, ne aliquis extra suam civitatem et diocesim auctoritate presencium ad iudicium evocetur vel procedatur in aliquo contra eum. Datum Anagnie, II Kalendas Septembris, pontificatus nostri anno primo.

Publication: Gudenus, *Codex diplomaticus* 2, pp. 286f.

Note: The canon's name was probably Peter and not Paul. I have been unable to locate the original in the archives of Mainz or Trier.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 221; Baron, *Social and Religious History* 9, pp. 11, 245; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 7, p. 8; *Germania Judaica* 2/2, pp. 883f.; Goerz, *Regesten* 4, p. 543; Potthast, *Regesta*, No. 24175; Sauerland, *Urkunden* 1, p. 4.

277

(Orvieto, 3 September) 1297

Permission to Queen Margaret of Sicily to appoint a confessor to absolve her of various sins, including that of having extorted money from the Jews of her territories and from others, provided she distributes the money to the infirm and poor. He is also to lift the sentences of excommunication and interdict promulgated against her and her lands by the late John de Chanlai, bishop of Le Mans, or others, provided she makes suitable amends.

Carissime in Christo filie Margarite, regine Sicilie illustri, vidue, relicte clare memorie C[aroli] regis Sicilie. Pium arbitramur et congruum, ut in hiis prompti simus ad gratiam, que salutem respiciunt animarum, presertim circa sublimes personas, que pura fide conspicue Deo et Ecclesie sunt devote. Tuis itaque supplicationibus favorabiliter annuentes, auctoritate tibi presentium indulgemus, ut liceat tibi aliquem ydoneum presbiterum in tuum eligere confessorem, qui — audita confessione tua de quacumque illicita extorsione pecunie a Iudeis terrarum tuarum vel quibuscumque aliis personis, de quibus memoriam non habueris, dummodo huiusmodi extortas pecunias in refectionem et substantationem infirmorum et pauperum iuxta consilium et mandatum confessoris eiusdem converti feceris, etiam, iuxta formam Ecclesie, ab omnibus excommunicationum et interdicti sententiis, si que per bone memorie I., Cenomanensem episcopum vel quemlibet alium iudicem ordinarium seu etiam delegatum in te fuerint promulgate, prestita pro hiis iuxta mandatum predicti confessoris satisfactione condigna, necnon et de omnibus aliis peccatis tuis, de quibus vere confessa fueris eidem confessori, et corde contrita — tibi salutarem penitentiam et absolutionis beneficium a culpa et pena auctoritate nostra impendere valeat ista vice.

Source: ASV, Reg. Vat. 48, fol. 314r.

Note: No date or place is given. The letter is copied between two others of 3 September. Queen Margaret of Burgundy-Nevers was the widow of King Charles I (Anjou).

Bibliography: Baron, *Social and Religious History* 9, pp. 48, 263; Thomas-Faucon-Digard, *Registres de Boniface VIII* 1, col. 814.

278

c. 1298

Mandate to an inquisitor to proceed against relapsing converts from Judaism,

even if they had been baptized as children or through fear of death, as against heretics, and against those who aid and abet them as against those who aid heretics.

Contra Christianos, qui ad ritum transierint vel redierint Iudaeorum, etiamsi huiusmodi redeuntes, dum erant infantes, aut mortis metu, non tamen absolute aut praecise coacti, baptizati fuerunt, erit tanquam contra haereticos, si fuerint de hoc confessi, aut per Christianos seu Iudaeos convicti, et, sicut contra fautores, receptatores et defensores haereticorum, sic contra fautores, receptatores et defensores talium est procedendum.

Publication: *Corpus Iuris Canonici* 2, Lib. V, tit. II, c. 13.

Bibliography: Browe, *Judenmission*, pp. 258f.; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 7, p. 8.

Declaration styling the Jews in Rome *impotentes*, following their complaint. The Inquisition may no longer proceed against Jews without naming the accuser and without allowing Jews normal defence procedures.

Universis et singulis Iudeis Urbis ubilibet constitutis Catholice fidei agnoscere veritatem. Exhibita nobis pro parte vestra non sine gravi querela petitio continebat, quod — licet nos nuper inter cetera statuerimus, ut, cessante periculo, quod propter potentiam personarum contra quas inquiritur super heretica pravitate testibus in inquisitionis huiusmodi causa receptis et accusatoribus etiam imminere posset, eisdem personis eorundem testium et accusatorum nomina, prout in aliis fit iudiciis, publicentur — inquisitores tamen pravitatis eiusdem, in casibus in quibus contra vos auctoritate apostolice sedis ad inquirendum descendunt, vos asserentes potentes, publicationem huiusmodi vobis aliquando facere denegant, sicque vobis ex hoc debite defensionis facultas subtrahitur et vos odientibus iniuste nocendi materia preparatur. Nos autem, considerantes imbecillitatem vestram et propterea vos, etiam si divitiis habundetis, impotentium numero ascribentes, volumus, ut, tanquam impotentibus, predicti inquisitores in casibus in quibus contra vos possunt eadem auctoritate inquirere, vobis predictam publicationem faciant, nec potentiam ad eam denegandam pretendant, nisi adeo de potentia illius contra quem in dictis casibus inquireretur esset notorium, quod non posset, quin esset potens, aliqua tergiversatione celari vel per negationem in

dubium revocari. Quod si super huiusmodi potentia dubietas oriatur, precipimus, ut per inquisitores non facta vobis publicatione iamdicta, ad ulteriora minime procedatur antequam id dicte sedi referant et responsum obtineant ab eadem; decernentes irritum et inane, si secus super hiis contigerit attemptari. Nulli ergo, etc., nostre voluntatis, precepti et constitutionis, etc. Dat. Anagnie, Idibus Iunii, anno quinto.

Source: ASV, Reg. Vat. 49, fols. 175v–176r; Ibid., Reg. Aven. 185, fol. 431r.

Publication: Thomas-Faucon-Digard, *Registres de Boniface VIII* 2, cols. 412f.; Vidal, *Bullaire*, pp. 389f.

Bibliography: Boase, *Boniface VIII*, p. 114; Grayzel, *Sicut Judeis*, p. 263; Id., *Popes, Jews and Inquisition*, p. 187; Kriegel, *Prémarranisme*, p. 321; Synan, *Popes*, pp. 123f.; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 256.

280

Anagni, 7 July 1299

Declaration styling the Jews in the Comtat Venaissin *impotentes*, following their complaint. The Inquisition may no longer proceed against Jews without naming the accuser, and without allowing Jews normal defence procedures.

Universis Iudeis et singulis de comitatu Venaisini ubilibet constitutis Catholice fidei agnoscere veritatem. Exhibita nobis ... Dat. Anagnie, Nonis Iulii, anno quinto.

Source: ASV, Reg. Vat. 49, fol. 212r.

Publication: Vincke, *Vorgeschichte*, pp. 64f.

Bibliography: Grayzel, *Sicut Judeis*, p. 263; Id., *Popes, Jews and Inquisition*, p. 187; Synan, *Popes*, p. 123; Thomas-Faucon-Digard, *Registres de Boniface VIII* 2, col. 488; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 256.

Mandate to Mathias de Theate, bishop of Chieti and rector of the Comitatus Venaisini, to expel foreigners, manifest usurers, and Jews who lend money at interest, following complaints of the inhabitants.

— rectori comitatus Venaysini, ad Romanam Ecclesiam pleno jure spectantis. Cum, sicut ex parte dilectorum filiorum communitatum terrarum comitatus Venaysini, ad Romanam Ecclesiam pleno jure spectantis, fuit expositum coram nobis, quod multi Christiani in eodem comitatu sint alienigene, usurarii manifesti, multique Judei, exercentes usuras, ex quibus comitatus ejusdem incolis multa dampna et rerum dispendia provenire noscuntur, nos, qui comitatum eundem affectione paterna prosequimur, nolentes, ut incole prelibati propter moram quam iidem usurarii et Judei contrahunt, supradicta dampna hujusmodi et dispendia patiantur, discretioni tue per apostolica scripta mandamus, quatinus hujusmodi alienigenas et alios non oriundos de comitatu predicto ac Judeos, pecuniam fenebrem exercentes publice aut exercere volentes, de predicto comitatu expellas, numquam aliquos tales in comitatu predicto de cetero admissurus. Dat. ut supra.

Source: ASV, Reg. Vat. 49, fol. 310r.

Publication: Thomas-Faucon-Digard, *Registres de Boniface VIII* 2, col. 723.

Note: The preceding document in the Vatican Registers is dated 5 June 1300.

Bibliography: Balladore-Pallieri, *Acta Pontificia*, p. 221; Boase, *Boniface VIII*, p. 254; Potthast, *Regesta*, No. 24831 (has 3 June 1299); Synan, *Popes*, p. 123.

Clement V (de Got)
5 Jun. 1305 – 20 Apr. 1314

282

Lyons, 23 December 1305

Pardon to Philip IV, king of France, for having confiscated money from lay and ecclesiastical individuals and institutions, Jews, and foreigners, and for having adulterated the coinage. He need not make restitution, but must employ the money deriving from Jewish and other usury for pious and charitable purposes.

Clemens episcopus, servus servorum Dei, charissimo in Christo filio Philippo, regi Francorum illustri, salutem et apostolicam benedictionem. Ferventis devotionis integritas... Coegit preterea urgens defensionis predicte necessitas subventiones et onera imponi multimode ecclesiis et tam ecclesiasticis quam secularibus dicti regni personis, et demum ad thesauros imposita et alia bona ecclesiarum, prelatorum et aliarum personarum ecclesiasticarum ac executionum defunctorum quorundam regias manus extendi aliasque exactiones et extorsiones varias successivis temporibus fieri ab invitis, nedum ejusdem regni incolis, verum etiam alienigenis, Judeis et aliis partes frequentantibus dicti regni, et bona etiam habentium in eodem; pretextu siquidem certarum subventionum et subsidiorum, tibi pro defensionis predicte negotio per sedem apostolicam concessorum, nonnulla de bonis ecclesiasticis preter concedentium intentionem et contra interpretationem et declarationem sedis ejusdem per gentes tuas tuo nomine exacta et extorta, aliaque circa hec nonnulla, necessitate cogente, que legi non subjacent, commissa fuisse noscuntur, a quibus, si defensionis predicte necessitas non fuisset sique ingruentium negotiorum urgentia et temporis adversi conditio paterentur, retraxisses, ut asseris, libentius manus tuas... Ea vero, que a Judeis et aliis usurariis exacta, ut premittitur, habita vel extorta et ab eis per usurarie pravitate vitium acquisita fuerunt, quatenus restitutioni subjacent incertis faciente personis, que omnino sciri vel inveniri non possint, eadem tibi auctoritate concedimus et donamus in pios usus et opera charitatis juxta tue discretionis arbitrium convertenda... Datum Lugduni, X Kalendas Januarii, pontificatus nostri anno primo.

Source: Paris, Arch. Nat. J. 452B, No. 35.

Publication: Wenck, *Klemens V*, pp. 200-202.

Bibliography: Barbiche, *Actes Pontificaux* 3, pp. 5f.; Petit, *Restitution*, p. 94, No. 507.

283

Lyons, 2 January (1306?)

Indulgence to a Christian ruler for having obtained money from Jews, provided he gives it to the poor.

Grata devotionis obsequia, quibus erga nos et Romanam viges Ecclesiam promerentur, ut petitionibus tuis, quantum cum Deo possumus, favorabiliter annuamus. Hinc est, quod nos tuis supplicationibus inclinati, auctoritate tibi presentium indulgemus, ut, si minus iuste a Iudeis in terra tua commorantibus aliqua hactenus exegeris bona et pecunie quantitates, ad earundem quantitatum et bonorum restitutionem cuiquam faciendam nullatenus tenearis, dummodo bona et quantitates eadem in usus eroges pauperum, super quo tuam volumus conscientiam onerare. Nulli ergo etc. Dat. Lugduni, IIII Nonas Ianuarii.

Source: BAV, Ottob. Lat. 2546, fol. 125r.

Bibliography: *Regestum Clementis Papae V* 1, p. 205, where the reference is to fol. 124r. The letter is part of a group, generally attributed to Pope Nicholas III. The attribution is evidently incorrect with regard to this letter, since it was sent from Lyons. The first pope at Lyons was Clement V. He wrote two similar letters on 3 January 1306 and 29 December 1312. See also Synan, *Popes*, p. 126.

284

Lyons, 3 January 1306

Advice to Queen Mary of France, widow of Philip III, to donate some of the money she had obtained from Jews in subsidy of the Holy Land, thus dispelling her qualms about the money.

Carissime in Christo filie M[ari]e, regine Francorum illustri. Devotionis tue promeretur affectus, ut que pie deposcis a nobis favorabiliter consequaris. Cum itaque, sicut ex parte tua fuit expositum coram nobis, tu ex eo habens conscientiam remordentem, quod a nonnullis Iudeis de terris tuis quasdam pecuniarum summas tamquam de tuis propriis redditibus exegisti, nos tuis supplicationibus inclinati, summas huiusmodi sic exactas, dummodo huiusmodi pecuniam convertas in subsidium Terre Sancte, prout conscientia tibi dictaverit portionem, apostolica tibi auctoritate remictimus ad eandem conscientiam serenandam. Nulli ergo etc. Dat. Lugduni, III Nonas Ianuarii.

Source: ASV, Reg. Vat. 52, fol. 84r.

Note: See above, Doc. 157.

Bibliography: Grayzel, *John XXII*, p. 43; *Regestum Clementis Papae V* 1, p. 92; Synan, *Popes*, p. 126.

285

Poitiers, 11 August 1308

Call for a crusade, including remission to crusaders of interest on their debts to Jews.

Eisdem [Dilectis filiis magistro et fratribus Hospitalis Sancti Iohannis Ierosolimitani]. Exurgat Deus... Iudeos quoque ad remictendas ipsis usuras per secularem compelli precipimus potestatem, et donec eas remiserint, ab omnibus Christi fidelibus, quibus hoc per suos diocesanos denuntiaturum extiterit, tam in mercimoniis quam in aliis, sub excommunicationis pena iubemus eis communionem omnimodam denegari... Dat. Pictavis, III Idus Augusti, anno tertio.

Source: ASV, Reg. Vat. 55, fols. 124r–125r.

Publication: Delaville Le Roulx, *Cartulaire* 4, pp. 181f.; *Regestum Clementis Papae V* 2, p. 154.

Bibliography: Synan, *Popes*, p. 125.

Mandate to Ponce de Gualba, bishop of Barcelona, to impose penance on Bernardus Cardona, a subdeacon in the diocese of Barcelona, for having given evidence in his youth in the trial of a Jew, who was later condemned to death. He is also to determine Cardona's future career in the Church.

Venerabili fratri — episcopo Barchinonensi. Oblata nobis ex parte dilecti filii Bernardi Cardona, subdiaconi tue diocesis, petitio continebat, quod cum olim quidam iudex secularis quemdam Iudeum occasione quorundam excessuum ab eo commissorum capi fecisset, prefatus subdiaconus, tunc tantum in minoribus consistens ordinibus, a iudice predicto vocatus, super eisdem excessibus tanquam iuris ignarus, perhibuit coram eodem iudice testimonium veritati; idemque Iudeus propter excessus predictos fuit postmodum per eundem iudicem ad suspendium condemnatus. Dictus vero subdiaconus non credens circa hoc in aliquo deliquisse, nec habens memoriam predictorum, quoddam simplex beneficium sine cura sibi alias canonice collatum, cuius proventus decem librarum Turonensium parvorum valorem annum non excedunt, recepit, ad cuius titulum ad subdiaconatus ordinem est promotus et in illo frequenter etiam ministravit. Cum autem huiusmodi excessus dicti subdiaconi dicatur esse occultus nullaue super hoc laboret infamia contra eum, ac idem subdiaconus super hiis nostram gratiam suppliciter imploravit, nos volentes secum benigne agere in hac parte, ac ad te remittentes eundem, fraternitati tue mandamus, quatenus imposita sibi super hoc pro modo culpe penitentia salutari, si tandem ad aliquam de religionibus approbatis transire voluerit, cum ipso, quod in susceptis ministrare possit ordinibus et ad ordinem diaconatus dumtaxat ascendere ac administrationes illius ordinis, ad quem transiverit, non curatas, sine dignitate et personatu etiam obtinere, si autem in seculo potius remanere voluerit, secum, quod huiusmodi beneficium simplex, quod ut premittitur obtinet, et preter illud adhuc unicum aliud beneficium ecclesiasticum sine cura, cuius fructus, redditus et proventus viginti librarum Turonensium parvorum, secundum taxationem decime, valorem annum non excedant, si alias ei cum dispensatione tua canonice offeratur, libere recipere et una cum predicto obtento retinere licite valeat, premissis nequaquam obstantibus, auctoritate nostra dispenses, prout secundum Deum anime sue saluti videris expedire; ita tamen quod idem subdiaconus, etiam si ad religionem transiverit, ad sacerdotium non ascendat; et si remanserit in seculo, nequaquam in susceptis ministret ordinibus, nec superiores recipiat absque sedis apostolice licentia speciali. Dat. Avinione, Kalendis Iulii, anno quarto.

Source: ASV, Reg. Vat. 56, fol. 123v.

Publication: *Regestum Clementis Papae V* 4, p. 192.

286a

Vienne, 11 October 1311

Mandate, if the facts are established, to the dean of the church in Zeitz, in the diocese of Nienburg, to compel Brandeke, Abraham, Scavedei and Matheus, Jews in Querfurt, to return to the monastery of Paulinzelle, in the diocese of Mainz, of the order of St. Benedict, the interest they had collected, and to be satisfied with the principal.

Clemens episcopus servus servorum Dei. Dilecto filio decano ecclesie Cyclicensis, Nuwenburgensis dyocesis, salutem et apostolicam benedictionem. Conquesti sunt [coram] nobis... abbas et conventus monasterii de Cella domine Pauline, ordinis sancti Benedicti, Moguntine dyocesis, quod Brendeke, Abraham, Scauedei et Matheus fratres de Quernvurte, Iudei Halberstadensis dyocesis, multa extorserunt ab eis per usurariam pravitatem, ideoque discretioni tue per apostolica scripta mandamus quatinus, si est ita, dictos Iudeos, ut sua sorte contenti, sic extorta restituant conquerentibus, monicione premissa, per subtractionem communionis fidelium, appellatione remota, compellas. Testes autem, qui fuerunt nominati, si se gratia, odio vel timore subtraxerint, per censuram ecclesiasticam, appellatione cessante, compellas veritati testimonium perhibere. Datum Vyenne, V Idus Octobris, pontificatus nostri anno sexto.

Publication: Anemüller, *Kloster Paulinzelle* II, p. 151.

Bibliography: Anemüller, *op. cit.*, pp. 152f.; Neufeld, *Juden im Thüring-sächsischen Gebiet* I, pp. 80f.

287

Vienne, 14 March 1312

Mandate, if the facts are established, to the scholasticus of St. Mariengreden in Mainz to see to it that the Jews of Frankfurt pay the tithe and other taxes to the local rector, following the latter's complaint.

Clemens episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio — scolastico ecclesie Sancte Marie ad Gradus Moguntinensis, salutem et apostolicam benedictionem. Sua nobis Sifridus, rector ecclesie Franckinfurdensis, Maguntine diocesis, petitione monstravit, quod nonnulli Iudei et Judee in parochia sua ipsius ecclesie habitantes, decimas sive census et res alias de proventus domorum et possessionum ac aliarum rerum, que a Christianis in eadem parochia devenerunt ad ipsos, prout a Christianis ipsis antea

solvebantur predictae ecclesie, solvere indebite contradicunt, in eorundem ecclesie et rectoris prejudicium non modicum et gravamen. Quare idem rector nobis humiliter supplicavit, ut providere sibi super hoc paterna sollicitudine curaremus. Quocirca discrecioni tue per apostolica scripta mandamus, quatenus, si est ita, dictos Judeos et Judeas ad debitam satisfactionem predictorum eidem ecclesie exhibendam, vel domos, vineas et possessiones dimittendas eisdem, monicione premissa, per subtractionem communionis fidelium, appellatione remota, compellas. Testes autem, qui fuerint nominati, si se gracia, odio vel timore subtraxerint, per censuram ecclesiasticam, appellatione cessante, compellas veritati testimonium perhibere. Datum Vienne, II Idus Marcii, pontificatus nostri anno septimo.

Source: Frankfurt, Stadtarchiv, Barth. Urk. 369 (1312).

Publication: Böhmer, *Codex* 1, p. 492; Würdtwein, *Diocesis Moguntina* 2, pp. 489f.

Bibliography: Wiener, *Regesten*, p. 24.

Announcement of a resolution at the Council of Vienne to introduce Hebrew, Greek, Arabic and Chaldaic studies in Rome, Paris, Oxford, Bologna and Salamanca, and to train Christian missionaries for the propagation of the Christian faith.

Clemens episcopus, servus servorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam. Inter sollicitudines... Ideoque illius cujus vicem in terris, licet immeriti, gerimus, imitantes exemplum, qui ituros per universum mundum ad evangelizandum apostolos in omni linguarum genere fore voluit eruditos, viris Catholicis notitiam linguarum habentibus, quibus utuntur infideles precipue, abundare Sanctam affectamus Ecclesiam, qui infideles ipsos sciant et valeant sacris institutis instruere, Christicolarumque collegio per doctrinam Christiane fidei ac susceptionem baptismatis aggregare. Ut igitur peritia linguarum huiusmodi possit habiliter per instructionis efficaciam obtineri, hoc sacro approbante concilio scholas in subscriptarum linguarum generibus, ubicunque Romanam curiam residere contigerit, necnon in Parisiensi, Oxoniensi, Bononiensi et Salamantino studiis, providimus erigendas, statuantes, ut in quolibet locorum ipsorum teneantur viri Catholici sufficientem habentes Hebraice, Grece, Arabice et Chaldaice linguarum

notitiam, duo videlicet uniuscujusque lingue periti, qui scholas regant inibi, et libros de linguis ipsis in Latinum fideliter transferentes, alios linguas ipsas sollicite doceant, earumque peritiam studiosa in illos instructione transfundant, ut instructi et edocti sufficienter in linguis hujusmodi fructum speratum possint, Deo auctore, producere, fidem propagaturi salubriter in ipsos populos infideles. Quibus equidem in Romana curia legentibus per sedem apostolicam, in studiis vero Parisiensi per regem Francie, in Oxoniensi per Anglie, Scotie, Hibernie ac Vallie; in Bononiensi per Italie, in Salamantino per Hispanie prelatos, monasteria, capitula, conventus, collegia, exempta et non exempta, et ecclesiarum rectores in stipendiis competentibus et sumptibus volumus provideri, contributionis onere singulis juxta facultatum exigentiam imponendo, privilegiis et exemptionibus quibuscunque contrariis nequaquam obstantibus, quibus tamen nolumus quoad alia prejudicium generari.

Publication: *Corpus Iuris Canonici* 2, Lib. V, tit. I, c. 1; Denifle, *Chartularium* 2, pp. 154f.; Du Boulay, *Historia Universitatis Parisiensis* 4, pp. 141f.; Tautu, *Acta Clementis V* 2, pp. 98f.

Bibliography: Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 7, p. 8; Synan, *Popes*, p. 126; Yerushalmi, *Inquisition*, pp. 39f.

289

Priory of Le Grauseau, 1 July 1312

Mandate to John Grand, archbishop of Bremen, Henry Woldenburg, bishop of Hildesheim, and Frederick Ploetzke, bishop of Brandenburg, to see to the restitution to the church in Magdeburg of the property alienated by the predecessors of Borchard, archbishop of Magdeburg. Some of the property had been sold to Jews.

Venerabilibus fratribus — archiepiscopo Bremensi et — Hildensemensi ac — Brandenburgensi episcopis. Si ex iniuncti nobis pastoralis officii debito singularum ecclesiarum commoda querimus, dignum est ut earum dispendiis promptis affectibus occurramus. Oblata siquidem nobis venerabilis fratris nostri Borchardi, archiepiscopi Magdeburgensis, petitio continebat, quod nonnulli predecessores sui, Magdeburgenses archiepiscopi, qui fuerunt pro tempore, manus interdum ad alienationem rerum et iurium Magdeburgensis ecclesie, sacris interdictas canonibus extendentes, quasdam villas, possessiones, terras, munitiones, castra, iurisdictiones et iura, ad archiepiscopalem mensam seu ecclesiam predictam spectantia, nonnullis religiosis ecclesiasticisve personis, exemptis et non exemptis, nobilibus, et comitibus, communitatibus

ac aliis clericis et laicis, necnon aliquibus Iudeis diocesum diversarum pro certis pecuniarum quantitatibus, absque sedis apostolice licentia et alias illicite alienaverunt, seu etiam distraxerunt in eius, mense ac ecclesie predictorum grave preiudicium et non modicam lesionem. Quare nobis humiliter supplicavit, ut providere super hoc sibi, mense ac ecclesie memoratis, paterna sollicitudine, dignaremur. Nos igitur archiepiscopi, mense et ecclesie predictorum indemnitatibus providere volentes, mandamus, quatenus vos vel duo aut unus vestrum, ea que de bonis, rebus et iuribus ad mensam seu ecclesiam predictas pertinentibus, quomodolibet alienata illicite inveneritis vel distracta, ad ius et proprietatem mense seu ecclesie predictarum, studeatis summarie, de plano, sine strepitu et figura iudicii, non obstantibus quibuscumque cautelis, litteris, instrumentis, renuntiationibus, et interpositis iuramentis, legitime revocare; contra videlicet religiosas, ecclesiasticasve personas, nobiles, comites, communitates et alios clericos et laicos supradictos, per censuram ecclesiasticam, Iudeos vero per subtractionem communionis fidelium, appellatione postposita, compescendo. Testes autem qui fuerint nominati etc., usque perhibere. Non obstantibus... Dat. in Prioratu etc., Kalendis Iulii, anno septimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 59, fol. 126r.

Bibliography: *Regestum Clementis Papae V* 7, pp. 163f.

Permission to Queen Mary of France, widow of Philip III, to retain half of the 10,000 pounds of Tours confiscated from the Jews of France when they were expelled from that country, provided she donates the other half in subsidy of the Holy Land.

Carissime in Christo filie Marie, regine Francie illustri. Consuevit interdum sedes apostolica personis generositate sublimibus postulata concedere, ut ex hoc Deo et ipsi sedi se reddere gaudeant plus devotas. Cum itaque, sicut asseris, de bonis, que erant apud Iudeos in tua terra morantes, tempore generalis et novissime expulsionis ipsorum et aliorum Iudeorum de regno Francie, ad te usque ad summam decem milium librarum Turonensium parvorum pervenisse noscatur, nos tuis supplicationibus inclinati, ut medietatem huiusmodi bonorum, que ad te, ut premittitur, devenerunt, retinere tibi et de illis disponere, prout expedire videris, libere ac licite valeas, reliquam vero medietatem convertere in Terre Sancte subsidium tenearis, ita

quod alia restitutio de tota huiusmodi quantitate vel aliqua eius parte tibi aliquatenus non incumbat, nec ad id a quoquam possis quomodolibet coartari, dummodo illi Iudei, quorum huiusmodi bona fuerunt, seu alii, a quibus ipsi Iudei bona eadem illicite habuerunt, omnino a te sciri vel inveniri non possint, auctoritate tibi presentium indulgemus. Nulli etc. Dat. ut supra [Avinione, IIII Kalendas Ianuarii, anno octavo].

Source: ASV, Reg. Vat. 60, fol. 72v.

Publication: *Regestum Clementis Papae V* 8, p. 127.

Note: See above, Doc. 284.

Bibliography: Synan, *Popes*, p. 126.

John XXII (Duèse)
7 Aug. 1316 – 4 Dec. 1334

291

Avignon, 10 December 1316

Reservation of a benefice, if it becomes available, or is available and not yet assigned, to Guillelmus Pascalis, a royal chaplain of King Sancho of Majorca, if within one month of hearing of the vacancy Guillelmus indicates his willingness to accept it, notwithstanding his holding a chaplaincy, a sinecure granted him by the king, in a chapel which formerly had been a synagogue. Copies were sent to the abbots of the monasteries of Santa Maria de la Real and Saint-Genis-des-Fontaines, and to the prior of Espira de l'Agly, in the dioceses of Majorca and Elne respectively.

Dilecto filio Guillelmo Pascalis, clerico capelle carissimi in Christo filii nostri Sanccii, regis Maioricarum illustris, salutem etc. Clara merita carissimi in Christo filii nostri Sanccii, regis Maioricarum illustris, et sincere dilectionis affectus, quem ad nos et Romanam gerit Ecclesiam, digne merentur ut eum, nedum in se ipso, sed in obsequentibus sibi personis favorabiliter prosequamur. Volentes itaque tibi, qui de vite ac morum honestate ac aliis meritis probitatis apud nos fidedignorum testimonio commendaris, huiusmodi tuorum meritorum obtentu, et consideratione dicti regis, nobis pro te, clerico capelle sue, humiliter supplicantis, gratiam facere specialem, beneficium ecclesiasticum cum cura, vel sine cura, nulli alii de iure debitum, consuetum ab olim clericis secularibus assignari ad cuiuscumque seu quorumcumque collationem, provisionem vel quamvis aliam dispositionem spectans, communiter vel divisim, si quid in diocesi Maioricensi vacat ad presens, vel quamprimum vacaverit, quod per te vel procuratorem tuum ad hoc specialiter constitutum, infra unius mensis spacium postquam tibi, vel eidem procuratori illius vacatio innotuerit, duxeris acceptandum conferendum tibi post acceptationem huiusmodi donationi apostolice reservamus, districtius inhibentes venerabili fratri nostro — episcopo Maioricensi et illi vel illis ad quem vel ad quos in eadem diocesi beneficiorum collatio, provisio vel alia quevis dispositio pertinet, ne de illo etiam interim, ante acceptationem huiusmodi, nisi forsan eis constiterit, quod tu, vel idem procurator tuus, illud acceptare nolueritis, disponere quoquo modo presumant, ac decernentes ex

nunc irritum et inane, si secus super hoc a quoquam, quavis auctoritate, contigerit attemptari. Non obstantibus, si aliqui super provisionibus sibi faciendis de beneficiis ecclesiasticis in dicta diocesi speciales, vel in illis partibus generales apostolice sedis vel legatorum eius litteras impetrarunt, etiam si per eas ad inhibitionem, reservationem et decretum, vel alias quomodolibet sit processum, quibus omnibus, preterquam auctoritate nostra huiusmodi beneficia expectantibus, te volumus anteferri, sed nullum per hoc eis quo ad assecutionem aliorum beneficiorum preiudicium generari; aut si eidem — episcopo vel quibusvis aliis communiter vel divisim ab eadem sit sede indultum, quod ad receptionem vel provisionem alicuius minime teneantur, et ad id compelli non possint quodque de beneficiis ad eorum collationem, provisionem, vel quamvis aliam dispositionem spectantibus nulli valeat provideri per litteras apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem, et qualibet alia dicte sedis indulgentia generali vel speciali cuiuscumque tenoris existat, per quam presentibus non expressam vel totaliter non insertam, effectus huiusmodi nostre gratie impediri valeat quomodolibet vel differri, et de qua cuiusque toto tenore specialis in nostris litteris mentio sit habenda; seu quod capellaniam sine cura noviter per dictum regem in civitate Maioricarum in loco ubi synagoga Iudeorum consueverat esse dotatam nosceris obtinere. Nulli ergo etc. Dat. Avinione, IIII Idus Decembris, pontificatus nostri anno primo. In eundem modum: Dilectis filiis — de Regali et — Sancti Genesii abbatibus ac — priori de Aspirano, per priorem soliti gubernari monasteriorum, Maioricensis et Elnensis diocesum, salutem etc. Clara merita... Dat. ut supra.

Source: ASV, Reg. Vat. 64, fol. 235r; Ibid., Reg. Aven. 4, fol. 297r-v.

Note: Pons, *Mallorca*, pp. 32f., 449f., Villanueva, *Viaje Litterario* 21, pp. 300f. On the conversion of the synagogue in Majorca into a church (S.Fè), see Isaacs, *Majorca*, pp. 53f., 244f. See also below, Doc. 294, and Fita, *España Ebreá* 2, pp. 181f.; Morel-Fatio, *Notes et Documents*, pp. 42f.

Bibliography: Grayzel, *John XXII*, p. 39; Mollat, *Jean XXII* 1, p. 208. Cf. also Mollat, *op. cit.* 5, p. 131.

Announcement to all Christians and prelates of the canonization of Louis, son of King Charles I of Sicily, former bishop of Toulouse, whose achievements include the baptism of Jews and Gentiles.

Universis Christi fidelibus presentes litteras inspecturis. Sol oriens mundo... Nam qui facit mirabilia magna solus, dilectum suum confessorem eximium, beatum videlicet Ludovicum, puritate candidum, caritate fervida rubicundum, electum ex millibus, produxit noviter ut exemplar prefulgidum a cunctis fidelibus imitandum, eius vite singularis excellentia signis probans et prodigiis, corruscantibus celebris miraculis manifestans ... Hic felix sanctus ex regali prosapia, patre videlicet clare memorie Carolo rege Sicilie, matre vero, carissima in Christo filia nostra Maria Sicilie regina et Ungarie, originem suam trahens, altum sui generis recusavit sapere, humilia semper diligens et amplectens ... Iudeos et gentiles, zelo fervens fidei inducebat sedule ad baptismum, ac quosdam eorum sacro de fonte levavit... Dat. Avinione, VII Idus Aprilis, anno primo.

In eundem modum venerabilibus fratribus universis archiepiscopis et episcopis per universum orbem constitutis etc. Sol oriens mundo etc. Dat. Avinione, IIII Idus Aprilis, anno primo.

Source: ASV, Reg. Vat. 63, fols. 372v–374r.

Publication: *Bullarium Romanum* 4, pp. 236f.; Eubel, *Bullarium Franciscanum* 5, pp. 111f.; Palma, *Vita di S. Ludovico d'Angiò*, pp. 166f.; Wadding, *Annales Minorum* 6, pp. 290f.

Bibliography: Coulon, *Jean XXII*, col. 114; Laurent, *Culte de Saint-Louis d'Anjou*, pp. 39f.; Mollat, *Jean XXII* 1, p. 470.

Concession to prelates, barons, counts and other inhabitants of the Comtat Venaissin, including the Jews, that for a period of five years they may be summoned solely to the courts of ordinary judges and of the rector in the Comtat Venaissin. Mandate to Jacob de la Vie, bishop of Avignon, William d'Espinouse, bishop of Orange, and the archdeacon of Cavaillon to see to the application of the concession.

Venerabilibus fratribus episcopis et dilectis filiis universis clericis et personis ecclesiasticis, secularibus et religiosis ac nobilibus viris baronibus, communitatibus quoque, ac omnibus aliis habitatoribus comitatus Venaysini, ad Romanam Ecclesiam pleno iure spectantis, salutem etc. Ad nostri apostolatus pervenit auditum, quod nonnulli clerici et laici diversorum locorum vos frequenter coram diversis iudicibus per litteras apostolicas faciunt

ad iudicium evocari, et fatigant plerumque laboribus et expensis, quamquam ordinarii vestri super causis ad eorum forum spectantibus ac rector comitatus Venaysini per sedem apostolicam pro tempore deputatus, super hiis, que ad iurisdictionem suam pertinent, de vobis parati existant cuilibet conquerenti exhibere iustitie complementum. Nos igitur quieti vestre, ne taliter impetamini providere volentes, vobis usque ad quinquennium auctoritate presentium indulgemus, ut quamdiu coram dictis ordinariis, et rectore, ac suis officialibus parati fueritis, ut premittitur, stare iuri, per huiusmodi litteras impetratas, quarum auctoritate nullus habitus est processus, et etiam impetrandas, que de presentibus non fecerint mentionem, super premissis molestari ab aliquibus nullatenus valeatis. Nos enim excommunicationis, suspensionis et interdicti sententias et quicquid contra huiusmodi indulti nostri tenorem in vos communiter, seu aliquos, vel aliquem vestrum, ab aliquo contigerit promulgari, decernimus non tenere. Volumus etiam quod ad Iudeos habitatores comitatus ipsius, quique in posterum ibi elegerint incolatum, indultum huiusmodi extendatur. Nulli ergo etc., nostre concessionis, constitutionis et voluntatis infringere etc. Datum Avinione, VII Kalendas Iunii, anno primo.

In eundem modum venerabilibus fratribus — Avinionensi et — Aurasicensi episcopis et dilecto filio — archidiacono Cavallicensi, salutem etc. Ad nostri apostolatus etc., usque huiusmodi extenderetur. Quocirca discretionis vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus vos vel duo aut unus vestrum, per vos vel alium seu alios, episcopis, clericis, personis, nobilibus, baronibus, communitatibus, habitatoribus, et Iudeis predictis efficacis defensionis presidio assistentes, non permittatis eos contra indulti predicti tenorem ab aliquibus molestari; molestatore huiusmodi per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo; non obstantibus si aliquibus a dicta sit sede indultum, quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint per litteras apostolicas non facientes plenam et expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi mentionem, et qualibet alia dicte sedis indulgentia generali vel speciali cuiuscumque tenoris existat, per quam vestre iurisdictionis explicatio in hac parte valeat quomodolibet impediri, et de qua cuiusque toto tenore de verbo ad verbum in nostris litteris habenda sit mentio specialis, et constitutionibus felicis recordationis Bonifacii pape VIII predecessoris nostri, tam illa videlicet per quam potestas seu iurisdictio conservatorum restringitur et etiam limitatur, quam alia qua cavetur, quod cum actor et reus diocesum fuerint diversarum, reus ultra unam dietam a finibus sue diocesis ad iudicium non vocetur, quam etiam de duabus dietis in concilio generali, et quibuslibet aliis a predecessoribus nostris Romanis pontificibus super hoc in contrarium editis. Ceterum volumus et apostolica auctoritate decernimus quod, non obstante predicta eiusdem predecessoris in qua etiam dicitur, quod officium quorumcumque conservatorum ipso iure, quo ad non cepta negotia per obitum concedentis expirat, et alia qua cavetur, quod uno conservatorum aut

iudicium negotium inchoante commissum, college ipsius nequeant se, nisi in certis casibus ibidem expressis, ulterius se intromittere de eodem, et quibuslibet aliis constitutionibus contrariis, quilibet vestrum prosecui valeat articulum per alium inchoatum, quamvis idem inchoans nullo fuerit impedimento canonico prepeditus; quodque a data presentium sit vobis et unicuique vestrum in premissis omnibus et singulis plena et perpetuata potestas et iurisdictio attributa, ut in eo vigore illaque firmitate possitis, auctoritate nostra, in predictis omnibus et pro predictis procedere, ac si vestra iurisdictio in predictis omnibus et singulis per citationem vel alium modum perpetuata legitimum extitisset. Dat. ut supra.

Source: ASV, Reg. Vat. 65, fol. 314r; Ibid., Reg. Aven. 6, fol. 470r.

Note: On the Jews of the Comtat Venaissin and their competent judge, see Bardinet, *Condition civile*; Mosse, *Juifs d'Avignon*, p. 76.

Bibliography: Grayzel, *John XXII*, pp. 39f.; Mollat, *Jean XXII* 1, p. 357.

Commission and mandate to William de Villanova, bishop of Majorca, to help transfer the chapel which had been set up in place of the local synagogue after the Jews had been expelled. On the Jews' return it became necessary to move the chapel to a Christian neighbourhood.

Venerabili fratri — episcopo Maioricensi, salutem etc. Petitio dilecti filii Guillelmi de Ortis, rectoris parrochialis ecclesie Sancte Eulalie Maioricensis, nobis exhibita continebat, quod olim in quodam loco civitatis Maioricensis infra limites parrochie dicte ecclesie constituto, Iudei consueverant habitare et quandam habere inibi synagogam, quibus postmodum ex quibusdam causis legitimis exinde repulsis per inquisitores heretice pravitatis, in sinagoga predicta quedam capella, tuo ad id accedente consensu, constructa extitit in honorem fidei orthodoxe, constituto in ea perpetuo capellano qui divina in ipsa officia celebraret, eidem capelle pro substantatione dicti capellani inibi servituri per carissimum in Christo filium nostrum, Sancium, regem Maioricarum illustrem, certis redditibus assignatis; sed postmodum predictis Iudeis, ex compositione quadam, quam cum dicto rege fecisse dicuntur, ad predictum locum et habitationes et domos integre restitutis, et quadam clausura in circuitu habitationum et domorum ipsarum facta, dicta capella infra clausuram seu domos predictas dicitur remansisse, ita quod ibi propter

hoc paucis vel nullis ad predictam capellam confluentibus orthodoxis, in ea divina officia more solito minime celebrantur, dictaque capella remansit propterea tam divinorum cultu quam devotione fidelium destituta. Quare pro parte dicti rectoris fuit nobis humiliter supplicatum, ut predictam capellam cum omnibus bonis et iuribus, portionibus et condicionibus pertinentibus ad eandem transferri extra dictam clausuram, in locum alium a fidelibus habitatum, per discretum aliquem mandaremus. Quia igitur de premissis noticiam non habemus, fraternitati tue, de qua plenam in Domino fiduciam obtinemus, presentium auctoritate committimus et mandamus, quatenus si premissis veritas suffragatur, predictam capellam extra dictam clausuram in alio loco dicte parrochie ydoneo et honesto, in honorem eiusdem fidei, expensis dicti rectoris et aliorum, qui manus ad hoc porrigere voluerint adiutrices, de novo construi et edificari facias, ipsam ad locum predictum, cum predictis bonis, iuribus et conditionibus transferendo, capellano predicto eidem in divinis officiis servituro, sine iuris preiudicio alieni. Dat. Avenione, IIII Nonas Iunii, pontificatus nostri anno primo.

Source: ASV, Reg. Vat. 66, fols. 48v–49r; Ibid., Reg. Aven. 6, fol. 451v.

Publication: Goñi Gaztambide, *Juan XXII*, pp. 105f.

Note: See above, Doc. 291.

Bibliography: Fita, *España Ebreá* 2, pp. 182, 190; Fournier, *Gui Terré*, p. 438; Grayzel, *John XXII*, pp. 40f.; Mollat, *Jean XXII* 1, p. 366; Pons, *Mallorca*, p. 461; Villanueva, *Viaje Literario* 21, pp. 300f.

295

Avignon, 13 August 1317

Mandate to inquisitors in France to proceed against relapsed Jewish converts who seek refuge in churches.

Dilectis filiis inquisitoribus heretice pravitatis per regnum Francie constitutis, salutem etc. Ex parte vestra fuit nuper propositum coram nobis, quod nonnulli de heretica pravitate culpabiles vel suspecti aut accusati, seu conversi de Iudayca cecitate ad fidem Catholicam, postmodum apostatantes ab ipsa, ad ecclesias confugiunt, non ad salutis remedium, sed ut vestras manus effugiant et suorum scelerum vitent iudicium ultionis, super quo apostolice sedis providenciam humiliter implorastis. Nos igitur ad extirpandos orthodoxe fidei inimicos, et erbam tam noxiam tamque pestiferam de orto

Dominico radicitus evellendam sollicitis studiis intendentes, discretioni vestre, ad instar felicitis recordationis Martini pape IIII predecessoris nostri, qui per apostolicas glitteras inquisitoribus heretice pravitatis per regnum Francie constitutis idem mandavit, per apostolica scripta mandamus, quatinus contra illos, quos de huiusmodi heretica pravitate fore culpabiles, vel de illa notabiliter suspectos esse vobis constiterit, accusatos etiam de labe predicta, conversos quoque Iudeos et postmodum patenter vel verisimilibus indiciis apostatantes a fide, iuxta qualitatem delicti exequamini libere officii vestri debitum, ac si ad ecclesias et loca predicta minime confugissent; contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo. Et ut nullum in hac parte possit obstaculum vobis poni, venerabilibus fratribus nostris archiepiscopis et episcopis per regnum Francie constitutis, per alias nostras litteras iniungimus ut vos non impedian, quominus huiusmodi mandatum nostrum implere libere valeatis, sed potius ad requisitionem vestram in hiis vobis assistant, sicut extiterit opportunum. Dat. Avinione, Idibus Augusti, anno primo.

Source: ASV, Reg. Vat. 66, fol. 329; Ibid., Reg. Aven. 7, fols. 501v–502r; Paris, Arch. Nat. J. 704, No. 187(3).

Publication: *Bullarium Romanum* 4, pp. 250f.

Note: See above, Doc. 249. The same Bull was reissued on 3 July 1322 (below, Doc. 315); Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 7, p. 9; Grayzel, *Avignon Popes*, p. 9.

Bibliography: Barbiche, *Actes Pontificaux* 3, p. 130; Browe, *Judenmission*, p. 259; Mollat, *Jean XXII* 1, p. 433; Rodocanachi, *Saint-Siège*, p. 142.

Mandate to Peter Textor (Tissier), prior of Saint-Antonin (Tarn-et-Garonne) of the Order of St. Benedict, in the diocese of Rodez, and Peter de Prés, provost of Clermont, papal chaplains, to make inquiries into the alleged activities of Robert de Mauvoisin, archbishop of Aix, who is accused of blasphemies and other misdeeds, including practising magic and consorting with Jews and Christians who do likewise. They are to present their report to the pope, who will then complete the proceedings. Robert confessed to the pope in the presence of Berengar Fredoli, cardinal bishop of Tusculum, Bertrand de Poyet, cardinal priest of St. Marcellus, and Arnald de Via, cardinal deacon of St. Eustace.

Dilectis filiis magistris Petro Textoris, decretorum doctori, priori Sancti Antonini, ordinis Sancti Benedicti, diocesis Ruthenensis, et Petro de Prato, juris civilis professori, preposito Claromontensi, capellanis nostris. Successor Petri et vicarius Jhesu Christi cui, cum sit datus a Domino super omnes ecclesias speculator, cura debet esse de omnibus, licet in tanta multitudine populi Christiani nequeat singulorum vultus agnoscere, debet tamen presidentium vitam et famam actendere diligenter et fideliter indagare. Horum etenim lapsus eo periculosior esse dinoscitur, quo facilius actuum evidentia perversorum peccare subjectum sibi populum faciunt, cum audacius in exemplum assumatur a subdito, quod irreverentius presumitur a prelato. Ea propter cum de personis pontificali dignitate peditis, illa nostro reserantur auditui que pastoralis officii dedecent puritatem, gravis nos amaritudo percellit, et ad ea purganda per debite castigationis antidotum, si veritate nitantur, prompta officiositate consurgimus et officiosa promptitudine laboramus. Hinc est quod, cum de venerabili fratre nostro, si tamen dici venerabilis mereatur, Roberto, Aquensi archiepiscopo, quedam fuerint nobis insinuata sinistra, videlicet quod ipse non actendens quam reprehensibile quamque plectibile sacri canones judicent, nedum prelatos, quin etiam quoslibet Christianos sortilegiis, arti mathematice, seu divinationibus reprobatis intendere aut consulere talia exercentes, post et ante dignitatem archiepiscopalem adeptam, hujusmodi sortilegiis, arti mathematice et divinationibus dampnabiliter institit, dies et horas in suis actibus observavit, anulos cum impressionibus et sculpturis aut carapteribus seu inani signorum fallacia, ad manutenendum dignitatem et statum, et acquirendum ac conservandum superioris benivolentiam et amorem, et ad futura rimandum fecit temerarie fieri, et presumpsit aliquando eis uti; nonnullos etiam alios sortilegos, mathematicos aut divinatores, tam Judeos quam Christianos quandoque consuluit, eorum consilio et ministerio in hiis utens; laborans incontinentie vitio liberos procreavit, et concubinas et dictos liberos tenet et tenuit, eos publice faciens enutrir, contra Deum et gloriosam Virginem, matrem ejus, et sanctos; multis astantibus, etiam canonicis et clericis suis, in capitulo et alibi publice laxare linguam orribiliter blasphemando, in audientium scandalum, frequentius consuevit; clamosis venationibus et vagationibus silvaticis cum canibus et avibus pluries se impendit, etiam visitationis exercens officium secum ducens canes et aves venaticas et venatores plurimos non absque notabili gravamine subditorum; sacramentum confirmationis, quod nisi a jejuno impendi non debet, quandoque post prandium et de nocte cum lumine, de venatione regrediens, nonnunquam extra ecclesias pueris ministravit. In die Jovis Sancti, quam propter religionem temporis et diei solennitatem, cultu debuit venerari devoto, per civitatem Aquensem cum tubis et aliis musicis instrumentis, coreis precedentibus hominum, publice transire presumpsit; pro relaxatione interdicti ecclesiastici, cui precipitanter et contra jura supposuerat quedam castra, certam pecunie

quantitatem exigere non expavit, ac in concilio Manuosce a suffraganeis et personis aliis ecclesiasticis subjectis eidem, spe illis data per ipsum aut alios, eo sciente et ratum habente, quod eos usque ad certum tempus minime visitaret, propterea subsidium pecunie non parvum extorsit per injectionem manuum violentam in personam — archidiaconi Aquensis et quorundam etiam aliorum, vinculum majoris excommunicationis incurrit, quo ligatus se divinis immiscuit, unde irregularitatem noscitur contraxisse, de quibus omnibus et singulis, ac nonnullis criminibus aliis est, ut fertur, publice diffamatus. Nos talia sic gravia sub dissimulatione transire nolentes, exemplo ducti Dominico, descendere providimus et videre, an idem archiepiscopus opera premissa compleverit, ne ante videamur ea credere, quam probare. Propter quod zelo justitie, quam ex officii debito exequi tenemur ad omnes, volentes contra eundem archiepiscopum super premissis inquire, ne vel noxium liberaret veritas occultata, vel divulgata falsitas obrueret innocentem, licet ipsum ad nostram propterea fecerimus evocari presentiam, et assistantibus nobis venerabili fratre B., Tusculano episcopo, et dilectis filiis nostris Bertrando, tituli Sancti Marcelli presbytero et Arnaldo, Sancti Eustachii diacono cardinalibus, eundem super predictis specificatis interrogaverimus, ac ejus confessionem spontaneam audiverimus super illis, de qua constat per instrumentum publicum inde factum, quia tamen super illis et aliis etiam gravibus de quibus est, ut predicitur, publice diffamatus, censuimus solennius inquirendum, circumspectioni vestre, de qua plenam in Domino fiduciam obtinemus, districte precipiendo mandamus, quatinus super premissis omnibus et singulis specificatis et aliis etiam quibuscumque de quibus cum inveneritis publice diffamatum, cum ipso, et cum personis aliis quas ad id videritis oportunas, per omnes vias et modos quos ad id censueritis expedientes et utiles, summarie et de plano, judiciorum anfractibus et solennitatibus omnino submotis, omnique appellatione cessante, solum Deum habendo pre oculis, inquiretis diligentius veritatem, et inquisitionem exinde faciendam in formam redigi publicam facientes, eam sic redactam nobis fideliter assignetis, per nos juxta ipsius merita fine debito terminandam. Nos enim vobis premissa omnia et singula faciendi, testes et personas alias ad hec oportunas, prout et quotiens vobis expediens esse videbitur admittendi, evocandi, et ad partes personaliter citandi, et alia faciendi, que pro predictis vel ea tangentibus expedientia fuerint, tam de duabus dietis in concilio generali, quam aliis quibuscumque contrariis constitutionibus per predecessores nostros Romanos pontifices editis nequaquam obstantibus, plenam et liberam auctoritate presentium concedimus potestatem. Dat. etc.

Source: ASV, Reg. Vat. 109, fol. 114r-v.

Publication: Coulon, *Jean XXII* I, col. 374.

Note: The archbishop resigned, without awaiting the results of the inquiry. Coulon, *loc. cit.* On other Jews accused of having been involved in magic, including an attempt by a bishop to murder the pope, see Grayzel, *loc. cit.* Peter Textor (Tissier), cardinal priest of St. Stephen in Coelio Monte, later papal vice-chancellor. See Vidal, *Bullaire*, pp. 115f. Peter de Prés succeeded Robert in the archbishopric of Aix, and he too was promoted cardinal. I am indebted to Prof. J. Shatzmiller for the information that one of the Jews involved in this affair was Moses of Trets, a friend of the archbishop.

Bibliography: Grayzel, *John XXII*, p. 41.

297

Avignon, 5 June 1318

Permission to Queen Mary of France, widow of Philip III, to retain half of the 10,000 pounds of Tours confiscated from the Jews of France on their expulsion from the country, provided she hands over the other half to Philip V, king of France, to finance the voyage he is planning to the Holy Land.

Carissime in Christo filie Marie, regine Francie illustri. Exigit tuorum precellentia meritorum et devotionis affectus, quem semper ad Romanam Ecclesiam habuisti, ut desideriiis tuis, quantum cum Deo possumus, liberaliter annuamus. Sane, petitio tua nobis exhibita continebat, quod dudum a Iudeis morantibus in terra tua tibi propter dotalitium seu donationem propter nuptias assignatam, post generalem expulsionem ipsorum de regno Francie, magnas pecunie quantitates ascendentes usque ad summam decem milium librarum parvorum Turonensium exegisti; cumque ignores personas eorum a quibus huiusmodi exactio facta fuerit ac etiam aliorum a quibus dicti Iudei exegerunt pecunias huiusmodi nomine usurarum, cum forte sint mortui aut nequeant reperiri, nobis humiliter supplicasti, ut ad tuam conscientiam serenandam super retentione dicte pecunie, anime tue saluti providere de oportuno remedio dignaremur. Nos itaque, tuis supplicationibus inclinati, devotioni tue, quod medietatem eiusdem pecunie sic exacte valeas retinere, dummodo reliquam medietatem in proximo passagio generali vel particulari faciendo per carissimum in Christo filium nostrum Philippum, regem Francie illustrem, solvas et convertas in subsidium Terre Sancte, auctoritate apostolica, tenore presentium concedimus de gratia speciali. Datum Avinione, Nonis Iunii, anno secundo.

Source: ASV, Reg. Vat. 68, fol. 407v; Ibid., Reg. Aven. 10, fol. 396r; 12, fol. 23r.

Note: See above, Docs. 284, 290.

Bibliography: Grayzel, *John XXII*, pp. 42f.; Mollat, *Jean XXII* 2, p. 176.

298

Avignon, 25 July 1318

Request and exhortation to Giovanni Soranzo, doge of Venice, to have his subjects deny help to heretics in Greece and those who aid and abet them, and to Jews, and to assist the inquisitors, who have been entrusted with suppressing heresy and punishing the Jews.

Dilecto filio nobili viro — duci Veneciarum, salutem. In vinea Domini constituti superna dispositione cultores, spiritualem in illa culturam, vigilantibus studiis exercemus, instantia multe sollicitudinis vigilantes, ut in ea fruge sanctorum operum succrescente, nullius radix amaritudinis convalescat. Ipsius quidem vinee palmites fructuosos pestilentes heretici pestiferis morsibus precipere molientes, fidelium animas tanquam animalia venenosa conantur extinguere, illis virum mortiferum in aureo Babilonis calice propinando. Propterea nos, qui vulpeculas parvulas voce sponsi capere commonemur, ad extirpandam pestem heretice pravitatis eo ferventius studium apostolice sollicitudinis adhibemus quo desiderabilius concupimus, ut ubique cultus fidei Catholice dilatetur. Cum igitur dilecto filio — priori provinciali Fratrum ordinis Predicatorum in Grecia dederimus noviter per nostras sub certa forma litteras in mandatis, ut aliquos de ipsius ordinis fratribus sibi commissis, quos ad hoc idoneos fore cognoverit, inquisitores adversus eosdem hereticos in partibus illis studeat deputare, nobilitatem tuam rogamus et hortamur in Domino, et per Dei misericordiam obsecramus, tibi in remissionem iniungimus peccatorum, quatenus diligenter attendens, quod nedum hereticos, sed etiam receptores, fautores et defensores eorum penis percellunt gravissimis canonice sanctiones, quoslibet in dictis partibus Grecie tue dictioni subiectos, a quovis auxilio, consilio et favore hereticis, fautoribus, receptatoribus et defensoribus antedictis, necnon et ludeis, qui contra predictae fidei veritatem plura nephanda committunt et religionis Christiane cultores in ipsius unitate fidei perversis corrumpunt dogmatibus, quomodolibet impendendo cohibens abstinere, eis mandes districtius et iniungas, ut inquisitoribus per provinciam deputandis eandem ad exterminandum de partibus illis pestem huiusmodi dictosque ludeos pena debita puniendum, ferventer assistant et auxilium efficax oportunumque consilium et auxilium largiantur, ut inquisitores ipsi, huiusmodi auxilii et favoris suffulti iuvamine, in inquisitionis negotio contra pravitatem eandem,

ad divini nominis laudem et gloriam, utilius proficere valeant, ac tu et ipsi, preter mercedem retributionis eterne, quam tua et ipsorum sinceritas inde merebitur, nostram et apostolice sedis valeatis benedictionem et gratiam uberius promereri. Dat. Avinione, VIII Kalendas Augusti, anno secundo.

Source: ASV, Reg. Vat. 68, fol. 141v; Ibid., Reg. Aven. 9, fol. 476r-v.

Publication: Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1318, § 57.

Bibliography: Mollat, *Jean XXII* 2, p. 225.

298a

c. 1319

Request and admonition to Charles Robert, king of Hungary, to refrain from appointing Saracens and Jews to public office, and from tolerating schismatics and heretics, and to assist the inquisitors in carrying out their task.

Carissimo in Christo filio Carolo, regi Ungarie illustri. Mentem regiam, carissime fili, nedum quod ab eis que posses divine maiestatis offensam incurrere tuique maculare nominis claritatem et viam grandibus periculis aperire, studio paterne sollicitudinis revocamus, verum etiam ad illa celsitudinem tuam sollerter inducimus, per que gratiam Altissimi, que sola sufficit illam habentibus et sine qua quidquid habetur non sufficit, merearis. Sane, dilectissime fili, que contingunt alium, metiri et intelligere debes, iuxta sapientis consilium, ex te ipso; quantum autem sensibus tuis implacitum et molestum accederet, si tuus vasallus et subditus, insigne feudum, de sola gratia tue liberalitatis, preter meritorum suorum exigentiam, obtinens, in feudo ipso tuos persecutores et emulos receptaret, ad suam gratiam et familiaritatem admitteret et ad dignitates, honores et officia promoveret, ipse videris et ex hoc, previa indita ratione, quam graviter tuo piissimo Redemptori, qui ex nobilibus tibi donavit oriri natalibus, immensis abundare divitiis et primogeniture iura concedens, regie predestinavit excellentie successorem, teque in annis puerilibus constitutum, genitori tuo de hac vita subtracto, ad regii solii culmen secundum omnipotentiam sue virtutis erexit. In regno tuo Saracenos, eius hostes perfidos impiosque Iudeos despiceas ad officia admittendo et in eodem tolerando schismaticos et respersos heretica pravitate. Ne igitur, princeps egregie, prefatum regnum ex illorum promotione fedetur, ipsique in fidei Christiane cultores livamen accipiant malignandi, regalem magnificentiam paterno rogamus et hortamur affectu et obsecramus per viscera misericordie Dei nostri, in remissionem tibi peccaminum iniungentes,

quatenus premissis, ut decet Catholicum principem, consulta deliberatione discussis, eosdem Saracenos atque Iudeos, qui nomen blasphemant amarius Christianum, de cetero ad aliqua officia non admittens, in aliquo non extollas, ipsorum refrenando malitiam, in quantum licet deprimas et conculces, dictisque Saracenis nullam perfidie sue orationis domum sub tuo Christiano regimine habere liceat seu ad orationem publice convenire, prelatis etiam ecclesiarum et inquisitoribus heretice pravitatis, ut efficacius contra hereticos ipsos procedere valeant iuxta canonicas sanctiones, opem tui favoris et auxilii largiaris. Sic igitur pleno devotionis affectu huiusmodi nostris precibus et exhortationibus acquiescens, quod tui pectoris zelus erga fidei dilatationem, ipsius actionum luce resplendens, comprobetur exarscere contra eiusdem hostes fidei favor tuus et nobis, qui per hoc tuam salutem exquirimus, cedat ad gaudium tibi que salutis et laudis proveniat incrementum. Datum ...

Source: ASV, Reg. Vat. 110A, fol. 138r.

Publication: Tautu, *Acta Ioannis XXII*, pp. 63f.

Note: On the dating of the papal letter, see Tautu, *loc. cit.*

Mandate to William de Banfet, bishop of Paris, to provide for Magister Jean Sauvé of Villeneuve-le-Roi, a cleric in the diocese of Beauvais and a Jewish convert, who intends to translate books from Hebrew and Chaldaic into Latin, and to teach Chaldaic and Hebrew in Paris.

Venerabili fratri — episcopo Parisiensi, salutem. Cum, sicut ex relatione accepimus fidedigna, dilectus filius Johannes Salvati de Nova Villa Regis, clericus Belvacensis diocesis, qui olim de Judaice cecitatis errore ad fidem Catholicam se convertit, in linguis, tam Ebrea quam Chaldea sufficienter instructus existat et desideret libros earundem linguarum in Latinum transferre ac alios Christi fideles in eisdem linguis Parisius erudire, ut instructi per eum in linguis ipsis possint Altissimo reddere gratum fructum, fraternitati tue, de qua plenam in Domino fiduciam obtinemus, tenore presentium committimus et mandamus, quatinus eidem Johanni in studio Parisiensi linguas ipsas seu alteram earum docenti, in stipendiis competentibus et sumptibus, juxta persone sue ac sui status decentiam, a prelatis ecclesiarum et monasteriorum quorumcumque vel earum capitulis sive conventibus aliisque ecclesiarum rectoribus in regno Francie consistentibus, tam exemptorum quam non

exemptorum, juxta tenorem constitutionis felicis recordationis Clementis pape V, predecessoris nostri, super hoc edite, facias per te vel alium seu alios congrue provideri; non obstantibus, si aliquibus communiter vel divisim a sede apostolica sit indultum, quod ad exhibitionem aliquorum stipendiorum et sumptuum ac subventionum minime teneantur, quodque ad id compelli, interdicti, suspendi vel excommunicari non possint... Dat. Avinione, VI Kalendas Martii, anno tertio.

Source: ASV, Reg. Aven. 11, fol. 394v.

Publication: Denifle, *Chartularium* 2, pp. 228f.

Note: John XXII was referring to the resolution of the Council of Vienne; see above, Doc. 288.

Bibliography: Browe, *Judenmission*, pp. 273, 274; Grayzel, *John XXII*, pp. 43f.; Mollat, *Jean XXII* 2, p. 337; Synan, *Popes*, p. 127; Yerushalmi, *Inquisition*, p. 40.

300

Avignon, 11 November 1319

Indulgence of sixty days to all those visiting the chapel of Santa Maria de Nazareth in Tarragona, set up by Arnaldus Raymundi of Tarragona in a former synagogue.

Universis Christi fidelibus presentes litteras inspecturis. Virgo venustissima et omnium virtutum floribus insignita, virgo, Dei genitrix gloriosa, cuius pulchritudinem sol et luna mirantur, cuius precibus iuvatur populus Christianus, florem preciosissimum et immarcessibilem et eternum Dominum Ihesum Christum, humani generis Redemptorem, ineffabili Sancti Spiritus cooperatione produxit, ob cuius reverentiam Virginis loca eius vocabulo insignita sunt a Christi fidelibus merito veneranda, ac eius piis adiuti suffragiis eterne retributionis premia consequi mereantur. Cum itaque dilectus filius Arnaldus Raymundi, civis Terraconensis, de diocesani sui licentia quandam capellam in sinagoga que fuit olim Iudeorum, in civitate Terraconensi, que quidem capella Sancta Maria de Nazareth vulgariter nuncupatur, duxerit construendam pariter et dotandam, et in eadem capella duo altaria, unum videlicet in honorem eiusdem beate Virginis et aliud in honorem beate Agnetis fundata fore noscantur, et tertium pro celebritate Heucaristie sacramenti in presenti fundetur ibidem, nos cupientes, ut dicta capella a Christi fidelibus

congruis honoribus frequentetur, de omnipotentis Dei misericordia et beatorum Petri et Pauli, apostolorum eius, auctoritate confisi, omnibus vere penitentibus et confessis, qui singulis eiusdem beate Virginis, beate Agnetis et Eucharistie festivitibus dictam capellam visitaverint annuatim, sexaginta dies de iniunctis eis penitentiis misericorditer relaxamus. Datum Avinionē, III Idus Novembris, anno quarto.

Source: ASV, Reg. Vat. 70, fol. 133v; Ibid., Reg. Aven. 13, fol. 38r-v.

Bibliography: Baer, *Spain*, p. 258; Grayzel, *John XXII*, p. 44; Mollat, *Jean XXII* 3, p. 33.

Mandate to the abbot of the monastery in Murbach, in the diocese of Basel, and the deans of the churches in Colmar and Basel to hear and decide the appeal of the officials of Strasbourg against the excommunication imposed on them by the provost of All Saints in Freiburg, in the diocese of Constance, on the pretext that they had had dealings with David and his son Aaron, Jews of Strasbourg. These last had allegedly been collecting usury from Rudolph, marquis of Baden, and the officials, who had refused to appear before the provost's court, had been sentenced to "the judgement of the Jews". The provost had acted on the strength of papal letters.

Johannes episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis — abbati monasterii Morbacensis et — Columbariensis, Basiliensis diocesis, ac — Basiliensis, decanis ecclesiarum, salutem et apostolicam benedictionem. Sua nobis Nicolaus scultetus, — magister et consules civitatis Argentinensis petitione monstrarunt, quod, nobili viro Rudolfo, marchione de Baden, Spirensis diocesis, asserente, quod David senior, dictus Walch, et Aron, ejus filius, Judei Argentinenses, multa extorserunt et adhuc extorquere nitebantur ab eo per usurariam pravitatem, et quod nobilis ipse contra ipsos super hoc ad — prepositum monasterii Omnium Sanctorum in Friburgo, per prepositum soliti gubernari, Constanciensis diocesis, nostras in communi forma litteras impetraverat, ipsosque communiter super hoc petendo, eos ad restituendum sibi sic extorta et ad desistendum ab extorsione hujusmodi usurarum compesci, dictarum litterarum pretextu fecerat coram eodem preposito ad iudicium evocari, et quod idem prepositus, cognitis ipsius cause meritis et juris ordine observato, pro dicto nobili diffinitivam sententiam promulgarat et pro eo, quod ipsi Judei eidem diffinitive contumaciter parere contempserant, publice

inhibuerat, ne aliquis fidelium communicaret eisdem, ac suggerente mendaciter ipsi preposito, quod dicti scultetus, magister et consules post et contra inhibitionem huiusmodi dictis Judeis communicare presumpserant, idem prepositus ex arrupto sine aliqua cause cognitione, quamquam sibi de huiusmodi suggestis aliquatenus non constaret, prout nec constare poterat, cum ea non essent notoria neque vera, in eosdem scultetum, magistrum et consules nominatim excommunicationis sententiam contra justiciam promulgavit ipsosque fecit excommunicatos publice nunciari ac nichilominus in locis, in quibus ipsi scultetus, magister et consules propria domicilia obtinent et ad que eos devenire contingeret, quamdiu morarentur ibidem, cessari mandavit penitus a divinis, propter que ex parte ipsorum fuit ad sedem apostolicam appellatum. Quocirca discrecioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatinus vocatis, qui fuerint evocandi, et auditis hinc inde propositis, quod justum fuerit, appellacione remota, decernatis, facientes quod decreveritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari; testes autem, qui fuerint nominati, si se gracia, odio vel timore subtraxerint, censura simili, appellacione cessante, cogatis veritati testimonium perhibere; quod si non omnes hiis exequendis potueritis interesse, duo vestrum ea nichilominus exequantur. Datum Avinione, VII Idus Aprilis, pontificatus nostri anno quarto.

Source: Strasbourg, Arch. Municipales, AA 1398.

Publication: Schoepflin, *Alsatia* 2, pp. 123f.; Wiegand, *Strassburg* 2, pp. 346f.

Note: For further discussion of this case, see Wiegand, *op. cit.*, pp. 355f., 357f.

Bibliography: Glaser, *Strassburg*, pp. 45f.; Grayzel, *John XXII*, p. 45.

Mandate to Bernard de Farges, archbishop of Narbonne, and his suffragans, John Raymond de Cominges, archbishop of Toulouse, and his suffragans, Guiyard de Saumate, archbishop of Arles, and his suffragans, Miles de Noyers, seneschal of Beaucaire, and the vicar of the bishop of Avignon to stop the Shepherds and have them desist from their killings and robbery. They pretend to be going on a crusade, but should wait until King Philip V of France embarks.

Venerabilibus fratribus — archiepiscopo Narbonensi eiusque suffraganeis. Cum difficile procul dubio fore noscatur, quod ordinato peragantur exitu, que inordinato sunt inchoata principio, indicit nobis apostolice servitutis officium, ut talium inordinationum processibus, presertim cum ex eis suboriri scandala formidantur, oportune provisionis remediis occurramus. Habet siquidem multorum fidedigna relatio, quod nonnulli porcorum et ovium aliorumque custodes animalium rusticani, qui se nominant Pastorellos, ignorantes tramitem rationis ac transfretare se velle in Terre Sancte subsidium pretendentes, congregationes varias in diversis partibus ordinare, impuberibus ad hoc et mulieribus imprudenter assumptis, tam indiscrete quam improvide moliuntur; nonnullis aliis successivis diebus ad congregationes accedentibus supradictas, quorum multi armis carent necessariis ad bellandum, et quidam ex eis insufficienter armis necessariis sunt muniti, omnesque ad transfretandum destituti pariter quolibet apparatu, nullum sequi ducem nullumque sibi preponere capitaneum et nullum noverunt assumere directorem; et, quod est in eis gravius detestandum, ad impietatis opera laxantes crudeliter manus suas, quamplures immaniter gladiis trucidarunt, diversorum tam clericorum quam laicorum et etiam Iudeorum bona, temporis opportunitate captata, violenta predatione subripiunt, et ea in usus proprios, non sine grandi nostri Redemptoris offensa et proprie salutis dispendio, convertentes, pluribus diversorum principum et magnatum officialibus graves et enormes iniurias irrogarunt. Non enim hominum tam imprudentium obsequia, qui per improbos actus ostendunt devotione se steriles, redduntur in oculis divine maiestatis accepta, nec eorum Terra predicta subsidio, cum sint viribus et facultatibus impotentes, in suis potest necessitatibus adiuvari. Cum igitur ad ipsius Terre passagium, quod specialiter insidet corde nostro, cum carissimo in Christo filio nostro Philippo, rege Francorum illustri, qui, signo vivifice Crucis assumpto, ad ipsius Terre subsidium et succursum desideranter aspirat et super hoc diversa iam dudum et utilia exquirendo consilia laboravit et indefessis non cessat studiis laborare, promptis desideriis intendamus, et multis scandalis variisque periculis, que frequenter in diversis partibus ex tam inordinatis congregationibus, sicut manifeste docet magistra rerum experientia, provenerunt, in scrutinio debite considerationis adductis, et ne similia contingant imposterum, paterne diligentie studiis prospicere cupientes, fraternitati vestre de fratrum nostrorum consilio per apostolica scripta committimus et mandamus, quatenus vos et singuli vestrum per vos vel per alios, omnes et singulos, qui nominantur, ut predicitur, Pastorelli, et quosvis alios de congregationibus antedictis, quocunque nomine censeantur qui, ut predicitur, se velle asserunt transfretare, tam clericos quam laycos, per singulas vestras civitates et dioceses constitutos, ex parte nostra monere et inducere studeatis, ut a premissis, donec de prefato negotio, Deo dirigente, fuerit ordinatum, desistere ac resilire procurent; ipsos ad hoc, si opus fuerit, per censuram ecclesiasticam, nec non et eos, in quos temporalem iurisdictionem

habetis, per temporales penas de quibus expedire videritis, appellatione postposita, compellendo. Datum Avinione, XIII Kalendas Iulii, anno quarto.
 In eundem modum archiepiscopo Tolosano eiusque suffraganeis ...
 In eundem modum archiepiscopo Arelatensi eiusque suffraganeis ...
 In eundem modum senescallo Bellicadri ...
 In eundem modum vicario episcopatus Avinionensis ...

Source: ASV, Reg. Vat. 70, fol. 27r-v; 110 A, fols. 50v–51r.

Publication: Albanés-Chevalier, *Gallia Christiana Novissima* 3, col. 605; Coulon, *Jean XXII* 1, cols. 936f.; Guérard, *Gascogne* 1, p. 197; Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1320, § 22 (insignificant variations); Vidal, *L'Emeute des Pastoureaux*, Nos. 1–4.

Note: On John XXII and the Shepherds' crusade, see Bardinet, *Condition civile*, pp. 12f.; Mosse, *Juifs d'Avignon*, pp. 77f.; Vidal, *op. cit.*

Bibliography: Baluze, *Vitae Paparum* 1, pp. 179, 191; Bzovius, *Annalium* 2, a. 1320, § 22; Coulon, *op. cit.*, cols. 939, 942; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 7, p. 9; Grayzel, *John XXII*, pp. 47f.; Id., *Sicut Judeis*, p. 263; Synan, *Popes*, pp. 128f.; Valois, *Jacques Duèze*, p. 421.

303

Avignon, 19 June 1320

Mandate to all officials and counts of the Comtat Venaissin and other papal territories to see to it that Jewish converts to Christianity are not deprived of their property upon conversion.

Ad futuram rei memoriam. Cum sit absurdum, iuri contrarium et obvium rationi Iudeos, Domino inspirante, ad fidem Christianam conversos, propter hoc bonis privare, que antea possidebant ipsosque mendicitati exponere, qui, existentes in perfidia Iudaica, habundabant, omnibus officialibus et singulis comitatus Venessini, qui ad sedem apostolicam pleno iure noscitur pertinere aliorumque comitatuum et terrarum ad eandem sedem pertinentium, districte precipimus et mandamus, quatenus sic conversos et in posterum convertendos, in possessionibus et bonis aliis, quocunque nomine censeantur, que conversionis tempore obtinebant in terris et comitatibus antedictis, occasione predicta non perturbent vel impedian, nec permittant ab aliis molestari, set ipsis se favorabiles exhibentes ipsosque ab iniuriis et violentiis protegant et deffendant. Datum Avinione, tertio decimo Kalendas Iulii, anno quarto.

Source: ASV, Reg. Vat. 110 A, fol. 51v.

Publication: *Bullarium Romanum* 4, p. 294; Coulon, *Jean XXII* 1, cols. 938f.

Note: See above, Doc. 150, and below, Doc. 307.

Bibliography: Baron, *Social and Religious History* 9, pp. 21, 249; Browe, *Judenmission*, p. 186f.; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 7, p. 9; Grayzel, *John XXII*, p. 46; Id., *Jews and Church*, pp. 19, 96f.; Pullan, *Inquisition of Venice*, p. 251; Rodocanachi, *Saint-Siège*, p. 142; Valois, *Jacques Duèze*, p. 422; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 305 (who has 28 June).

304

Avignon, (after 19) June 1320

Advice to John Raimond de Cominges, archbishop of Toulouse, in response to the latter's description of the persecution of the Jews at the hands of the Shepherds, and his request for counsel, to restrain the Shepherds with all the means at his disposal, including the assistance of the secular arm, also announcing the dispatch of the mandate to this effect.

Archiepiscopo Tholosano. Per tuas litteras, quas recepimus noviter, illorum excessus, qui se nominant Pastorellos quique velle se asserunt transfretare in subsidium Terre Sancte, in personas et bona Judeorum de partibus ipsis, temeraria presumptione commissos, nobis intimare curasti, adiciens in litteris supradictis, quod ab aliquibus ut, tam contra eos quam contra fautores, adjutores et receptatores eorum procederes, extiteras requisitus. Tu vero, que tibi et ecclesie tue dispendia in personis et bonis ex hujusmodi processu poterant provenire considerans, ab eodem abstinere processu proinde studuisti, nos quid agendum a te super hoc existeret per dictas litteras consulendo. Super quo tuam nolumus ignorare notitiam quod nos, per aliquos dies ante receptionem litterarum hujusmodi, dictorum Pastorellorum auditis excessibus et demum cum fratribus nostris deliberatione prehabita, tibi [*sic*] ac suffraganeis tuis et nonnullis aliis prelatis nec non et univ[er]sis senescallis et officialibus aliis ac nobilibus regni Francie, de fratrum ipsorum consilio, per litteras nostras, quas tibi videlicet et suffraganeis antedictis duximus dirigendas, ad te jam credimus pervenisse, rogandos [*sic*] duximus attentius et hortandos, tibi nichilominus et dictis suffraganeis ac prelatis mandantes expresse, ut, cum ad ipsius Terre passagium, quod specialiter insidet cordi nostro, cum carissimo in Christo filio nostro Philippo, rege Francie illustri,

qui, signo vivifice Crucis assumpto, ad ipsius Terre subsidium et succursum desideranter aspirat et super hoc diversa jam dudum et utilia perquirendo consilia laboravit et indefessis non cessat studiis laborare, nostra suspiraret intentio, ac multis scandalis variisque periculis, que frequenter in diversis partibus ex inordinatis congregationibus talium, sicut manifeste docet magistra rerum experientia, provenerunt, in scrutinio debite considerationis adductis, et ne similia contingerent in futurum, paterne diligentie studiis prospicere cupientes, tu et ipsi, per vos vel per alios, omnes et singulos, qui nominantur, ut predicitur, Pastorelli, et quosvis alios de congregationibus eorundem, quocunque nomine censerentur, qui se velle dicerent transfretare, tam clericos quam laycos per vestras civitates et dioceses constitutos, videlicet singuli vestrum in singulis vestris civitatibus et diocesibus, ex parte nostra monere et inducere curaretis, ut a premissis, donec de prefato passagio, Deo dirigente, contingeret ordinari, desistere ac resilire curarent; ipsos ad hoc, si opus foret, per censuram ecclesiasticam, nec non et eos, in quos jurisdictionem obtin[u]eritis forsitan temporalem, ipsique senescalli, officiales et nobiles, eosdem Pastorellos et alios de congregationibus antedictis, per jurisdictionem in terras consistentes ipsorum, laycos tamen per temporales penas, de quibus videretur expediens, cohibendo. Verum, ut contra Pastorellos eosdem congruum possit in tuis civitate ac diocesi remedium adhiberi, consultationi tue duximus respondendum, quod, cum actibus non sit datum humanis in eodem statu persistere, set juxta varietates temporum conditiones varientur etiam agendorum, per te — dictorum Pastorellorum processibus et hujus negotii circumstantiis universis, quos tanquam tuis in eisdem civitate ac diocesi Tholosan. subjectos conspectibus, plenius intueri poteris et palpare, provida circumspectione prospectis — aliquos populares de quolibet vico civitatis Tholosane, de quibus tue fraternitati videbitur, ad tuam facias presentiam evocari, et eis periculis que possent eisdem et universitati civitatis ipsius nedum ex favore Pastorellis impenso predictis, set ex ipsorum tolerantia sola perferri diligenter ostensis, ipsos nunc secrete, nunc publice, nunc specialiter illos de quibus credideris expedire, efficacis persuasionis instantia, nunc generaliter universos verbo publice predicationis monendo, exhortando et etiam increpando, nunc per spiritualium penarum comminationem et inflictionem debitam, nunc per publice preconisationis edictum, in locis presertim in quibus jurisdictionem obtines temporalem, et alia congrua et oportuna remedia, de quibus secundum dispositionem temporis, qualitatem, conditionem et statum negotii videris expedire, omnes et singulos, tam de civitate predicta quam alios de tua diocesi Tholosana, a predictis congregationibus et quolibet Pastorellorum ipsorum favore studeas revocare, nobis per litteras tuas quicquid feceris in premissis et qualiter dicti Pastorelli et congregationes disponuntur ipsorum, sepius rescripturus.

Publication: Coulon, *Jean XXII* 1, cols. 942f.; Vidal, *L'Emeute des Pastoureaux*, No. 5.

Note: See above, Doc. 302 and below, following doc. The day is not given, but it is obviously shortly after that of the preceding doc.

Bibliography: Grayzel, *Confession*, p. 96; Id., *John XXII*, pp. 49f.; Synan, *Popes*, pp. 128f.

305

Avignon, (after 19) June 1320

Advice to Guyard Gui, seneschal of Toulouse, following the latter's request for counsel how to deal with the Shepherds who persecute the Jews, by referring him to the mandate sent to the archbishop of Toulouse and to other prelates and officials.

Dilecto filio nobili viro Guiardo Guidonis, senescallo Tolosano. Significasti nobis per litteras tuas graves et enormes excessus per illos, qui se nominant Pastorellos, in personas et bona Judeorum ipsarum partium, non absque carissimi in Christo filii nostri Philippi, regis Francie illustris, injuria perpetratos, petens contra eos per providentiam apostolice sedis de congruo remedio provideri. Ad quod tibi duximus respondendum quod, per aliquos dies ante receptionem hujusmodi litterarum, dictorum Pastorellorum auditis excessibus, diversos prelatos ac te et alios senescallos et officiales ac nobiles regni Francie, per nostras litteras rogandos duximus attentius et hortandos, prelati mandantes eisdem, ut ipsi per spirituales, tu vero ac senescalli, officiales et nobiles supradicti per temporales penas curaretis Pastorellos eosdem ab eorum congregationibus cohibere. Verum, ut contra Pastorellos ipsos congruum possit in partibus illis remedium adhiberi, venerabili fratri nostro — archiepiscopo Tholosano, qui nos per litteras suas super excessibus consuluerat antedictis, duximus respondendum, qualiter contra Pastorellos eosdem habeat providere, prout in litteris responsionis hujus poteris intueri.

Source: ASV, Reg. Vat. 110 A, fol. 51v.

Publication: Coulon, *Jean XXII* 1, cols. 944f.; Guérard, *Gascogne* 1, pp. 199f.; Vidal, *L'Emeute des Pastoureaux*, No. 6.

Note: See above, Docs. 302, 304. The day is not given, but it was obviously shortly after that of Doc. 302.

Bibliography: Grayzel, *John XXII*, pp. 50f.

306

Avignon, 9 July 1320

Request and exhortation to all princes, rulers, officials and local authorities to protect the Jews in the papal territories in France under their jurisdiction against attacks by the Shepherds.

Carissimis in Christo filiis universis principibus Christianis, necnon et dilectis filiis nobilibus viris, ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus, senescallis, iusticiariis, potestatibus, capitaneis et baiulis ceterisque dominis temporalibus, universitatibus quoque et communitatibus civitatum, castrorum, villarum et aliorum quorumcumque locorum, et aliis universis et singulis, ad quos presentes littere pervenerint. Decet sedis apostolice pietatem, ut eo promptius tueatur, cum expedit, sua defensione Iudeos, quo specialius sunt in testimonium Catholice fidei reservati. Cum igitur quorundam congregatio malignorum, qui se nominant Pastorellos, se in Terre Sancte velle transfretare subsidium pretendentes, diversorum multitudinem Iudeorum in pluribus locis et partibus crudeli neci tradiderint sine causa, bonis eorum hostili predacione direptis, et ut alios valeant simili severitate necare, perversos eorum conatus exponant, nos illos ex prefatis Iudeis, qui in comitatu nostro Venaysini ac de Bidarida et de Novis, castris, Avinionensis diocesis, ad ecclesiam Avinionensem spectantibus, commorantur, a dictorum Pastorellorum sevitia servari cupientes illesos, universitatem vestram rogamus et hortamur in Domino Ihesu Christo, quatinus Iudeis universis et singulis in comitatu et castris eisdem morantibus, sic pro nostra et dicte sedis reverentia defensionis vestre adesse velit presidio, quod nullam in eorum personis, bonis vel rebus, per dictorum Pastorellorum perfidiam sensiant lesionem, nosque devotionem vestram proinde commendare possimus. Datum Avinione, VII Idus Iulii, anno quarto.

Source: ASV, Reg. Vat. 70, fol. 408v.

Publication: Vidal, *L'Émeute des Pastoureaux*, No. 7.

Bibliography: Baron, *Social and Religious History* 9, p. 10; Grayzel, *John XXII*, p. 51; Mollat, *Jean XXII* 3, p. 127; Morey, *Franche-Comté*, p. 11; Synan, *Popes*, p. 129.

Mandate to the officials in the Comtat Venaissin and other papal territories to see to it that Jewish converts to Christianity suffer no losses in property or goods upon their conversion.

Ad perpetuam rei memoriam. Dignum arbitantes et iuri consonum, fonte renatos baptismatis, Iudaica cecitate dimissa, amplioribus favoribus aut gratiis quam antea abundare, indecens et absurdum, ut qui in perfidia abundarent cogantur mendicare fideles. universis et singulis rectoribus et aliis officialibus comitatus Venesini aliorumque comitatuum et terrarum pertinentium ad apostolicam sedem districte precipimus et mandamus, quatenus conversis huiusmodi et qui in posterum convertentur, in possessionibus et bonis aliis, quocunque nomine censeantur, que in comitatibus et terris predictis conversionis tempore obtinebant seu etiam obtinebunt, occasione predicta nullam molestiam inferant, nec ab aliis inferri permittant, sed ipsis in his et aliis se favorabiles exhibentes, ipsos ab iniuriis et molestiis protegant et defendant, ut sic de servitute ad libertatem se transisse percipiant, nec redire pretextu mendicitatis odibilis ad dimissam perfidiam compellantur. Nulli ergo etc. nostrorum preceptionis et mandati infringere etc. Datum Avinione, XI Kalendas Augusti, anno quarto.

Source: ASV, Reg. Vat. 70, fols. 38r, 429v.

Publication: Bzovius, *Annalium* 2, a. 1320, § 23; *Corpus Iuris Canonici*, Extravagantes Communes, Lib. V, tit. II, c. 2; Vidal, *L'Émeute des Pastoureaux*, No. 8.

Note: See above, Doc. 303, and below, following doc. Friedberg, in *Corpus Iuris Canonici*, loc. cit., has X Kal. Augusti, i.e. 23 July.

Bibliography: Bardinet, *Condition civile*, p. 14; Baron, *Social and Religious History* 9, pp. 21, 249; Coulon, *Jean XXII* 1, col. 956; Grayzel, *John XXII*, pp. 52f.; Mollat, *Jean XXII* 3, pp. 134, 166; Synan, *Popes*, p. 130.

Mandate to all officials in the Comtat Venaissin and in all localities subject to the bishopric of Avignon to see to it that Petrus Arnaldi of Sarrians in the diocese of Orange, a Jewish convert, suffers no loss of property which he possessed at the time of his conversion.

Dilectis filiis rectori et aliis officialibus comitatus Venaysini et aliorum locorum, terrarum episcopatus Avinionensis, Avinionensi ecclesie spiritualiter et temporaliter subiectorum. Dignum arbitramur et iuri consonum, fonte renatos baptismatis, Iudaica cecitate dimmissa, amplioribus favoribus ac gratiis quam antea habundare, ac indecens et absurdum, ut qui in perfidia habundarent, cogantur mendicare fideles. Cum igitur dilectus filius Petrus Arnaldi de Sarriano, Aurasicensis diocesis, lator presentium, vetustatem nuper Iudaice impietatis detestans, sacro suscepto baptismo, ad fidem Catholicam sit converso[!], vobis et vestrum singulis districte precipimus et mandamus, quatenus eidem Petro in possessionibus et bonis aliis quocumque nomine censeantur, que in predicto de Sarriano et aliis locis et terris vestris officio seu iurisdictione subiectis, sue conversionis tempore obtinebat, occasione predicta nullam molestiam inferatis, nec inferri ab aliis quomodolibet permittatis, sed eidem potius in hiis et aliis favorabiles exhibentes, ab iniuriis et molestiis quibuslibet protegatis et deffendatis eundem, ut sic de servitute ad libertatem se transisse percipiat, nec redire pretextu mendicitatis odibilis ad dimissam perfidiam compellatur. Datum Avinione, II Kalendas Augusti, anno quarto.

Source: ASV, Reg. Vat. 70, fol. 429v.

Bibliography: Albanés-Chevalier, *Gallia Christiana Novissima* 6, col. 224; Grayzel, *John XXII*, p. 54; Mollat, *Jean XXII* 3, p. 134.

309

Avignon, 4 September 1320

Mandate to Rainald de la Porta, archbishop of Bourges, and his suffragans, to John Raimond de Cominges, archbishop of Toulouse, and his suffragans, and to Stephen de Bourret, bishop of Paris (on 9 October), to warn Christians against the Talmud and other Jewish influences, allegedly detrimental to the Christian faith, to confiscate the Talmud and other Hebrew books from the Jews, and to have burnt those which are found to contain blasphemies and other errors. Similar instructions by Clement IV and Honorius IV and by Odo of Châteauroux are quoted.

Venerabilibus fratribus — archiepiscopo Bituricensi eiusque suffraganeis. Dudum felicitis recordationis Clemens III, blasphemiiis Iudeorum innumeris, abusionibus multis et detestabilibus blasphemiiis contra Salvatorem et Dominum nostrum Ihesum Christum ac precelsam et gloriosissimam semper Virginem Mariam, genitricem eius, in quodam libro contentis ipsorum, plenius

intellectis, et demum pie memorie Honorius, Romani pontifices, predecessores nostri, assertione veridice relationis audito, quod ipsorum Iudeorum dampnata suggerente perfidia, nonnulli fidei Christiane cultores, tam mares quam mulieres, in certis articulis cum Iudeis iudaizabant eisdem et alia multa tam Christiani et Christiane quam Iudei supradicti enormia comiciebant, que in gravem nostri contumeliam Redemptoris et detrimentum fidei Catholice redundabant; iidem predecessores, videlicet Clemens — Terraconensi et postmodum Honorius — Eboracensi archiepiscopis, qui tunc erant, super hiis per eorum sub certa forma contra dictos Iudeos litteras direxerunt, et insuper bone memorie Oddo, Tusculanus episcopus, tunc in regno Francie apostolice sedis legatus, quia quosdam Iudeorum ipsorum libros, qui Talamutz nominantur, per se et alios fidei zelatores inspectos, reperit errores innumerabiles, abusiones et blasphemias continere, contra Iudeos pronuntiasse dinoscitur supradictos, prout in eisdem litteris ac pronuntiatione, quarum tenores fecimus annotari presentibus, continetur. Nos igitur, ad quos specialiter pertinet fidei orthodoxe defensio, in debite considerationis scrutinio recensentes, quod tam pestilens tamque perniciosus morbus, qui adhuc in diversis perdurat partibus, non est aliquatenus contempnendus, ne processu temporis inficiendo fideles alios dampnabilius convalescat, sed potius ad precipiendum radicitus illius pestiferos palmites, ne in discrimen ipsius fidei dilatentur, sollicitis studiis procedendum, fraternitati vestre, dictorum predecessorum inherendo vestigiis, in virtute obedientie districte precipiendo mandamus, quatenus Christianos et Christianas omnes et singulos per vestras civitates et dioceses constitutos, tam in cathedralibus et aliis ecclesiis ipsarum civitatum et diocesum per vos vel per alios, quos ad hoc duxeritis deputandos, quam in predicationibus et sermonibus vestris, quos propter hoc frequenter fieri volumus et mandamus, monere curetis et eis districtius inhibere, ut a premissis omnibus et singulis aliis in litteris eisdem contentis studeant penitus abstinere, eos ab hiis per spirituales penas, de quibus expedire videritis, appellatione postposita, compescendo, et alias super his contra Christianos et Christianas eosdem, necnon et contra prefatos Iudeos, ut a premissis blasphemias, erroribus, imprecationibus et falsitatibus ac aliis, que in litteris continentur eisdem omnino resiliant, iuxta statuta canonica et per alia congrua et opportuna remedia providendo. Et nichilominus a Iudeis in civitatibus et diocesibus consistentibus supradictis, legem seu librum huiusmodi, quem Talamutz, ut predicitur, vocant, omnesque alios ipsorum libros cum additionibus et expositionibus eorundem faciatis vobis integraliter assignari, eos ad hoc penis, de quibus expedire canonicis videritis compellendo; dictosque Talamutz et libros, eis prius una cum aliquibus de Minorum[et] Predicatorum ordinum fratribus ac aliis prudentibus et peritis viris, quos in lege Domini noveritis eruditos, diligenti examinatione discussis, vel illos ex eis, quos eosdem blasphemias vel errores aut imprecationes seu falsitates repereritis continere, igni comburatis, invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii

secularis; attentius provisuri, ut uno simul in dicto consilio sic provide sicque consulte in huiusmodi negotio procedatis, quod in eisdem civitatibus et diocesibus vestris mandatum nostrum huiusmodi circa Talamutz et librorum assignationem huiusmodi vobis integre faciendam, uno eodemque tempore celeriter effectum executionis debite sortiatur, ne Iudeorum ipsorum fallacia dictos libros quomodolibet valeat occultare. Tenores autem litterarum et pronuntiationis predictarum tales sunt: Clemens episcopus ... venerabilibus fratribus — archiepiscopo Terraconensi et suffraganeis eius... Dampnabili perfidia Iudeorum... Dat. Viterbii, Idibus Iulii, pontificatus nostri anno tercio, sub anno Dominice Incarnacionis M^oCC^oLXVII^o. Item Honorius episcopus ... venerabilibus fratribus—archiepiscopo Eboracensi et eius suffraganeis... Nimis in partibus Anglicanis, prout accepimus, Iudeorum dampnata perfidia... Dat. Rome, apud Sanctam Sabinam, VIII Kalendas Decembris, pontificatus nostri anno secundo, sub anno Domini M^oCC^oLXXV. Item Oddo miseratione divina Tusculanus episcopus, apostolice sedis legatus, universis presentes licteras inspecturis... Noverit universitas vestra, quod nos Parisius... Dat. anno Domini M^oCC^oXLVIII^o mense Maii. Datum Avinione, II Nonas Septembris, pontificatus nostri anno quarto.

In eundem modum venerabilibus fratribus — archiepiscopo Tholosano eiusque suffraganeis, salutem etc. Dudum felicitis recordationis Clemens III, blasphemii Iudeorum innumeris abusionibus etc., ut supra, usque Datum Avinione, II Nonas Septembris, anno quarto.

In eundem modum venerabili fratri — episcopo Parisiensi, salutem. Dudum felicitis recordationis etc., ut supra, mutato de plurali in singulari, usque attentius provisurus ut uno simul in dicta synodo sic provide etc., ut in eadem, mutato plurali in singulari per totum. Dat. Avinione, VII Idus Octobris, anno quinto.

Source: ASV, Reg. Vat. 70, fols. 53r–54v.

Publication: Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1320, §§ 24f.; Ripoll, *Bullarium* 2, pp. 149f.

Note: See above, Docs. 187, 228, 255.

Bibliography: Baluze, *Vitae Paparum* 2, pp. 243f.; Bardinet, *Condition civile*, p. 13; Baron, *Social and Religious History* 9, pp. 69, 272f.; Bzovius, *Annalium* 2, a. 1319, § 9; Eckert, *Hoch- und Spätmittelalter*, p. 231; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 6, p. 411; 7, pp. 9f.; Grayzel, *John XXII*, pp. 54f.; Id., *Talmud*, p. 232; Gui, *Practica Inquisitionis*, pp. 67f.; Mollat, *Jean XXII* 3, p. 169; Poole, *Suppression of the Talmud*; Synan, *Popes*, p. 131; Valois, *Jacques Duèse*, p. 424; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 306; Wiener, *Regesten*, p. 49; Yerushalmi, *Inquisition*, p. 11.

310

Avignon, 24 December 1320

Mandate to the rector of the March of Ancona, following a petition of the commune in Macerata, to compel the Jews who lent money to the commune and some local citizens to be satisfied with the repayment of the principal, and to forgo the interest.

Dilecto filio — rectori Marchie Anconitane. Significarunt nobis dilecti filii, commune Maceratense, nobis et Ecclesie Romane subiecti, quod ipsi et nonnullae persone singulares eiusdem communis importabilium quodam modo expensarum, quas ratione guerrarum et dampnorum, que ipsis rebelles eiusdem Ecclesie intulerunt, hactenus subire necessario sunt coacti, magna debitorum onera contrahentes, maximas pecuniarum summas a nonnullis Iudeis, qui in eadem civitate Maceratensi et convicinis partibus moram trahere dinoscuntur, sub usuris receperunt mutuo communiter et divisim, confectis exinde quibusdam publicis instrumentis, per que commune ac persone predicti ad triplum vere sortis se predictis Iudeis nichilominus obligarunt. Cum igitur dicti Iudei usurarum intenti voragini, quoniam felicitis recordationis Clementis pape V et aliorum predecessorum nostrorum Romanorum pontificum constitutionibus contra usurarios editis, se asserunt non ligati, nitantur a communi ac personis eisdem non solum veras sortes, sed usuras et alias pecuniarum quantitates illicitas extorquere, fatigando eos super hoc laboribus et expensis multipliciter, commune ac persone prefati nobis humiliter supplicarunt, ut providere ipsis super hoc de oportuno remedio dignaremur. Quocirca discretioni tue per apostolica scripta mandamus, quatenus dictos Iudeos, ut sua sorte contenti, ab usurarum exactione desistant, auctoritate nostra compellas, faciens quo ad eos statuta canonum observari. Dat. Avinione, VIII Kalendas Ianuarii, anno quinto.

Source: ASV, Reg. Vat. 72, fol. 155r; Ibid., Reg. Aven. 15, fol. 284v.

Note: On the application to the Jews of the ecclesiastical prohibition on interest, see also above, Doc. 301.

Bibliography: Grayzel, *John XXII*, pp. 58f.; Mollat, *Jean XXII* 3, p. 227.

311

Avignon, 14 January 1321

Mandate, if the facts are established, to Raimond de Cominges, archbishop of Toulouse, to absolve Guyard Gui, seneschal of Toulouse, for having executed

a cleric, one Rainerius de Montguyard, who had killed four Jews and had incited others to do likewise, without knowing that the man was a cleric.

Venerabili fratri — archiepiscopo Tholosano. Clemens et mitis in suis actibus, Sancta Mater Ecclesia pronior est ad misericordiam quam vindictam, prout personas, causas, loca et tempora conspiciat rationabiliter postulare. Oblate siquidem nobis pro parte dilecti filii Guiardi Guidonis, militis, senescalli Tholosani, petitionis series continebat, quod quondam Raynerius de Monte Guiardi, clericus Tholosane diocesis, vesanie flatu ductus, in dicto loco de Monte Guiardi et alibi per se et alios dixit ac etiam proclamavit, quod omnes ex parte Dei et beate Marie ac quondam Pastorellorum, quorum colligationem duximus ex causis legitimis reprobendam, Iudeos interficerent et reciperent bona quelibet eorundem, dictusque clericus tres Iudeos et unam Iudeam nequiter interemit et bona ipsorum interemptorum extitit depredatus, super quibus pro parte curie ipsius senescalli fuit inquisitum contra clericum antedictum, prout credebatur ad dicti senescalli officium pertinere, ac idem clericus premissa per eum perpetrata, sine illatione seu formidine tormentorum confessus extitit sua sponte; sed quoniam notario curie ipsius etiam senescalli ad inquirendum super maleficiis deputato, per quendam relatum fuerat sacerdotem, quod ipse Raynerius clericus existebat, quem idem notarius fore clericum antea ignorarat, predictus notarius ulterius super huiusmodi perpetratis contra dictum clericum non processit; cumque postmodum hec ad ipsius senescalli notitiam pervenissent, et quod de homicidiis et depredatione huiusmodi factis per dictum clericum eius spontanea confessio apparebat, demum idem senescallus mandavit et fecit in quadam arbore propterea ultimo suspendi supplicio deputari clericum prelibatum. Quare nobis dictus senescallus, qui, sicut dicitur, infirmitate detentus, ad sedem apostolicam nequit accedere pro absolutionis super predictis beneficio personaliter implorando, fecit humiliter supplicari, ut concedi sibi huiusmodi beneficium in illis partibus mandaremus. Quia igitur tu de facto et facti circumstantiis habere poteris notitiam plenior, fraternitati tue per apostolica scripta committimus et mandamus, quatinus eiusdem senescalli super predictis, que attemptavit contra clericum prelibatum, confessione audita, dictum senescallum, tam a sententia canonis, quam propter hoc incurrit, quam a reatu, quem ob id commisit, auctoritate nostra, iuxta Ecclesie formam absolvas, prestita per ipsum senescallum propter huiusmodi attemptata per eum competenti emenda ecclesie, super quo tuam conscientiam oneramus, dictoque senescallo imponas super predictis attemptatis per eum penitentiam salutarem, prout secundum Deum anime sue saluti videris expedire. Dat. Avinione, XIX Kalendas Februarii, anno quinto.

Source: ASV, Reg. Vat. 71, fol. 184r-v; Ibid., Reg. Aven. 14, fol. 223v.

Note: The affair is connected with the Shepherds. The seneschal was the recipient of a papal letter on this subject. See above, Doc. 302. His offence consisted in having had a cleric executed.

Bibliography: Grayzel, *John XXII*, pp. 59f.; Mollat, *Jean XXII* 3, p. 232.

312

Avignon, 20 February 1321

Announcement of the establishment in Bedarride of a chapel in the place where a synagogue had stood when the Jews dwelt in the town.

Ad perpetuam rei memoriam. Extollentes in sancta Domini manus nostras Dei et Salvatoris nostri perfectissima caritate, qua nichil reperitur gloriosius, excitamur, ut a nobis ipse continuas benedictiones accipiat, qui nunquam cessat a beneficiis gratiarum, et eum, cui nunquam sine remuneratione servitur, per ministrorum suorum devotum obsequium illius laudis honorare ubi sacrificio satagamus, adest, in stadio presentis vite currentibus rectum iter, quo salutare Dei patenter ostenditur, et ad beati pervenitur premii largitorem; ut autem multiplicatis intercessionibus apud eum sic nos gratie sue plenitudo precedat, et misericordie sue copiosa largitio subsequatur, quod mereamur ad eum, qui est omnium bonorum gloriosa perfectio, pervenire, in castro Bidaride, Avinionensis diocesis, in loco ubi sinagoga extitit hactenus Iudeorum, dum ipsorum congregatio moraretur ibidem, ea funditus diruta, capellam ad divini nominis laudem et gloriam ac reverenciam et honorem precelse et gloriosissime semper Virginis, genitricis Dei, Marie, domine nostre, et aliorum civium supernorum, ut omni de loco ipso Iudaice superstitionis eliminata spurcitia et domo Dei et orationis effecta, in ea maiestas Altissimi collaudetur, eidem beatissime Virgini et sanctis aliis honor impendatur debitus et imoletur pro delictis populi hostia salutaris, fecimus edificari de novo, intendentes eidem capelle, quam ipsius beatissime Virginis glorioso et reverendo vocabulo insignivimus, dotem congruam ad opus trium capellanorum, per quos in ea perpetuis volumus deserviri temporibus, assignare, auctoritate apostolica statuentes, ut tria ibidem altaria, primum ac maius videlicet ad ipsius beatissime Virginis, secundum vero ad beati Iohannis Baptiste ac tertium ad honorem omnium sanctarum virginum erigantur, in quibus predicti tres capellani sufficientes et ydonei in sacerdotio constituti, per Avinionensem episcopum, qui pro tempore fuerit, in eadem instituendi capella, perpetuis temporibus missarum solemnia et alia in eadem capella divina, tam diurna quam nocturna, celebrare simul officia, ac de bonis per nos in dotem eidem capelle ad opus, ut prefertur, capellanorum assignandis

ipsorum in communi vivere teneantur. Nulli ergo etc., nostre insignitionis, voluntatis et statuti infringere etc. Dat. Avinione, X Kalendas Martii, anno quinto.

Source: ASV, Reg. Vat. 71, fol. 56v; Ibid., Reg. Aven. 14, fol. 504v.

Note: See below, following doc. See Grayzel, *John XXII*, pp. 60f., for a discussion of the expulsion of the Jews from the Comtat Venaissin. See also Loeb, *Carpentras*, pp. 46f.; Valois, *Jacques Duèse*, p. 421; Yerushalmi, *Inquisition*, pp. 17f.

Bibliography: Bardinet, *Condition civile*, p. 17; Browe, *Judenbekämpfung*, p. 204; Calmann, *Carpentras*, p. 22; Coulon, *Jean XXII* 2, cols. 7f.; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 7, p. 10; Grayzel, *loc. cit.*; Mollat, *Jean XXII* 3, p. 362; Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1321, § 44; Synan, *Popes*, p. 130; Valois, *op. cit.*, p. 422; Vidal, *L'Émeute des Pastoureaux*, pp. 152f., n. 1.

313

Avignon, 22 February 1321

Announcement of the establishment in Bedarride of a chapel in the place where a synagogue had stood when the Jews dwelt in the town, and listing of property acquired from Jews for its maintenance.

Ad perpetuam rei memoriam. Extollentes etc. ut supra proxima mutatis mutandis usque vivere teneantur. Volentes igitur prefate capelle de dote huiusmodi providere, quandam terram ad Roquetam iuxta terram Bertrاندenuorum et iuxta terram Petri Bruni, que recipit decem et septem eminas bladi in semente, ac terram ad viam de Brusco, iuxta terram Stephani Iohannis et iuxta terram Bermundi de Avinione, que tresdecim eminas recipit in semente, et quandam aliam terram ibidem via media, iuxta terram Guillelmi Bermundi et iuxta viam Brussi, que unam eminatam cum dimidia recipit in semente, et aliam terram prope dictam viam, iuxta terram Giraudi Rostagni, militis, et iuxta vineam Michaelis Franchi, que recipit duas eminas sementis; ad Cohvetum vero quandam aliam terram, iuxta terram Rostagni Gaufridi et iuxta vias de Brusco et de Metinis, que recipit sexdecim eminas sementis; ad Metinos quandam aliam terram, iuxta terram Stephani Iohannis et iuxta terram Posillacorum, que recipit quatuordecim eminas sementis; ad viam quoque de Formigeriis quandam terram, iuxta terram Raymundi Martini et iuxta terram Bertrandi Vitalis, que recipit sex eminas sementis; ad Motallum autem terram quandam, iuxta terram Iohanneti Recubran et iuxta

terram Petri de Scansi, que recipit quatuor eminas sementis; item quandam vineam ad sex eminas ultra Sorgiam, iuxta vineam Rostagni Rayberti et iuxta planterium Rostagni Veulerii et quandam aliam vineam ad octo eminas, iuxta vineam Raimundi Arnaudi et iuxta vineam Iohannorum et iuxta viam publicam, et quandam aliam vineam ad duodecim eminas, prope vineam dicti Raymundi, via media iuxta vineam Guillelmi Formenti et iuxta viam publicam; item vineam ad octo eminas, positam in plano Rodani, que confrontatur ab una parte cum vinea Guillelmi Garini et ab alia parte cum patuo communi et ab alia parte cum vinea Guillelmi Baccallarii, sitas in territorio predicti castri Bidaride, Avinionensis diocesis, pro qua quidem ultimo nominata vinea curie Bidaride in tasca fructuum annis singulis deservitur, ad opus eorundem capelle et capellanorum a quibusdam de prefatis Iudeis specialiter emi fecimus et acquiri, quas eidem capelle per eosdem capellanos habendas, tenendas et possidendas perpetuo cum omnibus iuribus et pertinenciis earumdem, auctoritate predicta, pro memorata dote, assignamus, concedimus et donamus; capellanis eisdem et quibusvis aliis districtius inhibentes, ne terras et vineas predictas aut aliquam earum distrahere, vendere, donare, alienare aut alii concedere vel in alios transferre, quocumque modo vel colore presumant. Nos enim ex nunc decernimus irritum et inane quicquid contra huiusmodi nostre inhibitionis tenorem contigerit attemptari. Nulli etc. nostre assignationis, concessionis, inhibitionis et constitutionis infringere etc. Dat. Avinione, VIII Kalendas Martii, anno quinto.

Source: ASV, Reg. Vat. 71, fols. 56v–57r; Ibid., Reg. Aven. 14, fols. 504v–505r.

Note: See above, preceding doc.

Bibliography: Coulon, *John XXII* 2, col. 8; Grayzel, *John XXII*, pp. 61f.; Mollat, *Jean XXII* 3, p. 363.

Grant to Rostagnus Dodons, Bertrandus Lamberti and Bertrandus de Narbona of perpetual chaplaincies in the new chapel in Bedarride, established in place of a synagogue.

Directo filio Rostagno Dodons, perpetuo capellano capelle Beate Marie de Bedarida, Avinionensis diocesis. Digne agere credimus, cum illis nostre

provisionis gratiam aperimus, quibus ad id propria merita et fidedignorum affirmata testimoniis suffragantur. Nuper siquidem Salvatoris nostri perfectissima caritate, qua nichil reperitur gloriosius, excitati, in castro Bidaride, Avinionensis diocesis, in loco ubi sinagoga extiterat hactenus Iudeorum, dum ipsorum congregatio moraretur ibidem, ea funditus diruta, capellam ad divini nominis laudem et gloriam ac reverentiam et honorem precelse ac gloriosissime semper Virginis, Dei genitricis, Marie, domine nostre, et aliorum civium supernorum, ut omni de loco ipso Iudaice superstitionis eliminata spurcitia et domo Dei et orationis effecta, collaudaretur in ea magestas Altimissimi, fecimus edificari de novo; eadem capella ipsius beatissime Virginis glorioso et reverendo vocabulo insignita et demum ei dote congrua ad opus trium capellanorum, quos in ea institui pro tempore contingeret, assignata, auctoritate apostolica statuentes, ut iidem capellani instituendi taliter in eadem perpetuis temporibus missarum sollemnia et alia in eadem capella divina, tam diurna quam nocturna, celebrare simul officia, ac de bonis in dotem assignatis predictam in communi vivere teneantur. Verum intendentes tibi premissorum obtentu gratiam facere specialem, te in perpetuum capellanium auctoritate prefata in capella instituimus supradicta, decernentes tibi fore de communibus eiusdem capelle proventibus, sicut uni ex aliis capellanis eiusdem capelle, integre respondendum, ac ex nunc irritum et inane, si secus super hiis a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attemptari. Nulli ergo etc. nostre institutionis et constitutionis infringere etc. Datum Avinione ... anno quinto.

Dilecto filio Bertrando Lamberti, perpetuo capellano capelle Beate Marie de Bedarida, Avinionensis diocesis, salutem etc. Digne agere credimus etc. ut in proxima superiori per totum usque in finem. Dat. ut supra.

Dilecto filio Bertrando de Narbona, perpetuo capellano capelle Beate Marie de Bedarida, Avinionensis diocesis, salutem etc. Digne agere credimus etc. ut in secunda superiori per totum usque in finem. Datum ut supra.

Source: ASV, Reg. Vat. 74, fol. 10v; Ibid., Reg. Aven. 19, fol. 509r.

Publication: Coulon, *Jean XXII* 2, cols. 23f.

Note: See above, Docs. 312, 313.

Bibliography: Grayzel, *John XXII*, pp. 61f.

Mandate, if the facts are established, to the dean of St. Gereon in Cologne, following the complaint of John, lord of Saffenberg, and of his wife, Sophie, in the diocese of Cologne, that Salman of Basel, formerly of Mainz and now of Cologne, extorted interest from him, to have the usury restituted.

Decano ecclesie S. Gereonis Coloniensis. Ad audienciam nostram pervenit, quod Salmannus de Basilea, dictus de Maguntia, Iudeus, Coloniensis, multa extorsit et adhuc extorquere nititur a nobili viro Johanne, domino castri de Saffinberg, et Sophia, eius uxore, Coloniensis dyocesis, per usurariam pravitatem de solvendis et non repetendis usuris huiusmodi, extorto ab eis nichilominus iuramento, confectis exinde quibusdam publicis instrumentis, fideiussoribus aliisque cautionibus ac litteris datis de ipsis factis renunciacionibus et penis adiectis. Quocirca discretioni tue per apostolica scripta mandamus, quatinus, si est ita, dictum Iudeum, quod huiusmodi iuramentum relaxet et dictos fideiussores ab huiusmodi fideiussione absolvat, eodemque iuramento relaxato et dictis fideiussoribus absolutis, sua sorte contentus, non obstantibus litteris, instrumentis, penis, cautionibus et renunciacionibus supradictis, eidem Johanni et Sophie restituat sic extorta et ab usurarum exactione desistat, monicione premissa, per subtractionem communionis fidelium, appellatione remota, compellas. Testes autem, qui fuerint nominati, si se gracia, odio vel timore subtraxerint, per censuram ecclesiasticam, appellatione cessante, compellas veritati testimonium perhibere. Datum Avinione, Nonis Marcii, anno quinto.

Source: [Schleiden, Archiv. ducum de Arenberg.]

Publication: Sauerland, *Urkunden* 5, pp. 519f.

Note: The pope's letter is contained in the dean's decision of 17 October 1324. Salman was ordered to return the interest and pay costs. On Salman of Basel and his family, see Kober, *Juden im Rheinland*, pp. 258f. The archives of Schleiden are now at Edingen. So far the Bull has not come to light.

Bibliography: Caro, *Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 2, pp. 199f.; Grayzel, *John XXII*, p. 63; Kober, *loc. cit.*

Mandate, if the facts are established, to the priors of St. Irenaeus in Lyons and of St. Alban in Basel, and to the official of Nevers to see to the restitution of various properties belonging to the Benedictine monastery of Saint-Oyan-de-Joux (or Saint-Claud), Jura, following a petition presented by Hugo, the abbot. They are also to compel the creditors of the monastery, including Jews, to be satisfied with the repayment of the principal without interest, and if interest has been paid, it is to be returned.

Dilectis filiis — Sancti Hyrinei Lugdunensis et — Sancti Albani Basiliensis prioribus ac — officiali Nivernensi. Significavit nobis dilectus filius Hugo, abbas monasterii Sancti Eugendi Iurensis ordinis Sancti Benedicti, Lugdunensis diocesis, quod nonnulli abbates predecessores sui, qui fuerunt pro tempore, necnon conventus eiusdem monasterii, quandoque coniunctim quandoque divisim, de Novilla, de Villamone, de Massilleio, de Montisbeletto, de Cusantia, de Busseyo, Lugdunensis, Bisuntine et Matisconensis diocesum prioratus ad monasterium ipsum pleno iure spectantes, solitosque per monachos dicti monasterii gubernari, personis extra gremium eiusdem monasterii, necnon terras, vineas, ortos, domos, casalia, castra, villas, maneria, raragia, terragia, venegia, possessiones, molendina, aqueductus, piscarias, prata, nemora, silvas, primitias, decimas, iura patronatus, census, fructus, proventus, redditus, vassallos, iura et iurisdictiones et nonnulla alia bona prefati monasterii nonnullis comitibus, nobilibus, baronibus, collegiis, universitatibus locorum, tam ecclesiasticarum quam secularium personarum, et aliis personis secularibus, aliquibus eorum ad vitam, quibusdam vero ad non modicum tempus, aliis vero perpetuo, ad firmam vel sub censu annuo concesserunt, quorum aliqui super hiis in communi forma confirmationis litteras a sede apostolica impetrasse dicuntur; iidem quoque abbates et conventus, communiter vel divisim, nonnulla ex bonis monasterii prelibati sub false venditionis specie in fraudem usurarum simulate concepte nonnullis titulo pignoris obligarunt, et nonnullis super hiis litteras concesserunt, ex quibus, licet iidem creditores ultra sortem et ipsi Hugo abbas et conventus, si forte aliquando sorti desit, illud sint supplere parati, illi tamen pignora et litteras ipsas eis restituere et fructus computare in sortem, indebite contradicunt. Insuper, plures mercatores et alie persone, necnon Iudei, habitatores diversarum civitatum, castrorum, villarum et locorum aliorum, diversarum diocesum, quorum aliquibus per dictos abbates predecessores et conventum in duodecim milibus et septingentis libris Turonensium parvorum dictum monasterium fore dicitur obligatum, multa extorserunt ab eis, et adhuc ab eisdem abbate et conventu extorquere nituntur per usurariam pravitatem, datis super hiis litteris et instrumentis, fideiussoribus aliisque cautionibus, iuramentis prestitis, factis renunciationibus et penis adiectis, in

gravem dicti monasterii lesionem; quorum occasione dictum monasterium in consuetis redditibus fere pro tribus partibus noscitur diminutum, dictique abbas et conventus nequeunt de residuis congrue sustentari, propter que domos paternas et alia loca nonnulli ex monachis ipsius monasterii pro alimentis eorum repetere sepius sunt coacti. Quare pro parte dictorum Hugonis abbatis et conventus fuit nobis humiliter supplicatum, ut ad tam miserabilem statum eiusdem monasterii consueti hactenus in spiritualibus et temporalibus refluere, paterne compassionis dirigentes intuitum, providere eis super premissis de oportuno remedio dignaremur. Quia igitur nostra interest super hiis levis ecclesiis et monasteriis utiliter subvenire, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus vos vel duo aut unus vestrum, per vos vel per alium seu alios, vocatis qui fuerint evocandi, si summarie, simpliciter et de plano, sine strepitu et figura iudicii, vobis legitime constiterit ita esse, concessionem, venditionem, donationem, alienationem seu distractionem quascumque de prioratibus, terris, vineis, ortis, domibus, casalibus, castris et aliis prenomatis rebus et bonis quibuscumque monasterii memorati, quibuscumque personis ecclesiasticis vel secularibus factas, cuiuscumque status, ordinis vel conditionis extiterint, auctoritate nostra, sicut iustum fuerit, in statum debitum reducentes, illos quos inveneritis prioratum, terrarum, vinearum, ortorum, domorum, casaliarum, castrorum, villarum et aliorum quorumcumque bonorum predictorum, pretextu concessionum, venditionum, distractionum et alienationum huiusmodi illicitos detentores, quod ea memoratis abbati et conventui restituant, ut tenentur, monitione premissa, per censuram ecclesiasticam, necnon predictos mercatores, personas, Iudeos et alios, quos seu quas prefati abbas et conventus per se vel per procuratorem seu procuratores eorum ad hoc legitime constitutos duxerint nominandos, ad vestram facientes presentiam legitime evocari, si summarie, simpliciter et de plano, sine strepitu et figura iudicii vobis constiterit de premissis, eosdem mercatores, personas, Iudeos et alios prelibatos, ut sua sorte contenti, fructus medio tempore inde perceptos in sortem computent, sic extorta, necnon pignora ipsa et litteras, et quicquid ultra sortem perceperunt ex eis prefatis abbati et conventui restituant et ab usurarum exactione desistant; Iudeos per subtractionem communionis fidelium, alios vero per penam in Lateranensi concilio contra usurarios editam, appellatione postposita, compellatis; testes autem, qui fuerint nominati, si se gratia, odio vel timore subtraxerint, per censuram ecclesiasticam, appellatione cessante, cogatis veritati testimonium perhibere; invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis; non obstantibus confirmationibus, si quas in forma communi super dictis prioratibus, terris, vineis, ortis, domibus, casalibus, castris, villis et bonis aliis prelibatis dicti detentores a sede apostolica forsitan impetraverint, seu litteris, instrumentis, iuramentis, penis et renuntiationibus supradictis, ac constitutione felix recordationis Bonifacii pape VIII, predecessoris nostri, qua cavetur, ne aliquis extra suam civitatem et diocesim, nisi in certis exceptis casibus, et in

illis ultra unam dietam a fine sue diocesis ad iudicium evocetur; dummodo ultra duas dietas aliquis extra suam civitatem et diocesim auctoritate presentium ad iudicium non trahatur, seu quod inter predecessores et conventus eosdem ex parte una, et prelibatos detentores, mercatores, personas, Iudeos vel quoscumque alios ex altera, diversis temporibus, super premissis coram diversis iudicibus, tam apostolica quam ordinaria auctoritate, fuerit litigatum, et adhuc litigium huiusmodi pendeat inter eos vel aliquos ex eisdem, et quibuslibet aliis constitutionibus a predecessoribus nostris Romanis pontificibus editis, que vestre possent iurisdictioni eiusque libero exercitio in hac parte quomodolibet obviare. Dat. Avinione, IIII Idus Augusti, anno quinto.

Source: ASV, Reg. Vat. 72, fols. 275v–276r; Ibid., Reg. Aven. 15, fol. 546r.

Bibliography: Mollat, *Jean XXII* 3, p. 338.

317

Avignon, 6 October 1321

Mandate, if the facts are established, to the dean of the church in Xanten, in the diocese of Cologne, to compel a group of Jews, allegedly extorting usury from the dean and chapter of St. Andrew of Cologne, to make restitution.

Decano ecclesie Xanctensis, Coloniensis diocesis... Ad audientiam nostram pervenit, quod Vivus, dictus de Monasterio, et Leyfruannus, eius filius, Leyfruannus de Berka, Isahac dictus de Schure, Moyses dictus Beyn de Stumbele, Godescalcus dictus Mothir et Alexinder de Wasseburg, Iudei Coloniensis civitatis et diocesis, multa extorserunt et adhuc extorquere nituntur a — decano et capitulo ecclesie Sancti Andree Coloniensis communiter per usurariam pravitatem de solvendis et non repetendis usuris huiusmodi, extortis ab eis nichilominus iuramentis, confectis exinde quibusdam publicis instrumentis ac litteris, fideiussoribus aliisque cautionibus datis ab ipsis, factis renunciationibus et penis adiectis. Quocirca discretioni tue ... mandamus, quatinus, si est ita, dictos Iudeos, ut huiusmodi iuramentum relaxent et dictos fideiussores ab huiusmodi fideiussione absolvant, eodemque iuramento relaxato et predictis fideiussoribus absolutis sua sorte contenti, non obstantibus instrumentis, litteris, penis, cautionibus et renunciationibus supradictis, prefatis decano et capitulo restituant sic extorta et ab usurarum extorsione desistant, monitione premissa, per subtractionem communionis fidelium, appellatione remota, compellas. Testes autem etc. Dat. Avinione, II Nonas Octobris, pontificatus nostri anno sexto.

Source: Köln, Stadtarchiv, S. Andreas Urk. 1/58.

Publication: Sauerland, *Urkunden* 1, pp. 275f.

Note: Similar to Doc. 315 above. On the Jews named in the doc., see Kober, *Cologne*, p. 107, who lists them as Vivus of Münster, Leyfmann of Berk, Moyses (*dictus* Beyn) of Stommeln, Isaac Schure, Godescalcus Mothir, and Alexander of Wassenberg. Cf. Id., *Juden im Rheinland*, pp. 252f. Some of the Jews are mentioned in Stern-Hoeniger, *Judenschreinbuch*, *passim*.

Bibliography: Grayzel, *John XXII*, p. 64; Kober, *loc. cit.*

318

Avignon, 3 July 1322

Mandate to inquisitors in France to proceed against relapsed Jewish converts who seek refuge in churches.

Dilectis filiis inquisitoribus heretice pravitatis per regnum Francie constitutis, salutem. Ex parte vestra... Dat. Avinione, V Nonas Julii, anno sexto.

Source: ASV, Reg. Vat. 73, fol. 308r; Ibid., Reg. Aven. 16, fol. 488v; Paris, Arch. Nat. J. 704, No. 187 (4).

Publication: Ripoll, *Bullarium* 2, p. 155; Vidal, *Bullaire*, pp. 69f.; Wadding, *Annales* 6, pp. 406f.

Note: Identical — *mutatis mutandis* — with Docs. 250, 295.

Bibliography: Barbiche, *Actes Pontificaux*, p. 170; Browe, *Judenmission*, p. 259; Grayzel, *John XXII*, pp. 64f.; Mollat, *Jean XXII* 4, p. 121; Yerushalmi, *Inquisition*, p. 18.

319

Avignon, 4 July 1322

Mandate, if the facts are established, to Angelus Tignosi, bishop of Viterbo, to grant a forty-day indulgence to all those who support Jewish converts to Christianity and repentant prostitutes.

Venerabili fratri Angelo, episcopo Viterbiensi, salutem. Inter opera laudanda virtutum, que per sincere devotionis obsequia largitori bonorum omnium offeruntur, id multipliciter gratum in oculis divine maiestatis redditur et acceptum, per quod errantes ab invio revocantur erroris et per semitas iustificationum Domini diriguntur. Nuper siquidem dilecti filii universitas Viterbiensis nobis insinuare curarunt, quod dilectus filius Fardus Hugolini, civis Viterbiensis, spiritu beate considerationis inductus et intentus circa opera pietatis, Iudeos a cecitate Iudaice pravitatis ad veritatis semitam, ac mulieres, que voluptuose viventes scortis se publicis exponebant, ad honestatis cultum et continentie laudande virtutem salutaribus monitis satagit revocare. Cum igitur pro sustentatione conversorum et mulierum ipsorum fidelium suffragia sint plurimum oportuna, fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatenus super predictis te diligenter informans, si per informationem huiusmodi tibi constiterit de premissis, tueque discretioni videbitur faciendum, omnibus vere penitentibus et confessis, qui ad conversorum et mulierum sustentationem ipsorum de bonis a Deo sibi collatis manus porrexerint adiutrices, quadraginta dies de iniunctis eis penitentiis, studeas, auctoritate nostra, misericorditer relaxare. Dat. Avinione, IIII Nonas Iulii, anno sexto.

Source: ASV, Reg. Vat. 73, fol. 362v; Ibid., Reg. Aven. 17, fol. 175v.

Bibliography: Grayzel, *John XXII*, p. 66; Mollat, *Jean XXII* 4, p. 124.

320

Avignon, 23 August 1322

Mandate to the archbishops, bishops, and other prelates in Germany, and a request to the secular lords and officials there, as well as to Louis IV, emperor and king-elect of the Romans, to aid the Order of Hospitallers of St. John of Jerusalem to recover from some German Jews money they are alleged to have extorted usuriously from the Order, following a petition to that effect presented by the master and a member of the Order.

Venerabilibus fratribus universis archiepiscopis et episcopis ac aliis ecclesiarum prelati, per regnum Alamanie constituti, salutem. Inter ecclesiasticos ordines in domo Domini militantes constat ordinem Hospitalis Sancti Iohannis Ierosolimitani specialibus clarere virtutibus, Deo quidem gratis et fidelibus Christianis acceptis, cum professores ipsius per regulares observantias laudabiliter incedentes et contra Crucis hostes personarum pericula pro nomine Domini non timentes, laboribus, sudoribus et vigiliis ac

expensarum profluviis ad ipsorum confusionem hostium et augmentum Catholice fidei non indulgent. Spectat igitur ad Romanum pontificem ordini et professoribus ipsis in oportunitatibus eorum assistere ipsosque in eorum iustis et rationabilibus petitionibus confovere. Exhibita siquidem nobis pro parte dilectorum filiorum — magistri et fratrum Hospitalis eiusdem petitio continebat, nonnullos esse Iudeos per regnum Alamanie constitutos, multas a personis, domibus et locis Hospitalis eiusdem extorsisse pecuniarum summas per usurariam pravitatem. Et cum iidem magister et fratres intendant et velint a dictis Iudeis, iustitia mediante, repetere predictas pecuniarum summas ultra sortem extortas, nobis humiliter supplicaverunt, ut eis in premissis assistere per apostolice sedis providentiam dignaremur. Nos itaque ordinem et magistrum ac fratres eosdem paternis brachiis amplectentes, et cupientes, ut a dampnis et incommoditatibus gravibus preserventur, eorum supplicationibus inclinati, universitatem vestram rogamus et hortamur attente, per apostolica vobis scripta mandantes, quatenus eisdem magistro et fratribus vel procuratoribus eorundem ipsorum nomine repetentibus ac exigentibus a dictis Iudeis usuras, a dictis domibus, personis seu locis ultra sortem, ut prefertur, extortas, et quod ipsi Iudei ab huiusmodi extorsione desistant, vos aut vestrum aliquis per vos seu alium aut alios, cum, sicut nostis, divino et humano iure sint usure prohibite, Iudeos ipsos in vestris civitatibus et diocesis constitutos, quominus usuras restituant prelibatas, amore iustitie ac ob reverentiam apostolice sedis et nostram, favoris vestri suffragio nullatenus protegatis, ut ab ipsis, assistencie vestre brachio non protectis, iidem magister et fratres effectum debitum iusticie consequantur, et nos, qui id plurimum gratum habebimus et acceptum, commendare vos et quemlibet vestrum de grate devotionis affectu merito valeamus. Dat. Avinione, X Kalendas Septembris, anno sexto.

Dilectis filiis nobilibus viris principibus, ducibus, comitibus, marchionibus, baronibus, lantraviis et militibus ac aliis officialibus et dominis temporalibus ipsorumque loca tenentibus, per regnum Alamanie constitutis, salutem. Inter ecclesiasticos ordines etc. ut in proxima superiori, usque universitatem vestram rogamus et hortamur in Domino, quatinus eidem magistro et fratribus etc. usque Iudeos ipsos in terris vestris ac districtibus constitutos, quominus usuras restituant etc. usque plurimum id gratam habebimus et acceptum, vobis et cuilibet vestrum grata possimus impendere merita gratiarum. Dat. Avinione, X Kalendas Septembris, anno sexto.

Carissimo in Christo filio Ludovico, in regem Romanorum electo, salutem. Inter ecclesiasticos ordines etc. ut in secunda superiori, usque eorum supplicationibus inclinati, magnificentiam tuam rogamus et hortamur in Domino, quatinus eisdem magistro et fratribus etc. usque extorsione desistant, tu, per te seu alium aut alios, cum, sicut nosti, divino et humano iure sint usure prohibite, Iudeos ipsos in terris tuis ac districtibus constitutos, quominus usuras restituant prelibatas, amore iusticie et ob reverentiam apostolice sedis

et nostram favoris tui suffragio nullatenus protegas, ut ab ipsis assistencie tue brachio non protectis, iidem magister et fratres effectum debitum iusticie consequantur et nos, qui plurimum id gratum habebimus et acceptum, tibi grata possimus rependere merita gratiarum. Dat. Avinione, X Kalendas Septembris, anno sexto.

Source: ASV, Reg. Vat. 73, fols. 483v–484r; Ibid., Reg. Aven. 17, fol. 326r.

Publication: Sauerland, *Urkunden* 1, pp. 292f.

Bibliography: Grayzel, *John XXII*, pp. 66f.; Kober, *Juden im Rheinland*, p. 253; Lang, *Acta Salzburgo-Aquilejensia*, p. 67; Lang-Freyberg, *Regesta* 6, p. 70; Mollat, *Jean XXII* 4, p. 149; Pflugk-Harttung, *Johanniter*, pp. 247f.; Simonsfeld, *Neue Beiträge*, p. 368.

321

Avignon, 27 May 1323

Announcement of the establishment of a chapel in place of the synagogue in Châteauneuf, following the expulsion of the Jews and the razing of the synagogue.

Ad perpetuam rei memoriam. Inter opera laudanda virtutum, que, velut oculis divine magestatis accepta, summis desideriis amplectitur consideratio mentis nostre, id nobis occurrit operandum instanter, ut ad cultum ampliandum divinum eo libentius intendamus et solertem operam impendamus, quo magis inde gratum Altissimo credimus obsequium exhibere. Dudum siquidem, Iudeis in Castro Novarum, Avinionensis diocesis, tunc morantibus, qui, post plures caritativas monitiones et predicationes salubres eis factas, tamquam dure cervicis populus, in sue perfidie cecitate manentes, illustrari vere Catholice fidei lumine renuerunt, ab eodem Castro Novarum expulsis, nos ad honorem Sancte et Individue Trinitatis ac gloriose Dei genitricis Marie, domine nostre, et omnium sanctorum, in loco ubi prius sinagoga dictorum extitit Iudeorum, ea omnino diruta, quandam capellam construi et fundari fecimus, nominis et honoris vocabulo eiusdem gloriose Virginis insignitam, ut, domo orationis effecta et inde Iudaice superstitionis eliminata spurcitia, Salvatoris nostri Domini Ihesu Christi et eiusdem genitricis sue omniumque sanctorum ibidem memoria celebris habeatur, laudetur divina potentia et immoletur pro redemptione animarum fidelium hostia salutaris. Ut autem cultus predictus in capella ipsa ad honorem Dei sueque genitricis et

totius celestis curie perpetuo iuxta nostra desideria peragatur, tres presbyteros idoneos, puritate vite ac morum honestate pollentes, per episcopum Avinionensem, qui pro tempore fuerit, instituendos, ad ipsius capelle decorem et regimen esse perhenniter auctoritate apostolica statuimus, volumus ac etiam ordinamus... Dat. Avinione, VI Kalendas Iunii, anno septimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 74, fol. 12r; Ibid., Reg. Aven. 19, fol. 513r.

Publication: Coulon, *Jean XXII* 2, cols. 336f. (partly).

Note: On the expulsion of the Jews from the Comtat Venaissin, see above, Doc. 312.

Bibliography: Grayzel, *John XXII*, pp. 67f. (who confuses this doc. with the following one); Mollat, *Jean XXII* 4, p. 344.

322

Avignon, 27 May 1323

Announcement of the establishment in Carpentras of a chapel, St. Mary, and three chaplaincies in place of the synagogue, following the expulsion of the Jews, and of the allocation of property, some of which had belonged to Jews, for the support of the chapel and its chaplains.

Ad perpetuam rei memoriam. Inter opera laudanda virtutum, que velut oculis divine maiestatis accepta, summis desideriis amplectitur consideratio mentis nostre, id nobis occurrit operandum instanter, ut ad cultum ampliandum divinum eo libentius intendamus et inpendamus operam efficacem, quo magis inde gratum Altissimo credimus obsequium exhibere. Dudum siquidem, Iudeis in civitate nostra Carpentoratensi tunc morantibus, qui post plures caritativas monitiones et predicationes salubres eis factas, tamquam dure cervicis populus, in sue perfidie cecitate manentes, illustrari vero Catholice fidei lumine renuerunt, a civitate eadem expulsis, nos ad honorem Sancte et Individue Trinitatis ac gloriose Dei genitricis Marie, domine nostre, et omnium sanctorum, in loco ubi prius synagoga dictorum extitit Iudeorum, ea omnino diruta, quandam capellam construere et fundari fecimus, nominis et honoris vocabulo eiusdem gloriose Virginis insignitam, ut, domo orationis effecta et inde Iudaice superstitionis eliminata spurcitia, Salvatoris nostri Iesu Christi et eiusdem genitricis sue omniumque sanctorum ibidem memoria celebris habeatur, laudetur divina potentia et imoletur pro redemptione animarum fidelium hostia salutaris. Ut autem cultus ipse divinus

in capella ipsa ad honorem Dei sueque genitricis et totius celestis curie perpetuo iuxta nostra desideria peragatur, tres presbiteros ydoneos, puritate vite et morum honestate pollentes, per venerabilem fratrem nostrum — episcopum Carpentoratensem et successores suos, qui pro tempore fuerint, instituendos, ad ipsius capelle decorem et regimen esse perhenniter auctoritate apostolica statuimus, volumus ac etiam ordinamus, qui horas diurnas pariter et nocturnas ibi psallere, ac pro vivis et defunctis divina celebrare officia perpetuis temporibus, et de bonis pro dote dicte capelle per nos inferius assignatis, in communi honeste vivere teneantur. Pro dote igitur dicte capelle dictorumque presbiterorum et servitorum suorum victu et sustentatione aliisque suis necessitatibus et oneribus supportandis, res et bona infrascripta ad nos ex certis et legitimis causis spectantia, que franca et ab omni alia servitute libera esse perpetuo volumus, auctoritate predicta concedimus, donamus et in perpetuum assignamus, habenda, possidenda et percipienda per ipsos presbiteros cum omnibus iuribus et pertinentiis suis, videlicet, quandam domum contiguam dicte capelle et cum eadem capella ex una parte confrontatam, et ex alia cum hospitio liberorum quondam Bertrandi Bartholomei, et ex altera parte cum hospitio quod olim fuit Bonifacii Nigri Iudei. Item et domum, terras, vineas, pratum et ortum, sita in territorio Serrarum, in loco dicto Caudamar, ex diversis partibus confrontata cum rivo de Meda et via publica qua itur versus Massanum ac cum vinea dicti Nicolai Girelli et vinea Iacobi Banut, et via qua itur de Carpentorato versus Columbum, cum quartonibus debitis pro quibusdam vineis et quatuor eminis de servitio debitis per Rostagnum de Sancta Maria infra dictum territorium et omnibus aliis iuribus et pertinentiis suis. Item plateam et locum in civitate predicta, qui dicitur Balneum Iudeorum, confrontatum cum via publica et cum hospitio Guillerme de Podio. Item et terram que solebat esse cimiterium Iudeorum, confrontatam ex diversis partibus cum via publica qua itur de Carpentorato versus Serras et cum vineis Bertrandi Petri Dols Milos et Sifredi Espina. Ceterum, presbiteris eisdem et quibusvis aliis districtius inhibemus, ne bona predicta aut eorum aliqua distrahere, vendere, donare, alienare aut alii concedere vel in alium transferre quocumque modo presumant. Nos enim ex nunc decernimus irritum et inane quicquid contra huiusmodi nostre inhibitionis tenorem contigerit attemptari. Nulli ergo etc. nostrorum voluntatis, ordinationis, concessionis, donationis, assignationis, inhibitionis et constitutionis infringere etc. Dat. Avinione, VI Kalendas Iunii, anno septimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 74, fols. 12v–13r; 82, fols. 1v–2r; Ibid., Reg. Aven. 19, fol. 513v.

Publication: Coulon, *Jean XXII* 2, col. 337 (partly).

Note: See preceding doc.

Bibliography: Grayzel, *John XXII*, p. 68; Mollat, *Jean XXII* 4, p. 344.

323

Avignon, 1 July 1323

Appointment of Guillelmus Chabaudi, Guillelmus Alberti and Franciscus Cabrani, as chaplains in the chapel of St. Mary in Carpentras, established in place of the local synagogue.

Dilecto filio Guillelmo Chabaudi, perpetuo capellano capelle Beate Marie Carpentoratensis. Apostolice sedis gratiosa benignitas illis libenter dexteram sue provisionis extendit, quos virtutum percipit meritis adiuvari. Dudum siquidem, Iudeis a civitate nostra Carpentoratensi ubi tunc morabantur, qui, post plures caritativas monitiones et predicationes salubres eis factas, tanquam dure cervicis populus, in sue perfidie cecitate manentes, illustrari vero Catholice fidei lumine renuerunt, expulsis, nos ad honorem Sancte et Individue Trinitatis ac gloriose Dei genitricis Marie, domine nostre, omniumque sanctorum, in loco ubi prius ibidem synagoga dictorum extiterat Iudeorum, ea omnino diruta, quandam capellam construi et fundari fecimus, nominis et honoris vocabulo eiusdem gloriose Virginis insignitam, ut, domo orationis effecta et inde Iudaice superstitionis eliminata spurcitia, Salvatoris nostri Ihesu Christi Domini et eiusdem genitricis sue ac omnium sanctorum ibidem memoria celebris habeatur, laudaretur divina potentia et immolaretur pro redemptione criminum hostia salutaris; et demum, certa dote ad opus trium capellanorum, quos in eadem capella institui pro tempore contingeret assignata, duximus auctoritate apostolica statuendum, quod iidem capellani instituendi taliter in eadem missarum sollemnia et alia, tam diurna quam nocturna divina officia perpetuis temporibus semel celebrare ac de bonis assignatis pro dote in communi vivere teneantur, sicut in aliis litteris nostris inde confectis plenius continetur. Attendentes itaque puritatem vite ac morum honestatem et alia merita probitatis, que tibi percepimus fidedignorum testimoniis suffragari, tibi que volentes huiusmodi tuorum meritorum obtentu gratiam facere specialem, te in perpetuum capellanium dicte capelle auctoritate apostolica instituimus, tibi que fore de communibus eiusdem capelle proventibus presentibus et futuris, sicut uni ex aliis capellanis eiusdem capelle integre respondendum decernimus, et ex nunc etiam irritum et inane, si secus super hiis a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attemptari. Nulli ergo etc. nostre institutionis et constitutionis infringere etc. Dat. Avinione, Kalendis Iulii, anno septimo.

Dilecto filio Guillelmo Alberti, perpetuo capellano capelle Beate Marie Carpentoratensis ut supra.

Dilecto filio Francisco Cabrani, perpetuo capellano capelle Beate Marie Carpentoratensis ... ut supra.

Source: ASV, Reg. Vat. 82, fol. 2r.

Note: See above, Docs. 321, 322.

Bibliography: Coulon, *Jean XXII* 2, col. 347; Grayzel, *John XXII*, p. 68; Mollat, *Jean XXII* 4, p. 344.

324

Avignon, 9 July 1323

Announcement that following the establishment of a chapel in place of a synagogue in Châteauneuf, the serving bishop of Avignon is to appoint two priests in the chapel.

Ad perpetuam rei memoriam. Dudum, post expulsionem Iudeorum de Castro Novarum, Avinionensis diocesis, qui, licet sepius caritative et salubriter commoniti, converti ad fidem Catholicam renuerunt, nos in loco ubi dicti Iudei suam solebant facere sinagogam, ea diruta penitus, quandam capellam ad divini cultus augmentum et honorem precelse genitricis Dei Marie, domine nostre, constitui fecimus et fundari, ut, inde Iudaice superstitionis eliminata spurcicia, prefate genitricis Dei celebris memoria perpetuis temporibus habeatur, ad quam officiendam decenter duos honestos et idoneos presbyteros instituendos per episcopum Avinionensem, qui erit pro tempore, esse perpetuo volumus, et per alias nostras litteras ordinamus ... Dat. Avinione, VII Idus Iulii, anno septimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 74, fol. 12r; Ibid., Reg. Aven. 19, fol. 51lv.

Publication: Coulon, *Jean XXII* 2, cols. 335f. (wrong date) and 350.

Note: See Doc. 321, where three priests are mentioned.

Bibliography: Grayzel, *John XXII*, p. 68; Mollat, *Jean XXII* 4, p. 344.

325

Avignon, 13 September 1324

Request to Charles le Bel, king of France, to summon certain witnesses to Avignon, including the convert Jean de Forez, alias Abraham of Perpignan, to give evidence in the trial of Jean l'Archevêque, lord of Parthenay, who is charged with practising magic.

Regi Francie. Cum in negocio inquisitionis contra nobilem virum Iohannem Archiepiscopi, dominum de Pertiniaco, super crimine heresis apud sedem apostolicam inchoato, dilecti filii Iohannes de Bourdinaria, ordinis Fratrum Predicatorum, Iohannes de Foresio, conversus, qui ante conversionem suam Abraam de Perpiniano vocabatur, et Alanus Brito, morans Pertiniaci, dudum familiaris dicti nobilis, pro testibus credebantur multipliciter oportuni, celsitudinem regiam attentius deprecamur, quatinus prenomintas personas et alias, si quas dilectus filius inquisitor heretice pravitatis eidem celsitudini duxerit super hoc nominandas, ad eandem sedem celeriter et secrete, sicut ipsius qualitas exigit negotii, mittere non postponat. Datum Avinione, Idibus Septembris, anno nono.

Source: ASV, Reg. Vat. 113, fol. 1r.

Publication: Coulon, *Jean XXII* 3, p. 4; Jourdain, *Index*, p. 102; Vidal, *Bullaire*, pp. 99f.

Note: On the accusation of having practised magic, levelled against the lord of Parthenay, see Vidal, *op. cit.*, p. 80.

Bibliography: Grayzel, *John XXII*, p. 42, note.

326

Avignon, 5 March 1325

Authorization to Henry II of Birnenburg, archbishop of Cologne, to enforce all the enactments concerning usury against the Jews under his temporal jurisdiction.

Venerabili fratri Henrico, archiepiscopo Coloniensi, salutem. Cum, sicut accepimus, nonnulli Iudei tuarum partium graves et immoderatas usuras a Christianis exigere et extorquere presumant, nos volentes super hoc Christianis eisdem de oportuno remedio providere, fraternitati tue faciendi auctoritate apostolica observari adversus eosdem Iudeos in tua diocesi et locis aliis

quibuscumque, ubi dominium obtines temporale, in cuiuscumque provincia vel diocesi constitutis, sacrorum conciliorum et alias sedis apostolice constitutiones contra usurarios promulgatas, necnon exhibendi et reddendi eisdem Christianis de dictis Iudeis super hiis iusticie complementum, et tam dictos Iudeos per subtractionem communionis fidelium coercendi quam in quoslibet alios contradictores et rebelles super hiis, que predicta contingunt, censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, exercendi usque ad sedis apostolice beneplacitum, auctoritate presentium liberam concedimus facultatem; non obstantibus, si aliquibus communiter vel divisim ab eadem sit sede indultum, quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint, per litteras apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem, et qualibet alia indulgentia dicte sedis, generali vel speciali, cuiuscumque tenoris existat, per quam, presentibus non expressam vel totaliter non insertam, tue iurisdictionis explicatio in hac parte valeat quomodolibet impediri et de qua cuiusque toto tenore de verbo ad verbum in nostris litteris habenda sit mentio specialis. Dat. Avinione, III Nonas Martii, anno nono.

Source: ASV, Reg. Vat. 78, fol. 364r; Ibid., Reg. Aven. 22, fol. 475r.

Publication: Sauerland, *Urkunden* 1, pp. 349f.

Note: On the same letter sent to others, see below, Docs. 331, 332.

Bibliography: Grayzel, *John XXII*, p. 69; Kober, *Juden im Rheinland*, pp. 253f.; Mollat, *Jean XXII* 5, p. 324.

327

Avignon, 5 June 1325

Appointment of the council of rectors of the Church in Rome, and definition of their competences, excluding the jurisdiction over the Jews, following a report and recommendation of a committee, consisting of Gentile Bensivenga, bishop of Nepi, Angelus Tignosi, bishop of Viterbo, and the late A., abbot of St. Paul in Rome. The report was prepared by the two last named members of the committee.

Dilectis filiis — priori basilice Principis Apostolorum, et Iohanni de Sarracenis, Lateranensis, Bartholomeo Mansella, Sancte Marie Maioris, Angelo Petri Mathei, Sancte Cecilie, magistro Iohanni, Sancti Georgii ad Velum Aureum, Berardo, presbitero Sancti Angeli, Iacobo Niza, Sancti

Laurentii in Damaso, Landoni, Sancti Marci, Iacobo de Cancellario, Sancte Marie in Aquiro, Iohanni Gaballini, Sancte Marie Rotunde, Thome, Sancti Nicolai de Funariis, canonicis, ac — rectori Sancte Marie de Publico, ecclesiarum de Urbe, fraternitatis Romane rectoribus, salutem. Dudum de conditione rectorum fraternitatis Romane, qui de causis ad ecclesiasticum forum spectantibus, de consuetudine vel privilegio apostolico speciali cognoscunt, ac de iurisdictione que eis competeat, de consuetudine vel privilegio supradictis desiderantes plenarie informari, venerabilibus fratribus nostris — Nepesino, tunc nostro in Urbe vicario, ac — Viterbiensi episcopis et quondam A., abbati monasterii Sancti Pauli de Urbe, nostris dedimus litteris in mandatis, quod ipsi vel duo eorum, de officio dictorum rectorum et de spectantibus ad illud, de consuetudine seu privilegio memoratis, necnon de tempore creationis ipsorum, et de ecclesiis et earum nominibus, a quibus debebant vel consueverant assumi, et de personis que ad illud exercendum ydonee viderentur, de hiis quoque, in quibus foret dictum officium reformandum, et etiam de circumstantiis universis, qualiter insuper per nos esset in talibus providendum, et quomodo super hiis procedi hactenus fuerat consuetum, curarent diligentius indagare, et quecumque super premissis et singulis invenirent, fideliter in scriptis redacta cum earundem litterarum serie sub sigillis eorum nobis quantocius intimarent, ut ex relatione ipsorum super hiis plenius informati, que super hoc agenda per nos et reformanda forent ac etiam ordinanda, actore Deo, securius agere et ordinare utilius valeremus. Dictique episcopus Viterbiensis et abbas in executione mandati huiusmodi absque dicto episcopo Nepesino, prout ex forma dictarum litterarum nostrarum poterant, procedentes, de premissis omnibus et singulis diligentius indagarunt, et que super hiis invenerunt, fideliter in scriptis redacta una cum depositionibus testium, quos super hiis receperunt, sub sigillis eorum nobis fideliter intimaverunt. Quia igitur ex eorum relatione comperimus, quod quantum ad creationem dictorum rectorum pertinet, tota Urbs dividitur in tres partes, de quarum qualibet quatuor ecclesie eligi debent, ac de unaquaque ipsarum est unus clericus eligendus pro rectore fraternitatis predictae, in creatione vestra, qui estis de tribus partibus memoratis, modum volentes similem observare, vos, de quibus laudabilia nobis testimonia perhibentur, auctoritate presentium in rectores fraternitatis assumimus supradictae. Verum, quia de hiis, que ad iurisdictionem vestram et eorum qui vobis in dicto succedent officio et durationem eiusdem officii pertinent, ex attestationibus nobis missis per inquisitores predictos, diversos reperimus deposuisse diversa, de fratrum nostrorum consilio, auctoritate presentium ordinamus, quod deinceps officium vestrum et aliorum rectorum dicte fraternitatis, qui erunt pro tempore, a tempore creationis vestre, et eorum qui futuris temporibus creabuntur, ultra biennium non perduret, teneamini tamen vos et successores vestri, rectores fraternitatis predictae, qui erunt pro tempore, ante finem dicti biennii per quatuor menses certificare nos et successores nostros, Romanos

pontifices, per nuntium et litteras speciales de mense et die quo dicti biennii finis instat. Vobis insuper ac universis rectoribus dicte fraternitatis, qui pro tempore fuerint, edicto perpetuo prohibemus, ne de usurarum et matrimoniorum, ac Iudeorum seu Iudeos quocumque modo tangentibus, et heretice pravitatis causis, litibus vel questionibus, necnon de ecclesiis intitulatis seu commendatis eisdem fratribus nostris, Sancte Romane Ecclesie cardinalibus, et personis ipsarum seu de capellis et parrochiis ipsarum ecclesiarum ac clericis et parrochianis earum, vos aliquatenus intromittatis aut etiam intromittant. Vobis quoque ac ipsis de aliquorum excessibus, vel alias ex officio, inquirendi omnem interdiciamus potestatem, decernentes irritum et inane, si secus super hiis contingerit attemptari. Dat. Avinione, Nonis Iunii, anno nono.

Source: ASV, Reg. Vat. 79, fol. 289v; Ibid., Reg. Aven. 23, fols. 416r–417v.

Bibliography: Mollat, *Jean XXII* 5, p. 391.

328

Avignon, 1 July 1325

Mandate to Matthew of Bucheck, archbishop of Mainz, following the latter's petition, that all cases involving Jews in his territory shall be subject to his sole jurisdiction for a period of two years.

Venerabili fratri Mathie, archiepiscopo Maguntino, salutem. Sincere devotionis affectus, quem ad nos et Romanam Ecclesiam habere dinosceris, promeretur, ut personam tuam paterna benivolentia prosequentes, petitionibus tuis, quantum cum Deo possumus, favorabiliter annuamus. Sane, ex tue serie petitionis accepimus, quod Iudei in tuis civitate, villis, castris et munitionibus consistentes, sunt tue camere peculiares homines et subiecti, in quibus Iudeis maior pars reddituum consistere noscitur camere antedictae, quodque dicti Iudei per iudices a sede apostolica impetratos et subdelegatos eorum, ipsorum Iudeorum appellationibus et defensionibus legitimis non admissis, contra privilegia et libertates eorum opprimuntur multipliciter et gravantur, in diminutionem reddituum dicte camere et tuum non modicum detrimentum. Quare nobis humiliter supplicasti, ut super hoc providere de benignitate apostolica dignaremur. Quocirca fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatenus de omnibus et singulis causis dictorum Iudeorum, presentibus et futuris, super quibus tenore presentium te iudicem constituimus delegatum auctoritate nostra cognoscas, easque, appellatione remota, debito fine decidas, faciens quod decreveris per censuram

ecclesiasticam firmiter observari; testes autem qui fuerint nominati, si se gratia, odio vel timore subtraxerint, censura simili, appellatione cessante, compellas veritati testimonium perhibere. Volumus autem, quod iidem Iudei auctoritate aliarum litterarum apostolicarum coram alio nequeant conveniri, nisi in eis de presentibus nostris litteris plena et expressa mentio habeatur; presentibus post biennium minime valituris. Dat. Avinione, Kalendis Iulii, anno nono.

Source: ASV, Reg. Vat. 79, fol. 173r; Ibid., Reg. Aven. 23, fol. 277r.

Bibliography: Grayzel, *John XXII*, p. 70; Mollat, *Jean XXII* 5, p. 410.

Grant to Wolfram of Grumbach, archbishop of Würzburg, that all cases involving Jews in his territory shall be subject to his sole jurisdiction, unless the exception specifically mentions the grant.

Venerabili fratri Wolframo, episcopo Herbipolensi, salutem. Sincere devotionis affectus, quem ad nos et Romanam geris Ecclesiam promeretur, ut petitiones tuas, quantum cum Deo possumus, ad exauditionis gratiam admittamus. Tuis itaque devotis supplicationibus inclinati, ut usque ad biennium, nullus Iudeus tue civitatis et oppidorum ecclesie Herbipolensis, tue temporali iurisdictioni subiectorum, per litteras apostolicas generales vel speciales conveniri vel ad iudicium trahi valeat, nisi in eisdem litteris de indulto huiusmodi expressa mentio haberetur, dummodo in tua curia parati sint de ipsis conquerentibus de iusticia respondere, tuque vel officiales tui in exhibendo iusticiam eisdem conquerentibus paratos vos exhibeatis cum effectum, auctoritate tibi presentium indulgemus. Nulli etc. nostre concessionis infringere etc. Dat. Avinione, VII Idus Maii, anno decimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 81, fol. 44v; Ibid., Reg. Aven. 25, fol. 48r; 40, fol. 73r.

Note: The bishop's jurisdiction was later extended; see below, Doc. 346.

Bibliography: Grayzel, *John XXII*, p. 71; Mollat, *Jean XXII* 6, p. 185.

330

Avignon, 25 July 1326

Request from Hugo Michel de Besançon, bishop of Paris, for a report on the situation of Hebrew, Greek, Arabic and Chaldaic studies in the University of Paris, following the instructions of Clement V.

Venerabili fratri — episcopo Parisiensi, salutem. Cupientes ut fidei Christiane religio dilatato tentorii sui loco funiculos suos faciat longiores et proinde salus proveniat animabus, plenam volumus habere notitiam, qualiter statutum felicitis recordationis Clementis pape V, predecessoris nostri, de scolis in Ebrayce, Grece, Arabice et Chaldee linguarum generibus in Parisiensi et certis aliis studiis erigendis et a certis viris Catholicis sufficientem habentibus linguarum ipsarum notitiam scolis regendis eisdem, ac de provisione annua ipsis regentibus in stipendiis competentibus et sumptibus facienda, in concilio Viennensi editum, quod dilatationem fidei et profectum animarum earundem respicere noscitur, observatur in Parisiensi studio prelibato. Quocirca fraternitati tue per apostolica scripta committimus et mandamus, quatinus de illis et eorum numero, qui dictas scholas in prefato Parisiensi studio juxta hujusmodi statutum in linguis regunt eisdem, et si scholares auditores habent, et qualiter in stipendiis et sumptibus antedictis et per quos et in quanta vel quantis pecuniariis summis dictis regentibus providetur et a quibus, et quantum exigatur ratione provisionis hujusmodi, plenarie te informes, et cum exinde informatus extiteris, quicquid inveneris de premissis et singulis, nobis per tuas litteras harum seriem continentes cures particulariter et distincte quantocius reserare. Dat. Avinione, VIII Kalendas Augusti, anno decimo.

Publication: Denifle, *Chartularium* 2, p. 293; Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1326, § 29.

Note: See above, Docs. 288, 299.

Bibliography: Grayzel, *John XXII*, p. 71.

331

Avignon, 1 August 1326

Authorization to Baldwin of Lützelburg, archbishop of Trier, to enforce all the enactments concerning usury against the Jews under his jurisdiction.

Venerabili fratri Baldewino, archiepiscopo Treverensi, salutem. Cum sicut accepimus... Dat. Avinione, Kalendis Augusti, anno decimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 81, fol. 247r; Ibid., Reg. Aven. 25, fol. 260r.

Publication: Sauerland, *Urkunden* 1, pp. 457f.

Note: Identical with Doc. 326.

Bibliography: Grayzel, *John XXII*, p. 72; Kober, *Juden im Rheinland*, pp. 253f.; Mollat, *Jean XXII* 6, p. 274.

332

Avignon, 1 August 1326

Authorization to Henry II of Birnenburg, archbishop of Cologne, to enforce all the enactments concerning usury against the Jews under his jurisdiction.

Cum sicut accepimus... Dat. Avinione, Kalendis Augusti, anno decimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 113, fol. 248r.

Publication: Sauerland, *Urkunden* 1, p. 458.

Note: Identical with Docs. 326 and 331. The address reads: *Henrico Archiepiscopo Treverensi*. Obviously this should be: *Coloniensi*.

Bibliography: Grayzel, *John XXII*, p. 72.

333

Avignon, 29 October 1326

Absolution to Odoardus of Saint-Ferréol, canon at the church of St. Michael of Beauvais, for having witnessed (as a child of ten) the execution of a Jew, and for having thrown stones at the man on the gibbet. He may retain his prebend.

Dilecto filio Odoardo de Sancto Ferreolo, canonico ecclesie Sancti Michaelis Belvacensis, salutem. Personam tuam apud nos de probitatis et aliis virtutum meritis fidedignorum testimonio commendaris, sincera prosequentes in Domino caritate, illa tibi libenter concedimus, que tue saluti et statui fore credimus oportuna. Sane, peticio pro parte tua nobis nuper exhibita continebat, quod tu olim in etate decem annorum vel circiter constitutus, cum

quidam Iudeus propter eius demerita ad ultimum esset iudicatus supplicium et suspendio deputatus, dum per pedes in patibulo pendens lapidaretur a populo, tu una cum aliis ibidem astantibus dictum Iudeum lapidantibus, lapides proiecisti in eum ipsumque in capite percussisti, ignorans tamen utrum ex ictu huiusmodi dicto Iudeo mors magis fuerit properata, et recedens exinde dictum Iudeum adhuc vivum, in patibulo dimisti pendentem, qui tamen invalescentibus lapidum ictibus postmodum expiravit; quodque diu post huiusmodi factum, videlicet ab anno citra de parrochiali ecclesia de Connegiaco, Suessionensis diocesis, fuit tibi alias tamen canonice apostolica auctoritate provisum, et deinde dictam ecclesiam, parum aut nihil de fructibus illius percipiens, cum canonicatu et prebenda ecclesie Sancti Michaelis Belvacensis nuperrime alias canonice permutasti, quos quidem canonicatum et prebendam fuisti vigore permutationis huiusmodi assecutus. Cum autem propter factum premissum dubites te irregularitatis maculam incurrisse, pro parte tua fuit nobis humiliter supplicatum, ut providere tibi super hoc de benignitate apostolica misericorditer dignaremur. Nos igitur volentes te predictorum meritorum tuorum obtentu speciali prerogativa prosecui favoris, tecum super irregularitatem quam propter hoc incurristi et quod, ea non obstante, dictos canonicatum et prebendam licite retinere valeas, auctoritate apostolica, de specialis dono gratie dispensamus, ac fructus, redditus et proventus per te medio tempore perceptos ex eis, tibi de speciali gratia remittimus et donamus. Nulli ergo etc. nostre dispensationis, remissionis et donationis infringere etc. Dat. Avinione, XIII Kalendas Novembris, anno undecimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 83, fol. 396v.

Bibliography: Grayzel, *John XXII*, p. 73 (who has IV Kal. Decembris); Mollat, *Jean XXII* 6, p. 353.

334

Avignon, 5 November 1326

Announcement of the allocation of additional properties for the support of the chapel St. Mary in Carpentras, which had been constructed on the ruins of the local synagogue.

Ad perpetuam rei memoriam. Dudum de civitate nostra Carpentoratensi Judeis ibidem tunc morantibus, qui post plures monitiones caritativas et predicationes salubres ad fidem converti Catholicam renuerunt, expulsis, nos ad honorem Dei et beate Marie Virginis, matris sue, domine nostre,

omniumque sanctorum in loco ubi synagoga dictorum ibidem extiterat Judeorum, ea diruta penitus, quandam capellam construi et fundari fecimus, ejusdem Virginis honoris et nominis vocabulo insignitam, ut orationis domo effecta et Judaice superstitionis eliminata spurcitia, Salvatoris nostri Domini Jhesu Christi et ejusdem genitricis sue omniumque sanctorum ibidem memoria celebris haberetur, laudaretur divina potentia et immolaretur pro redemptione criminum hostia salutaris, nichilominus statuentes, quod tres presbiteri ydonei, puritate ac morum honestate pollentes, per venerabilem fratrem nostrum — episcopum Carpentoratensem et successores suos, qui pro tempore fuerint, instituendi ad ipsius capelle decorem et regimen, qui horas diurnas pariter et nocturnas ibi psallere ac pro vivis et defunctis fidelibus divina officia celebrare, necnon et de bonis pro dote dicte capelle assignatis tenerentur in communi honeste vivere, perpetuis temporibus haberentur. Et licet pro dote dicte capelle dictorumque presbiterorum et servitorum victu et sustentatione aliisque suis necessitatibus et oneribus supportandis, certa res et bona, in litteris nostris confectis super hoc plenius designata, duxerimus assignanda et etiam applicanda, sicut in eisdem litteris serius continetur, volentes tamen dotem augmentare predictam, ut prefati presbiteri presentes et posteri eo ferventius et devotius circa divinum cultum agendum in eadem capella vacent continue, quo melius et uberius fuerint bonis temporalibus sustentati, res et bona infrascripta, ad nos ex certis et legitimis causis spectantia, que franca et ab omni alia servitute libera esse perpetuo volumus, in augmentum dotis predictae prefate capelle ac eisdem presbiteris auctoritate apostolica concedimus, donamus, applicamus et in perpetuum assignamus habenda, possidenda et percipienda per ipsos presbiteros cum omnibus juribus et pertinentiis suis pacifice et quiete, videlicet ... quibus quidem presbiteris et quibusvis aliis districtius inhibemus, ne bona predicta seu eorum aliqua distrahere, vendere, donare, alienare aut alii concedere vel in alium transferre quoquo modo presumant. Nos enim ex nunc irritum decernimus et inane quicquid contra hujusmodi nostre inhibitionis tenorem contigerit attemptari. Nulli ergo etc... Datum Avinione, Nonis Novembris, anno undecimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 82, fols. 2v-3r; 114, fol. 80r.

Publication: Coulon, *Jean XXII* 3, p. 13.

Note: See above, Docs. 322, 323.

Bibliography: Grayzel, *John XXII*, p. 69; Mollat, *Jean XXII* 6, p. 624; Valois, *Jacques Duèze*, p. 422.

335

Avignon, 4 November 1327

Mandate, if the facts are established, to Bartholomew Brancaccio, archbishop of Trani, to augment the income of Santa Maria Nova in Trani, which had been a synagogue, by joining to it the church of St. Gervasius outside the walls of Trani, following the petition of the rector of Santa Maria Nova.

Venerabili fratri — archiepiscopo Tranensi, salutem etc. Petitio dilecti filii Dominici dicti Circilli, rectoris ecclesie Sancte Marie Nove Tranensis, nobis nuper exhibita continebat, quod dudum ecclesia prefata in eodem loco, in quo situata existit qui antea fuerat sinagoga Iudeorum, in honorem et sub vocabulo ipsius beate Marie Virginis ac in die festi Annunciationis eiusdem extitit consecrata, et quod ad ecclesiam ipsam ob devotionem precipuam magna confluit assidue populi multitudo quodque dicta ecclesia nullos habet redditus aut proventus, ex quibus rector ipsius, qui est pro tempore, congrue valeat sustentari. Quare prefatus Dominicus nobis humiliter supplicavit, ut pro sua et successorum suorum rectorum dicte ecclesie Sancte Marie, qui erunt pro tempore, sustentatione congrua, cultu quoque inibi augmentando divino, et ut propter augmentum cultus huiusmodi devotio fidelium ibidem de bono semper in melius convascescat ecclesiam Sancti Chervasii, sitam extra menia civitatis predictae, ad tuam collationem spectantem, cuius fructus, redditus et proventus quinque unciarum auri valorem annum non excedunt, eidem ecclesie Beate Marie cum omnibus iuribus et pertinentiis suis annectere imperpetuum et unire, de benignitate apostolica misericorditer dignaremur. Licet, igitur, ad huiusmodi augmentum cultus divini ubique promovendum nostre mentis precordia studiis indefessis aspirent, quia tamen de premissis noticiam non habemus, fraternitati tue per apostolica scripta committimus et mandamus, quatenus premissis in considerationem adductis, si hoc videris expedire, prefatam ecclesiam Sancti Chervasii cum omnibus iuribus et pertinentiis suis, predictae ecclesie Sancte Marie auctoritate apostolica unias imperpetuum et annectas, ita quod post annexionem et unionem huiusmodi, cedente vel decedente eiusdem ecclesie Sancti Chervasii rectore, liceat predicto rectori eiusdem ecclesie Sancte Marie vel successoribus suis, qui erunt pro tempore, eiusdem ecclesie Sancti Chervasii ac iurium et pertinentiarum predictorum corporalem possessionem propria auctoritate apprehendere, et ipsam in usus proprios perpetuo retinere; contradictores ... non obstantibus... Datum Avinione, II Nonas Novembris, anno duodecimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 86, fols. 23v–24r; Ibid., Reg. Aven. 29, fol. 631r-v.

Note: On the synagogues in Trani converted into churches following the persecutions at the end of the thirteenth and the beginning of the fourteenth

centuries, see Beltrani, *Trani*, p. 76; Cassuto, *Destruction of the Academies*, p. 140.

Bibliography: Grayzel, *John XXII*, p. 73; Mollat, *Jean XXII* 7, p. 55.

Prohibition to the inquisitors in southern Italy to proceed against Jews or converts without permission from Bartholomew Brancaccio, archbishop-elect of Trani, valid for three years, following the archbishop's complaint that the inquisitors were oppressing the Jews and the converts, and that consequently his church's financial interests were suffering.

Dilectis filiis inquisitoribus heretice pravitatis in partibus Apulie per sedem apostolicam deputatis, salutem. Petitio dilecti filii Bartolomei, electi Tranensis, nobis exhibita continebat, quod Iudei existentes in civitate Tranensi sunt subditi mense sue archiepiscopali Tranensi, ex quibus dicta mensa consuevit hactenus, quando erant in maiori numero, ampla emolumenta percipere et habere. Verum, vos tot gravamina retroacto tempore intulistis et continue infertis eisdem, quod valde pauci inibi remanserunt et illi, qui ibidem supersunt, tanta premuntur inopia, quod valde tenuis profectus potest deinceps ex dictis Iudeis succedere dicte mense; quodque etiam similem oppressionem infertis neophitis, qui ex plebe dictorum Iudeorum ad fidem Catholicam inibi sunt conversi, plus ab eis temporalia lucra querentes quam aliquam edificationem facere spiritualem. Quare idem electus nobis humiliter supplicavit, ut, cum ipse, prout ad suum spectat officium, dictos Iudeos sibi subditos et neophitos ex dictis Iudeis, ut premittitur, conversos ad fidem vel imposterum convertendos corrigere, ubi fuerint corrigendi, paratus existat, providere adversus predicta vestra gravamina de oportuno remedio dignaremur. Nos itaque eiusdem electi supplicationibus inclinati, vobis, quod usque ad biennium a data presentium computandum, contra Iudeos seu neophitos predictos aut eorum aliquos, eodem electo seu officiali aut vicario suo minime requisito, nisi cum prefato electo aut cum altero ex eisdem officiali seu vicario, si voluerint interesse, nullatenus procedatis, auctoritate presentium districtius inhibemus. Nulli etc. Dat. Avinione, VII Kalendas Februarii, anno duodecimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 87, fol. 222r-v; Ibid., Reg. Aven. 30, fol. 673.

Publication: Sbaralea (Eubel), *Bullarium* 5, p. 338.

Note: See also preceding doc. and Grayzel, *John XXII*, pp. 73f., on the Inquisition's competence with regard to Jews.

Bibliography.: Grayzel, *loc. cit.*; Id., *Popes, Jews and Inquisition*, p. 184; Mollat, *Jean XXII* 7, p. 153; Yerushalmi, *Inquisition*, p. 18.

337

Avignon, 15 February 1328

Repetition of announcement of the establishment in Bedarride of a chapel in the place where a synagogue had stood when the Jews dwelt in the town, and the allocation of income for the maintenance of the chapel and of three chaplaincies.

Ad perpetuam rei memoriam. Dum universa Redemptoris nostri beneficia, que de sue pietatis habundantia incessanter exhibet populo Christiano, intenta meditatione recolimus, ad cultum eius ampliandum iugiter vigiliis excitamur, continuis et indefessis studiis invitamur. Olim siquidem in castro Bidarride, Avinionensis diocesis, in loco videlicet ubi synagoga extiterat Iudeorum, dum ipsorum congregatio moraretur ibidem, eadem synagoga diruta funditus et destructa, quandam capellam ad divini nominis laudem et gloriam ac reverentiam et honorem precelse genitricis Dei, Marie, domine nostre, totiusque celestis curie, construi fecimus et fundari, ut, de loco illo Iudaice superstitionis eliminata spurcitia capellaque ipsa domo Dei et orationis effecta, maiestas in ea collaudaretur Altissimi ac eidem gloriose Virgini et sanctis omnibus honor impenderetur debitus et immolaretur pro delictis populi ostia salutaris. Et tandem eidem capelle, ipsius Virginis glorioso et reverendo vocabulo insignite, certam dotem ad opus trium capellanorum, per quos in ea perpetuis volumus deserviri temporibus, duximus assignandam, tunc auctoritate apostolica statuentes, ut tria ibidem altaria, primum et maius scilicet ad ipsius beatissime Virginis, secundum vero ad beati Iohannis Baptiste et tertium ad sanctarum omnium virginum erigerentur honorem... Nulli ergo etc. ... Dat. Avinione, XV Kalendas Marcii, anno duodecimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 86, fol. 73r-v; Ibid., Reg. Aven. 30, fol. 55r-v.

Note: See above, Docs. 312, 313, 314.

Bibliography: Mollat, *Jean XXII* 7, p. 175; Valois, *Jacques Duèse*, p. 422.

Mandate, if the facts are established, to the deans of Holy Cross in Liège and Deventer and the *scholasticus* of the church in Trier to compel the creditors, Christian and Jewish, of the monastery of St. Nicholas at Brauweiler, in the diocese of Cologne, to forgo the interest on their loans.

Dilectis filiis — Sancte Crucis Leodiensis, et — Davantriensis, Traiectensis diocesis, decanis, ac — scolastico Treverensis, ecclesiarum, salutem. Significarunt nobis dilecti filii Fridericus abbas et conventus monasterii Beati Nicolai Bruwilrensis, ordinis Sancti Benedicti, Coloniensis diocesis, quod dictum monasterium tot est debitorum sarcinis oneratum propter diversas obligationes factas, tam occasione duorum dudum in abbates dicti monasterii in discordia electorum, qui tam in partibus quam in Romana curia per decem annos et amplius super hoc litigarunt, quam alias, quod redditus et proventus ipsius monasterii non sufficiunt ad solvendas usuras tam Iudeis quam aliis usurariis Christianis; propter quod, monachis ipsius monasterii nequeuntibus ibidem recipere victum solitum et vestitum, perit ibidem observantia regularis. Nam possessiones, curtes et decime ipsius monasterii personis ecclesiasticis et secularibus obligate et vendite ab eisdem presentialiter detinentur; graves etiam pensiones et hereditarie necnon ususfructus ad vitam aliquorum sunt pro satis modica pecunia in bonis dicti monasterii constitute, quibus pro solutione dictarum pensionum aliquas ipsius monasterii possessiones titulo pignoris obligarunt, in fraudem usurarum et pignorum huiusmodi celebratis contractibus emptionum et super eis confectis publicis instrumentis. Quare prefati abbas et conventus nobis humiliter supplicarunt, ut creditores et alios supradictos, si constiterit, quod fructus, quos de predictis bonis et possessionibus vel ratione usufructuum et pensionum vel emptionum huiusmodi in fraudem usurarum contractarum receperint, ascendant usque ad verum pretium seu sortem pecunie mutuate aut solute per eos, predicta sorte contentos, alioquin recepto prius ab eodem monasterio quod a vero pretio seu sorte, computatis fructibus quos ex bonis huiusmodi perceperunt, forsitan deesset, ad restituendum dicta bona et possessiones ac pensiones annuas seu hereditarias, et quicquid ultra sortem receperunt, ac ususfructus huiusmodi dicto monasterio relaxandum, restitutis quibuscumque instrumentis et litteris super promissionibus confectis, obligationibus quoque renunciationibus et pactis quibuscumque habitis super hiis recisis, fideiussoribus etiam et obsidibus datis super hoc absolutis et iuramentis super hiis habitis relaxatis, compelli per discretos aliquos mandaremus. Quia vero nobis non constitit de premissis, discretioni vestre precipiendo mandamus, quatinus ... vocatis qui fuerint evocandi, ... faciatis super premissis omnibus et singulis iusticie complementum, facientes quod decreveritis, a Iudeis, monitione premissa, per subtractionem communionis fidelium, ab aliis vero per censuram

ecclesiasticam, appellatione remota, firmiter observari; testes autem, qui fuerint nominati, si se gratia, odio vel timore subtraxerint, censura simili, appellatione cessante, compellatis veritati testimonium perhibere... Dat. Avinione, XII Kalendas Martii, anno duodecimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 87, fol. 210r, Ibid., Reg. Aven. 30, fol. 676r-v.

Publication: Sauerland, *Urkunden* 2, pp. 135f.

Note: Sauerland, *loc. cit.*, has 19 February.

Bibliography: Grayzel, *John XXII*, p. 75; Kober, *Juden im Rheinland*, pp. 254f.; Mollat, *Jean XXII* 7, p. 177.

339

Avignon, 22 June 1328

Confirmation to James III, king of Majorca and count of Roussillon and Cerdagne, of the agreement with the Republic of Genoa, including a list of individuals, some of them Jews, subjects of the king, to be indemnified by Genoa for damages sustained since 1317.

Iohannes episcopus, servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Iacobo, regi Maioricarum illustri, salutem et apostolicam benedictionem. Non solum ea que iudicio, sed etiam que concordia vel compositione amicabili aut arbitrio rationabiliter terminantur, firma debent et illibata persistere, ne, quod absit, in recidive contentionis scrupulum relabantur. Sane, fili carissime, sicut oblata nobis pro parte tua et dilecti filii Philippi de Maioricis, thesaurarii ecclesie Sancti Martini Turonensis, tui patru et tutoris, petitio continebat, dudum inter te tuosque vassallos et subditos regni Maioricarum ac comitatus Rossilionis et Ceritanie ex parte una, et dilectos filios commune civitatis Ianuensis ac subditos et districtuales ipsius communis ex altera, ratione depredationum, rapinarum, extorsionum, represaliarum seu pignorationum, que facte mutuo dicebantur, ac distractionum et dationum in solutum, que de bonis ipsis seu rebus invicem asserebantur facte, materia questionum exorta... Nos igitur, qui libenter Christi fidelibus quietis et pacis commoda procuramus, quique inter dictas partes pacem et concordiam vigere cupimus ac dissensiones et scandala submoveri, tuis et eiusdem tutoris iustis supplicationibus inclinati, dictum laudum, arbitrium, declarationem, ordinationem et dispositionem predicta, rata et grata habentes, illa auctoritate apostolica, ex certa scientia confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus, supplentes omnem

defectum, si quis fuerit forsitan in predictis, de apostolice plenitudine potestatis; eo tamen salvo, quod per confirmationem et supplecionem huiusmodi nulli, nisi eisdem compromittentibus, valeat preiudicium generari. Tenores dictorum instrumentorum tales sunt: ... Notum sit omnibus, quod anno Domini MCCCXXVII, scilicet IIII Kalendas Octobris... In primis facta discussione matura, quantum fuit possibile fieri, dampnorum mutuo datorum, necnon perpensis, examinatis et discussis processibus habitis in curiis et coram officialibus, tam dicti domini regis Maioricarum, quam communis Ianue sepedicti, arbitrando, limitando, ordinando, declarando, prout melius potuerunt, dicunt, declarant, ordinant et arbitrantur, commune Ianue supradictum teneri pro personis infrascriptis subditis et subiectis dicti domini regis Maioricarum, dampnificatis in rebus eorum, per districtuales et subditos dicti communis Ianue, a tempore quo nova incepit dissensio seu discordia, videlicet a quartadecima die mensis Septembris anni Domini millesimi trescentesimo decimo septimi, in octuaginta duabus milibus sexcentis duabus libris, octo solidis et septem denariis monete regaliū Maioricensium, in quibus solvendis et satisfaciendis pro personis subscriptis, per modum subscriptum, dictum commune Ianue, quod nunc est, arbitrando ut supra, concorditer condemnant et declarant fore obnoxium et astrictum. Persone autem subditorum dicti domini regis Maioricarum, quibus et pro quibus fit condemnatio memorata, sunt hec, videlicet ... Ysach Cohen in ducentis septuaginta duabus libris, decem solidis ... Mussa Benharon et Abraham Alatzar, Iudei de Maioricis, in duabus milibus trecentis viginti libris... Dat. Avinione, X Kalendas Iulii, anno duodecimo.

Source: ASV, Reg. 87, fols. 345r-352v; Ibid., Reg. Aven. 31, fols. 152r-162r.

Note: On the common fate of the Jews in Majorca, Roussillon and Cerdagne, see Gross, *Gallia Judaica*, pp. 437f., 632f.

Bibliography: Mollat, *Jean XXII* 7, p. 308.

Mandate to John of Aragon (son of King James), archbishop of Tarragona and titular patriarch of Alexandria, and Peter Lopez de Luna, archbishop of Saragossa, to absolve King Alfonso IV of Aragon and his officials for having cut off the ear of a chicken thief, a cleric. A Jew, accused of having received the stolen chicken, had been condemned to the same punishment.

Venerabilibus fratribus — patriarche Alexandrino et — archiepiscopo Cesaraugustano, salutem. Petitio carissimi in Christo filii nostri Alfonsi, regis Aragonum illustris, nobis exhibita continebat, quod olim denuntiato sibi, quod quidam famulus quasdam gallinas de curia ipsius regis furatus extiterat easque cuidam Iudeo vendiderat, idem rex Berengario de Castrovetteri, laico, officiali suo, qui alguazirus in illis partibus vulgariter nuncupatur, quamvis dictus alguazirus eidem regi dixisset, quod dictus famulus clericalem habebat tonsuram, ut ceteri a similibus retraherentur excessibus, mandavit, quod, si sibi de dicto furto constaret, tam famulo quam Iudeo predictis faceret auriculas amputari; idemque alguazirus, exequendo mandatum huiusmodi, cum nonnullis aliis eum ad id concomitantibus, prefato famulo fecit auriculam amputari. Quare dictus rex nobis humiliter supplicavit, ut sibi ac alguaziro et concomitantibus predictis ab excommunicationis sententia, quam propterea incurrerunt, providere de oportune absolutionis beneficio dignaremur. Nos igitur ipsius regis supplicationibus inclinati, fraternitati vestre presentium tenore committimus et mandamus, quatenus vos vel alter vestrum eisdem regi, alguaziro et concomitantibus ab huiusmodi excommunicationis sententia iuxta formam Ecclesie auctoritate nostra absolutionis beneficium impendatis, iniungentes eis penitentiam salutarem et alia, que de iure fuerint iniungenda. Datum Avinione, II Nonas Martii, anno tertiodecimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 90, fol. 56v; Ibid., Reg. Aven. 32, fol. 515v.

Note: The king's offence consisted of having punished a cleric. The chicken had been prepared for the guests of the king on the occasion of his wedding with Eleanor of Castile. The king had written Gaucelino, cardinal bishop of Albano, to grant him and his officials absolution. The cardinal referred the matter to the pope. See Vincke, *Documenta Selecta*, pp. 348f.

Bibliography: Mollat, *Jean XXII* 8, p. 203.

341

Avignon, 22 March 1329

Reduction of forty days' penance to pilgrims visiting a chapel built in the Cistercian monastery of Cambron in the diocese of Cambrai, over the image of the Virgin Mary, stabbed by Willelmus, a converted Jew, as reported by Philip VI, king of France.

Universis Christi fidelibus presentes litteras inspecturis, salutem. Gloriosus Deus in sanctis suis de ipsorum glorificamine congaudens, in veneratione

Beate Marie Virginis eo jocundius delectatur, quo ipsa, utpote mater ejus effecta, meruit altius sanctis ceteris in celestibus collocari. Sane, carissimus in Christo filius noster Philippus, rex Francorum illustris, nobis significare curavit, quod olim quidam Judeus sacramentum baptismatis ac nomen Willelmi fecte recipiens et diutius sub Christianitatis nomine judaizans, dum quadam die in monasterio de Camberone, Cisterciensis ordinis, Cameracensis diocesis, existeret, nequam inductus spiritu, quandam ymaginem ejusdem Virginis gloriose, in quodam pariete depictam ibidem, quodam ense quinque vicibus nequiter perforavit; quodque postmodum, cum de tam abhorrendo scelere contra dictum Judeum aliqualis infamia in populo laboraret, dictusque Judeus, eo mendaciter asserente se facti hujusmodi inculpabilem et immunem, per hujusmodi suam falsam negationem remansisset a predicto crimine diutius impunitus, contigit, quod quidam Catholicus Christianus, vite laudabilis et honeste, vocatus Johannes Flamens de Lestines, faber prefate diocesis, attendens de tam scelesto flagitio nullam vindictam fieri condecentem, prefatum Judeum super hoc ad certamen provocavit, licet forsitan illicite, pro duello, qui demum, eo et predicto Judeo duellum ingredientibus supradictum, sine magno temporis spatio, divina cooperante gratia, Judeum prostravit et devicit predictum, et ibidem dictus Judeus devictus et ligatus ad stipitem ut cremaretur, publice fuit confessus se predictum scelus abhominabile perpetrasset. Deinde vero ob honorem et reverentiam ipsius Virginis gloriose, ut ipsa pro dedecore eidem ymagini illato decentius et reverentius decoraretur, quedam capella constructa extitit in eodem monasterio coram ymagine supradicta. Cupientes igitur, ut eadem capella ad laudem et gloriam omnipotentis Dei ac honorem et reverentiam ipsius gloriose Virginis a Christi fidelibus congruis honoribus frequentetur, ejusdem etiam regis, nobis in hac parte supplicantis humiliter, devotis precibus annuentes, omnibus vere penitentibus et confessis, qui in singulis ejusdem Virginis gloriose, domine nostre, festivitibus, centum, qui vero per octabas, festivitates easdem immediate sequentes, capellam ipsam devote visitaverint annuatim, quadraginta dies de injunctis sibi penitentiis, singulis videlicet earundem festivitatum et octabarum diebus, quibus visitaverint, ut prefertur, de omnipotentis Dei misericordia et beatorum Petri et Pauli, apostolorum ejus, auctoritate confisi, misericorditer relaxamus. Dat. Avinione, XI Kalendas Aprilis, anno 13.

Source: ASV, Reg. Vat. 90, fol. 164r-v; Ibid., Reg. Aven. 33, fol. 114v.

Publication: Fayen, *Jean XXII* 2, pp. 279f.

Note: On the affair at Cambron, see Lejeune, *Cambron*.

Bibliography: Devillers, *Notre Dame de Cambron*, pp. 499f.; Grayzel, *John XXII*, pp. 75f.; Mollat, *Jean XXII* 8, p. 225.

341a

Avignon, 19 August 1329

Request to Queen Eleanor of Aragon to intercede with her husband, King Alfonso IV, to accede to an appeal on behalf of the castellans of Amposta and the priors of the Order of St. John, to make suitable arrangements, including the remission of interest, for the payment of loans contracted with Ismael de Oblitis, a Jew, and others, without authorization by the heads of the Order in Catalonia.

Iohannes episcopus servus servorum Dei etc. carissime in Christo filie Helienordi regine Aragonum illustri salutem et benedictionem apostolicam. Cum super eo, quod castellani Emposte et priores Cathalonie Hospitalis Sancti Iohannis Ierosolimitani erga Ismaelem de Oblitis, Iudeum, et quosdam creditores alios se ac domos, loca et administrationes sua infra regnum et terras carissimi in Christo filii nostri Alfonsi regis Aragonum, illustris viri tui, consistentia, absque superioris sui licentia obligasse pro nonnullis pecuniarum quantitatibus asseruntur, ex quibus obligationibus tam propter usurarum voraginem, quam alia varia incommoda exinde provenientia, domus et loca predicta variis hactenus subiecta sunt dispendiis, sicut accepimus, et iacturis, regi prefato preces nostras, ut castellanos et priores eosdem ac domos et loca predicta per dictam pregravari voraginem, quam utriusque detestatur testamenti pagina, non permittens super principali sorte per dilationis quadriennalis remedium vel alias vias accomodas taliter facere velit concedi sufferentiam et respectum, quod loca non dissipentur interim, nec responsionum solutiones, ex quibus conventui et fratribus eiusdem Hospitalis in transmarinis partibus pro defensione fidelium et expugnatione infidelium commorantibus ministrantur necessaria, ullatenus impediri valeant, dirigamus, serenitatem regiam deprecamur, quatinus Hospitale predictum ac eosdem castellanos et priores ipsorumque loca habentes pro divina et apostolice sedis reverentia propensius commendata, ut premissa obtineant, partes suas regalis sublimitas interponat. Dat. Avinione, XIII Kalendas Septembris, pontificatus nostri anno tertio decimo.

Source: [Barcelona, Arch. Corona Aragon., Iohannis XXII bull., no. 146.]

Publication: Vincke, *Documenta Selecta*, pp. 351–352.

Bibliography: Miquel Rosell, *Regesta*, p. 271.

Mandate, if the facts are established, to Berthold of Bucheck, bishop of Strasbourg, to join a local parish church to the Benedictine monastery of Schwarzach, in the diocese of Strasbourg, following a petition of the abbot of the monastery to join two parish churches to the monastery, because it had become impoverished in the recent wars arising out of the rebellion of Louis the Bavarian, and indebted to the Jews.

Venerabili fratri — episcopo Argentinensi, salutem. Apostolice sedis circumspecta benignitas desideria iusta petencium congruo favore prosequitur et circa ea, que monasteriorum et aliorum piorum locorum conspiciunt commoda, se propiciam exhibet et benignam. Sane, peticio pro parte dilecti filii — abbatis et conventus monasterii de Suwartzahc[!], ordinis Sancti Benedicti, tue diocesis, nobis exhibita continebat, quod dictum monasterium, in quo divinus cultus, regularis disciplina et maxima hospitalitas hactenus viguerunt, quodque in perversarum nacionum medio situatum fore dinoscitur, tam propter guerras notorias illarum parcium et continuam rebellionem Ludovici de Bavaria, hostis Dei et Ecclesie manifesti ac de heresi condempnati, et baronum sequacium et fautorum ipsius ac resistenciam sibi factam in illis partibus, quam propter importabilia onera debitorum, in quibus dictum monasterium erga Iudeos propter guerras predictas ac sceleritates maximas in eisdem partibus, peccatis exigentibus, ingruentes, est obligatum, adeo in facultatibus diminutum et in edificiis suis per hostiles incursus consumptum et combustum existit, quod persone ipsius monasterii ibidem vite necessaria, nec tecta, sub quibus sua capita in eodem monasterio reclinare valeant, non habentes, coguntur hinc inde miserabiliter evagari. Quare pro parte dictorum abbatis et conventus fuit nobis humiliter supplicatum, ut de Doensenhem et de Swindratzhem parrochiales ecclesias dicte diocesis, ipsi monasterio imediate subiectas, quarum collacio sive presentacio ad se spectare asserunt, ipsi monasterio incorporare ac unire auctoritate apostolica dignaremur. Nos itaque de premissis, super quibus, si veritate nitantur, dictis abbati et conventui paterno affectu compatimur, noticiam non habentes, ac gerentes de circumspectione tua fiduciam in Domino specialem, fraternitati tue per apostolica scripta committimus et mandamus, quatinus, si est ita et tibi videbitur expedire, unam de predictis ecclesiis cum omnibus iuribus et pertinenciis suis dicto monasterio eadem auctoritate in perpetuum incorpores, unias et annectas, concedens nichilominus auctoritate predicta abbati et conventui memoratis, ut ipsi, cedente vel decedente rectore qui nunc est dicte ecclesie, quam dicto monasterio uniendam duxeris, possessionem ipsius ecclesie ac iurium et pertinenciarum eius libere per se vel procuratorem ipsorum auctoritate propria apprehendere valeant et habere, ipsumque in usus proprios perpetuo retinere, tua vel alterius cuiuscunque licencia minime

requisita. Reservata tamen de ipsius ecclesie proventibus perpetuo vicario inibi servituro congrua porcione, ex qua possit congrue sustentari, episcopalia iura solvere et alia incumbencia sibi onera supportare. Non obstantibus, si aliqui super provisionibus sibi faciendis de huiusmodi ecclesiis vel aliis beneficiis ecclesiasticis in illis partibus speciales vel generales nostras vel predecessorum nostrorum, Romanorum pontificum, aut legatorum dicte sedis, litteras impetrarint, eciam si per eas ad inhibitionem, reservacionem et decretum vel alias quomodolibet sit processum, quas litteras et processus habitos per easdem, ad dictam parrochialem ecclesiam, quam, ut predicitur, per te dicto monasterio uniri contigerit, volumus non extendi, sed nullum per hoc eis quoad assecucionem ecclesiarum et beneficiorum aliorum preiudicium generari, et quibuslibet eiusdem sedis litteris et indulgenciis generalibus vel specialibus quorumcunque tenorum existant, per quas effectus presencium impediri valeat quomodolibet vel differri, et de quibus quorumcunque totis tenoribus habenda sit in nostris litteris mencio specialis; contradictores per censuram ecclesiasticam, appellacione postposita, compescendo. Nos enim ex nunc irritum decernimus et inane, si secus de dicta ecclesia, quam eidem monasterio uniendam duxeris, ut prefertur, a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attemptari. Datum Avinione, III Idus Aprilis, anno quartodecimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 96, fol. 195r.

Publication: Hauviller, *Analecta Argentinensia*, pp. 176f.

Bibliography: Grayzel, *John XXII*, p. 77.

343

Avignon, 19 April 1330

Approval of a petition by Rudolph I, duke of Saxony, that in future no interdict will be imposed on his territory unless he or one of his officials is at fault, so that the innocent, including the Jews, are not affected.

Dilecto filio nobili viro Rudolpho, duci Saxonie, salutem. Eximie tue devotionis affectus, quam ad nos et Romanam Ecclesiam, Matrem tuam, habere te novimus, promeretur, ut petitiones tuas, quantum cum Deo possumus, ad exauditionis gratiam favorabiliter admittamus. Ex porrecte siquidem nobis pro parte tua serie petitionis accepimus, quod, cum sepe contingat ducatum Saxonie ac alias terras ad te spectantes, auctoritate litterarum apostolicarum, que in forma communi per audientiam earundem,

interdum contra singulares personas eorundem ducatus et terrarum, interdum contra Iudeos commorantes inibi impetrantur, quandoque etiam auctoritate ordinaria, absque tamen tua seu universitatum oppidorum et villarum in eisdem ducatu et terris consistentium culpa, subici ecclesiastico interdicto, et per hoc tu et earundem universitatum persone sepius animarum et corporum incurratis pericula et iacturas, nobis humiliter supplicasti, ut tibi et eisdem universitatibus providere salubriter super hiis de oportuno remedio dignaremur. Nos igitur devotionem tuam diligentius attendentes, ac ipsam gratosioribus favoribus prosequi et huiusmodi iacturis et periculis salubriter obviare volentes, tuis devotis supplicationibus inclinati, ut, usque ad apostolice sedis beneplacitum, ducatus et terre predicti, nisi pro tuo vel tuorum aut alicuius dictarum universitatum, officialium seu rectorum ipsarum delicto, interdicto ecclesiastico subici nequeant, devotioni tue de speciali gratia tenore presentium indulgemus. Nulli ergo etc. ... Dat. Avinione, XIII Kalendas Maii, anno quartodecimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 96, fol. 242r; Ibid., Reg. Aven. 35, fol. 590v.

Publication: Schmidt, *Päbstliche Urkunden* 1, p. 244.

Bibliography: Grayzel, *John XXII*, p. 78; Mollat, *Jean XXII* 9, p. 286.

Repetition of the announcement of the establishment in Châteauneuf of a chapel in the place where the local synagogue had stood, following the expulsion of the Jews.

Ad perpetuam rei memoriam. Ad ea que divini cultus augmentum et animarum fidelium salutem respiciunt, eo libentius partes apostolice sollicitudinis adhibemus, quo per hoc Altissimo exhibere credimus obsequium magis gratum. Olim siquidem Iudeis in Castronovarum, Avinionensis diocesis, tunc morantibus, qui, reiectis caritativis monitionibus, et predicationibus salubribus eis factis, ut, Iudaice cecitatis errore relicto, fidei lumen Christiane reciperent, obauditis, ab eodem Castronovarum expulsis, nos ad honorem Sancte et Individue Trinitatis ac gloriose Dei genitricis Marie, domine nostre, et omnium sanctorum, in loco ubi primo ibidem synagoga dictorum extiterat Iudeorum, ea omnino diruta, quandam capellam construi et fundari fecimus, nominis et honoris eiusdem gloriose Virginis vocabulo insignitam, ut, ea domo Dei et orationis effecta et omnis exinde Iudaice superstitionis eliminata

spurcitia, Salvatoris Domini nostri Ihesu Christi et eiusdem genitricis sue omniumque sanctorum ibidem memoria celebris perpetuis temporibus haberetur, laudaretur divina potentia et immolaretur pro fidelis redemptione populi ostia salutaris. Et ut in capella ipsa, ad honorem Dei eiusdemque genitricis sue totiusque celestis curie, cultus perpetuo iuxta nostra desideria perageretur divinus, tres presbiteros ydoneos, puritate vite ac morum honestate pollentes, per episcopum Avinionensem, qui pro tempore foret, instituendos ad ipsius capelle decorem et regimen esse perenniter auctoritate apostolica volumus, statuimus ac etiam ordinavimus, qui horas diurnas pariter et nocturnas ibi psallere, ac pro vivis et defunctis divina celebrare officia perpetuis temporibus, et de bonis pro dote dicte capelle assignatis, in communi honeste vivere tenerentur. Pro dote igitur... Nulli ergo etc. Dat. Avinione, Idibus Marcii, anno XV.

Source: ASV, Reg. Vat. 98, fol. 10; 116, fols. 183v–187r; Ibid., Reg. Aven. 37, fols. 144v–147v.

Note: See above, Docs. 321, 324.

Bibliography: Coulon, *Jean XXII* 3, Fasc. IX, p. 49; Mollat, *Jean XXII* 10, p. 310.

345

Avignon, 23 September 1331

Request to King James III of Majorca to refuse the petition of the Jews in Majorca to build a synagogue instead of the one which was taken away from them.

Iacobo, regi Maioricarum illustri. Ad nostrum fidedigna relatio perduxit auditum, quod, licet dudum ex iustis et rationabilibus causis, Iudei civitatis Maioricarum sua [synagoga], quam habebant in dicta civitate, fuerint civitate [!] privati, postquam in eadem ad divini cultus honorem ac nominis fuit capella constructa, Iudei tamen civitatis predicte instant, ut regalis excellentia ipsis construendi synagogam in loco alio civitatis eiusdem dignetur licentiam impartiri. Sane, cum hoc obviet omni iuri, tam canonico quam civili, circumspectionem regiam exhortamur in Domino et rogamus, ut votis eorum, statutis utriusque iuris obviis, non annuat, sed omnino repellat, ipsisque imponat silentium, ne deinceps pro re presumant tam illicita supplicare. Datum Avinione, VIII Kalendas Octobris, pontificatus nostri anno XVI.

Source: ASV, Reg. Vat. 116, fol. 292r-v.

Publication: Goñi Gaztambide, *Juan XXII*, p. 106.

Note: See above, Docs. 291, 294.

346

Avignon, 24 September 1331

Extension for another two years of the grant to Wolfram of Grumbach, archbishop of Würzburg, that all cases involving Jews in his territory would be subject to his sole jurisdiction, unless the exception specifically mentioned the grant.

Venerabili fratri Volframo, episcopo Herbipolensi, salutem. Sincere devotionis affectus, quem ad nos et Romanam geris Ecclesiam, promeretur, ut petitiones tuas, quantum cum Deo possumus, ad exauditionis gratiam admittamus. Sane, dudum ad tui supplicationis instantiam tibi duximus per nostras sub certa forma litteras indulgendum, ut usque ad biennium a data dictarum litterarum numerandum, nullus Iudeus tue civitatis et oppidorum tue ecclesie Herbipolensis temporali iurisdictioni subiectorum, per litteras apostolicas generales vel speciales conveniri vel ad iudicium trahi valeat, nisi in eisdem litteris de huiusmodi indulto expressa mentio haberetur, dummodo in tua curia parati forent de ipsis conquerentibus de iustitia respondere, tuque vel officiales tui in exhibendo iustitiam paratos vos exhiberetis eisdem conquerentibus cum effectum, prout in eisdem litteris plenius continetur. Cum autem, sicut petitio tua nobis nuper exhibita continebat, huiusmodi biennium expiraverit dictique Iudei tui subditi multipliciter et indebite molestentur, nobis humiliter supplicasti, ut providere tibi in hac parte de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur tuis supplicationibus inclinati, ut usque ad aliud biennium a data presentium computandum, nullus Iudeus tue civitatis et oppidorum predictorum dicte tue ecclesie Herbipolensis temporali iurisdictioni, ut premittitur, subiectorum, per litteras apostolicas generales vel speciales conveniri vel ad iudicium trahi valeat, nisi in eisdem litteris de indulto huiusmodi plena et expressa mentio habeatur, dummodo in tua curia parati sint de ipsis conquerentibus, ut prefertur, de iustitia respondere, tuque etiam vel officiales tui in exhibendo iustitiam paratos vos exhibeatis eisdem conquerentibus cum effectum, auctoritate apostolica de speciali gratia indulgemus. Nulli ergo etc. nostre concessionis infringere etc. Dat. Avinione, VIII Kalendas Octobris, anno sextodecimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 101, fol. 43r.

Note: See above, Doc. 329.

Bibliography: Grayzel, *John XXII*, pp. 78f.; Mollat, *Jean XXII* 11, p. 21.

347

Avignon, 19 October 1331

Mandate, if the facts are established, to the abbot of the Cistercian monastery in the diocese of Chalon-sur-Saône to absolve Gaufridus de Demigny, a monk in his monastery, for an incident that occurred in his youth, at the time when lepers and some Jews were burned for their misdeeds.

Dilecto filio — abbati monasterii Cisterciensis, Cabilonensis diocesis, salutem. Porrecta nobis pro parte dilecti filii Gaufridi de Dimegneyo, monachi monasterii tui, Cabilonensis diocesis, peticio continebat, quod cum olim, tempore quo leprosi et quidam ex Iudeis eorum demeritis, ut communiter dicebatur, comburebantur per iustitiam secularem, accidit, quod die quadam quidam homines ad domum patris ipsius Gaufridi, in qua vinum tunc temporis vendebatur, ad potandum inibi declinarunt; sed quidam ex ipsis hominibus volens tabernam exire, quemdam saccum plenum quodam semine, quem etiam secum portaverat, recepit, et procedens per viam abscondit saccum huiusmodi iuxta viam, et hiis factis, rediit ad tabernam. Postquam autem biberunt homines antedicti, exeuntes insimul et incedentes per viam eandem, ille qui dictum saccum prius absconderat, accedens ad locum huiusmodi saccum recepit eundem; ad que advertens Gaufridus antedictus, ex hiis motus, que de facto potionum in illis partibus vulgariter dicebatur, quodam fabro ad se vocato, dixit eidem, quod ipse vere credebat, quod illi homines essent mali et quod portabant potiones ad aquas inficiendas, et expediret, quod revocarentur homines antedicti; et cum predicti homines per quendam ibidem astantem revocarentur, quidam ex ipsis iterato abscondit in pulvere dictum saccum, ipsisque hominibus revocatis et sacco reperto predicto, servientes domini temporalis prefatos homines ceperunt et carceri manciparunt, ac deinde eisdem hominibus questionibus expositis, ille qui saccum portaverat confessus extitit, quod ipse socius latronum extiterat diversorum, et quod semen, quod secum portabat, miscebat quando comode poterat cum vino, ut quicumque biberet ex vino huiusmodi obdormiret, ut subsequenter huiusmodi dormientes bonis suis spoliare valeret; quibus sic confessus, fuit ultimo supplicio condemnatus et tandem suspensus ac ceteri alii liberati. Verum, cum dictus Gaufridus propter hoc timeat reatum homicidii incurrisse et cupiat

in dicto monasterio [lacuna?] Domino famulari et ad sacros ordines promoveri, et premissa fecerit non ex malitia, sed simpliciter ex iuventute et innocentia quadam ductus, nobis humiliter supplicavit, ut providere sibi super hiis de oportune dispensationis beneficio dignaremur. Nos itaque ipsius Gaufridi supplicationibus inclinati, discretioni tue, de qua fiduciam in Domino gerimus plenior, per apostolica scripta committimus et mandamus, quatenus, si est ita, eodem Gaufrido auctoritate nostra per te a reatu homicidii huiusmodi primitus absoluto, sibi iniuncto de iure quod fuerit iniungendum, quod ad omnes sacros ordines promoveri et in ipsis ministrare valeat, eadem auctoritate misericorditer cum eodem dispenses. Dat. Avinione, XIII Kalendas Novembris, anno sextodecimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 101, fols. 195v–196r.

Note: This refers to the Lepers' Persecution of 1321.

Bibliography: Grayzel, *John XXII*, pp. 79f.; Mollat, *Jean XXII* 11, pp. 55f.

Mandate to the abbot of the Cistercian monastery in the diocese of Chalon-sur-Saône, to absolve Petrus of Nuits-Saint-Georges, a monk in his monastery, for having added two pieces of wood to the pyre on which the Jews of Nuits-Saint-Georges had been burnt.

Dilecto filio — abbati monasterii Cisterciensis, Cabilonensis diocesis, salutem etc. Oblate nobis pro parte dilecti filii Petri de Nuciaco, monachi monasterii tui, petitionis series continebat, quod olim, dum quidam Iudei eiusdem loci de Nuciaco, qui eorum demeritis exigentibus ut igne comburi deberent, condempnati fuerant per secularem iusticiam, cremarentur, prefatus Petrus, tunc existens clericus secularis, accedens ad locum in quo Iudei cremabantur predicti, dum sic cremarentur, zelo fidei ex simplicitate et non alias, duos baculos quos portabat, sicut ceteri astantes in ignem quo predicti Iudei cremabantur proiecit, ignorans tamen, utrum tempore quo baculos predictos in prefatum ignem proiecit, Iudei viverent supradicti. Et subsequenter nullam ex hiis sibi conscientiam faciens, ordinem Cisterciensem intravit, et in eo omnes sacros ordines alias tamen rite recepit et ministravit in illis, preterquam in presbiteratus ordine, in quo nondum noscitur ministrasse. Quare dictus Petrus nobis humiliter supplicavit, ut providere sibi super hoc de oportune absolutionis et dispensationis remedio dignaremur. Nos itaque

eiusdem Petri supplicationibus inclinati, discretioni tue, de qua plenam in Domino fiduciam obtinemus, presentium tenore committimus et mandamus, quatenus, si eidem Petro bone vite merita alias suffragantur, eo a reatibus huiusmodi auctoritate nostra per te primitus absoluto, et iniuncto ei quod de iure fuerit iniungendum, quod in susceptis possit ministrare ordinibus, premissis nequaquam obstantibus, dispenses misericorditer cum eodem. Dat. Avinione, Idibus Ianuarii, anno XVI.

Source: ASV, Reg. Vat. 103, fol. 485v; Ibid., Reg. Aven. 42, fol. 166r.

Bibliography: Mollat, *Jean XXII* 11, p. 119.

349

Avignon, 26 July 1333

Call for a crusade directed to William de Trie, archbishop of Rheims, and his suffragans, and a promise to crusaders of remission of interest on debts they owe, including those to Jews.

Iohannes episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus — archiepiscopo Remensi eiusque suffraganeis, salutem etc. Ad memorandum recentius... Si qui vero proficiscentium illuc ad usuras prestandas iuramento tenerentur astricti, creditores eorum, ut remittant eis huiusmodi iuramentum et ab usurarum exactione desistant, precipimus eadem districtione compelli. Quod si post absolutionem predictam creditores ad solutionem ipsos coegerint usurarum, creditores eosdem ad restitutionem earum simili cogi animadversione dabimus in mandatis. Iudeos vero ad remittendas usuras per seculares compelli precipimus potestates, et donec illas remiserint, ab universis Christi fidelibus per excommunicationis sententiam eis omnino communio denegetur. Dat. Avinione, VII Kalendas Augusti, pontificatus nostri anno decimoseptimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 104, fols. 4r–7r; Ibid., Reg. Aven. 44, fols. 76r–80v, 128v–131v.

Publication: Coulon, *Jean XXII* 3, Fasc. X, pp. 73f.; Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1333, § 10.

Bibliography: Fayen, *Jean XXII* 2, p. 670; Mollat, *Jean XXII* 12, p. 215.

Benedict XII (Fournier)
20 Dec. 1334 – 25 Apr. 1342

350

Avignon, 26 June 1335

Mandate, if the facts are established, to Hugo de Vienne, archbishop of Besançon, to grant dispensation to and impose penitence on Vivetus Grosseti de Poligny, a cleric in the archbishop's diocese, who, at the age of fifteen, carried wood to help burn Jews at the stake in the village of Arbois, in the diocese of Besançon.

Venerabili fratri — archiepiscopo Bisuntino, salutem. Pro parte dilecti filii Viveti Grosseti de Pologniaco, clerici tue diocesis, fuit expositum coram nobis, quod olim, dum quidam Iudei in Arbosio, dicte diocesis, comburi deberent, idem clericus tunc etatis quindecim annorum vel circa existens, cum quibusdam aliis pueris modicum de ligno ad locum ubi parabatur ignis pro Iudeis comburendis eisdem, non credens ex hoc aliquam incurrere maculam, sed potius meritum obtinere, portaverit; nescit tamen, si in igne positum fuerit antedicto, quodque lignum huiusmodi tale erat, quod quandoque [?] in igne fuisset eodem, fomentum modicum prestitisset. Quare nobis dictus Vivetus humiliter supplicavit, ut providere sibi super hoc de oportuno remedio misericorditer dignaremur. Nos itaque ipsius clerici supplicationibus inclinati, fraternitati tue, de qua plenam in Domino fiduciam obtinemus, per apostolica scripta committimus et mandamus, quatinus, si est ita, cum eodem Viveto super irregularitate, quam propter premissa contraxit, auctoritate nostra dispenses, iniungens ei penitentiam salutarem et alia, que de iure fuerint iniungenda. Dat. Avinione, VI Kalendas Iulii, anno primo.

Source: ASV, Reg. Vat. 119, fol. 250v.

Bibliography: Vidal, *Benôit XII, Communes* 1, p. 181.

351

Avignon, 13 November 1335

Mandate, if the facts are established, to Chanadin de Telega, archbishop of Gran, to destroy the synagogue which the Jews of Bratislava (Pressburg) had built, following the complaint of the abbot and monastery of the Cistercian Order in Bratislava, in the diocese of Veszprim, that the noise of the prayers in the synagogue was disturbing them.

Venerabili fratri archiepiscopo Strigoniensi, salutem. In hiis, que orthodoxe fidei honorem sapiant, divini cultus celebritatem respiciant, Dei ministris tranquillitatem afferant et super premissis summoveant obstacula quelibet, libenter apostolici favoris presidium impartimur. Sane, dilecti filii — abbas et conventus monasterii de Pilisio, Cisterciensis ordinis, Vesprimiensis diocesis, sua nobis querula petitione monstrarunt, quod, licet ipsi quoddam oratorium sive capellam in villa Posoniensi, tue diocesis, habere noscantur et in eadem villa existat magna copia Iudeorum, qui ad impediendum divinum officium quod in eodem oratorio seu capella monachi celebrant, maligno spiritu concitati, de novo sinagogam construxerunt iuxta dictum oratorium seu capellam, ita, quod pre clamore, quem in dicta sinagoga Iudei faciunt antedicti, prefati monachi non possunt dicere canonicas horas suas, nec Domino reddere vota sua. Postquam igitur umbra Mosaice legis evanuit et evangelice veritatis splendor illuxit, dignum et debitum fore dinoscitur, ut cedat prorsus Ecclesie Sinagoga. Quocirca fraternitati tue per apostolica scripta committimus et mandamus, quatinus, si rem inveneris ita esse, auctoritate nostra sinagogam realiter destrui facias prelibatam; contradictores, si Christiani, per censuram ecclesiasticam, si vero Iudei fuerint, per subtractionem communionis fidelium, appellatione postposita, compescendo; testes autem, qui fuerint nominati, si se gratia, odio vel timore subtraxerint, censura simili, appellatione cessante, compellas veritati testimonium perhibere; non obstante, si aliquibus communiter vel divisim a sede apostolica sit indultum, quod excommunicari, suspendi vel interdici non possint per litteras apostolicas, non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Dat. Avinione, Idibus Novembris, anno primo.

Source: ASV, Reg. Vat. 119, fol. 343v.

Publication: Friss, *Monumenta Hungariae Judaica*, p. 63; Theiner, *Monumenta* 1, p. 608.

Bibliography: Baron, *Social and Religious History* 9, p. 245; Vidal, *Benoit XII, Communes* 1, p. 207.

Mandate, if the facts are established, to the provost of Neuenberg near Fulda, in the diocese of Mainz, to compel a group of Jews who had lent money to Otto of Wolfskehl, bishop of Würzburg, to be satisfied with the repayment of the capital and to forgo the interest.

Benedictus episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio, preposito monasterii Novi Montis prope Fuldam, per prepositum soliti gubernari, Maguntinensis dioecesis, salutem et apostolicam benedictionem. Ad audienciam nostram pervenit, quod Semelleine de Nuremberg et Samulen de Lonerstat, eius sororius, Meckelin, Abraham et Israhel, fratres, Uxden Sirolinbes Sone, Isaac Keyser dictus de Nova Civitate, Iudei Maguntine Herbipolensis et Bambergensis dioecesium multa extorserunt a venerabili fratre nostro Ottone, episcopo Herbipolensi de bonis ad eum ratione persone sue spectantibus, per usurariam pravitatem, de solvendis et non repetendis usuris huiusmodi, ab eo nihilominus iuramento extorto, confectis exinde quibusdam publicis instrumentis, ac fideiussoribus, litteris aliisque caucionibus datis ab ipso, factis renunciacionibus et penis adiectis. Quocirca discretioni tue per apostolica scripta mandamus, quatinus, si est ita, dictos Iudeos, quod huiusmodi iuramentum relaxent et dictos fideiussores ab huiusmodi fideiussione absolvant, eodemque iuramento relaxato et predictis fideiussoribus absolutis, eorum sorte contenti, non obstantibus instrumentis, litteris, caucionibus, renunciacionibus et penis predictis, prefato episcopo restituant sic extorta, monicione premissa, per subtractionem communionis fidelium, appellacione remota, compellas. Testes autem qui fuerint [nominati], si se gracia, odio vel timore subtraxerint, per censuram ecclesiasticam, appellacione cessante, compellas veritati testimonium perhibere. Datum Avinione, Kalendis Marcii, pontificatus nostri anno secundo.

Source: München, Staatsarchiv, Würzburger Urkunden 2828.

Publication: Stumpf, *Denkwürdigkeiten* 1, pp. 142f.

Bibliography: Baron, *Social and Religious History* 9, p. 264; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 7, p. 11; *Germania Judaica* 2, p. 931; Kober, *Juden im Rheinland*, p. 260; Lang-Freyberg, *Regesta* 7, p. 105; Wiener, *Regesten*, p. 50.

353

Avignon, 6 July 1338

Request and exhortation to prelates of the Church and secular officials in Provence to assist the inquisitor, Jean de Badas, a Franciscan, in capturing Alfonsus Dias of Spain, a relapsed convert from Judaism, who had found refuge with the Jews of Savoy or Dauphiné.

Venerabilibus fratribus, etc. ... Pro parte dilecti filii Iohannis de Badis, ordinis Fratrum Minorum, inquisitoris heretice pravitatis in provincia Provincie auctoritate apostolica deputati, percepto, quod ipse ad capiendum et ad suam presentiam adducendum Alfonsum Dias, de partibus Ispanie oriundum, qui olim de Iudaismo ad fidem conversus Catholicam et sacri baptismatis gratiam consecutus, postmodum, instigante diabolo, qui saluti humane invidet, in errorem Iudaice cecitatis pristinum tanquam canis ad vomitum, sicut asseritur, est subversus, cum Iudeis in Dalphinatu seu comitatu Sabaudie vel circumvicinis partibus iugiter conversando, providit dilectos filios Ramundum Raboti, monachum monasterii Sancti Euticii, ordinis Sancti Benedicti, Spoletane diocesis, et Laurentium Raimberti, laicum, civem Avinionensem, exhibitores presentium, destinandos, universitatem vestram rogamus, monemus, requirimus et in Domino attentius exhortamur, quatinus prefatis monacho et civi ac eorum cuilibet, ut eundem Alfonsum capere cum omnibus bonis suis et ad prefatum inquisitorem adducere valeant, pro divina et apostolice sedis reverentia zeloque fidei orthodoxe, sicut vos requisierint, assistatis eisque prestetis circa hec auxilium, consilium et favorem, ita, quod preter mercedis perhennis premium, nostram et apostolice sedis gratiam exinde promereri uberius valeatis. Dat. Avinione, II Nonas Iulii, anno quarto.

Source: ASV, Reg. Vat. 133, fol. 144r-v.

Publication: Vidal, *Bullaire*, pp. 258f.

Note: On Jean de Badas, see Vidal, *op. cit.*, pp. 144f., 181.

Bibliography: Eubel, *Bullarium Franciscanum* 6, p. 60; Grayzel, *Avignon Popes*, p. 9; Guiraud, *Medieval Inquisition*, p. 170; Kriegel, *Prémarranisme*, p. 319.

354

Avignon, 29 August 1338

Mandate to Albert of Saxony, bishop of Passau, to establish the facts in connection with the charges of having desecrated the host, levelled against the

Jews of Pulkau, following a petition by Albert II, duke of Austria. The Jews of Austria had been persecuted and massacred. Similar cases had occurred at Linz, and earlier at Klosterneuburg and Wernhatsdorf. Bernard of Prambach, predecessor of Albert of Saxony in the bishopric of Passau, had been witness to the fraud committed in connection with the allegedly miraculous host in Klosterneuburg. If the investigation should show that the Jews were innocent, their persecutors were to be punished and the hosts were to be removed from the churches.

Venerabili fratri — episcopo Pataviensi, salutem. In ambiguis casibus, in quibus incertitudo factorum etiam peritorum animos in certam et lucidam declinare sententiam non permittit, ad indagandam veritatem et propellendas errorum caligines, presertim ubi periculum vertitur animarum, est perpensis et diligentibus studiis vigilandum. Sane, nuper dilectus filius, nobilis vir Albertus, dux Austrie, zelo fidei, sicut credimus, et fervore devotionis accensus, nobis per suas litteras intimavit, quod in quodam opido, Pulka nomine, tue diocesis, quedam hostia cruore conspersa ante domum cuiusdam Iudei extra tamen limites eius, in strata sub paleis a quodam laico fuit inventa, quam populus dicti opidi, verum corpus Dominicum fore credentes, per manus sacerdotis ecclesie loci tollere fecerunt, et in ecclesiam transportarunt; quam etiam, in dicta ecclesia consistentem, non cessarunt nec cessant laudibus venerari, asserentes illam existere corpus Christi, et secundo Christum a Iudeis fore passum et martirizatum; propter quod in terris ducis eiusdem magna Iudeorum strages a Christi fidelibus fuit exorta, que verisimiliter timetur imposterum augmentari, multique Iudei a Christianis fuere perempti, non tantum ob causam seu occasionem predictam, quantum, ut aliquorum habet opinio, ad Iudeorum pecuniam rapiendam, ex eo presertim, quod eadem cedes Iudeorum, iuris ordine totaliter pretermisso, ac sine iudicio terrene cuiuslibet potestatis, impetu vulgi, crudeliter fuit commissa. Premissis etiam dux prefatus adiecit, quod novissime in opido Fyntz [!], eiusdem diocesis, contra Iudeos occasione simili error cepit consimilis pululare, sed quia evidentiorum signorum scientia eiusdemque hostie sic reperte consecrationis certitudo aliqua non habetur, ipse una cum pluribus aliis Christi fidelibus, quid circa premissa credere, quidve super hiis tenere debeant, incipiunt, sicut idem dux asserit, dubitare. Quam quidem dubitationis materiam inde se asserit suscepisse, quod olim in ducatu Austrie, in opido Neumburch, prefate tue diocesis, quedam hostia non consecrata madefacta cruore, per quemdam clericum in ecclesia dicti opidi posita fuit, qui postmodum in presentia bone memorie Wernhardi, episcopi Pataviensis, predecessoris tui, presentibus fidedignis personis adhuc viventibus, confessus fuit se dicto cruore prefatam hostiam madidasse, ad presumptionem inducendam, quod a Iudeis contumeliose dehonestata taliter extitisset, in obprobrium Salvatoris, que etiam, cum a Christi fidelibus per aliquod

temporis spacium, tanquam verum corpus Christi adoraretur, demum vermibus tineisque scaturiens, demolita extitit penitus et consumpta, quam quidam clericus eiusdem ecclesie sic consumptam aspiciens, dyabolica persuasus, errori errorem accumulans, aliam ostiam non consecratam, cruore per ipsum intinctam, loco predictae ostie sic consumpte reponere minime formidavit, sicut postmodum per confessionem eiusdem clerici talia perpetrantis extitit revelatum; que quidem hostia in alterius locum supposita, usque in hodiernum diem tanquam verum corpus Dominicum a Christi fidelibus, huiusmodi fraudem ignorantibus, veneratur. Hiis etiam addidit idem dux, quod casus similis ob invidiam et odium Iudeorum in opido Werchartstorp ceperat exoriri, sed huiusmodi casum fuisse erroneum, Deo faciente, probationibus luce meridiana clarioribus extitit comprobatum. Quare prefatus dux nobis humiliter supplicavit, ut quomodo se gerere debeat circa premissa, sibi qui doctrine Sancte Romane Ecclesie ac sedis apostolice, tanquam fidelis Christianus, in omnibus, maxime in hiis, que Catholicam fidem respiciunt, obedire desiderat ac firmiter adherere, nostris rescribere litteris curaremus. Quia igitur propter locorum distantiam, eorundem factorum et circumstantiarum ipsorum investigare veritatem, sicut expedit, non valemus, considerantes, quod ad investigationem veritatis premissorum non segniter et negligenter, sed solerter et diligenter est summe prudentie studio procedendum, cum exhibere laudes divinas ostie non consecrate vergat in ludibrium et deceptionem fidelium; et scelus tanti facinoris, si illud execrabilis Iudeorum impietas perpetravit, per dissimulationem vel negligentiam indiscussum relinquere et per consequens impunitum, fidei nostre confusionem induceret, et adversus fideles, qui talia paterentur, divine indignationis aculeos provocaret; ac de tue circumspectionis industria et experta prudentia plenam in Domino fiduciam obtinentes, onus indagande veritatis huiusmodi et processus super premissis habendi, tibi, qui dictorum locorum diocesanus existis, providimus imponendum. Quocirca fraternitati tue per apostolica scripta committimus et mandamus, quatenus de premissis et circumstantiis omnibus in talibus attendendis et investigandis, adhibitis ad hec tecum viris gravibus et prudentibus, habentibus Deum pre oculis, diligentius et consultius per fidedignos testes locorum ubi talia contigerunt, et modos alios et quecumque alia adminicula, ex quibus premissorum possit elici et detegi veritas et falsitas revelari, tuaque conscientia non ex credulitate levi et temeraria, sed probabili et discreta potius informari, inquirere studeas veritatem, qua comperta, sic super premissis consulte et circumspecte provideas, ut reatus tanti facinoris, si forsan ad patrationem illius dictorum Iudeorum processit impietas, non transeat impunitus, sed animadvertas pro expiatione sic flagitiosi piaculi debite in eosdem; quod si huiusmodi inquisitio et indagatio veritatis comperte dictos Iudeos ostenderit innocentes, in huiusmodi tam detestabilis, commente nequitie patratores, ex qua eorundem Iudeorum strages et bonorum predationes et spolia processerunt, talem

rigorem canonice severitatis exerceas, quod pena ipsorum cedat aliis in correctionem pariter et terrorem. In quo casu predictas hostias non consecratas tollas de dictis ecclesiis, ut per populares et vulgares personas et alios vanis deceptos erroribus, eisdem hostiis non consecratis divine laudes de cetero non prestantur; invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis; contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo. Testes autem, qui fuerint nominati, si se gratia, odio vel timore subtraxerint, censura simili, appellatione cessante, compellas veritati testimonium perhibere; quibus omnibus per te consulte peractis, eidem duci et aliis Christi fidelibus plena patebit instructio, qualiter se gerere debeant in premissis. Dat. Avinione, IIII Kalendas Septembris, anno quarto.

Source: ASV, Reg. Vat. 126, fols. 13r-14r; Ibid., Reg. Aven. 85, fol. 118.

Bibliography: Bardinet, *Condition civile*, p. 18; Browe, *Hostienschändungen*, pp. 190f.; Bzovius, *Annalium* 2, a. 1338, § 20; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 7, p. 11; Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1338, § 21; Vidal, *Benoît XII, Communes* 2, p. 117.

Information to Albert II, duke of Austria, that following his appeal, Albert of Saxony, bishop of Passau, had been ordered to investigate the accusation that the Jews had allegedly profaned the host at Pulkau, and if that were found to be untrue, to punish the persecutors of the Jews, and to have the hosts removed from the churches.

Dilecto filio nobili viro Alberto, duci Austrie. Ex zelo fidei et devotionis fervore processisse confidimus ea, que nobis nuper tamquam vir Catholicus et zelator fidei orthodoxe tuis litteris intimasti. Ex tenore siquidem dictarum litterarum accepimus, quod in quodam opido Pulka nomine, Pataviensis diocesis, quedam ostia cruore conspersa ante domum cuiusdam Iudei extra tamen limites eius, in strata sub paleis a quodam laico fuit inventa. ... In quo casu predictas ostias non consecratas tollat de dictis ecclesiis, ut per populares et vulgares personas et alios vanis deceptos erroribus eisdem ostiis non consecratis divine laudes de cetero non prestantur. Ex quibus omnibus, cum per dictum episcopum fuerint consulte peracta, tibi, fili, et aliis Christi fidelibus plena patebit instructio, qualiter circa premissa vos gerere debeatis. Dat. Avinione, IIII Kalendas Septembris, anno IIII.

Source: ASV, Reg. Vat. 133, fols. 89v–90v.

Publication: Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1338, §§ 18–21.

Note: The text is the same as that of the preceding doc., except for minor variations.

Bibliography: Browe, *Judenbekämpfung*, p. 224; Id., *Hostienschändungen*, pp. 190f.; Eckert, *Hoch- und Spätmittelalter*, p. 271; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 7, p. 11; Grayzel, *Sicut Judeis*, pp. 263f.; Vidal, *Benôit XII, Closes*, Fasc. III, cols. 571f. (who has 30 August); Wiener, *Regesten*, pp. 50, 119.

356

Avignon, 11 June 1339

Mandate, if the facts are established, to the official in Breslau to compel the heirs of Muscho, a Jew in Strehlen, to make restitution of the interest and to be satisfied with the capital of a loan made by Muscho and his heirs to the abbot and monastery of the Cistercian Order in Kamenz, in the diocese of Breslau.

Benedictus episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio — officiali Wratislaviensi, salutem et apostolicam benedictionem. Conquesti sunt nobis — abbas et conventus monasterii in Camentz, ordinis Cisterciensis, Wratislaviensis diocesis, quod Iordanus et Echardus de Strelin, Iudei, et Symocha relicta quondam Muschonis, Parvi dicti, de Strelin, Iudei, vidua Iudea dicte diocesis, non solum de usuris, quas quondam dictus Muscho, Iudeus, cuius ipsi heredes existunt, ab eis dum viveret extorsit, sibi satisfacere indebite contradicunt, licet ad eos lucra huiusmodi pervenerint usurarum, verum etiam ipsi multa extorserunt et adhuc extorquere nituntur ab eis per usurariam pravitatem. Ideoque discretioni tue per apostolica scripta mandamus, quatinus, si est ita, dictos Iudeos et Iudeam, ut sua sorte contenti, sic extorta restituant conquerentibus et ab usurarum exactione desistant, monitione premissa, per subtractionem communionis fidelium, appellatione remota, compellas. Testes autem, qui fuerint nominati, si se gratia, odio vel timore subtraxerint, per censuram ecclesiasticam, appellatione cessante, compellas veritati testimonium perhibere. Datum Avinione, III Idus Iunii, pontificatus nostri anno quinto.

Source: Wroclaw, State Archives, Rep. 88, No. 115.

Publication: Pfothenhauer, *Urkunden des Klosters Kamenz*, p. 135.

Bibliography: *Germania Judaica* 2/2, pp. 808f.; Sulkowa-Kuras, Kuras, *Bullarium Poloniae* 1, p. 331; Vidal, *Benoit XII* 2, p. 469.

Request to King Peter IV of Aragon to rectify the situation in his realm, where Jews and Moslems do not observe Church regulations, mix freely with Christians, and abuse Christianity. Arnald Cescomes, archbishop of Tarragona, and Peter Lopez de Luna, archbishop of Saragossa, and their suffragans had been instructed to put pressure on the king to this end.

Benedictus episcopus, servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Petro, regi Aragonum illustri, salutem et apostolicam benedictionem. Inter cetera que tecum, fili carissime, cum esses nuper in nostra presentia constitutus, super tuo et regnorum tuorum statu salubri fuimus paternis et caritativis affatibus colloqui, expressius meminimus explicasse, qualiter ex multorum fidelium in eisdem regnis degentium insinuatione percepimus sepius repetita, quod, licet olim Iudeis et Sarracenis, in nonnullis civitatibus, castris et locis dictorum regnorum in magna multitudine morantibus, certa loca clausa et distincta parietibus ad inhabitandum et negociandum, ut essent a familiaritate ac conversatione Christianorum fidelium nimia et periculosa remoti, ab antiquo fuerint deputata, hiis tamen temporibus Iudei et Sarraceni predicti, locis huiusmodi non contenti, sed eis dilatatis seu dimissis omnino, mixtim inter fideles ipsos, etiam quandoque in eisdem domibus commorantur, panem suum in eisdem furnis faciendo decoqui, et in balneis simul se balneando cum eis, et in multis aliis periculose ac scandalose nimium conversando, ex quibus, non sine Dei offensa et gravibus animarum periculis, multa indecentia, nefanda et horribilia subsecuta sunt, ut asseritur, hactenus et iugiter subsecuntur. Rursus quod prefati Iudei synagogas et Sarraceni mesquitas construunt et habent inter fideles eosdem, in quibus Redemptorem nostrum Dominum Iesum Christum ac nomen et gloriam Christianitatis blasphemant turpiter, et ipsi Sarraceni nomen illius perfidi Machometi publice, contra prohibitionem constitutionis olim edite in concilio Viennensi, extollunt. Et insuper, dum cultus divinus a fidelibus in ecclesiis, monasteriis et aliis sacris locis, circa que sunt in locis aliquibus, ut asseritur, synagoge et mesquite predictae, agitur, vel Corpus Dominicum ad communicandum infirmis defertur aut alia sacramenta fidelibus ministrantur ecclesiastica, prelibati Iudei et Sarraceni cachinationes et derisiones facere sepius, in divine maiestatis opprobrium, fidelium perniciem

ac fidei detractationem Catholice non verentur. Tu vero, fili amantissime, premissis diligentius intellectis, nobis te instanter requirentibus et rogantibus, ut pro divina reverentia eiusdemque zelo fidei tueque anime salutis obtentu, Iudeos et Sarracenos predictos prohiberes et nullatenus sineres mixtim, ut premissum est, cum fidelibus commorari, aut in premissis vel aliis periculosis et illicitis, ut prefertur, quomodolibet conversari, faceresque constitutionem eandem, quantum pertineret ad te, inviolabiliter observari, in ipsos Iudeos et Sarracenos penis inflictis gravibus, si secus attemptare presumerent quoquomodo, nobis prompte ac benivole respondisti te premissa, prout ad te pertinuerit, effectualiter impleturum. Cum autem hec insideant admodum non immerito cordi nostro, eaque pro reverentia divina, salute animarum et Christiane religionis honestate cupiamus ferventibus desideriis effectui mancipari, sicut verbotenus et ex corde te fuimus super predictis cordialiter exhortati, sic cordialius, si fieri possit, per scripturam preces precibus et exhortationes exhortationibus cumulamur. Et ut celeriolem et efficaciolem, sicut decet et expedit, pium hoc nostrum desiderium capiat executionis effectum, venerabilibus fratribus nostris—Terraconensi et—Cesaraugustano archiepiscopis eorumque suffraganeis per alias scribimus litteras, ut celsitudinem tuam super hiis sollicitent et requirant, ipsique, prout ad eos pertinet, partes sue sollicitudinis solerter et fideliter interponere non omittant, quorum requisitionibus et monitis salubribus velit acquiescere regalis sublimitas in hac parte. Dat. Avinione, VI Idus Ianuarii, pontificatus nostri anno sexto.

Source: ASV, Reg. Vat. 135, fol. 1r-v.

Publication: Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1340, §§ 56–57; Vidal, *Benoît XII, Closes*, Fasc. IV, cols. 4f. (who has V Idus Ianuarii).

Bibliography: Baron, *Social and Religious History* 9, pp. 34, 256; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 7, pp. 11f.; Grayzel, *Avignon Popes*, p. 5.

358

Avignon, 8 January 1340

Mandate to Arnald Cescomes, archbishop of Tarragona, and Peter Lopez de Luna, archbishop of Saragossa, to pressure King Peter IV of Aragon and the municipal officials of his country to have Jews and Moslems observe Church regulations, cease mixing freely with Christians, and stop abusing Christianity.

Venerabilibus fratribus, — Terraconensi et — Cesaraugustano archiepiscopis eorumque suffraganeis. Pridem, inter cetera caritativa colloquia, que cum

carissimo in Christo filio Petro, rege Aragonum illustri, tunc in nostra constituto presencia, super hiis, que divinum beneplacitum statumque regis eiusdem prosperum et eius salutem anime concernebant, habuimus, expresse meminimus explicasse, qualiter... Nosque tam eidem regi quam dilectis filiis nobilibus viris comitibus, vicecomitibus, baronibus et aliis dominis temporalibus in regnis Aragonum et Valencie, ac comitatu Barchinonensi constitutis, per litteras diversas super predictis scribamus, fraternitatem vestram requirimus attentius in Domino et hortamur, vobisque nichilominus in virtute obediencie per apostolica scripta districtius iniungendo mandamus, quatinus, considerantes attente, quod ad vestrum pontificale spectat officium, desuper oves Dominicas cure vestre commissas, cum magna constancia vigilare, ne lupinis morsibus lanientur, totisque viribus defendere fidem ipsam, supradictum regem ac nobiles et dominos memoratos eorumque singulos, sicut expedire videritis, requirere, sollicitare, inducere ac monere solcite studeatis, ut premissa, que pro vitandis animarum periculis ac eiusdem fidei Catholice puritate in illis partibus observanda et exaltatione glorie nominis Christiani admodum insident cordi nostro, plenum et celerem, sicut decet et expedit, capiant executionis effectum ... Dat. ut supra [VI Idus Ianuarii ... anno sexto].

Source: ASV, Reg. Vat. 135, fols. 1v-2r.

Bibliography: Vidal, *Benoît XII, Closes*, Fasc. IV, col. 6.

Demand of the municipal officials of Aragon to assist King Peter IV of Aragon to have Jews and Moslems observe Church regulations, cease mixing freely with Christians, and stop abusing Christianity.

Dilectis filiis nobilibus viris comitibus, vicecomitibus, baronibus et aliis quibuscumque dominis temporalibus in regno Aragonum constitutis. Pridem, inter cetera, que cum carissimo in Christo filio nostro Petro, rege Aragonum illustri, tunc apud sedem apostolicam in nostra presencia constituto, super suo ac regnorum et terrarum suorum statu, quem desideramus prosperis successibus habundare, fuimus paternis affectibus et caritativis affatibus colloqui, expressius sibi meminimus explicasse, qualiter... Cum autem idem rex, tanquam princeps Deo devotus zelatorque fidei orthodoxe fervidus, se ad premissa devotis duxerit affectibus offerendum, nobilitatem vestram rogamus et attentius in Domino exhortamur, in remissionem vestrorum peccaminum

vobis nichilominus iniungentes, quatinus vos, regis eiusdem piis et benignis affectibus super hiis conformantes, ut in regno Aragonie premissa, que pro vitandis animarum periculis, eiusdem fidei puritate servanda et exaltatione glorie nominis Christiani admodum insideant cordi nostro, plenum et celerem in locis et terris vobis subiectis capiant, sicut decet et expedit, commendabilis executionis effectum, sic prompte, celeriter et devote curetis efficaces opem et operam exhibere, quod preter divine retributionis premium quod inde poteritis assequi, apud nos et sedem apostolicam valeatis digne laudis preconia promereri. Porro, licet speremus in Domino, quod per regem prefatum et vos hec, quantum ad utrosque vestrum pertinuerit, impleantur, ut tamen in hoc Dei opere decens et expediens cautela non desit, venerabilibus fratribus nostris — Terraconensi et — Cesaraugustensi archiepiscopis eorumque suffraganeis per nostras damus litteras in mandatis, quod prout ad eorum pontificale spectat officium, circa ea partes sue sollicitudinis interponere sedule non postponent, contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo, quorum exhortationibus et monitionibus studeatis obtemperare plenarie in hac parte. Dat. Avinione, VI [Idus] Ianuarii, anno VI.

Item in eundem modum dilectis filiis nobilibus viris comitibus ... in regno Valencie constitutis. Dat. ut supra.

Item in eundem modum dilectis filiis nobilibus viris comitibus ... in comitatu Barchinonensi constitutis. Dat. ut supra.

In eundem modum scribit dilectis filiis iuratis ceterisque officialibus et communi civitatis Cesaraugustane, mutatis mutandis. Dat. ut supra.

Source: ASV, Reg. Vat. 135, fols. 2r–3r.

Publication: Vidal, *Benôit XII, Closes*, Fasc. IV, cols. 2f.

Note: See above, preceding doc.

Bibliography: Bardinet, *Condition civile*, p. 18; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 7, p. 12; Grayzel, *Avignon Popes*, p. 5.

Clement VI (Roger)
7 May 1342 – 6 Dec. 1352

359a

Avignon, 1342–1352

Mandate to the abbot of Salem in the diocese of Constance to issue a ruling over the complaint of the mayor and council of Esslingen. One Johannes, alias Anewin, of that locality had obtained a papal mandate to compel David of Waiblingen, a Jew, and his two sons to return the interest allegedly collected from him. On their refusal, the cantor of Schönenwerth, who had been entrusted with the case, had denied the Jews intercourse with Christians. The mayor and council were accused of having ignored the cantor's decree and were cited before the cantor, who refused to accept their denial.

Revocatoria contra Judeos.

Clemens episcopus etc. dilecto filio — abbati monasterii in Salem Constantiensis diocesis salutem etc. Sua nobis dilecti filii Johannes dictus Cruczin capitaneus, Jo(hannes) de Lustnowe scultetus, Syxlocus dictus Cruczin, Marquardus dictus Lutram, Eberhardus dictus Brit ceterique scabini et consules oppidi Esselingen Constanciensis diocesis petitione monstrarunt, quod olim Johannes dictus Anewin de opido predicto laicus dicte diocesis contra Davidum de Waiblingen, Isenbrum et Eberlinum ipsius Davidis filios, Judeos dicte diocesis, qui multa extorserant et adhuc extorquere nitebantur ab eo per usurariam pravitatem, apostolicas ad — cantorem ecclesie Werdensis prefate diocesis sub ea forma litteras impetrarat, ut supradictus cantor, si esset ita, dictos Judeos, ut sua sorte contenti sic extorta restituant et ab usurarum exactione desisterent, per subtraxionem comunionis fidelium appellatione remota compelleret; idemque laicus eosdem Judeos petendo eos condemnari et compelli ad restituendum sic extorta et ab usurarum exactione desistendum coram eodem cantore fecit comuniter dictarum literarum auctoritate ad iudicium evocari. Cumque prefati Judei dictum Johannem, ut ipsum in prosecutionem sui iuris et iurisdictionem dicti cantoris impedirent, capi fecissent et procurassent personaliter et in carceribus detineri idque illud in partibus illis adeo foret notorium quod nulla poterat tergiversacione celari, prefatus cantor dictos Judeos canonice moneri fecit, ut infra dictum terminum, quem ipsis ad hoc peremptorium signabat, dictum Johannem facerent libere

relaxari sibi que satisfacerent de iniuria et contemptu. Et quia prefati Judei infra dictum terminum et post ea efficere contumaciter non curarunt, nullam causam rationabilem allegantes, quare id facere non deberent, memoratus cantor eisdem Judeis comunionem fidelium dicitur subtraxisse. Et licet ipsi capitaneus et scultetus iudices scabini consules et universitas prefatis Judeis non comunicassent in aliquo seu participassent nec cominicaarent seu participarent, immo ipsi Judei, ut procurarent cicius subtraxionem huiusmodi relaxari, sint reclusi: tamen prefato laico suggerente mendaciter cantori predicto, quod ipsi capitaneus scultetus iudices et scabini et consules ac universitas post et contra monicionem ipsis per eundem cantorem sub excommunicationis in personas capitanei sculteti iudicum scabinorum et consulum et singulares personas dicti opidi ac interdicti in universitatem predictos penis et sententiis eis factam, eisdem Judeis comunicare temere presumebant, prefatus cantor ad falsam suggestionem huiusmodi ex abrupto nulla que super huiusmodi sibi suggestis cognitione prehabita, quamquam etiam sibi de suggestis ipsis aliquatenus non constaret, prout nec constare poterat, cum ea non essent notoria neque vera, prefatos capitaneum scultetum iudices scabinos consules et universitatem per literas suas moneri fecit, ut infra certum terminum peremptorium coram eo comparerent, allegaturi causam, si quam haberent, quare capitaneus scultetus iudices scabini consules et singulares persone excommunicari et universitas sepefati [!] interdicti denunciari publice non debentur; alioquin ipsos capitaneum scultetum iudices scabinos consules et singulares personas excommunicatos et universitatem prefatos quos declarabat predictas sententias incurrisse interdictam [!] mandebat publice nunciari. Ex parte vero capitanei sculteti iudicum scabinorum consulum et universitatis predictorum fuit infra huiusmodi terminum coram cantore predicto excipiendo propositum quod, cum sibi de predictis per eundem laicum sibi suggestis aliquatenus non constaret, prout nec constasre poterat, cum ea non essent notoria neque vera, ac ipsi qui mandatis et monicionibus dicti cantoris de non participando Judeis ipsis plene paruerant et parebant, essent parati super hiis legitime stare iuri, prefatus cantor monicionem et mandatum ultra ac declaracionem huiusmodi de iure nequiverat processisse. Quare pro parte dictorum capitanei sculteti iudicum scabinorum consulum et universitatis fuit ab eodem cantore humiliter postulatum, ut monicionem mandatum propter predicta falso suggesta facta et declaracionem huiusmodi revocaret. Et quia prefatus cantor id efficere contra iusticiam denegavit, pro parte capitanei sculteti iudicum scabinorum consulum et universitastis predictorum senciencium ex hiis indebite se gravari fuit ad sedem apostolicam appellatum. Quocirca discretioni tue per apostolica scripta mandamus quatenus vocatis qui fuerint evocandi et auditis hinc inde propositis, quod iustum fuerit appellatione remota decernas, faciens quod decreveris per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Testes autem etc. Datum etc.

Source: München, Staatsbibliothek, Cod. Lat. 17788, fol. 101r.

Publication: Simonsfeld, *Neue Beiträge*, pp. 415f.

Note: The document is contained in a formulary of *Audientia Litterarum Contradictarum*. These *Audientia*, also called *Audientia publica*, heard the attorneys for the parties who wished to obtain papal writs, and those who opposed (contradicted) the petition. The procedure is described by Simonsfeld, *op. cit.*, pp. 33f; Herde, *Audientia Litterarum Contradictarum*. On the mayor see Pfaff, *Esslingen* 1, p. 47; and on the Jews in that locality, *op. cit.*, pp. 227f.; and Hörburgen, *Judenvertreibungen*, *passim*.

Approval of a petition presented by King Alfonso XI of Castile and Leon, that the Jews of Seville be allowed to make use of a synagogue built by Don Iucaf de Ecija.

Supplicat sanctitati vestre devotus filius vester Alfonsus, Castelle et Legionis rex, quod, cum dudum per clare memorie dominos reges Castelle civitas Ispalensis fuit erepta de manibus Saracenorum et ad cultum nominis Christiani redacta, et propter sui magnitudinem multarum gentium indigeret incolatu, multi Iudei admissi sunt pro populatu dicte civitatis, necnon et Saraceni, qui Iudei sunt summe necessarii, quia contribuunt in necessitatibus civitatis, necnon aliquotiens exeunt unacum Christianis adversus Saracenos et se exponere morti non formidant, et propter augmentum populi eorum quidam Iudeus nomine Iucaf de Eceia, Iudeus inquam potens, qui in pluribus dicto regi servicia non modica impendit, construxisset quandam domum aptam ad opus Iudeorum iuxta ritus eorum pro sinagoga, quatinus gratiam facientes dignemini assignare dictam domum pro sinagoga ad opus Iudeorum, et mandare — archiepiscopo Ispalensi, ut sinagogam huiusmodi sine iuris alieni preiudicio patiatur, et si ex hoc preiudicium aliquod generaretur ecclesie sue, recipiat congruentem emendam pro recompensatione. Fiat per ordinarium si sit ita. R. [= Petrus Rogerii]. Item, quod sine alia transeat lectione. Fiat. R. Dat. apud Villamnovam, Avinionensis dyocesis, VIII Kalendas Augusti, anno primo.

Source: ASV, Reg. Suppl. 1, fol. 92v.

Publication: Baer, *Spanien* 2, pp. 163f.; Serrano, *Alfonso XI*, p. 25.

Note: See following doc. On Don Juçaf de Ecija, see Baer, *Spanien* 2, pp. 141f., 153f., 163f.

361

Villeneuve-lès-Avignon, 25 July 1342

Mandate, if the facts are established, to John, archbishop of Seville, to allow the Jews of Seville to make use of a synagogue built by Don Iuçaf de Ecija, following a petition by King Alfonso XI of Castile and Leon.

Venerabili fratri — archiepiscopo Ispalensi, salutem. Oblata nobis pro parte carissimi in Christo filii nostri Alfonsi, regis Castelle et Legionis illustris, petitio continebat, quod, cum dudum civitas Ispalensis per clare memorie reges Castelle, progenitores suos, de manibus Sarracenorum, auxiliante Domino, erepta fuisset et redacta ad cultum nominis Christiani, ipsaque civitas propter sui magnitudinem incolatu multarum gentium indigeret, multi Iudei pro populatione dicte civitatis ad incolatum admissi fuerunt in illa et nonnulli etiam Sarraceni, quodque dicti Iudei sunt summe necessarii, quia in necessitatibus civitatis eiusdem contribuunt, et aliquotiens una cum Christianis adversus Sarracenos exeunt et se morti exponere non formidant, et quod quidam Iudeus nomine Iuzaf de Eceya, multum potens et dives, qui eidem regi non modica servicia in multis impendit, propter augmentum populi eorundem, quamdam domum aptam ad opus Iudeorum pro synagoga ipsorum iuxta ritus eorundem in civitate predicta construxit. Quare prefatus rex nobis humiliter supplicavit, ut huiusmodi domum Iudeis habitantibus in civitate predicta, pro synagoga erigi ad opus Iudeorum ipsorum permittere dignaremur. Nos igitur de premissis certam notitiam non habentes, ac gerentes de tue circumspectionis industria in hac parte fiduciam in Domino specialem, fraternitati tue per apostolica scripta committimus et mandamus, quatenus, si est ita, dictam domum pro synagoga, quam tamen synagogam per hoc in nullo approbare, sed etiam potius cecitatis sue tenebris relinquere intendimus prostitutam, a Iudeis assumi permittas, sine iuris preiudicio alieni; et si forsan ex hoc generaretur aliquod preiudicium tue ecclesie Ispalensi, tu pro huiusmodi preiudicio recompensationem ab eis recipias congruentem. Dat. apud Villamnovam, Avinionensis diocesis, VIII Kalendas Augusti, anno primo.

Source: ASV, Reg. Vat. 155, fols. 174v–175r; Ibid., Reg. Aven. 67, fol. 44r.

Bibliography: Grayzel, *Avignon Popes*, p. 11.

Mandate to Gaucelin de Jean, bishop of Carcassonne, to issue a ruling over the complaint of a group of clergymen and laymen in the dioceses of Castres and Albi that having given evidence against Johannes de Lomers, a converted Jew, tried for heresy by the inquisitor in Carcassonne, Aymon de Caumont, a Dominican, they had later been induced to retract by Mannetus de Robacourt, the notary and commissioner of the Inquisition. They were imprisoned, and claim that the retraction had been fraudulent.

Venerabili fratri — episcopo Carcassonensi, salutem etc. Officii nostri debitum exigit, ut nos, qui sumus omnibus in iusticia debitores, eam cunctis poscentibus ministremus. Exhibita siquidem nobis pro parte dilectorum filiorum Amelii Massoti de Brisatesta, soluti, Duranti Ros, Raimundi de Ulmo, Iacobi Matfredi, de Graulheto, et Isarni de Cunho de Podiobegone, coniugatorum clericorum, et Guillelmi Textoris et Iohannis de Broliis, laicorum, Castrensis et Albiensis diocesum, peticio continebat, quod, cum dudum quidam nomine Iohannes de Lomers, olim Iudeus, coram dilecto filio Aymone de Calvomonte, ordinis Predicatorum, inquisitore heretice pravitatis in regno Francie auctoritate apostolica deputato, in Carcassona communiter residente, et Manneto de Roberticuria, se notarium et commissarium inquisitionis pravitatis eiusdem tunc dicente, de pravitare ipsa delatus fuisset et clerici ac laici supradicti ad perhibendum testimonium in inquisitione huiusmodi contra dictum Iohannem de Lomers facienda, citati fuissent, ipsique super hiis que sciebant et super quibus interrogati fuerant, puram et meram veritatem deposuissent, ac prefatus Iohannes, olim Iudeus, per dictum inquisitorem seu eius officialem super inquisitione predicta citatus, et recusans contumaciter comparere, prefatum Mannetum corrupisset per pecuniam et aliter, ut a delatione evaderet supradicta, et tandem procurasset et fecisset, quod dicti clerici et laici incarcerati, immurati, questionati et inducti fuerunt ad hoc, ut, contra veritatem, eorum dicta mutarent; tandem prefatus Mannetus, qui dictos testes ad mutandum dicta eorum induxerat, multa eisdem promisit testibus, ut deviarent a testimoniis et dictis eorum, iurando super quodam breviario ad sancta Dei Evangelia, corporaliter manu tacta, quod nunquam testimonia et dicta huiusmodi revelarentur eorum; et quod, licet ipsi testes firmi forent et perseverarent in testimoniis veris depositis per eosdem, tamen si aliqua variatio facta fuit, dictus Mannetus per violentiam et metum, qui cadere poterat in constantem, eam fieri fraudulenter et dolose fecit et scribi, prout voluit, illa que ipsi testes minime affirmarant, nec in proposito fuerant affirmandi, ad hoc, ut idem Iohannes, olim Iudeus, ab inquisitione absolveretur eadem et contra dictos testes posset procedere ac ab ipsis pecunias et bona eorum alia extorquere; quodque ipsis testibus, se, prout immunes sunt, scientibus, a carceribus et vinculis, in quibus propter predicta

detenti fuerant, absolutis et etiam liberatis, prefatus inquisitor eosdem testes in die festivitatis Nativitatis Domini nostri Ihesu Christi de nocte capi fecit et carceribus mancipari, eosque in eisdem carceribus sine aliqua iusta causa detinuit et detinet indebite et iniuste, ne malitia et iniquitas ipsius et dicti Manneti et tante temeritatis versutia in notionem veniant atque lucem; et quod ipsi testes alias adeo opprimuntur, quod non possunt se defendere, sed sine aliqua culpa propter iniquitatem et versutiam supradictas in dictis carceribus detinentur et in eis formidant putrefieri, nisi ipsis per apostolice sedis providentiam succurratur. Quare pro parte ipsorum clericorum et laicorum testium fuit nobis humiliter supplicatum, ut providere ipsis in hac parte de oportuno remedio dignaremur. Nos igitur cupientes unicuique fidelium iustitiam exhiberi, ac gerentes de tua fidelitate et circumspectione probata fiduciam in Domino specialem, fraternitati tue per apostolica scripta committimus et mandamus, quatenus, vocatis prefatis inquisitore et Manneto ac aliis qui fuerint evocandi, huiusmodi causam audias et facias super premissis auctoritate apostolica iustitie complementum; contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo. Testes autem, qui fuerint nominati, si se gratia, odio vel timore subtraxerint, censura simili, appellatione cessante, compellas veritati testimonium perhibere. Non obstante, si eidem inquisitori vel quibusvis aliis communiter vel divisim a sede apostolica sit indultum, quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint per litteras apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Dat. Avinione, II Kalendas Februarii, anno primo.

Source: ASV, Reg. Aven. 61, fols. 457v–458r.

Publication: Vidal, *Bullaire*, pp. 288f.; Id., *Menet de Robécourt*, pp. 445f.

Bibliography: Guiraud, *Medieval Inquisition*, p. 171.

363

Avignon, 24 January 1344

Approval of a petition presented by Rostagne, archbishop of Arles, to confirm to him and to his church their privileges and rights conferred in the past, including some revenues from the Jews in Arles and its bishopric.

Significat sanctitati vestre devotissimus vester — archiepiscopus Arelatensis... Item significat idem archiepiscopus, quod clare memorie dominus Ludovicus, imperator Romanorum, Manasse archiepiscopo, qui

tunc erat, et ecclesie Arelatensi, omnia et singula ab ipso Ludovico et Bosone, rege Arelatensi, per bone memorie dominum Rostagnum, archiepiscopum Arelatensem, ipsi ecclesie acquisita, certis ex causis eis tunc distinctis et expressis confirmavit. Et subsequenter dominus Conradus, rex Romanorum, archiepiscopo, qui tunc erat et eius successoribus concessit regalia in urbe et archiepiscopatu Arelatensi, scilicet iusticias, monetam, Iudeos et certa alia tunc expressa, et iurisdictionem in civitate Arelatensi, et certa castra et alia bona tunc etiam specificata confirmavit eisdem, que omnia Fredericus primus, imperator, etiam confirmavit, ac ecclesiam Arelatensem cum canonicis, ecclesiis, domibus, colonis, possessionibus et familiaribus sub sua protectione suscipiens ac ipsis canonicis et eorum domibus et rebus universitatis et singularium immunitatem concessit, statuens, quod ad collectionem publicam non cogerentur, nec ratione murorum civitatis, fossatorum seu custodie aliquid ab eis vel eorum possessionibus quomodolibet exigeretur, nec aliquid aliud ratione cuiuscumque generis exactionis, id idem archiepiscopo pro se, capellanis, clericis, monachis et sanctimonialibus suis concedendo. Ac Fredericus IIus in communione et gratia apostolice sedis existens, predicta omnia et singula, per dictos Ludovicum, Conradum et Fredericum primum facta, confirmavit ac etiam innovavit, cum confirmatione etiam certarum partium, castrorum et aliorum bonorum in suis litteris expressorum, ac archiepiscopum cum sceptro imperiali de regalibus investivit; concedens nichilominus archiepiscopo et ecclesie Arelatensi, quod sit licitum cuilibet de imperio, de bonis et possessionibus suis vendere, donare et in ultima voluntate relinquere, non obstante inhibitione vel statuto alicuius civitatis vel alicuius persone ecclesiastice vel civilis; quo deposito ab imperio, felicitis recordationis dominus Innocentius papa III, predecessor vester, omnia et singula per eum ecclesie Arelatensi concessa auctoritate apostolica ex certa sciencia, confirmavit. Et subsequenter Henricus VIIus, imperator Romanorum novissimus, bone memorie Galhardum, archiepiscopum Arelatensem, de dictis regalibus modo simili investivit, ac privilegium archiepiscopo et ecclesie Arelatensi per Conradinum concessum, superius designatum, continens donationes, concessiones et confirmationes, ex certa sciencia, imperiali auctoritate approbavit, ratificavit et etiam confirmavit, dictum privilegium in suis litteris de verbo ad verbum ex certa sciencia inserendo, ac eidem concessit, quod a quibuscumque personis posset bona et iura ipsius ecclesie petere coram competenti iudice, cuiuscumque legitima prescriptione non obstante, eciam si XL vel centum annorum curriculis existeret; et quo ad futura id idem voluit observari, ac super hiis archiepiscopum Ebredunensem et Dignensem episcopum in solidum iudices quo ad eius subditos deputavit. Quare humiliter supplicatur, quatinus de consueta sanctitatis vestre clementia, premissa omnia et singula in commodum et honorem ipsius ecclesie redundantia dignemini auctoritate apostolica ex certa sciencia confirmare, tenores litterarum super predictis confectarum, in huiusmodi confirmationis litteris inseri faciendo.

Fiat, preterquam de concessione facta per Henricum septimum, de prescriptione etc. et fiat mencio quo modo ad nos spectat vacante imperio etc. R. [= Petrus Rogerii]. Dat. Avinione, IX Kalendas Februarii, anno secundo.

Source: ASV, Reg. Suppl. 6, fol. 153r-v.

Note: See above, Doc. 47.

Bibliography: *Gallia Christiana* 1, *Instrumenta*, p. 94; Gross, *Arles*, pp. 146f.

364

Avignon, 24 January 1344

Confirmation to Rostagne, archbishop of Arles, and to his church of their privileges, including the revenues from the Jews, as spelled out in a privilege granted by Gregory IX on 13 May 1230, on the basis of privileges granted by earlier popes.

Ad perpetuam rei memoriam. Hiis que ecclesiarum commoda conspicere dinoscuntur, libenter favoris apostolici presidium impartimur. Sane, peticio pro parte venerabilis fratris nostri — archiepiscopi Arelatensis nobis nuper exhibita continebat, quod dudum felicis recordationis Gregorius papa VIII, predecessor noster, ad exemplar pie memorie Anastasii III, Urbani III, Celestini III, Innocentii III et Honorii III, predecessorum nostrorum, Romanorum pontificum, per quoddam suum privilegium generale Arelatensem ecclesiam sub beati Petri et sua protectione suscepit... Tenor autem dicti privilegii talis est: 'Gregorius episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri Hugoni, archiepiscopo, eiusque successoribus et dilectis filiis capitulo Arelatensi, tam presentibus quam futuris, regularem vitam professis imperpetuum. Quotiens a nobis petitur ... Redditus de ponte Sancti Genesis, Iudeos, et ius quod habetis in moneta ipsius civitatis, quicquid habetis in portibus et teloneis et farnariis Arelatensibus... Dat. Laterani, per manum magistri Martini, Sancte Romane Ecclesie vicecancellarii, III Idus Maii, indictione III, anno Dominice Incarnationis M^oCC^oXXX^o, pontificatus ... Gregorii pape VIII anno quarto'. Nulli ergo etc. Dat. Avinione, VIII Kalendas Februarii, anno secundo.

Source: ASV, Reg. Aven. 76, fols. 212r–213r.

Note: See above, preceding doc. The Bull of 1230 has not yet come to light.

365

Villeneuve-lès-Avignon, 8 March 1344

Confirmation of an agreement between the provost and the chapter of the church in Marseilles over competences and revenues, including an annual income of five shillings from the Jews of Marseilles.

Ad perpetuam rei memoriam. Hiis que interdum... Sane, peticio pro parte dilectorum filiorum — prepositi et capituli ecclesie Massiliensis nobis nuper exhibita continebat... Item, quinque solidos regales sensuales, quos serviunt annis singulis Iudei de Massilia in die Iovis sancta; predicta, in qua omnia et singula, prout superius sunt expressa, dictus procurator promisit nomine dicti domini prepositi, per solempnem stipulationem dicto capitulo recipienti, attendere et complere, et contra in aliquo non venire, cedens et mandans dicto capitulo ex causa dicte devolutionis administrationis predictae, omnia iura et omnes actiones reales et personales... Datum apud Villamnovam, Avinionensis diocesis, VIII Idus Martii, anno secundo.

Source: ASV, Reg. Aven. 74, fols. 268r-276v.

Note: On the Jews in Marseilles, see Crémieux, *Marseille*.

366

Villeneuve-lès-Avignon, 12 March 1345

Mandate to John de Riparia, prior of the houses in Rome and in Pesaro of the Hospitallers of St. John, and rector of the March of Ancona, to compel the Jews to wear the badge.

Dilecto filio Iohanni de Riparia, priori domorum Urbis et Pisarum Hospitalis Sancti Iohannis Ierosolimitani, rectori Marchie Anconitane. Significavit nobis dilectus filius nobilis vir Petrus de Tornamira, tue curie marescallus, quod Iudei commorantes in Marchia Anconitana, cuius rector existis, certum signum, per quod disting[u]ebantur a fidelibus, per eos deferri solitum, dimiserunt et incedentes per eandem Marchiam sine signo huiusmodi, sepe multa scandalosa et inhonesta committunt ibidem. Cum autem, sicut idem marescallus asserit, ad marescallos curie generalis dicte Marchie, qui fuerunt pro tempore, spectare consueverit signa huiusmodi Iudeis predictis imponere ac etiam assignare, illosque, qui sine signo eodem incederent, corrigere ac punire, discretioni tue per apostolica scripta mandamus, quatinus, si est ita, per eundem marescallum signum Iudeis supradictis permittas imponi, et adversus eos, si circa delationem dicti signi deliquerint, procedi

rationabiliter, prout ab [!] hactenus fuerit in eadem Marchia consuetum.
Dat. apud Villamnovam, Avinionensis diocesis, III Idus Marcii, anno tercio.

Source: ASV, Reg. Vat. 138, fol. 229.

Publication: Déprez-Mollat, *Clément VI*, col. 453.

367

Avignon, 7 December 1345

Approval of the petition of Nicolaus Iudicis to appoint Johannes de Missanis, a cleric in the diocese of Limoges, to a chaplaincy at the church in Carpentras, built in place of the synagogue turned over to Christian worship by John XXII.

Supplicat sanctitati vestre humilis et devotus servitor vester, Nicolaus Iudicis, quatinus sibi in personam dilecti servitoris sui, Iohannis de Missanis, clerici, Lemovicensis diocesis, specialem gratiam facientes, de capellania, quam assignavit felicis recordationis dominus Iohannes papa XXII, in civitate Carpentoratensi ad titulum Sancti Iohannis, ubi synagoga Iudeorum esse solebat et certum numerum capellanorum instituit, qui quidem numerus nondum est completus, ipsum tamen aliorum capellanorum consorcio velit aggregare, et de iuribus et emolumentis, sicut uni ex aliis ipsius capellanie, eidem clerico donacioni apostolice dignemini misericorditer providere. Cum inhibitione, decreto et clausula anteferri et cum aliis non obstantibus et clausulis oportunis et executoribus deputatis, ut in forma. Fiat. R. [= Petrus Rogerii]... Et quod transeat sine alia lectione. Fiat. R. Dat. Avinione, VII Idus Decembris, anno quarto.

Source: ASV, Reg. Suppl. 10, fol. 125v.

Note: On the conversion of the synagogue by John XXII, see above, Docs. 321–323, 334. The new church was called St. Mary, and included three chaplaincies.

368

Avignon, 18 December 1345

Mandate to Hugues de la Roque, rector of the Comtat Venaissin, to allow the Jews who had recently settled there to dwell unmolested, and to let other Jews join them.

Dilecto filio nobili viro, Hugoni de Ruppe, militi, rectori comitatus Venayssini. Olim multis Iudeis in comitatu Venayssini nobis et Ecclesie Romane immediate subiecti, cuius rector existis, degentibus, felicitis recordationis Iohannes papa XXII, predecessor noster, certis causis ipsum ad hoc inducentibus, dictos Iudeos de dicto comitatu fecit expelli et sub certis penis, ut asseritur, prohiberi, ne ulterius moraturi reverterentur ad illum. Sane, cum, sicut intelleximus, a paucis temporibus citra, nonnulli Iudei dictum comitatum intraverint, recipientes ibidem residentias, a nobis licentia non obtenta, propter quod in penas contentas in prohibitione predicta incidisse dicuntur, nosque, certis considerationibus pie nos in hac parte moventibus, penas predictas eisdem Iudeis duxerimus de speciali gratia remittendas, nobilitati tue per apostolica scripta mandamus, quatinus ipsos ratione penarum huiusmodi non molestes, bona ipsorum propterea arrestata vel capta eisdem restitui faciendo, et nichilominus tam ipsos quam alios Iudeos ad comitatum venturos predictum morari, quousque aliud per nos super hoc ordinatum extiterit, permittas ibidem. Dat. Avinione, XV Kalendas Ianuarii, anno quarto.

Source: ASV, Reg. Vat. 139, fol. 169v.

Publication: Déprez, *Clément VI* 2, p. 94.

Note: This act abrogated the expulsion order promulgated by John XXII; see above, Docs. 312-314. See also Mosse, *Juifs d'Avignon*, pp. 76f. On Hugues de la Roque, rector of the Comtat Venaissin (1344-1352), see André, *Recteurs pontificaux*, p. 52; Cottier, *Notes historiques*, pp. 63f. He was a relative of Pope Clement VI.

Approval of the petition presented by Johannes Lupi de Arcellano, a priest in the diocese of Pamplona, who had taken part in the persecution of the Jews in Navarre, had obtained dispensation and had all stigma removed from him, to have the dispensation confirmed and to have his income made up of several portions or small benefices, since in Navarre benefices or portions amount to less than the income promised him. The petition includes a description of the persecutions and self-immolation of the Jews to escape forced baptism.

Significat sanctitati vestre humilis et devotus orator vester, peregrinus, Iohannes Lupi de Ar(ce)llano, presbiter Pampilonensis diocesis, qui de licencia

sedis apostolice ultramare transivit et sepulcrum Dominicum peregrinus visitavit devocione qua potuit et ecclesias apostolorum Petri et Pauli et multorum sanctorum, quod dudum extitit vobis presentata per dominum Gaucelmum quedam petitio dicti presbiteri inter legendas, in qua dictus presbiter peregrinus humiliter supplicabat sanctitati vestre, quatenus intuitu pietatis dignaremini cum ipso misericorditer dispensare, delendo ab eodem omnem maculam sive notam irregularitatis, quam ipse presbiter incurrit animando aliquos de contrata sua, si de sua propria auctoritate insurrexerunt contra Iudeos, sive in mortem Iudeorum olim in regno Navarre factam, dicens illis: “Sic in veritate michi videtur, quod sit magis meritorium quam peccatum interficere infideles Iudeos, quia multa dicunt atque committunt contra Christum et eius genitricem”, illud idem omnes Christiani dicebant. Item, quidam frater ordinis Predicatorum absolvit a ieiunio quadragesime omnes de uno castro euntes ad dictam mortem, dicit enim illis: “Super me sit ieiunium istum, prandete, eo quo itis ad tale opus, quia non est aliud nisi divinum iudicium”, tunc ita credebatur ab omnibus in partibus illis, pro eo quia antequam Christiani intrarent castrum, ubi dicti Iudei inhabitabant, Iudei ipsi posuerunt ignes in sinagogis suis atque domibus, et suffocaverunt parvulos suos in aqua et in puteis, ne ad Christum converterentur, et interfecerunt se ad invicem, in maiori parte eligentes potius mori sic, quam si per Christianos occiderentur. Verum, cum ex hoc dicatur dictum presbiterum irregularitatis maculam contraxisse, de qua, tempore domini pape Benedicti, predecessoris vestri, per dominum Gaucelmum extitit dispensatum in minores ordines, et ad obtinendam portionem quam ante habebat, que est valoris XXXVe solidorum Turonensium parvorum cum qua vivere seu sustentari non potest; idcirco maxima constrictus anxietate, ut miser et pauper dolens taliter cecidisse a tanto dignitatis ministerio, summisque desideriis cupiens Deo omnipotenti verum sacrificium offerre et ipsum servire ac frequentare, maxime cum ipse nullum tetigerit, nec armatus accessit et manus suas servavit semper innoxias, confidens de Ihesu Christi ac vestra misericordia, cum fide et lacrimis iterum atque iterum clamat, supplicat sanctitati vestre, quatinus reverencia atque exemplo ipsius Redemptoris nostri, qui pendens in cruce latroni peccata dimisit et longinum illuminavit, sic pietatis intuitu atque sanctitatis vestre clemencia ipsum misericorditer respicere dignetur, facientes eidem gratiam specialem, dignemini omnem maculam sive notam irregularitatis, quam propter premissa vel eorum occasione idem incurrit presbiter totaliter abolere et in minoribus ordinibus cum ipso misericorditer dispensare, ut possit omnipotenti Deo sacrificare sicut prius. Item significat sanctitati vestre dictus presbiter, quod vos, sanctissime pater, de vestra piissima et assueta clementia signastis predictam petitionem, et quod obtineat beneficium simul cum priori usque ad sexaginta librarum Turonensium parvorum summam sine cura tamen et ad collationem cuiuscunque et quoruncunque dicte diocesis, de dispensacione vero consecracionis corporis

et sanguinis Christi vertitur in dubium, et placeat sanctitati vestre misereri. Idcirco supplicat sanctitati vestre dictus presbiter, quatinus pietatis intuitu ipsum respicere dignemini, sibi facientes gratiam uberiores, quod possit obtinere unam vel duas seu plures porciones usque ad predictam summam, quam eidem concessistis, eo quod in partibus illis ubi sanctitas vestra ei assignavit dictam summam LX librarum, nullum beneficium sive portio excedit XV libras cui cura non imminet, et serviendo unam portionem possit obtinere alias, ne in opprobrium ordinis clericalis cogatur mendicare. Possit obtinere tres porciones vel tria beneficia sine cura. R. [= Petrus Rogerii]. Dat. apud Villamnovam, Avinionensis diocesis, Nonis Iulii, anno quinto.

Source: ASV, Reg. Suppl. 11, fol. 89r-v.

Note: On the persecutions of the Jews of Navarre in 1328, see Kayserling, *Navarra*, pp. 38f.; Baer, *Spain*, p. 238.

Request to King Philip VI of France to set free Bernard de Lipasse, bishop of Dax and nephew of the late William Peter Godia, cardinal bishop of Sabina, and others, including Jews, taken prisoner at sea by the French.

Carissimo in Christo filio Philippo, regi Francie illustri. Regalis excellentie tue nuper recepimus litteras, effectualiter inter cetera continentes quod, cum aliqui de gentibus tuis casu fortuito unum episcopum et quendam abbatem aliosque de familia ipsius episcopi, Anglicos, et Iudeos de terris tuorum inimicorum existentes, cepissent in mari, tuque velles eos ad tuam adduci presentiam, ut unde veniret et quid intenderet scire posses, et aliqui de regno tuo capti per eosdem inimicos tuos recuperari valerent cum illis, nos instanter rogabas ut non commoveremur propter hoc, nec te super liberatione requireremus aut requiri faceremus illorum presentiam, cum per illos, qui ceperunt eosdem informati existeres, quod ipsi nequaquam veniebant ad Romanam curiam nec recedebant ab ipsa. Sane, fili carissime, tuam volumus celsitudinem non latere, quod rumor perniciosus admodum et infestus hiis diebus preteritis perduxit ad nostri apostolatus auditum, quod venerabilis frater noster Bernardus, episcopus Aquensis in Vasconia, de partibus transmarinis, ad quas dudum de licentia sedis apostolice speciali pro visitatione sepulcri Dominici et aliorum oratoriorum Terre Sancte, causa devotionis profectus fuerat cum quibusdam familiaribus suis, presbiteris et clericis, in habitu simplici rediens, et per mare suum iter proseguendo navigans, prope

civitatem Agathensem transiret, quidam ex gentibus tuis in eundem episcopum et familiares simpliciter, ut premittitur, incedentes, ceperunt eosque bonis suis omnibus, que secum habebant tunc temporis spoliarunt, ac captivos viliter et ignominiose, maxime prefatum episcopum nudatum suis vestibus honestis et decentibus, usque ad civitatem predictam duxerunt, ubi eos detinuerunt et detinent miserabiliter captivatos, que quidem in divine maiestatis offensam, lesionem libertatis ecclesiastice, dignitatis pontificalis derogationem ac nostram et apostolice sedis tanto maiorem contumeliam quanto propinquius Romane curie commissa sunt cedere dinoscuntur. Profecto, fili dilectissime, dictus episcopus, nepos bone memorie Guillelmi, episcopi Sabinensis, qui, ut nos in minoribus constituti, olim missi tunc quandoque pro tuis negociis ad Romanam curiam, probavimus, sincera dilectione tuum et regni tui promovebat libenter commodum et honorem tuum et regni predicti, sicut pro firmo credimus, non fuit nec est hostis, sed amicus potius, sequendo avunculi predicti vestigia et devotus, et hoc satis dudum ostendit, cum videns quod ipse, qui ecclesiam suam habet in terris emulorum tuorum, aliter ipsorum non poterat, sicut optabat, vitare consortium, auxilia et favores, nisi se de illis partibus absentando, se ad partes Cathalonie conferens et ibidem per aliqua tempora moram trahens, deinde obtenta predicta licentia profectus, sicut premissum est, extitit ultra mare; nec talis est idem episcopus, quod cum ipso vel aliquo de familiaribus suis predictis, etiam si esset licitum, posset de [...] captivis aliquis homo notabilis, sicut pro certo credimus, rehaberi. Probabiliter siquidem extimamus quod, si premissa fuissent tue celsitudini veraciter nunciata, nobis predictas litteras minime destinasset, quin potius mandasset memoratum episcopum et familiares liberari predictos, maxime quia premissa non modica pericula secum trahunt, cum illi qui temere vel iniuriose quemcunque pontificem percutiunt, capiunt vel banniunt, seu hoc mandant fieri, vel facta per eos rata habent, aut socii sunt facientium, aut prestant consilium vel favorem, seu scienter defensant eosdem, preter alias penas latas a canonibus per concilium Viennensem mucrone anathematis et aliis penis gravibus feriuntur. Rogamus itaque sublimitatem regiam et in Domino attentius exhortamur, quatenus liberationem huiusmodi restitutionemque bonorum captorum mandet et iubeat fieri magnificentia regia, quavis morosa dilatione sublata ut tibi, fili amantissime, nichil in premissis et circa ea nisi mansuetudinis benignitas possit quomodolibet imputari. Dat. Avinione, VIII Idus Maii, anno quinto.

Source: ASV, Reg. Vat. 140, fol. 286.

Publication: Déprez, *Clément VI* 2, pp. 342f.; Baluze (ed. Mollat), *Vitae Paparum Avenionensium* 4, p. 92.

Mandate to William de Cardaillac, bishop of Montauban, to hear the appeal of Durand Ros against the verdict of Gaucelin de Jean, bishop of Carcassonne, who had ruled against Ros and others in their complaint against Mennettus de Robacourt, notary and commissioner of Aymon de Caumont, inquisitor in Carcassonne, namely that Robacourt, having been corrupted by Johannes de Lombert, a converted Jew, had forced Ros and the others to retract the evidence they had given against the convert, on trial for heresy.

Venerabili fratri episcopo Montisalbani, salutem. Petitio pro parte dilecti filii Durandi Ros, clerici, Castrensis diocesis, nobis exhibita continebat, quod olim pro sua et dilectorum filiorum Amelii Massoti de Brisatesta, soluti, Raymundi de Ulmo, Iacobi Matfredi de Graulheto, et Isarni Cunho de Podiobegone, coniugatorum clericorum, et Guillelmi Textoris, ac Iohannis de Broliis, laycorum, dicte Castrensis et Albiensis diocesum partibus nobis exposito, quod, cum dudum quidam nomine Iohannes de Lumbers, olim Iudeus, coram dilecto filio Aymone de Calvomonte, ordinis Predicatorum, inquisitore heretice pravitatis in regno Francie auctoritate apostolica deputato, in Carcassona communiter residente, et Menneto de Roberticuria, se notarium et commissarium inquisitionis pravitatis eiusdem tunc dicente, de pravitate ipsa delatus fuisset, et clerici et layci supradicti ad perhibendum testimonium in inquisitione huiusmodi, contra dictum Iohannem de Lumbers facienda citati fuissent ipsique super hiis que sciebant et super quibus interrogati fuerant, puram et meram veritatem deposuissent; ac prefatus Iohannes, olim Iudeus, per dictum inquisitorem seu eius officialem super inquisitione predicta citatus, et recusans contumaciter comparere, prefatum Mennetum corrupisset per pecuniam et aliter, ut a delatione evaderet supradicta; et tandem procurasset et fecisset, quod dicti clerici et layci incarcerati, immurati et questionati et inducti fuerant ad hoc ut, contra veritatem, eorum dicta mutarent. Tandem prefatus Mennetus, qui dictos testes ad mutandum dicta eorum induxerat, multa eisdem promiserat testibus, ut deviarent a testimoniis et dictis eorum, iurando super quodam breviario ad sancta Dei Evangelia, corporaliter manu tacta, quod testimonia et dicta huiusmodi [non] revelarentur eorum; et quod, licet ipsi testes firmi fuissent et perseverassent in testimoniis veris depositis per eosdem, tamen, si aliqua variatio facta fuerat, dictus Mennetus, per violentiam et metum qui cadere poterat in constantem, eam fieri fraudulenter et dolose fecerat et scribi prout voluerat illa, que ipsi testes minime affirmaverant, nec in proposito fuerant affirmandi, ad hoc ut idem Iohannes, olim Iudeus, ab inquisitione absolveretur eadem et contra predictos testes posset procedere et ab ipsis pecuniam et bona eorum alia extorquere; quodque ipsis testibus se, prout immunes erant, scientibus, a carceribus et vinculis in quibus propter predicta detenti fuerant, absolutis et

etiam liberatis, prefatus inquisitor eosdem testes in die festivitatis Nativitatis Domini nostri Ihesu Christi de nocte capi fecerat et carceribus mancipari, eosque in eisdem carceribus sine aliqua iusta causa detinuerat et detinebat indebite et iniuste, ne malicia et iniquitas ipsius et dicti Menneti et tante temeritatis versutia in notionem venirent atque lucem; et quod ipsi testes adeo opprimebantur, quod non poterant se defendere, sed sine culpa propter iniquitatem et versutiam supradictas in dictis carceribus detinebantur et in eis formidabant putrefieri, nisi eis per apostolice sedis providenciam succurreretur; ac supplicato nobis, ut providere eis in hac parte de oportuno remedio dignaremur, nos venerabili fratri nostro —, episcopo Carcassonensi, eius proprio nomine non expresso, per nostras litteras commisimus et mandavimus, ut, vocatis prefatis inquisitore et Menneto et aliis qui evocandi forent, huiusmodi causam audiret et faceret super premissis auctoritate apostolica iustitie complementum, contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo. Dictusque Durandus Ros eosdem inquisitorem et Mennetum super premissis petendo pronuntiari, decerni et declarari huiusmodi processus et inquisitionem contra eum factos et factam nullos et nullam fore eosque annullari, cassari et irritari, et nullos et nullam pronuntiari, etiam tamquam presumptuose et calide et inepte et iniuste factos et factam fuisse et esse, revocandos et revocandam ac revocari et retractari debere, et ipsum Durandum absolvendum fore et absolvi debere et absolvi super dictis eidem falso impositis, et eum ad bonam famam reducendum fore et reduci debere et reduci, et ipsos, inquisitorem et Mennetum, in expensis legitimis factis per dictum Durandum et imposterum faciendis et in dampnis et iniuriis et interesse condemnari; et ratione dampnorum et iniuriarum predictarum ipsos, inquisitorem et Mennetum, condemnandos fore et condemnari debere in quingentis librarum Turonensium parvorum, ipsosque compellendos fore et compelli debere ac compelli ad dandum et solvendum dicto Durando dictas quingentas libras Turonensium parvorum, et super predictis ius et iustitiam fieri simpliciter et de plano, sine strepitu et figura iudicii, coram bone memorie Gaucelmo, episcopo Carcassonensi, auctoritate predictarum litterarum fecit communiter ad iudicium evocari; idemque Gaucelmus episcopus perperam in huiusmodi causa procedens, prefatos inquisitorem et Mennetum ab impetitione predicti Durandi per diffinitivam sententiam absolvit unquam ipsum in expensis factis in causa huiusmodi, quarum taxationem sibi imposterum reservavit, parti alteri condemnando; a qua quidem sententia predictus Durandus ad sedem eandem appellavit, dictusque episcopus eidem Durando ad proseguendum appellationem huiusmodi certum terminum assignavit. Quare pro parte dicti Durandi fuit nobis humiliter supplicatum, ut huiusmodi appellationis ac nullitatis sententie et processuum predictorum causam alicui discreto committere dignaremur. Nos itaque eiusdem Durandi supplicationibus inclinati, fraternitati tue per apostolica scripta committimus et mandamus, quatenus, vocatis qui fuerint

evocandi et auditis hinc inde propositis, quod canonicum fuerit, appellatione remota, decernas, faciens quod decreveris per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Testes autem, qui fuerint nominati, si se gratia, odio vel timore subtraxerint, censura simili, appellatione cessante, compellas veritati testimonium perhibere; non obstantibus felicis recordationis Bonifacii pape VIII, predecessoris nostri, qua cavetur expresse, ne aliquis per litteras sedis predictae extra suam civitatem vel diocesim, nisi in certis casibus exceptis, et in illis ultra unam dietam a fine sue diocesis ad iudicium evocetur, et quibuslibet aliis constitutionibus contrariis, seu si eidem inquisitori vel quibusvis aliis communiter vel divisim ab eadem sit sede indultum, quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint per litteras apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Dat. Avinione, III Idus Novembris, anno sexto.

Source: ASV, Reg. Vat. 184, fol. 115r-v.

Note: See above, Doc. 362, and the bibliography cited there.

372

Avignon, 5 July 1348

Reissue of the protective Bull *Sicut Judeis*.

Universis Christi fidelibus presentes litteras inspecturis, salutem etc. Sicut Judeis ... nos felicis recordationis Calixti, Eugenii, Alexandri, Celestini, Innocentii, Gregorii, Nicolai, Honorii et Nicolai III, Romanorum pontificum, predecessorum nostrorum, vestigiis inherentes, ipsorum Judeorum petitionem admittimus eisque protectionis nostre clipeum impertimur... Datum Avinione, III Nonas Julii, anno septimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 187, fol. 21r.

Publication: Déprez-Mollat, *Clément VI*, p. 225; Peña, *Bula de Clemente*, p. 209; Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1348, § 33 (partly).

Note: Raynaldus ran this Bull together with the following doc., thus having misled later writers into believing that there was another Bull protecting the Jews in connection with the Black Death.

Bibliography: Bardinet, *Condition civile*, p. 18; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 7, p. 12; Grayzel, *Sicut Judeis*, p. 264; Id., *Popes, Jews and Inquisition*, pp. 156f.; Rodocanachi, *Saint-Siège*, p. 145; Synan, *Popes*, p. 133.

373

Avignon, 26 September 1348

Mandate to all prelates and other clergy to act against those who persecute the Jews, especially in connection with the outbreak of the plague, admonish them to desist and threaten them with punishment.

Universis fratribus archiepiscopis et episcopis et dilectis filiis electis, abbatibus, prioribus, decanis, prepositis, archidiaconis, archipresbiteris, plebanis, officialibus, rectoribus, et aliis ecclesiarum et monasteriorum prelati et eorum vicesgerentibus, ac personis ecclesiasticis, secularibus et regularibus, necnon ecclesiarum et monasteriorum predictorum capitulis et conventibus, exemptis et non exemptis, Cisterciensis, Cluniacensis, Premonstratensis, Sanctorum Benedicti et Augustini et aliorum ordinum quorumcumque, salutem etc. Quamvis perfidiam Iudeorum, qui in sua duritia perdurantes, prophetarum verba et suarum scripturarum archana cognoscere atque ad Christiane fidei et salutis noticiam pervenire non curant, merito detestemur, attendentes tamen, quod Iudeos eosdem ex eo, quod Salvator noster Iudaicam stirpem, ex qua pro salute humani generis mortalitatis carnem indueret, eligere fuit dignatus, humanitatis causa fovere nos convenit, eis invocantibus defensionis nostre presidium et Christiane mansuetudinem pietatis, nos felici recordationis Calixti, Eugenii, Alexandri, Clementis, Celestini, Innocentii, Gregorii, Nicolai, Honorii et Nicolai III, Romanorum pontificum, predecessorum nostrorum, vestigiis inherentes, protectionis nostre clipeum duximus indulgendum, inter cetera statuentes, ut nullus Christianus eorundem Iudeorum personas sine iudicio domini aut officialis terre vel regionis, in qua habitant, vulnerare aut occidere, vel suas illis pecunias auferre sive ab eis coacta servicia exigere, nisi ea que ipsi temporibus facere consueverunt preteritis, presumeret ullo modo, et quod, si quis, huiusmodi tenore cognito, contra illud venire temptaret, honoris et officii sui periculum pateretur aut plecteretur excommunicationis ultione sententie, nisi presumptionem suam digna satisfactione corrigere procuraret, prout in eisdem litteris plenius continetur. Nuper autem ad nostrum fama publica, sed infamia verius, perduxit auditum, quod nonnulli Christiani pestem, qua Deus populum Christianum ipsius peccatis populi provocatus affligit, Iudeorum falso tossicationibus, seducente dyabolo, imputantes, nonnullos ex Iudeis ipsis, temeritate propria, non deferentes etati vel sexui, impie perimerunt, quodque, licet iidem Iudei super huiusmodi impostura facinoris parati sint subire iudicium coram iudice competenti, ob hoc tamen Christianorum ipsorum impetus non tepescit, sed eo furor sevit in maius eorundem, quo videtur error eorum, dum eis non resistitur, approbari. Et quamvis Iudeos eosdem, ubi culpabiles aut conscii forsan essent tanti flagitii, cui vix posset excogitari pena sufficiens, digna et severa, vellemus animadversione percelli, quia tamen per diversa mundi climata, Iudeos ipsos et alias nationes plurimas, que

cohabitationem Iudeorum eorundem non noverant, pestis hec ubique fere communis afflixit, occulto Dei iudicio, et affligit, et proinde verisimilitudo non recipit, quod Iudei predicti occasionem tanto flagicio prestiterint sive causam, universitati vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus singuli vestrum, qui super hoc fueritis requisiti, in ecclesiis vestris intra missarum solempnia, cum populus inibi convenerit ad divina, subditos vobis, clerum et populum, moneatis eisque super excommunicationis pena, quam feratis ex tunc in contrarium facientes, expressius iniungatis, quod Iudeos eosdem occasione huiusmodi, auctoritate seu verius temeritate propria, capere, percutere, vulnerare aut occidere, vel ab eis coacta servitia exigere non presumant; sed si quam, vel super hiis aut super quibusvis aliis negociis, causam habeant contra eos, illam coram iudicibus competentibus, quibus, quominus ipsi super hiis aut quibusvis aliis ipsorum Iudeorum excessibus possint contra Iudeos eosdem, prout iustum fuerit, procedere, nullam per presentes adimimus potestatem, ordine iudiciario prosequantur; presentibus post annum minime valituris. Dat. Avinione, VI Kalendas Octobris, anno septimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 142, fol. 67v; 244L, fols. 17r-18v.

Publication: Déprez, *Clément VI* 2, pp. 491f.; Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1348, § 33.

Bibliography: Baluze, *Vitae Paparum* 1, pp. 251f., 2, pp. 394f.; Bardinet, *Condition civile*, p. 18; Browe, *Judenbekämpfung*, p. 225; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 7, p. 12; Grayzel, *Popes, Jews and Inquisition*, pp. 156f.; Synan, *Popes*, p. 132; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 313.

374

Avignon, 1 October 1348

Reissue of the protective Bull against the persecutors of Jews, especially in connection with the outbreak of the plague.

Venerabilibus fratribus archiepiscopis, episcopis... Quamvis perfidiam Iudeorum ... Iudeorum falso toxicationibus, seducente diabolo, imputantes, et ut multorum habet assertio, cupiditate propria excecati in ipsorum dispendiis Iudeorum, quorum aliquibus nonnulli Christianorum ipsorum in magnis tenebantur pecuniarum quantitatibus, propria lucra venantes, nonnullos... Dat. Avinione, Kalendis Octobris, anno septimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 187, fol. 20v; Ibid., Reg. Aven. 105, fol. 470r.

Publication: Grayzel, *Sicut Judeis*, p. 264 (partly); Lang, *Acta*, pp. 301f.

Note: Identical, except for minor variations, with preceding doc.

Bibliography: Browe, *Judenbekämpfung*, p. 225; Déprez-Mollat, *Clément VI*, p. 232; Grayzel, *Avignon Popes*, p. 6; Id., *Popes, Jews and Inquisition*, pp. 156f.; Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1348, § 33; Synan, *Popes*, p. 133.

375

Avignon, 20 October 1349

Mandate to all prelates to adopt suitable measures for the suppression of the Flagellants and their supporters, accused of various crimes, including the persecution of the Jews.

Clemens episcopus ... venerabilibus fratribus ... salutem etc. Inter sollicitudines innumeras et immensas, quibus ultra vires ex apostolice servitutis debito perurgemur, illud cordi nostro potissimum insidet et ad hoc attentius studia nostra convertimus et conatus, ut apud omnes Christiani nominis professores orthodoxa fides fulgeat et sic Catholice et Apostolice Ecclesie norma sine cuiusquam simulationis, fictionis seu velaminis pallio pure et inviolabiliter observetur, quod a vinea Domini Sabbaoth, cuius cura et custodia nobis, licet immeritis, est commissa, vepres et urtice tam periculose quam dampnabiliter succrescentes evellantur radicitus et vulpecule que ipsam demoliri nituntur, per apostolice sedis providentiam abigantur. Sane, molesta nobis licet fidedigna magnorum relatio et multorum assertio nostrum et fratrum nostrorum non mediocriter turbavit auditum, quod in partibus regni Alamannie et ei convicinis quedam sub pretextu devotionis et agende penitentie vana religio et superstitiosa adinventio, procurante satore malorum operum, insurrexit, per quam profana multitudo simplicium hominum, qui se flagellatores appellant, decepta verbis fictis et mendacibus malignorum, asserentium Salvatorem nostrum Ierosolimis patriarche Ierosolimitano apparuisse, cum tamen a longis citra temporibus nullus ibidem presentialiter fuerit patriarcha, et sibi aliqua dixisse, que colorem non habentia nec saporem in quibusdam scripture sacre obviare noscuntur, in illam cordis vesaniam et immane dampnationis precipitium est deducta, et de die in diem suggestione hostis antiqui se, ut Dominicum gregem devoret, transferentis in lucis angelum nimium succrescendo deduci, cortina trahente cortinam, periculosius formidatur, quod se per societates et conventiculas, licet caudas invicem

colligatas habeant, dividentes, diversas circuivit patrias, ceterorum vitam et statum contempnendo se iustificant et claves Ecclesie vilipendunt ac in contemptum discipline ecclesiastice Crucem Domini ante se et habitum certum, nigrum videlicet, ante et retro ipsius vivifice Crucis impressum habens signaculum, sine superioris licentia deferentes, sub nomine penitentie vitam gerunt insolitam, congregationes, conventiculas [!] et coadunationes, que a iure sunt prohibite, faciunt et ad alios actus prosiliunt, a vita et moribus communibus et observantia fidelium alienos; ordinationes et etiam statuta, quibus utuntur seu verius abutuntur, propria temeritate fecerunt, erroris suspicione non vacua et iudicio carentia rationis, sed ex eo, tanquam Deo et hominibus amplius odiosa, turbamur acerbius et durius anxiamur, quod quidam religiosi, presertim de ordinibus Mendicantium, qui alios ab invio revocare debuerant et ad viam reducere veritatis, ab utero Matris Ecclesie velut maledictionis filii nequiter oberrantes, linguas suas, ut alios pertrahant in errorem, acuunt, quibus corda debilia vulnerant infirmorum, et ignorantes Dei iustitiam et sue prudentie innitentes, dum legi Dei nolunt esse subiecti, alios in persuasibilibus humane sapientie verbis predicando et dogmatizando contra ecclesiasticam libertatem et fidei Catholice puritatem ab ipsa fidei veritate subducere moliuntur, et, ut efficacius efficiant et conceptum virus latenter effundant, blandis prius sermonibus auditores, quasi bonum vinum primum ponendo, satagunt irretire, ut, cum inebriati fuerint, illud, quod est deterius, ingerentes, cum ipsis in perditionis laqueum incidant et in profundum malorum pariter demergantur. Nos igitur tam pernicioso et periculoso principio, per quod ultra divine maiestatis offensam magnum reipublice paratur periculum et apud fideles scandalum generatur, ne deteriores excessus pariat et successus, obstare volentes, et considerantes, quod, cum plerique ex ipsis seu adherentes eisdem, sub pietatis colore ad impietatis opera laxantes crudeliter manus suas, Iudeorum, quos pietas Christiana recipit et sustinet, offendi eos aliquatenus non permittens, et frequenter Christianorum sanguinem effundere et, oportunitate captata, bona clericorum et laicorum diripere et suis usibus applicare ac superiorum iurisdictionem usurpare et ad multa alia illicita prorumpere minime vereantur, timendum est, quod tam presumpta temeritas et temeraria presumptio, nisi eis per salubre antidotum occurratur, pariture sint non levem perniciem, et aliquorum morbus letali contagio serpens in plurimos sero recipiat medicinam; attendentes insuper, quod error, cui non resistitur, quodammodo approbari videtur, et quod ex officio nobis iniuncto compellimur, ut, quos per iter devium errando currere et plures in precipitium secum trahere perspicimus ac in dispersionem multarum gentium ambulare, revocemus a devio et ut in viam veritatis et iustitie gressus suos dirigant, providere per oportuna remedia studeamus, fraternitati vestre per apostolica scripta committimus et districte precipiendo mandamus, quatinus singuli vestrum in singulis vestris civitatibus et diocesibus per vos vel alium seu alios, adinventiones huiusmodi et ritus profanos, quos

una cum societatibus, conventiculis et congregationibus ac statutis et ordinationibus, per supradictos, qui se, ut premittitur, flagellatores appellant, temerarie attemptatis, de fratrum nostrorum consilio perpetue prohibitioni subiecimus et tanquam illicita reprobavimus, auctoritate nostra reprobos et illicitos publice nuntietis ac omnes, tam clericos, seculares et regulares quam laicos de predicta superstitiosa secta seu societate, quocumque appellentur nomine, existentes, vel eam sectantes, auctoritate predicta monere et inducere studeatis, ut ab huiusmodi observantia, secta et vana religione totaliter desistere et resilire procurent, quodque nullus deinceps predictam sectam seu conventiculam presumat intrare aut ritus et statuta societatum huiusmodi observare; contrarium facientes per censuram ecclesiasticam coercendo, necnon et eos, in quos temporalem iurisdictionem habetis, per penas temporales, de quibus expedire videritis, appellatione postposita, compellatis. Sane, ut religiosi et alii errorum magistri, qui predicando et dogmatizando simplices decipiunt et ceci ducatum cecis prebentes, ipsos in foveam secum trahunt, etsi non divino amore, saltem humana confusione a tam iniquo proposito revocentur, omnes et singulos, cuiuscunque sint ordinis, religionis, dignitatis, preeminentie sive status, quos in predictis vobis constiterit deliquisse, capi, non obstante quocumque privilegio vel indulto, quod in hoc eis suffragari nolumus, faciatis et tamdiu captos detineatis, donec aliud a nobis receperitis in mandatis, invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis; per predicta tamen nequaquam intendimus prohibere, quin Christi fideles impositam sibi canonice penitentiam vel etiam non impositam, dummodo recta intentione et pura devotione ad illam peragendam procedant, in suis hospitibus vel alias, absque superstitionibus, congregationibus, societatibus et conventiculis supradictis possint facere et se in bonis operibus exercendo virtutum Domino, prout ipse inspiraverit, in humilitatis spiritu deservire. Ceterum, quia presentes littere nequirent singulis vestrum propter viarum discrimina commode presentari, volumus, quod per te, frater archiepiscopo, earum transumptum, publica manu scriptum et tuo communium sigillo, vobis suffraganeis transmittatur, cui velut originalibus litteris adhiberi volumus plenariam fidem. Datum Avinione, XIII Kalendas Novembris, anno octavo.

Source: ASV, Reg. Vat. 143, fols. 94v–96r; 192, fols. 3–4; Ibid., Reg. Aven. 109, fols. 554r–555r.

Publication: Déprez-Mollat, *Clément VI*, pp. 287f.; Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1349, §§ 20–22 (partly); Schmidt, *Päbstliche Urkunden* 1, pp. 390f.; Theiner, *Monumenta Poloniae et Lithuaniae* 1, pp. 527f.

Bibliography: Bardinet, *Condition civile*, p. 22; Browe, *Judenbekämpfung*, p. 227; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 7, p. 12; Grayzel, *Sicut Judeis*, pp. 264f.; Id., *Avignon Popes*, p. 6; Hoeniger, *Der Schwarze Tod*, p. 14; Lang, *Acta*, p. 303.

376

Avignon, 6 April 1352

Declaration that the competent judges for both clergy and laymen in the Comtat Venaissin, excluding the Jews, are their ordinary judges and the rector.

Venerabilibus fratribus episcopis et dilectis filiis electis, abbatibus, prioribus, decanis, prepositis, archidiaconis, archipresbiteris, plebanis, rectoribus et aliis ecclesiarum et monasteriorum prelatiis, capitulis quoque et conventibus ecclesiarum et monasteriorum ipsorum ceterisque personis ecclesiasticis, secularibus et regularibus ordinum quorumcumque, necnon nobilibus viris baronibus, militibus et aliis singularibus personis, universitatibus quoque ac communitatibus civitatum, castrorum, terrarum, villarum et aliorum quorumcumque locorum comitatus Venaysini ad nos et Romanam Ecclesiam pleno iure spectantis, salutem etc. Sicut ad nostrum pervenit auditum, nonnulli clerici et laici vos coram diversis iudicibus per litteras apostolicas faciunt ad iudicium evocari et fatigant plerumque laboribus et expensis, quamquam ordinarii vestri super causis ad eorum forum spectantibus, ac rector comitatus Venaysini, per sedem apostolicam deputatus, super hiis que ad iurisdictionem suam pertinent, de vobis parati existant cuilibet conquerenti exhibere iusticie complementum. Nos igitur quieti vestre, ne taliter impetamini, providere volentes, ad instar felicitis recordationis Bonifacii pape VIII, predecessoris nostri, vobis auctoritate presentium indulgemus, ut quamdiu coram dictis ordinariis et rectore ac suis officialibus parati fueritis, ut premittitur, stare iuri, per huiusmodi litteras impetratas, quarum auctoritate nullus habitus est processus, et etiam impetrandas sub quacumque forma verborum, que de presentibus, necnon locis, ordinibus, et nominibus propriis ac cognominibus vestris plenam et expressam ac de verbo ad verbum non fecerint mentionem, super premissis molestari ab aliquibus nullatenus valeatis. Nos enim excommunicationis, suspensionis et interdicti sententias, quas in vos communiter vel divisim promulgari, et quicquid attemptari contigerit contra huiusmodi indulti nostri tenorem, decernimus non tenere. Ad Iudeos autem habitatores comitatus eiusdem, quique imposterum ibidem elegerint incolatum, volumus indultum huiusmodi non extendi. Nulli ergo etc. nostre concessionis, constitutionis et voluntatis infringere etc. Dat. Avinione, VIII Idus Aprilis, anno decimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 145, fols. 219v–220r; 244N, fol. 60r-v; Ibid., Reg. Aven. 119, fols. 431v–432r.

Publication: Déprez, *Clément VI* 3, pp. 261f.

Note: See below, Doc. 464.

Bibliography: Bardinet, *Condition civile*, p. 22; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 7, p. 13.

Innocent VI (Aubert)
18 Dec. 1352 – 12 Sep. 1362

377

Avignon, 22 March 1354

Approval of a petition of two canons to confirm the exchange between them, with the help of Stephen Aldobrandi, archbishop of Toulouse and papal chamberlain, of their respective benefices, one of them being St. Mary in Carpentras, where formerly a synagogue had been located.

Sanctissime pater. Cum Gerardus de Bosco canonicatum et prebendam ecclesie Regensis, et Anulphus Anulphi capellantias perpetuas Beate Marie de Cruce, Carpentoratensis, in qua sinagoga Iudeorum tenebatur, Lanternii de Aylone in castro de Paternis, Carpentoratensis diocesis, que beneficia tunc temporis obtinebant, in manibus reverendi patris, domini Stephani, archiepiscopi Tholosani, camerarii vestri, causa permutationis invicem faciente, et non alias, pure et libere resignarint, et idem dominus archiepiscopus et camerarius resignationem huiusmodi recepit et admisit, supplicant igitur sanctitati vestre iidem, quatinus dicto Geraldo de capellaniis et Anulpho de canonicatu et prebenda antedictis providere dignemini, non obstante, quod idem G[erardus] canonicatum Diensem et cantoriam Sancti Salvatoris de Crista et ecclesiam parrochiam Sancti Petri de Rocolis, Ruthenensis diocesis, et idem A[nulphus] capellantias in Avinionensi et Paternis ecclesiis noscantur obtinere; cum ceteris clausulis universis ad hoc necessariis, ut in forma. Fiat. G. [=Stephanus Auberti]. Sine alia lectione. Fiat. G. Dat. Avinione, XI Kalendas Aprilis, anno secundo.

Source: ASV, Reg. Suppl. 27, fol. 55v.

Note: See above, Docs. 321–323, 334, 367.

378

Avignon, 21 January 1356

Protection to Jews in Aragon, ruled by King Peter IV.

“regnos del muy amado en Jhesu Christo, fillo nuestro, don Pedro, Rey illustre de Aragon, que a los judios morantes en los ditos regnos et tierras, sin razon alguna los fieren, plagan, apedrehan et encara los matan, diziendo los ditos christianos que por los peccados de los judios vienen mortaldades, faltas de fruytos, et fendo los ditos males a los ditos judios que cessan las ditas pestilencias... Dada en Auinyon dotzeno kalendas febrero, quatren anyo de nuestro pontificado”.

Note: The Bull has survived only in a (partial?) Spanish translation (or description) in Ms. LXXIII of the Consejo Superior de Investigaciones Cientificas, Instituto Miguel Asia, Madrid, as quoted by Ribera — Asín, *Manuscritos arabes y aljamiados*, p. 240. Baer, *Spanien* 1, p. 358, suggests that the Bull is connected with the mission of Cresques Salamo to Avignon in 1356. In the absence of more precise information we have dated the Bull as above. King Peter IV ruled from 1336 to 1387.

Bibliography: Grayzel, *Avignon Popes*, p. 6, Ribera — Asín, *loc. cit.*

379

Avignon, 1 May 1356

Request to Giovanni Gradenigo, doge of Venice, to assist Michael Pisani, the local inquisitor, against relapsed Jewish converts.

Dilecto filio nobili viro Iohanni Gradenico, duci Venetiarum, salutem etc. Ad audientiam nostram pervenit, quod, licet nonnulli heretici, qui de Iudaice perfidie tenebris ad lucem veritatis Catholice solum se verbo converterant, quique huiusmodi perfidie non deponentes errores, diu sub nomine ac habitu Christiano pompis Sathane quibus abrenunciaverant, ipso fallente, ad contumeliam suscepte iam fidei servierant et etiam serviebant, per dilectum filium — inquisitorem pravitatis heretice capti pridie fuerint et detineantur carceribus mancipati, tamen quidam ex subditis tuis, tuum nomen et titulum pretendentes, sic se inquisitori prefato pertinaciter opponere presumpserunt sicque per indirectum eisdem patenter hereticis faverunt et favent, quod inquisitor idem in hereticos ipsos iuxta canonicas sanctiones animadvertere hucusque nequivit, et quod insuper fautores iidem familiares omnes inquisitoris ipsius sub eo colore conficto, quod ipsi in captione dictorum

hereticorum quedam ex bonis ipsorum ceperant cum eisdem, per ministros tuos capi et questionibus tormentorum subici procurarunt, non sine gravi et enormi fidei memorate iniuria et apostolice sedis contumelia et contemptu. Attendentes igitur, quam graves pene spirituales et temporales adversus talia facientes per sanctiones easdem promulgate sunt, et hiis non solum te, sed quoscumque subditos et ministros tuos implicari directe vel indirecte nulla ratione volentes, nobilitatem tuam attente requirimus et affectuose precamur, quatinus prudenter considerans, quod inquisitori prefato, cui pro ipsius reverentia fidei favere te convenit, in aliquo obsistere aut eius officium impedire, vel quod impediatur pati puritatem tuam non deceret, immo eo culpe accusaret te gravioris quo maiori potentia fultus es et maiori premine ratione, eidem inquisitori in executione huiusmodi officii sui nullum obstaculum nullumque impedimentum patiaris inferri, immo ei, sicut teneris, efficaciter faveas et potenter assistas, ita quod omnipotenti Deo, qui eiusdem actor est fidei, gratus appareas et in retributione iustorum salutis eterne rependia percipere merearis. Datum Avinione, Kalendis Maii, anno quarto.

Source: ASV, Reg. Vat. 238, fols. 56v–57r; 244G, fol. 74.

Publication: Gasnault, *Registres d'Innocent VI* 4, p. 65; Wadding, *Annales* 8, pp. 116f.

Note: See below, following doc.

Bibliography: Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 7, p. 13.

380

Avignon, 16 September 1356

Mandate to Michael Pisani, a Franciscan and inquisitor in Venice and Treviso, to take action against judaizing converts.

Dilecto filio Michaheli Pisani, ordinis Fratrum Minorum, Venetiis, Castellane diocesis, et in Marchia Tervisina inquisitori heretice pravitatis auctoritate apostolica deputato, salutem etc. Placuit nobis, quod super punitione vel correctione illorum neophitorum, quos Catholice fidei emulus precipitavit in heresim et quos carceri nostro Venetiis, Castellane diocesis, tenes inclusos, ad apostolicam sedem accedens nos consulere studuisti. Cum autem, quid super hoc acturus sis, plenius didiceris instructus a nobis, discretioni tue per apostolica scripta mandamus, quatinus ad partes illas te referens, adversus hereticos ipsos in quocumque loco partium, in quibus es

inquisitor pravitatis heretice deputatus, vel extra illas, ubicumque videris expedire, solum Deum habendo pre oculis, officii tui debitum exequaris. Datum Avinione, XVI Kalendas Octobris, anno quarto.

Source: ASV, Reg. Vat. 238, fol. 181v; 244F, fol. 71r.

Publication: Gasnault, *Registres d'Innocent VI* 4, pp. 182f.; Wadding, *Annales* 8, p. 117

Bibliography: Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 7, p. 13.

381

Avignon, 17 September 1356

Request to Giovanni Dolfín, doge of Venice, to continue assisting the inquisitor, Michael Pisani, in his activities.

Dilecto filio nobili viro Johanni Dalfini, duci Venetiarum, salutem etc. Dilectus filius Michael Pisani, inquisitor pravitatis heretice in partibus ipsis auctoritate apostolica deputatus, retulit nobis inter alia, quod predecessores tui, duces Venetiarum et tu, sibi in executione officii sui efficacibus ei semper auxiliis et favoribus astitisti, et quod eo illi et tu ad Deum, nos et Romanam Ecclesiam, Matrem tuam, ferbuistis et tu ferves affectu, quod in negotiis que honorem fidei Christiane concernunt, frequenter petitiones inquisitoris prevenistis ipsius et vota etiam superastis. Super quo devotionem tuam meritis laudibus et debitis gratiarum actionibus prosequentes illam attente rogamus, quatinus prudenter considerans, quod ipsius negotia fidei etiam Dei sunt, qui ejusdem est fidei institutor et actor, erga inquisitorem et negotia ipsa, sic favores et auxilia inchoata continues, quod ab ipso Deo mercedis eterne premium et a nobis benedictionis et gratie plenitudinem consequaris. Datum Avinione, XV Kalendas Octobris, anno quarto.

Source: ASV, Reg. Vat. 238, fol. 183r.

Publication: Gasnault, *Registres d'Innocent VI* 4, p. 185.

Note: See above, Docs. 379, 380. In Reg. Vat. 238, fol. 182v; 244G, fol. 126r, there is another letter to Giovanni Dolfín dated 18 September 1356, asking him to aid the inquisitor. See Gasnault, *op. cit.*, p. 186.

Bibliography: Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 7, p. 13.

382

Avignon, 9 August 1357

Commission to William de la Jugée, cardinal deacon of Santa Maria in Cosmedin and papal legate, to proceed against King Peter I of Castile and Leon, who has evil counsellors, Christians and Jews.

Dilecto filio Guillermo, Sancte Marie in Cosmedin diacono cardinali, apostolice sedis legato, salutem etc. Considerantes, quod Petrus, rex Castellæ et Legionis illustris, sic in peccatis soporatus obdormit, quod nullis nostris potuit clamoribus excitari, decreveramus contra eum et pellicem eius ac alios, qui eum in peccato nutrierunt et nutriunt, agere debitos, iustitia suadente, processus. Sed tandem, receptis benignitate consueta litteris tuis, per quas fecisti de huiusmodi habendis processibus inter alia mentionem, nos actendentes, quod quicquid tu agis ex attributa tibi per nos in hiis et aliis potestate, nos agere merito reputamur, quodque faciendo per nos processus huiusmodi, avocare ad nos negotium pro quo te specialiter misimus videremur, tibi de processibus ipsis providimus incumbendum, et ideo volumus, ut servata gravitate, quam tanti negotii executio exigit, contra regem ac pellicem predictos et consiliarios mali consilii, si qui sint Christiani vel Iudei aut alii, ac regna et terras etiam dicti regis procedere non postponas, minis enim et terroribus principum preferendus est, qui sanctus permanet timor Dei. Datum Avinione, V Idus Augusti, anno quinto.

Source: ASV, Reg. Vat. 239, fol. 174r-v.

Publication: Zunzunegui Aramburu, *Inocencio VI*, pp. 300f.

Note: On Cardinal William's mission to Castile, see Mollat, *Papes d'Avignon*, pp. 449f. On King Peter's Jewish counsellors, see Baer, *Spain*, pp. 216f.; cf. also another letter to this effect, sent two days later, again mentioning the evil counsellors, without specifying their religion. Zunzunegui Aramburu, *op. cit.*, pp. 301f.

383

Avignon, 30 September 1359

Commission to Bernard Dupuy, a Franciscan and inquisitor in Provence, to take action against Jewish converts, who are said to have reverted to Judaism.

Dilecto filio Bernardo de Podio, ordinis Fratrum Minorum professori, magistro in sacra pagina, heretice pravitatis inquisitori in provincia Provincie

auctoritate apostolica deputato, salutem. Anxia nimis mente percepimus, nonnullos iniquitatis filios et perditionis alumpnos, spontanee relicto Iudaice cecitatis errore, per lavacrum regenerationis ad fidem Christianam conversos, eandem fidem Catholicam abnegantes, ad prelibatam cecitatem Iudaicam, velut canes ad vomitum, dampnabiliter rediisse, qui se de tue inquisitionis finibus ad partes incognitas vel distantes clandestine contulerunt, quod tanto magis reprobum et absurdum fore dinoscitur, quanto ex hoc Christi nomen sanctissimum quadam intestina hostilitate detestabilius blasphematur. Nos igitur, qui sub nostris desideriis gerimus et instancia multe sollicitudinis excitamur, ut fides Catholica nostris prosperetur temporibus et calamitas heretice pravitatis de finibus fidelium extirpetur, adversus tales neophitos novercales illo volentes tibi remedio subvenire, per quod ipsorum compescatur temeritas et aliis aditus committendi similia precludatur, discretioni tue, de qua experimento laudabili in maioribus comprobata fidem in Domino gerimus plenior, super hiis summarie et de plano absque strepitu et figura iudicii, vocatis evocandis, cum fideli diligencia et sollerti ubicumque fueris plenius informandi, et si repereris ita esse, huiusmodi iudaisantes ad presens ubicumque vivi fuerint adinventi, per te vel alium seu alios capiendi, detinendi, incarcerandi, ducendi et debite puniendi, et capi, detineri, incarcerari, duci et puniri debite faciendi, ubicumque videris expedire, et mortuos exhumari et de sic exhumatis iusticiam debitam, si nondum facta extiterit, faciendi, contradictores quoque, cuiuscumque gradus, status, ordinis vel condicionis existant, eciam si pontificali vel qualibet alia ecclesiastica vel mundana dignitate prefulgeant, auctoritate apostolica per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendi, invocandique deinde ad hoc, si opus fuerit, auxilium brachii secularis ac reliqua premissa necessaria exercendi, non obstante, si aliquibus communiter vel divisim a sede apostolica sit indultum, quod excommunicari vel interdici nequeant aut suspendi per litteras apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi et eorum nominibus vel ordinibus mentionem, et quibuscumque aliis litteris, privilegiis seu commissionibus apostolicis, quibuscumque inquisitoribus seu quibusvis aliis sub quacumque forma verborum concessis, per que presentibus non expressa vel totaliter non inserta ac eorum effectus posset differri, seu alias quomodolibet impediri, et de quibus quorumque totis tenoribus habenda sit in nostris litteris mentio specialis, seu si ordini tuo a sede predicta sit concessum, quod fratres eiusdem ordinis non teneantur se intromittere de quibuscumque negociis, que ipsis per eiusdem sedis litteras committuntur, nisi in eis de concessione huiusmodi plena et expressa mentio habeatur, plenam et liberam, huiusmodi prosecutione durante dumtaxat, tenore presencium concedimus facultatem. Per hec autem non intendimus, ut inquisitoribus quibuscumque seu officiis eorundem in ceteris preiudicium aliquod afferatur, nec eorum audienciis vel debitis exercitiis detrahatur. Datum Avinione, II Kalendas Octobris, anno septimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 241, fols. 134r–135r.

Publication: Eubel, *Bullarium* 6, p. 323; Vidal, *Bullaire*, pp. 342f.; Wadding, *Annales Minorum* 8, pp. 142f.; Zunzunegui Aramburu, *Inocencio VI*, pp. 414f.

Bibliography: Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 7, pp. 13f.; Guiraud, *Medieval Inquisition*, p. 171; Kriegel, *Prémarranisme*, p. 319; Marx, *Inquisition*, p. 87; Yerushalmi, *Inquisition*, pp. 27f.

384

Villeneuve-lès-Avignon, 27 June 1360

Approval of a petition presented by the Jews in Arles, Marseilles and elsewhere in the counties of Provence and Forcalquier, that the inquisitors should give them copies of the accusations and of the evidence brought against them, and that they may not proceed against them without the local bishop or his officials.

Significant sanctitati vestre humiles vestri syndici universitatis Iudeorum Arelaten., Massilien. et Provincie ac Forcalquerii comitatum, quod nonnulli ipsorum per inquisitores heretice pravitatis frequenter vexantur, gravantur et maletractantur indebite et sine causa, et expensis ac laboribus multipliciter fatigantur. Quare supplicant eidem sanctitati vestre prefati humiles vestri, quatinus eisdem Iudeis, pio compatiens affectu, ut, non obstantibus quibuscumque statutis, privilegiis vel ordinacionibus per eandem sanctitatem vestram seu predecessores vestros factis, seu dictis inquisitoribus concessis, possint super impositis aut imponendis per ipsos inquisitores seu eorum commissarios contra dictos Iudeos aut eorum aliquem, ratione et occasione eorum officii inquisitionum, deffensiones suas legitimas contra inquisitiones vel inquestas quascunque, aut citaciones contra ipsos Iudeos iam factas seu imposterum faciendas allegare, et alias, tam per se quam per procuratores, prout iustum fuerit, se deffendere, et copias inquestarum seu deposicionum testium habere et obtinere, tociens quociens fuerit oportunum, quodque prefati inquisitores vel eorum alter, qui nunc sunt aut fuerint pro tempore, non possint neque valeant contra dictos Iudeos aut eorum aliquem procedere, nisi cum dyocesanis seu eorum officialibus, prout volunt canonice sanxiones, litteras vestras super premissis oportunas misericorditer concedentes. Cum omnibus clausulis oportunis. Fiat. G. [=Stephanus Auberti]. Et sine alia lectione. Fiat. G. Dat. apud Villamnovam, Avinionensis diocesis, V Kalendas Iulii, anno octavo.

Source: ASV, Reg. Suppl. 33, fol. 127v.

Note: See following doc., and below, Docs. 391, 422.

Bibliography: Grayzel, *Avignon Popes*, p. 9; Kriegel, *Prémarranisme*, p. 321.

385

Villeneuve-lès-Avignon, 27 June 1360

Mandate to the inquisitors in Arles, Marseilles and the counties of Provence and Forcalquier to give Jews on trial by the Inquisition copies of the accusations and of the evidence brought against them, and not to proceed against them without the local bishop or his representative.

Dilectis filiis universis inquisitoribus heretice pravitatis, per Arelaten. et Massilien. civitates et dioceses ac Provincie et Folcalquerii comitatum per sedem apostolicam deputatis, salutem etc. Significaverunt nobis universi Iudei in Arelaten. et Massilien. civitatibus et diocesibus ac Provincie et Folcalquerii comitatibus habitantes, quod nonnulli ex vobis in citationibus, inquisitionibus et aliis processibus, quos contra Iudeos ipsos vel eorum aliquem ratione officii vestri inquisitionis heretice pravitatis fecistis hactenus et facitis, defensiones et exceptiones legitimas contra huiusmodi inquisitiones, citationes et processus pro parte ipsorum Iudeorum per se vel eorum procuratores propositas admittere, eisque articulorum super quibus contra eos huiusmodi citationes, inquisitiones et processus fiunt, necnon attestaciones et aliarum probationum in eis receptarum, copiam tradere et facere, eorum sumptibus et expensis, recusastis hactenus et etiam recusatis; et insuper contra eos absque diocesanis locorum aut eorum seu capitulorum, sede vacante, delegatis ad condemnationem procedere, ipsos tormentis exponere, duro carceri, quod magis ad penam quam ad custodiam videtur tendere, presumitis mancipare, et alias eos ratione huiusmodi officii multis gravatis laboribus et expensis indebite et iniuste, super quo ipsi Iudei ad apostolice sedis remedium humiliter recurrerunt. Cum igitur pietas Christiana Iudeos ipsos receptet et cohabitationem sustineat eorundem, nos eis super hiis, et ut huiusmodi officium contra eos cum debita maturitate procedat, ne forsan absque culpa dampnentur, providere volentes, auctoritate apostolica vobis et aliis inquisitoribus heretice pravitatis, in dictis civitatibus et diocesibus ac comitatibus per sedem apostolicam deputandis, precipimus et mandamus, quatinus in citationibus, inquisitionibus et aliis processibus, per vos ratione huiusmodi officii vestri inquisitionis heretice pravitatis contra ipsos Iudeos vel

eorum aliquem factis seu in antea faciendis, eorum exceptiones et defensiones legitimas contra huiusmodi citationes, inquisitiones et processus, per ipsos Iudeos debito modo propositas et proponendas in antea, et alias ipsos ad defendendum se in premissis, prout iustum fuerit, admittatis, eisque articulorum super quibus huiusmodi citationes, inquisitiones et processus fiunt seu fient, necnon attestatum et aliarum probationum super hiis productorum et receptorum ac producendorum et recipiendorum imposterum, copiam, si illam debite petierunt aut in antea petierint, eorum tamen sumptibus et expensis, dummodo id sine periculo fieri valeat, tradatis; et insuper contra eos super hiis absque diocesano loci seu eius aut, sede vacante, capituli subdelegato, nisi si et prout permittunt canonice sanctiones, nullatenus procedatis, et alias in premissis ab ipsorum Iudeorum gravaminibus abstinere curetis; statutis, privilegiis et ordinationibus per nos seu predecessores nostros Romanos pontifices factis seu inquisitoribus dicte heretice pravitatis concessis contrariis, non obstantibus quibuscumque; nos enim irritum decernimus et inane, si secus... Presentibus post quinquennium minime valituris. Datum apud Villamnovam, Avinionensis diocesis, V Kalendas Iulii, anno octavo.

Source: ASV, Reg. Aven. 144, fol. 586r.

Publication: Vidal, *Bullaire*, pp. 343f.

Note: See above, preceding doc., and below, Docs. 391, 422.

386

Villeneuve-lès-Avignon, 27 June 1360

Approval of the petition presented by the Jews in the counties of Arles, Marseilles, Provence and Forcalquier to forbid the citation of Jews to appear in court outside the diocese they live in.

Significant sanctitati vestre humiles vestri syndici universitatis Iudeorum Arelaten., Massilien. et Provincie ac Folcalquerii comitatum, quod ipsi Iudei frequenter per litteras apostolicas extra eorum dioceses citantur et conveniuntur, et quia propter viarum discrimina et personarum pericula comparere non audent, gravantur et molestantur multipliciter, et variis modis proceditur contra eos. Quare supplicant dicti syndici, quatenus amore Dei specialem eisdem facientes gratiam, ne dicti Iudei in causis pecuniariis seu quibusvis accionibus personalibus, extra suas dioceses per litteras apostolicas, usque ad quinquennium, citari, trahi aut conveniri possint, misericorditer concedere dignemini. Cum executoribus et omnibus clausulis opportunis, ut

in forma. Fiat. G. [=Stephanus Auberti]. Sine alia lectione. Fiat. G. Datum apud Villamnovam, Avinionensis diocesis, V Kalendas Iulii, anno octavo.

Source: ASV, Reg. Suppl. 33, fol. 40r.

Note: See below, Doc. 390.

387

Villeneuve-lès-Avignon, 12 August 1360

Mandate to Lodovico della Torre, patriarch of Aquileia, to compel Paul Praunspeck, former bishop of Gurk and now bishop of Freising, to redeem the property of the bishopric pawned with Jews, and return it to John of Lenzburg, bishop-elect of Gurk.

Venerabili fratri — patriarche Aquilegensi, salutem etc. Nuper pro parte dilectorum filiorum Johannis, electi Gurcensis, et prepositi et capituli ecclesie Gurcensis, coram nobis presente venerabili fratre nostro Paulo Frisingensi, olim Gurcensi episcopo, exposito, quod idem Paulus, tempore quo regimini predictae ecclesie Gurcensi presidebat, unam infulam et unum baculum pastorale, ad ipsam ecclesiam spectantia, certis Judeis sub usurarum voragine obligaverat, quodque huiusmodi usure ad magnam ascenderant pecunie quantitatem, ipse episcopus predictam infulam et baculum ab huiusmodi obligatione liberare et ecclesie eidem restituere contra iustitiam recusaverat et recusabat, nos eidem episcopo, quia coram nobis se huiusmodi infulam et baculum obligasse, ut prefertur, et illa obligata fore, confessus extitit, precepimus et mandavimus oraculo vive vocis, ut infulam et baculum pastorale predicta ab huiusmodi obligatione liberaret et eidem ecclesie restitueret. [?] igitur, ne premissa absque debita executione remaneant, providere volentes, ipsorum electi, prepositi et capituli in hac parte supplicationibus inclinati, fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatinus per te vel alium seu alios eundem episcopum auctoritate nostra, appellatione cessante, compellas, ut ipse infulam et baculum predicta ab huiusmodi obligatione liberaret eaque eidem ecclesie restituere non postponat. Non obstante etc. Datum ut supra [apud Villamnovam, Avinionensis diocesis, II Idus Augusti, anno octavo].

Source: ASV, Reg. Aven. 144, fol. 340.

Publication: Lang, *Acta*, pp. 498f.

Authorization to Stephen Aldobrandi, archbishop of Toulouse and papal chamberlain, and Reginald de Maubernard, bishop of Autun and papal treasurer, to grant absolution to and impose penitence on officials of kings and princes, who extorted money from Christians and Jews, and have them make restitution to the victims. If the latter cannot be identified, the money is to be converted to charity.

Venerabilibus fratribus, Stephano archiepiscopo Tholosano, camerario, et Reginaldo episcopo Eduensi, thesaurario, nostris, salutem etc. Cura pastoralis solitudinis nobis divinitus super omnes populi Christiani nationes iniuncta, animarum providere saluti et amovere que ipsarum profectum impediunt, nos compellit. Sane, ad nostram audienciam fidei relatione pervenit, quod nonnulli, officiorum regum et principum que rexerunt pretextu, et aliis modis illicitis, a Iudeis certas et a Christianis multas diversis temporibus extorserunt peccunie quantitates, de quibus non veniunt ad emendam, nam quorundam ex ipsis bona ad plenam restitutionem iniuste receptorum non sufficerent; alii vero, si cuncta restituerent, mendicarent, alii, suos filios et heredes in paupertate dimittere formidantes, remanent in peccato. Nos igitur predictos ad viam veritatis reducere ac ipsorum saluti prospicere cupientes, de vestris fidelitate et circumspectione plenam fiduciam obtinentes, absolvendi predictos auctoritate apostolica, iuxta formam ecclesie consuetam, a quibuscumque sententiis iuris, et hominis, si humiliter petierint, necnon a transgressione et culpa, quas occasione premissorum quomodolibet contraxerunt, imposita eis pro modo culpe penitentia salutari, satisfactoque per eos, in toto vel in parte, ubi erunt certe persone, vel, si sint incerte, facta commutatione in opera pietatis, iuxta vestrum arbitrium, de iniuste receptis, prout consideratis qualitate facti et eorum facultatibus, eorum saluti videritis expedire, remissionem sic receptorum eis plenariam faciendi, vobis et cuilibet vestrum tenore presentium plenam et liberam usque ad nostrum beneplacitum concedimus potestatem. Datum Avinione, XV Kalendas Novembris, anno octavo.

Source: ASV, Reg. Vat. 240, fols. 115v–116r.

Approval of the petition presented by John II, king of France, to grant Guillelmus de Querceto, a subdeacon in the diocese of Cambrai and a student

in Paris, formerly a Jew, an additional benefice belonging to Robert Le Coq, bishop of Laon, and the dean and chapter there, once it is vacant, notwithstanding his holding a chaplaincy at St. Gudule in Brussels.

Supplicat sanctitati vestre devotus filius vester — rex Francie, quatenus sibi in personam dilecti sui, favore fidei Christiane, Guillelmi de Querceto, subdiaconi, Cameracensis diocesis, ad fidem Christi de lege Iudayca iamdiu est conversus, Parisius in artibus studens, specialem gratiam facientes, beneficium ecclesiasticum cum cura vel sine cura, vacans vel vacaturum, spectans communiter vel divisim ad collationem etc. — episcopi, — decani et capituli ecclesie Laudunensis, eidem G[uillelmo] conferendum, dignemini reservare; non obstante, quod capellaniam ad altare Sancte Elizabeth in ecclesia Sancte Gudulie Bruxellensis fundatam, que valorem XV librarum Turonensium, secundum taxationem decime non excedit, obtinet; cum aliis non obstantibus et clausulis oportunis. Fiat. G. [=Stephanus Auberti]. Sine alia lectione. Fiat. G. Dat. Avinione, IV Nonas Septembris, anno nono.

Source: ASV, Reg. Suppl. 35, fol. 188r.

Publication: Berlière, *Suppliques d'Innocent VI*, p. 718.

390

Avignon, 13 March 1362

Mandate to Raimond de Salges, archbishop of Embrun, John Poissoni, archbishop of Aix, and William de la Garde, archbishop of Arles, to see to it that the Jews in Arles, Marseilles and the counties of Provence and Forcalquier are not summoned to courts outside their places of residence.

Venerabilibus fratribus — Ebredunensi et Aquensi ac Arelatensi archiepiscopis, salutem etc. Olim siquidem pro parte universorum Iudeorum in Arelaten. et Massilien. civitatibus et diocesibus ac in Provincie et Folcalquerii comitatibus habitantium nobis exposito, quod ipsi frequenter per litteras apostolicas, extra civitates et dioceses quas inhabitant, citabantur, et propter viarum discrimina et personarum pericula comparere inibi non audebant, et sic exinde contra eos variis modis procedebatur et alias super hiis multipliciter gravabantur et nos eisdem Iudeis auctoritate apostolica per nostras certas litteras duximus indulgendum, ut ipsi vel eorum aliquis in causis pecuniariis, seu quibusvis cuiuslibet personalibus accionibus, extra civitates et dioceses quas inhabitant, dummodo super hiis inibi de se conquerentibus in iudicio responderent per litteras apostolicas impetrandas,

citari aut conveniri non possent, nisi littere ipse plenam et expressam ac de verbo ad verbum facerent de indulto huiusmodi mencionem, litteris ipsis post quinquennium a data ipsarum litterarum computandum minime valituris, prout in eisdem litteris plenius continetur. Quocirca fraternitati vestre per apostolica scripta mandamus, quatinus vos vel duo aut unus vestrum, per vos vel alium seu alios, eosdem Iudeos contra tenorem dictarum litterarum non permittatis per idem quinquennium aliquatenus molestari; molestatores huiusmodi per censuram ecclesiasticam, appellacione postposita, compescendo. Non obstantibus... Dat. Avinione, III Idus Martii, anno decimo.

Source: ASV, Reg. Aven. 148, fol. 524r.

391

Avignon, 13 March 1362

Mandate to Raimond de Salges, archbishop of Embrun, John Poissoni, archbishop of Aix, and William de la Garde, archbishop of Arles, to see to it that Jews accused by the Inquisition are given copies of the accusation and of the evidence brought against them, and that the inquisitors, on proceeding against them, must have the local bishop or his representative with them.

Eisdem, salutem etc. Olim pro parte universorum Iudeorum, in Arelaten. et Massilien. civitatibus et diocesibus ac Provincie et Folcalquerii comitatibus habitantium, nobis exposito, quod nonnulli ex inquisitoribus heretice pravitatis, per dictas civitates et dioceses ac comitatus per sedem apostolicam deputatis, in citationibus, inquisitionibus et aliis processibus, quos contra Iudeos ipsos vel eorum aliquem ratione officii sue inquisitionis heretice pravitatis fecerant et tunc faciebant, defensiones et exceptiones legitimas contra huiusmodi inquisitiones, citationes et processus, pro parte ipsorum Iudeorum per se vel eorum procuratores propositas, admictere, eisque articulorum, super quibus contra eos huiusmodi citationes, inquisitiones et processus fiebant, necnon attestatum et aliarum probationum in eis receptarum, copiam tradere et facere, eorum sumptibus et expensis, recusaverant et tunc etiam recusabant; et insuper contra eos absque diocesanis locorum aut eorum seu capitulorum, sede vacante, delegatis, ad condemnationem procedere, ipsos tormentis exponere, diro carceri, quod magis ad penam quam ad custodiam tendere videbatur, presumebant mancipare, et alias eos ratione dicti officii multis gravabant laboribus et expensis indebite et iniuste. Nos eisdem et etiam aliis inquisitoribus heretice pravitatis, in dictis civitatibus, diocesibus et comitatibus per sedem predictam deputandis, auctoritate apostolica per nostras precepimus litteras et dedimus

in mandatis, ut in citationibus, inquisitionibus et aliis processibus per eos, racione huiusmodi officii sui inquisitionis heretice pravitatis, contra ipsos Iudeos vel eorum aliquem factis vel in antea faciendis, eorum exceptiones et defensiones legitimas, contra huiusmodi citationes, inquisitiones et processus, per ipsos Iudeos debito modo propositas et in antea proponendas, et alias ipsos ad defendendum se in premissis, prout iustum foret, admicterent, eis que articulorum, super quibus huiusmodi citationes et inquisitiones et processus fiebant seu fierent, necnon attestationum et aliarum probationum super hiis productorum et receptorum et producendorum et recipiendorum imposterum, copiam, si illam petierant aut peterent, eorum tamen sumptibus et expensis, dummodo id sine periculo fieri valeret, traderent. Et insuper contra eos super hiis absque diocesano loci, seu eius aut capituli, sede vacante, subdelegato, nisi, si et prout permetterent canonice sanctiones, nullatenus procederent, et aliis in premissis ab ipsorum Iudeorum gravaminibus abstinere curarent; statutis, privilegiis et ordinationibus, per nos seu predecessores nostros Romanos pontifices tunc factis, seu inquisitoribus dicte heretice pravitatis concessis, contrariis, non obstantibus quibuscumque; litteris ipsis post quinquennium, a data ipsarum litterarum computandum, minime valituris, prout in eisdem litteris plenius continetur. Quocirca fraternitati vestre per apostolica scripta mandamus, quatinus vos vel duo aut unus vestrum, per vos vel alium seu alios, eosdem Iudeos contra tenorem dictarum litterarum non permictatis per inquisitores ipsos per idem quinquennium molestari; molestatores huiusmodi per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo. Non obstantibus... Dat. Avinione, III Idus Martii, anno decimo.

Source: ASV, Reg. Aven. 148, fol. 524r-v.

Note: See above, Docs. 384, 385.

Urban V (Grimoard)
28 Sep. 1362 – 19 Dec. 1370

392

Avignon, 31 March 1363

Call for a crusade addressed to John de Craon, archbishop of Rheims, and his suffragans, including the remission of interest to crusaders on their debts to the Jews.

Venerabilibus fratribus archiepiscopo Remensi eiusque suffraganeis, salutem etc. Beatitudinis eterne ... Iudeos vero ad remittendas usuras per seculares compelli precepimus potestates, et donec illas remiserint, ab universis Christi fidelibus per excommunicationis sententiam eis omnino communio denegetur... Dat. Avinione, II Kalendas Aprilis, anno primo.

Source: ASV, Reg. Aven. 153, fols. 607v–610v; 158, fols. 59r–64v.

Publication: Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1363, § 16.

Note: The call was repeated a year later; see below, Docs. 395, 396. On the pope's call for a crusade, see Setton, *Papacy and Levant* 1, pp. 245f.

393

Avignon, 20 June 1363

Approval of the petition presented by Petrus, a former Jew, in the diocese of Constance, who converted some sixteen years earlier, to have the property which belonged to him as a Jew returned to him.

Significat sanctitati vestre devotus vester Petrus, quondam Iudei, laicus, Constantiensis diocesis, quod ipse olim, inspiracione divina, Iudaica perfidia omnino dimissa, fidem recepit Catholicam et se fecit baptizari, quodque deinde nonnulli clerici et laici dicte diocesis ea, que in Iudaismo habuisset, sibi dicentes nullatenus posse remanere, bona sua omnia mobilia et immobilia,

que nulla etiam penitus usuraria pravitate, sed per labores, industriam et mercaciones suos conquisierat, sibi violenter occasione huiusmodi temeritate propria totaliter abstulerunt, sicque ipse, cum in perfidia prefata existeret, in necessariis habundavit, ac orthodoxa fide recepta predicta, quam ultra sexdecim annos coluit, in eadem, auxiliante Altissimo, eternaliter remansurus, cogitur cum uxore et liberis hostiatim mendicando miserabilissime conquirere victum suum. Et licet super supradictis diversas intentaverit acciones, nullatenus potuit hactenus, nec sperat se in antea propter maliciam et potenciam predictorum iusticie posse consequi complementum, nisi sibi de vestre sancte pietatis exuberancia misericorditer succurratur. Quare supplicat eidem sanctitati vestre, quatenus de apostolice liberalitatis clemencia decernere dignemini et mandare, per quoscumque clericos et laicos sint recepta seu qualitercumque impedita, debita vel detenta bona restituantur memorata, sibiue uxori et liberis graciosius indulgere, quod licite possint in illis uti actibus iudicialibus et appellationibus hinc inde in dictis partibus factis et interpositis, aliisque in contrarium editis non obstantibus quibuscumque, et super hiis sibi concedere litteras apostolicas etiam compulsivas. Cum executoribus et clausulis oportunis. Fiat. B. [=Guglielmus Grimoaldi]. Sine alia lectione. Fiat. B. Dat. Avinione, duodecimo Kalendas Iulii, anno primo.

Source: ASV, Reg. Suppl. 39, fol. 98r-v.

Note: See below, following doc.

394

Avignon, 20 June 1363

Mandate to the dean of St. Peter at Strasbourg to see to the restitution of some property belonging to Petrus, son of the late Jacob *dictus* Derer, a converted Jew in the diocese of Constance.

Dilecto filio — decano ecclesie Sancti Petri Argentinensis, salutem etc. Exhibita nobis pro parte dilecti filii Petri, quondam Iacobi dicti Derer, nati, laici, Constantiensis diocesis, petitio continebat, quod olim ipse qui Iudeus fuit, caligine Iudaici erroris abiecta et agnito lumine Catholice veritatis, se fecit salvifici baptismatis innovari lavacro et Christiane fidei titulo insigniri, quam ultra sexdecim annos illibatam servavit hactenus et, auctore Domino, perseveranter intendit sincera mente imposterum observare; et licet, prefata petitio subiungebat, ipse quedam bona mobilia et immobilia pecuniarumque summas et res alias, que ad dictam fidem conversus sibi retinuit pro rei familiaris oneribus supportandis, ante conversionem suam non per usurariam

vel aliam pravitatem, sed per proprios labores atque industriam acquisivisset, tamen dilecti filii Conradus, plebanus ecclesie in Evingen, Walkerus dictus magister civium, Walkerus Herrenbog, Eberhardus dictus Becht [?], Werherus dictus sartor, Zindel dictus Schrantz, Eberlinus senior dictus Ungelter, Ulricus dictus Ungelter, Romelinus Tucher, Speculus Tucher, sellator, dictus Zunftmaister, Hesse Zunftmaister, Eberlinus Nadeler, Henricus Memiler, Blancko Cuppinger, laici de Rutlingen, dicte Constantiensis diocesis, super Christiane puritatis specie prede pallientes cupidinem et cum alterius iactura propriis commodis inhiantes, pretendentesque minus veraciter, quod bona quesita perfidie tempore non liceat fidelibus sine salutis interitu retinere, ipsum Petrum dictis bonis, pecuniis et rebus indebite spoliarunt et illa sibi restituere hactenus indebite denegarunt et denegant, super hoc pluries legitime requisiti, propter quod ipse Petrus, qui olim ante conversionem predictam bonis temporalibus habundabat, nunc una cum uxore ac liberis suis necessaria vite mendicare cogitur hostiatim; quare idem Petrus super hoc apostolice provisionis remedium humiliter imploravit. Cum itaque pastoralis existat officii miserabilibus personis paterne miserationis affectibus suffragari, nos dignum et iuri congruum arbitantes, quod fonte renati baptismatis, Iudaica cecitate dimissa, amplioribus gratiis et favoribus quam antea habundent, ac indecens et absurdum, ut qui in perfidia habundarunt cogantur mendicare fideles, huiusmodi supplicationibus inclinati, discretioni tue per apostolica scripta mandamus, quatenus, si simpliciter et de plano, sine strepitu et figura iudicii tibi constiterit ita esse, facias auctoritate nostra huiusmodi bona mobilia et immobilia, pecuniarum summas et res alias, quibus, ut premittitur, ipse Petrus extitit spoliatus, si bona et res ipsas extant, eidem Petro integre restitui, alioquin de ipsis bonis et rebus atque pecuniis debitam satisfactionem impendi; contradictores per censuram ecclesiasticam, appellacione postposita, compescendo. Testes autem, qui fuerint nominati, si se gracia, odio vel timore subtraxerint, censura simili, usuris cessantibus, appellacione remota, compellas veritati testimonium perhibere; non obstantibus quibuscumque litibus, inter plebanum et alios laicos ex parte una et Petrum predictos ex altera, coram quibuscumque iudicibus ordinariis sive etiam delegatis super premissis quomodocumque pendentibus, necnon appellacionibus a quacumque partium predictarum interpositis, que omnia haberi volumus presentibus pro expressis, necnon felicitis recordationis Bonifacii pape VIII, predecessoris nostri, qua cavetur, ut cum eiusdem civitatis seu diocesis fuerit actor et reus, extra ipsas, causa, nisi in certis casibus in dicta constitutione expressis, minime committatur, nec conveniatur aliquis eorumdem, ac de personis ultra certum numerum ad iudicium non trahendis, et quibuslibet aliis constitutionibus apostolicis contrariis, per quas tue iurisdictionis explicatio in hac parte posset quomodolibet impediri, seu si predictis plebanis et laicis vel quibusvis aliis a sede apostolica sit indultum, quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint per litteras apostolicas non facientes plenam et

expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mencionem. Dat. Avinione, XII Kalendas Iulii, anno primo.

Source: ASV, Reg. Vat. 252, fol. 128r-v; Ibid., Reg. Aven. 154, fols. 609v–610r.

Note: See preceding doc.

Bibliography: Hayez, *Urbain V* 2, p. 71.

395

Avignon, 1 April 1364

Call for a crusade addressed to William de Thurey, archbishop of Lyons, John de Bertrand, archbishop of Tarantaise, Amadeus of Savoy, bishop of Saint-Jean-de-Maurienne, Rudolph de Chissey, bishop of Grenoble, William de Martel, bishop of Belley, William Alamand, bishop of Geneva, Aimo de Cossonay, bishop of Lausanne, Guichard Tavelli, bishop of Sitten, Aimeric, bishop of Aosta, Peter of Savoy, bishop of Ivrea, and Bartholomew Este, bishop of Turin, including the remission of interest to crusaders on their debts to Jews.

Venerabilibus fratribus — Lugdunensi et — Tarantasiensi archiepiscopis ac — Maurianensi, — Gracianopolitani, — Bellicensi, Gebennensi, — Lausanensi, — Sedunensi, — Augustensi, — Iporiensi et Taurinensi episcopis, salutem etc. Beatudinis eterne... Si qui vero proficiscentium ... Iudeos vero ad remittendas usuras per seculares compelli precipimus potestates, et donec illas remiserint, ab universis Christi fidelibus per excommunicationis sententiam eis omnino communio denegetur. Dat. Avinione, Kalendis Aprilis, anno secundo.

Source: ASV, Reg. Aven. 158, fols. 59r–64r.

Note: Identical with Doc. 392.

396

Avignon, 17 April 1364

Call for a crusade to the captain and group of Englishmen in Italy, including the remission of interest on their debts to Jews.

Dilectis filiis nobili viro — capitaneo ceterisque personis societatis Anglicorum in Italie partibus consistentibus, salutem etc. Beatitudinis eterne... Si qui vero proficiscencium ... Iudeos vero ad remittendas usuras per seculares compelli precipimus potestates, et donec illas remiserint, ab universis Christi fidelibus per excommunicationis sententiam eis omnino communio denegetur; et quia servituri Deo ab ipsius debent offensis et iniuriis abstinere, vos paternis affectibus exhortamur, ut deinceps abstinere curetis a cunctorum fidelium iniuriis et offensis. Datum Avinione, XV Kalendas Maii, anno secundo.

Source: ASV, Reg. Vat. 246, fols. 166r–169r.

Note: As above, Docs. 392, 395.

Bibliography: Bliss-Twemlow, *Papal Registers*, pp. 8–9.

397

Avignon, 26 June 1364

Request and exhortation to Fulk d'Agoult, lord of Sault and Val-d'Oulle, seneschal of Provence, Amadeus IV, count of Savoy, Aymar VI of Poitiers, count of Valentinois, and the lords of Arles, Aix, Embrun and Vienne to assist Hugo de Cardillon, the inquisitor in Provence, in seeking out and punishing certain converted Jews who had reverted to Judaism and the Jews who had aided them.

Dilecto filio nobili viro Fulconi de Agouto, domino Vallium Saltus et Olle, Provincie senescallo, salutem etc. Dilecti filii Hugonis Cardilionis, ordinis Fratrum Minorum, in Arelatensi et certis aliis provinciis inquisitoris heretice pravitatis relatione fidei didicimus, quod nonnullae persone utriusque sexus de comitatibus Provincie et Forcalquerii, que de Ebraica cecitate ad lumen venerant fidei Christiane, ad eandem cecitatem, ex seductione quorundam Iudeorum in dictis comitatibus commorantium, dampnabiliter sunt reverse, et, ut sint incognite de ipsisque non possit iustitia ministrari, de comitatibus recesserunt eisdem, ad terras alias convolantes. Quare nobilitatem tuam rogamus et hortamur attente, quatenus zelum Dei dicteque fidei adversus huiusmodi detestabiles seductores assumens, in eorum et quorumcumque hereticorum captione, custodia et punitione, ac alias dicto inquisitori suisque vicariis in eorum officio exercendo te reddas favorabilem et benignum, eis de seculari brachio, quotiens requisitus fueris, efficaciter assistendo. Datum Avenione, VI Kalendas Iulii, anno secundo.

Dilecto filio nobili viro Amedeo, comiti Sabaudie, mutatis mutandis. In

eundem modum nobili viro Ademaro de Pictavia, comiti Valentiniensi. In eundem modum nobilibus viris ... dominis quarumcumque terrarum Arelatensis, Aquensis, Ebredunensis et Viennensis provinciarum, mutato numero singulari in pluralem.

Source: ASV, Reg. Vat. 246, fol. 230r-v.

Publication: Eubel, *Bullarium* 6, p. 377; Lecacheux, *Urbain V*, pp. 162f.; Wadding, *Annales* 8, pp. 176f.

Bibliography: Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 7, p. 14; Guiraud, *Medieval Inquisition*, p. 171; Kriegel, *Prémarranisme*, p. 319; Vidal, *Bullaire*, pp. XLIII f., 353f.

398

Avignon, 28 July 1364

Indulgences of one year and forty days to all those who support some Jewish converts to Christianity living in the dioceses of Nîmes, Conques, Valence, Avignon, Apt and Sisteron.

Universis Christi fidelibus presentes litteras inspecturis, salutem etc. Quoniam, ut ait apostolus, omnes stabimus ante tribunal Christi, recepturi prout in corpore gessimus, sive bonum fuerit sive malum, oportet nos diem messionis extreme misericordie operibus prevenire ac eternorum intuitu seminare in terris, quod, reddente Domino, cum multiplicato fructu recolligere valeamus [Ms.: debeamus] in celis, firmam spem fiduciamque tenentes, quod, qui parce seminat, parce et metet, et qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus et metet vitam eternam. Exhibita siquidem nobis pro parte dilecti filii Iohannis Cathalani de Andusia, laici, Nemausensis diocesis, petitio continebat, quod olim ipse primo, et subsequenter ad eius exhortacionem et inductionem dilecti filii Petrus Regas, Franciscus Serra de Guartiminhos, Bartholomeus Baniga [!], Michael Pagarolus de Valencia, Paulus dictus Iacobet Cathalani, Ludovicus dictus Bonhamet, Petrus dictus Bonafos de Apta, Petrus de Pertusio, Petrus de Cadeneto, Iohannes Ricardi de Mannosca, Raymundus et Iohannes de Apta, laici, et Guillelma Iohannis Cathalani, Almodia Pauli dicti Iacobet, Iacoba Ludovici, Iacoba Petri dicti Bonafos, Catherina Petri de Pertusio, Elena Iohannis Ricardi, Margarita Raymundi de Apta, predictorum uxores, necnon Beatrisina et Iohanna Iohannis Cathalani, Francisca, Iacometa et Aloyseta Pauli, Catherina Ludovici, Iacoba, Catherina et Alumeta Petri dicti Bonafos, predictorum nate, ac Iacoba de Cadeneto et

Catherina Fosseta de Saltu, mulieres, Conchensis, Valentinensis, Avinionensis, Aptensis et Sistaricensis diocesium, tunc Iudei et Iudee existentes, Spiritus Sancti gratia inspirati, Iudaice cecitatis errore ipsorumque divitiis et bonis omnibus derelictis, ad fidem Catholicam sunt conversi ac sacri baptismatis fonte renati, et quod ipsi conversi ad domicilium eiusdem Iohannis Cathalani pro ipsorum sustentatione sepe recurrunt. Cum autem, sicut eadem peticio subiungebat, idem Iohannes unde ipsis alimenta ministret dictique conversi unde possint commode sustentari non habeant, nos eis pio compatiens affectu ac cupientes, quod ipsi ab eorum inopia a Christi fidelibus releventur, et ut fideles ipsi eo libentius eisdem conversis pias elemosinas promptius erogent, quo ex hoc maius animarum eorum commodum se speraverint adipisci, de omnipotentis Dei misericordia et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, omnibus vere penitentibus et confessis, qui ad Iohannis Cathalani et aliorum conversorum predictorum sustentationem pias elemosinas erogaverint, unum annum et quadraginta dies de iniunctis eis penitentiis misericorditer relaxamus, presentibus post decennium minime valituris. Dat. Avinione, V Kalendas Augusti, anno secundo.

Source: ASV, Reg. Vat. 251, fol. 309v.

Note: On the Jews in these localities, see Gross, *Gallia Judaica*, s.v.

Bibliography: Hayez, *Urbain V* 3, p. 512.

399

Avignon, 28 July 1364

Concession of authority to Iohannes Cathalani of Anduze, a Jewish convert, to preach to the Jews in their synagogues and attempt to convert them.

Dilecto filio Iohanni Cathalani de Andusia, laico, Aptensis diocesis, salutem etc. Ad illa libenter intendimus et opem apostolice sollicitudinis adhibemus, que Catholice fidei exaltacionem respicere dinoscuntur. Cum itaque, sicut pro parte tua fuit nuper nobis expositum, tu, qui olim Iudeus existens, Spiritus Sancti gratia illustratus, Iudaice cecitatis errore relicto, ad fidem Catholicam conversus et sacri baptismatis fonte renatus fuisti, et ad cuius exortacionem et instructionem multi Iudei et Iudee ad fidem eandem postmodum sunt conversi et etiam baptizati, divina tibi opitulante gratia, incredulos Iudeos exortari et eos pro viribus inducere, ut ad fidem ipsam convertantur, intendas, nos, qui fidem ipsam propagari et etiam dilatari intentis desideriis affectamus, huiusmodi tuum laudabile meritoriumque propositum in Domino

commendantes, volumus et apostolica tibi auctoritate concedimus, quod tu prefatos Iudeos per sinagogas eorum modis et viis salutaribus, iuxta datam tibi a Domino prudentiam exorteris, ita quod ipsi, errore huiusmodi penitus derelicto, viam veritatis agnoscant et ad fidem convertantur eandem. Nulli ergo... Dat. Avinione, V Kalendas Augusti, anno secundo.

Source: ASV, Reg. Vat. 251, fol. 319v.

Note: Anduze is in the diocese of Nîmes and not in that of Apt. On the Jews in Anduze, see Gross, *Gallia Judaica*, p. 64.

Bibliography: Hayez, *Urbain V* 3, p. 513.

400

Avignon, 8 August 1364

Mandate to Geraldus Janut, treasurer of the church of Tour and doctor of law in Béziers, to compel Christian and Jewish moneylenders to make restitution of interest to their debtors at Narbonne, Béziers, Carcassonne, Alet, Agde, Lodève, and Saint-Pons-de-Thomières.

Dilecto filio magistro Geraldo Ianucti, thesaurario ecclesie Turonensis, legum doctori, in civitate Biterrensi commoranti, salutem etc. Ad audienciam nostram pervenit, quod in Narbonen., Biterren., Carcassonen., Electen., Agathen., Lodoven. et Sancti Poncii Thomeriarum civitatibus et diocesibus, civium, incolarum et habitatorum utriusque sexus earundem civitatum et diocesum plurima multitudo, ob guerrarum que in illis ingruerunt partibus gravia dampna, iacturas atque dispendia, et propter sterilitatem temporum, seminum quoque ac pecuniarum carenciam, ob quam suis prediis excolendis [non?] potuerunt intendere, et per consequens ex eisdemque, predictis ex causis, ut plurimum remanserunt inculta, proventus nequiverunt percipere, ad tantam penuriam devenerunt, quod stimulo quasi extreme necessitatis eos urgente, se pro pecuniis, blado et rebus aliis ad cotidianos usum et victum necessariis, diversis creditoribus, partim Iudeis, sub diversis instrumentis in fraudem usurarum simulate conceptis iuramentorumque interpositione vallatis, ad usuras multiplices obligarunt; quodque advenientibus terminis in instrumentis eisdem apposis, quotiens taliter obligati, obstante ipsorum inopia, solve premissa non possunt, per novos etiam simulatos et simili firmitate munitos contractus, usuras preteriti temporis, pro sorte recognoscere compelluntur, et extunc de fenore pro eisdem tanquam pro sorte vera integraliter respondere, ex quibus sepe contigit et contingit, quod multi

dictorum debitorum, inhumana exactorum instantia suffocati, ut vexationes oportunas redimerent, bona sua pretio respective vilissimo, frequenter quidem infra dimidiam iusti pretii, distrahere compulsi fuerunt et etiam compelluntur; nonnullique ex eis, duris et diutinis mancipati carceribus, quorundam vero uxores, filii, filie in exilium relegati per publice mendicitatis suffragium, victus ad vincula sibi querunt; nec debitores ipsi ex provectu melioris in futurum temporis per se sperant a tam gravis [!] angustii posse reperire pressura [!], cum quicquid eis obvenit vix sufficiat ad explendam tantummodo rabidam voraginem usurarum. Cum nostra paterna precordia non possit non tangere tam acerba calamitas filiorum, volentes super hiis, quantum cum Deo possumus, de oportuno remedio providere, discretioni tue, de qua plenam in Domino fiduciam gerimus, per apostolica scripta committimus et mandamus, quatenus omnes et singulas causas super usuris quibuslibet, que inter cives, incolas et habitatores civitatum et diocesum predictarum et quoscumque alios, motas et movendas pro tempore, vocatis qui fuerint evocandi, cum potestate relaxandi iuramenta per dictos debitores vel eorum aliquos prestita, de in iudicium non vocando super premissis creditores predictos, et in primis citatoriis partibus inhibendi, ne alterutra ipsarum contra alteram in preiudicium causarum huiusmodi motarum vel movendarum, iurisdictionis tue in hac parte quicquam innovet vel attemptet, necnon compellendi notarios, quibus mediantibus huiusmodi contractus initi seu celebrati fuerint, ad exhibendum coram te in iudicio prothocolla eorum, cum eos super hoc duxeris requirendos, audias et, appellacione cessante, debito fine decidas, faciens quod decreveris per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Volumus autem, quod quoscumque ex dictis creditoribus, per informationem per te simpliciter et de plano super hoc habendam, tibi constiterit, apud bonos et graves, fore de labe usuraria publice diffamatos, si Christiani fuerint, per penam contra tales in Lateranensi concilio constitutam, si vero Iudei, per subtractionem communionis fidelium et alias per remedia oportuna compellas, [ut] iuramenta, per dictos debitores vel eorum aliquem ipsis creditoribus, super solvendis usuris, iam solutas minime repetendi, prestita, sine difficultate relaxent, et ut, sua sorte contenti, extorta ultra sortem eandem ipsis debitoribus plene restituant, et a petendo seu exigendo aliquid ab eis supra sortem predictam omnino desistant; non obstantibus etiam, tam felicitis recordationis Bonifacii pape VIII, predecessoris nostri, quibus cavetur, ne quis extra civitatem et diocesim, nisi in certis exceptis casibus, et in illis ultra unam dietam a fine sue diocesis evocetur ad iudicium, seu ne iudices a sede deputati predicta, extra civitatem et diocesim, in quibus deputati fuerint, contra quoscumque procedere, sive alii, vel aliis vices suas committere aut aliquos ultra unam dietam a fine diocesis eorundem trahere presumant, dummodo ultra duas dietas aliquis auctoritate presentium non trahatur, quam aliis quibuscumque constitutionibus a predecessoribus nostris, Romanis pontificibus, tam de iudicibus delegatis quam personis ultra certum numerum ad

iudicium non vocandis, aut aliis editis que tue possent in hac parte iurisdictioni aut potestati eiusque libero exercitio quomodolibet obviare; seu si aliquibus communiter vel divisim a predicta sit sede indultum, quod interdici, suspendi vel excommunicari seu extra vel ultra certa loca ad iudicium evocari non possint per litteras apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi et eorum personis et locis, ordinibus et nominibus propriis mentionem, et qualibet alia dicte sedis indulgentia generali vel speciali, cuiuscumque tenoris existat, per quam presentibus non expressam vel totaliter non insertam tue iurisdictionis explicacio in hac parte valeat quomodolibet impediri, et de qua cuiusque toto tenore de verbo ad verbum habenda sit in nostris litteris mentio specialis. Dat. Avinione, VI Idus Augusti, anno secundo.

Source: ASV, Reg. Vat. 253, fols. 136r–137r; Ibid., Reg. Aven. 158, fols. 331v–332v.

Bibliography: Hayez, *Urbain V* 3, pp. 404f.

401

Avignon, 23 October 1364

Mandate, if the facts are established, to the official in Albi to compel Ysaac de Laval of that diocese to make restitution of interest to Petrus Gonterii, his debtor.

Dilecto filio — officiali Albiensi, salutem etc. Exhibita nobis pro parte dilecti filii Petri Gonterii, laici, Albiensis diocesis, querimonia continebat, quod Ysaac de Laval, Iudeus, in dicta diocesi commorans, multa extorsit et extorquere nititur ab eo per usurariam pravitatem, et alia multa dampna propter hoc sibi intulit et iacturas. Nos itaque ipsius Petri supplicationibus inclinati, discretioni tue per apostolica scripta mandamus, quatenus, si tibi de huiusmodi extorsione constiterit, prefatum Iudeum, ut sua sorte contentus sit, restituat conquerenti, et ab usurarum exactione desistat, monitione premissa, per subtractionem communionis fidelium, appellatione remota, compellas; super aliis vero, partibus convocatis, audias causam et, appellatione cessante, debito fine decidas, faciens quod decreveris, a layco per censuram ecclesiasticam, et a Iudeo predictis per subtractionem similem, firmiter observari. Testes autem, qui fuerint nominati, si se gratia, odio vel timore subtraxerint, censura simili, appellatione cessante, compellas veritati testimonium perhibere. Dat. Avinione, X Kalendas Novembris, anno secundo.

Source: ASV, Reg. Vat. 253, fol. 140v; Ibid., Reg. Aven. 158, fol. 336r.

Bibliography: Hayez, *Urbain V* 3, p. 407.

Avignon, 18 February 1365

Mandate, if the facts are established, to the official in Lyons to annul the obligations undertaken by debtors to pay interest on the loans extended to them by Christians and Jews.

Dilecto filio — officiali Lugdunensi, salutem etc. Ad audienciam nostram pervenit, quod nonnulli clerici et laici civitatis et diocesis Lugdunensium ac Iudei, in dictis civitate et diocesi commorantes, multa extorserunt et adhuc extorquere nituntur a suis debitoribus earundem civitatis et diocesis per usurariam pravitatem, de solvendis et non repetendis usuris huiusmodi, extortis a predictis debitoribus nichilominus iuramentis, confectis exinde quibusdam publicis instrumentis, necnon fideiussoribus aliisque caucionibus et litteris datis ab eisdem debitoribus, factis renunciacionibus et penis adiectis. Quocirca discrecioni tue per apostolica scripta mandamus, quatenus, si est ita, dictos clericos et laicos ac Iudeos, ut huiusmodi iuramenta relaxent et fideiussores super hoc datos ab huiusmodi fideiussione absolvant, eodemque iuramento relaxato dictisque fideiussoribus absolutis, sua sorte contenti, non obstantibus litteris, instrumentis, penis, caucionibus et renunciacionibus supradictis, eisdem debitoribus sic extorta restituant et ab usurarum exactione desistant, clericos, monitione premissa, per censuram ecclesiasticam et laicos per penam in Lateranensi concilio contra usurarios editam, ac Iudeos per subtractionem communionis fidelium, appellatione remota, compellas; attentius provisurus, ne auctoritate nostra contra clericos et laicos in negocio procedas eodem, nisi debitores ipsi restituerint vel adhuc restituant, si quas aliquando extorserunt usuras, cum frustra legis auxilium invocet qui committit in legem. Testes autem... Non obstante... Dat. Avinione, XII Kalendas Marcii, anno tercio.

Source: ASV, Reg. Vat. 254, fol. 44v; Ibid., Reg. Aven. 159, fols. 482v–483r.

Note: Another letter to this effect was addressed to the official of Cologne. See below, Doc. 407.

Bibliography: Hayez, *Urbain V* 4, p. 246.

Commission to a *vicecancellarius* to deal with the petition of Jacobus Cardona, rector of St. Eulalia in Majorca, engaged in a lawsuit with Anthony de Galiana, the local bishop, and the local Jewish community over a rent of 25 pounds, following the declaration that the rector was of unsound mind and had coadjutors appointed to him. The rector asked to have other coadjutors appointed.

Exponitur sanctitati vestre pro parte domini Iacobi Cardona, rectoris ecclesie Sancte Eulalie Maioricarum, quod, cum ad eius instanciam causam seu causas que vertuntur et verti sperabatur inter ipsum ecclesie sue nomine ex una parte, et reverendum patrem, dominum Anthonium episcopum, ac secretarium et aliamam Iudeorum Maioricarum ex altera, super empcione XXV librarum Maioricensium minutarum rendualium ecclesie sue per Iudeos antedictos facienda, necnon quingentorum [?] librarum eiusdem monete nomine pene, quas a dictis Iudeis prefatus rector petit pro eo, quia XXV libras predictas infra statutum ad hoc terminum pretextu prorogationis facte per episcopum supradictum, non emerunt, sanctitas vestra commiserit domino Petro de Sortenaco, auditori sacri palatii; verum, pater sanctissime, ipse dominus episcopus ex eo, quia fuit facta mentio de eodem in predicta commissione, dicens predictum rectorem fore non sane mentis, eidem rectori coadiutores constituit, qui ipsius auctoritate omnes fructus et redditus sue ecclesie occuparunt et occupant, et de eisdem facit idem dominus episcopus sibi ipsi per ipsos coadiutores responderi, et dictis coadiutoribus fructus et redditus ecclesie predicte vendidit, et ordinavit, quod dicto rectori dentur pro alimentis suis tantum X solidi Maioricenses qualibet die, a qua quidem datione coadiutorum et aliis ex hoc inde secutis, per procuratorem dicti Iacobi fuit ad sedem apostolicam appellatum et eidem sanctitati expositum, et causa huiusmodi commissa predicto auditori, domino Petro de Sortenaco; unde pater sanctissime, cum predictus rector questionem habeat contra prefatos ratione predicta, et contra eundem episcopum ratione officii cuiusdam scribanie, quod predictus rector per multa tempora possiderat, item aliam questionem cum heredibus rectoris Inche, diocesis Maioricensis, et alia sibi necessaria sint preterquam victus, sic cum rector predictus sit satis afflictus propter suam antiquitatem, et ne lites fiant immortales, supplicatur sanctitati vestre pro parte dicti Iacobi, quod in casu quo idem Iacobus coadiutoribus indigeat, dignemini gratiosissime concedere et committere, ut decanus Maioricensis vel Bernardus Fabri, canonicus ecclesie Maioricensis, vel alius, predicto rectori de coadiutoribus provideant, sic, ut idem rector habeat necessaria et unde causas suas prosequatur, omnibus predictis non obstantibus. Det commissarium ad predicta vicecancellarius. B. [=Guglielmus Grimoaldi]. Datum Avinione, quartodecimo Kalendas Iunii, anno tercio.

Source: ASV, Reg. Suppl. 43, fol. 56r-v.

Note: See below, Doc. 405. On the Jews of Majorca, see Isaacs, *Majorca*.

404

Avignon, 5 June 1365

Reissue of *Sicut Judeis* Bull.

Universis Christi fidelibus presentes litteras inspecturis, salutem etc. Sicut Judeis... Dat. Avinione, Nonis Iunii, anno tercio.

Source: ASV, Reg. Vat. 254, fol. 34r; Ibid., Reg. Aven. 159, fol. 470r.

Publication: *Bullarium Romanum* 4, p. 522; Jensovsky, *Acta Urbani V*, pp. 320f.

Note: The *Bullarium*, *loc. cit.*, and from there all the others, except Jensovsky, have 7 June.

Bibliography: Bardinet, *Condition civile*, p. 24; Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 7, p. 14; Grayzel, *Sicut Judeis*, p. 265; Id., *Popes, Jews and Inquisition*, p. 157; Hayez, *Urbain V* 4, p. 278; Rodocanachi, *Saint-Siège*, p. 146; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 315.

405

Avignon, 4 July 1365

Mandate to the dean of the church in Majorca to investigate and report with regard to the complaint of Jacobus Cardona, rector of St. Eulalia in Majorca, against Anthony de Galiana, the bishop, alleged to have acted in favour of the Jews, with whom the rector was having a dispute over the revenues of his church. He accused the bishop of having appointed coadjutors to his church, who took the revenues and left him only ten solidi a day.

Dilecto filio — decano ecclesie Maioricensis, salutem etc. Exhibita nobis pro parte dilecti filii Iacobi Cardona, rectoris parrochialis ecclesie Sancte Eulalie Maioricensis, peticio continebat, quod venerabilis frater noster Antonius, episcopus Maioricensis, contra ipsum rectorem, absque rationabili

causa et in favorem Iudeorum, in civitate Maioricensi habitantium, cum quibus idem rector pro iuribus ecclesie sue litigat, odii rancore concepto, predicto rectori, quem asserit non esse sane mentis, certos coadiutores deputavit, qui fructus, redditus et proventus ipsius ecclesie levant pro suo libito voluntatis, et eidem rectori pro suis alimentis decem solidos monete Maioricensis de dictis fructibus dumtaxat qualibet die, iuxta ordinationem dicti episcopi prestare et de residuo ipsi episcopo respondere tenentur; propter que pro parte dicti rectoris ad sedem fuit apostolicam appellatum, et super appellatione huiusmodi inter prefatos episcopum et rectorem, ex commissione nostra in palatio apostolico noscitur lis pendere; quare pro parte dicti rectoris fuit nobis humiliter supplicatum, ut, cum ipse non solum super predictis, sed etiam de quodam officio scribanie cum prefato episcopo, et super quibusdam aliis negotiis cum quibusdam clericis et laicis Maioricensis diocesis ratione dicte sue ecclesie habeat litigare, et dicta quantitas decem solidorum sibi etiam solum ad vite necessaria non sufficiat ipseque antiquus et sic oppressus existat, aliquibus discretis in partibus committere dignaremur, ut, si eis videatur, quod coadiutoribus indigeat, illos sibi auctoritate apostolica deputent, et de predictis fructibus, redditibus et proventibus, non solum pro vite necessariis, sed etiam pro expensis dictarum causarum et aliis sibi incumbentibus sive oneribus, eidem rectori provideant condecenter. Nos itaque de premissis certam notitiam non habentes, discretioni tue per apostolica scripta mandamus, quatinus de premissis omnibus et singulis et eorum circumstantiis universis, simpliciter et de plano te informare procures, et que tibi in premissis, tam in negotio coadiutorum huiusmodi quam alias, pro utilitate dicte ecclesie et commoditate dicti rectoris agenda seu expediencia aut conveniencia videantur, nobis per tuas litteras, harum seriem continentes tuoque sigillo signatas, quantocius studeas intimare, ut per relationem tuam super hiis instructi, possimus in predictis salubriter providere. Dat. Avinione, IIII Nonas Iulii, anno tercio.

Source: ASV, Reg. Vat. 254, fol. 135r; Ibid., Reg. Aven. 160, fol. 538r.

Note: See above, Doc. 403.

Bibliography: Hayez, *Urbain V* 4, pp. 346f.

Mandate to the seneschal of Provence and the vicar of Arles to impose restrictions on the Jews in Arles, who are to live in quarters separated from Christians and must wear the badge.

Dilectis filiis nobilibus viris — senescallo Provincie, ac vicario civitatis Arelatensis, salutem. Dudum, sicut ad vestram debuit pervenire noticiam, ecclesias et personas ecclesiasticas civitatis Arelatensis per dilectum filium Iohannem de Leugis, priorem domus Vallisbenedictionis, ordinis Cartusiensis, Avinionensis diocesis, fecimus visitari ac inquiri de hiis, que forsan scandalum in populo generarent et super quibus esset per nostri officii debitum providendum. Cum itaque idem visitator, prout per suam fidelem relationem didicimus, repererit per facti notorium, quod Iudei passim inter Christianos in eadem civitate morantur, per eorum divicias multa et ampla hospicia, etiam iuxta ecclesias, occupantes, ex quorum vicinitate multa indecentia et scandalosa in populo, non carencia animarum periculo, oriuntur, quodque signum apparens seu notabile, quo discerni a Christianis valeant, minime deferunt, et quibusdam ecclesiis, a quibus tenent hospicia, de ipsorum annuis pensionibus seu loqueriis satisfacere pretermittunt, et quod ipsorum Iudeorum cimiterium adeo cimiterio Christianorum vicinum existit, quod unum ab altero vix potest in certa parte discerni, nos, super hiis oportuna adhiberi remedia intendentes, nobilitatem vestram monemus ac requirimus et hortamur, per apostolica scripta vobis mandantes, quatenus eosdem Iudeos ad unum certum locum clausum et a cohabitatione fidelium, quanto commodius fieri poterit, separatim, ultra quem eis transire non liceat, reducere, ac eos ad signum, quod eminus apparere valeat, in superioribus vestibulis deferendum, necnon satisfacere ecclesiis ipsis et aliis, quibus tenentur, et ad dividendum et distinguendum eorum cimiterium, ita quod illud protendere seu transire non liceat, et ab aliis eorum excessibus, ex quibus inter fideles generatur scandalum, per penas congruas, studeatis, sic in premissis acturi, quod de prompta devotione ac obediencia commendari merito valeatis, et nos non cogamur aliud super hiis remedium adhibere. Datum Avinione, XIII Kalendas Augusti, anno tercio.

Source: ASV, Reg. Vat. 247, fol. 298v.

Publication: Lecacheux, *Urbain V*, p. 329.

Note: On the restrictions placed on the Jews of Arles during the second half of the fourteenth century, see Gross, *Arles*, p. 160.

Bibliography: Grayzel, *Avignon Popes*, p. 4.

407

Avignon, 29 December 1365

Mandate, if the facts are established, to the officials in Cologne and Liège to annul the obligation undertaken to pay their creditors interest on the loans extended to them by Christians and Jews.

Dilecto filio — officiali Coloniensi, salutem etc. Ad audienciam nostram pervenit, quod nonnulli clerici et laici civitatis et diocesis Coloniensis ac Iudei, in dictis civitate et diocesi commorantes, multa extorserunt et adhuc extorquere nituntur per usurariam pravitatem a suis debitoribus earundem civitatis et diocesis, de solvendis et non repetendis usuris huiusmodi, extortis a predictis debitoribus nichilominus iuramentis, confectis exinde publicis instrumentis, necnon fideiussoribus aliisque caucionibus et litteris datis ab eisdem debitoribus, factis renunciacionibus et penis adiectis. Quocirca discrecioni tue per apostolica scripta mandamus, quatenus, si est ita, dictos clericos et laicos ac Iudeos, ut huiusmodi iuramenta relaxent et fideiussores super hoc datos ab huiusmodi fideiussione absolvant, eodemque iuramento relaxato dictisque fideiussoribus absolutis, sua sorte contenti, non obstantibus litteris, instrumentis, penis, caucionibus et renunciacionibus supradictis, eisdem debitoribus sic extorta restituant et ab usurarum exactione desistant, clericos, monitione premissa, per censuram ecclesiasticam et laicos per penam in Lateranensi concilio contra usurarios editam, ac Iudeos per subtractionem communionis fidelium, appellacione remota, compellas; attentius provisurus, ne auctoritate nostra contra clericos et laicos in negocio procedas eodem, nisi debitores ipsi restituerint vel adhuc restituant, si quas aliquando extorserunt usuras, cum eis legis auxilium suffragari non debeat, qui committunt in legem. Testes autem... Non obstante... Dat. Avinione, IIII Kalendas Ianuarii, anno quarto.

Dilecto filio officiali Leodiensi, salutem etc. Ad audienciam nostram pervenit ... ut in proxima superiori ...

Source: ASV, Reg. Aven. 163, fol. 180r-v.

Bibliography: Hayez, *Urbain V* 5, pp. 312f.

408

Montpellier, 13 February 1367

Mandate, if the findings justify it, to Bernard de Bosqueto, archbishop of Naples, to depose Guillelmus of Nardò from the abbacy of St. Mary in Nardò, of the Benedictine Order, which he is alleged to have usurped. Guillelmus is

accused of many crimes, including that of having allowed Jewish converts to return to Judaism. Another is to be appointed to the abbacy, and a report is to be submitted.

Urbanus episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri Bernardo, archiepiscopo Neapolitano, salutem et apostolicam benedictionem. Regimini universalis ecclesie, quamquam insufficientibus meritis, disponente Domino, presidentes, de universis orbis ecclesiis et monasteriis, pro eorum statu salubriter dirigendo, quantum nobis ex alto conceditur, solícite cogitamus; sed eo propensius solícitudo nos urget, ut ecclesiis et monasteriis ipsis, illis presertim, que ad Romanam Ecclesiam nullo medio pertinent ac spiritualibus et temporalibus detrimenta sustineant, de salubri remedio, prout ecclesiarum et monasteriorum ipsorum ac locorum et temporum qualitas exigit, consulamus. Exhibita siquidem nobis nuper pro parte dilectorum filiorum, Matthei Iohannis Iudicis Stephani, cantoris, Thomasii de Ventura, Francisci Iudicis Petri, canonicorum ecclesie monasterii Sancte Marie de Neritone, ad Romanam Ecclesiam nullo medio pertinentis, ordinis Sancti Benedicti, quod nullius diocesis existit, in qua cantor et nonnulli canonici ac alii perpetui beneficiati fore noscuntur, Georgii Nicii [!] Sancte Marie de Ventura, Andree de Agrimio Sancte Marie de Muscio, Iohannis Malagorgia Sancte Marie de Pictavino, Nicolai Ricii Sancte Marie de Pampilhena, parochialium ecclesiarum rectorum, ac Luce Cayfa, Iohannis Cayfa, Nicolai Malagorgia, Petri Ricii et Iohannis de Brendusina, presbyterorum in eadem ecclesia Beate Marie dicti monasterii perpetuorum beneficiatorum, necnon Andree de Castanea, Luce Ricii, Iohannis de Abbate, Francisci de Nicica, Nicolai Magistri Petri, Guillelmi Vite, Iohannis Gavallaserii et Francisci Marganelli, presbyterorum loci de Neritone, qui etiam nullius diocesis existit, abbati dicti monasterii, qui est pro tempore, subiectorum, peticio continebat, quod olim dilectus filius Guillelmus de Neritone, qui pro abbate dicti monasterii se gerit et in litteratura est notabiliter imperitus, quique tunc ipsius monasterii simplex monachus existens, quondam Gaufridum Panchera de Neritone, clericum, adeo graviter verberavit, quod idem clericus post paucos dies ex verberibus huiusmodi expiravit, et deinde regimini et administracioni bonorum monasterii Sancti Nicolai de Peyguleto, dicti ordinis, quod etiam nullius diocesis, ut asseritur, existit, auctoritate propria se ingessit ac bona et iura eiusdem monasterii tanquam abbas ipsius rexit et administravit, et demum propterea excommunicatus, irregularis et inhabilis existens, tacito per eum de premissis ac absolucione a sententia excommunicationis et dispensacionibus canonicis, super irregularitate et inhabilitacione huiusmodi, quas propter premissa incurrerit, non obtentis, surretticie et dolose obtinuit per felices recordacionis Innocentium papam VI, predecessorem nostrum, de persona sua eidem monasterio Beate Marie provideri, ac pretextu provisionis huiusmodi, regimini [!] eiusdem monasterii Beate Marie, cui triginta tria

castra cum eorum incolis in spiritualibus subesse dinoscuntur et quod tunc erat temporalium copia non mediocriter opulentum, dampnabiliter usurpavit ac administracioni bonorum et iurium ipsius in spiritualibus et temporalibus se ingressit et quod postmodum, quadam ceca ambitione seductus, regimen et administracionem bonorum monasterii Sancte Marie de Balneo, dicti ordinis, quod etiam nullius diocesis, ut asseritur, existit, eodem monasterio Beate Marie de Neritone etiam immediate subiecto, quadam presumptione dampnabili occupavit illaque una cum regimine et administracione bonorum eiusdem monasterii Beate Marie de Neritone predicti longo tempore detinuit indebite occupata et dilectum filium Iacobum, ipsius monasterii abbatem, de cuius persona ipsi monasterio extiterit auctoritate apostolica provisum, tamdiu detinuit absque causa rationabili carceribus mancipatum, donec idem Iacobus abbas regimini eiusdem monasterii fuit renunciare compulsus, ac demum idem Guillelmus aliam personam eidem monasterio, quantum in eo fuit, prefecit in abbatem, licet de facto, et quod idem Guillelmus ad nos et Romanam Ecclesiam non modicam indevocationem iniquam ostendens, per se vel alium, apostolorum limina visitavit, ac bona monasteriorum predictorum alienavit, Romano pontifice inconsulto, illaque delapidavit et consumpsit, iuramenti quod tempore sue promocionis prestiterat se reddendo dupliciter transgressorem, et quod detestabilius est, ut ab aliquibus asseritur, papam dampnabiliter se nuncupare presumit, quodque etiam quarundam litterarum sub nomine dicti Innocentii, predecessoris nostri, confectarum se reddidit abusorem; Iudeos quoque de terris dicti monasterii Beate Marie de Neritone existentes, olim orthodoxam fidem professos, ad infidelitatis devium relabentes, in abiuratis ritibus iudaizare permittit; sicque libidinosos inordinatos sectatur affectus, quod ultra duas quas secum habet continue concubinas, non solum verborum blandiciis, sed etiam verberali violentia deturpare satagit pudiciam aliarum, nam dudum quandam mulierem sue concupiscentie renitentem, per quendam presbyterum percuti fecit taliter in maxillis, quod ipsa confestim perdidit propterea duos dentes; multa etiam alia commisit et committit inhonesta, vitam ducens enormiter dissolutam, in sue et multorum aliorum animarum periculum, religionis oprobrium, exempli perniciem, ipsorumque monasteriorum et personarum dampnum non modicum, preiudicium et gravamen ac scandalum plurimorum. Quare pro parte cantoris, canonicorum, rectorum, beneficiatorum et aliorum presbyterorum predictorum nobis extitit humiliter supplicatum, ut providere super premissis de oportuno remedio dignaremur. Nos igitur actendentes, quod premissa, si veritate nitantur, tanto sunt in eodem Guillelmo potius detestanda, quanto deceret eum purioris honestatis nitore ac religionis sinceritate clarere, non expedit incorrecta remanere, ne prestant aliis audaciam committendi peiora, ac volentes super eis plenius informari, fraternitati tue, de qua in hiis et aliis specialem in Domino fiduciam obtinemus, per apostolica scripta committimus et mandamus, quatenus, si dictum Guillelmum de et super premissis inveneris publice

diffamatum, ipsum a regimine et administracione eiusdem monasterii Beate Marie de Neritone auctoritate apostolica suspendas, ac demum aliquam personam ad hoc ydoneam in administratorem eidem monasterio, quousque nos super hoc aliud duxerimus ordinandum, auctoritate predicta deputare, constituere et ordinare procures, curam et administracionem ipsius monasterii sibi in spiritualibus et temporalibus plenarie committendo; et nichilominus, vocatis dicto Guillelmo et aliis qui fuerint evocandi, de premissis omnibus et singulis per eum, ut premittitur, commissis excessibus et eorum circumstanciis universis, diligentius te informes, et quicquid super ipsis per informacionem huiusmodi reppereris, per tuas patentes litteras in publica forma redactas tuoque sigillo signatas, harum seriem continentes, nobis quantocius significare procures, ut tua super hiis plenius informacione instructi, consultius procedere valeamus. Non obstantibus... Dat. apud Montempessullanum, Magalonensis diocesis, Idibus Februarii, anno quinto.

Source: ASV, Reg. Aven. 164, fol. 332r-v.

Note: On the return to Judaism of converts in southern Italy at this time, see Ferorelli, *Italia meridionale*, p. 57.

Bibliography: Hayez, *Urbain V* 6, pp. 315f.

Mandate to Henricus Schezel, a canon of Mainz, to compel Joselinus of Marboich, a Jew in the diocese of Mainz, to make restitution of interest he collected.

Note: We have found no trace of the original at München, Staatsarchiv, or at other Bavarian archives.

Bibliography: Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 7, p. 14; Lang-Freyberg, *Regesta* 9, p. 173, has: *Urbanus papa V Henrico Schezel, canonico Maguntinensis diocesis, injungit, ut Joselinum de Marboich, Judaeum, per praedictam dioecesim moram trahentem et multa usurario modo extorquentem, uti Elfricus de Rudisheim, commendator, et fratres Hospitalis Sancti Johannis Frankefordensis ad notitiam sedis pertulerunt, compellat, quatinus extorta restituat et ab usurarum exactione desistat. Dat. Avinione. XI Kalendas Aprilis, pontificatus nostri anno V.; Wiener, Regesten, p. 135.*

410

Avignon, 25 March 1367

Mandate, if the facts are established, to the official in Carcassonne to compel Jews in the diocese of Carcassonne to make restitution of interest to the people of Saint-Martin and Raissac-d'Audé.

Dilecto filio officiali Carcassonensi, salutem etc. Ad audienciam nostram pervenit, quod nonnulli Iudei in civitate et diocesi Carcassonen. commorantes, a dilectis filiis de Sancto Martino et de Raexiaco locorum hominibus et universitatibus, dicte diocesis, multa extorserunt et adhuc extorquere nituntur per usurariam pravitatem, de solvendis et non repetendis usuris huiusmodi, ab ipsis hominibus nichilominus iuramentis extortis, cautionibus et litteris datis ab ipsis, factis renunciationibus et penis adiectis. Quocirca discrecioni tue per apostolica scripta mandamus, quatenus, si est ita, dictos Iudeos, ut huiusmodi iuramenta relaxent, ipsisque iuramentis relaxatis, sua sorte contenti, non obstantibus litteris, penis, cautionibus et renunciationibus supradictis, a [?] dictis hominibus et universitatibus restituant sic extorta et ab usurarum exactione desistant, monitione premissa, per subtractionem communionis fidelium, appellacione remota, compellas. Testes autem... Dat. Avinione, VIII Kalendas Aprilis, anno quinto.

Source: ASV, Reg. Vat. 256, fol. 93v; Ibid., Reg. Aven. 165, fol. 473r.

Note: The Jews returned to Carcassonne in 1359, following their expulsion in 1306. The last and final expulsion took place in 1394. See also Gross, *Gallia Judaica*, pp. 613f.

Bibliography: Hayez, *Urbain V* 6, p. 257.

411

Montefiascone, 26 July 1369

Mandate, if the facts are established, to Raymond de Canillac, cardinal bishop of Palestrina, in Avignon, to compel Hugo de Luco, a Christian, and the Jews Bonissacus Vitalis al Petit, Asturgus Salomonis, Dieulocresquas Salomonis and other Jews to make restitution of the interest they had collected from the community and individuals at Salon.

Venerabili fratri Raymundo, episcopo Penestrino, Avinione commoranti, salutem etc. Exhibita nobis pro parte dilectorum filiorum, singulorum hominum ac universitatis loci de Salone, Arelatensis diocesis, peticio

continebat, quod dilectus filius Hugo de Luco, laicus, necnon Bonisacus Vitalis al Petit, Asturgus Salomonis et Dieulocresquas Salomonis et nonnulli alii Iudei in dicto loco commorantes, varias et magnas pecuniarum, bladorum, racemorum, olei et aliarum rerum ac fructuum quantitates atque etiam possessiones et predia, pretextu usurarie pravitatis a dictis hominibus et universitate extorserunt et extorquere nituntur de presenti, ac huiusmodi per eos extortas, illis, a quibus eas extorserunt, restituere recusant, in ipsorum singularium hominum et universitatis preiudicium non modicum et gravamen. Quare pro parte dictorum hominum et universitatis nobis fuit humiliter supplicatum, ut providere eis super premissis, de benignitate apostolica dignaremur. Nos itaque, huiusmodi supplicationibus inclinati, fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatinus, si est ita, dictos Hugonem et Iudeos, ut sua sorte contenti, sic extorta prefatis hominibus et universitati restituant et ab usurarum exactione desistant, Hugonem videlicet per penam in Lateranensi consilio contra usurarios editam, Iudeos vero, monitione premissa, per subtractionem communionis fidelium, appellacione remota, compellas; attentius provisurus, ne contra dictum Hugonem auctoritate nostra in huiusmodi procedas negotio, nisi prefati homines et universitas restituerint vel adhuc restituant, si quas aliquando extorserint usuras, cum frustra legis auxilium invocat qui committit in legem. Testes autem ... non obstantibus... Datum apud Montemflasconem, VII Kalendas Augusti, pontificatus nostri anno septimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 259, fol. 147r; Ibid., Reg. Aven. 170, fol. 57r.

Note: On the Jews in Salon, see Gross, *Gallia Judaica*, pp. 653f.

Bibliography: Hayez, *Urbain V* 8, p. 285.

Mandate to the archdeacon of Vannes and the officials of Avignon and Tréguier to deal with the complaint of Johannes Bruni, a canon of Dollon, advocate of the poor in the *curia* of Rome, formerly in the *curia* of Avignon, that his property in Avignon had been misappropriated, and that some of it had been pawned with Christians and Jews.

Dilectis filiis — archidiacono Venetensi et — Avinionensi ac — Trecorensi officialibus, salutem etc. Gravem dilecti Iohannis Bruni, canonici Dolensis, advocati pauperum in Romana curia, querelam accepimus, continentem,

quod olim ipse, tunc residens in civitate Avinionensi, ubi etiam tunc dicta curia residebat, ac intendens de dicta civitate cum eadem curia ad partes Italie se transferre, prout transtulit, nonnullos libros, vestes, pannos, archas, coffros, utensilia et res alias, ad ipsum Iohannem iusto titulo pertinencia, penes dilectum filium Iohannem Callok, ministrum domus Sancte Trinitatis Avinionensis, ordinis Sancte Trinitatis et Redemptionis Captivorum, de quo plurimum confidebat, deposuit; ipsaque libros, vestes, pannos, archas, coffros, utensilia et res alias custodienda et conservanda pro ipso Iohanne Bruni, dicto Iohanni Callok, per inventarium descripta et designata, in presencia plurium fidedignorum testium tradidit et realiter assignavit; quodque postmodum idem Iohannes Callok, immemor sue salutis et bone fidei violator, ac dilectus filius Alanus, dictus Chiefhair, clericus Trecorensis diocesis, associatis sibi quibusdam aliis in hac parte complicibus, huiusmodi libros, vestes, pannos, archas, coffros, utensilia et res alias, contra eiusdem Iohannis Bruni voluntatem, de loco ubi deposita fuerant absportantes, partim vendiderunt et distraxerunt, partim vero, apud diversas personas, tam Christianas quam Iudeas, pro diversis pecuniarum summis titulo pignoris obligarunt, in eiusdem Iohannis Bruni magnum preiudicium et gravamen. Quare pro parte ipsius Iohannis Bruni nobis fuit humiliter supplicatum, ut providere sibi super premissis, de oportuno remedio dignaremur. Nos igitur, huiusmodi supplicationibus inclinati, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatinus vos vel duo aut unus vestrum per vos vel alium seu alios, vocatis qui fuerint evocandi et auditis hinc inde propositis, simpliciter et de plano, sine strepitu et figura iudicii, quod iustum fuerit, appellatione remota, decernatis, facientes quod decreveritis, per censuram ecclesiasticam et alia iuris remedia firmiter observari; contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo; invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis. Testes autem ... non obstantibus ... seu si prefatis Iohanni Callok et Alano Chyefhayr, vel quibusvis aliis communiter vel divisim a prefata sit sede indultum, quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint per litteras apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Datum Viterbii, II Kalendas Septembris, anno septimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 259, fols. 146v–147v; *ibid.*, Reg. Aven. 170, fol. 56v.

Bibliography: Hayez, *Urbain V* 8, pp. 287f.

Mandate, after due investigation, to the dean of St. Simeon at Trier to compel Joselynus of Buchheim, a Jew, formerly of Bingen and now in Mainz, to return to Johannes de Manchabur, dean of St. Andrew at Cologne, the interest he had collected from him. The dean had been unable to have previous orders to that effect enforced, owing to the refusal of Gerlach of Nassau, archbishop of Mainz, to approve their execution.

Dilecto filio — decano ecclesie Sancti Symeonis Treverensis, salutem etc. Exhibita nobis pro parte dilecti filii Iohannis de Manchabur, decani ecclesie Sancti Andree Coloniensis, [petitio] continebat, quod olim ipse contra Ioselinum de Bucheym, Iudeum, in opido Pingwensi, Maguntine diocesis, commorantem, qui tunc Maguntie morabatur, quique ab eodem decano multa extorserat et adhuc extorquere nitebatur per usurariam pravitatem, super hiis nostras ad decanum ecclesie Sancti Florini Confluensis, Treverensis diocesis, sub ea forma litteras impetravit, quod si esset ita, dictum Iudeum, ut sua sorte contentus, sic extorta eidem decano restitueret et ab usurarum exactione desisteret, monitione premissa, per subtractionem communionis fidelium, appellatione remota, compelleret. Cum autem, sicut eadem petitio subiungebat, idem decanus ecclesie Sancti Andree Coloniensis ex eo maxime in illis partibus non possit consequi iustitie complementum, quia sibi omnino et iustitia et eius executio in civitate et diocesi Maguntina denegantur, nisi prius a venerabili fratre nostro archiepiscopo Maguntino quamdam litteram habeat, que "vidimus" appellatur; que quidem littera, licet ipsam petierit, per dictum archiepiscopum sibi extitit denegata. Quare pro parte dicti decani nobis fuit humiliter supplicatum, ut providere ei super hoc, de benignitate apostolica dignaremur. Nos itaque, huiusmodi supplicationibus inclinati, discretioni tue per apostolica scripta mandamus, quatinus, vocatis qui fuerint evocandi et auditis hinc inde propositis, non obstante littera ipsa que "vidimus" appellatur, quod iustum fuerit, appellatione remota, decernas, faciens quod decreveris ab Iudeo, per subtractionem communionis fidelium, ab aliis vero, per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Testes autem... Non obstantibus... Dat. Rome, apud Sanctum Petrum, XV Kalendas Februarii, anno octavo.

Source: ASV, Reg. Vat. 260, fol. 45v; Ibid., Reg. Aven. 172, fol. 378r.

Bibliography: Hayez, *Urbain V* 9, p. 195.

Mandate to Peter Boeri, bishop of Orvieto, to hear the appeal of Manuel, son of Dedatus, a Jew in Corneto, against the verdict given by Petrus Villani, papal chaplain and *auditor* of the papal court, who had found for Lamma, widow of Jacob Petri of Corneto. She had sued Manuel for having bought from the couple an olive grove and two vineyards by means of an allegedly fictitious contract.

Venerabili fratri episcopo Urbevetano, salutem etc. Exhibita nobis pro parte Manuelis Deodati, Iudei, in loco de Corneto, Viterbiensis diocesis, commorantis petitio continebat, quod, licet olim ipse a dilecta in Christo filia Lamma, relicta quondam Iacobi Petri de Corneto, laici, vidua, eiusdem diocesis, et ipso Iacobo, dum vivebat, quemdam campum olivetum et duas vineas tunc expressas, omni usuraria pravitate cessante, pro certo precio quod tunc eisdem coniugibus persolvit, emisset, tamen postmodum prefata vidua, dicto Iacobo vita functo, falso asserens huiusmodi contractum fuisse fictive et simulatum, eundem Manuelem, petendo ipsum condemnari et compelli ad restituendum sibi campum et vineas huiusmodi, coram dilecto filio Petro Villani capellano nostro et auditori generali causarum curie camere nostre apostolice, fecit ad iudicium evocari, idemque auditor perperam in huiusmodi causa procedens, contra ipsum Manuelem diffinitivam sententiam promulgavit, unquam ipsum Manuelem in fructibus ex dictis campo et vineis perceptis et in expensis in huiusmodi causa factis nichilominus condemnando, propter quod prefatus Manuel ad sedem apostolicam appellavit et deinde nobis humiliter supplicavit, ut providere super premissis, de benignitate apostolica dignaremur. Nos itaque, huiusmodi supplicationibus inclinati, fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatenus in huiusmodi appellationis causa procedens legitime, sententiam ipsam confirmare vel infirmare, usuris cessantibus, appellatione remota, procuras, prout de iure fuerit faciendum. Non obstantibus etc. Datum apud Montemflasconem, XII Kalendas Septembris, pontificatus nostri anno octavo.

Source: ASV, Reg. Aven. 171, fol. 511r-v.

Bibliography: Hayez, *Urbain V* 9, p. 435.

Gregory XI (Beaufort)
30 Dec. 1370 – 27 Mar. 1378

415

Avignon, 9 January 1371

Mandate, if the facts are established, to the official in Avignon to see to it that Christians and Jews in the provinces of Arles, Aix and Embrun are compelled to restitute interest to their debtors.

Dilecto filio officiali Avinionensi, salutem etc. Ad audienciam nostram pervenit, quod nonnulli clerici et laici ac Iudei, in Arelatensi, Aquensi et Ebredunensi provinciis commorantes, multa extorserunt et adhuc extorquere nituntur a quampluribus aliis personis, etiam ecclesiasticis, per usurariam pravitatem, de solvendis et non repetendis usuris huiusmodi, extortis ab eisdem personis nichilominus iuramentis, confectis exinde publicis instrumentis, ac litteris necnon fideiussoribus aliisque cautionibus datis ab ipsis, factis renunciationibus et penis adiectis. Quia vero nostra interest super hec de oportuno remedio providere, discretioni tue per apostolica scripta mandamus, quatinus, si, vocatis qui fuerint evocandi, repereris ita esse, dictos usurarios, quod huiusmodi iuramenta relaxent et fideiussores super hoc datos a fideiussionibus huiusmodi absolvant, monitione premissa, clericos et laicos per censuram ecclesiasticam, Iudeos vero per subtractionem communionis fidelium, huiusmodique iuramentis relaxatis ac dictis fideiussoribus absolutis, sua sorte contenti, non obstantibus instrumentis, litteris, cautionibus, renunciationibus et penis supradictis, illis, a quibus huiusmodi usuras extorserunt, sic extorta restituant et ab usurarum exactione desistant, personas ecclesiasticas, monitione premissa, censura simili, laicos vero per penam in Lateranensi concilio contra usurarios editam, ac Iudeos per huiusmodi subtractionem communionis fidelium, appellatione remota, compellas, attentius provisurus, ne auctoritate nostra in huiusmodi negotio contra aliquos clericos seu laicos procedas, nisi illi, a quibus usure huiusmodi extorte sunt, restituerint vel adhuc restituant, si quas aliquando extorserunt usuras, cum ei legis auxilium suffragari non debeat, qui committit in legem. Testes autem... Non obstantibus... Dat. Avinione, V Idus Ianuarii, anno primo.

Source: ASV, Reg. Aven. 173, fol. 346r-v.

416

Avignon, 18 February 1371

Concession of authority to Johannes Alcherii of Avignon, a Jewish convert, to preach to the Jews in their synagogues, and to try to convert them.

Dilecto filio Iohanni Alcherii, laico Avinionensi, salutem etc. Ad illa libenter intendimus... Dat. Avinione, XII Kalendas Marcii, anno primo.

Source: ASV, Reg. Vat. 282, fol. 121r.

Note: Identical — *mutatis mutandis* — with Doc. 399. Pope Benedict XIII confirmed this Bull on 12 September 1395; see below, Doc. 505.

417

Avignon, 18 February 1371

Indulgences of one year and forty days to all those who support some Jewish converts to Christianity who live in the dioceses of Nîmes, Conques, Valence, Avignon, Apt and Sisteron.

Universis Christi fidelibus presentes litteras inspecturis, salutem etc. Quoniam, ut ait apostolus, omnes stabimus ante tribunal Christi, recepturi prout in corpore gessimus, sive bonum fuerit sive malum, oportet nos diem messonis extreme operibus misericordie prevenire ac eternorum intuitu seminare in terris, quod, reddente Domino, cum multiplicato fructu recolligere valeamus [Ms.: debeamus] in celis, firmam spem fiduciamque tenentes, quod, qui parce seminat, parce et metet, et qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus et metet vitam eternam. Exhibita siquidem nobis pro parte dilecti filii Iohannis Alcherii, laici Avinionensis, petitio continebat, quod ipse, et ad eius et quondam Iohannis Cathalani de Andusia, laici, Nemausensis diocesis, exhortacionem et induccionem, dilecti filii Petrus Regas, Franciscus Serra de Guartaminhos, Bartholomeus Barriga [!], Michael Pagarolus de Valencia, Paulus dictus Iacobet Cathalani, Ludovicus dictus Bonhanet, Petrus dictus Bonafos de Apta, Petrus de Pertusio, Petrus de Cadeneto, Iohannes Ricardi de Mannosca, Raymundus et Iohannes de Apta et Guillelmus Fabri, laici, ac dilecte in Christo filie Guillerma Iohannis Cathalani, Almodia Pauli dicti Iacobet, Iacoba Ludovici, Iacoba Petri dicti Bonafos, Catherina Petri de Pertusio, Elena Iohannis Ricardi, Margarita Raymundi de Apta, et Maria Iohannis Alcherii, predictorum uxores, necnon Beatrisina et Iohanna Iohannis Cathalani, Francisca, Iacometa et Aloyseta Pauli, Catherina Ludovici, Iacoba, Catherina et Alumeta Petri dicti Bonafos, et Catherina Iohannis Alcherii,

predictorum nate, ac Iacoba de Cadeneto et Catherina Fosseta de Saltu, mulieres, Conchensis, Valentinensis, Avinionensis, Aptensis et Sistaricensis diocesum, tunc Iudei et Iudee existentes, Spiritus Sancti gratia inspirati, Iudaice cecitatis errore ipsorumque divitiis et bonis omnibus derelictis, ad fidem Catholicam sunt conversi ac sacri baptismatis fonte renati. Cum autem, sicut eadem petitio subiungebat, idem Iohannes unde ipsius alimenta ministret dictique conversi unde possint commode sustentari non habeant, nos, eis pio compatiens affectu, ac cupientes, quod ab eorum inopia a Christi fidelibus releventur, et ut fideles ipsi eo libentius eisdem conversis pias elemosinas promptius erogent, quo ex hoc maius animarum eorum commodum se speraverint adipisci, de omnipotentis Dei misericordia et beatorum Petri et Pauli, apostolorum eius, auctoritate confisi, omnibus vere penitentibus et confessis, qui ad eiusdem Iohannis Alcherii et aliorum conversorum predictorum sustentacionem pias elemosinas erogaverint, unum annum et quadraginta dies de iniunctis eis penitentiis misericorditer relaxamus; presentibus post decennium minime valituris. Dat. Avinione, XII Kalendas Martii, anno primo.

Source: ASV, Reg. Vat. 282, fol. 121r-v.

Note: The indulgences had been granted originally on 28 July 1364, by Urban V; see above, Doc. 398. Since then John Cathalani had apparently died.

Mandate, if the facts are established, to Peter Clasqueria, archbishop of Tarragona, and Nicholas Eymerich, a Dominican, inquisitor in Aragon, to punish Raimundus of Terraga, a Dominican and Jewish convert, who is reported to be publicly propagating sacrilegious doctrines.

Venerabili fratri — archiepiscopo Terraconensi et dilecto filio Nicolao Emerici, ordinis Fratrum Predicatorum professori, magistro in theologia, in omnibus terris carissimi in Christo filii nostri Petri regis Aragonum illustris ditioni subiectis, inquisitori heretice pravitatis, salutem etc. Pre cunctis mentis nostre desideriis Catholice fidei incrementum affectantes, nimio dolore replemur, cum audimus aliquos vel sentimus ad illius depressionem quacumque malignitate satagere vel dampnabilibus ipsam depravando reprehensionibus, aut ei detractionibus abrogabilibus derogando, seu commentis eam mendicantibus [*sic*] pervertendo, ad quorum iniqua sternenda

molimina eo animosius aspiramus quo in animarum stragem perniciosius eos agnoscimus conspirare. Sane, nuper ad nostrum, non sine displicencia grandi, fidedigna relacione pervenit auditum, quod Raymundus de Terraga, ordinis Fratrum Predicatorum professor, qui dudum de Iudaice cecitatis errore ad lucem rediit fidei Christiane, dampnabiliter satore malorum operum procurante, publice tenet, asserit et predicat doctrina sua sacrilega et perversa nonnullos errores, super quibus tu, fili Nicolae, inquisitor heretice pravitatis in partibus illis auctoritate apostolica deputatus, contra eundem Raymundum, prout ad tuum spectabat officium, inquisivisti. Cum autem premissa, si veritate nitantur, remanere non debeant impunita, discretioni vestre, de qua in hiis et aliis specialem in Domino fiduciam obtinemus, per apostolica scripta committimus et mandamus, quatinus, legitimis in premissis per te, inquisitor, habitis, servatis processibus, prefatum Raymundum, si aliquos errores hereticos teneat, approbet et defendat, nisi eos sponte abiuraverit ac penituerit et satisfactionem exhibuerit competentem, eum, appellatione remota, puniatis iuxta canonicas sanctiones. Si vero, propter alicuius seu aliquorum potentiam, malitiam vel timorem, premissa exequi non possetis, dictum Raymundum cum omnibus processibus contra eum super hiis factis et habitis, et per vos faciendis et habendis, et cum omnibus documentis, que super hiis haberi potuerint, vestris sigillis sigillatis, cum fida custodia nobis quantocius mittere non tardetis; contradictores quoslibet et rebelles cuiuscumque status, gradus, ordinis aut conditionis existant, etiam si pontificali, vel alia qualibet ecclesiastica vel mundana prefulgeant dignitate, auctoritate nostra per censuram ecclesiasticam et alia iuris remedia, de quibus vobis videbitur, appellatione postposita, compescendo; invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis. Non obstantibus... Dat. ubi supra [apud Villamnovam, Avinionensis diocesis], X Kalendas Septembris, anno primo.

Source: ASV, Reg. Vat. 263, fols. 225r–226r.

Note: On Nicholas Eymerich, inquisitor in Aragon, and his attitude towards relapsing Jewish converts and Jews, see Baer, *Juden im Königreich Aragonien*, pp. 63f.

Bibliography: Mollat, *Grégoire XI*, p. 40.

Praise to Henry II, king of Castile and Leon, for having enforced the wearing of the badge on Jews and Moslems, and exhortation to forbid Jews and Moslems to hold public office.

Carissimo in Christo filio Henrico, regi Castelle et Legionis illustri, salutem etc. Gaudemus et letamur in Domino, qui sic personam tuam gratie sue benedictione perfundit, sicque tibi grandem animum prebuit ad sua beneplacita proseguenda, tamquam princeps Christianissimus eximie devocionis et illustrium meritorum titulis presignitus, apud ipsum Deum et sedem apostolicam gerens reverenciam filialem, ea que nobis et eidem sedi apostolice sunt placida, et que precipiunt canonica instituta peragere comprobaris. Sane, nuper gratanter audivimus, quod Iudeos et Sarracenos in tuis regnis et terris commorantes, a Christianis qualitate habitus iuxta eadem canonica instituta distingui fecisti, super quo regie celsitudini condignas gratiarum actiones referentes, celsitudinem ipsam ex intimo cordis affectu rogamus et hortamur in Domino Ihesu Christo, in remissionem tibi peccaminum iniungentes, quatinus, cum eciam hoc prefata canonica instituta prohibeant, prefatos Iudeos et Sarracenos publica gerere officia non permittas, qui sub talis [!] textu [!] Christianis plurimum sunt infesti; in hoc taliter te habendo, quod proinde felicitatis eterne premia humaneque laudis preconium acquiras, et favoris apostolici tibi proveniat incrementum. Dat. Avinione, XI Kalendas Maii, anno secundo.

Source: ASV, Reg. Vat. 268, fol. 135v.

Publication: Sousa Costa, *Canonistarum Doctrina*, p. 29.

Bibliography: Grayzel, *Avignon Popes*, p. 5; Mollat, *Grégoire XI*, p. 95.

Authority to Philip Cabassole, cardinal bishop of Sabina and papal vicar general in some of the papal dominions, to suspend until further notice the constitution issued by Urban V concerning the Jews of Italy, in particular those subject to the Church, and to devise other methods to curb the avarice of the Jews.

Venerabili fratri Philippo, episcopo Sabinensi in nonnullis terris Romane Ecclesie nostro et pro ipsa Ecclesia vicario in temporalibus generali, salutem etc. At nostrum auditum perduxit relatio fidedigna, quod felicis recordationis Urbanus papa V, predecessor noster, certis considerationibus motus, quasdam constitutiones circa Iudeos Italie, maxime terrarum Romane Ecclesie, edidit, per quas non solum iidem Iudei, sed etiam nonnulli Christiani gravari nimium asseruntur. Nos igitur, de tua circumspectione in hiis et aliis gerentes in

Domino fiduciam pleniorē, fraternitati tue, si constitutionibus ipsis per te diligentius recensitis, tibi pro vitandis maiori animarum periculo et rei publice detrimento videatur expediens, constitutiones easdem usque ad sedis apostolice beneplacitum suspendendi, et circa ipsos Iudeos et eorum intolerabilem avariciam alias constitutiones auctoritate nostra edendi et eas per condignas penas mandandi et faciendi firmiter observari, plenam concedimus tenore presentium facultatem. Dat. Avenione, X Kalendas Maii, anno secundo.

Source: ASV, Reg. Vat. 264, fols. 29v–30r.

Note: The constitution of Pope Urban V referred to in this Bull has not come to light. The pope appointed Cabassole legate in Italy at Perugia. The Jews in Perugia asked their coreligionists in Avignon about the legate and were informed that he was friendly towards the Jews. They were also told that the pope had issued a Bull abolishing the “red badge” and leaving only “threads”. The pope also transferred jurisdiction over cases of moneylending to episcopal courts. The letter from Avignon to Perugia was published by Toaff, *Perugia*, p. 228, from Ms. Parma 2726 (De Rossi 724), fol. 180b. The transfer of jurisdiction to the episcopal courts appears to contradict the version of Doc. 443, below. Perhaps the ruling of Pope Gregory XI with regard to Avignon differed from that adopted for Italy.

421

Avignon, 12 May 1372

Mandate to Przeczlaus of Pogorella, bishop of Breslau, Gerhard of Schwarzburg, bishop of Naumburg, and John of Neumarkt, bishop of Olomuc (Olmütz) to see to it that Peczoldus of Betzow, a knight, who had paid interest to two Jews in Breslau, is reimbursed by their heirs.

Venerabilibus fratribus — Wratislaviensi et — Nuemburgensi ac — Olomucensi episcopis, salutem etc. Exhibita nobis pro parte dilecti filii nobilis viri Peczoldi de Beczow, militis, Wratislaviensis diocesis, peticio continebat, quod olim ipse in causa per eum contra quondam Ebrusch de Brunow et Nachman de Hotzinplotz, Iudeos, in dicta diocesi commorantes, qui communiter ab ipso milite diversas pecuniarum summas extorserunt per usurariam pravitatem, mota et in palacio apostolico ex commissione apostolica diutius ventilata, diffinitivam sententiam, per quam dicti Iudei ad restituendum dicto militi huiusmodi pecuniarum summas sic extortas condemnati fuerant, reportavit, et super executione huiusmodi sententie,

que, nulla provocatione suspensa, in rem transivit iudicatam, nostras ad vos sub certa forma litteras impetravit. Cum autem, sicut eadem peticio subiungebat, prefati Iudei, postquam huiusmodi sententia lata fuit, decesserunt, pro parte dicti militis nobis fuit humiliter supplicatum ut, ne sententia huiusmodi effectum careat, providere ei super hoc, de benignitate apostolica dignaremur. Nos itaque, huiusmodi supplicationibus inclinati, fraternitati vestre per apostolica scripta mandamus, quatinus vos vel duo aut unus vestrum per vos vel alium seu alios, contra heredes dictorum Iudeorum ad executionem huiusmodi litterarum nostrarum contra ipsos Iudeos vobis, ut premittitur, directarum, perinde procedatis, sicut procederetis contra Iudeos, si viverent, supradictos; contradictores, si fideles, per censuram ecclesiasticam, si vero Iudei fuerint, per subtractionem communionis fidelium, appellatione postposita, compescendo. Non obstante... Dat. Avinione, IIII Idus Maii, anno secundo.

Source: ASV, Reg. Aven. 187, fols. 525v–526r.

Publication: Stloukal, *Acta Gregorii XI*, p. 281.

Note: On Jews in Braunau and in Hotzenplotz in the fourteenth century, see *Germania Judaica* 2, pp. 107, 371f. Abrusch son of Radachena moved from Braunau to Breslau in 1351. He is probably identical with Ebrusch.

Bibliography: Forchhammer, *Beiträge*, p. 372; Lewinsky, *Päpstliche Urkunden*, pp. 718f.; Schmidt, *Päpstliche Urkunden* 2, p. 281; Sulkowa-Kuras, Kuras, *Bullarium Poloniae* 2, p. 319.

Confirmation to the Jews in Avignon of the Bull issued by Boniface VIII, forbidding the Inquisition to proceed against Jews without naming the accuser and allowing Jews normal defence procedures.

Universis et singulis Iudeis in civitate nostra Avinionensi constitutis, Catholice fidei cognoscere veritatem. Dudum, felicitis recordationis Bonifacius papa VIII predecessor noster, ex certis causis motus, universis et singulis Iudeis in comitatu Venayssini constitutis, quoddam privilegium per suas certi tenoris litteras concessit, cuius privilegii tenor sequitur in hec verba: Bonifacius episcopus, servus servorum Dei, universis et singulis Iudeis de comitatu

Venayssini ubilibet constitutis ... Exhibita pro parte vestra... Datum Anagnie, Nonis Iulii, pontificatus nostri anno quinto. Nos igitur, ex similibus causis moti pariter et inducti, privilegium ipsum ad vos et vestrum singulos auctoritate apostolica extendimus, vobisque nichilominus concedimus per presentes, quod privilegio ipso perinde a data presentium gaudere et uti possitis, ac si vobis universis et singulis per dictum Bonifacium predecessorem specialiter et expresse concessum extitisset. Nulli ergo etc. ... Datum apud Pontem Sorgie, Avinionensis diocesis, Kalendis Iunii, anno secundo.

Source: ASV, Reg. Aven. 185, fol. 431r.

Publication: Vidal, *Bullaire*, pp. 389f.

Note: For full text of Boniface's Bull, see above, Doc. 279. The date given here (7 July) is at variance with the one given above.

Bibliography: Grayzel, *Avignon Popes*, p. 9; Kriegel, *Prémarranisme*, p. 321.

423

Pont-de-Sorgues, 1 June 1372

Confirmation to the Jews in Provence of the Bull issued by Boniface VIII, forbidding the Inquisition to proceed against Jews without naming the accuser and allowing Jews normal defence procedures.

Universis et singulis Iudeis in comitatu Provincie constitutis ... Dudum, felicitis recordationis Bonifacius papa VIII predecessor noster, ex certis causis motus, universis et singulis Iudeis de comitatu Venayssini constitutis, quoddam privilegium per suas certi tenoris litteras concessit, cuius privilegii tenor sequitur in hec verba: Bonifacius episcopus ... universis et singulis Iudeis de comitatu Venayssini... Exhibita pro parte vestra, non sine gravi querela, petitio continebat, quod, licet nos nuper inter cetera statuerimus etc., prout in proxima precedenti de verbo ad verbum, que dirigitur universis Iudeis in civitate nostra Avinionensi constitutis, usque extitisset. Nulli ergo etc. ... Datum apud Pontem Sorgie, Avinionensis diocesis, Kalendis Iunii, anno secundo.

Source: ASV, Reg. Aven. 185, fol. 431r.

Note: See above, Doc. 279 and preceding doc.

Bibliography: Vidal, *Bullaire*, p. 390; Kriegel, *Prémarranisme*, p. 321.

Confirmation to the Jews in the Comtat Venaissin of the Bull issued by Boniface VIII, forbidding the Inquisition to proceed against Jews without naming the accuser and allowing Jews normal defence procedures.

Universis et singulis Iudeis in comitatu nostro Venayssini ubilibet constitutis... Provisionis nostre provenire debet studio, ut ius suum cuilibet conservetur. Hinc est, quod nos tenorem quarundam litterarum felicitis recordationis Bonifacii pape VIII, predecessoris nostri, in registro ipsius predecessoris repertum, pro eo quod, sicut vestra peticio nobis nuper exhibita continebat, litteris ipsis indigetis, de registro ipso de verbo ad verbum transcribi et ad vestre petitionis instanciam presentibus annotari fecimus, qui talis est: Bonifacius episcopus... Universis et singulis Iudeis de comitatu Venayssini ... usque Datum Anagnie, Nonis Iulii ... anno quinto. Ceterum, ut earundem litterarum tenor predictus sic insertus omnimodam rei seu facti certitudinem faciat, apostolica auctoritate decernimus, ut illud idem robur eamque vim, eundem vigorem dictus tenor per omnia habeat, que haberent originales littere supradicte, et eadem prorsus eidem tenori fides adhibeatur quandocumque et ubicumque in iudicio vel alibi ubi fuerit exhibitus vel ostensus, et eidem stetur firmiter in omnibus, sicut eisdem originalibus litteris staretur, si forent exhibite vel ostense. Per hoc autem nullum ius de novo alicui acquiri volumus, sed antiquum tantummodo conservari. Nulli ergo etc. ... Datum apud Pontem Sorgie, Avinionensis diocesis, Kalendis Iunii, anno secundo.

Source: ASV, Reg. Aven. 185, fol. 431v.

Publication: Vidal, *Bullaire*, pp. 390f.

Note: See above, Doc. 422 and preceding doc.

Bibliography: Guiraud, *Medieval Inquisition*, p. 173; Kriegel, *Prémarranisme*, p. 321; Vincke, *Vorgeschichte*, pp. 64f.

425

Avignon, 15 June 1372

Mandate, if the facts are established, to Peter Gelyto, archbishop of Magdeburg, to remedy the situation whereby Samuel, alias Smol, had been entrusted by him with the administration of Gross-Salze, and had constructed there a synagogue in place of a chapel.

Venerabili fratri — archiepiscopo Ma[g]deburgensi, salutem etc. Admodum displicenter audivimus, et si relata veritate nitantur, merito perturbamur, quod tua fraternitas, non attendens, quod, licet pietas Christiana misericorditer Iudeos sustineat, ipsis tamen illa non sunt permittenda, que cedant in offensam divini nominis, fidelium scandalum et Catholice fidei detrimentum, cuidam Iudeo nomine Samueli dicto Smol, opidi in Salince ad tuam pertinentis ecclesiam regimen commisisti, quodque idem Iudeus in quadam capella dicti opidi, ubi erat altare consecratum, constituit sinagogam; quare eidem fraternitati per apostolica scripta districte precipiendo mandamus, quatinus hec, si vera sint, sic celeriter studeas emendare, quod non oporteat nos super eis aliud remedium adhibere. Dat. Avinione, XVII Kalendas Iulii, anno secundo.

Source: ASV, Reg. Vat. 268, fol. 38v.

Publication: Lewinsky, *Päpstliche Urkunden*, pp. 179f.; Schmidt, *Päbstliche Urkunden* 2, p. 282.

Note: On Samuel (Smol) of Derneburg, see Forchhammer, *Beiträge*, pp. 139, 338f.; Lewinsky, *Hofbankier*.

Bibliography: Mollat, *Grégoire XI* 1, p. 111; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 315.

426

Avignon, 15 June 1372

Mandate, if the facts are established, to Gerhard of Schwarzburg, bishop of Naumburg, to correct the situation whereby he had appointed a Jew, Marquardus, a member of his household, and had employed him to extort money from Christians on his behalf.

Venerabili fratri episcopo Nuvemburgensi, salutem etc. Quamvis pietas Christiana misericorditer Iudeos sustineat, tamen super fideles eos exaltare

non debet, quos propria culpa subiecit perpetue servituti. Igitur, cum non sine gravi turbacione perceperimus, quod tu quendam Marquardum Iudeum in tuum familiarem teneas, qui sepius Christianorum preest iudiciis, et pecunias nomine tuo immaniter extorquet ab eis in tui derogacionem honoris et scandalum plurimorum, fraternitati tue per apostolica scripta districte precipiendo mandamus, quatinus hec, si vera sint, sic celeriter studeas emendare, quod non oporteat nos super eis aliud remedium adhibere. Dat. Avinione, XVII Kalendas Iulii, anno secundo.

Source: ASV, Reg. Vat. 268, fol. 38v.

Publication: Lewinsky, *Päpstliche Urkunden*, p. 720; Schmidt, *Päpstliche Urkunden* 2, p. 283.

Note: The explanation for the favourable treatment of the Jews by the bishops of Magdeburg (see preceding doc.) and Naumburg is the economic role the Jews played in this still largely undeveloped area of Germany. Marquard was probably the brother of Samuel (see preceding doc.). Forchhammer, *Beiträge*, p. 372; Lewinsky, *Hofbankier*, p. 458.

Bibliography: Mollat, *Grégoire XI* 1, p. 111; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 315.

Indulgences of forty days are to be granted to those who support Johannes Petri, a Jewish convert.

Universis Christi fidelibus presentes litteras inspecturis, salutem in Domino. Quoniam, ut ait apostolus, omnes stabimus ante tribunal Christi, recepturi prout in corpore gesserimus, sive bonum fuerit sive malum, oportet nos diem messionis extreme misericordie operibus prevenire et eternorum intuitu seminare in terris, quod, reddente Domino, cum multiplicato fructu recolligere valeamus in celis, firmam spem fiduciamque tenentes, quia [!] qui parce seminat, parce et metet, et qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus etiam metet vitam eternam. Cum itaque, sicut accepimus, dilectus in Domino Iohannes Petri de Ponte Regine, olim Iudeus, exhibitor presentium, infidelitatis Iudaice errore derelicto, ad veram et immaculatam fidem Catholicam sit conversus et sacri baptismatis unda respersus, dimiseritque omnia que in infidelitate huiusmodi constitutus acquisiverat, sic quod non

habet unde vivat, nisi Christi fidelium elemosinis succurratur eidem, universitatem vestram igitur requirimus et hortamur attente, in remissionem vobis peccaminum iniungentes, quatenus eidem Iohanni ad sustentationem vite sue de bonis a Deo vobis collatis pias elemosinas et grata caritatis subsidia erogetis, ut per hec et alia bona que, Domino inspirante, feceritis, ad eterne possitis felicitatis gaudia pervenire. Nos enim de omnipotentis Dei misericordia et beatorum Petri et Pauli, apostolorum eius, auctoritate confisi, omnibus vere penitentibus et confessis, qui predicto Iohanni ad sustentationem suam huiusmodi manus porrexerint adiutrices et totiens quotiens hoc fecerint, quadraginta dies de iniunctis eis penitentiis, auctoritate qua fungimur, misericorditer relaxamus. Nulli ergo etc. nostre concessionis infringere etc. Dat. Barchinone, VIII Kalendas Iulii, pontificatus etc. anno secundo.

Source: ASV, Reg. Vat. 244C, fol. 79r-v.

Note: There is some doubt as to whether this letter was written by pope Gregory XI. Another letter on the same page (79r) was written by Guido de Bologna, cardinal bishop of Porto and papal legate, on 11 June 1372.

428

Villeneuve-lès-Avignon, 26 July 1372

Mandate, if the facts are established, to the official in Arles to permit the Dominicans there to acquire by exchange a house in the town, since they had been obliged to move from outside Arles into the town, very near the hospices of the Jews.

Dilecto filio officiali Arelatensi, salutem etc. Exhibita nobis pro parte dilectorum filiorum prioris et fratrum ordinis Predicatorum Arelatensium petitio continebat, quod ipsi, qui olim extra muros Arelatenses locum et ecclesiam solemnes, qui propter guerras que in illis partibus viguerunt penitus sunt destructi, habere solebant, alium locum infra civitatem Arelatensem in quodam angulo civitatis eiusdem legitime acquisiverunt, qui adeo artus et strictus existit, quod vix valent in eo decenter, ut expedit, commorari, et quod propter hospicia Iudeorum in dicta civitate commorantium eidem loco contigua, ad fratres et locum predictos indecens habetur accessus, quodque in vico in quo Iudei ipsi inhabitant, prope locum eundem est quedam domus, ad perpetuam capellaniam beate Marie in ecclesia Vallisviridis, Nemausensis diocesis, per felicis recordationis Iohannem papam XXII predecessorem nostrum, canonice institutam, pertinens, de cuius censu perpetui capellani ipsius capellanie, qui fuerint pro tempore, centum et viginti iulhatos argenti,

qui tresdecim florenos auri et tresdecim solidos currentes valebant, annuatim recipere et habere solebant, sed propter ipsius domus vetustatem, que quasi collapsa est, dilectus filius Erveus Guidonis, perpetuus capellanus dicte capellanie, a duodecim annis citra huiusmodi censum percipere non potuit vel habere, licet diligenciam oportunam fecerit de habendo, nec ad reparationem ipsius domus proprie ipsius capellanie suppetunt facultates, quodque prefatus Erveus dictam domum eisdem priori et fratribus paratus est ex causa permutationis pro aliis redditibus et possessionibus equivalentibus dimittere. Quare pro parte dictorum prioris et fratrum ac Ervei fuit nobis humiliter supplicatum, ut eis faciendi permutationem huiusmodi licenciam concedere dignaremur. Nos igitur, de premissis certam notitiam non habentes, discretioni tue, de qua fiduciam gerimus in Domino specialem, per apostolica scripta committimus et mandamus, quatinus, si est ita, et redditus et possessiones, quos dicti prior et fratres eidem capellano in recompensationem dicte domus assignare proponunt, fuerint perpetui, ac per eos legitime acquisiti, et annuatim valeant tresdecim florenos et tresdecim solidos currentes, priori et fratribus huiusmodi redditus et capellano predictis domum ipsam invicem permutandi ac ipsis priori et fratribus domum ipsam recipiendi ac perpetuo retinendi, licentiam auctoritate apostolica largiaris; non obstantibus constitutionibus apostolicis contrariis quibuscumque. Dat. apud Villamnovam, Avinionensis diocesis, VII Kalendas Augusti, anno secundo.

Source: ASV, Reg. Aven. 187, fol. 290r-v.

Pardon to one Beatrix and her accomplices, including Gemina, a Jewess of Cavaillon, for having conspired to support a fraudulent claim that Beatrix had been pregnant when her husband died, and that therefore she was entitled to a share of his estate commensurate with her alleged pregnancy. The estate was claimed by Philip Cabasolle, cardinal bishop of Sabina, relative of the husband, and the case had been dealt with by Francis de Cardillac, bishop of Cavaillon, and by Stephen (Etienne) Alberti, abbot of the Benedictine monastery of St. Victor in Marseilles and rector of the Comtat Venaissin.

Ad futuram rei memoriam. Sedes apostolica, pia mater, nonnunquam errantibus filiis, si ad eam redeant cum humilitatis spiritu post excessum, misericordie sue ianuam aperit atque pandit, prout personarum, locorum et temporum qualitate pensata, id in Deo salubriter expedire cognoscit. Sane, nuper ad nostrum quorundam fidedigna relatione pervenit auditum, quod

olim quondam Isoardo Cabassole, milite Cavallicense, ab intestato defuncto, et orta inter venerabilem fratrem nostrum Phylippum, episcopum Sabinensem, dicti Isoardi germanum, ad quem, tamquam ad proximiorum de dicti Isoardi genere, bona mobilia et immobilia eiusdem Isoardi, iure hereditario et successionis, ut asseritur, pervenire debebant, et dilectam in Christo filiam Beatricem, relictam eiusdem Isoardi, viduam Cavallicensem, super huiusmodi bonis, que dicta Beatrix, que ex eodem Isoardo, post huiusmodi suum obitum, pregnans et gravida remanserat, ut dicebat, ad eam ratione ventris et prolis inde nasciture, ad se de iure spectare asserebat, materia questionis, et causa huiusmodi ad nostram et venerabilis fratris nostri episcopi Cavallicensis communem curiam introducta, prefata Beatrix, sentiens se non fore gravidam et ad occupationem huiusmodi bonorum anelans, huiusmodi lite dependente [sic], procuravit et fecit per dilectos filios Augerium Augerii, clericum, ipsius Beatricis natum, et Ludovicum de Rovreto, clericum Cavallicensem, ac dilectas in Christo filias Rixendim de Areis, civem Aquensem, et Iohannam, uxorem dilecti filii Petri Gauterii, laici Cavallicensis, et Alasaciam Alphantam de Saumanna, mulierem, necnon Gemmam, Iudeam, dicte diocesis, quemdam abortivum prope, et deinde quendam alium baptisatum pueros, infra cimiterium ecclesie Sancti Michaelis Cavallicensis sepultos, de cimiterio ipso exhumari et extrahi, ac sibi, ut unum ex eis sibi supponeret tamquam abortivum de suo corpore eiectum, asportari, quorum unum postmodum accepit ac dixit et finxit se eum abortivisse; quibus, fama publica referente, ad dilecti filii Raymundi de Luco, clerici Carpentoratensis, venerabilis fratris nostri Francisci episcopi Cavallicensis, vicarii generalis, deductis noticiam, idem vicarius ex officio et etiam ad instantiam dilecti filii Michaelis Iausserandi de Carumbo, laici, Carpentoratensis diocesis, procuratoris eiusdem episcopi Sabinensis, prefatam Beatricem primo, secundo, tercio et peremptorie citari mandavit, et fecit, ut certis competentibus terminis iam elapsis, coram eo personaliter compareret, inquisitioni huiusmodi responsura; sed ipsa Beatrix in terminis huiusmodi comparere contumaciter recusavit, et deinde dilectus filius Stephanus, abbas monasterii Sancti Victoris Massiliensis, ordinis Sancti Benedicti, tunc rector comitatus Venaysini, ad nos et Romanam Ecclesiam immediate spectantis, de quo prefati superius nominati existunt, dilecto filio Hugoni de Luco de Draguiniano, iurisperito, causam huiusmodi audiendam commisit et fine debito terminandam; dictusque Hugo, postquam ad aliquos actus in causa huiusmodi processisset, prefatam Beatricem citari mandavit, et fecit, ut, sub pena trecentarum marcharum argenti applicandarum dicte communi curie, certo termino iam elapso, comparere, et personaliter coram eo suas antedictas contumacias purgatura, ac inquisitioni huiusmodi responsura, et alias factura et receptura quod iusticia suaderet; et quia dicta Beatrix in huiusmodi termino, nec post illum, etiam licet usque ad horam debitam expectata, comparere contumaciter recusavit, prefatus Hugo, penam trecentarum marcharum huiusmodi moderando et etiam mitigando, prefatam

Beatricem pro pena huiusmodi condempnavit et multavit ad solvendum eidem communi curie summam quingentarum librarum coronatorum et ad nonnullos alios actus in causa huiusmodi processit, quos haberi volumus presentibus pro expressis. Nos igitur, ex certis causis nobis expositis, necnon consideratione dicti episcopi Sabinensis nobis super hoc humiliter supplicantis, volentes cum eisdem culpabilibus de premissis agere misericorditer, in hac parte huiusmodi dicti episcopi ac ipsorum supplicationibus inclinati, omnem penam corporalem, criminalem et civilem, quam Beatrix, Augerius, Ludovicus, Rixendis, Iohanna, Alasacia et Gemma predicti, occasione premissorum quomodolibet incurrerunt seu incurrere possunt, eis et eorum singulis, necnon partem dictarum quingentarum librarum nos et Romanam Ecclesiam contingentem, eidem Beatrici auctoritate apostolica remittimus et quittamus, omnesque processus predictos quo ad hec cassamus et etiam annullamus, districtius inhibentes rectori dicti comitatus ac eiusdem curie iudicibus, qui sunt pro tempore, ne occasione criminis huiusmodi ac eiusdem partis nobis debite contra eos de cetero procedere presumant, decernentes irritum et inane quicquid in contrarium contigerit attemptari. Nulli ergo etc. ... Datum apud Villamnovam, Avinionensis diocesis, VI Kalendas Augusti, anno secundo.

Source: ASV, Reg. Aven. 185, fol. 394r.

Note: Philip Cabasolle, in addition to being cardinal bishop of Sabina and patriarch of Jerusalem, was also bishop of Cavaillon, 1334–1366. His vicar, Francis de Cardaillac, was elected bishop of Cavaillon in 1366, and held the office until 1387. Cabasolle was Stephen Alberti's predecessor as rector of the Comtat Venaissin.

Mandate to Peter Clasqueria, archbishop of Tarragona, and Nicholas Eymerich, a Dominican and inquisitor in Aragon, to examine the books written by the late Raimundus de Tarrega, a Dominican and Jewish convert under investigation for heresy by the inquisitor. If the books contain heresies they are to burn them.

Venerabili fratri archiepiscopo Terraconensi et dilecto filio Nicolao Emerici, ordinis Fratrum Predicatorum professori, magistro in theologia, in omnibus terris carissimi in Christo filii nostri Petri, regis Arragonum illustris dicioni subiectis, inquisitori heretice pravitatis, capellano nostro, salutem etc. Dudum

ad audienciam nostram deducto, quod quondam Raymundus de Taraga, ordinis Fratrum Predicatorum professor, qui olim de Iudaice cecitatis errore ad lumen redierat fidei Christiane, damnabiliter satore malorum operum procurante, publice tenebat et asserebat doctrina sua sacrilega et perversa nonnullos errores, super quibus tu, fili Nicolae, inquisitor heretice pravitatis in partibus illis auctoritate apostolica deputatus, contra eundem Raymundum, prout ad tuum spectabat officium, inquisiveras, nos vobis nostris litteris dedimus in mandatis, ut, legitimis in premissis per te, inquisitor, habitis, servatis processibus, prefatum Raymundum, si aliquos errores hereticos teneret, approbaret vel defenderet, nisi eos sponte abiuraret ac peniteret et satisfactionem exhiberet competentem, eum, appellacione remota, puniatis, iuxta canonicas sanctiones. Cum autem, sicut accepimus, dictus Raymundus, qui, dum vivebat, nonnullos libros varios et scripturas hereticos continentes fecisse dicitur, viam fuerit universe carnis ingressus, nos in premissis, prout ex debito tenemur pastoralis officii, providere volentes, discretionis vestre per apostolica scripta committimus et mandamus, quatinus omnes et singulos libros et scripturas huius vobis auctoritate apostolica faciatis exhiberi, et omnes huius libros et scripturas, qui errores hereticos continent, condempnetis et comburitis seu comburi faciatis; contradictores quoslibet et rebelles, cuiuscumque status, gradus, ordinis aut condicionis existant, eciam si pontificali vel alia qualibet ecclesiastica vel mundana prefulgeant dignitate, auctoritate nostra et per alia iuris remedia, de quibus vobis videbitur, appellacione postposita, compescendo; invocato ... auxilio ... non obstantibus... Dat. Avinione, Kalendis Ianuarii, anno secundo.

Source: ASV, Reg. Vat. 264, fols. 191v–192r.

Note: See above, Doc. 418.

Bibliography: Mollat, *Grégoire XI* 1, pp. 184f.

431

Avignon, 3 October 1374

Mandate to Martinus de Salva, dean of St. Mary in Tudela, who lives in Avignon, to compel Christians and Jews in Avignon and the Comtat Venaissin to make restitution to their debtors of the interest they had collected.

Dilecto filio Martino de Salva, decano ecclesie Beate Marie de Tudella, Tirasonensis diocesis, Avinione commoranti, salutem etc. Nuper ad nostrum pervenit auditum, quod nonnulli, tam clerici religiosi quam laici, ac etiam

Iudei, partium diversarum, a nonnullis clericis et laicis, in nostris civitate Avinionensi et comitatu Venaisini commorantibus seu ibidem habitantibus, multa extorserunt et adhuc extorquere nituntur per usurariam pravitatem, de solvendis et non repetendis usuris huiusmodi, extortis ab eorum aliquibus nichilominus iuramentis, confectis exinde publicis instrumentis, ac litteris necnon fideiussoribus aliisque cautionibus datis ab ipsis, factis renuntiationibus et penis adiectis. Nos igitur, volentes super hoc, prout ex debito tenemur pastoralis officii, de oportuno remedio providere, discretioni tue per apostolica scripta committimus et mandamus, quatinus omnes et singulos, cuiuscumque status, gradus, ordinis vel conditionis existant, de quibus tibi summarie, simpliciter et de plano ac sine strepitu et figura iudicii, solaque facti veritate inspecta, constiterit, quod ab huiusmodi clericis et laicis, in predictis civitate Avinionensi et comitatu Venaisini commorantibus seu habitantibus, usuras extorserint seu extorquere velint in futurum, quod quecumque iuramenta super hiis prestita relaxent, et fideiussores super hoc datos ab huiusmodi fideiussionibus absolvant, monitione premissa, per censuram ecclesiasticam contra Christianos, contra vero Iudeos, per subtractionem communionis fidelium, huiusmodique iuramentis relaxatis et eisdem fideiussoribus absolutis, sua sorte contenti, sic extorta restituant et ab usurarum exactione desistant, litteris et instrumentis predictis nequaquam obstantibus, auctoritate nostra, quo ad personas ecclesiasticas et quo ad laicos, per penam in Lateranensi concilio contra usurarios editam, et etiam, quo ad Iudeos, per huiusmodi subtractionem communionis fidelium, appellacione remota, compellas; attentius provisurus, ne contra aliquos Christianos in huiusmodi negotio ad aliquorum iustitiam auctoritate nostra provideas, nisi ipsi restituerint vel adhuc restituant, si quas aliquando extorserunt usuras, cum eis legis auxilium suffragari non debeat, qui committunt in legem. Testes etc.; non obstantibus... Dat. Avinione, V Nonas Octobris, anno quarto.

Source: ASV, Reg. Vat. 266, fol. 100r-v.

Note: Another, identical letter of instructions was sent by the pope to his auditor general; see following doc.

Bibliography: Mirot et al., *Grégoire XI* 3, col. 555.

432

Avignon, 3 October 1374

Mandate to the auditor general in the papal chamber to compel Christians and Jews in Avignon and the Comtat Venaissin to make restitution to their debtors of the interest they had collected.

Dilecto filio — auditori generali causarum curie camere nostre apostolice, salutem etc. Nuper ad nostrum pervenit auditum... Dat. Avinione, V Nonas Octobris, anno quarto.

Source: ASV, Reg. Vat. 285, fol. 182r-v; Ibid., Reg. Aven. 192, fol. 475r.

Note: Identical with preceding doc.

Bibliography: Mollat, *Grégoire XI* 4, col. 1119.

433

Avignon, 28 April 1375

Mandate, if the facts are established, to John II de Senis, bishop of Sitia, to compel Calò, his son Ismael, and his son-in-law Helya, all of Sitia, to restitute interest allegedly extorted by them from Hector de Vincentio, a Genoese citizen.

Venerabili fratri episcopo Sithiensi, salutem etc. Exhibita nobis pro parte dilecti filii Hectoris de Vincentio, civis Ianuensis, petitio continebat, quod olim Calo, dictus physicus, Helyas eius gener, et Ismahel eius Calo filius, Iudei, in civitate Sithiensi commorantes, trecentos quinquaginta florenos auri communiter extorserunt ab eo per usurariam pravitatem. Quare prefatus Hector nobis humiliter supplicavit, ut providere sibi super hec, de oportuno remedio dignaremur. Nos itaque, huiusmodi supplicationibus inclinati, fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatinus, si est ita, dictos Iudeos, ut sua sorte contenti, predictam florenorum summam sic extortam, predicto Hectori restituant, monitione premissa, per subtractionem communionis fidelium, appellatione remota, compellas; testes autem... Non obstante... Dat. Avinione, IIII Kalendas Maii, anno quinto.

Source: ASV, Reg. Aven. 197, fol. 74r.

Note: On the Jews in Sitia, see Starr, *Jewish Life in Crete*, pp. 60f.

Request to Henry II, king of Castile, to put an end to the alleged oppression of Christians by Jews, to stop Jews working on Christian holidays, to have Moslems wear the badge, to let Johannes, a Jewish convert, preach to the Jews and have them attend his sermons.

Carissimo in Christo filio Henrico, regi Castelle illustri, salutem etc. Novit circumspectio regia, quod Iudei odiunt Christianos, tanquam illos qui ex eorundem Iudeorum detestanda duritia in eorum locum in adoptionis filios per divinam misericordiam sunt recepti, et ideo non decet, nec expedit, et sacri canones interdicunt Christianos utique liberos Iudeorum servorum presidatui manere subiectos et gravari crudeliter per eosdem. Hec, fili carissime, paterne premisimus, quia intelleximus fidedignis relatibus, quod tua serenitas nimis exaltat Iudeos et in commissionibus officiorum preficit Christianis, qui sepius et graviter vexantur ab illis, quodque Iudei mechanici diebus Dominicis et festivis in plateis et aliis locis publicis opera mechanica publice operantur; Sarraceni quoque, incole dictorum regnorum, habitum Christianorum deferunt, ita quod a Christianis minime distinguuntur, ex quibus nonnulli fideles amaritantur in cordibus et dignis lamentationibus commoventur. Quare serenitatem eandem cordialiter rogamus et exhortamur in Domino, quatenus pro reverentia Dei sueque fidei super hiis velis debite providere. Ad hec autem adicimus nos audivisse gratanter, quod dudum quidam Iohannes, olim Iudeus, inter omnes Iudeos tuorum regnorum in scripturis peritior, quem, dum erat in Iudaica perfidia, ceteri Iudei venerabant et audiebant ut doctorem precipuum, conversus est ad fidem eandem et in ipsa laudabiliter perseverat, quodque ipsis Iudeis dictam fidem predicare desiderat, sed non auditur ab eis et quod, si audiretur, multos eorum ad fidem converteret prelibatam; ideoque devotam excellentiam tuam requirimus et etiam deprecamur, quatenus, ut tanti boni sis particeps, ipsos Iudeos ad audiendum quiete ac sepius predicationem dicti Iohannis compellas regia potestate. Dat. Avinione, V Kalendas Novembris, anno quinto.

Source: ASV, Reg. Vat. 244I, fol. 102r-v; 271, fol. 67v.

Publication: Sousa Costa, *Canonistarum Doctrina*, p. 30.

Note: The convert was apparently a rabbi, or at least pretended to have been one. However, see Baer, *Spain*, pp. 217f., who states that Henry's policy towards the Jews was considerably less friendly than that of his enemy, Peter I.

Bibliography: Grayzel, *Avignon Popes*, p. 5; Mollat, *Grégoire XI* 2, p. 157.

435

Avignon, 7 September 1376

Mandate to John de Blondiac, cardinal bishop of Sabina and papal vicar general in Avignon and other papal territories, to have the Jews of Carpentras return to live in their previous quarters, in a place called Fournaque, following complaints from the syndics and commune of Carpentras that after the Great Plague the Jews had moved to other neighbourhoods.

Eidem [Venerabili fratri Iohanni, episcopo Sabinensi, in civitate nostra Avinionensi et nonnullis aliis locis nostris, nostro et pro Romana Ecclesia in temporalibus vicario generali], salutem etc. Cum Iudei facti instabiles, qui Ihesum Christum, verum Dei Filium, flagellatum et crucifixum impie occiderunt, eius sanguinem super se ac filios suos detestabiliter imprecantes, adhuc nolint intelligere, ut benefaciant, in ipsis satis humaniter agitur, quod inter fideles absque dilatione nimia et gravibus contumeliis vivere permittantur. Sane, petitio pro parte dilectorum filiorum — sindicorum et communis civitatis nostre Carpentoratensis nobis nuper exhibita continebat, quod Iudei, ante mortalitatem, in predicta civitate habitare et morari consueverunt in aliquo loco separato, videlicet in loco vocato Fornaca, ne Christiani ipsorum Iudeorum fetida et horrenda vita et conversatione inhonesta infici possent quoquomodo; quodque post huiusmodi mortalitatem prefati Iudei, laxatis habenis, eorum more elato ac pares in hoc, quin immo superiores cupientes fieri Christianis, dicte civitatis loca meliora, carrerias et hospicia honorabiliora in medio civitatis predictae, per quas sepe Corpus Christi portatur in processionibus, tenent occupata habitando in eis, in preiudicium, lesionem et periculum maximum civium predictorum; et inter cetera, quia ipsi Iudei, prout occulta fide linquere [?] potest, tot et tantas sordes et corruptiones in locis et carreriis predictis faciunt et incessanter effundunt, quod nullus ex civibus Christianis, pre fetore nimio, transitum per carrerias potest nec audet facere absque infectionis periculo. Ymo, quod deterius est, plures ex Iudeis memoratis, locis predictis non contenti, dispersim in locis et careriis aliis, iuxta Christianos habitant, et in platea communi ipsorum civium, nuncupata vulgariter Planum Trescatorum [?], permixtim in numero satis magno cum Christianis in Sabbato suo et aliis diebus stare et publice placitare non verentur; ex quibus cives ipsi profecto incurrunt et incurrere possunt infirmitates vanas quamplures et pericula alia suarum personarum temporibus hodiernis pestilenciosis et mortalitatibus ingentibus, que ex talibus intensis corruptionibus proveniunt et verisimiliter generantur. Quare pro parte dictorum sindicorum et communis nobis fuit humiliter supplicatum, ut, cum huiusmodi Iudei tempore felicitis recordationis Iohannis pape XXII, predecessoris nostri, in predicto loco de Fornaca, qui claudi cancellis potest, habitare consueverunt, providere in premissis de benignitate apostolica dignaremur. Nos itaque, huiusmodi supplicationibus inclinati,

fraternitati tue per apostolica scripta committimus et mandamus, quatinus predictos Iudeos ad locum antiquum auctoritate apostolica reducas, ipsos et quoslibet alios contradictores et rebelles, Christianos videlicet, per censuram ecclesiasticam, Iudeos vero per subtractionem communionis fidelium, appellatione postposita, prout iustum fuerit, compellendo; non obstante... Dat. Avinione, VII Idus Septembris, pontificatus nostri anno sexto.

Source: ASV, Reg. Vat. 288, fol. 257r.

Note: On the Jewish quarter in Carpentras, see Mossa, *Juifs d'Avignon*, p. 102, and Calmann, *Carpentras*, *passim*.

Bibliography: Brun, *Carpentras*, p. 29; Eubel, *Verhalten der Päpste*, p. 33, n. 2; Grayzel, *Sicut Judeis*, p. 276, n. 2.

Grant to Luke Rodolfacci, bishop of Nocera and papal vicar in Rome, of various revenues to defray the upkeep of his office, including an annual tax of 100 florins, paid by the Jews, notwithstanding orders issued to the Jews by Peter Cros, archbishop of Arles and papal chamberlain, to pay the tax to the papal chamber.

Venerabili fratri Luce, episcopo Nucerino, nostro in spiritualibus in Urbe vicario, salutem etc. Cum dignum sit, quod, qui sentit onus officii, emolumentum percipiat, ex quo illud valeat supportare, nos, considerantes, quod tua fraternitas exercendo in Urbe nostri vicariatus in spiritualibus officium, gravatur onere expensarum, tibi pro supportatione huiusmodi onerum omnes et singulos fructus, redditus et proventus titulorum cardinalium in dicta Urbe vacantium et vacaturorum, quamdiu vacabunt, ad nostrum tamen beneplacitum, ita quod ex eis necessarias reparationes facere tenearis, et insuper centum florenos auri per Iudeos dicte Urbis annuatim debitos, ac tibi et predecessoribus tuis in dicto officio solitos exhiberi, de novo auctoritate apostolica concedimus per presentes eidem fraternitati; contradictores per censuram ecclesiasticam, ac eosdem Iudeos per subtractionem communionis fidelium et alia oportuna remedia, appellatione postposita, compescendi, dantes plenariam facultatem. Non obstantibus ordinatione felcis recordationis Urbani pape V, predecessoris nostri, continente quod fructus, redditus et proventus huiusmodi in reparationem dictorum titulorum deberent converti, ac mandato per venerabilem fratrem Petrum, archiepiscopum Arelatensem,

camerarium nostrum, facto dictis Iudeis, quod predictos centum florenos solvere deberent de cetero camere nostre, quod mandatum, tenore presentium revocamus, seu si aliquibus communiter vel divisim a sede apostolica sit indultum, quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint per litteras apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Dat. Rome, apud Sanctam Mariam Maiorem, IIII Kalendas Iunii, anno septimo.

Source: ASV, Reg. Aven. 203, fol. 25r.

Bibliography: Mollat, *Grégoire XI* 3, p. 21.

Urban VI (Prignano)
8 Apr. 1378 – 15 Oct. 1389

437

Rome, 8 April 1383

Grant of crusaders' privileges to those waging war under the command of John, duke of Lancaster, against Anti-Pope Clement VII and King John II of Castile, including the remission of interest on loans contracted with Jews.

Urbanus etc. Ad futuram rei memoriam. Dudum contra iniquitatis alumnos, Robertum, olim basilice Duodecim Apostolorum presbiterum cardinalem, nunc antipapam, qui se Clementem papam ausu temerario nominare presumit, et nonnullos alios olim Sancte Romane Ecclesie cardinales, primo, et subsequenter contra Iohannem, qui se gerebat pro rege Castelle et Legionis, et quosdam alios de heresi ac scismate et aliis criminibus per nos damnatos, certos processus fecimus, per quos eos tamquam hereticos et scismaticos puniendos sententialiter condemnavimus, ac volumus inter cetera, quod omnes et singuli Christi fideles, qui, Crucis assumpto caractere, se ad persequendum prefatos Robertum et alios, per nos, ut premittitur, condemnatos, accingerent, et illos pro posse persequerentur, illam haberent indulgenciam illoque privilegio essent muniti, que accedentibus in Terre Sancte subsidium per sedem apostolicam conceduntur, prout hec et alia in diversis nostris inde confectis litteris in diversis mundi partibus publicatis plenius et latius continentur; cum autem, sicut nuper accepimus, dilectus filius nobilis vir Iohannes, dux Lancastrie, multarum gentium armigerarum suffultus presidio, cum exercitu copioso, assumpto huiusmodi vivifice Crucis caractere, magnanimitate ac potencia sibi suffragantibus, prefatum iniquitatis filium Iohannem, per nos, ut premittitur, damnatum, ac eius fautores et sequaces viriliter ac potenter sub vexillo Sacrosancte Romane Ecclesie, cuius vexillifer in partibus illis per nos deputatus est, invadere et persequi intendat, et a nonnullis, qui eundem ducem ad persequendum prefatum Iohannem damnatum comitari desiderant et nonnullis aliis ignoretur, quid indulgencia vel privilegium huiusmodi contineant vel importent, nos eiusdem ducis supplicationibus inclinati, illa ex huiusmodi privilegiis et indulgenciis, que felicis recordationis Innocentius papa III predecessor noster in constitutione per eum edita in generali Lateranensi concilio, que incipit: 'Ad liberandam' in

eius parte decisa continentur expresse et in ipsius integra registris eiusdem predecessoris fecimus diligenter exquiri, presentibus duximus exprimenda, eiusdem predecessoris prout expediri vidimus verba sectando; indulgit namque idem predecessor, quod... Si qui vero proficiscentium... Iudeos vero ad remittendum usuras per secularem potestatem compelli precepit, et donec illas remicterent, ab universis Christi fidelibus per excommunicationis sententiam eis omnino communionem denegari mandavit; hiis autem, qui Iudeis debita solvere nequirent, mandavit, ut principes seculares [de] utili delatione providere deberent, et quod post iter arreptum usque quo de ipsorum reditu vel obitu certissime cognosceretur, usurarum incommoda non incurrerent, compulsis Iudeis proventus pignorum, quos interim perciperent, in sortem, deductis expensis necessariis, computare... Nulli ergo... Si quis autem etc. Datum Rome, apud Sanctum Petrum, VI Idus Aprilis, pontificatus nostri anno quinto.

Source: ASV, Reg. Vat. 310, fols. 345r–346v; Ibid., Fondo Pio 279, fols. 265r–266v.

Publication: Raynaldus, *Annales Ecclesiastici*, a. 1383, § 8.

Note: Pope Urban VI appointed John, duke of Lancaster, captain and standard-bearer of the Cross of the Church against John, king of Castile.

Bibliography: Bliss-Twemlow, *Papal Registers* 4, p. 265.

438

Rome, 18 November 1388

Mandate to Beltram Bortano, bishop of Como, to baptize Jews who are said to have come to Italy from various countries and to have expressed their desire to convert and to offer the Church donations in support of the Holy Land.

Urbanus etc. venerabili fratri Beltramo, episcopo Cumano, fructuum et proventuum camere apostolice in nonnullis partibus debitorum collectori, salutem etc. Sacrosancta Romana ac universalis Ecclesia etiam pro perfidis Iudeis ad omnipotentem sempiternumque Deum, qui et Iudaycam perfidiam a sua misericordia non repellit, sepissime preces fundit, ut auferat velamen de cordibus eorum, ut et ipsi agnoscant Ihesum Christum, Dominum nostrum, et sicut ad plurimum ex eis conversionem preces huiusmodi retroactis temporibus profuere nonnumquam, ita etiam novissimis diebus adeo efficaces existunt, ut nonnulli ex ipsis Iudeis, de diversis partibus ad partes Italie accedentes,

priorum errorum obcecacione derelicta et antiquis propulsis tenebris, prout fidedignorum relacione cum ingenti spiritus iocunditate percepimus, vere veritatis luce, que Christus est, summis desideriis cupiunt illustrari, et in signum non fecte sed sincere conversionis eorum, pro subsidio Terre Sancte et eiusdem Sancte Matris Ecclesie, per scismaticos multipliciter lacessite, in remissionem peccatorum eorum, de bonis que habent, libere, non parvam pecuniarum offerunt quantitatem; nos igitur de premissis, si vera sint, uberes ac humiles gratias exolvimus Deo salutari nostro, qui cunctos salvos fieri et neminem vult perire. Sed nichilominus, attendentes, quod quanto sollicitius ad huiusmodi conversionem Iudeorum et recepcionem ad gratiam intenditur, tanto salubrius eorum animarum statui providetur, posset enim aliquos ex eis ad baptismum properantes, illo non suscepto, mors repentina, que quocumque tempore et quavis etate vivos absorbet, interim de medio tollere, vel alia sinistra tentacio eorum animos, impresenciarum bene dispositos, peccatis exigentibus, quod Deus avertat, in pristinos vel errores alios detorquere; et propterea circa premissa accelerare et salubriter providere volentes, ac de fraternitate tua, in multis et arduis laudabiliter comprobata, gerentes in Domino fiduciam singularem, eidem fraternitati per apostolica scripta comittimus et mandamus, quatenus prefatos Iudeos, si tuis et aliorum, quos ad id elegeris, sanis monitis et consiliis persuasi, id pure, simpliciter et sincere petierint, ac erroribus pristinis in debita forma abrenunciaverint, auctoritate apostolica, iuxta ritum et formam eiusdem Romane Ecclesie in talibus consuetos, baptizare et eis confirmacionis sacramentum conferre procures, ac etiam illa, que pro subsidio huiusmodi contulerint, eiusdem Romane Ecclesie nomine recipere, et recepta, cum vero inventario seu computo ad cameram apostolicam transmittere non postponas. Ceterum, prefatis Iudeis, postquam sacri baptismi fonte renati et confirmati fuerint, ut prefertur, eadem auctoritate studeas indulgere, quod ipsi eorumque filii et imperpetuum successores eodem fonte renati et rite confirmati, omnibus et singulis privilegiis, libertatibus, immunitatibus et indulgenciis libere et licite uti et gaudere possint, quibus alii fideles Christiani gaudent et quomodolibet potiuntur; constitutionibus apostolicis, legibus imperialibus, statutis municipalibus, necnon consuetudinibus et aliis contrariis non obstantibus quibuscumque; quidquid autem egeris in premissis, nobis non differas intimare. Tu igitur, sic provide et sollicite exequaris premissa, quod exinde fructus sperati proveniant, tuque meritum apud Deum, et apud nos et apostolicam sedem debitam commendacionem, ac apud bonos et graves consequi valeas dignam laudem. Dat. Rome, apud Sanctum Petrum, XIII Kalendas Decembris, pontificatus nostri anno undecimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 311, fol. 245r-v.

Note: No Jews are known to have been in Como at this time. See Motta,

Como. However, in the second half of the fourteenth century, German and French Jews immigrated into Lombardy and other northern Italian regions. See Simonsohn, *Milan*; Id., *Mantua*. On a similar letter to Siena, see below, following doc.

Bibliography: Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 7, p. 14; Synan, *Popes*, p. 134.

439

Rome, 6 January 1389

Mandate to Raymundus de Capua, a Dominican, to baptize Jews in Siena and its surroundings, who are said to have expressed their desire to convert and to offer donations in support of the Holy Land.

Urbanus etc. dilecto filio Raymundo de Capua, ordinis Fratrum Predicatorum et in sacra theologia magistro, salutem etc. Sacrosancta Romana ac universalis Ecclesia eciam pro perfidis Iudeis ad omnipotentem sempiternumque Deum, qui et Iudaicam perfidiam a sua misericordia non repellit, sepiissime preces fundit, ut auferat velamen de cordibus eorum et ut ipsi agnoscant Ihesum Christum Dominum nostrum ... ita etiam ovissimis diebus adeo efficaces existunt, ut nonnulli ex ipsis Iudeis in civitatis [sic] Senensi et circumstantibus partibus commorantibus, priorum errorum obcecacione relictis ... vere veritatis luce, que Christus est, summis desideriis cupiant illustrati... Tu igitur, sic provide et solcite exequaris premissa, quod exinde fructus sperati proveniant... Datum Rome, apud Sanctum Petrum, VIII Idus Ianuarii, pontificatus nostri anno undecimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 311, fols. 271r–272r.

Note: Identical — *mutatis mutandis* — with preceding doc. Jews lived at this time in Siena and its neighbourhood. See Mengozzi-Piccolomini, *Monte dei Paschi di Siena* 1, *passim*; Milano, *Italia*, pp. 73, 122f. Nothing is known, however, of conversions among them.

Clement VII
20 Sep. 1378 – 16 Sep. 1394

440

Fondi, 1 November 1378

Mandate, if the facts are established, to the official in Nîmes to implement the verdict of Peter de Sortenaco, cardinal priest of St. Lawrence in Lucina and papal chaplain and auditor in the papal palace, who had acted on orders of Gregory XI, and had awarded to Notre-Dame-de-Bellis in Aliscamps outside Arles possession of the Jewish cemetery adjacent to the church, claimed as theirs by Jews and Christians. The verdict had been confirmed by Gregory XI.

Dilecto filio officiali Nemausensi, salutem etc. Rationi congruit et convenit honestati, ut ea, que de Romani pontificis gratia processerunt, licet eius superveniente obitu littere apostolice confecte non fuerint super illis, suum consequantur effectum. Nuper siquidem pro parte dilecti filii Stephani Marinerii, prioris secularis et ruralis ecclesie Beate Marie de Bellis in Aliscampis extra muros Arelatenses, exposito pie memorie Gregorio pape XI predecessori nostro, quod orta dudum inter ipsum Stephanum ex parte una, et universos Iudeos in civitate Arelatensi commorantes, super quodam cimiterio prope ecclesiam et muros predictos consistente, quod Stephanus cimiterium fidelium Christianorum fuisse et esse et ad dictam ecclesiam iusto titulo pertinere, dictosque Iudeos prefatum cimiterium iniuste et indebite occupasse et ibidem multa corpora Iudeorum defuncta sepelivisse ac in eodem cimiterio diversa sepulcra contra iusticiam edificasse, Iudei vero predicti dictum cimiterium ad se de iure spectare asserebant, ex altera, materia questionis et cause huiusmodi ad sedem apostolicam legitime introducta, et coram dilecto filio nostro Petro, tituli Sancti Laurentii in Lucina presbitero cardinali, tunc cappellano sedis apostolice et causarum palatii apostolici auditore, ex comissione apostolica diucius ventilata; tandem idem cardinal, tunc auditor, cognitis huiusmodi cause meritis et iuris ordine observato, de consilio et assensu coauditorum suorum dicti palatii, per suam diffinitivam sententiam pronunciavit, decrevit et declaravit predictum cimiterium per prefatos Iudeos occupatum, fuisse et esse cimiterium fidelium Christianorum, et ipsis Iudeis non licuisse nec licere in eo corpora Iudeorum sepelisse, nec illud occupare quoquomodo, ac occupationem predictam fuisse et esse

temerariam, illicitam et presumtam, corporaque Iudeorum in eodem cimiterio sepulta ab eo tollenda et exhumanda et de ipso cimiterio expellenda et proicienda fore, ac sepulcra per ipsos Iudeos in eodem cimiterio qualitercumque facta diruenda et demolienda; dictaque sententia per duos alios causarum dicti palatii auditores ex comissionibus apostolicis in causa huiusmodi successive deputatos, per eorum diffinitivas sentencias extitit confirmata, ac deinde eidem predecessori pro parte dicti Stephani humiliter supplicato, ut, cum ipse Stephanus propter diuturnitatem temporis de titulo per quem constare posset, quod prefatum cimiterium ad predictam ecclesiam pertineret, docere nequiret, idem predecessor predictum cimiterium prefate ecclesie de speciali gratia concedere dignaretur; dictus predecessor, videlicet Idibus Ianuarii, pontificatus sui anno octavo, voluit et concessit prefatum cimiterium cum omnibus iuribus et pertinenciis suis, dum tamen ad aliam parrochialem ecclesiam minime pertineret, predicte ecclesie Beate Marie auctoritate apostolica perpetuo ordinari et concedi. Ne igitur, pro eo, quod super huiusmodi voluntate et concessione dicti predecessoris, eius superveniente obitu, littere apostolice confecte non fuerint, idem Stephanus, huiusmodi voluntatis et concessionis frustretur effectum, nos, volentes et auctoritate apostolica decernentes, quod huiusmodi voluntas et concessio dicti predecessoris a dicta die, videlicet Idibus Ianuarii, perinde sortiatur effectum, ac si super illis dicti predecessoris littere sub ipsius diei data confecte fuissent, prout superius enarratur, quodque presentes littere ad probandum plene voluntatem et concessionem huiusmodi ubique sufficiant, nec ad id probacionis alterius adminiculum minime [sic] requiratur, discretioni tue per apostolica scripta mandamus quatinus, si, vocatis qui fuerint evocandi, tibi constiterit, quod prefatum cimiterium ad aliam parrochialem ecclesiam non pertineat, cimiterium ipsum cum dictis iuribus et pertinenciis predicte ecclesie Beate Marie auctoritate apostolica dones atque concedas, inducens per te vel alium seu alios eundem Stephanum nomine dicte ecclesie Beate Marie in corporalem possessionem cimiterii iuriumque et pertinenciarum predictorum, et defendens inductum, amoto exinde quolibet illicito detentore; contradictores... Dat. Fundis, Kalendis Novembris, pontificatus nostri anno primo.

Source: ASV, Reg. Aven. 215, fols. 96v–97v.

Note: See below, following doc.

Mandate to the provost of the church in Avignon to deal with the claim of Stephen Marineri, prior of Notre-Dame-de-Bellis in Aliscamps outside Arles, for damages and expenses from the Jews in Arles incurred in connection with his lawsuit with them over ownership of their cemetery.

Dilecto filio preposito ecclesie Avinionensis, salutem etc. Exhibita nobis pro parte dilecti filii Stephani Marinerii, prioris secularis et ruralis ecclesie Beate Marie de Bellis in Aliscampis extra muros Arelatenses, peticio continebat, quod dudum ipse, in causa per eum contra universos Iudeos in civitate Arelatensi commorantes, super quodam cimiterio prope ecclesiam et muros predictos consistente, quod cimiterium fidelium Christianorum fuerat et erat, et quod dicti Iudei iniuste et indebite occupaverant et in quo multa corpora Iudeorum deffunctorum sepelliverant ac diversa sepultura [sic] contra iusticiam hedificaverant, mota et apud sedem apostolicam legitime introducta, tres difinitivas sentencias, per quas pronunciatum et declaratum fuit predictum cimiterium fuisse et esse cimiterium fidelium Christianorum, ac ipsis Iudeis non licuisse nec licere in eo corpora Iudeorum sepellisse nec illud occupare quoquomodo, ac occupationem predictam fuisse et esse temerariam, illicitam et presumptam, corporaque Iudeorum in eodem cimiterio sepulta ab eo tollenda et exhumanda et de ipso expellenda et proicienda fore, ac sepulcra per ipsos Iudeos in eo qualitercunque facta diruenda et demolienda, reportavit, in quibus quidem duabus ultimis sentenciis iidem Iudei in expensis in huiusmodi causa factis fuerunt etiam condempnati, et super execucione trium sententiarum et etiam expensarum predictarum, que ad certas florenorum auri summas taxate fuerant, apostolicas ad certos iudices sub certa forma litteras impetravit; cum autem, sicut eadem peticio subiungebat, prefatus Stephanus premissorum occasione plura dampna passus fuerit ac plures expensas extra litem huiusmodi fecerit, pro parte dicti Stephani nobis fuit humiliter supplicatum, ut causam, quam contra Iudeos predictos super dampnis et expensis huiusmodi extra litem factis, necnon interesse suo movere intendit, alicui discreto committere et alias providere ei in hiis, de benignitate apostolica dignaremur. Nos itaque, huiusmodi supplicationibus inclinati, discretioni tue per apostolica scripta mandamus, quatinus, vocatis qui fuerint evocandi et auditis hinc inde propositis, quod iustum fuerit, appellatione remota, decernas, faciens quod decreveris, quo ad Iudeos, per subtractionem communionis fidelium, quo ad Christianos vero, per censuram ecclesiasticam, firmiter observari. Testes autem... Datum apud Spelongam, Gaetane diocesis, VI Idus Maii, anno primo.

Source: ASV, Reg. Aven. 215, fol. 228r-v.

Note: See preceding doc.

442

Sperlonga, 18 May 1379

Grant to Ademar de la Roche, bishop of Saint-Paul-Trois-Châteaux, of the revenues of a chapel outside that locality, managed by some Jews in return for a payment.

Venerabili fratri Ademaro, episcopo Tricastrino, salutem etc. Merita tue devotionis exposcunt, ut petitiones tuas in hiis, que tuum presertim commodum respiciunt, favorabiliter ad exaudicionis gratiam admictamus. Cum itaque, sicut asseris, de redditibus et proventibus episcopalis mense tue Tricastrine nequeas officii pastoralis decenciam [*sic*] sustentari, nos statui tuo, quamdiu cum Deo possumus, providere cupientes, tuis supplicationibus inclinati, capellam Sancti Vincencii prope portas civitatis Sancti Pauli, per certos Iudeos ad certam pensionem gubernari solitam, cum omnibus iuribus et pertinenciis suis, quamdiu dicte Tricastrine prefueris ecclesie, auctoritate apostolica commendamus et commictimus, per te tenendam possidendam regendam et eciam gubernandam, ita, quod predicta commenda durante, de fructibus, redditibus, proventibus, iuribus et obvencionibus eiusdem capelle disponere et ordinare perinde valeas, sicut veri rectores et capellani eiusdem capelle, qui fuerunt pro tempore, ordinare et disponere potuerunt et debuerunt, alienacione bonorum immobilium dicte capelle tibi penitus interdicta; decernentes ex nunc irritum et inane, si secus super hiis a quoquam quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit imposterum attemptari. Non obstantibus ... Datum apud Spelongam, Gaetane diocesis, XV Kalendas Iunii, anno primo.

Source: ASV, Reg. Aven. 215, fols. 178v–179r.

Note: On the Jews at Saint-Paul, see Gross, *Gallia Judaica*, pp. 640f.

443

Avignon, 8 October 1379

Approval of petition presented by Jews in the Comtat Venaissin and confirmation of orders issued by Gregory XI, whereby Jews accused of exacting interest were not to appear before church officials in Avignon, and that their competent judges in this matter were those of the *cour temporelle*.

Ad futuram rei memoriam. Iustis petentium desideriis libenter annuimus eaque favore prosequimur oportuno. Sane, exhibita nobis pro parte Iudeorum habitantium in comitatu Venaissini, ad nos et Romanam Ecclesiam pleno iure

spectanti peticio continebat, quod cum ipsi temporali nostre curie ordinarie subesse noscantur et ad forum spirituale trahi non debeant, nisi dumtaxat in casibus certis, nichilominus tamen, nonnullae persone de dicto comitatu et extra, pretextu usurariorum contractuum et repetitionis usurarum, frequenter conati [sunt] et de facto conantur ipsos Iudeos vexare, et in ista civitate Avinionensi coram auditore apostolice camere et certis aliis commissariis generaliter vel specialiter deputatis facere conveniri; propter quod felices recordationis Gregorius papa XI predecessor noster, volens dictos Iudeos ab huiusmodi vexationibus liberari, certam inhibitionem tunc fecit officiali curie episcopalis Avinionensis, qui super usurariis contractibus et usurarum restitutionibus generalem commissionem habebat, quod dicti Iudei occasione predictarum causarum Avinionem ulterius minime traherentur, sed remitterentur ad ordinarios iudices suos, cum actor sequi debeat forum rei, qui quidem iudices ordinarii in causis huiusmodi procederent prout iuris esset et etiam rationis. Cum autem, prout dicta petitio subiungebat, quidam de novo a nobis impetrasse dicantur tacito, cum [?] de inhibitione predicta certas commissiones [sic] litteras, per quas cause huiusmodi usurarie contra dictos Iudeos mote et movende dilecto filio Bertrando Vincencii, sacriste Dignensi, dicti comitatus pro nobis et dicta ecclesia thesaurario, committebantur audiende, decidende et fine debito terminande, prout in nostris inde confectis litteris apostolicis dicitur plenius contineri, quod in ipsorum Iudeorum redundaret maximum preiudicium et gravamen, prefati Iudei nobis fecerunt humiliter supplicari, ut ipsis providere super premissis, de oportuno remedio misericorditer dignaremur. Nos igitur, predictos supplicantes ab huiusmodi vexationibus alleviari volentes, volumus, decernimus et auctoritate apostolica tenore presentium ordinamus, quod cause huiusmodi usurarie, contra dictos Iudeos ad quorumcumque instantiam mote et movende imposterum, ad eorum iudices ordinarios sive secularem curiam dicti comitatus de cetero remittantur, in ea tractande, cognoscende, decidende et fine debito per huiusmodi iudices terminande, prout iustum fuerit, et consonum rationi; universis et singulis iudicibus et ceteris aliis officialibus dicti comitatus, ad quecumque officia deputatis, districtius inhibentes, ne contra ordinationem et voluntatem ac decretum nostra huiusmodi in dictorum supplicantium preiudicium aut gravamen aliquod [sic] facere aut attemptare presumant, sed ea observare studeant in qualibet sui parte. Non obstantibus commissione dicto thesaurario, ut premittitur, per nos facta, ac quibuscumque statutis, constitutionibus, privilegiis et gratiis aliis in contrarium editis sub quacumque forma vel expressione verborum, per que seu quas presentis nostre voluntatis et ordinationis effectus impediri possit quomodolibet vel differri, et de quibus quorumque totis tenoribus habenda sit in nostris litteris mentio specialis. Nulli ergo etc. ... Dat. Avinione, VIII Idus Octobris, anno primo.

Source: ASV, Reg. Vat. 291, fol. 189r-v; Ibid., Reg. Aven. 216, fol. 158v.

Note: Pope Gregory's orders are not extant. See, however, above, Doc. 376, and below, Doc. 464, and the references cited there. On the *cour temporelle* in Avignon, see Girard et Pansier, *Cour temporelle*; Hayez, *Juifs d'Avignon*.

444

Avignon, 18 October 1379

Concession to Jews in Avignon of ownership of their quarter and of the real estate therein, or property elsewhere belonging to the Jewish community.

Ad perpetuam rei memoriam. Sicut Iudeis non debet [esse] licencia in sinagogis suis ultra quam eis permissum est per canones presumere, ita ipsi in hiis que sunt eis canonice concessa, non debent indebite molestari, et, licet ipsi in sua magis velint duricia perdurare quam prophetarum verba et suarum scripturarum archana cognoscere atque ad Christiane fidei et salutis noticiam pervenire, quia tamen Christiane pietatis mansuetudinem interpellant, eos convenit favorabiliter tollerare. Cum itaque, sicut exhibita nobis nuper pro parte universitatis Iudeorum Avinionensium commorantium petitio continebat, a fundatione civitatis Avinionensis citra, ipsorum carreria, Iudearia vulgariter nuncupata, in eadem civitate consistens, in qua ipsi de presenti commorantur, fuerit Iudeis, qui tunc erant ibidem, pro se et futuris imposterum Iudeis assignata, ac tam ipsi quam eorum predecessores carreriam ipsam ac omnia et singula hospicia in dicta carreria consistencia a tanto tempore tenuerint, quod eius contrarii memoria non existit, et nonnulli ipsorum aliqua ex hospiciis huiusmodi ac in civitate predicta, seu eius territorio et districtu, nonnulla possessiones alia[s] et predia iusto titulo acquisierint, pro parte ipsorum universitatis Iudeorum nobis extitit humiliter supplicatum, ut, cum carreria et hospicia huiusmodi in parvo ambitu consistent, ipsique sint valde stricte et misere collocati, eidem universitati, quod ipsi carreriam et hospicia huiusmodi valeant perpetuo retinere, nec ab eis expelli possint inviti, concedere, de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur, huiusmodi supplicationibus inclinati, auctoritate apostolica statuimus et etiam ordinamus, ipsisque universitati eadem auctoritate concedimus, quod ipsi carreriam et hospicia predicta, secundum modum et limites, per decem annos translationem Romane curie per felicis recordationis Urbanum papam quintum predecessorem nostrum dudum factam immediate precedentes, observatos, ac eciam iidem Iudei ipsa hospicia ac possessiones et predia per eos, ut prefertur, iusto titulo acquisita, libere et licite valeant perpetuo retinere, nec ab eisdem carreria seu hospiciis occasione librate alicuius ex venerabilibus fratribus nostris, Sancte Romane Ecclesie cardinalibus, seu alias quomodolibet absque causa rationabili expelli, nec domus ipse per aliquem

Christianum inhabitari seu conducì, seu aliis quam Iudeis ipsis seu Iudeabus locari valeant quoquomodo; districtius inhibentes universis et singulis Christi fidelibus, ne ipsos Iudeos contra tenorem statuti, ordinationis seu concessionis huiusmodi molestare seu inquietare quoquomodo presumant. Illos autem Iudeos dumtaxat huiusmodi gratie presidio volumus communiri, qui nichil machinari presumpserint in subversionem fidei memorate. Nulli ergo etc. ... Dat. Avinione, XV Kalendas Novembris, anno primo.

Source: ASV, Reg. Aven. 215, fol. 158r-v.

Bibliography: Eubel, *Verhalten der Päpste*, p. 30; Grayzel, *Sicut Iudeis*, p. 266; Id., *Popes, Jews and Inquisition*, p. 157.

Approval of petition by Franciscans (or Dominicans) to rebuild the convent and church of the Order in Sangüesa in the former synagogue there, which had been given them by Charles II, king of Navarre.

Ceterum, pater beatissime, significo vestre sanctitati, quod conventus Fratrum Minorum ville de Sangossa, propter guerras per villicos totaliter derepta ecclesia est combustus, et, cum dominus rex Navarre, ex sue pietatis habundancia iam synagogam Iudeorum iusto titulo ibidem acquisiverit et ipsam dictis fratribus dederit pro ecclesia construenda, eidem sanctitati supplico humiliter, ipsius genibus provolutus, quatenus de ipsius gratia speciali dicti fratres conventum de novo in dicta villa possint construere et veterem synagogam velud novercam abiciendo, vestro in tempore Christi servicio dedicare, sepulturasque et alia bona dicti antiqui conventus infra dictam villam transferre; cum omnibus et singulis privilegiis aliorum conventuum nostri ordinis, non obstantiis quoque et aliis clausulis ad hoc necessariis, seu etiam oportunis. Vestram sanctitatem conservare dignetur rerum omnium Creator et Conservator altissimus in statu prospero pariter et felici, ad salutem sui totiusque populi Christiani. Datum Barchinone, XI die Octobris, me ipsum et totum ordinem vestre sanctitati suppliciter recomendo. Concessum Avinione, VII Kalendas Novembris, anno primo.

Source: ASV, Reg. Suppl. 53, fol. 209v.

Note: On the left margin: *Ista petitio non habet aliud principium*. The Bull, however, mentions the Dominican Order. On the Jews in Sangüesa, see Baer,

Spanien I, pp. 942f. A convent in Sangüesa constructed in a former synagogue is mentioned again in a petition of its prior, granted at Avignon, 14 November 1379 (ASV, Reg. Suppl. 60, fol. 176r). However, the petitioners are described as Dominicans.

Bibliography: Eubel, *Verhalten der Päpste*, p. 31; Jetter, *Spanien*, p. 70; Kayserling, *Navarra*, p. 46.

446

Avignon, 26 October 1379

Concession to Dominicans in Sangüesa, in the diocese of Pamplona, to accept the synagogue and other properties given them by King Charles I of Navarre and to construct there their convent.

Dilecto filio priori et fratribus ordinis Predicatorum de Sangossa, Pampilonensis diocesis, salutem etc. Sacre religionis vestre, in qua devotum Deo redditus famulatum, promeretur honestas, ut, que statui vestro ad perseveranciam divini servicii oportuna fore conspiciamus, vobis, quantum cum Deo possumus, favorabiliter concedamus. Exhibita siquidem nobis pro parte vestra peticio continebat, quod nuper locus vester, qui extra muros seu clausuram ville de Sangossa, Pampilonensis diocesis, existebat, preter ecclesiam et capitulum ipsius loci, occasione guerrarum que in illis partibus ingruerant pro tuitione et securitate dicte ville, totaliter fuit combustus, et quod carissimus in Christo filius noster Carolus, rex Navarre illustris, sinagogam Iudeorum cum quibusdam domibus et platea iuxta dictam sinagogam situatis, infra muros seu clausuram dicte ville consistentem, iusto titulo acquisivit, ac ipsam sinagogam cum eisdem domibus et platea vobis pro edificatione novi loci donavit et concessit. Quare pro parte vestra nobis extitit humiliter supplicatum, ut vobis construendi seu construi faciendi alium locum, in loco ubi dicta sinagoga cum domibus et platea predictis consistit, licenciam concedere dignaremur. Nos igitur, huiusmodi supplicationibus inclinati, recipiendi dictam sinagogam cum eisdem domibus et platea, ac inibi, dummodo locus huiusmodi ad hoc congruus et honestus existat, loco dicti primi loci pro usu et habitatione vestris alium locum construendi seu construi faciendi, cum ecclesia seu oratorio ac cimiterio, campanili, campana, domibus et aliis necessariis officinis, iure tamen parrochialis ecclesie et alterius cuiuslibet in omnibus semper salvo, dumtamen dicta ecclesia eiusdem antiqui loci nequaquam ad prophanos usus vel alias ut hereditas minime transferatur, felicitis recordationis Bonifacii pape VIII predecessoris nostri, prohibentis, ne fratres ordinis Mendicantium in aliqua civitate, castro vel villa seu alio loco

quocunque, domos vel loca quecunque ad habitandum de novo recipere seu hactenus recepta mutare presumant absque sedis apostolice licencia speciali, plenam et expressam faciente de prohibitionem huiusmodi mencionem, et qualibet alia constitutione contraria nequaquam obstantibus, plenam et liberam vobis auctoritate apostolica licenciam elargimur. Volumus autem, quod in predicta ecclesia dicti antiqui loci faciatis per sacerdotem ydoneum in divinis congrue deserviri; vobis nichilominus concedentes, quod vos et alii fratres dicti ordinis, qui in dicto novo loco per vos totaliter construendo pro tempore fuerint, gaudeatis omnibus et singulis graciis, privilegiis, exemptionibus, libertatibus et indulgentiis, quibus vos et alii fratres, qui in dicto priori loco fuerint pro tempore, hactenus gaudebatis. Nulli ergo etc. ... Dat. Avinione, VII Kalendas Novembris, anno primo.

Source: ASV, Reg. Aven. 215, fol. 161r-v.

Note: See preceding doc.

Bibliography: Eubel, *Verhalten der Päpste*, p. 31; Jetter, *Spanien*, p. 70; Kayserling, *Navarra*, p. 46.

Confirmation to Jews in Orange and Courthézon that the competent court to judge Jews accused of exacting interest was the *cour temporelle*.

Ad futuram rei memoriam. Iustis petencium desideriis libenter annuimus eaque favore prosequimur oportuno. Sane, exhibita nobis pro parte Iudeorum habitantium in civitate Auraycensi [et in] loco de Curthedone, Avinionensis diocesis, petitio continebat, quod, cum ipsi temporali curie ordinarie subesse noscantur et ad forum spirituale trahi non debeant... Cum autem, prout dicta peticio subiungebat, nonnulli dictorum Iudeorum emuli, ipsos Iudeos, tam coram dicto auditore camere apostolice quam coram nonnullis aliis iudicibus et commissariis, contra tenorem inhibitionis dicti predecessoris, sepius in causam et causas trahere et fatigare nitantur, quamquam coram eorum iudicibus temporalibus civitatis et loci predictorum parati se offerant stare iuri... Non obstantibus... Nulli ergo etc. ... Dat. Avinione, X Kalendas Decembris, anno secundo.

Source: ASV, Reg. Vat. 292, fol. 36v.

Note: Similar to Doc. 443.

Bibliography: Eubel, *Verhalten der Päpste*, p. 31.

448

Avignon, 11 February 1380

Confirmation to Jews in Arles, Marseilles, Salon and the counties of Provence and Forcalquier that the competent court to judge Jews accused of exacting interest was the *cour temporelle*.

Ad futuram rei memoriam. Iustis petentium desideriis libenter annuimus eaque favore prosequimur oportuno. Sane, exhibita nobis pro parte Iudeorum habitantium in Arelaten., Aquen. et Massilien. civitatibus ac earum diocesibus, ac in villa de Salone, Arelatensis diocesis, nec non in comitatu Provincie et Forcalquerii, petitio continebat, quod, cum ipsi temporalibus curiis dictarum civitatum et locorum ordinarie subesse noscantur et ad forum spirituale trahi non debeant... Nulli ergo etc. ... Dat. Avinione, III Idus Februarii, anno secundo.

Source: ASV, Reg. Vat. 292, fol. 8r-v; Ibid., Reg. Aven. 222, fol. 361r-v.

Note: Similar to Doc. 443 and preceding doc.

Bibliography: Eubel, *Verhalten der Päpste*, p. 31.

449

Avignon, 4 March 1380

Confirmation to Jews in Montélimar and Crest that the competent court to judge Jews accused of exacting interest was the *cour temporelle*.

Ad futuram rei memoriam. Iustis petencium desideriis libenter annuimus eaque, prout expedit, favore prosequimur opportuno. Dudum siquidem, cum multe cause super factis seu negociis usurarum contra nonnullos Iudeos parcium diversarum, dilecto filio officiali Avinionensi auctoritate apostolica commisse fuissent, et eisdem Iudeis grave redderetur coram officiali predicto litigare, felicitis recordationis Gregorius papa XI predecessor noster, dictorum Iudeorum supplicationibus inclinatus, eidem officiali dedit per suas litteras in

mandatis, ut omnes et singulas huiusmodi causas sibi commissas, locorum ordinariis remitteret per eos, prout iustum existeret, decidendas, prout in ipsius predecessoris litteris inde confectis plenius continetur; et, licet postmodum, sicut accepimus, idem officialis causas huiusmodi prefatis ordinariis remiserit, tamen, sicut exhibita nobis pro parte universorum Iudeorum habitantium in de Montilio Ademari et de Cresto Arnaudi castris, Valentine et Diensis diocesium, peticio continebat, nonnulle persone, tam in dictis castris quam in civitate Avinionensi et nonnullis aliis locis contiguis, pretextu contractuum et receptionis usurarum, frequenter conati sunt et de facto [conantur] ipsos Iudeos vexare laboribus et expensis, et in eadem civitate coram dilecto filio — auditore apostolice camere, et certis aliis commissariis generaliter vel specialiter deputatis, facere conveniri, quod in ipsorum Iudeorum redundat maximum preiudicium et gravamen; quare prefati Iudei nobis fecerunt humiliter supplicare, ut... Datum Avinione, quarto Nonas Marcii, pontificatus nostri anno secundo.

Source: ASV, Reg. Aven. 224, fol. 362r-v.

Note: Similar to Doc. 440 and following doc.

Bibliography: Eubel, *Verhalten der Päpste*, p. 31.

Confirmation to Jews in Valence and Chabeuil that the competent court to judge Jews accused of exacting interest was the *cour temporelle*.

Ad futuram rei memoriam. Iustis petentium desideriis libenter annuimus eaque favore prosequimur oportuno. Sane, exhibita nobis pro parte Iudeorum habitantium in civitate Valentina et in loco de Chabuel, Valentine diocesis, petitio continebat, quod, cum ipsi temporalibus curiis dictorum civitatis et loci ordinarie subesse noscantur et ad forum spirituale trahi non debeant... Datum Avinione, III Nonas Augusti, pontificatus nostri anno secundo.

Source: ASV, Reg. Aven. 222, fols. 515v–516r.

Note: Similar — *mutatis mutandis* — to Docs. 443, 447.

Bibliography: Eubel, *Verhalten der Päpste*, p. 31.

Absolution and liberation to Malosanguinus Malisanguinis of Monteux, in the diocese of Carpentras, of all financial obligation arising out of having stood surety for Salvetus of Bourges, a Jewish inhabitant of the diocese of Carpentras, who had bought the farming of some taxes in Monteils. Salvetus had died, and the contract had expired.

Dilecto filio nobili viro Malosanguini Malisanguinis de Montiliis, domicello Carpentoratensis diocesis, salutem etc. Sincere devotionis affectus, quem ad nos et Romanam geris Ecclesiam, promeretur, ut personam tuam favorabiliter prosequentes, petitionibus tuis, quantum cum Deo possumus, annuamus. Exhibita siquidem nobis nuper pro parte tua petitio continebat, quod olim, cum quondam Salvetus de Biturica, Iudeus, Carpentoratensis diocesis, fructus, census, redditus et proventus ac pedagia loci de Montiliis, dicte diocesis, in et de comitatu Venaysini, ad nos et Romanam Ecclesiam nullo medio pertinenti, existentia, ad eandem Ecclesiam et cameram apostolicam expectantia, a quondam Audoyno de Acra, preposito ecclesie Ahentensis monasterii, Lemovicensis diocesis, tunc thesaurario dicti comitatus, pro certo tunc expresso precio pro quatuor annis, tunc futuris, et iam diu elapsis, arrendasset et huiusmodi precium in certis terminis eidem thesaurario solvere promississet, tu pro premissis et pro dicto Iudeo eidem thesaurario fideiussisti, et, si dictus Iudeus in solutione dicti precii deficeret in terminis constitutis, te principalem debitorem et solutorem dicti precii annuatim constituisti, et propterea te ac bona tua omnia curiis dictorum camere et comitatus obligasti, et quod postmodum idem Iudeus, antequam aliquid de dictis fructibus, censibus, redditibus, proventibus et pedagogiis exegisset et levasset, extitit vita functus. Cum autem, sicut eadem petitio subiungebat, licet per te vel alium seu alios tuo nomine aliquid de fructibus, censibus, redditibus et pedagogiis huiusmodi exactum vel levatum non fuerit, dictaque arrendatio, tam per obitum Iudei quam per lapsum quatuor annorum predictorum expiraverit, tamen dubitas premissorum occasione per aliquos te posse forsan imposterum molestari; quare pro parte tua fuit nobis humiliter supplicatum, ut providere tibi super hoc, de benignitate apostolica dignaremur. Nos volentes te favore prosequi gratioso, huiusmodi supplicationibus inclinati, te ac bona tua omnia, mobilia et immobilia, presentia et futura, a fideiussione, constitutione et obligatione huiusmodi, ad cautelam, auctoritate apostolica totaliter absolvimus et etiam liberamus, districtius inhibentes dilectis filiis gerentibus dicte camere et rectori et thesaurario dicti comitatus, qui sunt et erunt pro tempore, ne te vel heredes aut successores tuos occasione fideiussionis, constitutionis et obligationis huiusmodi inquietent, impedian vel molestant quoquo modo, ac decernentes ex nunc irritum et inane, si secus super hiis a quoquam quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attemptari. Nulli ergo etc. nostre absolutionis

et liberationis infringere etc. Dat. Avinione, IIII Kalendas Octobris, anno secundo.

Source: ASV, Reg. Vat. 292, fols. 224v-225r.

Permission to Jews in Manosque to construct a new synagogue to replace the one which had been destroyed.

Universis Iudeis habitatoribus et incolis ville de Manoasca, Sistaricensis diocesis, viam veritatis agnoscere et tenere. Quamvis perfidiam Iudeorum, qui in sua duricia perdurantes, prophetarum verba et suarum scripturarum archana agnoscere atque ad Christiane fidei et salutis noticiam pervenire non curant, merito detestemur, attendentes tamen, quod Iudei predicti ex eo sustinendi sunt, quod, Ysaya propheta testante, ipsorum reliquie salve fient, eis invocantibus favorem apostolicum et Christiane mansuetudinem pietatis, aliqualem assensum prebere volumus gratiose. Exhibita siquidem nobis nuper pro parte vestra petitio continebat, quod propter guerras et mortalitates, que in illis partibus viguerunt, domus vestre synagoge penitus est destructa. Quare pro parte vestra nobis fuit humiliter supplicatum, ut vobis in villa de Manoasca, Sistaricensis diocesis, unam domum seu habitationem pro synagoga vestra construendi et edificandi licenciam concedere dignaremur. Nos igitur, sperantes et in Domino confidentes, quod vos, Spiritus Sancti gratia illustrati, de via vestra mala revertemini ad Dominum Deum nostrum, huiusmodi supplicationibus inclinati, vobis construendi et edificandi ad Dei laudem, gloriam et honorem, in solo vestro proprio per vos iusto titulo acquisito vel eciam acquirendo in dicta villa, unam domum seu habitationem pro dicta synagoga, tante magnitudinis, longitudinis, latitudinis, altitudinis ac profunditatis dumtaxat, sicut erat alia iam destructa, et eam perpetuo retinendi, Lateranensis concilii et quibuslibet aliis constitutionibus apostolicis contrariis nequaquam obstantibus, auctoritate apostolica, de speciali gratia licenciam concedimus postulatam. Nulli ergo etc.... Dat. Avinione, XVII Kalendas Decembris, anno tercio.

Source: ASV, Reg. Aven. 224, fol. 488r; 226, fol. 333r.

Note: On the Jews in Manosque, see Gross, *Gallia Judaica*, pp. 361f.

Bibliography: Eubel, *Verhalten der Päpste*, p. 31.

453

Avignon, 7 January 1381

Confirmation to Fulk de Agonto, viscount of Reillanne, of his rights in that territory and its surroundings, following donations by King Louis and Queen Johanna of Sicily to his father, including the credits and property of the Jews who had lived in Reillanne.

Clemens episcopus... Ad perpetuam rei memoriam. Dum preclara devotionis insignia, quibus dilectus filius nobilis vir Fulco de Agonto, vicecomes Relanie, Aquensis diocesis, erga nos et Romanam Ecclesiam claruit hactenus et clarescit, necnon pregrandia et accepta servicia, que nobis et eidem Ecclesie, non absque persone sue periculis, suisque magnis sumptibus et expensis impendisse dinoscitur et impendere continue non desistit, nostre considerationis representantur obtutibus, dignum, quinymmo debitum reputamus, ut, ipsum favore apostolico prosequentes, sibi reddamur in hiis, que a nobis suppliciter postulat, quantum cum Deo possumus, favorabiles et benigni. Sane, petitio pro parte dicti vicecomitis nobis exhibita continebat, quod olim carissima in Christo filia nostra Iohanna, regina Sicilie illustris ac Provincie et Forcalquerii comitissa, attendens, quod clare memorie Ludovicus, Sicilie rex, vir suus, personam ipsius in cultu sacri coniugii, divina et humana participatione, prosequeretur, et pro desiderii sui voto, quin potius utriusque coniugalis affectus in una et eadem communicatione tuebatur, eidem regi, necnon heredibus et successoribus eius, imperpetuum, Relanie, Sancti Michaelis de Manna, Sancti Stephani de Fontiana, ac de Alezonitis castra, necnon affare totum quod fuerat Aycardi Boti, quod tenebat quondam Hugo de Figueria, miles, situm in territorio et civitate Apten., cossias insuper bladorum et partem, quam curia ipsius regine percipiebat, in lesdis et bancagiis castri et territorii Forcalquerii, seu eius districtu, ac servicia, quartones et cinquennium racemorum, que dicta curia percipiebat in territorio et civitate Sistarici, que quidem castra, bona et iuria, ipsa curia tunc habebat et possidebat in comitatibus Provincie et Forcalquerii cum mero et mixto imperio ac iurisdictione omnimoda, necnon cum hominibus, vassalis, homagiis, feudotariis, redditibus, serviciis, censibus, domibus, possessionibus, vineis, olivetis, terris cultis et incultis, aquas, aquarumque decursibus, molendinis, planis, montibus, pratis, nemoribus, venationibus, laudimiis aliisque iuribus et pertinentiis eorundem castrorum et bonorum omnibus et singulis dedit, donavit, tradidit et concessit de sua certa scientia, liberalitate mera et gratia speciali; et deinde idem rex, attendens nonnulla grata servicia sibi et dicte regine per quondam Fulconem de Agonto, militem, prefati vicecomitis genitorem, impensa, omnia castra ac alia bona per dictam reginam sibi concessa et data predicta, prefato Fulconi genitori et eius heredibus et successoribus utriusque sexus imperpetuum dedit, donavit ... ac voluit idem rex, quod postquam prefatus Fulco, genitor, seu dicti sui heredes,

possessionem eorundem castrorum atque bonorum et reddituum realiter forent assecuti, castra et bona ipsa immediate et in capite ab eodem rege et successoribus suis perpetuo tenerent atque possiderent, nullumque alium preterquam ipsum regem ... superiorem et dominum exinde recognoscerent, sibi ac heredibus et successoribus suis predictis servire tenerentur exinde ... quodque postmodum, cum in concessionibus huiusmodi nulla de pedagogis, forcelliciis, pulveragiis, taschis, trezenis, vintenis, quistis adempris, territoriis, tenimentis, districtibus, dominiis, signoriis, desomeragiis, corohatis, ac quondam Iudeorum de Relania, tunc noviter, in generali persecutione Iudeorum dictorum comitatum interemptorum bonis, iuribus, debitis et actionibus mentio facta fuisset, regina primo, certa scientia, et deinde rex prefati ... concessionem predictas quasdam declarationes fecerunt, et quod demum eadem regina donationem, traditionem ... predictas ... ratas gerens ... illas ... ex certa sua scientia confirmavit ... et quod prefatus Fulco, genitor, omnia et singula supradicta vigore donationum ... predictarum, dum viveret, possidebat, idemque vicecomes, quem dictus Fulco, genitor, ... sibi in premissis heredem reliquit, illa a tempore obitus dicti Fulconis genitoris possedit, prout possidet pacifice et quiete; quare pro parte dicti vicecomitis nobis fuit humiliter supplicatum, ut, tam ex superioritate, quam ad Romanum imperium, a quo dicti Provincie et Forcalquerii comitatus tenentur in feudum, quodque vacat ad presens, habere dinoscimur, quam ex potestate qua, eodem vacante imperio, imperatori succedimus, ac etiam auctoritate apostolica ... premissis ac omnibus aliis in dictis litteris contentis, robur confirmationis adiacere ..., de benignitate apostolica dignaremur. Nos itaque, huiusmodi supplicationibus inclinati, donationes ... et omnia et singula alia in dictis litteris contenta, rata et grata habentes, illa ... confirmamus... Tenores autem dictarum litterarum sunt tales: "Iohanna, Dei gratia regina Iherusalem et Sicilie... Si liberalitatis virtute... Dat. Neapoli... anno Domini millesimo CCC^{mo} quadragesimo nono, die primo Aprilis, secunde indictionis, regnorum nostrorum anno septimo". "Ludovicus, Dei gratia rex Iherusalem et Sicilie... Maioribus meritis... Actum Neapoli ... dat. vero ibidem ... die tertio Aprilis ... regnorum nostrorum anno primo..." "Iohanna... Tenore presentium ... et etiam bona, iura, debita et actiones quecumque et quascumque que quondam fuerunt Sampsoni de Rellania, Iudei, et aliorum Iudeorum quondam de Rellania, nuper in generali persecutione Iudeorum comitatum Provincie et Forcalquerii per iniquitatis filios interemptorum, in predictis comitatibus ... posita... Nulli ergo etc. nostre confirmationis etc. Dat. Avinione, VII Iudus Ianuarii, anno tercio.

Source: ASV, Reg. Vat. 293, fols. 101r–108r; Ibid., Reg. Aven. 225, fols. 560r–568r.

Note: On the persecutions of the Jews in Reillanne in 1344 and 1355, see Gross, *Arles*, pp. 159–160; Id., *Gallia Judaica*, p. 275.

454

Avignon, 10 July 1381

Mandate to the subcollector of papal revenues in Geneva to hand over 400 French francs and 80 German florins to Simon de Nantua, a Jew of Chatillon-sur-Chalaronne. These sums were confiscated from Ysaac of Tulette, doing business in the Comtat Venaissin, for “excesses and crimes”. The money belonged to Simon, and Amadeus VI, count of Savoy, had interceded on his behalf.

Dilecto filio succollectori fructuum et proventuum in civitate et diocesi Gebennen. camere apostolice debitorum, salutem etc. Accepimus, quod nuper Ysaac de Toleta, Iudeus, per comitatum nostrum Venayssini traficum faciens, propter nonnulla excessus et crimina, que imponebantur eidem in loco de Petralata, Tricastrine diocesis, qui de dicto comitatu existit, extitit arrestatus, quodque quadringenti franci de cuno regis Francie et octuaginta floreni auri de Alamannia penes ipsum Iudeum reperti fuerunt, quos dilectus filius procurator fisci nostri asserit propter huiusmodi excessus et crimina fore camere nostre legitime confiscatos; cum autem ab aliquibus asseratur, quod predicti quadringenti franci et octuaginta floreni ad Symonem de Nantuas, Iudeum, in loco de Castillione in Dombis, Lugdunensis diocesis, commorantem, pertinuerint et pertineant, discretioni tue, consideratione dilecti filii nobilis viri Amedei, comitis Sabaudie, cuius subditus idem Symon existit, districte precipiendo mandamus, quatinus de pecuniis predictae camere, quas penes te habes et habebis imposterum, hinc ad festum Beati Marci proxime secuturum, eciam si dicti franci et floreni predictae camere legitime confiscati existant, eidem Symoni quadringentos francos auri de cuno dicti regis et octuaginta florenos auri de Alamannia tradas realiter et assignes; oppositionibus procuratoris predicti et assignationibus de et super predictis pecuniis eiusdem camere per vos aut gentes predictae camere forsan factis vel in antea faciendis, non obstantibus quibuscumque. Nos enim, quicquid de predictis quadringentis francis et octuaginta florenis prefato Symoni per te tradi contigerit, faciemus in tuis compotis allocari. Volumus autem, quod de hiis, que dicto Symoni trades, duo confici facias publica instrumenta, quorum uno penes te retento, aliud gentibus predictae camere in Romana curia transmittere non postponas. Dat. Avinione, VI Idus Iulii, pontificatus nostri anno tercio.

Source: ASV, Reg. Aven. 226, fols. 201v–202r.

Bibliography: Eubel, *Weitere Urkunden*, pp. 183f.

Avignon, 11 January 1382

Mandate, if the facts are established, to the official in Valence to compel two Jews of Chabeuil, alleged to be collecting interest on loans, to be satisfied with the repayment of the capital.

Dilecto filio — officiali Valentino, salutem etc. Ad audienciam nostram pervenit, quod Mosset Aron et Sonsset Diani, Iudei, in loco Chabeolli, Valentine diocesis, commorantes, multa a dilecto filio nobili viro Ludovico, domino castri de Volta, Vivariensis diocesis, et a pluribus et diversis personis utriusque sexus in de Voulta predicto et aliis castris et locis diocesum predictarum ad dictum Ludovicum pertinentibus moram trahentibus, extorserunt et adhuc extorquere nituntur per usurariam pravitatem, de solvendis et non repetendis usuris huiusmodi, extortis ab eis vel ipsarum aliquibus nichilominus iuramentis, ac confectis inde publicis instrumentis, necnon litteris et fideiussoribus et aliis cautionibus datis ab eis, factis renunciacionibus et penis adiectis, et quod propterea persone ipse sunt pauperrime et mendicantes effecte. Quia igitur nostra interest super hiis de opportuno remedio providere, discretioni tue per apostolica scripta mandamus, quatinus, si, vocatis dictis Iudeis et aliis qui fuerint evocandi, premissa reppereris veritate fulciri, dictos Iudeos, ut huiusmodi iuramenta relaxent et fideiussores super hoc datos ab huiusmodi fideiussione absolvant, ac eisdem iuramentis relaxatis et fideiussoribus absolutis, ut, sua sorte contenti, non obstantibus litteris, cautionibus, renunciacionibus, pactis et penis predictis, personis eisdem, a quibus usuras huiusmodi extorserunt, sic extorta restituant et ab usurarum exactione desistant, monitione premissa, per subtractionem communionis fidelium, appellatione remota, compellas. Testes autem... Datum Avinione, III Idus Ianuarii, pontificatus nostri anno quarto.

Source: ASV, Reg. Aven. 229, fol. 439r-v.

Note: See following doc., where the spelling of the names is given as: Mossetus Aaron and Sampsonus Dyenna.

Bibliography: Eubel, *Verhalten der Päpste*, p. 31; Kober, *Juden im Rheinland*, p. 261.

Avignon, 13 April 1382

Mandate, if the facts are established, to the official in Valence to compel two Jews of Chabeuil, alleged to be exacting interest, to be satisfied with the repayment of the capital.

Dilecto filio officiali Valentino, salutem etc. Ad audienciam nostram pervenit, quod Mossetus Aaron et Sampsonus Dyenna, Iudei, in loco de Cabeolo, Valentine diocesis, commorantes, multas pecuniarum summas a dilecto filio nobili viro Ludovico, domino castri de Vouta, Vivariensis diocesis, et a pluribus aliis personis utriusque sexus, in eodem ac aliis castris dicti nobilis commorantibus, extorserunt hactenus et adhuc extorquere nituntur, tam suo, quam nonnullorum aliorum Iudeorum, quorum se esse procuratores asserunt, et quod iidem nobilis et persone prorsus ignorant, nominibus, per usurariam pravitatem, de solvendis et non repetendis usuris huiusmodi, extortis ab eis vel ipsorum aliquibus nichilominus iuramentis, confectis exinde publicis instrumentis, necnon litteris et fideiussoribus ac aliis caucionibus datis, factis renunciacionibus et penis adiectis, et quod propterea persone ipse sunt pauperrime et mendicantes effecte, quodque de fuga Iudeorum ipsorum timetur. Nos igitur, volentes super premissis de oportuno remedio providere, discrecioni tue per apostolica scripta mandamus, quatinus, si, vocatis qui fuerint evocandi, summarie et de plano ac sine strepitu et figura iudicii tibi constiterit ita esse, dictos Iudeos, quod huiusmodi iuramenta relaxent et dictos fideiussores ab huiusmodi fideiussione absolvant, eisdemque iuramentis relaxatis et dictis fideiussoribus absolutis, sua sorte contenti, non obstantibus instrumentis, litteris, penis, caucionibus et renunciacionibus supradictis, sic extorta, illis, a quibus ea extorsisse noscuntur, restituant et ab usurarum exactione desistant, etiam per capcionem et detentionem personarum ipsarum, si de fuga ipsorum, ut premittitur, timeatur, et prout de iure fuerit faciendum, alioquin, monicione premissa, per subtractionem communionis fidelium, appellacione remota, compellas. Testes autem... Dat. Avinione, Idibus Aprilis, anno quarto.

Source: ASV, Reg. Aven. 230, fol. 241v.

Note: Very similar to preceding doc.

Bibliography: Eubel, *Verhalten der Päpste*, p. 32; Kober, *Juden im Rheinland*, p. 261.

457

Avignon, 15 April 1383

Approval of petition presented by Jews in the dioceses and provinces of Sens, Rouen, Rheims and Lyons, that henceforth Jewish converts may not accuse their former coreligionists of crimes.

Ad perpetuam rei memoriam. Religioni convenit Christiane Iudeis eo libentius contra opprimentes eosdem debitum prestare subsidium, quo specialius sunt in testimonium orthodoxe fidei reservati. Sane, petitio pro parte universorum Iudeorum et Iudearum, in Senonen., Rothomagen. et Remen. civitatibus et diocesibus, necnon in partibus civitatis et diocesis Lugdunen. in regno Francie consistentibus, ac in Senonensi, Rothomagensi, Remensi et Lugdunensi provinciis commorantibus, nobis exhibita continebat, quod nonnulli, qui, Iudaismo relicto, effecti sunt Christiani, eosdem Iudeos et Iudeas frequenter de criminibus falso accusant vel denunciant aut super illis contra eos iudicis officium instigant vel alias exerceri procurant, in ipsorum Iudeorum et Iudearum preiudicium non modicum et gravamen. Quare pro parte dictorum Iudeorum et Iudearum nobis fuit humiliter supplicatum, ut providere eis super hoc, de benignitate apostolica dignaremur. Nos itaque, huiusmodi supplicationibus inclinati, eisdem Iudeis et Iudeabus ut de cetero nullus, qui de Iudaica cecitate ad lumen fidei Christiane pervenerit, ipsos vel ipsas aut eorum vel earum aliquem seu aliquam, super quibusvis criminibus accusare vel denunciare, aut alias contra eos vel eas aut eorum vel earum aliquem vel aliquam, iudicis officium instigare vel alias exerceri procurare valeat, auctoritate apostolica, tenore presentium indulgemus. Volentes et etiam ordinantes, quod Christianis huiusmodi, si eosdem Iudeos aut Iudeas vel quemvis aut quamvis ex eis accusaverint vel denunciaverint, aut contra eos vel eas aut quamvis seu quemvis ipsorum vel ipsarum officium huiusmodi instigaverint aut imploraverint, super accusatione, denunciatione, instigatione ac imploratione huiusmodi non credatur; constitutionibus, privilegiis et litteris apostolicis generalibus vel specialibus, sub quacumque forma vel expressione verborum concessis vel concedendis imposterum contrariis, non obstantibus quibuscumque. Et insuper... Nulli ergo etc.... Dat. Avinione, XVII Kalendas Maii, anno quinto.

Source: ASV, Reg. Aven. 234, fol. 566r.

Bibliography: Eubel, *Verhalten der Päpste*, p. 32.

Approval of the petition presented by the Jews in the dioceses and provinces of Sens, Rouen, Rheims and Lyons, that henceforth they shall not be subject to the Inquisition's courts, but to those of the local ordinaries.

Ad perpetuam rei memoriam. Etsi Iudeorum sit reprobanda perfidia, utilis tamen et necessaria est quodam modo Christianis conversatio eorundem, qui

Salvatoris nostri habentes ymaginem et ab universorum Creatore creati, non sunt a concreaturis suis, videlicet Christi fidelibus, opprimendi, nam quantumcumque sit eorum perversa incredulitas, amici Dei sunt ipsorum patres effecti, et etiam eorum reliquie salve fient. Sane, petitio pro parte universorum Iudeorum et Iudearum in Senonen., Rothomagen. et Remen. civitatibus et diocesis, necnon in partibus civitatis et diocesis Lugdunen. in regno Francie consistentibus, ac in Senonensi, Rothomagensi, Remensi et Lugdunensi provinciis commorantium, nobis exhibita continebat, quod nonnulli ex eis per inquisitores heretice pravitatis in civitatibus et diocesis ac provinciis deputatos predictis, hactenus indebite molestati fuerunt et continue molestantur, quodque plures inquisitiones contra nonnullos ex ipsis pendent coram aliquibus ex eisdem inquisitoribus indecise, in quibus timent per inquisitores eosdem in futurum verisimiliter aggravari. Quare pro parte dictorum Iudeorum et Iudearum nobis fuit humiliter supplicatum, ut providere eis super hiis, de benignitate apostolica dignaremur. Nos itaque, huiusmodi supplicationibus inclinati, eisdem Iudeis et Iudeabus tenore presentium indulgemus, ut deinceps ipsi vel eorum aliquis, quavis occasione vel causa, coram inquisitoribus pravitatis predictae, presentibus aut futuris vel aliquo eorundem, etiam in inquisitionibus vel causis nunc coram eis pendentibus, respondere minime teneantur, nec ad id a quoquam inviti valeant coartari; volentes et etiam statuentes, ut super illis, super quibus de iure vel de consuetudine coram huiusmodi inquisitoribus respondere alias tenerentur, coram locorum ordinariis dumtaxat et ordinario iudicio debeant respondere. Nos enim, habentes omnes et singulas inquisitiones et causas alias contra Iudeos et Iudeas predictos et eorum quemlibet coram eisdem inquisitoribus indecisas pendentes et statum earum et cuiuslibet ipsarum ac nomina et cognomina partium presentibus pro expressis, illas, etiam si in eis vel ipsarum aliqua conclusum existat, ab ipsis inquisitoribus, tenore presentium advocamus, et eas ad locorum ordinariorum examen remittimus per presentes, ut ipsi ordinarii eas, ordinario iudicio, legitimis per eosdem inquisitores habitis, servatis processibus, audiant et debito fine decident, ac faciant quod decreverint, iuxta sanctiones canonicas, firmiter observari. Constitutionibus... Nulli ergo etc. Dat. Avinione, XVII Kalendas Maii, anno quinto.

Source: ASV, Reg. Aven. 234, fol. 566r-v.

Publication: Vidal, *Bullaire*, pp. 450f.

Note: On the Jews in Sens, Rouen, Rheims and Lyons, see Gross, *Gallia Judaica*, s.v.

Bibliography: Eubel, *Verhalten der Päpste*, p. 32; Guiraud, *Medieval Inquisition*, p. 173; Yerushalmi, *Inquisition*, p. 324.

459

Avignon, 30 May 1383

Approval of petition of the Jews in Avignon that the jurisdiction over them is to rest solely with the *viguier* and the judges of the *cour temporelle*.

Universis et singulis Iudeis et Iudeabus, in civitate nostra Avinionensi commorantibus, viam veritatis agnoscere et timere. Quamvis perfidiam Iudeorum, qui in sua duricia perdurantes, prophetarum verba et suarum scripturarum archana agnoscere atque ad Christiane fidei et salutis noticiam pervenire non curant, merito detestemur, attendentes tamen, quod Iudei predicti ex eo sustinendi sunt, quod, Ysaya propheta testante, ipsorum reliquie salve fient, eis invocantibus favorem apostolicum et Christiane mansuetudinem pietatis aliqualem assensum prebere volumus gratiose. Sane, peticio pro parte vestra nobis nuper exhibita continebat, quod vicarius et iudices curie temporalis civitatis nostre Avinionensis, pro tempore existentes, vestri et predecessorum vestrorum, Iudeorum et Iudearum in eadem civitate commorantium, semper iudices ordinarii extiterunt, prout existunt, et vos et quilibet vestrum ac predecessores ipsi de eorum foro et iuridiccione dumtaxat fuistis et estis, ac coram eis et eorum quolibet in quibuscumque causis et litibus, tam civilibus quam criminalibus, respondere et ad iudicium trahi et vocari, ac iuri et rationi stare et parere, tamquam veri cives Avinionenses, etiam per statuta dicte civitatis consuevistis. Cum autem, sicut eadem peticio subiungebat, multas et diversas personas emulas habeatis, que, non sequentes rationis debitum, sed libitum voluntatis, nova vobis et unicuique vestrum semper lites et iurgia fabricant et vos in diversis curiis coram diversis iudicibus, tam ordinariis quam extraordinariis, ecclesiasticis et secularibus trahunt, molestant et vexant indebite et eciam minus iuste, ac informationes et inquisitiones et multa alia iniusta, etiam ex officio curie, et alias, contra vos incessanter faciunt et procurant, et dubitetis adhuc verisimiliter in curiis huiusmodi imposterum molestari et vexari laboribus et expensis, pro parte vestra nobis extitit humiliter supplicatum, ut providere vobis in premissis de apostolice benignitatis remedio dignaremur. Nos itaque sperantes et in Domino confidentes, quod vos, Spiritus Sancti gratia illustrati, de via vestra mala revertemini ad Dominum Deum nostrum, huiusmodi supplicationibus inclinati, vicarium et iudices curie temporalis predictae, qui sunt et erunt pro tempore, vestros et universorum et singulorum Iudeorum et Iudearum pro tempore in dicta civitate commorantium, imperpetuum, auctoritate

apostolica, tenore presentium, iudices ordinarios ordinamus, constituimus et etiam deputamus, statuentes et etiam ordinantes, ne coram aliis quibusvis iudicibus quam coram vicario et iudicibus dicte curie et ad forum eorumdem dumtaxat, in quibuscumque causis et litibus vestris, tam civilibus quam criminalibus, ad iudicium trahi et vocari ac iuri et rationi stare et parere, tamquam veri cives Avinionenses, de cetero possitis inviti, necnon omnes et singulas causas que contra vos civiliter vel criminaliter tam ex officio quam ad instanciam partis seu partium quarumcumque iam motas et etiam movendas, auctoritate apostolica ad dictos vicarium et iudices, prout ad eos pertinuerit, et successores suos per eos audiendas et fine debito terminandas, remittendas fore et remitti debere per iudices quoslibet, coram quibus cause huiusmodi forsán pendent indecise, vel eas moveri contingeret in futurum; dantes et concedentes vicario et iudicibus antedicte curie et eorum successoribus, prout ad eorum quemlibet pertinuerit, audiendi, decidendi et terminandi huiusmodi et alias vestras causas quascumque, vosque corrigendi, puniendi et condemnandi, civiliter et criminaliter, ac etiam absolvendi, necnon omnia et singula faciendi, que ad iudicem spectant et pertinent, plenariam potestatem; et mandantes et precipientes universis et singulis iudicibus, tam ordinariis quam extraordinariis, ecclesiasticis et secularibus quibuscumque, ut causam seu causas contra vos coram eis pendentes indecisas, in statu in quo coram eis existunt, cum processibus earum, dictis vicario et iudicibus curie predicte remittere studeant et procurent; et insuper vobis et unicuique vestrum, tam coniunctim quam divisim, ut ad petitionem seu instanciam quarumcumque personarum cuiusvis condicionis, gradus, auctoritatis, preeminentie ac dignitatis extiterint, etiam si pontificali vel alia ecclesiastica vel mundana prefulgeant dignitate, tam ratione mutui quam depositi seu debiti cuiuscumque quomodolibet a vobis contracti, quam alia quacumque de causa trahi et conveniri coram alio iudice quocumque quam vobis, ut premittitur, deputatis, aut per quamcumque curiam ecclesiasticam vel secularem, civiliter vel criminaliter, ad instantiam partis vel ex officio vel alias, cogi, impeti seu compelli, capi, arrestari, molestari in personis vel rebus nequeatis, nisi forsán alias, ratione contractus vel quasi contractus, delicti vel quasi delicti, aut rei de qua ageretur, forum cuiusvis de iure sortiri deberetis; non obstantibus quibuscumque cedula seu caternis, ac scripturis aliis, instrumentis quoque publicis, conventionibus, promissionibus et pactis, ac obligationibus, fideiussionibus, renunciationibus, iuramentis et penis ac clausulis aliis quibuscumque, quavis iuris vel roboris solemnitate vallatis, ac apostolicis et quarumcumque curiarum seu locorum constitutionibus et statutis quibuscumque, huic indulto et concessioni nostre contrariis, tenore presentium, auctoritate apostolica et ex certa nostra sciencia indulgemus; districtius inhibentes camerario nostro eiusque auditori, et commissariis, marescallo Romane curie, eiusdemque curie iudicibus et officialibus quibuscumque, necnon curie camere apostolice auditori generali et eorum locatenentibus, ac

officiali et iudicibus ac vicariis curie episcopalis Avinionensis, ceterisque iudicibus, officialibus, rectoribus curiarum quarumcumque presentibus et futuris, tam in curia Romana quam in Avinione et alibi ubilibet consistentibus, exceptis vicario et iudicibus predictis, vobis, ut premittitur, deputatis, ne de criminibus, delictis, litibus, controversiis et causis, tam civilibus quam criminalibus huiusmodi, se contra vos alias ullatenus intromittant, seu in personis vel rebus prefatis procedere, aut eciam vos inquietare, vexare seu turbare per processus vel alias quoquomodo presumant, nisi forsitan ad hoc vos summiseritis expresse, aut eisdem vel eorum alteri per nostras litteras, aut alias, causas huiusmodi forsitan duxerimus committendas, de indulto huiusmodi mentionem facientes. Nos enim irritum decernimus et inane, si secus super hiis a quoquam quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attemptari. Nulli ergo etc. ... Dat. Avinione, III Kalendas Iunii, anno quinto.

Source: ASV, Reg. Vat. 294, fols. 124v-126v; Ibid., Reg. Aven. 234, fols. 377v-378r.

Note: See above, Doc. 443.

Bibliography: Bardinet, *Condition civile*, pp. 24f.; Eubel, *Verhalten der Päpste*, p. 32; Girard et Pansier, *Cour temporelle*; Hayez, *Juifs d'Avignon*; Maulde, *Juifs dans les Etats Français du Saint-Siège*, pp. 48f.

460

Avignon, 30 May 1383

Mandate to the abbot of Saint-André-de-Villeneuve-lès-Avignon, in the diocese of Avignon, the provost of the cathedral church and the dean of St. Peter in Avignon to see to the observation of the instructions whereby the Jews of Avignon were subject to the sole jurisdiction of the *viguier* and the judges of the *cour temporelle*.

Dilectis filiis, abbati monasterii Sancti Andree, Avinionensis, diocesis, et preposito Maioris, ac decano Sancti Petri, Avinionensium ecclesiarum, salutem etc. Quamvis perfidiam Iudeorum, qui in sua duricia perdurantes, prophetarum verba et suarum scripturarum archana agnoscere atque ad Christiane fidei et salutis noticiam pervenire non curant, merito detestemur, attendentes tamen, quod Iudei predicti ex eo sustinendi sunt, quod, Ysaya propheta testante, ipsorum reliquie salve fient, eis invocantibus favorem apostolicum et Christiane mansuetudinem pietatis aliqualem assensum

prebere volumus gratiose. Hodie siquidem, per alias nostras certi tenoris litteras, universis et singulis Iudeis et Iudeabus in civitate nostra Avinionensi commorantibus, vicarium et iudices curie temporalis dicte civitatis, qui tunc erant et pro tempore forent, imperpetuum, auctoritate apostolica, iudices eorum ordinarios ordinavimus, constituimus et etiam deputavimus, ac statuimus tunc inter cetera et eciam ordinavimus, ne ipsi Iudei et Iudee coram aliis quibusvis iudicibus quam coram vicario et iudicibus dicte curie et ad forum eorundem dumtaxat, in quibuscumque causis et litibus suis, tam civilibus quam criminalibus, ad iudicium trahi et vocari, ac iuri et rationi stare et parere, tamquam veri cives Avinionenses, de cetero possint inviti, necnon universis et singulis iudicibus, tam ordinariis quam extraordinariis, ecclesiasticis et secularibus quibuscumque, ut causam seu causas contra dictos Iudeos et Iudeas, coram dictis iudicibus tunc pendentes indecisas, in statu in quo coram eis existebant tunc, cum processibus earum, dictis vicario et iudicibus curie predictae remitterent, mandavimus; et insuper dictis Iudeis et Iudeabus, tam coniunctim quam divisim, ut ipsi ad petitionem seu instanciam quarumcumque personarum, cuiusvis conditionis, gradus, auctoritatis, preeminentie ac dignitatis existerent, etiam si pontificali vel alia ecclesiastica vel mundana prefulgerent dignitate, tam ratione mutui quam depositi seu debiti [Ms.: depositi] cuiuscumque quomodolibet ab ipsis Iudeis et Iudeabus contracti, quam alia quacumque de causa trahi et conveniri coram alio iudice quam ipsis Iudeis et Iudeabus, ut premittitur, deputatis, aut per quamcumque curiam ecclesiasticam vel secularem, civiliter vel criminaliter, ad instanciam partis vel ex officio aut alias, cogi, impeti seu compelli, capi, arrestari, molestari in personis vel rebus eorum nequirent, nisi forsitan alias, ratione contractus vel quasi contractus, delicti vel quasi delicti, aut rei de qua ageretur, forum cuiusvis, ipsi de iure sortiri deberent, auctoritate apostolica et ex certa nostra scientia, gratiose duximus indulgendum, prout in eisdem litteris plenius continetur. Cum autem, sicut exhibita nobis pro parte Iudeorum et Iudearum predictorum peticio continebat, ipsi a nonnullis personis, contra ordinationem, statutum et indultum nostra huiusmodi, dubitent se posse indebite molestari, vexari et etiam inquietari, pro parte ipsorum Iudeorum et Iudearum nobis extitit humiliter supplicatum, ut providere eis super hoc, de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur sperantes et in Domino confidentes, quod Iudei et Iudee predicti, Spiritus Sancti gratia illustrati, de eorum via mala revertentur ad Dominum Deum nostrum, ac cupientes, ut ordinatio, statutum et indultum huiusmodi suum plenum et debitum sorciantur effectum, et malignantium obviare malitiis, huiusmodi supplicationibus inclinati, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatinus vos vel duo aut unus vestrum, per vos vel alium seu alios eisdem Iudeis et Iudeabus efficacis deffensionis presidio assistentes, non permittatis eos seu eorum aliquem contra ordinationem, statutum et indultum huiusmodi, aut alias contra tenores dictarum litterarumstrarum ab aliquibus indebite molestari, vel eis

gravamina seu dampna aut iniurias irrogari; molestares et iniuriatores, necnon contradictores quoslibet et rebelles, cuiuscumque dignitatis, status, ordinis vel conditionis extiterint, auctoritate predicta per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo; invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis. Non obstantibus... Dat. Avinione, III Kalendas Iunii, anno quinto.

Source: ASV, Reg. Vat. 294, fols. 125v–126v; Ibid., Reg. Aven. 234, fols. 378v–379r.

Note: See preceding doc.

461

Between 31 October 1384 and 30 October 1385

Concession to Jews in Avignon that they may sell pawns after the expiration of a certain time limit.

Ad perpetuam rei memoriam. Universis Iudeis et Iudeabus, in civitate Avinionensi commorantibus et imposterum moraturis, auctoritate apostolica conceditur, ut eis liceat pignora eis a quibuscumque personis data et danda, postquam certum tempus effluxerit, vendere.

Source: ASV, Reg. Aven. 242, fol. 529r.

Note: The above is taken from an index of Bulls, no longer extant. The Bull is quoted in a petition approved by Martin V on 24 July 1418.

Bibliography: Eubel, *Verhalten der Päpste*, p. 32.

462

Between 31 October 1384 and 30 October 1385

Confirmation to Jews in Avignon that the jurisdiction over them rests solely with the judges of the *cour temporelle*.

Ad perpetuam rei memoriam. Eisdem Iudeis conceditur, ut ipsi in aliquibus causis coram aliquo iudice conveniri non possint, nisi coram iudicibus curie temporalis Avinionensis, seu camerario domini nostri pape.

Source: ASV, Reg. Aven. 242, fol. 529r.

Note: The above is taken from an index of Bulls, no longer extant. It is very likely identical with Doc. 464, below.

Bibliography: Eubel, *Verhalten der Päpste*, p. 32.

463

Between 31 October 1384 and 30 October 1385

Exemption to Jews of Saint-Symphorien-d'Ozon from the jurisdiction of the Inquisition.

Ad perpetuam rei memoriam. Universis Iudeis et Iudeabus, in loco de Sancto Symphoriano de Osone, Lugdunensis diocesis, commorantibus, indulgetur, ut deinceps coram inquisitore heretice pravitatis comparere minime teneantur.

Source: ASV, Reg. Aven. 242, fol. 532v.

Note: The above is taken from an index of Bulls, no longer extant. On the Jews of that locality, see Gross, *Gallia Judaica*, p. 663.

Bibliography: Eubel, *Verhalten der Päpste*, p. 32, who misinterprets the text.

464

Avignon, 8 March 1385

Approval of petition presented by Jews in Avignon, that their jurisdiction rest solely with the judges of the *cour temporelle* and the papal chamberlain, and mandate to the provost of the cathedral church in Avignon and the deans of St. Peter in Avignon and St. Mary in Villeneuve-lès-Avignon to see to the application of the ruling.

Clemens episcopus, servus servorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam. Etsi Iudeorum sit reprobanda perfidia, utilis tamen est eorum conversatio Christianis, nec ipsi, cum Salvatoris nostri ymaginem habeant et sint ab universorum Creatore creati, debent a suis concreaturis, videlicet Christi

fidelibus, indebite molestari. Nam quantumcumque sit eorum incredulitas perversa, amici Dei sunt ipsorum patres effecti et etiam eorum reliquie salve fient. Sane, petitio pro parte universorum Iudeorum et Iudearum in civitate nostra Avinionensi commorantium nobis exhibita continebat, quod, licet Iudei et Iudee, qui in civitate predicta pro tempore moram traxerunt, pro quibuscumque causis, etiam criminalibus, coram iudicibus causarum temporalis curie civitatis ipsius dumtaxat consueverint conveniri, tamen Iudei et Iudee in civitate commorantes eadem, frequenter in causis ipsis, etiam contra statuta et libertates civitatis predictae, coram diversis aliis iudicibus ad iudicium pertrahuntur et per eosdem alios iudices personaliter arrestantur eorumque bona capiuntur, venduntur, distrahuntur seu alienantur, aut alias male tractantur, quamvis de facto, in ipsorum maximum preiudicium et gravamen. Quare pro parte dictorum Iudeorum et Iudearum nobis fuit humiliter supplicatum, ut providere eis in premissis, de benignitate apostolica dignaremur. Nos itaque, huiusmodi supplicationibus inclinati, universis et singulis Iudeis et Iudeabus in civitate predicta commorantibus et imposterum moraturis, auctoritate apostolica, presentium tenore concedimus, quod ipsi civiliter, etiam in causis usurarum, etiam si res ipsa de qua ageretur, esset ecclesiastica, aut criminaliter, per quasvis ecclesiasticas, seculares vel regulares aut laycales personas, cuiuscumque status, gradus, ordinis vel dignitatis existant, etiam si persone ipse nostri vel Sancte Romane Ecclesie cardinalium familiares fuerint, coram aliquo alio iudice ecclesiastico vel seculari, sive apostolica sive ordinaria sive alia quavis auctoritate fungatur, etiam specialiter in huiusmodi causis usurarum deputato vel deputando imposterum, etiam auditore causurum curie camere apostolice, quam coram eisdem iudicibus dicte curie temporalis, vel camerario nostro, conveniri non compelli possint inviti, etiam per litteras apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem; ac universas et singulas causas civiles, etiam usurarum, et criminales, contra eosdem Iudeos coram quocumque alio iudice, etiam dicto auditore, quam coram eisdem iudicibus prefate curie intentatas et indecisas pendentes, ad nos tenore advocamus predicto et ipsas predictis iudicibus eiusdem curie temporalis remittimus audiendas per eos et fine debito terminandas. Nulli ergo... Si quis autem... Datum Avinione, VIII Idus Marcii, pontificatus nostri anno septimo. Executoria. Clemens episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis, preposito Maioris, et Sancti Petri Avinionensis ac Beate Marie de Villanova, Avinionensis diocesis, decanis, ecclesiarum, salutem et apostolicam benedictionem. Etsi Iudeorum sit reprobanda perfidia, utilis tamen est eorum conversatio Christianis... Quocirca discretionis vestre per apostolica scripta mandamus, quatinus vos vel duo aut unus vestrum, per vos vel alium seu alios, prefatis Iudeis et Iudeabus in dicta civitate commorantibus et imposterum moraturis, efficacis deffensionis presidio assistentes, non permittatis eosdem contra huiusmodi concessionis nostre tenorem ab aliquibus indebite molestari

vel eis gravamina irrogari; molestatores huiusmodi quocienscumque opus fuerit, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo. Non obstante... Datum Avinione, VIII Idus Marcii, pontificatus nostri anno septimo.

Source: A. S. V., Instr. Miscell. 1805

Publication: Déprez, *Clément VI* II, pp. 539f.

Note: Déprez, *loc. cit.*, has Clement VI and 8 March 1349. However, the date given in the ms. is in a different handwriting. Moreover, Jo. de Trulhalcio, the *scriptor*, mentioned at the end of the document, served under Clement VII and not Clement VI. The contents of the document also appear to apply to the papacy of Clement VII rather than that of his predecessor. Cf. above, Docs. 376, 457, 462.

465

Avignon, 24 January 1387

Approval and ratification of the exchange between King John I of Castile and Leon, and the Order of the Knights of St. James of Santiago, whereby the king grants the Order an annual income of 10,000 maravedi, to be derived from the poll-tax of the Jews, in return for certain rights. The Jews are the king's and live on land belonging to the Order.

Ad perpetuam rei memoriam. Sincere devocionis affectus, quem carissimus in Christo filius noster Iohannes, rex Castelle et Legionis illustris, ac dilectus filius Garsias, magister ordinis Milicie Sancti Iacobi, ad nos et Romanam gerunt Ecclesiam, promeretur, ut eorum petitiones ad exaudicionis gratiam favorabiliter admittamus. Nuper siquidem pro parte regis et magistri predictorum nobis fuit expositum, quod olim idem magister ac nonnulli priores, preceptores et fratres dicti ordinis, tunc capitulum generale, ut moris est, celebrantes, attendentes, quod redditus omnium tributorum, iurium et emolumentorum loci di Villa Garcia, Pacensis diocesis, tunc ad dictum ordinem iusto titulo pertinentium eis et dicto ordini, a decem annis tunc proxime lapsis, ultra quinquemilia morabetinorum vel circiter, annis singulis non valebant, et quod prefatus rex cupiebat decem milia morabetinorum, que ipse in capite tributorum Iudeorum, in quibusvis locis eidem ordini pertinentibus consistencium, tunc annis singulis percipiebat, pro illis, que ad eosdem magistrum, priores, preceptores et fratres in dicto loco ac eius territorio tunc pertinebant, permutare, omnes vassallos, dominium et iusticiam civilem,

criminales et temporales, exactiones, tributa et emolumenta, que ad eosdem magistrum, priores, preceptores, fratres et ordinem tunc pertinebant, regi, et dilectus filius, nobilis vir Alvarus de Ponte, miles Tholetane diocesis, habens ad hec ab eodem rege specialem potestatem, decem milia morabetinorum huiusmodi magistro, prioribus, preceptoribus, fratribus et ordini predictis ex causa permutationis huiusmodi dederunt et concesserunt, prout in quibusdam inde confectis licteris, quarum tenorem de verbo ad verbum, quibusdam signis et characteribus in eis contentis omissis, presentibus inseri fecimus, plenius continetur; quare pro parte dicti regis, magistri, priorum preceptorum et fratrum predictorum nobis extitit humiliter supplicatum, ut permutationi huiusmodi robor confirmationis adicere, de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur, huiusmodi supplicationibus inclinati, permutationem ipsam ratam habentes et gratam, illam apostolica auctoritate, ex certa sciencia confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus, supplentes omnem defectum, siquis forsan intervenerit in eadem. Tenor vero dictarum litterarum, omissis signis et characteribus predictis, talis est: “Sepan todos quantos esta carta de permutacion e cambio et troque vieren...” Nulli ergo... Dat. Avinione, VIII Kalendas Februarii, pontificatus nostri anno nono.

Source: ASV, Reg. Aven. 251, fols. 547v–552v.

Note: In ASV, Reg. Aven. 251, fols. 572v–578v, there is another papal confirmation, dated 19 January 1387, of an exchange of revenues between the Order and John de Ponte, a knight of Toledo. The latter gives the Order his revenues in Ocada, including some in the local Jewish quarter. On the poll-tax (*en cabeza*) in Castile, see Baer, *Spanien* 2, pp. 87f.

Mandate to the priors of Chabeuil and Ancone (or Aygu) in the diocese of Valence to see to the application of the ruling that the sole jurisdiction over the Jews in Chabeuil, in cases of usury, rests with the *cour temporelle*.

Dilectis filiis de Chabuil et de Aucumpno prioribus, Valentine diocesis, salutem etc. Iustis petentium desideriis... Dudum siquidem pro parte Iudeorum habitantium in loco de Chabuel, Valentine diocesis, nobis exposito... Cum autem, sicut exhibita nobis nuper pro parte dictorum Iudeorum peticio continebat, ipsi contra tenorem voluntatis, decreti et ordinationis nostrorum predictorum coram diversis iudicibus et commissariis ecclesiasticis ad iudicium evocentur ac fatigentur indebite laboribus et expensis, nos eisdem Iudeis super

hoc providere volentes, ipsorum in hac parte supplicationibus inclinati, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatinus vos vel alter vestrum per vos vel alium seu alios eisdem Iudeis efficacis defensionis presidio assistentes, non permictatis eosdem contra voluntatem ... ab aliquibus indebite molestari. Molestatores... Non obstantibus... Datum Avinione, XVI Kalendas Aprilis, anno nono.

Source: ASV, Reg. Vat. 298, fol. 75r.

Note: Identical — *mutatis mutandis* — with Doc. 443. See also above, Doc. 450.

467

Avignon, 30 March 1387

Authority to Francis Ausuyre, a Franciscan and inquisitor in Provence, to take action against Jewish converts who returned to Judaism and fled the country, and against their accomplices.

Dilecto filio Francisco Ausuerre, ordinis Fratrum Minorum professori, magistro in Theologia, heretice pravitatis inquisitori, in provincia Provincie auctoritate apostolica deputato, salutem etc. Anxia nimis mente percepimus, nonnullos iniquitatis filios et perdicionis alumpnos, qui relicto spontanee Iudaice cecitatis errore, per lavacrum regeneracionis ad fidem Catholicam conversi fuerant, fidem ipsam dampnabiliter abnegantes, ad cecitatem eandem, velut canes ad vomitum, rediisse, qui se de tue inquisicionis finibus ad partes incognitas vel distantes clandestine contulerunt, quodque nonnulli inductores, fautores, receptores et defensores eorum existunt, quod tanto magis reprobum et absurdum fore dinoscitur, quanto ex hoc Christi nomen sanctissimum quadam intestina hostilitate detestabilius blasphematur. Nos igitur, qui specialiter in votis gerimus et instantia multe sollicitudinis excitamur, ut fides Catholica nostris prosperetur temporibus et fermentum heretice pravitatis de finibus fidelium extirpetur, adversus predictos illo volentes remedio subvenire, per quod ipsorum compescatur temeritas et aliis aditus committendi similia precludatur, discretioni tue, de qua fidem gerimus in Domino specialem, te super hiis summarie et de plano et absque strepitu et figura iudicii, vocatis evocandis, cum fidei diligentia ubicumque fueris, plenius informandi, et, si repereris ita esse, ipsos ubicumque vivi fuerint adinventi, per te vel alium seu alios capiendi, detinendi, incarcerandi, ducendi et canonice puniendi, et capi, detineri, incarcerari, duci et puniri canonice faciendi, ubicumque videris expedire, et mortuos exhumari et de exhumatis iusticiam

debitam, si nondum facta extiterit, faciendi, contradictores ..., plenam et liberam tenore presencium concedimus facultatem. Per hoc autem non intendimus, ut inquisitoribus quibuscumque seu officiis eorundem in ceteris preiudicium aliquod afferatur, nec eorum audienciis neque debitis exercitiis detrahatur. Dat. Avinione, III Kalendas Aprilis, anno nono.

Source: ASV, Reg. Aven. 251, fols. 378v-379r.

Publication: Eubel, *Bullarium* 7, p. 269.

Bibliography: Marx, *Inquisition en Dauphiné*, p. 44; Vidal, *Bullaire*, p. 458.

468

Avignon, 19 April 1387

Mandate, if the facts are established, to Alodinus Falqui, canon of Riez, to compel the Jews of the towns and dioceses of Arles, Avignon, Maguelonne, Uzès and Nîmes to make restitution of the interest they are alleged to have collected and desist from exacting interest in future.

Dilecto filio Alodino Falqui, canonico Regensi, salutem etc. Ad audienciam nostram pervenit, quod nonnulli Iudei, in Arelaten., Avinionen., Magalonen., Uticen. et Nemausen. civitatibus et diocesibus commorantes, multa extorserunt et adhuc extorquere nituntur a dilectis filiis consulibus et nonnullis civibus ac habitatoribus et incolis predictarum Magalonensis, Uticensis et Nemausensis civitatum, et a quibusdam aliis personis, in dictis Magalonensi, Uticensi et Nemausensi diocesibus commorantibus, per usurariam pravitatem, de solvendis et non repetendis usuris huiusmodi, extortis ab eisdem consulibus, civibus, habitatoribus, incolis ac personis aliis, nichilominus iuramentis, confectis exinde publicis instrumentis, ac litteris, necnon fideiussoribus aliisque cautionibus datis ab ipsis, factis renunciationibus et penis adiectis. Nos igitur super hoc, prout ad nostrum spectat officium, providere volentes, discretioni tue per apostolica scripta mandamus, quatinus, si summarie, de plano ac sine strepitu et figura iudicii tibi constiterit ita esse, dictos Iudeos, quotcumque existant, quod huiusmodi iuramenta relaxent et dictos fideiussores ab huiusmodi fideiussionibus absolvant, eisdemque iuramentis relaxatis et predictis fideiussoribus absolutis, sua sorte contenti, non obstantibus iuramentis, litteris, penis, cautionibus et renunciationibus supradictis, predictis consulibus, civibus, habitatoribus et incolis ac personis aliis restituant sic extorta et ab usurarum exactione desistant, monitione premissa, per subtractionem communionis fidelium, appellatione remota,

compellas. Testes autem... Datum Avinione, XIII Kalendas Maii, pontificatus nostri anno nono.

Source: ASV, Reg. Aven. 251, fol. 467r.

Bibliography: Eubel, *Weitere Urkunden*, p. 184; Kober, *Juden im Rheinland*, p. 261.

469

Avignon, 29 May 1387

Rehabilitation to Petrus de Sierrio, of the diocese Rieux, formerly notary at the bishop's court in Avignon, who had been convicted of fabricating a document to the detriment of a certain Jew, and whose punishment had been remitted.

Dilecto filio Petro de Sierrio, laico, Rivensis diocesis, salutem etc. Sedes apostolica, pia mater, solite miserationis clemencia providet humiliter recurrentium ad eadem statui filiorum. Sane, pro parte tua nobis nuper exposito, quod, nonnullis tuis emulis calumpniöse confingentibus, quod tu, qui, ut asseritur, notarius curie episcopalis Avinionensis extitisti, contra quendam Iudeum certum fabricari falsum feceras instrumentum, per servientes curie temporalis nostre civitatis Avinionensis captus fuisti, ac nullis tuis super huiusmodi crimine defensionibus auditis, ex arrupto de nocte expositus questionibus et tormentis, et adeo questionatus enormiter, quod vi tormentorum confessus extitisti, licet oppositum verum esset, te fecisse instrumentum huiusmodi fabricari, et propterea ipsius temporalis curie carceri mancipatus et detentus fuisti in eodem diutius; ac deinde pro parte tua nobis humiliter supplicato, ut, cum dicte civitatis statutis municipalibus caveatur, quod huiusmodi falsitatibus obnoxii centum librarum monete currentis in dicta civitate penam ipsius civitatis domino temporali persolvant, vel si solvendo non fuerint, manum perdant, tuque unde penam huiusmodi solveres non haberes, providere tibi super hiis de oportuno remedio dignaremur; nos tibi omnem penam, tam temporalem quam pecuniariam, quam secundum prefata statuta civitatis predicte, cuius dominium temporale ad nos et Romanam Ecclesiam noscitur pertinere, si quam tu propter premissa forsan incurreras, tibi gratiose duximus remittendam, ac dilecto filio nobili viro Nicolao de Serra, militi, Eugubine diocesis, vigerio nostro in dicta civitate, mandavimus oraculo vive vocis, ut te a prefato carcere relaxaret, prout in nostris inde confectis litteris plenius continetur. Cum autem, sicut exhibita nobis tua peticio continebat, tu vigore prefate nostre gratie ad bonam famam,

quatenus in te lesa fuerat, ex premissis non extiteris restitutus, nobis pro parte tua humiliter supplicatum, ut te ad famam ipsam restituere dignaremur. Nos igitur, volentes te in hac parte favore prosequi ampliori, te, premissis non obstantibus, de apostolice plenitudine potestatis, tenore presencium restituimus ad formam [*sic*] eandem. Nulli ergo etc. ... Dat. Avinione, IIII Kalendas Iunii, anno nono.

Source: ASV, Reg. Aven. 250, fols. 372v-373r.

470

Roquemaure, 13 August 1387

Approval of petition presented by the Jews in the towns of Arles, Avignon, Maguelonne, Uzès and Nîmes to revoke the mandate to have them make restitution of interest to their debtors, in view of the harassment to which they had been exposed following its implementation.

Ad perpetuam rei memoriam. Apostolice sedis providencia circumspecta nonnunquam consulte facta per eam consultius revocat in meliusve commutat, prout, locorum et temporum qualitate pensata, id expedire cognoscit. Nuper siquidem ad audienciam nostram pervento, quod nonnulli Iudei, in Arelaten., Avinionen., Magalonen., Uticen. et Nemausen. civitatibus et diocesibus commorantes, multa extorserant et extorquere nitebantur a dilectis filiis consulibus et nonnullis civibus ac habitatoribus et incolis predictarum Magalonensis, Uticensis et Nemausensis civitatum, ac quibusdam aliis personis, in dictis Magalonensi, Uticensi et Nemausensi diocesibus commorantibus, per usurariam pravitatem, de solvendis et non repetendis usuris huiusmodi, extortis ab eisdem consulibus, civibus, habitatoribus, incolis ac personis aliis nichilominus iuramentis, confectis exinde publicis instrumentis, ac litteris necnon fideiussoribus aliisque caucionibus datis ab ipsis, factis renunciacionibus et penis adiectis, nos dilecto filio Alodino Falqui, canonico Regensi, nostris dedimus litteris in mandatis, ut, si summarie, de plano ac sine strepitu et figura iudicii sibi constaret ita esse, dictos Iudeos quotcumque existerent, quod huiusmodi iuramenta relaxarent et dictos fideiussores ab huiusmodi fideiussionibus absolverent, eisdemque iuramentis relaxatis et predictis fideiussoribus absolutis, sua sorte contenti, non obstantibus iuramentis, litteris, penis, caucionibus et renunciacionibus supradictis, predictis consulibus, civibus, habitatoribus et incolis ac personis aliis restituerent sic extorta et ab usurarum exactione desisterent, monicione premissa, per substraccionem communionis fidelium, appellacione remota, compelleret; non obstantibus constitutionibus apostolicis contrariis quibus-

cumque, prout in dictis litteris plenius continetur. Et deinde, sicut exhibita nobis pro parte dictorum Iudeorum petitio continebat, prefatus Alodinus contra nonnullos ex Iudeis et Iudeabus in dictis civitatibus et diocesibus commorantibus, in civitate Nemausensi super premissis, prout ex ipsarum litterarum forma se posse dicebat, ad nonnullos paucos tamen actus processit, ac a quibusdam ex eis huiusmodi fidelium communionem subtraxit, et quosdam alios ex ipsis Iudeis de diversis locis coram se nititur evocare. Cum autem, sicut eadem petitio subiungebat, nonnulli Christiani contra dictos Iudeos litigantes, eisdem Iudeis frequenter infesti existant, et propterea Iudeis ipsis periculosum esset, si ad remota loca ad iudicium traherentur, pro parte dictorum Iudeorum nobis fuit humiliter supplicatum, ut providere eis in premissis, de benignitate apostolica dignaremur. Nos itaque, status causarum huiusmodi habentes presentibus pro expressis, ex premissis et aliis rationabilibus causis ad hoc inducti, huiusmodi supplicationibus inclinati, predictas litteras tenore presentium revocamus, districtius inhibentes eidem Alodino, ne, dictarum litterarum pretextu, per se vel alium seu alios contra predictos Iudeos aut eorum aliquem deinceps procedere quoquomodo presumat, ac decernentes ex nunc irritum et inane quicquid in contrarium contigerit attemptari. Dat. apud Ruppemmauram, Avinionensis diocesis, Idibus Augusti, anno nono.

Source: ASV, Reg. Vat. 298, fol. 92r; Ibid., Reg. Aven. 247, fol. 458r.

Note: See above, Doc. 468.

471

Roquemaure, 13 August 1387

Mandate to Alodinus Falqui, canon in Rieux, to remove the subtraction of intercourse with Christians imposed on the Jews in the towns and dioceses of Arles, Maguelonne, Uzès and Nîmes to force them to return interest to their debtors, following the annulment of the mandate to that effect.

Dilecto filio Alodino Falqui, canonico Regensi, salutem etc. Nuper ad audienciam nostram pervento, quod nonnulli Iudei, in Arelaten., Avinionen., Magalonen., Uticen. et Nemausen. civitatibus et diocesibus commorantes, multa extorserunt et extorquere nitebantur a dilectis filiis, consulibus et nonnullis civibus ac habitatoribus et incolis predictarum Magalonensis, Uticensis et Nemausensis civitatum et quibusdam aliis personis, in dictis Magalonensi, Uticensi et Nemausensi diocesibus commorantibus, per usurariam pravitatem, de solvendis et non repetendis usuris huiusmodi,

extortis ab eisdem consulibus, civibus, habitatoribus et incolis ac personis aliis nichilominus iuramentis, confectis exinde publicis instrumentis, ac litteris necnon fideiussoribus aliisque caucionibus datis ab ipsis, factis renunciacionibus et penis adiectis, nos tibi nostris dedimus litteris in mandatis, ut, si tibi constaret ita esse, dictos Iudeos, quod huiusmodi iuramenta relaxarent et dictos fideiussores ab huiusmodi fideiussionibus absolvent, eisdemque iuramentis relaxatis et predictis fideiussoribus absolutis, sua sorte contenti, non obstantibus iuramentis, litteris, penis, cautionibus et renunciacionibus supradictis, predictis consulibus, civibus, habitatoribus et incolis ac personis aliis restituerent sic extorta et ab usurarum exactione desisterent, monicione premissa, per subtractionem communionis fidelium, appellacione remota, compelleres. Hodie vero, pro parte dictorum Iudeorum nobis expositio, quod tu contra nonnullos ex Iudeis et Iudeabus in dictis civitatibus et diocesibus commorantibus, in civitate Nemausensi super premissis ad nonnullos actus processeras, et a quibusdam ex eis huiusmodi fidelium communionem subtraxeras, et quosdam alios ex ipsis et [!] diversis locis coram te nitebaris evocare, quodque nonnulli Christiani contra dictos Iudeos litigantes, eisdem Iudeis frequenter infesti existebant, et propterea ipsis Iudeis periculosum esset, si ad remota loca ad iudicium traherentur; nos ex premissis et aliis rationabilibus causis ad hoc inducti, predictas litteras per alias nostras litteras duximus revocandas, prout in dictis litteris plenius continetur. Nos igitur, dictorum Iudeorum in hac parte supplicacionibus inclinati, discretioni tue per apostolica scripta mandamus, quatinus, vocatis qui fuerint evocandi, eosdem Iudeos et Iudeas, a quibus huiusmodi communionem, ut premittitur, subtraxisti, si hoc humiliter petierint, ad communionem eandem restituas, prout de iure fuerit faciendum. Dat. apud Ruppemmauram, Avinionensis diocesis, Idibus Augusti, anno nono.

Source: ASV, Reg. Vat. 298, fol. 92v; Ibid., Reg. Aven. 247, fols. 458v-459r.

Note: See preceding doc.

Mandate to Nicholas Eymerich, a Dominican and inquisitor in Aragon, to hear the appeal of the sons of the late Mosse Suxen, a Jew of Valencia, condemned for heresy. After his death his sons had been ordered to pay for his inquisition and trial. The sons, one of whom had since converted, claim that they had been prevented, for legitimate reasons, from presenting the appeal in good time.

Dilecto filio Nicolao Aymerici, ordinis Fratrum Predicatorum professori, inquisitori heretice pravitatis in regno Aragonum per sedem apostolicam deputato, salutem etc. Exhibita nobis pro parte dilecti filii Hemanuelis Salvatoris, laici, Valentine diocesis, et Samuelis Suxen, Iudei, in civitate Valentina commorantis, filiorum et heredum quondam Mosse Suxen, Iudei, peticio continebat, quod olim dilectis filiis, Laurencio de Firris, presbitero, qui pro causarum criminalium curie dilecti filii nostri Iacobi, tituli Sancti Clementis presbiteri cardinalis, administratoris in spiritualibus et temporalibus ecclesie Valentine per sedem apostolicam deputati, et Petro Garsie, clerico, qui pro curie dilecti filii Petri de Guile, ordinis Fratrum Predicatorum professoris, inquisitoris heretice pravitatis in regno Valencie per sedem predictam deputati, procuratoribus se gerebant, falso referentibus Anthonio Mathei, vicario in spiritualibus dicti cardinalis administratoris, et predicto inquisitori, quod prefatus Mosse, dum viveret, quandam ymaginem diversis metallis fabricatam et quandam mandagonem in forma hominis compositam, contra precepta decalogi et dispositionem legis Mosayce adorabat, et eis thurificationes et fumigationes fecerat, et quedam alia sacrificia eis impendebat et nonnulla alia crimina heresim sapientia commiserat, tunc expressa; vicarius, habens ut dicebat inquirendi contra quasumque personas in civitate et diocesi predictis commorantes de crimine heresis suspectas, ac eas corrigendi et puniendi specialem ab eodem cardinali administratore potestatem, et inquisitor predicti, ad falsam relacionem huiusmodi, ex arrupto, contra dictum Mosse propter hoc ad eorum presenciam legitime evocatum, super premissis ex officio ad inquisitionem descenderunt, dictis procuratoribus huiusmodi inquisitionis negocium prosequentibus; et deinde, postquam ad nonnullos actus in huiusmodi inquisitionis negocio processerunt, idem Mosse extitit vita functus, Hemanuele, tunc Mahir Suxen nuncupato, Iudeo, et Samuele predictis, universalibus heredibus sibi relictis, iidem vicarius et inquisitor prefatos Hemanuelem, tunc Iudeum, et Samuelem fecerunt super premissis coram eis ad iudicium evocari; ac licet ipsi vicarius et inquisitor per inquisitionem huiusmodi contra dictum Mosse habitam, aut alias ipsum Mosse in premissis culpabilem minime reperissent, tamen dicti vicarius et inquisitor, perperam in huiusmodi inquisitionis negotio procedentes, per suam, ut dicebat [?], diffinitivam sententiam pronuntiaverunt, decreverunt et declararunt eundem Mosse, dum vivebat, crimen heresis commisisse, ipsumque ut hereticum decessisse, ac ipsum in hereticum et eius memoriam nequiter condempnarunt preterque [*sic*] dampnarunt, ac ossa predicti Mosse debere exhumari et tradi potestati seu curie seculari, ac prefatos Hemanuelem, tunc Iudeum, Mosse et Samuelem in omnibus sumptibus et expensis in huiusmodi inquisitionis negotio factis, nequiter condempnarunt, ipsarum expensarum taxatione eis imposterum reservata, a quaquidem sententia, pro parte dictorum Hemanuelis, tunc Iudei, et Samuelis fuit ad sedem apostolicam appellatum. Et deinde prefatus Hemanuel, viam veritatis agnoscens, se fecit in

formam Ecclesie baptizari, ipsique Hemanuel et Samuel, legitimo, ut asserunt, impedimento detenti, appellationem huiusmodi sententie non sunt infra tempus legitimum prosecuti; quare pro parte ipsorum Hemanuelis et Samuelis nobis fuit humiliter supplicatum, ut, lapsu huiusmodi temporis non obstante, providere eis in premissis, de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur, huiusmodi supplicationibus inclinati, discretioni tue per apostolica scripta mandamus, quatenus, vocatis qui fuerint evocandi et auditis hinc inde propositis, quod canonicum fuerit, appellatione remota, decernas, faciens quod decreveris, per Christianos per censuram ecclesiasticam, per Iudeos vero, per subtractionem communionis fidelium firmiter observari. Non obstantibus... Dat. Avenione, Idibus Octobris, anno terciodecimo.

Source: ASV, Reg. Aven. 268, fols. 421v–422r.

Note: On Eymerich, see above, Doc. 430.

Bibliography: Baer, *Spanien* 1, pp. 703f.; Eubel, *Verhalten der Päpste*, pp. 32f.; Kochler, *Mosse Mahir Suxen*; Vincke, *Vorgeschichte*, pp. 135f.

473

Avignon, 12 November 1392

Renewal of the Bull *Sicut Judeis*.

Universis Christi fidelibus presentes litteras inspecturis, salutem etc. Sicut Iudeis... Datum Avinione, II Idus Novembris, pontificatus nostri anno quintodecimo.

Source: ASV, Reg. Aven. 273, fol. 354r.

Bibliography: Eubel, *Weitere Urkunden*, p. 184; Grayzel, *Sicut Judeis*, p. 266; Id., *Popes, Jews and Inquisition*, p. 157.

474

Avignon, 13 February 1394

Annulment of exemption of the Jews in the towns and dioceses of Narbonne and Toulouse from the jurisdiction of the Inquisition.

Clemens episcopus, servus servorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam. Romani pontificis providentia circumspecta nonnunquam acta per eum revocat et cassat quod id salubriter expedire cognoscit. Dudum siquidem pro parte universorum Iudeorum et Iudearum, in Narbonen. et Tholosan. civitatibus et diocesibus ac provinciis commorantium, nobis exposito, quod nonnulli ex eis per dilectos filios inquisitores heretice pravitatis in civitatibus et diocesibus ac provinciis predictis deputatos, fuerant indebite molestati et continue molestabantur, quodque plures inquisitiones contra nonnullos ex ipsis Iudeis et Iudeabus coram aliquibus ex inquisitoribus prefatis tunc pendebant indecise, in quibus iidem Iudei et Iudee timebant per eosdem inquisitores verisimiliter imposterum aggravari, nos eisdem Iudeis et Iudeabus duximus indulgendum, ut ipsi vel ipse aut eorum aliquis quavis occasione vel causa coram inquisitoribus pravitatis predictae tunc existentibus aut futuris vel aliquo eorundem, etiam in inquisitionibus vel causis tunc coram eis pendentibus, ut prefertur, respondere minime tenerentur, nec ad id a quoquam inviti valerent coartari; ac voluimus et etiam statuimus, ut super illis, super quibus de iure vel consuetudine coram huiusmodi inquisitoribus respondere alias tenerentur, coram locorum ordinariis dumtaxat et ordinario iudicio deberent respondere; necnon omnes et singulas inquisitiones huiusmodi et causas alias, quae contra Iudeos et Iudeas prefatos et eorum quemlibet coram inquisitoribus sepedictis pendebant indecisas et statum earum et cuiuslibet ipsarum ac nomina et cognomina partium, etiam si in eisdem inquisitionibus aut causis vel eorum aliqua conclusum existeret, habentes tunc pro expressis, illas ab ipsis inquisitoribus advocavimus et eas ad locorum ordinariorum examen remissimus, prout in nostris inde confectis litteris plenius continetur. Nos, ex certis causis rationabilibus ad hoc moti pariter et inducti, dictas litteras ex nunc cassamus, irritamus et annullamus ac nullius existere volumus roboris vel momenti; et insuper volumus, quod prefati Iudei et Iudee, presentes et futuri, examini, iurisdictioni, compulsioni et cohercioni dictorum inquisitorum adeo subsint ac si prefate littere a nobis nullatenus emanassent; decernentes ex nunc irritum et inane, si secus super hiis a quoquam quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attemptari. Nulli ergo etc. Si quis autem etc. Datum Avinione, Idibus Februarii, pontificatus nostri anno decimo sexto.

Source: Paris, BN, Fond Doat 37, fols. 255r–257r.

Publication: Blumenkranz, *Bulle inédite*, pp. 25f.

Note: The manuscript was corrected by another hand to read: *anno decimo*. The French heading of the document first read Clement 4, later corrected to 5. Apparently the copyist was puzzled by the date of the Bull. Since Clement IV and the V (and for that matter also the VI) were in office for less than ten years,

the possibility that the Bull is theirs may readily be ruled out. Furthermore, Clement VII did publish an order exempting the Jews of Sens, Rouen, Rheims and Lyons from the jurisdiction of the Inquisition; see above, Doc. 453. See also above, Doc. 463. Yerushalmi, *Inquisition*, p. 8, erroneously attributes the Bull to Clement V, and is perplexed by its being issued after he had died. Blumenkranz, *op. cit.*, pp. 24f., rightly attributes the Bull to Pope Clement VII.

Bibliography: BN, Fond Doat 4, fol. 228v.

Boniface IX (Tomacelli)

2 Nov. 1389 – 1 Oct. 1404

475

1389–1404

Renewal of the Bull *Sicut Judeis*.

Note: The Bull has not survived. The confirmation by Boniface IX is mentioned in the version of the renewal by Eugenius IV on 6 February 1432, published by Neubauer, *Pope Eugenius IV*, pp. 530f. According to Neubauer, his version is based on an original, given him by Bliss, who cites "Regesta Pontifica".

Bibliography: Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 7, p. 15; Grayzel, *Sicut Judeis*, p. 266.

476*

Rome, 12 April 1391

Appointment of Benedictus Melis as appraiser of sales to the papal chamber and member of the household of Marin Bulcanus, cardinal deacon of Santa Maria Nova and papal chamberlain.

Marinus etc. Benedicto Melis, Iudeo, in urbe ac regione Sancti Angeli commoranti, viam agnoscere veritatis. Officii nostri cura nos excitat utilitatibus apostolice camere, cui apostolica auctoritate presumus, quantum possumus, commodius providere; proinde, cum sepissime res venales ad dictam cameram devenire noscantur, que pro utilitate prefate camere convenit venundari, et necesse sit, ut per expertum quantum valeant extimentur, de tue circumspectionis industria, de qua fidedignorum relacionibus informamur, plenarie confidentes, auctoritate qua fungimur, necnon mandato sanctissimi in Christo patris et domini nostri, domini Bonifacii, divina providencia pape VIII, vive vocis oraculo nobis facto, te in familiarem nostrum et dicte camere ac extimatorem rerum venalium ad dictam cameram proveniencium

recipimus, constituimus et eciam deputamus; volentes, quod de cetero omnes et singulas res venales ad dictam cameram devenientes et quomodolibet deventuras extimes et extimare possis et valeas, ceterisque immunitatibus, graciis et privilegiis, quibus gaudent et gaudere consueverunt alii familiares nostri et dicte camere extimatores, utaris et gaudeas et inantea pociaris, in contrarium disponentibus non obstantibus quibuscumque; in quorum etc. Dat. Rome, apud Sanctum Petrum, sub anno Domini millesimo trecentesimo nonagesimo primo, indictione quartadecima, die duodecima mensis Aprilis, pontificatus etc. anno secundo.

Source: ASV, Arm. XXIX, Vol. 1, fols. 304v–305r.

Note: See below, Doc. 478.

Bibliography: Esch, *Bonifaz IX*, p. 58; Eubel, *Weitere Urkunden*, p. 185.

477

Rome, 5 August 1391

Protection and status of member of the papal household to Manuel de Daniele, a Roman Jew in Rieti.

Bonifacius etc. dilecto nostro Manuelli de Daniele, Iudeo de Urbe, in civitate Reatina commoranti, viam agnoscere veritatis. Grata servicia, que nobis et Romane Ecclesie hactenus impendisti et adhuc sollicitis studiis impendere non desistis, merito nos inducunt, ut te specialibus favoribus prosequamur ac attollamus honoris gratia specialis. Ut igitur in effectum percipias quod suggerit nostre mentis affectus, te ac omnia et singula bona tua, mobilia et immobilia ac se movencia, presenciam et futura, ubicumque consistencia, ac omnes et singulos filios et familiares tuos, sub nostra et apostolice sedis ac beati Petri et Romane Ecclesie protectione suscipimus; volentes et tibi concedentes, ut futuris perpetuis temporibus illis plenius gaudeas preheminentiis, exemptionibus, libertatibus, privilegiis et immunitatibus, quibus familiares nostri ac illi, qui sub huiusmodi protectione per sedem apostolicam sunt recepti, gaudent et gaudere consueverunt, ac favoris apostolici presidiis pociaris; mandantes universis et singulis rectoribus, vicariis officialibus, iudicibus, communitatibus, universitatibus ac singularibus personis, ecclesiasticis et secularibus, ubilibet constitutis, quibuscumque nominibus nuncupentur, ut te ac bona et filios ac familiam tuam predicta sub huiusmodi protectione pro nostra et apostolice sedis reverencia manuteneant et defendant, ac honoribus, preheminentiis, exemptionibus, libertatibus,

privilegiis et immunitatibus huiusmodi plene et libere gaudere faciant ubilibet et permittant, nec te aut filios et familiares tuos huiusmodi invitos ad portandum cappam vel tabardum rubea aut aliquod aliud signum aliquatenus compellant, nec compelli permittant, in contrarium editis non obstantibus quibuscumque. Nulli ergo etc.... Si quis autem etc. Dat. Rome, apud Sanctum Petrum, Nonis August, anno secundo.

Source: ASV, Reg. Lat. 14, fol. 225v.

Note: See below, Doc. 574.

Bibliography: Eubel, *Weitere Urkunden*, p. 184.

478

Rome, 28 August 1391

Protection and status of member of the papal household and exemption from wearing the badge to Benedictus Melis of Rome, appraiser of sales to the papal chamber.

Bonifacius etc. dilecto nostro Benedicto Melis, Iudeo, in Urbe ac regione Sancti Angeli commoranti, rerum venalium ad cameram apostolicam provenientium extimatori, viam agnoscere veritatis. Grata servicia, que nobis et Romane Ecclesie hactenus impendisti et adhuc sollicitis studiis impendere non desistis, merito nos inducunt, ut te specialibus favoribus prosequamur ac attollamus honoris gratia specialis. Ut, igitur, in effectum percipias quod suggerit nostre mentis affectus, te extimatorem rerum venalium ad cameram apostolicam provenientium, tenore presentium constituimus et etiam deputamus, ac te et omnia et singula bona tua, mobilia et immobilia ac se moventia, presentia et futura, ubicumque consistentia, necnon omnes et singulos liberos et familiares tuos sub beati Petri et nostra et Romane Ecclesie protectione suscipimus; volentes et tibi concedentes, ut futuris perpetuis temporibus illis plenius gaudeas preeminenciis, exemptionibus, libertatibus, privilegiis et immunitatibus ac emolumentis, quibus familiares nostri ac extimatores huiusmodi pro tempore existentes et illi, qui sub huiusmodi protectione per sedem apostolicam sunt recepti, gaudent et gaudere consueverunt, ac aliis favoris apostolici presidiis potiaris, quodque cappam et tabardum rubea portare et induere minime tenearis; mandantes universis et singulis rectoribus, vicariis, officialibus, iudicibus, communitatibus, universitatibus ac singularibus personis, ecclesiasticis et secularibus, ubilibet constitutis, quibuscumque nominibus nuncupentur, ut te ac bona et liberos ac

familiam tuam predicta sub huiusmodi protectione pro nostra et apostolice sedis reverentia manuteneant et defendant, ac honoribus, preeminenciis, exemptionibus, libertatibus, privilegiis et immunitatibus ac emolumentis huiusmodi plene et libere gaudere faciant ubilibet et permittant, nec te invitum ad portandum cappam vel tabardum rubea aliquatenus compellant nec compelli permittant, in contrarium editis non obstantibus quibuscumque. Nulli ergo etc. nostre constitutionis, deputationis, receptionis, concessionis, mandati et voluntatis etc. Si quis autem. Dat. Rome, apud Sanctum Petrum, V Kalendas Septembris, pontificatus nostri anno secundo.

Source: ASV, Reg. Vat. 313, fol. 173r-v; Ibid., Fondo Pio 280, fols. 85v–86r (partly).

Note: Benedict had been appointed member of the chamberlain's household on 12 April 1391; see above, Doc. 476. The version in Fondo Pio is abbreviated, and has no date, but is filed among other documents of 1391.

Bibliography: Eubel, *Weitere Urkunden*, p. 185.

479

Rome, 18 November 1391

Mandate to the ordinaries in Romandiola and the March of Ancona to render Christians and Jews protection against action by the inquisitors, unless these have authority by law or special privilege.

Bonifacius etc. Ad perpetuam rei memoriam. Ad ea ex apostolice servitutis officio libenter intendimus, per que, oportuna singulis provisionis auxilia pro tempore dispensantes, eorum presertim necessitatibus occurramus, qui, pretextu cuiusque liciti, possent iniustis oppressionibus aggravari. Sane, ad audienciam nostram pervenit, quod in provinciis nostris Romandiole et Marche Anconitane inquisitores heretice pravitatis in eisdem provinciis pro tempore deputati, suis terminis non contenti, sub pretextu conficti zeli, quem se habere ostendunt ad fidem Catholicam, et casibus non permissis, tam contra Christianos quam contra Iudeos illarum partium suas potestates extendere improvide moliuntur, propter quod in illis partibus de facili scandala gravia sequi possent. Nos igitur volentes super hoc, prout ad nostrum spectat officium, de oportuno remedio providere, universis locorum ordinariis in dictis provinciis constitutis, per apostolica scripta committimus et mandamus, quatinus eorum singuli in suis civitatibus et diocesibus universis Christianis civitatum et diocesum eorundem, necnon Iudeis commorantibus pro tempore

in eisdem, efficacis defensionis presidio assistentes, non permittant Christianos atque Iudeos eosdem ab inquisitoribus supradictis, in casibus eis a iure vel speciali privilegio non concessis, quomodolibet molestari; facturi eisdem Christianis et Iudeis, cum ab eis vel eorum aliquo seu aliquibus fuerint requisiti, contra inquisitores eosdem, summarie et de plano, sine strepitu et figura iudicii, prout canonicum fuerit, iusticie complementum. Contradictores per censuram ecclesiasticam etc. Non obstantibus ... Nulli ergo etc.... Si quis autem etc. Dat. Rome, apud Sanctum Petrum, quartodecimo Kalendas Decembris, pontificatus nostri anno tertio.

Source: ASV, Reg. Lat. 24, fols. 212v–213r.

480

Rome, 24 April 1392

Commission to Burcard of Ellerbach, bishop of Augsburg, to confirm the sale of the castle of Teisbach by the chapter of Ratisbon to Duke Frederick of Bavaria, so as to enable the chapter to redeem the property they had pawned with Jews.

Note: There is no trace of the original at München, Staatsarchiv, or at other Bavarian archives.

Bibliography: Erler, *Historisch-kritische Übersicht* 7, p. 15. Lang-Freyberg, *Regesta* 10, pp. 284f., has: *Bonifacius papa committit episcopo Augustano confirmationem venditionis castri in Teispach a capitulo Ratisbonensi duci Friderico Bavariae — ad recuperanda mobilia et immobilia Judeis oppignorata, factae, hac tamen cautela ut antea dictus episcopus de praemissis se informet. Dat. Romae, VIII Kalendas Maii, pontificatus anno tertio. Wiener, Regesten, p. 156.*

481

Rome, 1 July 1392

Appointment of Angelo, son of Manuel, papal physician, to status of member of the papal household, and grant of papal protection.

Bonifacius etc. dilecto filio Angelo, Manuelis Iudei, de regione in Transtiberim de Urbe, nato, Iudeo, medico et familiari nostro, salutem etc.

Cum, sicut familiari experientia comprobavimus, honestatis et probitatis ac virtutum decoreris ornatibus, ac nostris et Ecclesie Romane obsequiis, prout a diu laudabiliter fecisti, insistere ferventius te disponas, gratumque propterea sentiamus tue fame probitatis odorem, nos propterea personam tuam grato prosequentes affectu, ac intendentes eam pro meritis dignioris nominis titulo et gratia provenire, te in nostrum et apostolice sedis medicum et familiarem et sub beatorum Petri et Pauli apostolorum ac nostra et sedis predictae protectione tenore presentium recipimus, et aliorum medicorum et familiarium nostrorum et dicte sedis numero aggregamus, intendentes, quod per hoc favoris apostolici presidia plenius sortiaris, teque omnibus privilegiis, honoribus, immunitatibus, indulgentiis, libertatibus et exemptionibus ac favoribus, familiaribus nostris et dicte sedis competentibus et competituris, effectualiter uti volumus et gaudere; constitutionibus apostolicis et aliis in contrarium editis non obstantibus quibuscumque. Sic igitur de bono in melius studiis virtutum intendas, quod merito ad faciendum tibi plenior gratiam invitetur. Nulli ergo etc. nostre receptionis et aggregationis infringere etc. Si quis autem etc. Dat. Rome, apud Sanctum Petrum, Kalendis Iulii, pontificatus nostri anno tertio.

Source: ASV, Reg. Vat. 313, fol. 338v.

Publication: Capanna, *Archiatři pontifici*, pp. 76f.; Marini, *Archiatři pontifici* 2, pp. 49f.; Stern, *Urkundliche Beiträge* 1, p. 17; Zaviziano, *Raggio di Luce*, pp. 325f. (Italian translation).

Note: See also below, Doc. 487. Magister Angelo and his father Magister Manuel had been exempted in 1376 by the Roman Senate from taxation. In 1385 the Senate reduced the Roman Jewish community's tax burden in recognition of the doctors' services.

Bibliography: Eubel, *Weitere Urkunden*, pp. 185f.; Rodocanachi, *Saint-Siège*, p. 33; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, pp. 317f.

482

Perugia, 23 October 1392

Appointment of Salamon de Metasia de Sabaduchio, a Jew in Perugia, to status of member of the papal household, and grant of papal protection.

Bonifacius etc. dilecto nostro Salamoni de Metasia de Sabaduchio, Iudeo Perusino, familiari nostro, viam agnoscere veritatis. Grata servitia, que nobis

et Romane Ecclesie hactenus impendisti et adhuc sollicitis studiis impendere non desistis, merito nos inducunt, ut te specialibus favoribus prosequamur et attollamus honoris gratia specialis. Ut, igitur, in effectum percipias quod suggerit nostre mentis affectus, te in familiarem nostrum suscipimus, teque ac omnia et singula bona tua, mobilia et immobilia ac se moventia, presentia et futura, ubicumque consistentia, ac omnes et singulos filios et familiares ac factores tuos sub nostra et apostolice sedis ac beati Petri et Romane Ecclesie protectione suscipimus; volentes et tibi concedentes, ut tu, bona, filii, familiares et factores huiusmodi futuris perpetuis temporibus illis plenius gaudeatis preheminentiis, exemptionibus, libertatibus, privilegiis et immunitatibus, quibus familiares nostri ac illi, qui sub huiusmodi protectione per sedem apostolicam sunt recepti, gaudent et gaudere consueverunt, ac aliis favoris apostolici presidiis potiamini; mandantes universis et singulis rectoribus, vicariis, officialibus, iudicibus, communitatibus, universitatibus ac singularibus personis, ecclesiasticis et secularibus, ubilibet constitutis, quibuscumque nominibus nuncupentur, ut te ac bona et filios ac familiam tuam et factores predicta sub huiusmodi protectione pro nostra et apostolice sedis reverentia manuteneant et defendant, ac honoribus, preheminentiis, exemptionibus, libertatibus, privilegiis et immunitatibus huiusmodi, plene et libere gaudere faciant ubilibet et permittant, in contrarium editis non obstantibus quibuscumque. Nulli ergo... Si quis autem etc. Dat. Perusii, X Kalendas Novembris, pontificatus nostri anno tertio.

Source: ASV, Reg. Vat. 314, fols. 3v–4r.

Bibliography: Eubel, *Weitere Urkunden*, p. 185; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, p. 318. The latter describe Salomon as a physician, and erroneously cite Marini, *Archiatři Pontifici* 1, p. 107 in support.

483

Rome, 6 March 1397

Confirmation of agreement between the people of Corneto, in the diocese of Viterbo, and Vitale and Deodato, sons of the late Manuel Deodati, and the other Jews in Corneto, whereby the Jews undertook to contribute a sum of money whenever the people of Corneto were required to pay their share of the tax to finance the subjugation of Bernardon de Serres and the Bretons.

Bonifatius etc. Ad futuram rei memoriam. Iis, que pro commodo et utilitate Romane Ecclesie fidelium facta et ordinata ac alias statuta sunt, ut illibata consistent, libenter, cum a nobis requiritur, apostolici muniminis adiicimus

firmitatem. Sane, [petitio] pro parte dilectorum filiorum consulum, capitanei et universitatis terre nostre Corneti, Viterbiensis diocesis, nobis nuper exhibita continebat, quod dudum ipsi, ut adversitatibus et maliciis iniquitatis filii Bernardoni de Serris et eius sequacium Bretonum, nostri et dicte terre inimicorum et rebellorum, salubrius et valius obviare valerent, cum Vitali et Deodato quondam Manuelis Deodati natis ac ceteris aliis Iudeis in dicta terra commorantibus, qui ad contributionem onerum et expensarum, que pro huiusmodi statu salubrius dirigendo iugiter supportantur, per eosdem consules, capitaneum et universitatem extiterant requisiti, conventionem, quod ipsi Iudei, durante dicta briga, octo, dictisque Bernardono et sequacibus ad obedientiam nostram reductis, vel alias dicta briga cessante, quatuor florenos currentes quolibet occasione contributionis huiusmodi eisdem consulibus, capitaneo et universitati solvere debeant, inierunt; quare pro parte dictorum consulum, capitanei et universitatis nobis fuit humiliter supplicatum, ut convencionem huiusmodi auctoritate apostolica confirmare, ipsique apostolici muniminis robur adiicere, de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur, huiusmodi supplicationibus inclinati, convencionem huiusmodi et quecunque inde secuta, auctoritate apostolica, tenore presentium confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus, supplentes omnes defectus, si qui intervenerint in premissis, ac mandantes nostris et dicte terre officialibus, qui pro tempore fuerint, ne contra convencionem huiusmodi aliquid attemptare presumant, decernentesque irritum et inane, si secus super hiis a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attemptari. Nulli ergo etc. Si quis autem etc. Datum Rome, apud Sanctum Petrum, II Nonas Martii anno octavo.

Source: ASV, Reg. Lat. 43, fol. 257v.

Note: On Bernardon and the Bretons, see Esch, *Bonifaz IX*, p. 179.

Bibliography: Esch, *op. cit.*, *passim*.

Confirmation, also in consideration of petition by King John I of Portugal, of the construction and extension of a pious foundation, including hermitage, hospital and church, on the spot where three consecrated hosts had been concealed by a Jew, after he had purchased them and a cup from a Christian. The hosts had been discovered by Vasco Fernandez, bishop of Coimbra, and the permission to set up the foundation had been given by his successor, Martin Perez de Charneca.

Bonifacius etc. Ad futuram rei memoriam. Sincere devocionis affectus, quem dilectus filius Martinus de Maya et dilecta in Christo filia Anna, eius uxor, cives Colimbrienses, ad nos et Romanam gerunt Ecclesiam, merito promeretur, ut votis eorum, illis presertim, que divini cultus augmentum respiciunt, quantum cum Deo possumus, favorabiliter annuamus. Sane, peticio pro parte dictorum Martini et Anne nobis nuper exhibita continebat, quod olim, humani generis inimico procurante, quidam iuvenis, familiaris dilecti filii thesaurarii ecclesie Colimbriensis, seductus per quendam Iudeum, prefato Iudeo unam cuppam argenteam, in qua tres hostie consecrate erant et servabantur, pro certa pecunie quantitate vendidit, idemque Iudeus huiusmodi hostias in quodam loco immundo sive sterquilinio sepelivit, quodque postmodum, sicut Altissimo placuit, huiusmodi facinore ad noticiam bone memorie Valasci, episcopi Colimbriensi, deducto, prefatus episcopus hostias huiusmodi cum debita solemnitate et reverencia, de predicto loco, in quo usque ad illud tempus miraculo divino illese et integre permanserant, recepit, easque ad dictam Colimbriensem ecclesiam portavit, et inibi honorifice, prout detinet, collocavit. Cum autem, sicut eadem petitio subiungebat, quondam Gunsalvus Gunsalvi, primus vir dicte Anne, et Anna prefata, zelo devocionis accensi, et cupientes terrena in celestia et transitoria in eterna felici commercio commutare, de bonis eis a Deo collatis, prope dictum locum, ubi hostie huiusmodi ut prefertur, sepulte fuerant, quoddam heremitorium cum hospitali pro Christi pauperibus recipiendis, in honorem et sub vocabulo Corporis Domini nostri Ihesu Christi, de licencia et consensu prefati episcopi fundaverint et construxerint [ms.: contraxerint] seu fundari et construi fecerint, dictique Martinus et Anna post obitum prefati Gunsalvi heremitorium et hospitale huiusmodi ampliaverint, et ibidem quandam ecclesiam sub vocabulo prefati Corporis Domini nostri construxerint seu construi fecerint, ac venerabilis frater noster Martinus, episcopus Colimbriensis, Martino et Anne prefatis eorumque heredibus et successoribus ius patronatus dicte ecclesie Corporis Domini nostri et presentandi personam ydoneam ad dictam ecclesiam, cum vacabit, inperpetuum reservaverit, pro parte dictorum Martini et Anne nobis fuit humiliter supplicatum, ut fundacioni, edificacioni, construccioni et ampliacioni huiusmodi robur apostolice confirmacionis adiicere, de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur, consideratione carissimi in Christo filii nostri Iohannis, Portugalie et Algarbii regis illustris, super hoc nobis eciam humiliter supplicantis, ac huiusmodi Martini et Anne predictorum in hac parte supplicacionibus inclinati, edificacionem, fundacionem, construccionem et ampliacionem predictas, et omnia alia et singula, que in premissis per Gunsalvum et Martinum et Annam ac Martinum episcopum prefatos alias rite facta sunt, rata habentes et grata, illa auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus; supplentes omnes defectus, si qui forsan

intervenerint in eisdem. Nulli ergo ... etc. Si quis autem etc. Dat. Rome, apud Sanctum Petrum, sexto Idus Novembris, anno octavo.

Source: ASV, Reg. Lat. 47, fols. 71v–72r.

Bibliography: Browe, *Eucharistischen Wunder*, p. 135; Eubel, *Weitere Urkunden*, p. 185.

485

Rome, 27 July 1398

Mandate, if the facts are established, to the abbot of St. Jacob Scotorum in Erfurt, in the diocese of Mainz, to compel Christian and Jewish moneylenders to be satisfied with the repayment of the capital, and forgo interest on loans extended to the Counts Ulricus and Henricus von Hohenstein, and other nobles in the county of Hohenstein.

Bonifacius episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio abbati monasterii Sancti Iacobi Scotorum, opidi Erfordensis, Maguntine diocesis, salutem etc. Iustis petencium votis libenter annuimus illisque favorem benivolum impartimur. Exhibita siquidem nobis nuper pro parte dilectorum filiorum, nobilium virorum Ulrici et Heinrici, comitum de Hohenstein, Maguntine diocesis, peticio continebat, quod tam ipsi quam nonnulli alii nobiles in comitatu de Hohenstein, dicte diocesis, commorantes, adeo diversis sunt usuris pregravati, quod ex eis aliqui ad magnam sunt inopiam actu deducti, aliqui vero ad eandem timentur verisimiliter inopiam deduci in futurum, et quod, licet nonnulli ex eis tantum, quod valorem sortis capitalis ascendat, aliqui vero tantum, quod huiusmodi valorem sortis excedat, pro huiusmodi usuris successive diversis usurariis solverint, ipsi tamen usurarii sua sorte non contenti, ab eisdem nobilibus occasione diversarum promissionum, caucionum et obligationum per eos ipsis usurariis factarum, multa ultra sortem extorquent et continue nituntur extorquere, in animarum suarum grave periculum et ipsorum nobilium damnum non modicum et gravamen; quare pro parte dictorum comitum nobis fuit humiliter supplicatum, ut super hoc de oportuno remedio providere, de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur, huiusmodi supplicationibus inclinati, discrecioni tue per apostolica scripta mandamus, quatinus, vocatis qui fuerint evocandi, super premissis auctoritate nostra summarie te informes, et si per informacionem huiusmodi aliquos ex comitibus et nobilibus predictis reppereris tantum pro usura ipsis usurariis solvisse, quod valorem sortis, pro qua usuram huiusmodi solverunt, ascendat aut excedat, ex tunc eosdem ex comitibus et nobilibus huiusmodi,

quos sic solvisse reppereris, tam a sorte, pro qua sic solverunt, quam ab usura pro eadem sorte de cetero solvenda, auctoritate predicta penitus quites et liberes, ac quascumque promissiones, cauciones et obligationes propterea factas, relaxes, revoces et annulles, non permittens illos ex comitibus et nobilibus huiusmodi, quos sic solvisse reppereris, premissorum occasione, ultra sortem per quoscumque usurarios, Christianos aut Iudeos, quomodolibet molestari; contradictores, si Christiani, per censuram ecclesiasticam, si vero Iudei, per subtractionem communionis fidelium, appellacione postposita, compescendo; et nichilominus, illos ex usurariis huiusmodi, quos ultra sortem pro usura recepissee inveneris, si Christiani, per censuram, si vero Iudei extiterint, per subtractionem similes compellas ad restituendum ea, que sic ultra sortem receperint, illis, quibus de iure fuerint restituenda. Non obstante... Datum Rome, apud Sanctum Petrum, sexto Kalendas Augusti, anno nono.

Source: ASV, Reg. Lat. 61, fol. 33r-v.

486

Rome, 31 July 1398

Mandate to Bernard, bishop of Nusco, to have Abraham Nicolai, a Jewish convert in the Veneto, in the diocese of Castello, examined in medicine, and, if he qualifies, to have the degree of doctor of medicine conferred on him. Abraham studied arts and medicine in Cairo or Damascus, and wishes to obtain a European degree.

Bonifacius etc. venerabili fratri Bernardo, episcopo Nuscano, salutem etc. Sincere devotionis affectus, quem dilectus filius Abraham Nicolai, in loco de Venetiis, Castellane diocesis, commorans, ad nos et Romanam gerit Ecclesiam, promeretur, ut votis eius, in hiis presertim, per que personarum languentium commoditati, ut pristinae sanitati restituantur, consulitur, ut eiusdem Abrahe honor augeatur, quantum cum Deo possumus, favorabiliter annuamus. Exhibita siquidem nobis nuper pro parte dicti Abrahe petitio continebat, quod, cum olim ipse tunc existens Iudeus in Iudaismo, videlicet apud Arabes in Caro sive Damascho adeptus fuerit magisterium in artibus et in phisica doctoratum, prout in quodam publico instrumento in vulgari Arabico desuper confecto, necnon sigillo aureo Christiani nominis inimici, soldanu[!] Babilonie munito, secundum morem et statuta illius patrie, dicitur plenius contineri; cum autem, sicut eadem petitio subiungebat, ipse Abraham ad fidem conversus, et, quatuor annis decursis, Christianus effectus sit, cupiatque in arte medicine, cum plures notabiles curas in dicto loco de Venetiis fecerit, prodesse, ad honorem magisterii denuo promoveri, pro parte ipsius Abrahe

nobis fuit humiliter supplicatum, ut eum ad huiusmodi honorem promoveri concedere, de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur, de sufficientia et ydoneitate ipsius Abrahe certam ad hoc notitiam non habentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, fraternitati tue, de qua in hiis et aliis specialem in Domino fiduciam obtinemus, per apostolica scripta committimus et mandamus, quatinus si per tuam et saltem trium in artibus et in phisica predictis magistrorum diligentem examinacionem, eundem Abraham ad hoc sufficientem et ydoneum esse repereris, super quo tuam et huiusmodi magistrorum consciencias oneramus, prefato Abrahe huiusmodi magisterii honorem et docendi licenciam in artibus et phisica, servatis solempnitatibus in talibus consuetis, auctoritate apostolica largiaris; et nichilominus, sibi, ut quibuscumque gratiis, privilegiis, libertatibus, exempcionibus et indulgenciis a sede apostolica magistris et doctoribus in eisdem magisterio et doctoratu Parisius seu Bononie, aut in aliquo alio studio privilegiato, magistratis et ad huiusmodi docendi licenciam assumptis, concessis, perinde uti et gaudere valeat, ac si in Parisiensi seu Bononiensi, vel aliquo alio privilegiato studio, honorem huiusmodi magisterii et doctoratus recepisset, eadem auctoritate concedas. Non obstantibus quibuscumque privilegiis ... Datum Rome, apud Sanctum Petrum, secundo Kalendas Augusti, anno nono.

Source: ASV, Reg. Lat. 61, fol. 127r-v.

Bibliography: Eubel, *Weitere Urkunden*, p. 185.

487

Rome, 6 April 1399

Confirmation to Angelo, son of the late Manuel, papal surgeon and member of the papal household, of the privilege granted his father, him and their descendants by the Roman Senate on 29 April 1376 and confirmed on 8 August 1385, including exemption from taxes on Jews, a reduction of 30 florins of the tax burden of the Jewish community in Rome for the games of *Agone* and *Testaccio*, and exemption from wearing the Jewish badge.

Bonifacius etc. Ad futuram rei memoriam. Probate dilectionis affectus, quem Angelus quondam Manuelis natus, Iudeus, in regione Transtiberim de Urbe commorans, chirurgicus et familiaris noster, erga personam nostram gerere comprobatur, promeretur, ut hiis, que pro suis eiusque natorum et ei attinentium commoditatibus concessa et facta sunt, ut illibata consistent, apostolici muniminis adiiciamus firmitatem. Sane, petitio pro parte dicti Angeli nobis nuper exhibita continebat, quod olim regimina dicte Urbis,

provide attendentes, quod prefatus Manuel, dicti Angeli genitor, ipseque Angelus, tam in arte chirurgie quam alias Romano populo et singularibus personis eiusdem Urbis diversa obsequia impenderant et impendere non cessabant, eos, necnon natos dicti Angeli et nonnullos alios ei attinentes, tunc expressos, ab omnibus datiiis, collectis, subsidiis, prestantiis, angariis et perangariis, que universitati Iudeorum in dicta Urbe commorantium, pro tempore imponerentur, seu alias ab eis per quamvis personam quidquam quovismodo exigere posset, liberarunt et liberos, exemptos ac immunes esse voluerunt; et, cum singulis annis pro ludo in Agone et Testacia faciendo, prefati universitas Iudeorum, mille centum et triginta florenos monete Romane eisdem populo solvere teneantur, nonnulli officiales dicte Urbis dictos Manuelem, Angelum, filios et attinentes, solucionis huiusmodi noluerunt esse participes, sed consenserunt eisdem, quod Angeli et filiorum predictorum vita durante, ipsi ad solucionem huiusmodi minime tenerentur, nec ad id compelli possent; et nichilominus prefati officiales, contemplatione ipsorum Manuelis et Angeli, de huiusmodi summa mille centum et triginta florenorum, eosdem triginta florenos defalcarunt, statuentes, quod de cetero, vita Angeli et filiorum predictorum, ut premittitur, durante, de huiusmodi ludo mille et centum floreni dumtaxat per universitatem Iudeorum predictorum solverentur; et deinde nonnulli alii, etiam dicte Urbis officiales, prohibuerunt, ne aliquis, sub certa pena tunc expressa, occasione cuiusvis exercitus seu cavalcate, equos sive roncenos ipsorum Angeli et filiorum reciperet seu receptos teneret; concesseruntque eisdem prefati officiales nonnullas alias libertates, immunitates, honores et exemptiones, que omnia confirmata, prout in auctenticis litteris dictorum officialium sigillis munitis, quorum tenores de verbo ad verbum presentibus inseri fecimus, plenius continetur; quare pro parte dicti Angeli Manuelis fuit nobis humiliter supplicatum, ut libertatibus, honoribus, immunitatibus et exemptionibus predictis, ac omnibus aliis et singulis in eisdem litteris contentis, robur apostolice confirmationis adiacere, de benignitate apostolica dignaremur. Nos itaque, huiusmodi supplicationibus inclinati, exemptiones, honores, immunitates et libertates, ac omnia alia et singula in eisdem litteris contenta, rata habentes et grata, ea, tam apostolica, quam domini temporalis dicte Urbis quo fungimur, auctoritatibus, et ex certa scientia, confirmamus, ratificamus et approbamus et presentis scripti patrocinio communimus, supplentes omnes defectus, si qui forsitan intervenerint in premissis; mandantes insuper universis et singulis magistratibus et predictorum ludorum Agonis et Testacie camerariis et aliis quibuscumque officialibus prefate Urbis, tam presentibus quam futuris, quovis fungantur officio, quatenus omnia et singula in infrascriptis ordinamentis expressa, et etiam alia honores, immunitates, exemptiones et commoda, que per officiales dicte Urbis eisdem Manueli et Angelo, eius filio, fuerunt quomodolibet concessa vel impensa, ac sub penis in eis contentis, debeant inviolabiliter observare. Tenores autem dictarum litterarum tales

sunt: “Nos, Laurentius de Sanguineis, miles, Nicolaus de Porcariis, Angillellus Iohannis Angeli, unus ex executoribus iustitie infrascripte societatis, et Nardus Bernardi, gubernatores pacis libertatisque rei publice Romane, et Angillellus Iohannis Angeli predictus, Magrante[?] Petri Spetiarii, executor iustitie, Nutius Cecchi Leonardi, Angelus Stephani Petri Cecchi, Iacobellus Pecoronis et Lellus de Montanariis, quatuor consiliarii felices societatis Pa. et Ba. Urbis, volentes, ut ex officii iniuncti debito tenemur, circa almam Urbem et Romani populi commodum et augmentum intendentes et maxime illos habere cives et incolas, per quos nostra res publica Romanique cives utilitatem capiant et profectum et in eorum oportunitatibus debitum iuvamen inveniant, per quod tam contenti quam sospites conserventur; cum ad nostram notitiam veridica relatione pervenit, quod magister Manuel et magister Angelus, filius eius, Iudei, chirurgici, in eorum arte peritissimi, qui cotidie Romanis civibus fecerunt et faciunt multa servitia et sunt in Urbe utilissimi, precipue cum ipsi sint medici dicte nostre societatis et curare debeant homines societatis predictae, ut patet in capitulis et ordinationibus ipsius societatis, et cotidie prefate societati bene et fideliter serviant, adeo gravantur a Iudeis et aliis in collectis et datiis, angariis et perangariis et aliis oneribus, quod in Urbe commode vel quiete habitare seu morari non valeant; idcirco propter grata multa servitia, que ipsi Romanis civibus fecerunt et faciunt et parati sunt facere in futurum, et quia sunt multum utiles propter ipsorum artem chirurgie, ut materiam habeant facilius persistendi in servitiis supradictis, et ne propter gravamina, que eis imponi consuevere indebite, causam habeant recedendi ab Urbe, volumus et ordinamus ac ipsis magistris Manueli et Angelo hanc immunitatem presentium tenore concedimus, ex potestate nobis, tam gubernatoribus quam executoribus iustitie et quatuor consiliariis, concessa a Romano populo in publico parlamento seu publicis parlamentis, et omnibus via, iure et forma, quibus melius possumus, quod ipsi magister Manuel et magister Angelus et quilibet ipsorum sint immunes ab omni datia seu collecta, subsidio seu prestantia, seu quocumque alio nomine appellentur angariis et perangariis, et aliquid solvere seu facere non teneantur, nec ad aliquid gravari possint quocumque modo, tam per universitatem et communitatem Iudeorum pro excommunicatione, interdictis seu quocumque alio modo, quam per quamcumque aliam personam quocumque modo, iure vel causa; et ipsi seu alter ipsorum ipsorumque uxores, sorores, filii et filie nurus non teneantur, nec cogi possint portare tabarrum, guarnellum seu quodcumque aliud genus vestimenti, vel signum quod alii Iudei, tam ex forma statutorum Urbis factis[!] ac faciendis[!], quam capitulorum et ordinamentis ac reformationibus vel ex quacumque consuetudine portare tenerentur, et ad nullam penam teneantur occasione predicta, nec cogi possint ad aliquam penam solutionis[!], si dicta vestimenta vel signa seu alterum ipsorum non portaverint, et qui ipsos seu alterum ipsorum gravaverint seu molestaverint, seu gravari vel molestari fecerint, aliter quam ut supra dictum est, talis gravatio et molestia in dampnum

ipsorum, quibus hec immunitas concessa est, nullum de iure sortiatur effectum, et quod nullus hanc ordinationem et concessionem posset propterea revocare aliquo colore quesito, nec ei possint, tam per officiales populi Romani quam per quoscumque alios, perpetuo derogari. Datum in domibus nostre residentie, die penultima mensis Aprilis, XIII indictione. Laurentius, scriba senatus, Iohannes de Malalinguis[?], scriba senatus, Anthonius Laurentii, notarius societatis, mandato dictorum executorum et quatuor suprascriptorum[?] consiliariorum, Matheolus Saxi, notarius dominorum gubernatorum". "Nobiles et circumspecti viri Cecchus de Pelegrinis Romanus, Paulucius Meoli et Iohannes Octabiani, executores (conservatores) camere Urbis senatus, officium exercentes secundum formam statutorum Urbis, decreto et auctoritate sacri senatus, Bartellucius Sutor et Paulus Com. Banderenses, Iannolus Matheoli Infantis, Cola Pauli Sabelli, Anthonius Factoris et Iohannes Iannocti, quatuor consilarii felicitis societatis Ba. et Pa. Urbis, ex potestate et iurisdictione ac arbitrio et balya eis concessis et tributis a Romano populo in publico parlamento; quia magister Manuel et magister Angelus, eius filius, Iudei, chirurgici, prout omnibus fuit et est manifestum, tam retroacto quam moderno et presenti tempore, fecerunt et faciunt Romanis civibus impensa et munia occasione dicte eorum artis chirurgie, et in dicta eorum arte fuerint[!] et sint[!] curiales et benigni et libenter gratis serviunt, et pauperibus et egenis in medendo subveniunt, et pecunias exigere non curant, et in prelibata eorum arte fuerunt et sunt peritissimi, et propter eorum merita et servitia illata civibus Romanis per eos, fuerit prefatis magistro Manuelli et magistro Angelo, eius filio, concessum per nobiles viros dominum Laurentium de Sanguineis, militem, Nicolaum de Porcariis, Angilellum Iohannis Angeli, unum ex executoribus iustitie infrascripte [?] et Nardum Bernardi, olim gubernatores pacis et libertatis rei publice Romanorum, et Angilellum Iohannis Angeli predictum, Magnate[!] Petri Spetiarii, dudum executores iustitie, Nucium Cecchi Leonardi, Angelum Stephani Petri Cecchi, Iacobellum Pecoronis, et Lellum de Montanariis, olim quatuor consilarios felicitis societatis Pa. et Ba. Urbis, publicum privilegium immunitatis et exemptionis ab omni dativa seu collecta, subsidio seu prestantiis, angariis et perangariis, quas et que, tam Romani cives quam etiam Iudei, habitantes in Urbe, soliti fuerunt et erunt prestare tunc et in futurum, prout de predictis apparet publicum privilegium et solemnem scriptura manus publicorum notariorum, cuius privilegii, exemptionis et immunitatis predictae vigore, dictus magister Manuel et prefatus magister Angelus, eius filius, pro dativa et imposita, quam soliti fuerunt et sunt solvere Iudei et Iudeorum universitas Romano populo et camere Urbis pro ludis Agonis et Testacie, videlicet mille centum triginta florenos tempore quo facti fuerunt et fuerint dicti ludi, per universitatem dictorum Iudeorum fuerint oppressi, vexati et molestati, denegando dictis magistro Manuelli et magistro Angelo audientiam officii Ebraici secundum legem Moysi, ita quod velint et nolint, oportuit et oportet eos solvere partem eos contingentem de

dativa et imposita predictis; quapropter prefati magistri Manuel et Angelus, volentes recessare oppressione et vessatione dicte dative et imposite, proposuerant velle sese ab Urbe remove et absentare et ad alias partes eorum iter dirigere cum eorum familia, secundum quod dicti domini fidedignam perceperunt relationem; que absentatio dictorum magistri Manuelis et magistri Angeli, si fieret, ut predicitur, in dampnum et detrimentum non modicum resultaret Romano populo et civibus Romanis, cum fuerint et sint in eorum arte peritissimi, et erga Romanos cives gesserunt[!] et gerant maximam affectionem, et Romanis civibus servire non denegent; et non esset magnum, quod, si dicti magistri, ita in eorum arte peritissimi, provisionem earum personarum perciperent et haberent a camera Urbis maximam quantitatem florenorum, ad dandum materiam eis residendi in Urbe, quod sese ab Urbe nullo modo absentent, sed potius in ea remaneant et persistent et ibidem, prout hactenus fecerunt, de bene in melius servitia conferant Romanis civibus; et quia quilibet debet captare et desiderare, quod Romana civitas sit bonis magistris chirurgicis et in eadem arte peritis decorata, et quia Iudeorum universitas occasione dative et imposite predicte fuit et est nimis oppressa et gravata, et quia propter penuriam et guerras que in dicta Urbe et in eius districtu ac partibus circumstantibus affuerunt et viguerunt, predicta universitas Iudeorum ad paupertatem et egestatem fuit et est reducta, propter que non modicum vel quasi nullum subsidium habere possit dicta universitas Iudeorum pro solutione predictorum a circumstantibus Iudeis, ut solitum fuit per tempora retroacta, volentes ergo, dicti omnes domini presidentes ex potestate, auctoritate, arbitrio, iurisdictione et balia predictis, in predictis et circa predicta de oportuno remedio providere pro consolatione et auxilio et favore Romanorum civium, quos oportet de eorum percussionibus et vulneribus et aliis necessariis ab ipsis magistro Manuele et magistro Angelo mederi, statuerunt, decreverunt et ordinaverunt, quod de suprascriptis quantitibus mille centum triginta florenorum, quos soliti fuerunt et sunt solvere dicti Iudei et Iudeorum universitas pro dictis ludis et occasione dictorum ludorum, diminuantur et releventur dicti XXX floreni, pro parte contingente et qua contingere posset in quacumque quantitate dictos magistrum Manuelem et magistrum Angelum et eorum heredes et successores, aut esset magna aut parva quantitas, de dictis mille centum triginta florenis imperpetuum occasione imposite et dative predicte, ita quod dicta quantitas dictorum mille centum triginta florenorum reducantur et reducti sint ex nunc in antea de cetero[!] et auctoritate sacri senatus, balia, iurisdictione et arbitrio supradictis, ad quantitatem mille centum florenorum tantum, dumtaxat toto tempore vite dictorum magistri Manuelis et magistri Angeli et filiorum masculorum filiorum dicti magistri Angeli, ita quod dicta universitas Iudeorum non teneatur solvere occasione dictorum ludorum, nisi dumtaxat mille centum florenos tantum et non ultra, et quod ab inde supra, officiales qui pro tempore fuerint, universitati dictorum Iudeorum non valeant, nec possint,

nec debeant petere vel exigere; et quod dicti magister Manuel et magister Angelus et eorum heredes sint et esse debeant perpetuo exempti et liberi a dativa et impositione predictis, a solutione dictorum florenorum solvendorum pro dictis ludis, et ab omni alia dativa, collecta, imposita, prestantia, vel angariis, et perangariis impositis et imponendis, dicta[!] universitas[!] Iudeorum quomodocumque et qualitercumque; et sint exempti supradicti magister Manuel et magister Angelus et eorum heredes ab omni debito contracto seu contrahendo per universitatem Iudeorum predictorum quomodolibet, cum quibuscumque eorum creditoribus et civibus Romanis ex quacumque de causa; et quod universitas dictorum Iudeorum nullo tempore valeat nec possit dictos magistrum Manuelem et magistrum Angelum et eorum heredes et successores, occasione dicte imposite et dative et solutionis dictorum florenorum pro dictis ludis et cuiuscumque alterius imposite et dative et debitis[!] supradictis[!], quoquo modo molestare et vexare, vel molestari vel vexari facere in personis, nec in bonis, nec eis officium Ebraicum secundum legem Moysi denegare vel contradicere et eis quomodolibet inferre aliquam molestiam seu contradictionem, ratione et vigore eorum legis et officii, ad penam infrascriptam tollendam, exigendam et applicandam, ut infra declaratur; et quod unusquisque camerarius seu camerarii dictorum ludorum Agonis et Testacie, qui pro tempore fuerint, pro dictis florenis habendis pro dictis ludis, dictam universitatem Iudeorum et ipsos Iudeos, ratione dictorum triginta florenorum diminutorum, ut supra est dictum, non debeant molestari vel gravari facere, et de predictis ad penam et syndicatum non teneantur; et qui contrafecerint in predictis, incurrant in penam quingentorum florenorum vice qualibet de facto exigendi et auferendi cuicumque contrafacienti in predictis per quoscumque officiales Romani populi regentes officium senatus, vel per quemcumque senatorem et quoscumque officiales Urbis, et camere Urbis applicandorum, ad penam centum florenorum de suo salario, tempore eorum syndicatus, per camerarium camere Urbis retinend.; et voluerunt et mandaverunt et declaraverunt dicti domini expresse, ex potestate et balia supradicta, quod supradictum statutum sive ordinamentum non valeat, nec possit per aliquos officiales, tam Romani populi quam societatis predictae, quoquomodo revocari, cassari et annullari; et si quis contrafacere temptaverit, voluerunt in supradictam penam recurrere, modo quo supra exigendam et auferendam. Cum supradicti domini presidentes super predictis habuerunt colloquium quamplurium fidedignorum civium et cum eis declaraverunt pro meliori, quod dictum capitulum, statutum seu decretum fiat, ut superius narratur et ad fidem et cautelam omnium predictorum, ad perpetuam rei memoriam, hoc presens privilegium duximus concedendum et sigillandum sigillo sacri senatus et etiam sigillo dicte societatis, et ipsum subscribi iussimus per infrascriptum notarium, sub anno Domini millesimo trecentesimo octuagesimo quinto, pontificatus domini Urbani pape sexti, indictione VIII, mensis Augusti, die octavo. Laurentius, scriba, Iohannes

de Magan, prothonotarius, Anthonius Guidolini, notarius societatis. Indictione nona, mensis Septembris, die duodecima, positum fuit et affixum in presenti privilegio supradictis sigillis capitum regionum Urbis, de mandato, licentia et voluntate nobilium virorum Rentii Iacobi, Nicholai Oddonis de regione Montis, Nucii Iohannis Gabrielis de regione Trivii, Petri Pauli Sciarre de regione Columpne, Petrucii Lelli Lallis de regione Campimartis, Sabbe Archi Sabbe de regione Pontis, Paulucii Cole Iohannis Pauli de regione Parionis, Petri Pauli de Roscis de regione Arenule, Tayni de Verrosis[?] de regione Sancti Eustachii, Petri della Sarsara[?] de regione Pinee, Cecchi Nardi Bastide de regione Campitelli, Iacobelli Rentii Nonciani de regione Sancti Angeli, Cecchi Colusii de regione Campitelli, Iacobelli Rentii Nonciani de regione Sancti Angeli, Cecchi Colusii de regione Ripe et Boni Nelli Iohannis Cecchii de regione Transtiberim, capita regionum Urbis, que in presenti privilegio assumpserunt et constituerunt cum omnibus contentis in eo, et de eorum mandato fuit per notarium subscriptum Petrus Manni[?], de mandato dictorum capitum regionum ad fidem". Nulli ergo etc. nostre confirmationis, ratificationis, approbationis, communitiois, suppletionis et mandati infringere etc. Si quis autem etc. Datum Rome, apud Sanctum Petrum, octavo Idus Aprilis, anno decimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 316, fols. 270r–273v; Ibid., Reg. Lat. 69, fols. 127r–129r; 128, fols. 111v–114v; Ibid., Fondo Pio 280, fols. 245v–246r (partly).

Publication: Marini, *Archiatr Pontifici* 2, pp. 62f.; Stern, *Urkundliche Beiträge* 1, pp. 14f. (partly); Zaviziano, *Raggio di Luce*, pp. 327f. (Italian translation).

Note: On the celebrations of the festivities of *Monte Agone* and *Testaccio*, and the monetary participation of the Jews of Rome, see Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, pp. 344f.; Marini, *op. cit.* 2, p. 72, note. The latter also cites references concerning the identity of some of the signatories to the privilege on behalf of the Roman Republic. The societies Pa. and Ba. are De' Pavesatori and Banderesi. Marini, *op. cit.* 2, p. 74, note 8. See also Boiteux, *Carnaval*, p. 747.

Bibliography: Baron, *Social and Religious History* 9, pp. 45, 261; Marini, *op. cit.* 1, pp. 107f.; Mosti, *Medici Ebrei*, p. 137; Re, *Statuti di Roma*, pp. 190f.; Vogelstein-Rieger, *op. cit.*, pp. 317f.

487a

Rome, 4 May 1399

Ratification of approval by Ludovico Fieschi, deacon cardinal of St. Adrian, papal vicar-general in Campania and Maritima provinces, and Andrew Thomacelli, papal captain-general there, of petitions by the people and commune of Anagni and surroundings, and the agreement signed with them on their return to papal rule and their undertaking to abide by it, including the enjoyment of privileges and dignities of citizens by the Jews of Anagni.

Bonifacius Episcopus etc. Ad perpetuam rei memoriam. Humilibus et honestis et presertim Romane ecclesie fidelium votis libenter annuimus illaque favoribus prosequimur oportunis. Exhibita siquidem nuper pro parte dilectorum filiorum populi communis, universitatis et singularium personarum utriusque sexus tam clericorum quam laicarum, necnon habitatorum et incolarum civitatis Anagnine, cuiusque comitatus, territorii et districtus nostre Campanie petitio continebat... quod cum nuper ad cor reversi dolentes ab intimis de commissis, ad nostram et dicte ecclesie gratiam fidelitatem et obedienciam humiliter redierint, et in huiusmodi obedientia, fidelitate et gracia ac devocione nostris et prefate ecclesie, ac successorum nostrorum Romanorum Pontificum canonice intrancium firmiter perpetuo persistere et perseverare intendant, et propterea dilecto filio nostro, Ludovico Sancti Adriani diacono Cardinali, in provinciis nostris Campanie et Maritime in spiritualibus et temporalibus generali vicario, ac dilecto filio, nobili viro, Andree Thomacello, militi Neapoletano, Marchie Anconitane Marchioni, in dictis provinciis generali capitaneo per nos et sedem apostolicam deputatis, prorerint quedam supplicationes et capitula, super quibus gracia fieri et largiri petierunt, ac per Ludovicum et Andream vicarium et Capitaneum prefatos nonnulla ex supplicationibus et capitulis huiusmodi admissa fuerunt et acceptata ac graciosam signata, necnon eorundem sigillorum impressionibus roborata, prout in eisdem capitulis et supplicationibus, quorum tenorem de verbo ad verbum inseri fecimus, plenius continetur. Quare, pro parte populi, communis, universitatis et singularum personarum predictorum nobis fuit humiliter supplicatum, ut supplicationibus, capitulis, signaturis, sigillationibus predictis, et aliis in dictis supplicationibus et capitulis et signaturis contentis robor apostolice firmitatis adiacere, eaque inviolabiliter observari facere necnon defectus quoslibet, si qui forsitan intervenerint in eisdem, supplere de benignitate apostolica dignaremur. Nos, igitur, huiusmodi supplicationibus inclinati, supplicationes, capitula, signaturas, acceptance, sigillationes, et alia in eisdem supplicationibus et capitulis ac signaturis contenta, auctoritate apostolica, tenore presencium, ex certa sciencia, confirmamus, et presentis scripti patrocinio communimus, supplentes omnes defectus, si qui forsitan intervenerint in eisdem... Tenores vero supplicationum, capitulorum et signaturarum predictorum sequuntur et sunt tales...

Item quod Iudei civitatis Anagnine gaudeant privilegiis et dignitatibus dicte civitatis, sicut alii cives dicti loci pociuntur et gaudent. Si sic est consuetum, fiat. Nulli ergo etc. Datum Rome apud Sanctum Petrum IV non. Maii, pontificatus nostri anno decimo.

Source: ASV, Vat. 316, fol. 178r-v.

Publication: Theiner, *Codex Diplomaticus* 3, pp. 97-100.

Note: Andrew Thomacelli was Boniface IX's brother, vicar general in the March of Ancona, and chief adjutant of the pope in regaining control of the Papal States. See Partner, *Lands of St. Peter*, pp. 314f. And see below, Doc. 494.

Bibliography: Colorni, *Sistema*, p. 17.

488

Rome, 14 July 1399

Safe-conduct to Salamon, son of the late Melutius, of Foligno.

Bonifatius etc. Salamoni quondam Melutii, Ebrei, nato, de Fulgineo, viam veritatis agnoscere et agnitam custodire. Cum, sicut accepimus, ad Romanam curiam sis venire dispositus, ac in ea aliquandiu commorari, sed venire, stare ac inde recedere dubites, nostra securitate ac licentia non obtenta, nos, volentes te in veniendo, stando et recedendo cum tua comitiva equitum et peditum, usque in numerum quindecim, cum equis, rebus, valisiis ac bonis omnibus, plena securitate gaudere, tibi cum comitiva, equis, rebus, valisiis ac bonis huiusmodi per quecumque nostra et Romane Ecclesie territoria, passus ac loca, tam per mare quam per terram, ad prefatam Romanam curiam veniendi, standi, indeque quo libuerit, totiens quotiens opportunum fuerit pro tue voluntatis arbitrio, recedendi, in here ac personis, plene securitatis licentiam ac liberum salvumque conductum, tenore presentium, quibuscumque non obstantibus, impartimur; mandantes dilectis filiis, universis et singulis officiariis ac subditis nostris et prefate Ecclesie, nec non capitaneis gentium armorum, ad nostra et dicte Ecclesie stipendia nunc militantibus et militaturis imposterum, quatenus pro nostra et apostolice sedis reverencia, tibi, Salamoni, cum tua comitiva, valisiis, rebus et bonis predictis, adeo in accessu, residentia et reditu huiusmodi assistant, ac de scorta securoque transitu, si requiri contigerit, velint effectualiter providere, ut plena possis securitate gaudere, et eorum exinde devotio valeat apud nos et eandem sedem non inmerito

commendari; presentibus post sex menses minime valituris. Dat. Rome, apud Sanctum Petrum, secundo Idus Iulii, pontificatus nostri anno decimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 316, fol. 196v.

Note: On Salamon son of Melutio, see following doc.

Bibliography: Eubel, *Weitere Urkunden*, p. 186.

489

Rome, 18 July 1399

Ratification of acquittal by Giovanni de Pogiali, a Franciscan and inquisitor in Romandiola, of Salamon, son of the late Melutius of Foligno in Rimini, who had been accused of having seduced Christian women by telling them that concubinage with Jews was not a sin.

Bonifacius etc. Ad futuram rei memoriam. Sedis apostolice providentia circumspecta, que etiam Iudeos, presertim qui pro gratia non reddunt contumeliam Christianis, receptat et defendat, ea que pro illorum expurgatione iudiciali indagine provide terminantur, ut illibata persistent, apostolico consuevit munimine roborare. Sane, petitio pro parte Salomonis quondam Melutii de Fulgineo, Iudei, in civitate Ariminensi commorantis, nobis nuper exhibita continebat, quod, cum olim ipse dilecto filio Iohanni de Pogiali de Bononia, ordinis Fratrum Minorum professori, in sacra theologia magistro ac in provincia Romandiole heretice pravitatis inquisitori per sedem apostolicam deputato, delatus fuisset, quod ipse Salomon, diabolico spiritu instigatus, in vilipendium et opprobrium fidei Christiane, ut eius incestuosam libidinem optatum deduceret ad effectum, certas mulieres Christianas accessisset easque requisivisset, ut eius detestande consentirent voluptati et carnali libidini, quodque dum ipse mulieres id facere recusassent, dictus Salomon, ut eas ad consentiendum huiusmodi damnande commixtioni citius induceret, in hec verba contumeliosa et heresim sapientia, contra determinationem sancte Matris Ecclesie prorupisset, videlicet, quod Christianas concubere cum Iudeis non esset peccatum, et quod propter dicta verba prolata per eum, ipsas mulieres seduxisset easque carnaliter cognovisset, prefatus Iohannes inquisitor propterea contra eundem Salomonem, coram eo legitime evocatum, super premissis iudicialiter ad inquisitionem descendens, quamplures testes fidedignos coram se fecit evocari illosque super premissis omnibus et singulis, prestitis prius per eos de veritate dicenda corporaliter iuramentis, examinavit diligenter; et quia idem Iohannes inquisitor per

huiusmodi inquisitionem, necnon depositiones et dicta testium eorumdem, non invenit contra ipsum Salomonem fore iuridice et legitime probatum, videlicet quod ipse talia verba protulerit aut alia supradicta commiserit vel fecerit, considerans fore melius facinus impunitum relinquere quam innocentem condemnare, per suam diffinitivam sententiam pronuntiavit, decrevit et declaravit dictum Salomonem de verborum predictorum prolatione et aliorum premissorum perpetratione fuisse et esse innocentem, ipsumque de premissis omnibus et singulis absolvendum fore, et absolvit ac absolutum reddidit, mandans nichilominus, ut idem Salomon de cetero, per ipsius inquisitoris officium vel aliquem successorem suum in eodem officio, premissorum vel alterius eorumdem occasione nullatenus molestaretur, prout in instrumento publico inde confecto, prefati Iohannis inquisitoris sigillo munito, dicitur plenius contineri; quare pro parte dicti Salomonis nobis fuit humiliter supplicatum, ut pronuntiationi, decreto, declarationi et absolutioni predictis, et aliis in dicto instrumento contentis, robur apostolice confirmationis adiicere, de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur, statum omnium et singulorum premissorum, necnon instrumentum predictum et eius tenorem habentes presentibus pro sufficienter expressis et specificatis, huiusmodi supplicationibus inclinati, pronuntiationem, decretum, declarationem et absolutionem predictas et quecumque inde secuta, necnon omnia et singula in predictis litteris contenta, rata etiam habentes et grata, illa auctoritate apostolica ex certa scientia confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus, suppletes omnes defectus, si qui forsan intervenerint in premissis; mandantes nichilominus auctoritate predicta huiusmodi inquisitori in dicta provincia pro tempore existenti, et aliis inquisitoribus huiusmodi heretice pravitatis ac iudicibus ordinariis et delegatis quibuscumque, ne prefatum Salomonem, de cetero, premissorum vel alicuius eorumdem occasione, in iudicio vel extra impetere, seu alias inquietare quoquomodo presumant; constitutionibus apostolice sedis vel legatorum eius ac legibus imperialibus, necnon statutis et consuetudinibus dicte provincie ac aliis contrariis, non obstantibus quibuscumque. Nulli ergo etc. nostre ratihabitionis, confirmationis, communitiois, suppletionis et mandati infringere etc. Si quis etc. Dat. Rome, apud Sanctum Petrum, XV Kalendas Augusti, pontificatus etc. anno decimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 316, fol. 226r-v; Bologna, Bibl. Univers., Cod. Lat. 317, vol. V-1, fols. 277r-280v.

Publication: Piana, *Chartularium*, pp. 384f.

Note: On the inquisitor, see Piana, *loc. cit.*, n. 13.

Bibliography: Eubel, *Weitere Urkunden*, p. 186.

490

Rome, 18 July 1399

Ratification of acquittal by Giovanni de Pogiali, a Franciscan and inquisitor in Romandiola, of Moyses, son of Salamon, son of the late Melutio of Foligno in Rimini, who had been accused of having seduced Christian women by telling them that concubinage with Jews was not a sin.

Bonifacius etc. Ad futuram rei memoriam. Sedis apostolice providentia circumspecta, que etiam Iudeos etc. ut supra in precedenti bulla. Sane, petitio pro parte Moysi Salomonis quondam Melutii de Fulgineo Iudei nati, Iudei, in civitate Ariminensi commorantis, nobis nuper exhibita continebat, quod, cum olim etc. de verbo ad verbum, ut in precedenti bulla, sed mutato nomine. Dat. Rome etc. ut supra.

Source: ASV, Reg. Vat. 316, fol. 227r.

Note: The wording is the same as in the preceding doc.

Bibliography: Eubel, *Weitere Urkunden*, p. 186.

491

Rome, 10 April 1400

Indulgences to all those who support some Jewish converts in the diocese of Olomuc (Olmütz).

Bonifacius etc. universis Christifidelibus presentes litteras inspecturis, salutem etc. Quoniam, ut ait apostolus, omnes stabimus ante tribunal Christi, recepturi prout in corpore gessimus, sive bonum fuerit sive malum, oportet nos diem messionis extreme operibus misericordie prevenire et, inspirante Domino, seminare in terris, quod multiplicato fructu recogliere valeamus in celis, quoniam qui parce seminat, parce et metet, et qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus et metet vitam eternam. Cum itaque, sicut accepimus, dilectus filius Paulus, olim Iacob, laicus, et Catherina, olim Rayne, eiusdem Pauli uxor, ac Franciscus, olim Lademan, et Magdalena, olim Freut nuncupati, Pauli et Catherine predictorum liberi, tunc Iudei, Olomucensis diocesis, divina ipsis gratia suffragante, ac Iudaice cecitatis errore et perfidia, quibus involuti fuerant, derelictis, ad Dominum nostrum Ihesum Christum, verum lumen, et Catholice fidei firmitatem sint conversi, ac sacri baptismatis unda renati, nichilque horum, que ipsi Iudaica secta detenti possederant secum detulerint, et nulla arte instructi existant, nec habeant

unde valeant sustentari, nisi piis fidelium suffragiis eis succurratur, nos, cupientes, ut Paulus, Catherina, Franciscus et Magdalena prefati congrua sustentacione gratulentur, et ne ipsi, quod absit, nimia paupertate oppressi, in opprobrium Christiane religionis, ad pristinum errorem relabantur, universitatem vestram rogamus, requirimus et hortamur in Domino, in remissionem vobis peccaminum iniungentes, quatinus, cum prefati Paulus, Catherina, Franciscus et Magdalena ad ecclesias seu pia alia loca, vel eciam ad domos vestras declinaverint elemosinas petaturi, de bonis vobis a Deo collatis, pias elemosinas et grata caritatis subsidia misericorditer errogetis eisdem, ut per subvencionem vestram huiusmodi congrue valeant sustentari. Nos enim, de omnipotentis Dei misericordia et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius, auctoritate confisi, omnibus vere penitentibus et confessis, qui prefatis Paulo, Catherine, Francisco et Magdalene pro huiusmodi sustentacione manus porrexerint adiutrices, tociens quociens hoc fecerint, duos annos et totidem quadragenas de iniunctis eis penitenciis misericorditer relaxamus. Dat. Rome, apud Sanctum Petrum, quarto Idus Aprilis, anno undecimo.

Source: ASV, Reg. Lat. 79, fol. 7r.

Bibliography: Browe, *Judenmission*, p. 198; Eubel, *Weitere Urkunden*, p. 186.

492

Rome, 6 February 1401

Protection, status of member of the papal household, and exemption from wearing the Jewish badge to Sabatuccius Vitalis, his nephew Mele Leonis, and members of their families, in Cori. Their sole judge is the papal chamberlain.

Bonifacius etc. Sabatuccio Vitalis et Mele Leonis, eius nepoti, Iudeis, in castro Chore, Velletrensis diocesis, commorantibus, familiaribus nostris, viam agnoscere veritatis. Grata servitia, que nobis et familie nostre hactenus impendistis et adhuc impendere non desistitis, merito nos inducunt, ut personas vestras specialibus favoribus prosequamur et attollamus honoris gratia specialis. Ut igitur in effectum percipiatis quod suggerit nostre mentis affectus, vos cum uxoribus, familia et bonis vestris, ubique et in quibuscumque partibus consistentibus, sub beati Petri et Romane Ecclesie protectione subscipimus, atque nostro et familiarum nostrorum et apostolice sedis consortio tenore presentium favorabiliter aggregamus; volentes, ut perpetuis futuris temporibus, quibuscumque privilegiis, immunitatibus, prerogativis, honoribus, libertatibus, quibus nostri et dicte sedis familiares domestici

potiuntur et gaudent, potiri et gaudere possitis; vobis nichilominus de uberioris dono gratie concedentes, quod ad deferendum seu portandum capam rubeam vel tabardum aut signum aliquod distinctivum, minime teneamini, nec ad id compelli, neque pro quibuscumque causis coram quovis ecclesiastico vel seculari iudice, preterquam coram camerario nostro, qui nunc est vel pro tempore fuerit, conveniri possitis inviti; mandantes etiam universis et singulis ecclesiarum, monasteriorum prelatiis, dominis temporalibus et officialibus, potestatibus, iudicibus, rectoribus et vicariis ac locatenentibus eorundem, communitatibus quoque et universitatibus, ceterisque personis ecclesiasticis et secularibus, exemptis et non exemptis, ubilibet constitutis, quibuscumque fungantur officiis et nominibus censeantur, ut vos et familiam et bona vestra huiusmodi, pro nostra et apostolice sedis reverencia, manuteneant et defendant, ac huiusmodi privilegiis, immunitatibus, libertatibus, honoribus, prerogativis et gratiis, plene et libere gaudere permittant, nullamque vobis in personis, familia et bonis vestris predictis molestiam inferant vel offensam, nec vos invitos ad portandum capam vel tabardum rubea aut signum huiusmodi aliquatenus compellant seu compelli permittant; constitutionibus et ordinationibus apostolicis, necnon statutis et consuetudinibus Campanie et Maritime, provinciarum nostrarum, contrariis, iuramento, confirmatione apostolica vel quacumque firmitate alia roboratis, nequaquam obstantibus quibuscumque. Nulli ergo... Si quis autem etc. Dat. Rome, apud Sanctum Petrum, octavo Idus Februarii, anno duodecimo.

Source: ASV, Reg. Lat. 87, fol. 6r-v.

Bibliography: Eubel, *Weitere Urkunden*, p. 186.

493

Rome, 17 February 1401

Permission to Francesco Gonzaga, imperial vicar of Mantua, to allow foreign (Jewish) moneylenders to operate in Mantua, notwithstanding the ecclesiastical prohibition.

Bonifacius episcopus, servus servorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam. Sincere devotionis affectus, quem dilectus filius nobilis vir Franciscus de Gonzaga, miles, civitatis Mantuane, imperialis vicarius, ad nos et Romanam gerit Ecclesiam, non indigne meretur, ut votis suis, illis presertim que conscientie sue pacem procurare videntur, quantum cum Deo possumus, favorabiliter annuamus. Cum itaque, sicut exhibita nobis nuper pro parte dicti Francisci petitio continebat, in civitate Mantuana et eius districtu, a

nonnullis retroactis temporibus feneratores alienigene, cum pauci vel nulli indigene feneratores huiusmodi ibidem existant, steterint et habitaverint, prout adhuc propter necessitates hominum, iamdiu guerris et pestilentiis ibidem afflictorum, stare et habitare dinoscuntur, ipseque Franciscus huiusmodi feneratores hucusque propter dictas causas non expulerit, prout nec expellere poterit in futurum, et propterea timeat se penas et sententias contra tales a iure inflictas incurrisse aut incurrere posse in futurum, pro parte prefati Francisci nobis fuit humiliter supplicatum, ut providere sibi et statui suo in premissis, de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur, huiusmodi supplicationibus inclinati, auctoritate apostolica, tenore presentium, ex certa scientia decernimus et declaramus eundem Franciscum propter premissa penas et sententias huiusmodi minime incurrisse seu incurrere posse aut debere quoquomodo, sibi et successoribus et heredibus suis nihilominus eadem auctoritate concedentes, quod feneratores ipsos, donec ab Ecclesia super hoc aliter provisum fuerit, dummodo tamen eis in crimine non consentiant, tolerare libere possint, tam apostolicis quam in provincialibus et in synodalibus editis constitutionibus, et aliis contrariis non obstantibus quibuscumque. Nulli ergo... Dat. Rome, apud Sanctum Petrum, XIII Kalendas Martii, pontificatus nostri anno duodecimo.

Source: AS Mantova, Ebrei.

Publication: Simonsohn, *Mantua*, p. 750.

Note: The date given in Simonsohn, *op. cit.*, pp. 110, 750 should be corrected to 17 February.

Bibliography: Wolf, *Actenstücke*, p. 65 (who has 13 March).

Authorization to the council of Andrew Thomacelli, papal rector of the March of Ancona, and Anthony de Fumona, papal treasurer, to impose a tax of 50,000 florins on all the inhabitants of the March, including the Jews, to finance the papal army under the command of Paul Orsini, papal captain. The only ones exempt from the tax were the cardinals, Conrad Caraczol (Caracciolo), archbishop of Nicosia and papal chamberlain, and the members of the Hospitallers of St. John of Jerusalem and the Teutonic Orders.

Bonifacius etc. dilectis filiis — consilio dilecti filii nobilis viri Andree Thomacelli, militis Neapolitani, provincie nostre Marchie Anconitane rectoris, ac Antonio de Fumona, dicte provincie pro nobis et Romana Ecclesia thesaurario, salutem etc. Novit ille scrutator almus cordium, quod summis doloribus angimur, pungentesque et amari stimuli nos infestant, res modernis pestilentisque temporibus, sceleribus, iniquitatibus, pressuris et violentiis datas, huc esse deductas, ut subditos et filios nostros, quos ab oneribus relevare et quorum utilitates et commoda procurare undique possemus, pro nostre imbecillitatis modulo, precipuis desideriis optaremus, nos oporteat de necessitate gravare. Verumtamen, dum nobiscum attenta meditatione pensamus, quod, sicut filiis et subditis nostris etc. ut supra folio LXI. Cum igitur, pro defensione et conservatione iuris nostri et Sancte Romane Ecclesie, a diu perfidorum astuciis invase et oppresse, et pro tutela provincie nostre Marchie predictae partiumque vicinarum, et maxime pro solvendis stipendiis dilecti filii nobilis viri Pauli de Ursinis, domicelli Romani, nonnullarum gentium nostrarum armatarum capitanei in dicta provincia militantis cum non parva equitum comitiva, diversa et magna profluvia et onera expensarum, ad que supportanda camera apostolica, iam pridem plurimum exhausta substantiis, nullatenus sufficere potest, expedierit et expediat nos subire, sitque conveniens et debitum, ut subditi et peculiare filii nostri, pro quorum commoditatibus et consolationibus sine intermissione invigilamus, nobiscum tribulationes et onera partiantur; interdum deliberatione habita super hiis diligenti, cum introitus apostolice camere prefate ad tot et tanta expensarum onera, quibus pregravamur assidue, non suppetant, et propterea, de quo amaritatur ab intimis, nos impellat necessitas, filios et devotos, in nostris et prefate Ecclesie sublevandis oneribus, onerare propensius, discretioni vestre, de qua in hiis et aliis in Domino gerimus fiduciam plenior, in tota nostra provincia Marchie Anconitane predicta universis et singulis archiepiscopis, episcopis, electis, abbatibus, prelatibus, aliisque personis ecclesiasticis, secularibus et regularibus, eorumque capitulis et conventibus, exemptis et non exemptis, Cisterciensibus, Cluniacensibus, Carthusiensibus, Premonstratensibus, Sanctorum Benedicti et Augustini et aliorum quorumcumque ordinum preceptoribus, prioribus atque magistris et aliis quibuscumque in dicta provincia Marchie beneficia obtinentibus, necnon universitatibus civitatum, terrarum, castrorum et locorum dicte provincie, ac singularibus quibuscumque personis laicis et etiam Ebreis, habitatoribus eorundem, cuiuscumque preeminentie, dignitatis, gradus, religionis, ordinis vel conditionis existant, quibus aut eorum alicui, nulla privilegia aut indulgentias, exemptiones, remissiones, absolutiones, sub quacumque verborum forma vel expressione per apostolicam sedem seu dicte sedis legatos, nuntios, vicarios seu rectores dicte provincie vel alias quacumque auctoritate concessa, quo ad hoc volumus suffragari, preterquam venerabilibus fratribus nostris Sancte Romane Ecclesie cardinalibus ac Conrado, archiepiscopo Nicosiensi, camerario nostro, beneficia aliqua in

dicta provincia obtinentibus, qui nobiscum assidue indefessis laboribus onera universalis Ecclesie partiantur, necnon dilectis filiis hospitalium Sancti Iohannis Ierosolimitani et Beate Marie Theotonicorum magreceptores et fratres, a prestatione infrascripti subsidii exemptos esse volumus et immunes, sive in generali parlamento dicte provincie per vos quando et ubi placuerit convocando seu per alium modum, prout discretioni vestre videbitur convenire, iuxta facultatem cuiuslibet, super quo vestras conscientias oneramus, talliam sive caritativum subsidium, usque ad summam quinquaginta milium florenorum auri de camera, auctoritate apostolica, imponendi, exigendi et exigi ac solvi pro satisfactione stipendii et provisionis dicti Pauli et eius comitive dumtaxat faciendi, ac de solutis quitandi et absolvendi, contradictores quoque quoslibet et rebelles per censuram ecclesiasticam et distictionem temporalem, appellatione postposita, compescendi, invocato etiam ad hoc auxilio brachii secularis, plenam et liberam tenore presentium concedimus potestatem. Nos enim, sententias sive penas, quas vos aut alter vestrum rite propterea tuleritis seu statueritis in rebelles, ratas et gratas habebimus, et faciemus, auctore Domino, usque ad satisfactionem condignam, inviolabiliter observari. Dat. Rome, apud Sanctum Petrum, decimoseptimo Kalendas Aprilis, pontificatus nostri anno duodecimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 317, fols. 170v–171v.

Bibliography: Esch, *Bonifaz IX*, p. 353.

495

Rome, 23 April 1401

Confirmation and ratification of *condotta* concluded between the people and commune of Ancona and the brothers Lazarus, Michael and Moyse, and their mother Donneghettine Anselmi of Nürnberg.

Bonifacius etc. Ad futuram rei memoriam. Exigit sincere devocionis affectus, quem dilecti filii, populus et commune civitatis nostre Anconitane, ad nos et Romanam gerunt Ecclesiam, ut ea, que a nobis suppliciter postulant, favore benivolo prosequamur. Sane, peticio pro parte dictorum populi et communis nobis nuper exhibita continebat, quod ipsi propter grata et magna servicia, que a Lazaro Donnegettine Anselmi de Nurnberg, Iudeo, Ancone commoranti, receperunt, nonnulla pacta et conventiones inter eosdem populum et commune ex una, et dictum Iudeum, suo ac dicte Donnegettine, Iudee, matris sue, necnon Michaelis et Moysis, Iudeorum, etiam Ancone commorantium, filiorum ipsius Donnegittine et fratrum eiusdem Lazari, vice

et nominibus, ex altera partibus inierunt, firmarunt atque fecerunt, prout in certis capitulis, per dictos populum et commune nobis porrectis, que inspicere fecimus diligenter, plenius continetur; quare pro parte populi et communis prefatorum nobis fuit humiliter supplicatum, ut huiusmodi pactis et conventionibus robur confirmationis adiicere, de benignitate apostolica dignaremur. Nos itaque, huiusmodi supplicationibus inclinati, pacta et conventiones predicta, que haberi volumus presentibus pro sufficienter expressis et specificatis, rata habentes et grata, ea, auctoritate apostolica, ex certa sciencia confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus; supplentes omnes defectus, si qui forsitan intervenerint in premissis; iure tamen camere apostolice in omnibus semper salvo. Nulli ergo etc. Si quis etc. Dat. Rome, apud Sanctum Petrum, nono Kalendas Maii, anno duodecimo.

Source: ASV, Reg. Lat. 88, fol. 219r-v.

496

Rome, 23 June 1401

Mandate to Martin Gil, bishop of Silves, to deal with the case of Gometius Ioannis, a cleric in the diocese of Lisbon, accused of having incited Johannes Gunsalvi to inflict mortal wounds on one Samuel, a Jew of Setubal. Gometius was afraid that John Ames, archbishop of Lisbon, would trouble him unfairly and he therefore asked for a fair trial.

Bonifacius etc. venerabili fratri episcopo Silvensi, salutem etc. Iustis et honestis supplicum votis libenter annuimus illaque favoribus prosequimur oportunis. Exhibita siquidem nobis nuper pro parte dilecti filii Gometii Iohannis, clerici, Ulixbonensis diocesis, petitio continebat, quod olim nonnulli homines Christiani in terra que dicitur de Sotuval, dicte diocesis, in quendam Iudeum, nomine Samuel, irruerunt, ipsumque diversis vulneribus affecerunt, ex quibus post modicum tempus expiravit. Et licet dictus Iudeus se ex vulnere cuiusdam Iohannis Gunsalvi, per eum sibi in capite inflicto, mortis periculum incurrisse, in extremis publice fassus fuerit, tamen idem Gometius timet, se premissorum pretextu per venerabilem fratrem nostrum Iohannem, archiepiscopum Ulixbonensem, ex eo, quod idem Iudeus ab aliquibus asseritur dixisse prefatum Iohannem Gunsalvi ipsum iussu dicti Gometii vulnus huiusmodi inflixisse, posse imposterum molestari; cum autem, sicut eadem petitio subiungebat, prefatus Gometius habeat eundem archiepiscopum ea ratione suspectum, quod idem archiepiscopus dilectum filium Menendum, magistrum militie ordinis Sancti Iacobi in Portugalie et Algarbie regnis existentem, cuius familiaris idem Gometius existit, odio persequitur capitali,

ipseque Gometius sit paratus super premissis coram quocumque probo viro, cuicunque eum super hoc impetere volenti, respondere et stare iuri, pro parte dicti Gometii nobis fuit humiliter supplicatum, ut providere sibi et statui suo super hoc de oportuno remedio dignaremur. Nos igitur, huiusmodi supplicationibus inclinati, fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatinus, si quis sit, qui dictum Gometium super premissis coram te accusare voluerit, vocatis dicto Gometio et aliis qui fuerint evocandi, et auditis hincinde propositis, quod iustum fuerit, appellatione remota, decernas, faciens quod decreveris per censuram ecclesiasticam firmiter observari; districtius inhibendo prefato archiepiscopo ne [!] quibusvis aliis, ne prefatum Gometium, premissorum pretextu, de cetero alias quam coram te impetere seu molestare, aut contra eum super hiis procedere quoquomodo presumant. Datum Rome, apud Sanctum Petrum, nono Kalendas Iulii, anno duodecimo.

Source: ASV, Reg. Lat. 94, fol. 235r-v.

497

Rome, 12 July 1401

Concession to Jews in Velletri to limit their payment of taxes and duties to the just proportionate share of the payments imposed on the commune of that locality, and to exempt them from wearing the badge.

Bonifacius etc. Ad perpetuam rei memoriam. Licet Iudei in sua magis velint duricia perdurare quam prophetarum verba et suarum scripturarum archana cognoscere, atque ad Christiane fidei et salutis noticiam pervenire, quia tamen apostolice sedis presidium postulant et Christiane pietatis mansuetudinem interpellant, nos, nonnullorum Romanorum pontificum predecessorum nostrorum, vestigiis inherentes, ipsorum Iudeorum petitiones admittimus, eisque impartimur protectionis nostre munimen. Sane, pro parte universorum Iudeorum in nostra civitate Velletrensi commorantium, nobis nuper exhibita peticio continebat, quod ipsi eorumque predecessores, qui hactenus dictam civitatem habitarunt, prout habitant pro tempore, cum Iudeis in alma Urbe habitantibus, iuxta facultatem ipsorum, dacia, collectas et pecuniarum impositiones pro tempore facta et imposita tam a populo Romano quam ab universitate eiusdem civitatis Velletrensis, solvere consueverunt, prout adhuc singulis annis, mediantibus tamen certis pactis et capitulis inter universitatem ipsam, ex una parte, et rectorem Campanie ac Maritime provinciarum pro tempore existentem, pro alia parte, solvunt et contribuunt, ita tamen, quod communitas ipsa et cives Velletrenses in contingentibus casibus teneantur dicto rectori occurrere ad exercitium et ad

ponendum campum et ad generale parlamentum provinciarum et civitatis predictarum, dum opus fuerit, prout in ipsis pactis et capitulis inter universitatem et rectorem predictos celebratis dicitur contineri; licet alias tamen ipsa universitas civitatis antedictae in aliis a qualibet iurisdictione et baylia eiusdem rectoris seu legati de latere seu vicarii, vel nuncii apostolici, vel quibusvis officialibus in dictis provinciis presidentibus sit exempta; cum autem, sicut eadem peticio subiungebat, ipsi Iudei in civitate Velletrensi habitantes, non solum contribuant cum universitate dicte civitatis, sed cum Iudeis in alma Urbe habitantibus, in daciis, collectis et impositionibus pecuniarum huiusmodi, et ad contribucionem predictorum non solum ab officialibus dictarum provinciarum, sed ab eiusdem civitatis potestatibus et rectoribus compellantur, et ad deferendum super vestibus eorum certa signa, ut a Christianis separatim agnosci possint, multipliciter indebite molestantur, in ipsorum Iudeorum vilipendium et grave damnum, pro parte dictorum Iudeorum, in eadem civitate Velletrensi commorantium, nobis fuit humiliter supplicatum, ut ipsis, qui nunc habitant in civitate prefata et imposterum habitabunt, concedere, quod eis vel eorum alicui, separatim vel divisim, ab universitate dicte civitatis Velletrensis, nulla dacia, nulle collecte et impositiones quarumcumque pecuniarum, quavis causa, a quibusvis presidentibus dictis provinciis seu rectoribus dicte civitatis imponi possint, sed huiusmodi dacia, collectas et impositiones simul cum universitate predicta, pro rata eos contingente, distributo onere, sortiantur, et alias ipsis super premissis providere, misericorditer dignaremur. Nos igitur, huiusmodi supplicationibus inclinati, apostolica et plenitudini[!] alme Urbis auctoritatibus et ex certa sciencia, tenore presentium statuimus, concedimus et etiam ordinamus, quod dictis Iudeis, separatim vel divisim, ab universitate civitatis Velletrensis predictae, nulla dacia, nulle collecte aut impositiones, seu onera, realia vel personalia, simplicia seu mixta vel quarumcumque pecuniarum, quavis causa, a quibusvis, de cetero imponi possint, sed ipsi Iudei dacia, collectas, impositiones et onera simul cum universitate predicta pro rata eos contingente, distributo onere, sortiantur; universis et singulis vicariis, rectoribus, potestatibus et officialibus provinciarum et civitatis predictarum, in virtute sancte obedientie, per apostolica scripta mandantes, quatinus prefatis Iudeis [*sic*] in eadem civitate habitantibus et imposterum habitaturis, omnibus privilegiis et exemptionibus, quibus civitas Velletrensis et singulares persone eiusdem civitatis gaudent et imposterum gaudebunt, gaudeant et gaudere valeant in futurum, quodque illa onera dumtaxat, que cives Velletrenses subeunt, dicti Iudei subire unacum dictis civibus obligentur; et nichilominus, prefatos Iudeos habitantes in civitate prefata, presentes et futuros, ad ferendum aliqua signa super ipsorum vestibus volumus non teneri et ad illa deferenda a quoquam inviti coerceri non possint. Nos enim, prefatos Iudeos a quibuscumque penis, sentenciis, condemnationibus, processibus, mulctis atque bannis, que occasione premissorum, seu dependentium ab

eisdem, tam ipsi quam patres seu predecessores eorum, aut alias quomodolibet incurrerunt, aut eis infligi possint, sive a iure sive ab homine lata, sive generaliter sive specialiter, et in scriptis redacta sint vel redigi possint, quorum formas et tenores haberi volumus presentibus pro sufficienter expressis, auctoritatibus predictis, tenore presencium absolvimus, quitamus et perpetuo liberamus; processus quoque et sentencias, necnon condemnationes, penas, mulctas et banna huiusmodi, si fors in scriptis redacta sint, de libris, quaternis et actis, in quibus ea reperri contigerit, mandamus tolli et deleri et cancellari, et pro sublatis, deletis et cancellatis haberi volumus; decernentes irritum et inane, si secus super hiis a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, attemptatum fors in hactenus vel imposterum contigerit attemptari. Constitutionibus apostolicis ... non obstantibus quibuscumque; nulli ergo etc.... Si quis autem etc. Dat. Rome, apud Sanctum Petrum, quarto Idus Iulii, anno duodecimo.

Source: ASV, Reg. Lat. 89, fols. 185v–186r.

Note: Little, if anything, is known about the Jews in Velletri at this time. Cf. Pavoncello, *Velletri*.

Bibliography: Esch, *Bonifaz IX*, p. 274; Eubel, *Weitere Urkunden*, pp. 186f.

Mandate, if the facts are established, to the provost of the church in Herrieden, in the diocese of Eichstätt, to have the Jews Mosse de Heydek of Eichstätt, his wife Berthlein, and their children retain their property after their conversion to Christianity.

Bonifacius etc. dilecto filio — preposito ecclesie Herridensis, Eystetensis diocesis, salutem etc. Si necessitatibus egencium, specialiter illorum, qui, vetusti erroris obcecacione sprete, ad fidem Catholicam converti desiderant, provideri de bonis affluentibus procuramus, rem prosequimur et rationi proximam et pietati conformem, presertim, cum pro subvencione pauperum retribuantur a Domino premia supernorum. Sane, peticio pro parte Mosse de Heydek et Berthlein, uxoris, ac filiorum eiusdem Mosse, Iudeorum, in civitate Eystetensi commorantium, nobis nuper exhibita continebat, quod ipsi, divina eis suffragante clemencia, de Iudaice cecitatis perfidia et errore ad vere fidei Christiane lucem et baptismatis gratiam promptis desideriis convolare et in eadem fide firmiter perseverare proponunt; cum autem, sicut eadem peticio

subiungebat, prefati Iudei certa bona, mobilia et immobilia, tam iure successionis ad eos pertinencia, quam eciam per eorum industriam acquisita, ad modicum tamen valorem ascendencia, tenere et possidere noscantur, pro parte Iudeorum eorundem nobis fuit humiliter supplicatum, ut, cum eis importabiliter redderetur onerosum, si aliorum subsidiis et elemosinis deberent sustentari, ipsis, ut predicta bona, eciam postquam sacri baptismatis fonte renati fuerint, pro eorum sustentacione retinere valeant, licenciam concedere, de benignitate apostolica dignaremur. Nos, Iudeos prefatos in huiusmodi eorum laudabili proposito confovere cupientes, ipsisque, ne, ob temporalium facultatum defectus postquam fidem predictam professi fuerint, ad infidelitatis vomitum reverti seu ab huiusmodi eorum pio proposito retrahi contingat, de alicuius subventionis auxilio providere volentes, huiusmodi gaudere supplicationibus inclinati, discretioni tue per apostolica scripta committimus et mandamus, quatinus, si est ita, Iudeis prefatis, ut huiusmodi bona que obtinent de presenti et que alias, per loca, vocabula, confines, qualitates, quantitates et valores, presentibus haberi volumus pro expressis, etiam postquam huiusmodi sacri baptismatis fonte renati fuerint, ut prefertur, dummodo deinceps ab usurarum exactione desistant, recipere et retinere libere et impune valeant, quibuscumque constitutionibus apostolicis ac legibus imperialibus, necnon statutis municipalibus et ritu patrie, ac aliis contrariis nequaquam obstantibus, auctoritate apostolica licenciam largiaris, ac omnibus et singulis cuiuscumque status, gradus vel condicionis existant, auctoritate predicta, sub excommunicationis ac aliis sentenciis et penis, de quibus tibi videbitur, et quas contrafacientes incurrere volumus ipso facto, districtius inhibeas, ne contra presencium tenorem aliquid attemptare presumant; contradictores per censuram ecclesiasticam, appellacione postposita, compescendo. Non obstante... Dat. Rome, apud Sanctum Petrum, Kalendis Decembris, anno tertiodecimo.

Source: ASV, Reg. Lat. 100, fol. 58v.

Note: On the Jews of Eichstätt, see *Germania Judaica* 2, pp. 192f.

Bibliography: Browe, *Judenmission*, p. 193; Eubel, *Weitere Urkunden*, p. 187; *Repertorium Germanicum* 2, p. 874.

499*

Rome, 15 April 1402

Concession and confirmation to Jews in Rome of charter of privileges, including the privileges granted them by the Roman Republic on 1 February

1310, the participation of the Jewish communities of the Papal States in the taxes of the community in the capital, the jurisdiction over the Jews in Rome, etc., as well as the confirmation of the privileges of the physician Magister Angelo, his son, and their families.

Conradus, miseratione divina archiepiscopus Nicosiensis, domini Urbani [*sic*] pape camerarius, magnificis viris dominis senatori et conservatoribus, colateralibus et marescalis, ceterisque officiariis alme Urbis, presentibus et futuris, quocumque nomine nuncupantur, salutem in Domino. De mandato domini nostri pape super hoc nobis facto oraculo vive vocis, vobis et vestrum cuilibet tenore presentium precipimus et mandamus, sub excommunicationis et mille florenorum auri penis, si secus inde per vos vel vestrum quemlibet factum, presenti camere apostolice applicandorum, quatenus infrascripta capitula, que nuper de simili mandato prefati domini nostri pape edidimus in favorem Iudeorum Urbis, observetis, et faciatis quantum in vobis est ab aliis inviolabiliter observari. Tenor autem dictorum capitulorum talis est. In primis, ex eo, quod Romana civitas, propter Iudeorum residentiam, quam in Urbe faciunt, utilitatem non modicam diversimodo consequitur, et inter alia solvant et solvere sint consueti anno quolibet, tempore Carnisprivii, pro festivitibus ludorum Agonis et Testacii, mille centum triginta florenos, et vicario domini nostri pape centum florenos, et propter mortalitates occurrentes et alia non modica impedita, Iudei sint maxime diminuti, tam facultatibus quam viribus, adeo, quod, nisi eis de aliquo favorabili remedio provideatur, dictam solutionem et alia onera supportare et ferre non possent; idcirco, volentes eis de oportuno remedio providere, ordinamus et statuimus, quod dicta Iudeorum universitas et eorum antepositi, qui nunc sunt et pro tempore erunt, pro huiusmodi solutione et aliis evenientibus, valeant et possint compellere, constringere et arctare, tam in personis quam in bonis, modis omnibus opportunis, cum famulis curie Capitoli et aliis officialibus Urbis, cum licentia et mandato domini senatoris Urbis pro tempore existentis, ad ipsorum antepositorum dicte universitatis petitionem et voluntatem, non sine aliqua pena curie, omnes et singulos Iudeos existentes et commorantes in provinciis Maritime, Campanie, in Romagna, abbatia Farfensi ac in Sabina et Collinia ducatu Spoletano, in Marchia, et in civitatibus, terris, castris et locis dictarum provinciarum in quibus dicti Iudei habuerunt denuo de dictis quantitibus et summis eisdem Iudeis dictarum provinciarum impositis et taxatis et in futurum imponendis et taxandis per eos antepositos dicte Romane Iudeorum universitatis, fuerit eisdem antepositis satisfactum; et quod dominus senator, conservatores camere Urbis et marescali curie Capitoli et eorum familiares sineantur proprio iuramento, ad simplicem petitionem et requisitionem sindicorum sive antepositorum Iudeorum predictorum, antepositos ipsos associari facere, personas et res capere et capi facere, ac ipsis sindicis et antepositis assignare et tradere, quoties per ipsos antepositos vel alterum

ipsorum fuerint requisiti, usque ad satisfactionem condignam; quibus marescallis et famulis euntibus ad requirendum predicta, provideatur de ipsorum labore per ipsos antepositos, iuxta mandatum et discretionem domini senatoris; ita tamen, quod in predictis omnibus et singulis observetur consuetudo super predictis inducta et legitime prescripta ac etiam preteritis temporibus observata. Insuper, confirmamus immunitatis privilegium cum ipsius tenoribus et articulo universitati dictorum Iudeorum antiquitus per Romanum populum in publico parlamento Urbis concessum, sub anno Domini millesimo trecentesimo decimo, indictione octava, mensis Februarii die prima, scriptum manu quondam Luci quondam Iohannis de Fastis de Berta, scribe senatus Urbis, dummodo ipsum privilegium et contenta in eo sint pacta, licita et sancita et sine preiudicio statutorum Urbis. Item concedimus, quod a domo sive apotheca Martini speciarum recta via ruge Iudeorum usque ad plateam Iudeorum et per totam ipsam viam et rugam et per totam dictam plateam Sancti Leonardi de Blancis et per totam ipsam plateam et usque ad plateam in templo Iudeorum et per totum templum usque ad plateam Iudeorum et per totam ipsam viam et rugam, et per [...] plateam, et in domibus habitationis ipsorum Iudeorum. Item a domo habitationis Iohannis Octaviani Macclinii usque ad domum domini Georgii de Perleonibus et recta via usque ad domum magnifici Lucretii [?] Cecchi de lomastro, que dicitur de [...] de regione Ripe; item a domo habitationis Bucii Petri Iacobi de regione Transtiberim recta via girando versus ecclesiam Sancte Cecilie de Transtiberim, ipsi Iudei et quilibet eorum possint ire, stare et redire libere et sine tabbardo rubeo sive aliqua pena curie, non obstantibus quibuscumque statutis, capitulis, ordinibus vel consuetudinibus in contrarium sequentibus. Volumus tamen, quod Iudei habitantes ultra pontem Iudeorum et in Transtiberim, non possint venire ad Iudeos citra pontem Iudeorum, et e converso sine tabbardis rubeis. Ceteri autem officiales alii administratores et antepositi dicte universitatis Iudeorum, tam presentes quam futuri, durante eorum officio tantum, sine dicto tabbardo rubeo incedere possint impune, et non ultra, et nullus officialis, ratione dicti habitus, audeat vel presumat eos, durante eorum officio, quoquo modo molestare; sit etiam licitum omnibus et singulis Iudeis aliis ire et redire extra Urbem sine tabbardo rubeo sive aliqua pena, nec non Iudeis forensibus venire et stare in Urbe per decem dies a die eorum adventus sine habitu predicto, sive aliqua pena curie exigenda ratione dicti habitus, et quod nulli liceat accusare vel denunciare aliquem Iudeum vel Iudeam habitum non portantem seu deferentem, et si secus fierit, ipsa talis accusatio vel denunciatio non valeat, sed sit ipso facto nulla, exceptione marescallis curie capitolii et eorum notariis et aliis officialibus per dictum [...] ad hoc deputatis et in futurum deputandis, quibus liceat Iudeos vel Iudeas sine habitu inventas in camera Urbis denunciare vel accusare cum iuramento, et in accusatione vel denunciatione seu declaratione fienda in camera Urbis, declarare debeant locum in quo Iudeum sine tabbardo invenerint, ad penam

decem librarum provisionorum; et nihilominus talis accusatio vel denunciatio sine iuramento et loci [...] non teneat ipso iure, et nullus officialis camere Urbis seu capitolii talem denunciationem recipere et scribere teneatur penam predictam, non obstantibus quibuscumque statutis et exemplis in contrarium quomodolibet loquentibus. Tamen, quod in die Sabati contra Iudeum vel Iudeam nullo modo [...] possit ad petitionem alicuius, nisi ad diffidationem tantum, et si secus fieret, talis processus sit nullus ipso iure, non obstantibus quibuscumque capitulis, statutis et privilegiis in contrarium loquentibus. Insuper, quod dicti Iudei et Iudee ad petitionem cuiuscumque persone ex quacumque causa vel occasione, ad aliquam aliam curiam, civiliter vel criminaliter trahi, nec conveniri possint vel debeant quoquo modo, nisi tantum in curia capitolii, et si alibi aliquid fieret contra eos quam in curia capitolii, omnes actus et processus sint nulli; nec aliquis ex officialibus curie capitolii audeat vel presumat contrafacere quoquo modo quovis quesito colore, ad penam vigintiquinque librarum provisionorum pro quolibet contrafaciente, et de huiusmodi debeant sindicari, non obstantibus quocumque statuto vel lege canonica vel civili, exemplis vel deliberationibus in contrarium loquentibus. Item, quod nullus officialis Urbis audeat vel presumat facere vel fieri facere seu mandare aliquam exactionem vel aliquod gravamen realiter vel personaliter contra aliquem Iudeum vel Iudeam ratione quorumcumque concessuum, commissorum vel committendorum per aliquem alium, de Iudeis visitandum, contra delinquentes, ad penam quinquaginta florenorum auri camere Urbis applicandorum et tempore sindicatus exigendorum liceat tamen executionem et gravamen facere contra Iudeos et Iudeas pro testimonio perhibendo, omni tempore, excepto die Sabati. Item, quod consules artium Urbis nullo modo possint, neque potestatem habeant agendi, nec gravandi, neque gravari faciendi seu mandandi aliquem ex Iudeis, realiter vel personaliter, quovis quesito colore ad faciendum aliquid eis vel coram eis, et qui contra fecerint, ipso facto cadant in penam viginti quinque librarum provisionorum camere Urbis applicandarum et erogandarum pro qualibet vice et quolibet contrafaciente, quibuscumque non obstantibus. Item, quod nullus officialis Urbis audeat vel presumat quoquo modo gravare vel gravari facere aliquem Iudeum vel Iudeam occasione usus vel cursus aque marine et fluminis Tiberis, ad penam vigintiquinque librarum provisionorum sui tempore sindicatus exigendi, non obstantibus quibuscumque statutis, privilegiis et capitulis factis vel faciendis in contrarium loquentibus. Item, quod de simplici mandato inquisitoris heretice pravitatis marescali Urbis et quivis officiales Urbis non valeant neque possint gravare vel gravari facere aliquo gravamine aliquem Iudeum vel Iudeam Urbis realiter vel personaliter, nisi cum sigillo et mandato unius ex collateralibus curie capitolii, et qui contrafecerit cadet in penam vigintiquinque librarum provisionorum camere Urbis applicandarum; allicientes, quod omnes et singuli Iudei et Iudee in Urbe habitantes et moram trahentes cum eorum familia in Urbe, tractentur et

tractari debeant et sint et esse intelligantur cives Romani, in omnibus et per omnia habeantur et reputentur et gaudeant et gaudere possint privilegio civium Romanorum, non obstantibus quibuscumque statutis et iuribus in contrarium loquentibus. Item, ad dandam materiam Iudeis extra Urbem habitantibus ad Urbem veniendi et merchantiandi, ordinamus, quod Iudei et Iudee extra Urbem habitantes tute et libere venire ad Urbem, stare in Urbe et redire extra Urbem possint, non obstantibus quibuscumque diffidatione et privilegio represaliarum et [...] quoque ipso iure vel facto seu concessio et fiendo contra [...] unde essent dicti Iudei et Iudee [...] ad Urbem venientes contra ipsos Iudeos et Iudeas et ipsorum bona [...] ipsarum diffidationum vel privilegiorum represaliarum ut supra concessorum et ordinatorum contra supradictas communitates nullo modo fieri possit aut debeat; et si quis contrafecerit, ipso iure incidit[?] in pena quinquaginta florenorum auri camere Urbis applicandorum, et nihilominus talis executio sic facta sit nulla ipso iure, quibuscumque in contrarium loquentibus non obstantibus. Item, quod magistri edificiorum Urbis et ipsorum notarii presentes et futuri nullam habeant potestatem cogendi vel gravandi, cogi vel gravari faciendi quoquomodo realiter vel personaliter aliquem Iudeum vel Iudeam Urbis et in Urbe habitantem, ratione et occasione dicti officii magistratus et notariatus, et qui contrafecerit, ipso facto cadat in penam vigintiquinque librarum provisionorum camere Urbis applicandarum qualibet vice ipse contrafecerit, non obstantibus quibuscumque statutis, exemplis, reformationibus Urbis et aliis in contrarium quoquomodo facientibus. Item, quia iuri consonum est, quod promissa et pacta servantur et, ut usum[?] [est] Romanus populus in publico parlamento declaraverit, fecerit et promiserit communitati et universitati Iudeorum Urbis, quod ab omnibus angariis et perangariis, datis et impositis in Urbe, dicti Iudei essent omnino exempti et immunes preter [...] mille centum triginta florenorum, quos dicto populo Romano et camere Urbis ac etiam centum florenorum, quos vicario domini nostri pape anno quolibet solvere sunt consueti, ut supra dictum est, et hiis non obstantibus, Iudei [...] gravamen in Urbe indebite et iniuste; ideo ordinamus, quod Iudei in Urbe habitantes nullo modo cogi possint nec gravari ratione et occasione alicuius silciati, seu reparationis viarum vel locorum Urbis et in Urbe fiende quoquomodo, nisi pro reparationibus viarum et locorum in eorum convicino existentium; et quicumque contrafecerit, ipso facto cadat in penam vigintiquinque librarum provisionorum camere Urbis applicandarum, et emendet damnum parti lese, non obstantibus quibuscumque statutis, exemplis, compromissionibus et privilegiis in contrarium loquentibus vel facientibus. Item, quod magister Angelus Iudeus et filii eius medici teneantur et debeant in Urbe mederi omnibus et singulis iuratis societatis Urbis, qui essent percussi seu vulnerati in aliquo exercitu sive cavalcata generali vel speciali fienda per Romanum populum vel de mandato dominorum presidentium in eodem, de quorum medela ipsi magister Angelus et [...] debeant discretionis dictorum

vulneratorum, et quod dum fieret aliquis exercitus generalis vel specialis seu cavalcata, non liceat, neque licitum sit alicui iurato vel non iurato auferri neque [...] eis vel alicui eorum ronzensum vel ronzensenos alicuius ipsorum, ad penam centum librarum provisionorum cuilibet contrafacienti auferendam de facto predictos dominos; ymo potius tempore cuiuslibet exercitus vel cavalcate fiende, ipsi ronzenseni debeant penes dictum magistrum Angelum et filios remanere, possint habiliter ire et venire per Urbem causa medendi ac velocius sollicitius exercendi dictam eorum artem, et quod ipsi magister Angelus et filii eius possint ire quovis colore induti, absque aliquo tabbardo seu habitu Iudeorum, et habeant et habere debeant omnia et singula munera et gagia eis concessa in quibuscumque privilegiis et scripturis in eorum favorem conditis et concessis per quoscumque officiales ecclesiasticos vel seculares, que privilegia et scripture debeant eis et eorum cuilibet illesa et inviolabiliter observari per quoscumque officiales dictarum Urbis et societatis tam presentes quam futuros, nec ipsis privilegiis et scripturis seu alicui eorum possit per officiales ipsos vel alios quomodolibet derogari, in totum vel in partem, ymo illesa et illa volumus, quod semper et perpetuo in suo robore firma consistent, non obstantibus quibuscumque sub pena et ad penam centum florenorum auri exigendorum a quolibet contrafaciente et applicandorum camere Urbis supradicte. In quorum omnium testimonium presentes litteras fieri et sigilli nostri camerariatus officii iussimus appensione muniri. Datum Rome, apud Sanctum Petrum, sub anno Domini milesimo quadringentesimo secundo, inditione decima, die quintadecima mensis Aprilis, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri, domini Bonifacii divina providentia pape VIII anno tertiodecimo.

Source: BAV, Vat. Lat. 9441, pars 4, fols. 1092r–1096r.

Publication: Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, pp. 490f.

Note: The text survived in the confirmation of Pope Martin V, dated 18 June 1430. See below, Doc. 670.

Bibliography: Grayzel, *Sicut Judeis*, p. 266, n. 1; Simonsohn, *Kirchliche Judengesetzgebung*, p. 31; Vernet, *Martin V*, p. 420; Vogelstein-Rieger, *op. cit.*, pp. 318f.

Exemption from papal taxation of Christians and Jews under the jurisdiction of the Malatesta, and revocation of a recent imposition.

Bonifacius episcopus etc. Ad futuram rei memoriam. Etsi de universis Christifidelibus ad procurandum eis pacis et tranquillitatis commoda solícite cogitemus, et ipsos in eis manutenendos libenter nostre solícitudinis studium impendamus, circa illos tamen id efficacius efficere cupimus, qui nobis et Romane Ecclesie iure superioris domínii et in temporalibus subesse noscuntur. Exhibita siquidem nobis nuper pro parte dilectorum filiorum nobilium virorum Caroli quondam Galeocti, et Malateste quondam Pandulfi, domicellorum, nec non Pandulfi, militis, ac Malateste, eiusdem Galeocti natorum, domicelli Ariminen., peticio continebat, quod, licet [civitates] Fanensis, Pensauriensis et Forosimfroniensis, necnon castra Mondavi, Urciani et Curnialti, Fanensis et Senogalliensis diocesium, que ipsi in Marchia nostra Anconitana a nobis et Romana Ecclesia in vicariatum obtinent, ipsorumque Ebrei, incole et habitatores, cuiuscumque status vel condicionis existant, iuxta formam et tenorem litterarum apostolicarum eis super vicariatu huiusmodi concessarum, ab omni impositione tallie vel collecte, seu alio quocumque onere et gravamine in Marchia predicta qualitercumque imposito vel imponendo liberi extiterint hactenus et immunes, nec ad aliquod reale, personale vel mixtum onus, preterquam accedere ad parlamenta generalia, necnon ad censum camere apostolice, sicut olim solvere consueverunt, solvendum fuerint et sint astricti, tamen, a nonnullis temporibus citra, per officiales generales curie dicte Marchie ad hoc deputatos, pro stipendio et salario dilecti filii nobilis viri Pauli de Ursinis, domicelli Romani, et aliarum gencium armigerarum, pro nobis et eadem Ecclesia in dicta Marchia militancium, Ebreis in civitatibus et castris prefatis commorantibus, certe pecuniarum summe, videlicet Ebreis de Fano ducatos septuagintatres, bologninos trigintatres, denarios duodecim; de Pensauero ducatos trigintaquatuor, de Forosimfronio ducatos decem, bologninos viginti; de Mondavo ducatos septem, bologninos viginti; de Urciano ducatos duos, bologninos viginti, et de Curnialto eciam ducatos duos pro quolibet anno imposite fuerunt indebite et iniuste, in magnum ipsorum exponencium dampnum, preiudicium et gravamen. Quare pro parte ipsorum exponencium nobis fuit humiliter supplicatum, ut providere eis super hoc de oportuno remedio, de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur, qui eosdem exponentes, utpote nobis et eidem Ecclesie fideles et devotos, sincere diligimus, volentes super premissis, de quibus tam ex tenore litterarum predictarum, quam eciam ex fidedignorum testimoniis plenarie sumus informati, salubriter providere, huiusmodi supplicacionibus inclinati, volumus et apostolica auctoritate, tenore presencium, statuimus, decernimus et declaramus, quod civitates et castra predicta ipsorumque incole et habitatores et Ebrei, ac seculares persone, cuiuscumque condicionis existant, racione huiusmodi stipendii seu salarii, aut aliorum onerum quorumcumque, Marchie predicte et eius incolis, pro tempore, quacumque occasione vel causa incumbencium, vexari, inquietari vel molestari, aut ad solucionem huiusmodi onerum per officiales predictos

aut alios quoscumque artari vel compelli non possint, nec valeant quoquomodo, sed ea libertate et immunitate gaudeant et gaudere debeant in futurum, dum tamen in nostra et dicte Ecclesie fidelitate et obediencia perstiterint, quibus hactenus et antequam prefatus Paulus ad partes ipsas accederet, gavisii fuerunt; officialibus et Paulo predictis et aliis quibuscumque tenore presencium districtius inhibentes, ne civitates et castra predicta seu ipsorum incolas et habitatores, premissorum occasione, decetero eciam racione pecuniarum hactenus impositarum et imposterum imponendarum, in aliquo molestare, perturbare seu inquietare quoquomodo presumant, sed ipsos et ipsa permittant et faciant consueta tranquillitate et pace gaudere. Nulli ergo etc. ... Siquis etc. Dat. Rome, apud Sanctum Petrum, septimo Idus Augusti, pontificatus nostri anno terciodecimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 320, fols. 17v–18v.

Publication: Theiner, *Codex Diplomaticus* 3, p. 121.

Note: On the Jews in Rimini at this time, see Artom, *Rimini*.

Bibliography: Esch, *Bonifaz IX*, p. 364.

Appointment of Angelus Samuelis, a Jewish knight, as civil and criminal judge of the Jews in Cosenza, Montalto and Crotone, excluding cases customarily subject to the jurisdiction of Christian judges.

Bonifacius etc. Angelo Samuelis, Iudeo, militi, viam veritatis agnoscere et agnitam custodire. Quamquam Iudeorum sit reprobanda perfidia, nichilominus tamen, circa statum ipsorum, qui apud Christianos humanitatis gratia sunt fovendi, quoniam, propheta dicente, ipsorum tandem reliquie salve fient et recte vivant, partes nostre sollicitudinis adhibemus. Hinc est, quod nos, ex certis causis nobis expositis te iudicem in criminalibus et civilibus et aliis quibuscumque causis, que inter Iudeos utriusque sexus, in civitatibus Cusentin. et in Montisalti ac Croten. terris habitantes, pro tempore movebuntur, causis et litibus de quibus iudices Christiani de iure vel consuetudine cognoscere possunt exceptis, auctoritate apostolica, tenore presencium facimus, constituimus et eciam deputamus, tibi omnia et singula, que ad officium iudicatus huiusmodi pertinent, de consuetudine vel de iure, exequendi et libere faciendi, licenciam largientes; constitutionibus apostolicis

et aliis contrariis non obstantibus quibuscumque. Nulli ergo ... etc. Si quis autem etc. Datum Rome, apud Sanctum Petrum, Idibus Octobris, anno terciodecimo.

Source: ASV, Reg. Lat. 9, fol. 97r-v.

Note: The unusual position of Angelo as knight and criminal judge has few parallels among the Jews of Europe at this time. Another such exception was the physician Elia Sabbati Beer in the duchy of Milan. See Simonsohn, *Milan*, pp. 20f.

Bibliography: Eubel, *Weitere Urkunden*, p. 187.

502

Rome, 26 June 1403

Mandate, if the facts are established, to the archbishops and bishops in the duchy of Calabria and the province of Otranto to see to it that Jews are tried by the ordinaries and to forbid the inquisitors to do so, following complaints of the Jews, including those who immigrated from Aragon and other places.

Bonifacius etc. venerabilibus fratribus — archiepiscopis et episcopis in ducatu Calabrie et provincia Idrontina constitutis, salutem etc. Etsi Iudeorum sit reprobanda perfidia, de pietatis tamen divine indulgentia processit, quod ipsis Iudeis inter Christiani nominis professores sit licitum vitam ducere servilem, ut illorum monitis et exemplis nostri discant Redemptoris noticiam obtinere. Exhibita siquidem nobis nuper pro parte universorum Iudeorum, in ducatu Calabrie et provincia Idrontina, et presertim in terra Montisalti, Cusentine diocesis, ac Troppiensi, et aliis civitatibus, terris, castris et locis ducatus et provincie predictorum commorantium, et ad illam, tam de regno Aragonie quam de diversis aliis mundi partibus pro tempore confluencium utriusque sexus, peticio continebat, quod, licet ipsi, de laboribus suis vivere cupientes, pro gratia contumeliam non reddant Christianis, tamen nonnulli heretice pravitatis inquisitores, tam de civitate Neapolitana quam aliis partibus, ad ducatum, provinciam, civitates, terras, castra et loca huiusmodi pro tempore declinantes, eosdem Iudeos quibusdam exquisitis coloribus, potissime ut ab ipsis pecunias extorquere valeant, diversis gravaminibus et iniuriis afficiunt, et eos quandoque carcerum mancipatione affligendo, ipsis in personis et rebus eorum, plus ex cupiditatis radice quam in favorem fidei Catholice, molestias et offensas inferunt ac iacturas; quare pro parte Iudeorum predictorum nobis fuit humiliter supplicatum, ut, cum non sit in illis partibus

qui congrua eis protectione subveniat vel de hiis faciat iustitie complementum exhiberi, ipsique coram locorum diocesanis, in quorum civitatibus et diocesibus commorantur seu commorabuntur in futurum, vel eorundem diocesanorum in spiritualibus vicariis generalibus, sunt parati legitime stare iuri, eis in premissis de oportuno remedio providere, de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur, huiusmodi supplicationibus inclinati, fraternitati vestre per apostolica scripta mandamus, quatinus, si est ita, prefatis inquisitoribus, eisque in premissis auxilium, consilium vel favorem prestantibus, presentibus et futuris, auctoritate nostra, sub excommunicationis et aliis formidabilibus penis et sententiis, de quibus vobis videbitur, districtius inhibeat, ne de predictis Iudeis aut eorum rebus seu bonis, de cetero se intromittere, vel huiusmodi auxilium, consilium vel favorem prestare, aut ipsos Iudeos vel aliquem eorum realiter vel personaliter, quacumque occasione vel causa, quovis quesito colore inquietare, aut eis molestias, gravamina, iniurias seu offensas agere quoquomodo presumant, sed eos secundum legem suam, dummodo coram diocesanis aut vicariis predictis parati sint, ut premittitur, legitime stare iuri, et in fidei orthodoxe ignominiam nil machinari presumant, in statu solito vivere permittant; contradictores auctoritate nostra, etc.; constitutionibus apostolicis, necnon privilegiis, indulgentiis et litteris apostolicis, sub quacumque verborum forma, dictis inquisitoribus hactenus concessis seu inantea concedendis, et aliis contrariis non obstantibus quibuscumque... Dat. Rome, apud Sactum Petrum, sexto Kalendas Iulii, anno quartodecimo.

Source: ASV, Reg. Lat. 108, fol. 99r-v.

Note: The refugees from Aragon were survivors of the persecution of 1391 and the following years.

Bibliography: Eubel, *Weitere Urkunden*, p. 187.

503*

Rome, 20 February 1404

Concession to Magister Angelo, son of Magister Manuel, and his sons Leutio and Manuel, Jewish surgeons, of Trastevere in Rome, members of the papal household, that they were subject to the sole jurisdiction of the chamberlain's court, and confirmation of their privileges.

Conradus, miseratione divina episcopus Militensis, domini pape camerarius, discretis viris magistris Angelo magistri Manuelis, Leutio et

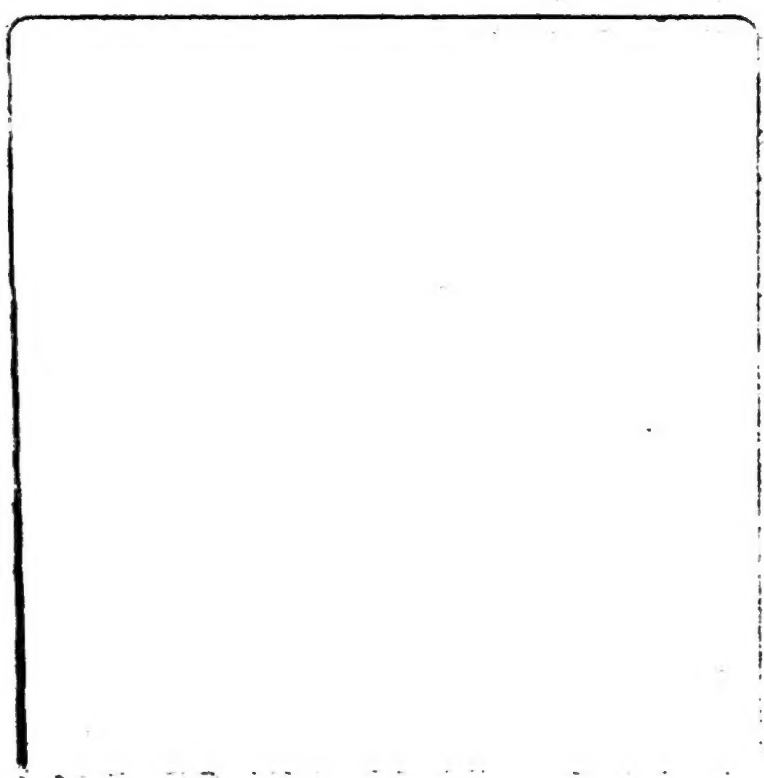
Manueli, eius filiis, Iudeis, chirurgicis, de regione Transtiberim, domini nostri pape familiaribus, viam agnoscere veritatis. Ex fidelitatis affectu, quem ad dictum dominum nostrum papam vos habere, experientia nota didicimus, inducimur, ut vos prerogativa favoris et gratie muniamus. De mandato igitur domini nostri pape super hoc nobis facto oraculo vive vocis, vos et quemlibet vestrum ac vestram et quorumlibet vestrorum familiam, presentem et futuram, sub custodia, defensione, protectione et gubernatione dicti domini nostri pape, ex nunc tenore presentium suscipimus, recipimus et tenemus; volentes, quod de cetero, trahi, conveniri, molestari aut inquietari per quasvis personas, tam in curia ecclesiastica quam seculari, nullatenus possitis, vel quomodolibet valeatis, quacumque causa, reali vel personali, seu quovis alio quesito colore, preterquam in nostra curia, cum parati sumus unicuique de vobis debitam iusticiam ministrare; mandamus insuper magnificis dominis senatoribus Urbis et eorum locatenentibus, collateralibus et quibusvis iudicibus maleficiorum, necnon marescallis, notariis et aliis officialibus curie capitolii et marescalci domini nostri pape, tam presentibus quam futuris, quatinus ob reverentiam domini nostri et nostram, nec vos nec aliquem vestrum aut familiam vestram aliquammodo compellant, realiter vel personaliter, et specialiter dum executiones corporalium condemnationum fieri contigerit, super manuum, pedum aut aliorum membrorum quorumcumque amputationibus, neque ad videndum, interessendum, consulendum, declarandum vel determinandum aut aliquem actum alium faciendum in predictis et quolibet predictorum, quin immo ab ipsis molestacionibus et impeticionibus desistant, sub excommunicationis pena, quam contrarium facientes ipso facto incurrant, quoniam vos et quemlibet vestrum, tenore presentium, plenarie et in totum, a predictis omnibus et singulis et quolibet predictorum eximimus et liberamus; et insuper, omnia et singula privilegia et indulta concessa vobis per dominum nostrum papam, et populum Romanum, de simili mandato, tenore presentium confirmamus. In quorum testimonium presentes litteras fieri et sigilli nostri camerariatus officii iussimus appensione muniri. Dat. Rome, apud Sanctum Petrum, sub anno Domini millesimo quadringentesimo quarto, indictione duodecima, die vigesimo mensis Februarii, pontificatus sanctissimi domini nostri, domini Bonifacii divina providentia pape VIII anno quintodecimo.

Source: ASV, Reg. Vat. 353, fol. 83r–83v; Ibid., Reg. Lat. 122A, fols. 46r–47r; 128, fols. 114v–115r.

Note: The text has survived in the confirmation of the charter by Innocent VII and John XXIII, quoted in the reconfirmation by Pope Martin V, on 11 December 1420 — see below. On Conrad Caracciolo, see above, Doc. 494.

Bibliography: Baron, *Social and Religious History* 9, pp. 45, 261; Friedenwald, *Jews and Medicine* 2, p. 566; Vogelstein-Rieger, *Rom* 1, pp. 320f.

992002

Other Books of Interest

Peter Abelard. **A Dialogue of a Philosopher with a Jew, and a Christian.** Translated by Pierre J. Payer. (Mediaeval Sources in Translation 20.) 1979; viii, 187 pp. ISBN 0-88844-269-6.

Guillaume de Pierre Godin. **The Theory of Papal Monarchy in the Fourteenth Century: *Tractatus de causa immediata ecclesiastice potestatis*.** Edited by William D. McCready. (Studies and Texts 56.) 1982; xxiv, 397 pp. ISBN 0-88844-056-1.

John of Paris. **On Royal and Papal Power.** Translated with an introduction by J. A. Watt. (Mediaeval Sources in Translations 9.) 1971; 261 pp. ISBN 0-88844-258-0.

Joseph Kimhi. **The Book of the Covenant.** Translated by Frank Talmage. (Mediaeval Sources in Translation 12.) 1972; 88 pp. ISBN 0-88844-261-0.

Francisco Machado. **The Mirror of the New Christians (*Espelho de Christãos Novos*).** Edited by Frank E. Talmage and Mildred E. Vieira. (Studies and Texts 36.) 1977; 344 pp. ISBN 0-88844-036-7.

Monique Wernham. **La Communauté juive de Salon-de-Provence d'après les actes notariés 1391-1435.** (Studies and Texts 82.) 1988; xviii, 303 pp. ISBN 0-88844-082-0.

Pontifical Institute of Mediaeval Studies

59 Queen's Park Crescent East
Toronto, Ontario, Canada M5S 2C4

ISBN 0-88844-094-4

90088

9 780888 440945